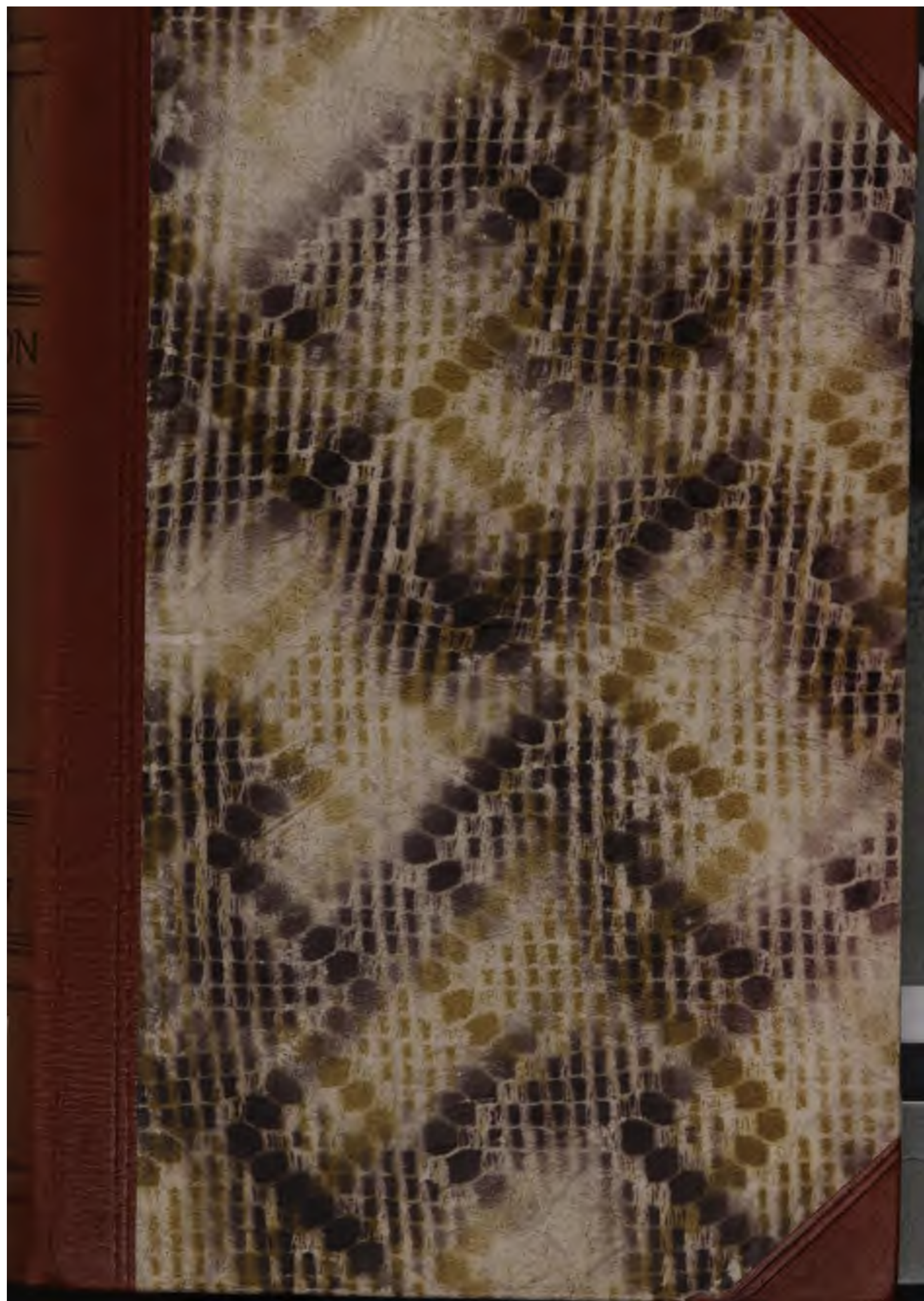

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

ZVON

UREDOVAL IN ZALOŽIL

J. STRITAR.

1877.

NA DUNAJI.

TISKALA A. KEISS IN P. HORN.

KAZALO.

Pesmi.

Povesti.

V dramatični obliki.

Zgodovinski spisi.

Potopisi.

Prirodoslovni spisi.

Ukoviti spisi.

Vabilo.

S prihodnjim letom nastopi „Zvon“ svoj četerti tečaj. Glavno načelo mu ostane staro. Ako bi mu ga hotel premeniti, moral bi najprej premeniti sebe, kar ni več mogoče. Naj ostreji sodnik svojemu listu je sam urednik njegov. Kako je slovensko občinstvo zadovoljno z mojim listom, ne vem; jaz ga ne morem biti vesel. Kolikor si človek prizadeva, nikoli ne doseže svojega idealnega smotra, zadovoljen mora biti, da se mu samo približuje po svoji moči, da ga ne izgubi iz oči. Da sem si pošteno prizadeval, da sem storil kar je bilo pri teh okolnostih v moji moči, to smem reči, in to me tolaži.

Dobro vem, kako bi se, in to z nepreobilimi troški, lahko osnoval list, da bi ugajal veliki večini. Znano mi je, kaj ljudje radi beró, kaj jih zanimlja, kratkočasi, kaj bi bilo morebiti tudi zares dobro, koristno, podučno. Kolikor človek more, spiše sam; a kaj bi si glavo belil! Po raznih knjigah in časopisih nahajam mnogo lepših spisov: Ta bi bil za „Zvon“, takega sem si dolgo želel. Preveďem ga in morebiti še precej dobro; ali pa ponaredim ga in list je poln, berilo mnogoverstno, bralci so zadovoljni. Jaz ne!

Morebiti je dobro, koristno tako delati, cenéno je gotovo; ali je prav pošteno, ne vem; o duševni lastnini se različno sodi! Jaz ne morem tako. Kar prinaša moj list, bodi izvirno, „naše gore list,“ če tudi ni ne vem kako doveršeno. „Bog ne daj, da bi komú kaj očital, vsak po svoje. „Zvon“ bode tudi zanaprej prinašal samo izvirnih spisov iz domačih peres. Čestite rojake in rojakinje, ki se zlagajo z mojimi načeli in hočejo imeti blagovoljno poterpljenje z mojimi prizadevami, vabim uljudno, naj se mi pridružijo.

Govorilo se je in bralo že po časnikih, da bode „Zvon“ prihodnje leto „ilustrovan.“ To se lahko govori, malo teže stori.

In vendar ni tako silno težko, ako bi hotel delati, kakor se dela navadno. Človek si nakupi nekoliko starih „cliché,“ prav cenó se dobivajo, tudi vemo kje in kako, in list je ilustrovan; bralec je vesel, dobivši toliko podob in tako ceno! malo se meni za to, da so bile podobe že pred toliko in toliko časa v tem ali onem listu. Na starinskem tergu se kupujejo prav dobre suknje, kaj to, da so jih že drugi prej nosili! Jaz nisem za tako starinarstvo. Prinašati pa novih, izvirnih podob, lepó risanih, lepo razmnoženih, podob iz domačega, narodnega življenja, slovanskega značaja; to bi bilo seveda lepo; ali — ostalo si vsak lahko sam misli.

Ne, tako prederzen nisem; „Zvon“ ne bode „ilustrovan“, take želje, ne tajim, da sem jih skrivaj gojil, in morda jih še — naj ostanejo, kjer so; kar pa menim, da morem in smem, ako je blaga volja slovenskega občinstva, to poskusim, in za sedaj sem že s tem zadovoljen. „Zvon“ bode prinašal 1. dan vsakega meseca po eno prilogo. Posrečilo se mi je pridobiti mladega umetnika, g. J. Šubica, kateri, kakor kaže, bi utegnil biti kedaj Slovencem to, kar je Poljakom slavni, prerano umerli Artur Grottger; za to pa mu je treba izpodbuje, podpore! Podobe v obliki „Zvona“ bodo izvirne, slovanske in kolikor smem jaz soditi, — ne slabe! Koncem leta si nabere „Zvonov“ naročnik lep „album,“ da ga ima na mizi in da ga lahko komú pokaže rekoč: „To je naše.“

Za té priloge se bode plačevalo 1 gold. na leto po verhu. Da s tem podobe niso plačane, to lahko vsak sam razvidi, kedor kolikaj umeje take stvari.

Naročnina bo tedaj dvojna:

Brez prilog za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold.,
S prilogami „ „ „ 5 „ „ „ „ 2.50 „

Kedór želi zastonj prejemati list, naj se oglasi do konca tega leta. Zastonjikom je namenjenih 50 listov. Ako bi se jih oglasilo več, izbere se jih izmed njih imenovano število; zaradi „kontrole“ se njih imena o priložnosti razglasijo.

Letošnjim naročnikom se pošlje 1. list na ogled.

Jos. Stritar.

Pesmi.

1.

V vratih je postalo
To deklè;
Venček mi je dalo, —
Ternjev jè.

Pa če tudi zbada
Do kerví,
Vendar mene nada
Ne pustí.

V vratih bo čakálo
To deklè,
Svoje mi bo dalo
Serčece.

2.

Zunaj v polji sem nocoj
Sam pohajal za se,
Tam, kjer tanka rež zori,
Kjer pšenica rase.

Zlate bilke se lehkó
V sapi so zibale;
V brazdah prépeličice
Glasno so klicále.

Srečal pa sem kmete tri,
Ti pa so veleli:
Žito dozorelo je,
Jutri bomo žlei.

3.

Doli v kraji sama zá-se
Mej verbovjem roža rase.
Náj le rase, naj le rase,
Saj ní moja roža ta!

Oj sirota — roža mlada;
Na njo merzla slana pada.
Naj le pada, naj le pada,
Saj ní moja roža ta!

Oh, ko bi pač moja bila,
Slana ne bi je morila;
Oh, zakaj si me pustila —
Ti nesrečna rožica?

Baptista.

Lepa Vida.

(Roman, spisal Josip Jurčič.)

PERVO POGLAVJE.

Adrijansko morje se je nekega popóludne o pervi jeseni leta, katero je skončevalo prejšnje stoletje, burno gibalo, kakor vselej pred viharjem. Utve so letale nad valčki in valovi, ki so se vedno nemirneje zibali, da si je bilo vetra še prav malo čuti. Ovčji pastir Stóklas, ki je šepal na eno nogo, a vendar visoko nad morjem na redki in pičli travi mej skalovjem pasel po skromnih kraških tleh svojo brav, opazoval je z veščim očesom nebo, ogernil svoj dežni plašč iz lipovega lubja čez ramo, tako da je bil videti kakor kak pokonci hodeč óven, stopil na visoko skalo in zagnal preko doline glasán „hoj-hoj!“ Na onem hribu, daleč proč, odzval se mu je továriš in zategneno vpijoča sta se čednika zmenila, da danes je treba prej domov gnati, ker bode vihar.

Oni prekogorski pastir kmalu izgine sè svojo čedo za skalami v notranjost suhe zemlje od morja proč, ker je bil s posestva Basnigojevega, katero je ležalo v rodovitni, z drevjem lepo obrasteni oazi kraške zemlje. Ovčar Stóklas pa je bil služabnik Samorodov, gospodarja, čegar posestvo je ležalo prav na morski obali, komaj za dober streljaj od morja vzreber, tudi na samoti. Da bi ga vihar predaleč od doma ne prehitel, požene Stóklas čedo proti jugu. Zvižgaje pada njegov dolgi bič po kosmatinskih herbtéh ovnom in ovcam, da se gnetóč in rijóč spusté v hiter dir proti potu, bosopeti pastir kakor strela šepa jim vedno za petami z divjim kričem in neusmiljenim bičem.

Tam na potu pa sta stala dva jezdeca in opazovala neusmiljenega pastirja dalje časa, a takó da ju on ní ugledal.

„Čakaj, jaz mu pokažem, žival tako pretepavati“, reče eden jezdecev, skoči z malega konja, s katerega so dolge noge velikanske njegove postave tako že skoro do tal mahale, verže vajeti svojemu drugu, in zavihti mali konjski bič ter z gromovitim glasom zavpije Stoklasu ovčarju: „Kaj je to, ti pes! Simkaj k meni!“

Kakor okamenel obstane pastir; njegova prej preplašena čeda dirja še nekaj korakov dalje, potem se pa zopet začne pasti. Mož je bil njegov gospodar, Anton Samorod in oni na konji obsedeli Samorodov brat, duhovnik, župnik pri cerkvi dve uri proč.

„Pusti ga zdaj, razkačen si, kaznjuj ga drug pot“, reče duhovnik, mož okolo pet deset let star in mnogo manjši od brata Antona.

Ali Anton Samorod je že svojega ovčarja imel v železni pesti: z eno roko ga je za obleko pod herbtom čez sredo ubral in prizdignil suhega Stóklasa kakor snop ovsen, z drugo pa z bičem neusmiljeno udrihal po zadnji pastirjevi opláti, tako, da je prej tolikanj pogumni ovčar zdaj na vse čeljusti kričal: „Jázes! Jázes! Jázes!“ Njegovo vpitje se je razlegalo tjakaj do morja, da so celo pomorske utve stermele,

ter sta tudi konja na potu ušesa nastavila in gledala, kaj tu gospodar Samorod z ovčarjevim čestitim sedalom verši in dela, da verli Stóklasek kričé pači sveto ime izveličarjevo.

„Dovolj, dovolj, pústi ga!“ prosi duhovnik, ali Samorod tepe precej dolgo, nazadnje pa izpusti pastirja ne ravno na mehko ob tla.

„Obležal je! Bog pomagaj, ubil si ga!“ vpije prestrašen dobrodušni duhovnik dolzemu bratu, ki je počasi korakal proti njemu in konju nazaj. Zdaj se Samorod oberne, postoji in vidi, da se pastir res ne gane z mesta.

„Za Boga, kam te spravlja tvoja nagla jeza!“ toži duhovnik in hoče že tudi s konja splezati, da bi šel ubogi potepeni človeški podobi pomagat.

„Ubil sem ga?“ zagrohoče se Anton, naglo stopi k ležečemu Stóklasu ter govori: „Pritájil se je, žaba, pritájil; stoj, da vidiš!“ Rekši dvakrat ležečo kepo po bosih nogah z bičem šverkne. Kakor blisk je bil pastir na nogah in se je berzonog spustil v beg in točíl čez kamen in brin, tako, da se je sam duhovnik ta hipec malo nasmehnil.

„Prokleta mačka!“ jezí se Anton, ko zopet konja zaseda, ves bled.

„To je prav, da kaznjuješ takega človeka; alí prav ní, da se sam tako raztogotuješ, da ne moreš svoje nagle narave prevladavati“, kara starši brat, morda že po svojem poklicu karanja vajen.

„Pusti, izpremenil me ne bodeš. — Kaj sva govorila prej? Obtičalo mi je nekaj v možjanih, a ne domišljam se, káj. Pomagaj mi. Dà, že vem! Tebi ní po volji moj prijatelj in gost Alberto Paoli. Zakaj ne? Zopet samo zaradi tega ne, ker je Italijan? Ti imaš rajši Nemce, Španjole in vse druge, to vem. Ali kaj pomaga? Mi tu ob morji imamo največ z Italijani posla, oni s tergovino vladajo in jaz sem tergovec“.

„To mi še na mislih ní bilo. Res, da sem dostikrat obžaloval, da naš rod dozdaj ní pokazal še toliko moči, da bi bil mogel tuj element odrivati, ali zdaj o tem nísem mislil. Temu tvojemu prijatelju, Paoli, jaz iz drugih razlogov ne bi zaupal in ga ne bi vabil na tako dolga gostovanja, kakor ti. Benečana se je treba paziti, posebno pa tega“.

„A zakaj govoriš tako?“ vpraša Anton z nekim nevoljnim glasom.

„Vidiš, že zopet si na pol vskipel; kako bi ti mogel kaj mirno povedati? Kako dolgo je bil zdaj zopet pri tebi?“

„Paoli? Včeraj jutro je odplul domov v Benetke, ní ga več pri meni; ne boj se, ne bodeš ga videl, če ti je tako zopern, čemur se moram čuditi, ker nima nič strašnega na sebi. Sicer pa je bil samo štirinajst dní moj gost.

„Bilo bi morda bolje, ko bi imel kaj strašnega na sebi, kakor praviš ti“, reče svečeník z naglasom, „in bolje, da ne bi po štirinajst dní ostajal“.

„A zakaj? Kakóv razlog mi vendar moraš povedati! Ali si pozabil, da je že najin oče s Paolijevim dedom po tergovini in prija-

teljstvu znan bil in vezan. in da sem jaz morda za polovico zdanjega premoženja in vsa svoja potovanja samo temu znanju hvale dolžan?“

„Vse res! Ali zaradi tega ní potreba. da zdaj mladi Paoli brez tergovanja, brez posla, brez dela kar po tri dni, ali celo po štirinajst dní pri tebi na domu gostuje. Ti hodiš po kupčevalstvu in po poslih na okolo in okolo, ní te po več ur na dan, časi ves dan domá, a domá — ne zameri, da ti naravnost govorim — domá puščaš mladega gosta z mlado in lepo svojo ženo, ti, ki sam nísi več tako mlad“.

„Mlado in lepo svojo ženo!“ zakliče Anton, vstavi konja, prestrašeno pogleda brata, kri mu šine v zarujavelo, že malo nagubančeno suho lice in oko mu divje iskrí. „Kaj si rekel?“

„Nič!“ odgovori brat duhovnik naglo; ustrašil se je bil vtisa, ki so ga naredile njegove besede na Samoroda. „Jaz nísem nič rekel, da kaj vem. Samo tako malo opominjati sem te mislil“.

„Ti si kaj slišal!“ germí brat.

„Nič, verjemi, da nič. Ali jaz sem duhovnik, iz spovednice poznam slabosti človeškega bitja in imam v vednem vidu in spominu, da molimo vsak dan Boga: „Ne vodi nas v izkušnjavo! No, vidiš, kar prosimo Boga, da naj nam stori, to storímo sami pervi, kjer moremo, to je: kjer je kakova izkušnjava, ogibljimo se je, če se dá. Tako sem jaz mislil, nič drugače, brate“.

„Pojdi drugam s takimi nauki in pridigami, a meni prizanesi: vsaj v delavnik“, reče Anton in požene svojega konja. tako da tudi duhovnikov konj poskoči in dolgi otépki duhovnikove černe suknje čudno v vetru zafofotajo.

„Menim, da ravno jaz imam pravico reči ti, kar izpoznam, da je potrebno“.

„Dà! da, in vedi še, da ko bi ti ne bil tist, ki je moje žene s tako mislijo omenjal, zgovoril bi se bil Anton Samorod drugače z njim, brate moj“. Rekoč naredi v zraku naglo s pestjo razumno znamenje.

„Pet in štirideset let si star, mnogo morja si že prevozil, v drugič si že oženjen, a še vedno si tako nagel in hitro jezen, kakor si bil pred tridesetimi leti“.

Anton ne reče na to novo pripovedanje nekaj časa ničesa.

„Zdaj bode pa treba berže pognati, če ne, bodeva mokra domov prišla“. izpregovori potem mirno in oba izpodbodeta konja, dà sta zaporedoma v diru bežala, kolikor hitro se je pač dalo po verlo slabem kamenitem potu.

Res je bila že sila. Preoblačilo se je bilo po vsem nebesu in morje pod njima je že velikanske valove metalo.

„Smo že tukaj, hvala Bogu!“ reče duhovnik, ko se jima naglo z verha v dolinico razgled odpre, kjer je stal komaj streljaj nad morjem dom Samorodov.

„Rojstvena hiša! Glej, komaj pol leta je, kar sem bil tu pri vas, a zdaj ko zopet vidim svoj dom, zdi se mi, kakor da bi bilo že dolgo in dolgo“.

Anton zopet nič ne odgovori, molčé jezdí pred bratom proti svojim dvorom, od koder ga je z glasnim lajanjem tropa velicih psov, čuvajev samotne hiše. pozdravljala.

DRUGO POGLAVJE.

Domovje Samorodovo je imelo več poslopij. Najviše je stala njegova stanovalna hiša, sicer samo pritlična, ali iz belega kamena zidana, na širjavo prostrana, in lepo s korci krita zaradi znane silovite kraške burje. Na severo-vzhodu se je raztezal precej daleč rodoviten kraj, porásten z oljko in hrastjem. Proti jugu pa se je kmalu zopet začel bolj kraški kameniti in špiljasti zemski značaj.

Razen Samorodove — tako bi smeli reči — gosposke hiše, bilo je pa še več poslopij, za njegovo gospodarstvo, ter shrambe in za stanovanja mnogim služabnikom, katerih je kot pomorski tergovec kakor tudi kot kmetovalec in prékupec na suhem potreboval.

Narava pa je bila pod Samorodovim domom že sama naredila malo luko, prostorno za zavetje nekoliko čolnom in neveliki Samorodovi tergovski ládiji na jadra. Velikanska in visoka skalna pečina je namreč kakor objemajoča roka tako v vodo molela, da je bila Samorodovim prednikom le z nekolikim delom mogoče luko napraviti, in najberž je bila ravno ta naravna naredba pervi in morebiti edini razlog, da se je tukaj kedaj naselbina začela, ker sicer zaradi samote in burje kraj sam na sebi ni bil posebno vabljiv.

Hlapcem izročita konje in vstopita v dom.

„Kje je moja žena?“ vpraša Anton Samorod deklo na hodniku.

„Pri Tončku. Gospa pridejo, videli so vas“, odgovori dekla.

Z mračnim čelom vstopi Anton v veliko izbo, duhovnik za njim. Tam ukaže gospodar prinesti vina in prigrižljaja ter poklicati ženo.

Krasna mlada žena pride in pozdravi najprej svaka hladno rekoč: „Bog vas sprejmi, duhovni gospod!“

„Zakaj me za svaka ne pozdravljaš?“ reče duhovnik prijazno in ji seže v mehko roko.

„Jaz sem vas najprej kot duhovnika poznala in odvaditi se ne morem“.

„A klicati te je treba, če mož domov pride in gosta privede soboj?“

„Nisem vedela, da si prišel — da prideš že nocoj“.

„Že nocoj?“ zategne on in jo ostro pogleda. Ona očí ne povesi; še ponosneje nego je bila sicer vsa njena krasna mlada prikazen, dvigne lasato glavo in njen bister pogled premaga moževe oči.

Ní so zastonj obvisele celo oči pobožnega in vendar ne več mladega duhovnika občudujoč nad krasno postavo in doveršeno lepoto života in obraza te svakinje njegove, žene Samorodove.

(Dalje prih.)

O PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

Pogosto se sliši tožba, kako težko je dandanes človeku biti originalnemu. Kajti ní ga skoro dejanja, ní je stvari ali misli, katera bi se ne nahajala že pri pisateljih prejšnjih vekov v isti ali le malo različni obliki zaznamovana. „Es ist schon Alles da gewesen“, pravi modri rabi Ben Akiba; in mož prav govori. Če sem se jaz namenil, bralcu v sledečem sliko popačenega življenja rimljanskega v pervem stoletji po Kristu pred oči postaviti, vem in globoko čutim, da tudi mene zadevajo očitajoče besede pesnikove: „Pfui! pfui! über das schlappe Castratenjahrhundert, zu nichts nütze, als die Thaten der Vorzeit wiederzukäuen und die Helden des Alterthums mit Commentationen zu schinden!“ Kajti priznati moram, da ne bodem podal nič novega, nič originalnega. Kaj bi se tudi dalo na tem polji novega povedati? Zadovoljen naj bode bralec sè staro sliko v novem okviru! Opiraje se na pregovor: „Kedor mnogo prinaša, vsakemu nekaj prinese“, bodem se trudil, vsaj z mnogoverstnostjo v predmetu svoje slike zadostovati. Zahtevaš-li, bralec, kaj strašnega in grozovitega? Ustreči hočem tvoji želji. Želiš morda radi nasprotja tudi kaj milega, blagega in vzvišenega videti? Tudi tega ne bodeš pogrešal. Slika bodi pikantna? Zagotovljam te, pikantna bode do gnjusobe. Ugaja-li tvojim očem posvetno veličastvo in bliščoba? Tvoja želja se bode izpolnila. S kratka, nikakoršnega okusa nočem prezreti.

Kako stermimo mi dandanes, ako vidimo v katerem koli večjem mestu kako velikansko, krasno, v najnovejšem slogu zidano poslopje! Kako zavidamo milijonarju, ki se sè svojim, kakor se nam dozdeva, neizmérnim bogastvom šopíri in ošabno pravice drugih prezira! Kako se nam groze in strahú lasje ježijo, ako beremo o roparskem umoru, s katerim je kak revni, izgubljeni Adamov sín svojo vest obložil! A dragi moji! Vse to še senca ní tega, kar se je v pervem stoletji po Kristu v starem Rímu slišalo, videlo, terpelo!

Še molé iz te dobe velikanske razvaline slavnih umotvorov in ostanki nekedanjega bogastva, nekedanje mogočnosti v naš čas, še imamo v rokah pismena poročila tedanjih pisateljev o groznih, do tedaj v Rimu še nezaslišanih, v nebo vpijočih krivicah, hudodelstvih in krutostih, izvirajočih iz človeške preširnosti, ošabnosti in kerviželjnosti. Idi z menoj, dragi bralec, ako ti drago, tja v stari Rim, in prepričal se bodeš, da so ondi ljudje ravno tako, kakor mi, iz mesa in kervi, iz duše in telesa, a izpoznal bodeš ob enem tudi, da goji ta duša naši tuja čutila, čutila, katera nam veljajo za nečloveška, nenaravna; telo pa se ti bode dozdevalo ustvarjeno le za to, da ali uživa vsakojake razkošnosti, katerih popolnem doumeti je naša domišljija preslaba, ali pa da terpi strašanske muke. Preveril se bodeš, da so naši hudodelniki proti onim še nedolžni otročiči, naši bogatini pa le stradalci in berači!

Glej! tu že leži velikansko mesto v vsej svoji krasoti pred nama! To je ona zemlja, ki je svoje dni rodíla može, kakor so bili Brutus, Fabricius, oba Decija, Scipijone in dr.; to je ono mesto, ki je nekedaj premagalo hrabre Samnite, divje Galce, mogočne Kartagince, to je oni Rim, ki si je podvergel skoro ves tedaj znani svet: njemu služi Azija, njemu se uklanja Afrika, njega pripoznava cela Evropa za svojega gospodarja. A on sam je sužènj, sužènj svojih divjih strasti. Od zunaj je krasen in lep videti, kakor oni grobovi, o katerih govori sveto pismo, a znotraj je poln gnjilobe, trohlobe in gnjusobe. Kajti poplavilo ga je neskončno močvirje peklenskih zlobnosti in hudobij. To je nova Sodoma, katera staro gledé na popačenost daleč preseža, in se od nje posebno tudi še v tem razlikuje, da jo je previdnost božja na drug, veliko hujši način kaznovala, kakor pervo: ní je namreč z ognjem in žveplom hipoma uničila, ampak pokončavajo polagoma še sè silnejšim elementom: s cesarji. Res so nekateri iz med njih tudi dobri in blagi možje, a dozdeva se nam, kakor da bi bili oni od božanstva le zaradi tega poslani, da bi Rimljani, primerjajoč nasprotja, zlobnost hudobnih tem živejše in bridkejše občutili.

Cesarjev pervi, Octavianus Augustus, bil je v bitvi pri Akciji l. 31. pred Kristom rimsko republiko razrušil in tako žezlo rimske deržave sam v krepke svoje roke vzel. A kaka je bila ta deržava? Vsled tolikih vojská, v katere je bilo Rimljanstvo celih sedem stoletij svojega obstanka zapleteno in katero je skoro vse zmagovito končalo, so se deržavne meje na vse strani takrat znanega sveta daleč razširile. Kakor pa so bile rimske zmage z ene strani čast in slavo deržave povekšale in gmotno stanje njeno dokaj izboljšale, tako so jej pa z druge strani tudi dovolj škodovale. Iz podjarmljenih deželá, zlasti iz orijenta, dobival je od zdaj Rimljan mnogo kaj potrebnega in koristnega, česar domača njegova zemlja ni rodila; a seznanil se je tudi s ptujimi šegamí, s tujimi običaji, katere je po tem na domača tla presadil. To pa, česar se je na tujem navzel, bilo je po večjem z njegovim do sedaj poštenim značajem v nasprotji. A narava je človeka že tako ústvarila, da se prime, popustivši dobro, prerad slabega, ako mu le v kakem obziru ugaja. To prikazen opazujemo zdaj lahko tudi pri Rimljanu. Na tujem je okusil mnogo sladkih sadov, ki so imeli to skrivno moč v sebi, da so ga kmalu omehkužili. Mehkužnost pa rodi v zvezi z ohlapnostjo celo čedo drugih napak in slabosti. Tako je v kratkem izginila rimljanska „virtus“ in „gravitas“ in tako se je prejšnji resni, za vse dobro in blago vneti rimski značaj popolnem izpremenil in v nasprotje izprevergel, Zdaj Rimljana nič več ne mika priprostost, čednost in krepost, ampak od sedaj hlepi samo po tem, kar je nenavadno, kar draži čutnice, kar ustreza njegovim strastim. A takih užitkov si ne more vsakdo privoščiti, to je le tistim mogoče, katerí so si v raznih vnanjih in domačih bojih po pošteni ali nepošteni poti kot veljaki, ali prostaki, kot dostojanstveniki ali zasebniki kaj premoženja pridobili. S tem se tí zdaj očitno ponašajo in bahajo ter ne zamudé nobene prilike, svoje

bogastvo in pogostokrat z njim tudi svojo budalost svetu na ogled postaviti. To pa mora se vé da pri onih, katerim sreča ní bila tako mila, zbuditi zavist, h krati pa tudi hlepenje, pripraviti si na kateri koli način premoženje in z njim enako prijetno in breskerbno žitje. Tedaj se na vse kriplje trudijo, dospeti do svojega cilja, to je: do obilnega denarja. Ta reč pa se je dala tedaj po pošteni poti ravno tako težko doseči, kakor dandanes. V vojskah n. pr. to že ni bilo mogoče, ker je bil August skoro vse zmagovito končal; tudi bi bila v njih sreča le nekaterim posameznikom svojo milost izkazati mogla. Vérhu tega so bili Rimljanje vsled tolikega bojevanja vojská že dovolj siti in novemu vladarju iz serca hvaležni, ker se je z njegovim nastopom skoro vesoljnemu svetu zaželeni mir povernil. Ravno tako je Rimljanom tudi drugih vsem prostih potov do denarja manjkalo. Tedaj se ni čuditi, da se poprimejo vsakega, še tako slabega in malopridnega pospešila, ako jim le k njihovemu cilju pripomore. „O cives, cives, quaerenda pecunia primum est: virtus post nummos!“ to je bilo po Horacijevem izreku (Epist. I. v. 53.) geslo tedanjim Rimljanom. Saj tudi nihče ní po tem vprašal, kako si je človek denar pridobil, da ga je le imel. „Unde habeas, quaerit nemo: sed oportet habere“, beremo v Juvenalu (Sat. XIV. 207.) Denar sveta vladar! Resničnost tega pregovora nam izpričuje vsa rimska zgodovina, posebno pa v tej dobi. Za denar ti proda svojo čast sivi senator in mladi vítez, pervi dostojanstvenik v svoji palači in zadnji berač na Tiberskem mostu, lepa plemičeva soproga in gerbasta svečenica vestalka. S kratka, za denar dobiš v Rimu vse, česar želiš. In če je že numidski kralj Jugurtha, ki se je bil kakih 100 let pred Augustom v Rim opravičevat prišel, vsled lastne izkušnje vsklikniti mogel: „Urbem venalem et mature perituram, si emptorem invenerit“ (Sallust. de bello Jugurth. c. 35.), koliko večo veljavo so morale imeti njegove besede v tem času!

Pri takih razmerah je moralo se vé, da po denarji hlepeče Rimljanstvo v s a m o v l a d a r j i precej najpripravniši in najugodniši pomoček za izveršitev svojih namenov izpoznati. To bode vsakemu lahko umljivo, kedor pomisli, da je imel cesar zdaj sam vso deržavno premoženje in vso deržavno oblast v svojih rokah. Pervo, katero je deržavno zakladnico od kervavih žuljev podjarmljenih narodov prihajalo, ugrabil si je zdaj vladar, ter je še pomnožil z imetjem političnih nasprotnikov svojih, katere je bil ravno kar premagal. Isto velja o drugi. Tudi njo je zviti August, se ve da le rahlo in polagoma, senatu in ljudstvu iz rok izpulil, tako, da ta izguba ní nobenega dela preveč bolela. Omeniti hočem samo eno stran te oblasti, namreč pravico podeljevanja vseh deržavnih služeb in dostojništev, katera so čast in večidel tudi denar obetale. Te pravice se je prej ljudstvo v svojih narodnih zborih (comitia) posluževalo. Zdaj pa jo je vladar na videz senatu podelil, a vendar je vedel reč tako urediti, da se ní nikedar kedo volil, kateri bi mu ne bil po volji. Poglavitna naloga za denarja željne ljudi je bila tedaj ta: pridobiti si cesarjevo milost, ka-

tera je mogla vsako željo in nado izpolniti. Tako je postal vladar Rimu drugo solnce, solnce, katero je z mogočnimi žarki svojimi dobrodejno ogrevalo razne, rimske muhe in mušíce. Ne smemo se tedaj čuditi, če je večina Augusta precej pri njegovem nastopu z velikim veseljem pozdravila, in če se mu je s časom celo malo število njegovih nasprotnikov z resignacijo udalo, ko je prišlo do prepričanja. da se vendar ne živi tako slabo pod monarhičnim principom. Kajti August ní bil zloben trinog, ampak moder in prekanjen vladar, ki se, zasedši cesarski prestol. Rimljanstvu ní z mečem in ognjem grozil, ampak pridobíval si je serca svojih podložnikov z milostjo in večidel prihljinjeno dobrohotnostjo. Mož je tudi umel stare republikanske oblike, stara imena prihraniti, da-si je njih bitje popolnem izpremenil in sicer brez vsake sile in ne da bi bila izpromemba posebno občutljiva. Tako vidímo tedaj na rimskem prestolu cesarja hinavca, katerega vsemogočnost navdaja serca podložnikov z raznoverstnimi nadami. Ali ní moral pri takem položaji naraven nasledek vladarjevega hinavstva biti ta, da se ga je tudi vse že tako popačeno občinstvo navzelo in da je jelo cesarja, od katerega je vse dobro in vse hudo pričakovalo, nad človeštvo povzdigovati, sebe pa v prah poniževati, le da bi edinega namena svojega ne izgrešilo? In kakor je mehkužnost mati mnogih napak, tako rodi tudi hinavstvo in lizunstvo še mnogokatero drugo zaničljive lastnost.

Kaj čuda, če so se sedaj polagoma v vse ude rimljanskega trupla vrile vsakojake človeške strasti, ki so po njem kakor hude kuge divjalé. Pametni August jih je sicer še berzdati umel, ali pod njegovimi nasledniki so dospele na verhunec svojega razvoja. Pri teh namreč ne nahajamo več onega duha, milosti in umnosti, onega duha, ki le v potrebi osorno in strogo postopa, ampak njih serce je popolnem izprijeno, saj so vendar otroci svojega časa. Tako oni občne izpačenosti ne le ne ovirajo, ampak pospešujejo jo še na razne načine ali s pohujšljivimi izgledi, ali celo, kakor bodemo iz sledečega razvideli, z ukazi.

Zastopniki te verste cesarjev so Tiberius, Caligula, Nero in Domitianus. Kako se še pokvarjenemu občinstvu dopadajo v tem počenjanji! Kako jih še gerdo lizunstvo plemenitnikov, pesnikov in prostakov hvali in slavi! Kako se jim vse hlapčevsko uklanja! Ní-li naraven psihologičen nasledek takega ravnanja ta, da prestopijo slednjič cesarji vse meje božjega in človeškega prava, videč, kako se jim najhujša, najkrutejša, da, peklenska dejanja ne grajajo, ampak celo v slavo in čast štejejo? Ali se níso morali prepričati, da je rimsko deržavljanstvo že prepopačeno in preslabo, da bi se ustavljalo njihovi sili in da ono svojo slabost le z lizunstvom in hinavščino zakriva? In dalje! Ní-li jih moralo to sè smelo derznostjo in preveliko samosvestjo navdajati in konečno do te stopinje privesti, da so rimski svet le zaničevali in zasmehovali. ako se je že kedaj derznil svojo nezadovoljnost z njihovimi bedarijami in zlobnostmi glasno ali zamolklo izjaviti? Kedo se bode tedaj čudil, da oni doprinašajo taka straho-

vita dejanja, katera se nam skoro neverjetna zdé, ako bi jih ne poročali možje, katerih imena se v tistem času leskečejo kakor biserji v blatu. In občinstvo samo ne vidi v cesarji le svojega gospodarja, ampak tudi svoj uzor, katerega izkuša v raznih rečeh posnemati, da si pridobi cesarsko dopadajenje, da se prikupi vladarju in s tem tudi svojemu namenu streže. Pri takih okolnostih tedaj ní moglo biti drugače, kakor da so nastopili časi, o katerih veljajo pesnikove besęde:

„Vbijavci vrejo ljuto krog.
Kervave rise zdaj so žene,
Posmeh jim gnjus in groza sta;
Še živ, razkačene hijene
Delijo trup sovražnika.
Nič sveto ní, vse nježne veze
Pobožnosti so žertva zmot,
Pravičnega zločin podleze
Pregrehi vsaki prost je pot".

Vendar oglejmo si sedaj nekoliko natančneje početje posameznih stanov! Naj prej in obširniše nam kaže govoriti o cesarjih, pervič, ker so oni pervi in najvažniši živelj v deržavi, in drugič tudi zaradi tega, ker se nam ravno v njihovem vedenji kakor v nekem zercalu ves tedanji Rim pred oči stavi. Kar imamo o drugih stanovih povedati, to je le slab odsvit cesarske popačenosti, to je le kópija cesarskega originala.

(Dalje prih.)

VINSKI DUHOVI.

Točaj, le z nova kupo mi napolni,
Hladila daj, zdravila duši bolni.

Kedàr okó otožno v kupo vprèm,
Skrivnostna čuda v kaplji zlati vzrèm.
Odprè se svet čarôben mi in nov,
Oko zagleda sto in sto duhóv,
Duhóv ne zlobnih, nego čistih, blagih,
Terpinom dobrih, tužnim sercem dragih.
Tu v kupi, glej, prekrasno zrêm kraljico,
Nebeško hčer, neskáljeno resnico,
Tik nje radóst, pozná se na očéh,
In deca njena: šala, vtíp in sméh;
Navdušenost, čuj, poje rajsko pesem,
Na zemlji tej enake slišal nésem.
In nade duh naprot šepeče mi,
Podí obup, skerbí moreče mi.

Pogled duhóv, vabljenje krasnih boginj
Mi vnema v duši čudoviti oginj,
Up vrača se v sercé, na usta sméh
In z nova vžíga radost se v očéh. —

Duhovi vinski, hvala vam tedaj!
Napolni zopet kupo mi, točaj!   X.

Rastlinske svatbe.

(Spisal Fr. Erjavec.)

I. pismo.

Milostiva gospa!

Žalil bi Vaše rodoljubno čutje, ako bi dvomil, je li Vam še v spominu oni prekrasni dan lanske jeseni, ko smo na Verbi praznovali pervega slovenskega pesnika slavnost, katere ste se tudi Vi udeležili. Poklonivši se pesnikovemu geniju in s tem zadovoljivši svoji rodoljubni dolžnosti, napotili smo se proti biseru kranjske dežele — blejskemu jezeru. V očigled „najlepše doline“ stopali smo vzneŝenega serca po mehkih travnicih; Vi, kakor serna lahkih korakov, jaz v potu svojega obraza poleg Vas. Tega dneva se gotovo še spominjate, če tudi Vam niso več v spominu pogovori, ki so — meni vsaj — prijetno krajšali pot do jezera, kjer Vas je zopet zajela vesela družba. Ne spominjal bi Vas danes, leto dni pozneje, onih pogovorov, ako bi Vam na razhodu ne bil moral zadati moške besede, da bodem to, kar sem takrat na potu samo poveršno razsnoval, pozneje z Vami pismeno obširniše obravnaval.

Govorila sva o cveticah — Vaših ljubljenkah. In kakor takrat na Gorenjskem, bo mi sedaj zopet čast Vašo pozornost za malo časa oberniti na tiho in skrivnostno rastlinsko življenje. Rastlinsko življenje pravim, ker tudi rastlina, dasi je kakor prikovana na eno in isto mesto, katerega ne more zapustiti, ako ravno rastlina ne vidi, ne sliši, ne čuti — ali živi vendar. A to njeno življenje se javlja v tem, da se hrani in vsled hrane raste, razmnožava se in naposled pogine. Rastlina namreč sprejema iz svoje okolice, nekaj iz zemlje, nekaj iz zraka, tuje tvarine va-se ter jih tako izpreminja, da jih more sebi utelovíti in vsled tega svoje telo razvijati in povečati, to je: hrani se in raste. Rastlinsko življenje kaže se na dalje v tem, da izvaja iz sebe mlada bitja — navadno jih imenujemo semena, — katera se o svojem času odtergajo iz krila svoje rastlinske matere, ter pri ugodnih vnanjih pogojih začnó samostalno dalje živeti. Ta nova bitja so v svojem daljnem razvoji prave slike in prilike one rastline, od katere izvirajo, in vsa znamenja življenja ponavljajo se na njih v istem redu, kakor so se preje kazala na rastlinski materi. Zato pri vsej neizmérni raznoverstnosti vendar opazujemo, da je

rastlinstvo okolo nas zmerom eno in isto, isti rodovi, iste verste vračajo se vsako leto v pomlajeni podobi.

Ali kakor vsaki živi stvari, tako so tudi rastlini šteti dnevi življenja, vsaka mora poginiti, ena preje, druga pozneje, kakor je kateri usojeno. Nekatera rastlina preživi vse dobe svojega življenja v nekoliko dnevih, druga potrebuje za to več mesecev, nekatere zopet živé leta in leta, tudi stoletja, nekaterim celo traje življenje tisoče let. V Afriki in drugej po vročih deželah še sedaj berstno rastó in obilno cvetó velikani, katerim botaniki cené starost na 6000 let. Ti rastlinski Metuzalemi bi bili po tem takem verstniki Adamovi. Tudi pri nas se nahajajo čestita drevesa, katera, da bi znala govoriti, nam bi mogla pripovedovati mnogokaj iz zgodovine našega naroda, o čemur ne poročajo stara pisma ne ljudska pripovedka. Dasi je rastlinsko življenje zanimivo v vsaki dobi, je menda vendar r a z p l o d najzanimiviši: o njem bodem govoril v teh pismih.

Razplodni organi so zbrani v c v e t u. Cvet v botaniki je v s e o n o, k a r v s e b i k r i j e o r g a n e z a r a z p l o d, v vsakdanjem življenji pa navadno imenujemo cvetje samo to, kar živimi bojami mika oči, ali pa drugače, bodi si ugodnim vonjem, bodi si nenavadno obliko našo pozornost na-se obrača. Ali kakor ni vse zlato, kar se sveti, ravno tako tudi ni vsak cvet, kateri se morebiti mimo drugih odlikuje, zmerom najvredniši naše pozornosti. Mnogokatera skromna bilka na trati, katere morebiti še ne pogledamo ali jo celo zaničljivo pohodimo, skriva v svojem malem in neznatnem cvetu veča in divniša čudesa, nego mnogi gizdav cvet v gosposkem vertu.

Kakor vsaka znanost ima tudi botanika svoj jezik. Zato je treba pred vsem, da se seznanimo z nekaterimi izrazi, ki jih pa, po sreči, ní mnogo. Milostiva gospa! odtergajte si v vertu cvet drage Vaše miljenice — krasne rože in razgledajte si ga dobro. Ako začnete od zunaj, opazite najpred pet zelenih v kolobaru stoječih listkov, kateri so se od spodaj zrasli v podolgasto krogljico, ki je podobna mali posodici, čašici na primer. Ta pervi cvetni obod zato tudi imenujemo čašico. Takoj nad čašico je vse polno nežnih, dišečih listkov rudeče barve. Ti listi delajo drugi cvetni obod, kateremu so nadeli ime v e n e c. Ako razganete venčeve liste, vidite med njimi v proti sredi cveta jako mnogo tankih nitek, a vsaka nosi na konci malo rumeno glavico. Te nitke so tako zvani p r a š n i k i. Sedaj pa še prerežimo ono podolgasto krogljico pod čašo. Vidite! krogljica je otla, po njenih stenah pa visé drobna bela zernca in vsako zernce ima navzgor tanek vrat in vsi ti vratovi stojé v kolobaru sredi cveta med prašniki. Ta otla krogljica sè zerni in vratovi vred je četerti del cveta ter se kliče p l o d n i c a. Čašica, venec, prašniki in plodnica so tedaj deli rožinega in tudi sploh vsacega popolnega cveta.

Sedaj nastane vprašanje, kateri izmed teh štirih delov so prav za prav razplodni organi in kako se razplodbe udeležujejo?

Predno odgovorim na to vprašanje, prosim Vas, milostiva gospa, utergajte si še en cvet, namreč belo, nedolžno lilijo. V liliji so raz-

plodni organi bolj razločni, zato menim, da nam bo na njej namen vsacega organa bolj jasen in bolje razumljiv.

Ako na liliji iščete onih štirih delov, katere smo popreje našli na roži, opazite kmalu, da na njej ni onih pet zelenih listov, da ni čašice. In v resnici je ta del cveta najmenj potreben in zato ga tudi mnogi cvet še nema ne. Čašica ima namen braniti ostale nežniše dele cveta vremenske nezgode, dokler je cvet še v popku, zategadelj tudi mnogemu cvetu čašica odpade, kakor hitro se venec razcvete. Pa vernimo se zopet k liliji! Njen venec ima šest kakor sneg belih listov, in zaradi teh listov je lilija priznan simbol nežnosti, nedolžnosti in deviške čistosti. — Prašnikov ima ta cvet menj nego roža, namreč samo šest, toda mnogo veči so in razločniši. Vsak ima na tanki nitki podolgasto rumeno vrečico. Ako s kako iglo dregnemo v to vrečico, razporje se, a iz nje se vsuje množina rumenega praha. Ta prah imenujemo c v e t n i p r a h. Kakor torej vidite gospa, razlikujemo na prašniku nit, vrečico in cvetni prah v njej.

Ako potergamo liliji venec in vse prašnike, ostane nam od vseh cvetnih delov še plodnica, ki se znatno loči od one, ki smo jo videli pri roži. Ondi namreč je bila plodnica pod vencem zaperta v neko otlino, narejeno iz čašičnih listov, tukaj pa stoji plodnica popolnoma prosta sredi cveta. Na verhu nosi tri mehke, gobaste grebene, tako imenovane b r a z d e, ki so v razcvitu vlažne, kakor bi bile z nekovo slizjo pomazane. Brazde so nasajene na dolgem vratu, ta pa stoji na krajšem šestovoglatem stebru. Prerežemo li ta steber, vidimo, da je razdeljen ali pregrajen v tri pretine ali prekate. V vsakem prekatu sta dva reda belih zernec, to so namreč z a r o d k i za bodoče seme. Primérjamo li one tri brazde na verhu plodnice in te tri pretine, bode nam skoraj jasno, da morajo med seboj biti v neki zvezi, da vsacemu prekatu ustreza ena brazda.

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

1.

Kedor hoče kolikor toliko vspešno delovati, treba najprej, da spozna svoje moči, da si ne naklada bremen, katerih mu ne zmorejo rame; da se ne sili in vriva, če tudi morebiti iz blagega namena, v stvari, za katere nima potrebnih zmožnosti. Zoper to pravilo se je pri nas mnogo grešilo na literarnem polji. Vsak rodoljub je ménil, da mora vse sam biti svojemu narodu: pesnik, govornik in estetik. In tako se je zgodilo, da je dobil mali slovenski narod v kratkem času v primeri toliko pisateljev iz rodoljubja, toliko pesnikov iz same ljubezni do domovine, a tako ubogo malo „poetov po milosti božji.“ Pošteni možje, kateri bi bili lahko mnogo koristili svojemu narodu na primérnem polji, trudili so se in v potu svojega obraza obdelovali pesniško polje, „pegazi v jarmu“ — samo narobe! Nekedaj je bilo

to koristno, morebiti celo potrebno; kjer je mnogo dela, a delavcev malo, treba da prime vsak za delo, katero je najbolj potrebno. Tam kje na Krasu nareja si kmet vse sam, česar je treba pri hiši: suknje, opanke in kola, če tudi niso kolesa prav okrogla. Tako moramo tudi hvaležni biti rodoljubnim možem, kateri so se žertvovali in, pošteni prozajiki od nog do glave, „pesmi kovali“ z okornimi rokami; kaj so pa hoteli? pesmi je bilo treba in pesnikov ní bilo!

Ti časi so minili, in da so minili, to je v pervi versti zasluga takih rodoljubnih mož, ki so nam ledino orali. Zdaj ní treba več tlake delati za domovino; zbudilo se je primérno lepo število različnih močí, da obdeljujejo vsaka svoj posebni oddelek slovstva, za katerega je sposobna. Kakor v obertništvu in znanstvu, tako naj veljá sedaj tudi v lepem slovstvu geslo: „delitev dela!“ Vsak na svoje mesto! Katero delo si je kedó izbral po svoji sposobnosti, temu naj posveti vse svoje moči; vanj naj se vglobi, v njem naj se vadi in uri, samo tako bode kaj prida; v modrem samoomejenji je moč!

Ako se mi pa poreče, in sicer po pravici, na to: Drugim daješ dobre svete, ali si pa tudi sam ravnal po svojih naukih? kako bodem odgovarjal, kako se zagovarjal? Molčati bode pač najbolje; dasì bi morebiti imel kaj povedati v zagovor. Grešil sem tudi jaz: poskušal sem svoje moči tu in tam brez vspeha, brez koristi narodu. Grešil sem, ali ne iz slabega nagiba; čestiljubje me ní vodilo ne dobiček; zdaj se kesám, in pokoril sem se tudi nekoliko; glavno je pa to, da mi je prišlo pravo spoznanje, če tudi pozno; lesnike počasi zoré, dozoréle pa vendar niso čisto brez prida!

Poskušnje so me učile spoznavati svoje močí, in zdaj se mislim zopet verniti na polje, kjer sem začel svoje slovstvovanje; estetikoval in kritikoval bodem zopet, kakor sem nekedaj; neprijetno, neslavno delo, a potrebno! In če me kedó vpraša: Ali pa meniš, da imaš potrebno sposobnost za to delo? odgovorim mu brez pomiselka: Prepameten sem, da bi to terdil; morebiti dà, morebiti da ne; vsaj prepričal se nisem še do sedaj, da tudi tukaj nič ne morem; in drug mi tudi ni še tega dokazal. Samo to vidim, da na tem polji do sedaj ní bilo pravega delavca, in delavca je treba, zatorej hočem jaz poprijeti se tega posla; berž ko pride boljši, z veseljem se mu umaknem ter stopim v pokoj!

Že iz té številke lahko razvidijo „Zvonovi“ bralci, da niso prazne besede, kar govorim. Moj podpis, ki se je prej šopiril po vseh stranéh, videti bode poslej samo tam na zadnjem konci lista. Druge, boljše, mnogoverstne moči so stopile na moje mesto: upati smem torej, da bodejo čestiti bralci zadovoljni. Gledališni podjetnik, ravnatelj je storil svojo dolžnost, ako, zbravši dobre igralne močí, podaje občinstvu dobre igre in poleg tega skerbi, da kostümi, dekoracije, oprava na odru ne žalijo očesa. Njemu samemu ní treba stopati na oder, razen ako prevzame kako malo ulogo, da na pr. oznani z velikim patosom; „Voz je naprežen!“ Vendar časi mu je treba tudi prevzeti kako večjo ulogo, ako mu kak igralec zboli.

Tako mislim ravnati poslej tudi jaz. Za ravnatelja bodem, za régisseurja, in kjer bode treba, tudi malo za — souffleurja! Pridobil sem svojemu listu, kar sem vedel najboljših močí; ako mi slavno slovensko občinstvo vé še kje za kako dobro, naj mi blagovoljno naznani, hvaležen mu bodem in potruditi se hočem, da jo pridobim. Več storiti ne morem. Gospode pisatelje pa, kateri so mi tako radovoljno obljubili svojo pomoč, prosim, naj ostanejo zvesti novemu Zvonu, da bode v resnici, kakor sem rekel na drugem mestu, „literarno glasilo slovenske inteligencije“. Ako v njih spisih tu pa tam kako obliko malo preuaredim, naj blagovoljno poterpé, pepričani, da se to ne bode godilo za to, ker menim, da je samo tako prav, kakor jaz pravim; ali treba je, to mi bode vsakdo rad priznal, da velja v listu samo ena slovnica; bati se ní, da bode potem vse po enem kopitu, stilističnih posebnosti ostane vendar dovolj vsakemu pisatelju.

Sedaj, ko začenja „Zvon“ svoj tretji tečaj, menim, da mi ní treba razglašati posebnega programa, dovoljujem si samo nekoliko beséd. Skerbelo se bode za mnogoverstnost v berilu, katera se je do sedaj pogrešala. „Slovenski Glasnik“ se bode oziral kolikor močí na vse nove prikazni v slovenskem in sploh slovanskem slovstvu. Važnejše knjige se bodejo kritikovale v „Literarnih pogovorih;“ da bode kritika pravična, objektivna, kolikor je sploh moči grešnemu človeku pravičnemu in objektivnemu biti, tega, menim, da mi ní treba posebno povdàrjati. Todà kakor se ne bode nikedar grajalo, kar je kolikaj dobrega, tako se tudi ne bode hvalilo, kar je slabega, iz gole dobroserčnosti. Samo taka kritika, ki z veseljem priznava, kar je lepega, dobrega, a poleg tega tudi določno odkriva in graja napake, ima v resnici kaj veljave in koristi, samo iz take se more učiti pisatelj sam in občinstvo. Prepirov „Zvon“ ne bode iskal, a kjer se ne bode ogniti poštenega boja za načela, za umetnostne zakone, potézal se bode določno za to, kar se mu bode videlo pravo. To ní samo pravica, to je celo dolžnost lepoznanskemu listu, kakoršnega si jaz mislim, in menim tudi, da nam ga je potreba. Ako bode potreba prijeti za orožje, borili se bomo „elegantno“, ne po turško!

Sedaj, ko sem o novem Zvonu govoril, kar se mi je zdelo potrebno, težko če ne pričakuješ, čestiti bralec, da ti bodem živo priporočal svoj list, sklicaval se na tvoje rodoljubje, opominjal te, da bodeš, naročivši se na „Zvon“, podpiral slovensko slovstvo, ki je tako potrebno podpore, da bode, kar boš storil za Zvon, v korist domovini i. t. d. Nič se ne boj! Svojega lista ne bodem priporočal ne tebi ne drugim: ako se ne priporoča sam, ako se ti ne zdi vreden da si ga omisliš zaradi njega samega, pústi ga in oberni kam drugam, kar si se namenil darovati v pospeševanje narodnega razvoja. Naročnik ali ne, bodi mi zdrav! Veselo novo leto! *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

Pod tem naslovom bode letos „Zvon“ redno prinašal kratka naznanila o novih knjigah slovenskih, razglašal bode zanimive slovstvene novice, ter govoril o slovstvenem in umetnostnem gibanji in delovanji mej Slovenci. Kot dober domoljub se bode rad oziral po vsem slovanskem svetu, a posebno pozorno bode pazil, kaj delajo in kako slovstveno napredujejo Serbje in Hervatje, naši bližnji sorodniki slovanski. Nadejamo se, da s tem ustrežemo mnogoverstnim našim bralcem.

— 1. Slovensko lepoznansko slovstvo se v minolem letu ni Bog vedi kako lepo razcvitalo, a če v poštev jemljemo naše neugodne politične in socijalne razmere, moramo vendar zadovoljni biti s številom leposlovnih izdelkov, ki so l. 1876 zagledali beli dan. Trije lepoznanski listi so izhajali: „Besednik“, „Zora“ in „Zvon“ in podajali zanimivega berila.

Pripovedno literaturo je najbolj pomnožil g. Jurčič sè „Slovensko knjižico“. G. Jurčič sam nam je spisal dva lepa nova romana: „Doktor Zober“ in „Mej dvema stoloma“; g. Kersnik nam je podaril v njej svojega pripovednega pervenca „Na Žerinjah“, povest, ki se prav prijetno bere, in katera si je v kratkem času pridobila mnogo bralcev; g. prof. Jesenko nam je prestavil „Vekfildskega župnika“, ter s tem prevodom ustregel Slovencem tako, kakor bi z nobenim drugim ne bil mogel; z njim je izpolnjena želja, katero je Levstik že l. 1858. v „Slov. glasniku“ izrekel; g. prof. M. P. nam je poslovenil nekoliko pikantnih Bret Hartovih povesti, in g. dr. Samec lepi Turgenjev roman „Pomladanski valovi“. To zbirko, katera obseza tudi izverstno Jurčičevo zgodovinsko tragedijo „Tugomer“ živo priporočamo „Zvonovim“ bralcem. Posamezni zvezki se dobivajo pri „Narodni tiskarni“ v Ljubljani. O priložnosti bomo o njej obširneje govorili. (Dalje prih.) *L.*

Listnica uredništva. Gosp. prof. Fr. E. v G. Dragi prijatelj! „Habeant sua fata libelli“; kako sem se bil razveselil tvojega spisa! Kedó je mogel misliti, da bode „Vienac“ Zvon prehitel! Ne ti, ne jaz; ravnala sva oba „bona fide“. Zv. se terdno derži načela, da prinaša samo izvirne spise, ne prevodov ne ponatisov; tvoj spis je res prišel po čudnem, dasi poštenem potu prej v „Vienac“, česar se tí nisi mogel nadejati, kakor vidim; vendar sem se odločil po dobrem premiselku podati ga tudi Zvonovim bralcem, katerim si ga bil sam namenil; spis je v hervaškem listu v drugi obliki in je tako zanimiv, da bi se mi zdelo krivično ne podati ga slovenskemu občinstvu, tem bolj ker je tako težko dobiti kaj pisanega iz tvojih skopih rok. Ne zameri, prijatelj, da tako govorim, saj ne samo zase; ali pomisli, povej mi po pravici: Koliko pa je pri nas mož, da bi znali pisati kakor tí? Glej, drugi se trudimo, ki manj moremo in znamo, ti pa gledaš, križem roke deržeč. Res si že mnogo storil, ali po moji misli še ne dovolj. Torej — ne zabi Zvona!

Listnica opravništva. To pervo številko „Zvona“ pošiljamo vsem dosedanjim naročnikom; prihodnjo le onim, kateri so poslali naročnino. Kedor želi list zastonj, naj se oglasi. S poštnim povzetjem se ne bode nič pošiljalo. To pa prosimo: kedor se hoče naročiti na „Zvon“, naj se naroči, kakor hitro mogoče, sicer so sitnosti s tiskanjem adrés in z rednim dopošiljanjem.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. **Tiskata: A. Keiss in F. Löb.**

Leto III. List 2.
Na Dunaji 15. januarja 1877.

Človeka nikár!

V delálnico sem tvojo zerl,
Ki bitij si rodil brez broja!
Skrivnostno snuje roka tvoja:
Nikjéri stalne ní stvarí,
A prah noben se ne zgubí.
V delálnico sem tvojo zèrl,
In videl vedno sem vertenje,
Prelivajoče se življenje,
Prerojevanje, prenovljanje,
Iz bitja v bitje presnovljanje,
A smèrti nisem vzèrl nikjér!
Brezumni svet plakaje toži,
Ko pade cvet duhteči roži,
Ko ízmed dragih mu katér
Duhá okove v grob položi:
Češ: „rodni brat mu je umerl,“ —
In smèrti ní!
V delálnico sem božjo zèrl,
Tam prestvarjanje sem stvarí,
A smèrti nísem vzèrl!
Začetnik moj, ki si me vstvário,
Duhá si iskro mi razžáril,
V oklèp persteni jo zapèrl, —
Zakaj? veš tí! —
Ko ilnato boš ječo sterl,
Ne bom umèrl!
No duhu požénó peroti,
Ki jih iz dola solz in zmot
Razvije na skrivnostno pot, —
Kam? Tebi hitel bo naproti,
Da enkrat tvoj obras bi zèrl,
Da zèrl bi solnčnojasno lice,
Obràz ljubezni in resnice....
To pèrst pa persti izročé.
In svet ob noč pozabi kraj,
Krijoč ostanke té.
In ní mi žal! Svet zabi naj!
Ti ga ne zabiš,
Za novo stvar moj prah porabiš, —
Za káko? Jaz ne vém,
Ti sam si gospodár!
A eno te prositi smém:
Iz praha vzgóji ti cvetico,
Podari logu pevko tico,
Katerokoli vstvári stvar;
Kedor bi pa ko jaz na sveti
Imel čutiti in terpeti,
Med dvomi, zmotami viseti —
Človeka vstváriti — nikár!

X.

Lepa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

Bila je še le eno in dvajset let stara, bolj močnega, nego šibkega telesa, obraz najblažji ovál, krasni svilnati lasje, oči v serce človeku segajoče, sicer pa nekako zarujavelo gladko lice, kakor se je zdelo, da prístoji temu obrazu.

„Pojdi Vida“, reče zdaj gospodar z nekako mečjim in prijaznejšim glasom svoji ženi, „ukaži in preskerbi nama dobre večerje, da moj brat tu ne poreče, da pri nas na svojem rojstvenem domu slabše živi, nego na svoji župniji póleg dolgočasnega kaplana in sitne stare svoje kuharice“.

Ko mlada žena otide, reče župnik:

„Ne pravijo ljudje po okolici zastonj tvoji ženi še zmirom: lepa Vida, kakor so jo zvali, ko je bila še deklica gori pri sosedovih na Basnigojevini. Res je vedno lepša in lepša“.

„Ali jaz bi nekaj njene lepote rad oddal za nekoliko več — sercá, ljubi moj; tebi menda že smem to povedati“, reče Anton Samorod pol tiho, vstane ter stopa potem gori in doli po obširni izbi, v kateri so bili videti lepi stoli, stolci, omare — vse drago in tuje, a raznoverstno in brez vkusa.

Brat si natoči černega vina, kraškega terana, pazno ogleda lepe rudeče pene v čaši, pokuša prej, kakor da bi grizel, a potem vince hrabro popije in odgovori:

„Več sercá? Mordà si pa tí sam kriv, če ga ne vidiš, več sercá. Glej, jaz sem pred oltarjem sveto obljubo storil, in sem jo deržal, da ti povem, a ne spodobi se mi o tem mnogo govoriti. Vendar sodim, da bi jaz na tvojem mestu drugače ravnal sè svojo ženo, ko bi jo imel, bolj mehko, bolj nežno“.

„Tega ne znam, to ní v moji naravi“, odgovori Anton nekako otožno. „Če poskušam ljubeznjivejši biti, sméšim se sam, to vem že. Pustite me tacega, kakor sem, jaz ne morem drugačen biti. Da nísem človek zlega serca, to si vsaj sam mislim, in mordà mi bodeš tudi tí, moj večni koritelj, priznal, in priznala mi bode moja žena. Njo sem prosil z vsem sercem, naj ima časi poterpljenje z mojimi slabostmi, in rekel sem, da ji bodem hvaležen, ako poterpi z menoj“.

„Pritoževati se menda ravno nímaš, kakor vidim“.

„Ne pritožujem se. Ali vendar je tako terda! Nísi-li opazoval? Vidiš, ti ne veš, kakó človeka v serce peče, ako je dva dni z doma, vedno o domu misli, potem pa je tako sprejet, kakor sem jaz sprejeman skoraj vedno. Čisto enako ji je, zdi se mi, ali sem doma, ali ne. To ti je bila moja pokojna Tereza čisto drugačna: sicer v vsem nagla, časi sitna, vedno bolehna, ali imela je nekaj, za kar bi jaz

pol premoženja dal, ali vse, da bi Vida imela, nekaj prave ženske udanosti“.

„Ha-ha! Da se tudi pri tebi vdovec pokazuje, tega pa nísem še vedel“, smeje se brat duhovnik. „To je stara vdovska slabost, da se, tako kmalu enkrat po drugi póroki, začne hvaliti perva žena ali pervi mož“.

„Jaz sem svoje perve žene po poroki zdaj pervič omenil, in samo tebi“.

„Nič ne dé, pústi jo še zdaj, naj počíva. Premisli pa tudi, da si bil nekedaj dvajset let star, zdaj si jih pa nad štirideset!“

„Sem-li Vidi leta skrival, ko sem jo snubil, ali ko mi je, to veš, tako rekoč ona sama naproti pritekla?“

„Da, in ko si tí srečen bil, kakor sedemnajstleten dečak. Da, da, in tí se domisliš, kakó sem zopet jaz bil tist, ki ti je odgovarjal, in ki je odgovarjal Vido in odgovarjal očeta Basnigoja, da opustite to neravno ženitovanje. Če se kesaš, sam sebi pripiši, jaz ti ne morem pomagati, bratec“.

„Kesám? O nikedar ne! Tega nísem rekel, to mi ne more na misel! Očitaj mi tí starost, kolikor hočeš, vendar je moje serce tako mlado, kakor v sedemnajstem letu, če se prav ne pokazuje; sicer pa starosti še sam nikakor ne čutim. In kaj je to, pet in štirideset let? Ti veš, da so nama oče bili osemdeset let stari“.

„Dà, ali najini starejši bratje pa so vsi pred njimi šli na oni svet“.

„Nič ne dé. V tej stvari me ne smeš napačno razumevati. Jaz ljubim Vido, če je prav taka, bolj jo ljubim, nego vse na tem svetu, bolj nego sem pokojno Terezo, in vse bi rajši izgubil, nego njo, ker ne zábi mi, ona je tudi mati mojega sinka“.

„A dà, kje je mali?“ vpraša duhovnik vesel. Opomin o Samorodovem detetu je obema berzo misli zaobernil.

„Sedaj že spí. Poterpi do jutri zjutraj. Videl bodeš, kak čverst in lep dečko je postal“.

Zdaj vstane Samorod in zakliče. Dekla pride. On ji reče zapovedno:

„Kje je moja žena? Poišči jo in reci, naj pride sim. Pokliči mi tudi Bernarda“.

„Prej si ji ukazal za večerjo skerbeti, čakaj“, tolaži duhovnik.

„Ljudí imam dovolj v hiši, da ona lahko samo ukazuje in naroča, ní ji treba sámi povsod poleg biti“, odgovori brat.

TRETJE POGLAVJE.

Mlada hišna gospodinja pride. Sede k njima, vpraša duhovenskega svaka, kako dolgo ostane tukaj, kje sta se z možem dobila, ali je bil kaj na njenem domu, na Basnigójevini, kako so ji starši.

Duhovnik je obširno odgovarjal; in glas njegove besede je bil

vesel in dobrovoljen; vidno je bilo, da bi bil rad svoje sorodne ljudí razvedril in smejoče videl pred seboj.

A ní se mu posrečilo. Vida. katero je nekedaj, pred tremi, štirimi leti, kot najveselejšo deklico poznal, bila je danes nenavadno resna. Nobena šala ji ní obraza razvedrila, noben dovtip se je ní prijel. Kakor neobčutna in nepazljiva je govorila. kar je govorila kratko in tako, da se je videlo, da je posiljeno, neiskreno.

Zakaj to? vprašal se je župnik, oster opazovalec. Tudi njen mož je videl, da je žena bolj bleda, nego drugekrati, in vprašal jo je, ali je mordà kaj bolna; ona mu je odločno in skoraj nevoljno dejala, da ne.

Zdajci stopi Bernard, pervi mej Samorodovimi služabniki in kermilec njegove ladije, v izbo.

Anton mu dá piti iz svoje čaše černega vina terana, ter pravi:

„Davi sem bil v Terstu in tam sem nekaj zvedel, česar ne bodeš vesel. Za to sem te dal poklicati“.

Preko obraza mlade gospodinje, katera se je pri tej priliki močno zganila, premeknil se je mal oblak zarudénja, vendar očí obeh prič so bile v Antona obernene.

„Káj takega, gospodar?“ vpraša Bernard.

„Pomorski razbojniki od Afrike so se zopet na naših obalah prikazali. Trebalo bode, da smo mi obrežniki pripravljeni in da se pazno stražimo“.

„Kedó ti je to povedal?“ vpraša Vida in se pripogne nekaj pobirat.

„Govorilo se je glasno v gostilni, kjer smo bili“, odgovori mož.

„Ali nísi človeka poznal?“

„Ne. A zakaj vprašaš tí to?“

„Zato, ker sem danes po poludne sama videla malo ladijo, manjšo, nego je tvoja, ob obali navzdol pluti in ljudje na njej so se mi sumni zdeli“, reče gospodínja možu; a ne pogleda mu v lice, nego igra se z oglom miznega perta.

„Kje si jih videla?“ vpraša Samorod.

„Onkraj Pečin“.

„Od blizu? Kako so bili?“

„Od daleč samo“.

„In to mi še le zdaj praviš. in tako, kakor da bi bilo kaj navadnega! — Bernard. glej, da imajo te dni vsi moji ljudje orožje pri roci. Vso noč mora eden od vas stražiti. Vrata morate povsod zapirati. V luki véliko verigo potegnite. Za nocoj se ní bati ničesa, dokler je vihar. Vendar kadar potihne, potem ne smemo biti brez pažnje, zlasti nekoliko dní. Lopovi si dolgo ne bodo upali tod strašiti, odšli bodo, ako jih prej ne ulové. Pojdi in precej stori, kar sem ti rekel“, ukazuje Samorod.

„Vso noč morate po konci biti!“ kliče prestrašeni duhovnik za njim.

„Takó se bojíte?“ vpraša Vida z ne posebno spoštljivim nasmehom.

„Previdnost je povsod potrebna“, reče njen mož karajoč.

„Nísi-li slišala, kakó so bili nekedaj, — naji dveh nij bilo še na svetu, še menj pa tebe, ali pokojni najin oče je rad to pripovedoval, — kakó so bili taki pomorski razbojniki enkrat napali našo hišo, dva človeka nam ubili in mnogo škode storili?“

Duhovnik začne obširno pripovedovati, kakó je tačas bilo grozovito, da nikedar tega, kakó je še dan danes treba čuvati se, in kakó je res človek dalje od morja proč, globočje v deželi stanujoč, vendar še bolj gotov svojega življenja, katero pa je sicer v božjih rokah povsod in povsod“.

„A kam si hodila, ko si videla ono ladijo?“ vpraša Samorod.

„Domov, k staršem“.

„Sama?“

„Z Volkom“, odgovori ona. Volk je bil velik pes, ki je rad spremljal svojo gospodinjo.

„Sama mi nímaš več hoditi ob morji in sploh nikamor z doma,“ reče mož.

„Nímaš?“ zategne ona.

„Ne izpotikaj se ob malo besedo, ko vendar vidiš, da za te skerbim“, odgovori on.

Odslej pa sta govorila samo brata mej seboj. Mlada žena je molčala; ako jo je duhovni svak kaj vprašal, odgovarjala je pač, ali tako kratko, da se je videlo, da sedi še samo iz uljudnosti pri njima. Zatorej se je župnik pobrigal, da je v přilično kratkem času toliko pojedel, kolikor mu je trebalo, in popil oni del terána, katerega je bil vsak večer vajen, da je dobro spaval; potem je pa vzdignil ude svojega telesa in rekel, da želi v božjem imenu spat iti.

Oba, gospodar in gospodinja sta ga po stari hišni šegi izpremila v veliko izbo, ki je bila nalašč za spalnico tujim gostom odločena. Tam je Vida nažgala gostu luč v svečniku, drug svečnik pripravila možu in hotela oditi.

„Zadnji je bil mladi Paoli, ki je tù spal, ne-li?“ vpraša duhovnik in pogleda odhajajočo gospodinjo, ki se pa še ozerla ní.

„Lehko noč!“ reče ona in odide iz izbe.

„Ne pojdeš z menoj?“ vpraša Anton za njo gledajoč po hodniku.

„Ne, nocoj hočem pri dečku spati, bolan je“, odgovori ona osorno in si sveti do zadnjih vrat po dolgem hodniku, ter tam vrata za seboj zaloputne.

ČETERTO POGLAVJE.

Idimo v sobico za njo. Tam ukaže dekli, ki je čakala gospodinje pri posteljici malega spečega dečka, kateremu se je sama černolasa glavica izpod odeje videla, naj ide danes v kuhinjsko izbo spat,

ker ostane sama tu. Dekla odide. Mlada gospa postavı svečo na malo mizico, povesi obraz in se zamisli.

„Tu spati tri noči sem mu morala obljnbiti“, šepeta. „Nocoj je druga noč. In kar je obetal, to je storil. V Terstu je raztrosil novost o pomorskih tolovajih, da jo je zvedel moj mož. Moj mož?“

Pri tej besedi se Vida stresne, verže od sebe nekaj verhovne obleke, kakor v nevolji zapahne duri. Sede potem na stolec pri mizi, odpne si napersje in iz belih nedrij izvleče malo jajčje-okroglo podobico, obrobljeno z rudečo svilo, ter jo začne gledati, gleda jo dolgo, nepremično.

Slika je kazala mladega, lepega moža z italijanskim tipom, černimi lasmi in černimi obervmi, živimi, simpatičnimi očmi, gerškim nosom in mladeniško-smelim, krasnim obličjem.

Strastno začne Vida čez nekaj časa to sliko poljubljati, solzé ji prilezejo po gladkem lici in poluglasno jame govoriti:

(Dalje prih.)

O PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

Po brezštevilnih zmagah silno naraslo deržavno premoženje je zdaj, kakor že omenjeno, popolnoma v rokah cesarjev, ki se morejo verhu tega tudi sami z neizmernim bogastvom ponašati. To je nekoliko od prednikov podedovano, nekoliko pa ga sami na razne načine pomnožujejo. Tu sim spada n. pr. navada, da bogatini v svojih oporokah med dediče tudi cesarje vpisujejo, samo da s tem njihovo milost tudi bližnjim sorodnikom svojim ohranijo. Pa tudi posilno umejo cesarji svoje zakladnice polniti. Polastujejo se namreč vselej vsega premoženja na smert obsojenih ljudí, med katerimi nahajamo pogostokrat take, katerih največa pregreha je — njihova premožnost. Po teh in enakih potih so si cesarji s časom neizmerno bogastvo nakopičili. A kaj z njim početi? Za navadne potrebe ga je preveč: tedaj si izmišljajo druge odtoke, po katerih se dá denar med svet spraviti; tratijo ga za nenaravne in nepotrebne reči. V tem jih poterjuje še izpoznanje, da táko početje cesarsko veličanstvo v očeh od mamona zaslepljenih Rimljanov le povzdviguje in mnogo kako brezvoljno kreaturo pridobi. Saj že v tem času „človek toliko velja, kar plača“. „Nil satis est, quia tanti, quantum habeas, sis“, pravi Horacij (Sat. I. 1. v. 62.).

Res je sicer, da obračajo cesarji nekoliko svojega premoženja v olepšavo rimskega mesta: oni zidajo neumerljivim bogovom krasna svetišča, urejajo ceste, napravljajo vodotoke, nekateri izmed njih, kakor Tiberius, Kaligula in Nero, pomagajo tudi svojim podložnikom v nadlo-

gah in stiskah. A veči del denarja zapravljajo le v svojo lastno proslavo, v svoje razkošje: zidajo si sijajne palače in razna druga poslopja, stavijo si velikanske kipe, strope, triumfalne oboke, nabirajo v svojih zverinjakih sebi za kratek čas živali iz vseh krajev sveta, redé na tisoče sužnikov in sužnic iz raznih dežel, ne oblačijo se po potrebi, ampak dragoceno in bliščeče, napravljajo gostije, ki požirajo neverjetne vsote, sploh v vsem posnemajo mehkužne, sè svojim bleskom bahajoče se orijentalske kralje in vladarje. Njihovo počenjanje pa je zopet drugim rimskim bogatinom in veljakom za uzor. H kakemu premoženju so nekateri izmed njih dospeli, in kaj se je tedaj premoženje imenovalo, posnemamo lahko iz sledečih zgledov.

Neronov učitelj Seneka je zapustil po svoji smerti 75 milj. denarjev, t. j. blizo do 30 milj. goldinarjev (Dio Cass. LXI. 10.). Minister Pallas na željo cesarja svojega Klavdija ní hotel 15 milj. sestercijev sprejeti, katere mu je senat za nek koristen nasvet podariti sklenil; za to mu postavijo v čast bronasto tablo, ki ga kot zgled nesebičnosti in deržavljanske ubožnosti slavi, če tudi si je bil že 300 milj. sestercijev, t. j. 30 milj. gold. premoženja nabral (Tac. Annal. XII. 53.). Bogati a zapravljivi Apicius se celo ostrupi, ko izprevidi, da mu po njegovi brezumni potratnosti ne ostaja več, nego 10,000.000 sestercijev, t. j. 1 milj. gold. Revež se je namreč bal, da ne bi pri tej ubožnosti lakote poginil (Dio Cass. LVII. 19.).

Vsled tolikega premoženja se je tudi pri premožnem občinstvu rimljanskem potratnost in zvesta njena zaveznica užitovnost tako razvijati jela, da ju nobena postava več ní mogla berzdati in ustaviti. Zdaj ginejo čem dalje bolj starorimske, proste hiše in na njihova mesta stopajo obsežna, veličastna, v zlatu in mramorji leskajoča se poslopja, ne le v mestu in na suhem, ampak tudi na kmetih in na morji. Celo morje mora pokorno biti rimski bleskoželjnosti. Kajti zajezujejo ga in mečejo vanj silno skalovje, na katero si stavijo ponosne, vsaki vodni sili kljubujoče vile. Kaka je še le notranja hišna oprava! Po vseh sobah vidimo razpostavljena sreberna in z biserji obdana zercala človeške velikosti, kristalne posode, katerim vrednost povzdviguje posebno to, da se rade razdrobé, mize iz najdražjih kovín, imenoma iz zlata in srebra, tudi iz mramorja in iz tako zvanega citrovega lesa, pri katerim se najbolj ceni oblika njegovih lis in čert. Eno tako mizo je kupil Asinius Pollio za 1 milj. sest., t. j. blizo 100.000 gl. Tla in stene so mramornate, strope zlasti v jedilnicah, lepšajo paži z vloženim zlatom, slonovo kostjo, slikarijami ali mozaiko. Okrog in okrog so po sobah razstavljene od mojsterskih rok iz najdražjih rudnin izdelane podobe, sohe in stojala, tla pokrivajo azijske preproge, po sofah pa ležé mehke, svilnate blazine. Ne menjša potrata se kaže v oblačilih. Izginila je prejšnja, priprosta obleka: domača volna, iz katere so v starih časih Rimljanke svojim možem same obleko tkale, umeknila se je tujemu, zlasti orijentalnemu blagu, svili in škerlatu. Tako obleko

nositi je veljalo prej za nedostojno in sramotno. A zdaj? Tempora mutantur. Kako se posebno ženske lepotičijo! Z ušes jim visé uhala iz težkega zlata in z biserji vdelana, na perstih nosijo dragocene perstane z vrezanimi kameni (geme), katere sicer tudi možki zelo čislajo. Nožice vtikajo v raznobojne, z biserji obsejane čevljičke, v rokah pa nosijo hladilne krogljice iz jantara. Vse meje pa prestopa rimska zapravljivost pri pojedinah. Kedo se zdaj le s tem zadovoljuje. kar domača zemlja rodi? Morebiti siromaki najnižje verste. Boljši stanovi vživajo zajce, serne, fazane, drozge, polže, ostrige, gologlavke in murêne. Za té posebno izdajajo Rimljanje sploh strašne vsote, ter jih redé z neizmerno skerbljivostjo. Tako n. pr. beremo, da je nek rimski potratnik za rejo svojih rib 5 milj. sest., t. j. 500.000 gl. na leto potreboval in kaj porečemo Vediju Pollijonu, ki je pital svoje murêne z mesom sužnikov. kateri so se bili kaj pregrešili? A vse to je še prevsakdanje za želodec cesarjev in njih posnemalcev sladkosnėdežev.

Na njih mizah vidimo jedi iz vseh kotov sveta in iz vseh elementov nanesene. Cesarsko požrešnost more sítiti samo, kar je izmed redkega najredkeje, izmed drazega najdražje, izmed nenavadnega najnenavadniše, postavljeno v zlatih skledah na sreberne ali citrove mize. To je iz zraka, to iz vode, ono s kopnega! Od noja in plamenjaka (flamingo) morajo biti možgani, od pava in slavčeka jezik, od prasice seski, od velbljoda peta, od te živali herbet, od one rep, od te jetra, od druge blato! Ta žival mora vjeta biti o mlaji. ona sme prihajati le iz lukrinskega jezera. iz Galije, Britanskega ali Azije, ako hoče biti po volji. A tudi izpreminjati mora jed svojo obliko, da ne ugaja le želodcu, ampak da razveseljuje tudi serce, draži fantazijo in šegeče tope čutnice. Ješčnost mora pospeševati smešno ošemljena oblika jedíl. Glej tukaj pekarijo v živalski podobi, tam meso v obliki šopka! Kaj bi bilo sadje samo ob sebi na takih mizah! A če priderdra v sobo na podstavljenih kolesih cel sadni vert, da si more vsak gost sadje s posameznih dreves sam tergati, to mu pridobiva večo všečnost.

Iz kristalnih čaš se pijó najboljša in najdražja vina, katera je rodila tuja, navadno gerška zemlja. Domača italijanska terta daje sicer obilno vina, a ono je cesarskim goltancem preslabo, precenó! Leži se na mehkih, z dišečimi cveticami napolnjenih blazinah, in po vsej jedilnici se razširjajo dobrodejne vonjave. Da tudi ušesa in očí niso brez posla, mora se mnogokak virtuoz v petji, na piščali ali na citrah v svoji umetnosti kazati, ter zbrane goste razveseljevati.

(Dalje prih.)

ČEZ GÓRO!

Čez góro bela cesta gré;
Čez góro, oj čez góro!
Glej, tu sva se peljala,
Glej, tu poljubovala;
Čez góro, oj čez góro!

Preurno pa je voz dospel
Čez góro, oj čez góro!
Podal sem zadnjič ti rokó,
Nazaj pa meril sem stezó.
Čez góro, oj čez góro!

In zopet samec hodim tód,
Čez góro, oj čez góro!
Okrog se rože scvetajo,
Nad mano tice letajo
Čez góro, oj čez góro!

Baptista.

RASTLINSKE SVATBE.

Spisal Fr. Erjavec.

II. pismo.

Ako ste imeli, ljubeznjiva gospa, toliko poterpežljivosti, ter ste pervo pismo prebrali do konca, seznanili ste se z vsemi deli cveta. Sedaj bi trebalo ustanoviti, kateri cvetni deli se udeležujejo oplodbe, in kako se to godi.

V vsakem razvitem cvetu opazite na brazdi nekoliko cvetnega praha. Brazda je postala mokra ob istem času, ko prašnične vrečice pokajo in cvetni prah okolo sebe sipljejo. Že po tem bi mogli slutiti, da morajo prašniki biti v neki razmeri z brazdo. Ako bi ravnokar razcvelemu cvetu, na pr. liliji, postrigli vse prašnike, ter bi obenem za to skerbeli, da tudi od drugod cvetni prah ne bi dospel na brazdo: cvel bi cvet sicer še dalje, toda zarodki v plodnici jeli bi se sušiti, in naposled bi tudi plodnica zvenila in zvenena bi odpala. Kakor poznam Vas, milostiva gospa, in Vaše rahlo čuteče serce, rekel bi, da Vam se smili ta pohabljeni cvet, in Vi bi gotovo kaj storili zanj, ako bi mogoče bilo rešiti ga propasti. In to je mogoče! Od druge lilije si izposodimo en prašnik, razporjemo vrečico in prenesemo nekoliko njenega cvetnega prahù na brazdo okernjene lilije. Zdaj bode plodnica ostala na steblu, bode se širila in ob enem bodo se v njej razvijali zarodki in počasi dozorevali v zdrava semena. — Iz tega sledi, da mora cvetni prah v sebi imeti čudovito moč, katera v zarodkih obuja življenje, da se razvijajo v semena.

Da je to resnično, morete se preveriti še bolje. Namažíte od treh grebenov, ki jih ima lilijin cvet, dva s kako gumo ali z lakom, tretjega pa naprašite s cvetnim prahom. In prepričali se boste, da se bodo v enem plodničnem prekotu zarodki oplodili in dalje raz-

vijali, in sicer ravno v onem prekotu, ki leži pod nenamazanim, zaprašenim grebenom. V druzih dveh pretinih pa, ki ležita pod namazanima grebenoma, propadejo vsi zarodki.

Iz dosedanjega razlaganja je razvidno, da imá rastlina dvojne razplodne organe. Eni — prašniki namreč — proizvajajo oploduječo tvarino, namreč cvetni prah, drugi pa — plodnice — hranijo v sebi zarodke. Cvetni prah oploduje, zarodki so oplojeni, pervi je torej pri oplodbi delaven ali aktiven, drugi so pa terpni ali pasivni, a z uzajemnim delovanjem proizvajajo nov stvor, seme imenovan, ki se bode, ako najde ugodne okolnosti, razvil v novo rastlino iste verste.

Zdaj vemo, da so za oplodbo zarodkov potrebni prašniki, ali prav za prav cvetni prah iz njih, toda ne vemo še, kakó se verši samo oplodovanje. Vzdigniti hočemo še to zadnje zagrinjalo in pogledati v največo skrivnost rastlinskega življenja.

Vzemimo si iz plodnice en zarodek in pogledimo ga pod mikroskopom, ki nam ga kaže mnogokrat povečanega. Tu vidimo, da ima zarodek podolgasto okroglo jedro, ki je zavito v dve kožici. Te dve kožici pokrivate jedro popolnoma od vseh straní, samo na eni strani ste prebiti in skozi to odpertino je mogoče priti do jedra. Ta odpertina se imenuje usta.

Ob istem času pa, ko se vrečice prezajo in sipljejo cvetni prah okolo sebe, razvije se v jedru samem nek mehurčič, ki leži prav blizu ust. Iz tega mehurčiča se razvije pozneje klica v semenu, zato ga imenujemo kličnik. Tak je zarodek pred oplodbo.

Zdajci si pa oglejmo še cvetni prah malo bliže. Cvetni prah pa je iz neizmérno drobnih krogljic, katerih 200 do 300 navadno gre na eno čerto, Te krogljice so redkokedaj gladke, temveč so večidel z dlačicami ali bradavicami posute, ali še drugače ozaljšane. Vsaka taka krogljica ima dve kožici, ter je napolnjena z neko tekočino. Verhna kožica ima navadno več luknjic ali prebojev, skozi katere se vidi spodnja kožica. Ako taka krogljica pade na vlažno mesto, vpija mokroto, vsled tega se napne in notranja kožica se izlekne skozi eno ali tudi več omenjenih luknjic, s perva kakor mala bradavica, ali ta bradavica raste dalje in dalje, iz bradavice postane naposled dolga cevka ali podolgast mešiček.

To isto se godi tudi pri oplodbi. Cvetni prašek pade iz vrečice na mokro, slizno brazdo, kjer se prilepi in začne to mokroto vpijati, vsled tega požene iz njega mali mešiček. Ta mešiček se zaverta v rahli greben, predere ga in raste dalje in dalje skozi vrat in prišedši naposled v plodnico do zarodka, vstopi skozi usta vanj, ter se pritisne h kličniku. S tem dotikom, tako rekoč sramežljivim poljubom je doveršena oplodba; od tega trenotka se začne razvijati klica v kličniku, spočet je nov rastlinski stvor.

Ako pa pade cvetni prah v vodo, serka jo tako pohlepno, da kmalu poči. To nam tudi razjasnjuje, zakaj se gospodarji ob žitnem

ali tersnem cvetji bojé deževnega vremena, ker če tudi ne znajo teorije, uči jih vendar izkušnja, da v deži ocvela terta ali žito dáje pičel pridelek.

Oplodba semenskih zarodkov je perva in najimenitniša naloga rastlinskega življenja, in zato tudi skerbi narava na poseben način, da rastlina izverši svojo nalogo. Rastlina namreč proizvaja cvetni prah v nezaslišanih množavah, v tem je narava neizcerpna. Vsak cvet rodi na tisoče teh praškov, v enem samem cvetu rudeče potonke našteli so nad 600.000 prašnih krogljic. Ako za cvetja stopimo v borov gozd, vidimo dostikrat, da so tla tako rekoč posuta z rumenim cvetnim prahom. Ako pihne veter v tak cvetoč borovnik, vzdigne iz njega oblake cvetnega praha, ter ga večkrat milje daleč odnese. Nastavši dež spere prah na zemljo, v časih v toliki množini, da zemlja od njega porumeni. To je tudi bilo že povod neumnim bajkam o žveplenem deži, ljudje so namreč mislili, da žveplo pada izpod neba.

Da je razplod kolikor mogoče zagotovljen, skerbi narava pri nekaterih rastlinah še s posebnimi pripravami. Cvet naše vinske rutice nam more v tem biti za primer. Ako gledamo delj časa rutičin cvet, bodemo opazili, da se eden prašnikov, kateri je bil doslej skljućen pod izdolbenim venčevim listom, hipoma privzdigne, postavi se po konci, nadnese se nad brazdo in izsiplje nanjo svoj cvetni prah. Ko se je izpraznil, odmakne se zopet od grebena, ter se verne v svoj prejšnji stan. Kmalu potem se skloni drugi, za njim tretji in tako dalje, dokler se níso vsi obredili.

Doba cvetenja je najkrajša v rastlinskem življenji, ker traje samo od razcvita naprašenja do brazde. Nekatere rastline cvetó samo kake dve ali tri ure, lan cvete od jutra do poludneva, tako imenovana nočna kraljica razcvete se pod noč, a zjutraj ji véli cvet že odpada. Po doveršeni oplodbi odpada čašica — ako ni že poprej odpala — in venec, tudi prašniki izveršivši svojo dolžnost, se sušé in odpadajo. Edina plodnica ostane, ona namreč hrani in čuva oplojene zarodke, da morejo v semena dozorevati.

(Dalje prih.)

Nove knjige.

I. Razne poezije. Spisal in založil Dobravčin. V Ljubljani 1874. — II. Pesmi na Tujem. Zložil Dobravčin. V Ljubljani 1876.

Dobravčin je novo ime starega znanca na slovenskem literarnem polji. Zakaj je gospod staro imé pustil, ter si novo izvolil, ne morem uganiti. Pesmi vsaj po svoji vsebini in po vnanji obliki pričajo, da naš pesnik kakor burbonski kralji ní ničesa pozabil, ter se ničesa naučil. Vse je pri starem ostalo. Kakor je pervič zapel v pevskem logu slovenskem pred nekaterimi leti, tako poje še dan

danes. Stare napake. stare kreposti se ponavljajo tudi v teh dveh zbirkah. Sploh se mi zdí — ne vem, ali prav sodim, ali ne, — da je g. Dobravčin mož, ki ima veliko (morda celo preveč) zaupanja v svoje moči, in ki nerad prejema dobre svéte, če tudi prihajajo od dobrega človeka in iz dobrega namena.

Tudi jaz nočem s temi versticami gospoda D. učiti. A spominjam se, da je g. D. pred dobrima dvema letoma v nekem slovenskem listu tožil, da naši časopisi o njegovih „različnih poezijah“ nalašč terdovratno molčé: tudi o najnovejši zbirki njegovih „pesnij na Tujem“ še nobeden slovenski časopis ní besedice zinil. Gotovo je neprijetno vsakemu pisatelju, če javni listi za njegove knjige nimajo ne hvale, ne graje. Kaj si more misliti? Ali da je njegova knjiga tako slaba, da jo ves slovenski svet — prezira; ali pa, da je z njo občinstvo neprijetno osupnil, ter mu tako rekoč — „sapo zaperl“. A pesmi gospoda D. ne morem ne v pervo, ne v drugo versto šteti: gotovo so vredne, da se o njih govori, da se govori moška beseda, zatorej menim, da mi bode g. D. oprostil naslednje verste.

Da ima g. D. lep pevski dar, tega mu ne bode nihče oporekal. A talent sam še ne dela pesnika doveršenega in umeteljnega. Treba je, da pesnik svoj talent, katerega mu je stvarnik podaril, neprestano krepčá, poživlja in na vse strani harmonično razvija. Samo tako mu bode mogoče s časom, stvariti doveršene pesmi, ki bodo v naših sercih budile prijazen, blagodejen odmev. Ker g. D., kakor se iz njegovih pesmi vidi, močno ljubi podobe, povedimo mu svojo misel v priliki.

Sredi gozda rasteti dve divji češnji. Eno najde človek, izkoplje jo, presadi v grajski vert, obreže jo, ter cepi in tako krepkega in zdravega divjaka premeni v plemenito drevo, ki se veselo razcvita in lep, blag sad rodi. Ljubeznjive grajske gospodičine pridejo pod drevo, veselé se lepega rudečega sadù, ter stezajo svoje bele roke po debelih sočnatih češnjah. A kaj se je zgodilo z njeno sestro, ki je ostala sredi gozda? Tudi ona je krepko rasla, če je ní zamorilo gozdno drevje, tudi ona je o svojem časi lepo belo cvela, da je marsikedo rad obernil svoj pogled proti njenemu verhu in da so bučele glasno šumele po njenih vejah, a rodila ní debelega, sočnatega sadù, nego drobne, zanikarne černice, za katere se pameten človek še zmeni ne, in posušile bi se bile na veji, da níso prišli lačni pastirji, ki so splezali na češnjo, obrali jo, ter jej polomili šibke veje.

Tako je tudi s pesnikom, ki se preveč zanaša na svoj talent, a ne pomišlja, da njegov duh zahteva vsak dan krepke hrane, katere mu je iskati v domačem in tujem slovstvu, pri velikih pesnikih vseh časov in vseh narodov. Tak pesnik nam bode zapel mnogokatero pesem, ki nam bode morebiti celo ugajala, a našega serca se nikoli ne bode vsega polastil, ker v celoti ostane vendar nedoveršen, samo dober „diletant“, nikdar ne pravi umeteljnik. Mož pa, ki skerbi za to, da se mu pevski dar, ki ga je od stvarnika prejel,

enakomerno in harmonično širi in razvija, bode rodil lep in dober sočnat sad, kakor grajska češnja.

In tako tudi gospoda D. njegov lepi talent sam ne podpira toliko, da bi premógel vse zapreke, katere pesniška tehnika in sploh ves umeteljnostni zakonik stavi slovenskemu pesniku. Tukaj nam ugaja ideja, a vnanja oblika ne velja: ondi se mu čudovito posreči nekoliko verzov, a zdrave misli ní v njih: tukaj nam je pesem po volji začeta, a konec nas neprijetno osupne, ondi s prozo začenja, a poetično pesem končava. Tako v obeh zbirkah nahajamo prav malo pesmi, ki bi bile umeteljniško doveršene in knjižico položimo iz rok prepričani, da Gracije našemu pesniku niso bile Rojenice. Da ne bode kedo mislil, da preostro sodim, hočem izpregovoriti še nekoliko besed.

Iz več pesmi gospoda D. se vidi, da narodno pesništvo visoko čisla. Cele podobe in fraze, rime in refrêne rad jemlje iz narodnih pesmi in sploh izkuša večkrat svojo pesem tako zasukniti, da bi bila kolikor toliko narodni podobna. Kedó ne bi hvalil gospoda D. zaradi tega? Saj je narodno pesništvo tisti čisti vir, iz katerega je lirika, slovenska in nemška, napila se najkrepkejših močí! Kakšna je bila nemška lirika še pred dobrimi sto leti? Kako pusti, prazni, učeni in merzli so bili najboljši liriki! Njih pesmi te nikoli ne zgrabijo, nikoli ti ne ogrejejo serca. A prišel je veliki, razsvitljeni Herder, ki je imel čudovit razum in fin čut za vse, kar je res narodno. Ta je prijel mladega genijalnega Götheja za roko, pokazal mu pravi pot v obljubljeno deželo, ter mu pridigoval zlati uk: Če hočeš za narod peti, moraš poznati narodovo serce; vedeti moraš, kaj narod misli, kaj čuti in kako živi. Učiti se moraš narodne poezije, ter iz nje posnemati pravila za umeteljne pesmi. Göthe se je ravnal po tem nauku, ter je dan danes Nemcem največi lirik. In od kod se je Bürger naučil svoje balade peti, katerih mnoge so nam še sedaj najlepši vzgled čiste, doveršene lirike, če ne od naroda? In Uhland, ljubljenec vse nemške mladine, od kod je ta zajemal svoje najlepše pesmi? Mož, kateri stoji na najvišem verhunci nemškega Parnasa, je leta in leta preiskaval narodno pesništvo, ter pisal o njem knjige, ki so Nemcem še dan danes leposlovni evangelij.

In kaj pri nas Slovencih ní bilo ravno tako? Pervi naš umeteljni pesnik, čestiti starina Vodnik je bil ob enem tudi pervi, ki je vestno in metodično nabiral in zapisaval narodne pesmi, ne samo nabiral in zapisaval, učil se je iz njih, ter jih posnemal tako, da mnogo njegovih pesmi še umeti ne moreš, če jih ne primerjaš narodnim, po katerih so zložene. In kako visoko je cenil Preširen narodno pesništvo, to vé vsak, komur je kolikaj znana naša literarna zgodovina. On sam je zapisal več imenitnih narodnih pesmi, ter jih poslal svojemu prijatelju Stanku Vrazu in več nego verjetno je, da je bil on tisti, ki je Andreja Smoleta nagovarjal in pregovoril zbirati narodne pesmi, ter jih na svitlobo dajati v „Slovenski Čebelici“. In kar imamo dan danes v resnici dobrih pisateljev, vsi so se od naroda učili.

A vendar, kakor ní vse zlato, kar se sveti, tako ní vse narodne, kar iz narodovih ust prihaja, tako ní vse posnemanja vredno, kar narod prepeva. In zdi se mi, da se je g. D. te resnice premalo spominjal. Kajti nikdar ne smemo zabiti, da narod zlaga pesmi za to, da jih poje, in ravno zategadelj časih rad zanemarja tudi pevsko mero, ker v petji lehko po več zlogov na en takt jemlje. To so vse stvari, ki jih umeteljni pesnik ali ne sme posnemati, ali pri katerih mora silno izbirčen biti, če noče predaleč zaiti. Nikakor torej ne gre odobravati, če g. D. n. pr. poje II. 16:

Prišel je, prišel božični *dan*,
Danes bo prišel Jezus k *nam*.
Kaj nam bo prine*sel*?
Tri lepe rože.

Ali I. 51:

Rože tri, to so besede tri sv*ete*
Dobro vse v njih je imenu spoč*eto* i. t. d.

Ako že narod posnemamo, izbirajmo si stvari iz njegovega pesništva, ki so res lepe, a ogibajmo se pregreškov, katere je narod vedé in nevedé delal v svoji poeziji. *L.*

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

J. JURČIČ.

Roman! Kako so se nekedaj v strahu križale pred tem imenom pobožne stare ženice ljubljanske! Gorjé učenčku in tudi učencu, katerega je bila skerbna kmečka mati izročila in priporočila nepopačenega, nedolžnega z dušo in telesom taki ostropazni, neizprosni Radamantinji, ako je njeno vedno čujóče oko zasledilo pri njem kak „viteški roman“ iz neutrudnega Spiess-ovega ali Cramer-jevega peresa! Izgubljen, pogubljen je bil, ako se ni nemudoma pri izpovedi očistil smertnega greha. „Romane bere!“ to je bila najhujša obsodba, ki je mogla zadeti ubozega dečka, poslanega v mesto, da bi se učil „za gospoda“. Roman, to je bilo ime, ki obseza vse, kar je mladini pohujšljivega, zapeljivega, strupenega. Ali ne samo pobožne stare ženice, ki so dajale učencem tesno stanovanje in skope hrane za primérno plačo, bale so se romana kakor živega ognja ali pa „antikrista;“ tudi pobožni možje v čestitih dolgih suknjah po šolah in izpovednicah so svarili mladino sè sveto gorečnostjo pred njim, in gorjé mu, kedor jih ni poslušal!

Tako je bilo nekedaj, kako je sedaj, ne vem; vendar sodil bi, da sedaj že samo imé roman ní več tako strašilo, odkar je celo blagoslovljena, dà kardinalova roka pisala knjigo s tem nekedaj tako pre-

klicanim imenom. Kardinal-Wisemanova „Fabiola“ je pokazala pobožnemu svetu, da roman sam ob.sebi ni še hudičeva iznajdba, da je roman samo posoda, v katero se lahko spravlja strup ali med, ali pa tudi oboje skupaj.

Ne samo med in strup! Roman je vseobsežna oblika poezije, kakor ni druga nobena: vse življenje ima prostor v njej. Od nekedaj se razdeljuje poezija, kakor je znano, v tri posamezne oblike, v epično, lirično in dramatično, in ta razdelitev bode pač ostala, ker ima svojo podlogo v naravi poezije. Vedno nam bode pesnik ali pripovedoval, kar se je godilo, ali razodeval nam, kar je v sercu čutil, ali pa pred oči nam stavil dejanje tako rekoč v telesnih podobah, da se bode pred nami godilo. Te tri oblike, dasì bistveno vedno iste, izpreminjajo svoje lice po razmeri človeškega razvoja.

Ta izprememba se kaže zlasti v tem, da poezija zapušča nadzemske višine, ter se bliža bolj in bolj zemlji, resnici, življenju. Zanimivo bi bilo zasledovati in razjasnjevati ta zakon v vseh treh oblikah poezije in zraven kazati, da poezija pri tej izpremembi ní ne samo nič izgubila, temuč še pridobila, ker je, rekel bi, postala bolj človeška. Prej je učinjala bolj na domišljijo, potem bolj na serce, in serce je in bode vedno pravi vir poeziji.

Največa izprememba se je godila v epiki, katera se je tudi, kakor nam kaže zgodovina, perva rodila in razvila in zatorej tudi po naravnem zakonu perva izpremenila. Njena izprememba je bila tako korenita, da je celo slekla svojo pervotno metrično obleko; iz junaške pesmi se je razvil — roman.

Epos je imel svoj čas, ta čas je minil. Ali se poverne še kedaj, kedó bi se upal prerokovati! To pa se smé reči: ako se bode epos še kedaj rodil, tak ne bode, kakoršni ste Ilijada in Odiseja, ki ste in bodete vedno vzor epične poezije. Mladostna doba je minila človeštvu, minila je ona otročja najivnost, ono veselje nad dejanjem in gibanjem, nad junaškimi boji, čudovitimi prikaznimi in „aventurami,“ ki so pravi element junaški pesmi. Velika vojska, morebiti največa, kar jih je videl svet, ki se je veršila pred našimi, težko da bi kedaj našla svojega Homera.

Epos je minil, njegov naslednik je roman, dasi je tako razločen od njega. Roman ima prihodnjost, predmet mu je življenje, vse človeško življenje po svoji širini, višini in globočini: in kakor je življenje mnogoverstno, tako mnogoverstna je podoba njegova — roman! Slovenci smo stopili prepozno v literarno življenje, epos nam je zamujen, zato pa imamo njegovega namestnika, roman; ustvaril nam ga je Jos. Jurčič. *S.*

(Dalje prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

(Dalje.)

Slovenski pesniki so bili prav pridni: dva, Libor val Buren in Dobravčin, sta izdala svoje pesmi. G. Lendovšek nam je močno ustregel, da je zbral in na svitlobo dal pesmi slovenskega vladike Antona Slomška. Po slovenskih časopisih se je oglasilo mnogo starejših in mlajših pesnikov, mej drugimi so se posebno odlikovale pesmi Lujize Pesjakove, katera zlasti zadnje čase kar čudovito napreduje, in Jos. Cimpermana.

G. Ogrinec je razglasil več novih povesti v listku „Slov. Nar.“ in v spisih družbe „Sv. Mohorja“. Različni slovenski politični časopisi so v feuilletonih kratkočasili svoje bralce z mnogoverstnimi povestmi, veči del prestavljenimi iz hervaškega, ruskega, poljskega, češkega in nemškega jezika. A žalibog ponavljati nam je o mnogih prevodih, kar se je našim prestavljalcem že tolikokrat očitalo: gospodje so premalo izbirčni in prestavljajo vse, kar jim pod roko pride; potem pa tudi premalo gledajo na jezik. Drugi narodje so pri prestavah silno izbirčni, pa občutni; gorjé človeku, ki bi jim roman iz tuje literature ponudil v tako — kosmatem jeziku, kakor ga pri nas pišejo nekateri. — Priprostemu narodu so namenjene „Fr. Soavejeve povesti“, poslovenil prof. Kocijančič, ki so učakale tri natise, in pa povestica „Sreča črez nesrečo“, poslovenil Lj. Tomšič.

(Dalje prih..) *L.*

Listnica uredništva. G. A. S. na Ogerskem. Naše besede, da smo naprosili, kar nam je bilo znanih najboljših pisateljev, da pišejo za „Zvon,“ ne smejo se krivo umeti. Nikakor nismo hoteli reči, da po naši sodbi razun naprošenih ni dobrih pisateljev slovenskih. Obernili smo se samo do onih gospodov, od katerih smo se nadejali ugodnega odgovora. Kakor Vi, ravno takó živo pogrešamo mi med „Zvonovimi“ sodelavci zlasti omenjenega moža. Naprosili ga nismo, dobro vedoč, da bi bilo zastonj.

G. F. W. v L. To je res, da bi nam krajši spisi, samo za enkrat, dvakrat v list, posebno prijetni bili. Prosimo, mislite na to. Da B. Mirána tudi drugi takó pogrešajo, kakor ga Vi, mogoče; in če ga, nič ne škodi.

G. F. E. v G. Mordà pa vendar ne bo take sile. Sicer pa „Zvonov“ urednik vse rad preterpi, da bi le dosegel svoj namen. Ali ga je?

G. X. v? Takih pesmi, kakoršna je v današnjem listu na pervi strani, takih je „Zvonu“ treba! Sicer pa vidimo, da Vam bode treba kakega poštenega iména: X je preneredno. Izberite si kakega, če ne, bodemo Vas samí imenovali: Brezimenskega.

Listnica opravništva. Vsem gospodom, kateri poprašujejo po lanskem „Zvonu“, naznanjamo, da se bode „Zvon“ l. 1876. dobival pri uredništvu, in sicer po naslednji ceni (franco):

1.) mehko vezan po 3 gl.;
2.) terdo „ „ 3 gl. 50 kr.;
3.) elegantno „ „ 4 gl.

G. Dr. Mosché v L. Poslali ste nam 50 kr. preveč, prosimo, kaj nam je storiti z njimi.

Vse gg. poverjenike prosimo, naj si vselej, kader nam pošiljajo káko vsóto, prej odtegnejo svojih 10%.

Do zdaj se je vsakemu ustreglo, kdor je „Zvona“ zastonj želel. „Uredništvo“ meni, da je mendà zadostilo svoji dolžnosti; ker „zastonjikov“ imamo že kákih 80. — G. J. K. v Č. Poslali smo iz serca radi.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“. Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in F. Löb.

Ob Savini.

1.

Zakaj pa ledene so tvoje vodé,
  Savina, Savina deroča?
Glej, v meni pa bije pregorko sercé,
  Navdaja ljubezen ga vroča.

In jaderno tvoji valovi tekó,
  Savina, Savina deroča;
A k meni ne pride nikdar po slovó
  Ljubezen, ljubezen pekoča.

Prerad bi jo spustil sred tvojih vodá,
  Da dalje in dalje poroča:
Da zrasla mi ona na dnu je sercá
  Ob tebi, Savina deroča!

2.

Nékdaj plodna njiva
  Tukaj je rodila;
Zdaj pa je povodenj
  Pesek nanosila.

Trava le počasi
  Tu in tam poganja,
Mehka, hladna sapa
  Lahno jo priklanja.

Skoraj pa bo zopet
  Njiva tu rodila,
In žanjica bode
  Zopet serp brusíla.

3.

Tàko serce moje
  Nekdaj je rodilo,
Ko ljubezen gorko
  V sebi je nosilo.

A nevihte silne
  Jezno se prihrule,
Bore serce moje
  Burno so obsule.

Oh, kedáj bo zopet,
  Kakor prej, veselo,
Oh, kedaj bo zopet,
  Kakor prej mi pelo?

Baptista.

Lepa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

„O tí mož ljubljeni, zakaj nísi prišel prej, prej že pred moje očí, ko je bil še čas za mojo srečo, ko nísem bila še na večno vezana, vezana na tega človeka...“ stresne z lepo glavo, postane, potem se pa zopet na podobico pripogne in nadaljuje:

„Večno nanj navezana! do smerti nesrečna; in vendar si tí na svetu, ki bi bil moja sreča, ki te je Bog ustvaril za me, a peklenska volja te mi je prekasno pokazala, privela pred oči, prej slepe, predno se níso odperle, tebe vidéč, moj sladki, moj ljubljeni Alberto, Alberto, o — o!“

Zunaj buči vihar, dežne kaplje udarjajo na okno, ona pa nasloni komolce na kolena in skrije mlado, razjarjeno obličje v beli roki, ter sloní, kakor da bi dremala.

Psi zalajajo. Mlada žena skoči po konci prestrašena, mahom vtakne sliko v nedrije in stori dva koraka proti oknu, a obstane takoj in posluša, z naprej pripognenо glavo.

Psi ne lajajo več. Vse je tiho. Le posamezne kaplje še bijejo ob okno in doli spodaj se čuje pluskanje morsko.

„Ní ne“, odgovori si sama na svoje misli in se oberne.

„Ko bi pa zares prišel, kakor je obetal! Ko bi prišel, da sì sem ga prosila, naj ne hodi! Prosila? Oh, ne vselej! Že sem bila na pol odločila se, vse vezi pretergati, vse vojnice podreti, svoje spone poteptati in se vreči svoji sreči v naročje. In ko bi zdaj le prišel? Dà, pridi, pridi, Alberto moj, brez tebe jaz umerjem“.

„Máma!“ začuje se zaspano zategnen otročji glasek iz posteljice, in mlada žena skoči tja, odene razgaljenega dečka, sede na posteljo k njemu in oprimši z obema rokama vročo njegovo glavico, poljubi ga na čelo.

„Kako morem zábiti tebe, sladko dete moje? Samo moje, n j e g o v o nič, ne! Oh zakaj ní Alberto tvoj oče? Potem bi tebe vzel sè seboj in jaz bi lehko šla z njim daleč proč, kjer je lepši svet in kjer biva sreča. A zdaj on pravi, da si Samorodov, tega odurnega človeka kri, in nima te rad, kakor ima mene. A jaz te ne pustim, tebe ne, ne, zlato dete moje!“

Sinek pa ní poslušal mlade matere, kajti spal je že zopet z vso terdnostjo otročjega spanca, vendar so bili njegovi perstki instinktivno ovili se kazalca Vidine roke, kakor bi hotelo dete prideržavati mater: „pri meni bodi, matka ródna, zlata matka!“

Ko je nekaj časa pri detetu sedela, vstane in korači proti mizi, da bi se pripravila spat iti. Tam pa zopet obstoji, zopet ono sliko iz nedrija izvleče, zopet jo dolgo gleda, nazadnje pa možato, odločno

s peto ob tla vdari in govori strastno, s plamenečimi očmi, ter v pest stisneno desnico.

„Moj Bog, moj Bog, kaj bode iz mene! Moram-li zblazneti, živeti, ali poginiti? Dva dni še le je, kar je od mene šel, a zdi se mi, da tretjega in četertega dneva že ne prestanem, če ga ne vidim. Če se silim misliti na kaj druzega, mislim le nanj; če si ga hočem iz glave izbiti, prikaže se mi še lepši, zmerom in povsod on! In kako bi mogla vse življenje brez njega biti? Zdaj ko sem ga videla! Bog, zakaj si mi ga pokazal, če mi ga ne daš, zakaj!“

Sede, nasloni se in zopet zatopljena v svoje misli dolgo tako čepi.

Nekedo na okno poterka.

Silno prestrašena Vida po konci skoči in stermi na okno. Pri luči stojé v temo gledajoč ní mogla razločiti, vendar je opazila pri oknu nekaj černega, kakor človeška glava, a samo premakniti se pervi hip z mesta ní mogla.

„Vida!“ zakliče nekedó zamolklo in zopet poterka na okno.

Ona skoči tja in hlastno odpre, ter reče:

„Tí tukaj?! Za Boga svétega, béži, béži, da te ne izdadó psi, da te hlapci ne zapazijo! Béži! on, on...“

„Odpri mi!“ reče oni zunaj.

„Jezus!...“ hoče ona ugovarjati.

„Odpret pojdi berzo, če ne, izgubljen sem, pse že težko krotim in na onem koncu sem videl, da nekedó hodi, da ne spé vsi. Odpri!“

Vida se oberne od okna, hlastno poseže po sveči, ali ker je preveč razburjena, preoberne tresoča se njena roka svečnik z mize na tla, da luč ugasne, svečnik glasno zaropotá, dečko v posteljici se vzbudí in začne jokati, psi zunaj pod oknom zalajajo....

„Ženska, ne pogubi me, ali mi nísi obljubila? Odpri!“ sili oni skozi okno.

„Bog mi pomagaj!“ zaječi ona, tipajoč po steni za ključem, in ne misleč, za kaj Boga potrebuje in kliče Boga ostrega in pravičnega.

„Máma“, vpije dete in joka na vse pretege, kajti prepih hladne nočne sape vleče skozi odperto okno in skozi odperta puščena vrata in poleg nezdravega hlada prinaša v temno izbo tudi tuleče glasove lajajočih psov.

PETO POGLAVJE.

Solnce je ravno pogledovalo izza skalnatega hribovja in sijalo na dolgo kamenito klop pred veliko hišo očeta Basnigoja, katerega smo že v pervem poglavji omenjali. Basnigoj je bil siv starček, drobne postave, ali da sì že nad sedem deset let star, še vedno čil in krepák; in da sì so mu bili razen lepe Vide, Samorodove žene, vsi drugi otroci pomerli ali onesrečili se, bil je zdaj na stara leta vendar vedno dobre volje in ní nadlegoval sveta in Boga z neugodnimi izdihljaji ter sitnimi tožbami.

Na prag pride sedaj póstarna žena, Basnigojeva žena, kacih deset let mlajša od njega, nekoliko rudečelična in okrogla, ter zakliče:

„Oj menè, **stari,** ne sedi tu v hladu tako golorok, kašelj boš dobil“.

„Ne vidiš solnca?“ odgovori Basnigoj, žena pa gre k njemu in poleg njega sede rožljaje s ključi, katere je imela na rudečem jermenčku privezane za pasom poleg nožička, ki je na sreberni beneĉanski verižici doli do tal visel.

„Vino iz srednjega velicega soda mora pretočeno biti, ali Jarnej ne utegne, da bi mi pomagal“, reče stari.

„Tedaj pretakaj jutŕi ali pojutranjem“, tolaži ga starka.

„Ní takó, glej jo!“ odgovori moški starína in strese svoje dolge, na ramo viseče, čisto bele lase. „Vsako delo ima svoj dan, to sama veš. Ne bode drugače, da pojdem pretakat sam, ker tudi Jarnej ima drugo delo“.

Zdaj pa mati gospodinja nevoljna še bolj s ključi zarožlja in pravi:

„Ne boš sam pretakal, ne, jaz ne pustim. Bolje je, da se vino nikoli ne učisti, ali da se zavrélica iz vsega vina naredi, nikari le iz srednjega vélicega soda, nego da bi se ti pri pretakanji ali prevzdignil, ali kako drugače pohabil. Ní ti treba, ne! Hvala Bogu in svetemu Florijánu, toliko že imava, da kader naji izveličar k sebi pokliče na oni svet, ne bode mogel Samorod govoriti, da bi bil kje drugje tod blizo več priženil, nego je pri Basnigojevih: toliko ostane, če vse delo pustiva. Zakaj bi potlej na stare dni toliko terpel, kakor tí terpiš z delom“.

Ženi oko zarosi, on pa se nasmehlja in reče:

„Glej jo, glej! Tí sama začni, sama. Nísi-li vedno na nogah in pri delu, takó da še umreti ne boš utegnila, kader pride pó-te božja dekla, bela smert?“

In še ona se nasmehne, ter pravi:

„Béži mi, ne veš, da volka ní smeti klicati? Sicer pa vem, da brez dela bi ti bilo dolgčas, vajena sva ga oba. Le preveč ne dej“.

„Kedo je pa tam?“ vpraša starec in kaže v dolinico, kjer je nekedo oddaljen še za tri streljaje jezdil proti Basnigojevemu domovanju.

„Anton je, takó se mi zdi“, pravi starka in z roko nad čelom braneč se solnca, ogleduje jezdeca, ki je v diru podil konja po slabem, od deža razjedenem in skalnatem potu.

„Kaj bi rad? Včeraj je bila Vida tukaj, a ní ničesa povedala, da hoče on danes priti ali da bi imel po kaj hoditi, posebno v delavnik“, reče stari Basnigoj.

Ali si kaj opazil, kakó je Vida čudna zdaj? Bog moj in sveta mati, prav bojim se za njo. Vsa se je izpremenila. Poprej je bila vesela, poskočna, še bolj nego mi je bilo ljubo, a zdaj! Bog sam vedi, kaj ima“, toži mati v serčni svoji skerbi.

„Jôje, kaj bi moglo biti hudega? Ne veš li več, kakó si mi óno leto, ko se je možíla, odsvetávala in govorila, da ní prav; in zdaj vidiš, da jima gre dobro in da je vse po volji božji“, téši zopet oče.

„Bog ga vedi in mati njegova, je-li vse prav, ali ní mordà“, žalostno govori mati. „Ne da bi Antonu rekla žal-besede. On je dober človek, če je tudi časi nagle jeze. Pa saj so skoro vsi ljudje, ki so nagle jeze, tudi dobrega serca ljudje; glej, ní-li bila naša Vida, dokler je bila še tu doma, nagla kakor vihra, svojeglava in termasta? On je dober. nič ne rečem. Ali ko sem jo videla včeraj, da je tako čudna, in sem jo vprašala: Vidka, kaj ti pa je? in ní nič hotela povedati mi, veš, prišlo mi je na misel: mordà pa vendar ní bilo prav, da si jo dal temu Antonu tako berž“.

„Dal? Ali ga ní sama vzela?“ zagovarja se stari.

„Pst! Glej, že je tu“.

Res je bil jezdec Anton Samorod, zet naših dveh starih, že v dvorišče prijezdil in s konja skočil; prihajal je po trati k starima.

Kje je Vidà?“ vpraša Samorod.

„Vida?“ zavzameta se obadva roditelja in vstaneta prestrašena s klopi.

„Ní je pri vas? Ní prišla danes na vse rano jutro?“ vpraša Samorod hlastno.

„Ne!“ klikne mati.

„Kaj je to?“ vpraša stari.

Anton Samorod obledi kakor zid. „Mordà sem se zmotil“, pravi, oberne se, zasede konja in brez druge besede v najhitrejšem diru odjaha.

„Jezus, kaj je to? jadikuje starka. „Kaj se je prigodilo? precej pojdi za njim gledat, ali pa idem jaz; ne, pojdi tí, ali pa Janeza pošlji; Janez! Janez!“

„Tiho, tiho! Nič ne bode hudega. Čakaj! Jaz stopim sam doli in pogledam“, pravi starec in z drobnimi, negotovimi, starimi stopinjami koraka v hišo po palico in pokrivalo.

(Dalje prih.)

O PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

Smehljaje priplešejo na to mične nožice krasnoličnih deklet in zalih mladeničev v sobo, in sicer v obleki, katera več odkriva, nego zakriva: začne se pantomimičen ples ali ballet. Okrog miz stojé nebrojni, na mig gostov čakajoči sužnji in sužnje, pripravljeni ustreči vsaki, še tako nespodobni želji. To je slika cesarske pojedine. Take gostije so seveda ogromne vsote stale. Cesar Kaligula n. pr. je potratil za edino pojedino 10 milj. sestercijev, t. j. 1 milj. gold. Ne veliko cenejša je morala biti ona, ki jo je napravil tragik Aesopus svojim gostom. Postavil je namreč pred nje med drugimi rečmi tudi

jed, ki je bila le iz jezikov takih tic, katere lepo pojó ali človeški glas posnemajo.

Mnogo premoženja zapravljajo nadalje rimski potratniki z nakupovanjem sužnikov in sužnic, ki jim skoro iz vseh sužniških sejmov dohajajo. Bilo bi odveč, ako bi hotel vse poštene in nesramne posle našteti, za katere se Rimljanje svojih robov poslužujejo. Omenil bodem le najvažniše. Sužnji imajo oskerbovati vsa potrebna in potratna hišna opravila; oni obdeljujejo polje za svoje gospodarje, in odrejajo njihove otroke, razvitku rimske značajnosti na kvar, ker so po največ popolnem izprijeni ljudje. Saj vendar oni služijo svojim gospodom deloma za sredstva največih zlobnosti in nesramnosti, deloma pa za tovorno žival. Sploh se z njimi tudi veliko boljše ne ravna, kakor z živino. Za vsak, še tako majhen prestopek, jih gospodarji nečloveško kaznjujejo, a oni sami še pravice nímajo, pritožiti se pri kom. Čem bolj potratnost narašča, tem bolj se množi število sužnikov. Mnogi izmed rimskih bogatinov jih imajo po 400, nekateri celo po 1000. Ker pa sužnjemu ní prepovedano, za lastno premoženje skerbeti, naberó si nekateri pošteno ali nepošteno obilno denarja, ki jim potem kot osvobojencem odpira pot do najvišjih častí in z njimi do veljavnosti, katera je rimske deržave malo vredna. Na dvoru cesarja Klavdija n. pr. nahajamo skoro same osvobojence, med njimi sta v pervi versti ministra Pallas in Narcissus.

Najhujše pa se kaže strašna podlost vse té dobe v uživanji spolne ljubezni. Tudi v tem obziru so cesàrji najsilniši in najnezmérniši. Pred njihovo pohotnostjo ní varna ne nedorasla deva, ne deček v cvetu svoje mladosti, ne prosta ženica, ne plemiška dama, ne že omožena matrona, ne bližja sorodnica, ne kristijanka, ne paganka. Vse, vse pada kot ubogi klalni dar cesarski poltenosti. Da se ne bodo moje besede komu preostre zdele, hočem iz rimskih in gerških pisateljev nekoliko najbolj znamljivih slučajev te verste navesti. Cesar Tiberius, kateremu je bil kot pečat nesramnih strastí ostuden srab v obraz vtisnen, udal se je po poročilu Tacitovem (Annal. VI. 1.) pohotnosti takó, da so mu morali sužnji sè silo in obetanjem privajati ljudi obeh spolov, ki so njegovi poželjivosti stregli. Njega ní le dražila lepota in nježnost telesa, ampak celo sramežljivost in slavni odrod ubogih žertev. Takrat ste prišli pervič v rabo besedi: „sellaria“ in „spintria“, o katerih mi dandanes, hvala Bogu, še pravih pojmov nímamo. Po Suetoniju (Tib. 43.) so to najberž kraji in orodja skrivne spohoti, kjer so se reči godile, katerih natanko popisati se mi peró ustavlja. Enaka in še ostudnejša dejanja nam pripoveduje Dio Cassius (LIX. 3.) o Kaliguli.

Ta cesar, katerega navdaja živinsko poželenje do ženskega spola, oskrunja svojo sestro, imenoma Drusillo in njenega soproga. Na neko ženitev povabljen, ugrabi ženinu nevesto, ter prežene potem oba iz Rima, češ, da sta se shajala. Drugim možem jemlje soproge, ter jih zopet zameta, kedar se jih je nasitil. Svojo palačo izpremeni v hišo razuzdanega razkošja: v nalašč za to pripravljenih sobah zbira so-

proge najplemenítejših mož in zale dečke iz pervih rimljanskih rodovin v porabo svojo in svojih obiskovalcev, katere k isti nesramnosti prisiljuje, da more za to od njih draga plačila tirjati (Dio LIX. 28.). Kaj naj še le o Neronu povem, kaj naj zamolčim? Tega moža se je bila poltenost že tako polastila, da je bil ves čut sramežljivosti popolnem izgubil. V zverinsko kožo zavit se zaganja v nage, na kole privezane dečke in deklice, ter zadovoljuje tako nečloveško svoji strasti (Dio LXIII. 15.). Po smerti druge soproge Poppaeje Sabine, katero je bil, usmertivši pervo, senatorju Othonu, poznejšemu cesarju, odvzel, naleti na nekega osvobojenca Spora, ki je bil slučajno Poppaeji zelo podoben. Zaradi tega ga dá skopiti, vzame ga za ženo, ter se ž njim javno poroči. In ta poroka se ne samo v Rimu, ampak tudi po vsi gerški slovesno praznjuje. Njegova nesramnost sega tako daleč, da imenuje tega skopljenca javno svojo ženo, gospo in kneginjo. Sam pa služi v istem času za ženo nekemu drugemu osvobojencu Pythagori, s katerim se je bil ravno tako javno poročil (Dio LXII. 15., Tac. Annal. XV. 37.). Enake užitke pripravlja tudi nasladnemu občinstvu posebno pri javnih pojedinah. Eno tako mu je moral Tigellinus, zvesti tovariš vseh njegovih hudobij, na Agrippovem jezeru napraviti. Gostitev se verši na krasno okinčani plavi, katero druge ladije sem in tja premikajo. Kot kermilniki so nastavljeni dečki hotniki, ob bregu pa stojé v zabavo povabljenim gostom hiše mésne sladnosti, napolnjene z imenitnimi damami in hotnicami, katere se med seboj v nespodobnem vedenji in plesanji prekositi izkušajo. Ko noč nastopi, razsvetlé prižgane baklje vso okrajino, iz okrog in okrog stoječih poslopij pa se jame razlegati divje petje. Vsa noč je posvečena vsakojaki hotnosti, katera človeka pod nespametno živino ponižuje (Tac. Annal. XV. 36.).

O drugi taki gostiji nam pripoveduje Dio Cassius (LXII. 15.). Tudi njo je bil Tigellinus na željo Neronovo osnoval. Gostuje se v gledišči po končanih zverinskih bojih. Sredi gledišča sedé Nero, Tigellinus in njuni tovariši na mehkih blazinah in škerlatnih preprogah. Okrog njih pa so postavljene hotniške hiše in kerčme, kjer se drugi povabljeni gostje veselijo. Tu sem pride po končani pojedini tudi Nero sè svojim spremstvom. Njegov prihod je začetek najhujših in najgnjusniših orgij. Tu nahajaš zbrane perve mestne krasotice in najbolj zaveržene vlačuge, device in omožene ženske, sužnje in svobodnjake, plemstvo in prosto ljudstvo, vse se je v obilnem številu sešlo. Vsakdo počenja, kar hoče, vsakdo si sme izmed zbranega ženstva izbrati, kar mu drago. Tu objema suženj v navzočnosti svojega gospoda njegovo soprogo, tam surovi gladijator plemiško deklico pred očmí njenega očeta. Vse vpije, uka, razsaja; gnječa je strašanska. To terpi vso noč. Ko prisije jutranja zarja, pokaže se opazevalčemu očesu grozen prizor! Mnogo moških je prišlo ob življenje in mnogo ženskih vidiš na tleh ležati; nekaj se jih je bilo v gnječi zadušilo, nekaj pa jih je zdivjano ljudstvo na kose raztergalo. A nihče nima nad tem večega veselja, nego Nero sam. Ta pošast je po poročilih

zgodovinarjev celo sè svojo hudobno materjo Agrippino v kervisramnosti živela (Tac. Annal. XIV. 2.). Če se tudi naši čuti ustavljajo, tako nezaslišano hudobijo verjeti, toliko vendar lahko iz tega poročila posnamemo, da je moral mož, kateremu se je kaj takega pripisovati moglo, vsake nesramnosti sposoben biti, kajti drugače bi ne bila mogla taka govorica o njem nastati. Kaj je proti tej poltenosti Klaudius, kateremu očita Dio Cassius (LX. 31.), da je v kervisramnosti sè svojo bratranko, Neronovo materjo Agrippino, živel in jo pozneje tudi za ženo vzel? Kaj Domitianus, katerega dolžé pisatelji prešestvovanja z njegovo omoženo sestrano Julijo? Ta rodoskrumba je v primeri z Neronovo hotnostjo komaj vredna, da se omeni.

Tako počenjajo cesarji. Natanko po njihovih pohujšljivih zgledih se ravna rimsko občinstvo, posebno gledé na tako zvano „gerško ljubezen". Bridko toži o strašni tej popačenosti rimski satirik Juvenal bogu Martu, očetu Rimljanstva:

„O pater urbis!
Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
Haec tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir:
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? Vade ergo et cede severi
Jugeribus campi, quem negligis! — „Officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini".
„Quae causa officii?" „Quid quaeris? Nubit amicus
Nec multos adhibet". (Sat. II. v. 126 in 56.)

Primeri s tem sat. I. v. 77. in 78.:

„Quem patitur dormire nurus corruptor avarae,
Quem sponsae turpes et praetextatus adulter?"

Iz ravno navedenih stihov je razvidno, da izvira ta občna izprijenost ne samo iz mésne poželjivosti, ampak večkrat le iz denarjaželjnosti in drugih sebičnih uzrokov.

(Dalje prih.)

Rastlinske svatbe.

Spisal Fr. Erjavec.

III. pismo.

Velika večina rastlinstva ne nehaja pri razplodu nikakoršnih zaprek, kajti navadno stojita oba razplodna organa skupaj v istem cvetu. Ali nekatere rastline so vendar izvzete od tega splošnega pravila; so namreč rastline, katerim je razplod bolj ali menj otežkočen. — Gredoč sè zimskega sprehoda, odlomite si, milostiva gospa, leskovo vejico. Listje je od nje sicer že davno odpalo, ali vejica vendar ní

gola. Na njej visé dolge résice, ki so že jeseni pognale. Te resice so zdaj še stisnene; luske, iz katerih so sestavljene, pokrivajo se tesno, da jim zima in mraz ne škodi. Pazite pa na lesko s pomladi! V pervih toplih dnevih — morebiti že meseca svečana — raztegnejo se te resice, luske se razmaknejo in ondi lahko opazite po osem prašnikov pod vsako lusko. Zadenete-li tedaj ob leskovo vejo, usula se bode iz nje rumena megla cvetnega praha, ker te rese so leskov cvet.

Toda med prašniki ní nobene plodnice; ako preiščete tudi vse rese, ne najdete med njimi ne ene plodnice. Ali odkod so potem lešniki? Iz rés gotovo ne, ker te bodo izsuvši svoj cvetni prah, suhe popadale z vej. Treba jih zatorej iskati drugód. — Plodnice na leski so zaperte v napetih berstih ali popkih in samo brazde gledajo na verhu iz njih v podobi rudečih nitek. Te nitkaste brazde vjemó nekoliko od zgoraj iz rés padajočega cvetnega prahú in se tako oplodé. Na leski so tedaj prašniki ločeni od plodnic, vsaj toliko, da níso v istem cvetu, akoravno so na isti veji. Ako hočemo govoriti v prilikah, mogli bi reči: Na leski so sicer prašniki razdruženi od plodnic, ali vendar stanujejo skupaj v eni hiši, v enem in istem domu. Lesko in vse ostale take rastline zatorej imenujemo e n o d o m n e r a s t l i n e.

To isto je tudi pri orehu, samo da se njegove rese pokažejo še le s pomladi; po doveršeni oplodbi vidimo jih kakor debele, zelenkaste gosenice ležati po tleh. — Tudi turščica je enodomna rastlina, tudi na njej so prašniki razstavljeni od plodnic; nahajajo se namreč verhu stebla na métlici, ker so plodnice spodaj na betiču zavite v listje, iz katerega visé dolge brazde kakor svilnate niti. Ako bi komu palo na um, da bi turščici pred oplodbo porezal prašnične métlice, propali bi vsi zarodki v plodnicah, vsa ta stebla ne bi dala ne enega zerna plodú, ako ne bi morebiti veter od drugód prinesel jim cvetnega praha. — Razen dosle imenovanih domačih rastlin so enodomne tudi: hrast, bukva, gaber, kostanj, bor, jelka, buča in njej sorodna dinja in krastavec ali kumara. Vsaka gospodinja vé, da ne dobi iz vsakega cveta dinje ali kumare, zna, da se mnogi cveti — prašnični namreč — posušé in odpadejo, ko so poprej oplodili druge, iz katerih se razvijajo plodovi.

Ali nekatere rastline morajo pri oplodbi premagati še veče zapreke, nego ravnokar omenjene enodomne. Je namreč tudi takih rastlin, pri katerih so razplodni organi razdeljeni na dveh različnih steblih. Eno steblo nosi samo prašnične, drugo pa, ki je od pervega večkrat znatno oddaljeno, same plodnične cvete. Pri teh rastlinah stanujejo razplodni organi tako rekoč v dveh domih, zato jim pravimo: d v o d o m n e r a s t l i n e.

Za primer dvodomne rastline navajamo najpredi našo k o n o p l j o. Ena konoplja namreč ima na sebi same prašnične, druga pa same plodnične cvete, samo zadnja nosi plod, a perva je zopet potrebna, da svojim prahom oplodi zarodke v plodnicah. Tudi naš kmet vé, da

so dvojne konoplje; vé, da ena — imenuje jo černico — rodi, druga pa — zove jo belico, — da nikedar ne rodi. Ali kmeta uči izkušnja, da ne sme belice poprej izruvati, predno níso černice zarodile.

V glasovitem botaničnem vertu „Jardin des plantes“ v Parizu gojili so steblo neke dvodomne rastline, pistacija imenovane. To steblo je bilo plodnično in cvelo je v tem vertu že več let, ali plodilo še ní nikedar, ker níso imeli prašničnega stebla te verste. Ko je leta 1758 necega dne slavni botanik in nadzornik tega verta Bernard de Jussieu pregledaval rastline, začudi se opazivši, da je omenjena pistacija nastavila plodove. Brazde so se torej morale zaprašiti, ali odkod je prišel cvetni prah? V vsem botaničnem vertu ní bilo prašničnega stebla. Jussieu dá preiskati vse bližnje verte — ali vse zastonj! Prašnične pistacije ní, pa je ní. Ta slučaj je pretil omajati in podkopati vso teorijo o rastlinskem razplodu. Ta teorija je bila takrat še nova, ter ní bila še tako uterjena, kakor je dandanes. Ako bi mogoče bilo, da se v plodnici brez cvetnega praha zarodi seme, potem se poruši vsa teorija. Jussieua je to sicer nekoliko zmelo, ali vendar je še zmerom terdil, da mora nekje v okolici rasti pistacija s prašničnimi cveti, in da edino temu neznanemu steblu ima se pripisati, da se je drevo v botaničnem vertu zaplodilo. V tej mučni negotovosti se oberne na vlado, katera je bila pripravljena ustreči učenjakovim željam, ter je po vsem Parizu razposlala svoje policijske agente z natančnim opisom neznanega junaka. Agenti preiščejo še enkrat ves „jardin des plantes“, potem gredó od hiše do hiše, od verta do verta, vedno dalje. In glej! našli so ga! V tretjem predmestji, v nekem kotu kartuzijanskega verta, staknili so majheno prašnično pistacijo, ki je to leto cvela pervikrat. In s tem se je zanimljiva zastavica povoljno rešila, a teorija rastlinskega razploda se je poterdila sijajno na veliko radost Jussieu-ovo.

Cvetni prah je preletel tedaj tri predmestja, predno je dospel na brazde plodnične pistacije v „jardin des plantes“. To je vendar čudovito! Nehoté se moramo prašati, je-li mogoče, da slučajen veter malo drobnega cvetnega praha nosi morebiti uro daleč čez visoka poslopja in da ga prinese ravno na majhene brazde sorodnega drevesa? Kaj ne, milostiva gospa, to Vam se nikakor ne zdí verjetno; veter vam je za tak posel premalo zanesljiv. Tudi jaz imam iste pomisleke. Moramo se torej ogledati po drugih, boljših pomagačih.

Taki pomagači so različni žužki, ki prenašajo cvetni prah od cveta do cveta. Kakor torej vidite, milostiva gospa, udomačen je tudi v naravi zavod postrežčekov, in je gotovo najstarejši zavod te verste, kajti on je odkar rožice cvetó in metulji letajo. Ali kaj spodbada te postrežčeke na delo? Ti mali mešetarji rastlinskih svateb gotovo ne delajo tega za svojo zabavo, ker ti žužki so siromašni plebejci, samopašni proletarci, ki imajo na vse roke dosti dela, samo da se pošteno prehranijo, in torej nimajo časa rastlinam prenašati njihovih sladkih skrivnosti in zaljubljenih izdihljajev.

Žužki presojajo vse iz praktičnega stališča; ako se od njih kaj

zahteva, mora se takoj v gotovini plačati. — Ali rastlina pa tudi plača v gotovini. Ob istem času, ko trosijo prašniki cvetni prah na brazde, izločuje venec iz sebe sladke sokove, ter jih zbira na dnu cveta v posebnih jamicah. Žužki so strastni ljubitelji takih slaščic; o lepem vremenu gredó za njimi od ranega jutra do poznega večera. Tak žužek se splazi v cvet, iščoč medú smuče se okolo prašnikov, obriše prah z njih, ter ga odnese dalje na svojem veči del dlakavem životu. Vonjajoči venec je potujočim žužkom „firma“, na kateri poznajo, da je tu za nje pogernena gostoljubna miza. V znamenje hvaležnosti za izkazano gostoljubje pusti gost nekoliko cvetnega praha, katerega je prinesel na dlakavem telesu iz sorodnega cveta. Pri tem opravilu so posebno marljive čebele, čemerlji, vsi metulji, mnogi hrošči, nekoliko tudi mravlje, muhe in mušice.

Že iz tega bode Vam, milostiva gospa, razumno, da ti žužki imajo veliko nalogo pri rastlinskem razplodu. Toda ne samo enodomne in dvodomne rastline, temuč tudi mnoge druge, ki imajo oba organa za razplod skupaj v istem cvetu, potrebujejo teh posrednikov, kar dokazujejo Darwinove poskušnje. Od sto stebel bele detelje, po kateri so letale čebele, dobil je 2290 semenskih zern, dvajset druzih stebel pa, do katerih čebele níso mogle, ní dalo niti enega semena. Takisto je rodilo sto bilek rudeče detelje, po kateri so se čmerlji pasli, 2700 semenskih zern, drugih sto pa, po kateri te živalice níso mogle pohajati, zopet ní dalo nobenega zerna.

Zategadelj tudi skoro gotovo mnogi tuji cvet po naših cvetnjakih ostane brez ploda, ker mendà pri nas ní takih žužkov, ki bi jih obiskovali. Znana vanilja na pr. pri nas dolgo ní plodila, dokler vertnarji níso spoznali pravega vzroka in z umetno roko nadomestili žužke.

(Dalje prih.)

Nove knjige.

I. Razne poezije. Spisal in založil Dobravčin. V Ljubljani 1874. — II. Pesmi na Tujem. Zložil Dobravčin. V Ljubljani 1876.

(Dalje in konec.)

Narodne pesmi imajo večkrat res slabe rime, a koliko jih je, ki so prav doneče, lepe, vsega posnemanja vredne. Te posnemajmo! Kako doné n. pr. te-le verstice:

V nedeljo jutro vstala bom,
V Ljubljan'co se peljala bom,
Pred avtmana stopila bom,
Za šoceljna prosila bom i. t. d.

To so rime, katerih bi se še Mirza Schaffy ne sramoval! Zakaj bi se jih slovenski pesniki ogibali?

Kako gospod Dobravčin o **vnanji** obliki sodi, to nam pripoveduje sam v basni „Vola in konjiček" (I. 15.). Čil konjiček z majhenim vozičkom doteče vola, ki sta s teškim plugom njivo orala, ter ju vpraša, zakaj tako počasi hodita. Odgovorita mu, da orjeta zemljo, da ima on sam in človek kaj jesti. „Kakor tema voloma", pravi g. D., „se tudi v časih pisatelju okornost očita, če njegov z globokimi mislimi obloženi spis ne teče v tako gladkem jeziku naprej, kakor misli prazni spis onega, ki je gledal samo na obliko".

To so nevarni nauki za umetnika, za pesnika. In žalibog, priznavati moram, da se je g. D. le preveč, veliko preveč ravnal po njih; kajti kaže se, da je v njegovih pesmih oblika samo postranska stvar. Skoraj bi rekel, da ima g. D. več slabih rim, nego dobrih in krepkih. Časi se mu pa celo primeri, da beseda ne nareja rime, kjer bi morala gotovo stati. Da je to velika neprilika, velik leposlovni greh, o tem ne bom govoril. Saj je nekedó že v Janežičevem „Glasniku" in v „Zvonu" o tej stvari pisal tako obširno, tako korenito, da bi bila vsaka beseda odveč. Kogar njegove besede niso poboljšale, onega tudi moje ne bodo. Navesti hočem samo nekoliko verzov:

Življenje naše je morjé,
Ki neprestano ziblje sè. —
Otoke tri na sred' morjá
Na sred' morjá, razburjen'ga. —

In ko tako se vózimo,
Na te otoke glédamo. —
Kdor vidi še otoke té
Pri delu roka mu ne vmrè. — (I. 21.)

Ravno tako naš pesnik rima kralj : pridivjal; takó : žalostno; prala : zgubila; pometala : zgubila: precvitajo : prepevajo; zala : sprehaja, dá : pésmica; larifari : nikari i. t. d. Posebno čistih moških rim malo pozna.

A še eno veliko napako ima naš pesnik, to namreč, da se nepotrebnih tujih besed kar nič ne ogiba. Po pravici moram povedati, da ne poznam slovenskega pisatelja, ki bi v svojih spisih takó **nemčeval**, kakor g. D., to večkrat kar brez vse potrebe dela. In vendar moramo od slovenskega pisatelja, posebno pa še od slovenskega pesnika, zahtevati čist, kolikor moči vzvišen jezik. Če misli, da se bodo njegove pesmi narodu s tem priljubile, da piše nemške, mej narodom navadne besede. katere so pa že zdavnaj veržene iz slovenske knjige, moramo gospoda D. samo obžalovati. Pesnik se ne sme nikedar poniževati, nego narod mora k sebi povzdigati! Kako pa bode sodil svet o teh-le verzih:

In bojda **tavženti** takó,
So smert storili žalostno (I. 23.).

En malo me zebe, **en mal'** mi je mraz. (I. 44.)

En mlad soldat, **en** mlad oficir
Sprehaja mi jo na **špancir**. (I. 44.)

Kaj mi bo duša **štimana**. (I. 46.)

Ljubljanske **frajle** košate, lepe. (I. 64.)

Za pijačo **manjka** d'nar. (I. 67.)

Prav gvišno, gvišno se dani (I. 69.). — (Nota bene, to pravi Romeo svojej Juliji!)

Pa vse je lari fari,
Verjeti vam nikari! (I. 74.)

Marširajo, marširajo
Soldati po poljci,
Oj to so le frajvilgarji,
Oj to so prostovoljci.
Boben bobna bum, bum,
Puška poka pum, pum,
Stopaj, brate, do laške dežele. (I. 80.)

Najlepši kraj slovenska domovina,
Najboljši vin' primorska je černina. (II. 6.)

Kaj porekó bralci tej-le pesmici:

Najlepšo jop'co je oblekla,
Najlepšo ruto šlarasto,
Z gorečim licem je pritekla
Boječa, plašna za menó. —
Kaj nucajo ti drage špice,
Kaj nuca lepa jopa ti,
Kaj nuca zar'javelo lice,
Ko vendar mlado le več ní. —

O Mina, čuj, zakaj tak pozno
Po Lelja rožah se loviš,
Glej, tiho stopati noč grozno,
Pred njo večera hladni piš!
Izpij obupa grenko čašo,
Kinč ničemurni pojd' prodat,
Z denarjem eno sveto mašo
Za' naj'ne grehe pusti brat! (II. 21.)

Kakor privandra pomlad na poljé,
Tak se privozi ljubezen v sercé.
Zemljo pokrije odeja snegá;
Človek na rajžo se v večnost podá. (II. 23.)

Saj med junaki javkarji
Popolnem so neznani. (II. 46.)

Kadar pride suša v glaž. (II. 47.)

To je le sveta liksir! (II. 48.)

Tudi sicer g. D. v izrazih ní izbirčen. N. pr.:

Če strasten al surov čem bit',
Se zna (namreč ljubica) okol vratu ovit',
Tak milo joče in me pros',
Da terd ostati nisem kos. (I. 28.)

Podobna ti podobi tej si sveti
In moje serce leščerbi prižgani. (I. 39.)

Pri sercu čutim žečkanje,
Ko z ojstrim nožem klanje. (I. 39.)

O napakah in pogreških zoper slovensko slovnico, katerih je tudi nekoliko v knjižicah še govoriti nočem.

G. Dobravčin bi ne bil slovenski pesnik, ko bi tudi slovenske domovine ne opeval, in rad priznavam, da se mu v tem oziru mnogo-

katera pesmica vsaj nekoliko posreči. A da tudi v domorodni liriki ne zadene vselej pravega glasú, vidi se jasno iz naslednjih verzov, v katerih se nam kaže politični fanatik, a ne pesnik:

„Slovenci mladi!“ ha! vi ste Slovani!
Če slavček tič je, kteri prav': Ku ku!
Germanskega ste duha vsi navdani,
Preganjate vi mene brez mirú.
Darwin in vsa njegova pritiklina
Vam več je že, ko naša domovina.

Samo le jezik náme vas še veže,
Pisava, misel nemška je že vsa;
Le z nemško knjigo vam se prav postreže,
Zarés slovanska vam je zoperna.
Učenost nemška vam je spoštovana,
Čeravno iz vseh kotov — pripetljana.

Od svita nemškega vsi oslepljeni,
Zaničevanjem gledate na mé,
V ljubezni do Germanije zgubljeni
Se roda svojega sramujete,
In nečete Slovani bit' drugači,
Če duh germanski mene ne potlači! itd.

Tako in enako toži „slovenski duh“ o nas „mladih“ Slovencih. Koliko je resnice na tem, ne vem; vsak sam izprašaj svojo vest. Vendar mislimo, da pesnik tukaj vidi prazen strah, ki je v sredi votel, okrog ga nič ní.

Tukaj naštete napake so gotovo tolike, da bi jih ne mogli odpustiti nobenemu slovenskemu pesniku, vendar niso tako ogromne, da bi se jih človek ne mogel ogibati.

Gotovo bi jih tudi g. Dobravčin premógel, ko bi se resno poprijel tega dela. In ker ima g. D., kakor sem že zgoraj omenil, prav mnogo lepega, prirojenega pevskega daru, bi si po tem lehko v kratkem času pridobil mej slovenskim svetom mnogo čestilcev: a če bode tudi odslej zanemarjal pravilni jezik, zanemarjal pesniško tehniko, zanemarjal soglasje in harmonijo mej posameznimi deli svejih pesmi, potem jako dvomim, da bi se njegove pesmi kedaj slovenskemu občinstvu priljubile. V sedanji obliki se mu gotovo ne bodo. *L.*

LITERARNI POGOVORI.

J. JURČIČ.

(Dalje.)

Mnogokrat se zgodi, da pisatelj, umetnik dolgo časa tako rekoč tiplje in poskuša, predno najde pravo polje, kjer more krepko in

vspešno razvijati svoje naravne darí in močí. Srečen, kedór o pravem času spozna svoj talent in krene takoj, brez dolgotrajnih, neplodnih poskušenj na pravi pot. Koliko si prihrani drazega časa, koliko moči: izogne se mnogi bridki izkušnji!

Tako srečo je imel naš Jurčič. Zgodaj je spoznal svoje darí, svoj poklic, v oni srečni dobi, ko se našemu duhu pervič začnó gibati stvarilne moči; in njemu so se krepko gibale! Njega ní slepila in s pravega pota izvabila, kakor toliko drugih, bliščeča pesniška slava. Drazega časa ní tratil sè zaljubljenimi pesmicami in „domorodnimi glasi“. Poprijel se je takoj poštene proze, in sicer pripovedne proze, katere nam je bilo najbolj potreba. Pripovedni dar je poseben, prirojen dar, kakor so drugi umetniški darovi; komur ní podeljen, ne bode si ga nikedar priučil in pridobil, naj prebere vse povestnike in romanopisce.

Druga sreča Jurčičeva pa je bila tá, da je tudi slovensko òbčinstvo takoj spoznalo in priznalo njegov talent. Za kar se je že toliko lepo nadarjenih pisateljev zastonj trudilo, časi vse svoje življenje, to je dosegel Jurčič že svojim pervim spisom: obče priznanje, splošno pohvalo. Vse je videlo in dejalo: Tu je talent!

Živo mi je še v spominu, kako mi je bilo, ko sem bral pervo njegovo povest, menim da v „Glasniku, še naslova ji več ne vem; to je bilo nekaj posebnega; začel sem popraševati svoje znance: „Kedó pa je ta Jurčič?“ Veselilo me je, kar se mi je pripovedovalo o njem; mislil sem si: „Takih móž nam je treba, Bog nam ga ohrani na pravem potu“. Ohranil nam ga je in priznanje občinstva mu je ostalo zvesto, kakor redko komu pri nas. Koliko nasprotnikov, strastnih, zagrizenih nasprotnikov in sovražnikov je imel naš Preširen, in še dandanes ní brez njih, dasì jih je sram in se ne upajo očitno na dan! Vsakega pisatelja pri nas, kakor mendà tudi drugód, tá čisla in hvali, tá ga graja, ali celo sovraži in zaničuje, drugi se ne zmenijo zanj: o Jurčičevih povestih in romanih vsaj jaz nikoli nisem ne bral, ne čul grajajoče besede; večkrat pa sem videl, da se zanimajo zanj, da ga priznavajo in hvalijo tudi taki, kateri sicer zaničljivo prezirajo vse drugo slovstvo slovensko. Smel bi torej reči, da izmed vseh slovenskih pisateljev, kolikor jih živi, nima nobeden toliko častiteljev kakor Jurčič, pri gospodi in med kmeti. Vsako novo delo njegovo je pravo veselje slovenskemu občinstvu in množi pisatelju število prijateljev in slavo. Koliko je pač pri nas umetniških dél, da bi bila tako razširjena, tako povsod znana in brana, po vsej slovenski domovini, kakor je Jurčičev „Deseti brat“ ali pa „Sosedov sin?“ In njegov „Cvet in sad“, kolikokrat sem že slišal obžalovati, da ní doveršen, želeti, da bi ga pisatelj že skoraj nadaljeval in končal!

Slovensko občinstvo pa tudi dobro vé, zakaj svojega Jurčiča tako čisla in ljubi. *S.*

(Dalje prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

(Dalje.)

„Dramatično društvo“ je dalo letos na svetlobo sedem iger, poslovenjenih nekaj iz francozkega, nekaj iz nemškega: Hebbelovo „Marija Magdalena;“ Putlitzovo „Ogenj ní igrača;“ Rosenovo „Garibaldi;“ Friedrichovo „Tri vile;“ dalje „Serce je odkrila;“ „Ena se joče, druga se smeje;“ „Pes in mačka“. Poslovenili so jih gg. Jos. Cimperman, Ivan Kalan, Jan. Resman in Zmagoslav Eržen. A največje dramatično delo, kar jih imamo do sedaj Slovenci, je Jurčičeva tragedija „Tugomer“, nejkrepkejši plod rodovitne muze Jurčičeve. Poleg te tragedije nam je še omeniti igrokaza „Mož beseda“, spisal Sotljan.

V muzikalnem slovstvu nam je omeniti najprej zborov in čveterospevov Heidrichovih: „Jadranski glasovi“, o katerih je vešča kritika prav pohvalno govorila, potem Kocijančičevih „Slovenskih narodnih pesmi“ I. zv., zbirka, ki zasluži našo največo pozornost in najkrepkejšo podporo. Za cerkovno muziko sta skerbela gg. Belar in Förster, pervi je zložil „Sveto mašo za sopran, alt, tenor in bas“, drugi „Tri antifone“.

O znanostni literaturi pozneje.

— 2. G. Matija Valjavec, čestiti naš pisatelj, zdaj profesor na veliki gimnaziji zagrebški, je lansko poletje obelodanil v „Radu“ jugoslovanske akademije zanimljivo slovniško studijo o „slovenskem komparativu, a v poslednji svečani seji je bil izvoljen za dopisujočega uda isti akademiji.

— 3. Dunajska „Zeitschrift für das Realschulwesen“ (I. 6. 360.) govoreč o ruskih realkah, pohvalno omenja tudi dr. Fr. J. Celestinove knjige o Rusiji, ter jo imenuje „ein ausgezeichnetes Werk, welches in keiner Realschul-Bibliothek fehlen sollte, weil es unseres Wissens kein einziges Buch über Russland in deutscher Sprache gibt, aus welchem man eine so gründliche Kenntniss der Zustände des russischen Weltreiches schöpfen könnte, wie aus diesem“.

— 4. Pučke Novine. Časopis za gospodarstvo, obrt i narod — se imenuje list, ki je pod uredništvom Ljud. Tomšiča enkrat na teden začel v Zagrebu izhajati. „Pučke Novine“ so zunaj in znotraj podobne našim „Novicam“ in želimo jim, da bi hervaškemu narodu toliko koristile, kolikor so o svojem času slovenskemu naše. Cena jim je 4 gl. na leto.

— 5. Društvo sv. Jeronima v Zagrebu, ki ima prav tako namero, kakor naša družba sv. Mohorja, je štelo v minolem letu 3569 družabnikov, ter je izdalo četvero knjig: 1. Danico, koledar i letopis v 16.000 iztisih; 2. Prirodni zakonik ili popularno fisiko od dra. B. Šulka; 3. Život svetaca i svetica božijih za mjesec ožujak od dra. Fr. Zvekoviča in 4. Pojave u zraku od J. Perkovca. Naša družba sv. Mohorja je imela l. 1876. celo 26.815 družabnikov, a letos se je njih število tako pomnožilo, da se bodo društvene knjige tiskale v 30.000 iztisih. (Dalje prih.) *L.*

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in F. Löb.

Leto III. List 4.
Na Dunaji 15. februarja 1877.

Ob Savini.

4.

Tam na nebu, tam na tvojem nebu
Jasno solnce se mi je kazálo;
Videl nísem sivega oblaka,
Videl solnce sem, ki je sijalo.
Oh Savina,
Oh šumeča ti Savina!

Siv oblak mi solnce je zagernil;
Kamenje po bregu je ležalo,
In valovje je ob skale bilo,
Stare, mahovite stene pralo,
Oh Savina,
Oh šumeča ti Savina!

5.

Nocoj sta pripíhala burja in sneg
Čez polje, čez hribe zelene;
In belo prevlekla sta berdo in breg,
In z ledom potoke studéne.

Za rano pa bode se černi gavrán
S pogorja snežnega dvignil;
Premeril bo urno široko raván,
Čez gore bo bliskoma švignil.

Vsa zemlja pod njim in nad njim vse nebó,
Vse zorno se bo lesketalo,
In solnce rumeno, oh solnce zlató,
Bo jasno za njim posijálo.

Ven stopim pod lipo, pod staro drevó,
Ter gledal za njim bom v višave;
Bom gledal, kakó bo premérjal nebó,
In hribe, doline, dobrave.

Poletel bo tja čez posavsko poljé,
Čez breg, čez šumečo Savino:
Pozdravil mi bode domače goré,
Pozdravil mi vso domovino.

Baptista.

Lepa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

ŠESTO POGLAVJE.

Štiri leta poprej bile so tu na kraškem poséstvu, na Basnigójevini, čisto druge skerbi za lepo Vido, nego danes, ko jo je prišel njen mož iskat, a je prestrašen ní našel.

Tačas je bila ona še deklica sedemnajstletna, ravno verha dorasla in razcvela, razposajena, nemirna, vesela, tresonoga, vriščeča — hoj! — dekletce, kakor mlado žebe ognjevita, nagla kakor strela, in lahkih misli takó, kakor iskrih očí in nestanovitna pri delu. Delala je namreč vse in ničesa, bila je povsod in nikjer. V vinogradu, ko so kopali, vzela je mlada Vidka pervi delavki motiko iz rok in kopala je s tako naglostjo in pridnostjo, da je drugi s potom v obrazu níso mogli dohajati. Ali že čez kake pólu ure je Vida vergla motiko ob tla, poskočila navzdol in vse popustivši pevajoč koračila na travnik, kjer so se konji pasli, ter jim je nagajala ali kruhovih drobtin dajala; nekoliko časa namreč, dokler ji ní na misel prišlo, da danes ní mladim máčicam, ki so visoko gori na sénu na svet prišle, še nič mleka nesla, tedaj je treba, da berzo sopiha zopet proti domu. In hajdi po sokolovje urno navzgor!

Oče in mati sta jo pri tacih prilikah rada karala in grajala. Ali ker jima je bila Vida edinica, imela sta jo prerada, vzgojila sta jo bila le z mehkobo in ljubezensko prizanesljivostjo: zatorej ní vselej mnogo pazila na to, kaj mamika karajo, ali za kaj oče sè staro glavo majó. Na taka karanja je imela različne odgovore. Časi se jima je nasmijala izpod lâs ljubo izza ušes po lici zmeršenih, zasuknila se na peti in — pij! — že je bila izginila za oglom. Drugekrati je obadva stara pošteno sáma okarala in je zmagala, večkrat pa je skočila mamici na vrat, tér ji s poljubi usta zamašila, ali pa hudega očko prijela za obe rami in ga glasno smejé se zasuknila, kakor da bi hotela plesati z njim, takó, da je stari le še na pólu jezen, a že na pol zadovoljen dejal: „Ali mi pojdeš stráni, séme tí, sémensko!“ Časi pa, kader je karana Vida videla, da je stvar resna, umolknila je tudi in umaknila se, a potem se je na njenem vedenji dva dni poznalo, da ní pozabila. Poleg vsega tega pa je deklica svoje roditelje jako rada imela in, kar nekaj pomenja, berači so jo daleč okolo po Krasu hvalili, da je deklica „dobrih rok;“ a tudi Basnigojeva velika družina hlapcev in dekel ní bila zlogólčna o njej, da si so nekateri, zlasti mlajši, mogli pritoževati se, da je njihovo uhó že čulo in čutilo drobno pa dovolj težko njeno ročico.

Taka je bila Vida tedaj štiri leta prej.

In tačas je bila Vida nek dan hudo pokarana, najprej jo je

mati, potem pa še bolj oče, in sicer takó, da enkrat zopet ní bila šala. Ona pa je bila prevérjena, da se ji krivica godi, zato se je skrila za poslednji hišni ogel in tam sedela na solnci, ter na ležeči kladi celo jokati začela — od jeze in samousmiljenja. Poslednji čut je, slišali smo, posebno pri prenežno in ljubeznjivo vzgojenih otrocih udomačen.

„Kaj ti pa je, Vida?“ vpraša nekedo. Ona glavico dvigne in vidi Antona Samoroda pred seboj. Vsa zarudi, ker ní ji bilo prav, da jo je ta mož videl jokajočo.

„Kaj te briga!“ odgovori mu dekle, podpre glavico z eno roko in spodnjo ustnico malo naprej pomoli, kar ji je pa kaj lepo pristalo.

„No, meni, staremu svojemu prijatelju bi pa vendar smela tožiti, kaj ti je“, reče on, nič užaljen, nategne svoj vedno resni obraz na legak smeh in brez okolišev prisede k nji na klado.

„Pusti me in pojdi, kamor si mislil“, reče ona vedno bolj jezna, kar je pa Antona vedno bolj veselilo.

„Povej mi, zakaj si jokala, potlej pojdem; drugače ostanem tu“, reče on smejé se. Bil je sosed in najboljši znanec tu v hiši, smel je tako siten biti iz dobre volje.

„Pojdi!“ reče ona serdito in zamahne po strani z roko.

„Hoj, deklica, tepla me pa mendà vendar ne bodeš?“ sméje se on.

„Precej, če ne greš!“

On se zasmeje, a v tistem trenotku mu močno lopne njena dlan po obrazu, po ustih in po nosu.

Ne vem, kakó je tó, ali je bil udarec res težji, nego se more od nežne, drobne, dekliške ročice pričakovati, ali pa je bilo oblično predgorje velikana Samoroda ta dan nekako mečje, — nekoliko kapelj kervi udari Antonu iz nosa.

Ko deklica to vidi, obledi in strepetá, oklene se vélicega svojega soséda z eno rokó okolo vratú in reče z nepopisno nežnim in skerbljivim glasom: „Ne, ne, ne, ne!“

„Dobro znaš“, reče on brisoč se.

„Jaz te nísem...“ dahne ona boječe, in njena usta pridejo takó blizo njegóvemu zagorelemu licu, da so ga mehki njeni laski gladili po obrazu.

„Ne tí: sam sem se“, reče on pol šaljivo, pol očitajoč.

„Jaz nísem m i s l i l a takó“, govori ona s prosečim glasom. Kri se mu je bila takó že precej ustavila.

„Ne bodi hud“, prosi deklica dalje, še vedno nedolžno sestersko rokó okolo njegovega mogočnega vratú deržeč.

„Če me enkrat poljubiš“, reče on zopet smehljaje se.

„Hočem, če ne...če nikomur ne poveš“.

„Da si me poljubila?“

„Da sem te u d a r i l a, ne materi, ne očetu, ne...“

„Nikomur, no...“

Dekle vstane na pol, prepogne se čez njegóvo koleno in ga poljubi; v tem hipu jo on objame in stisne k sebi za trenotje, da

ji verne poljub, a potem izpustivši jo poleg sebe, obderži njeno ročico v svoji velikanski roci, česar mu ona ne brani, ter reče nekako v zadregi, zarudel in na pol tiho:

„No, zdaj mi pa mordà poveš, zakáj si prej jokala?“

„Zato, ker me vedno zmerjajo“.

„Kedó?“

„Vsi, mati, oče...vsak, kedór níma druzega dela, pa se ob mene huduje“, reče ona zopet zlovoljna in glasna.

Tedaj meniš, da se jim posebno prijetno delo zdí, tebe karati, tí ubožica?“

„No! Zdaj misliš še tí začeti!“ reče ona in ga ljuto pogleda sè svojimi velicimi očmí.

„Nočem ne“, odgovori on, „a zakaj bi mi ne povédala, kaj ti je bilo? Glej, zdaj ti precej lahko svetújem, kakó narédi, da te ne bodo več karali. — Omôži se!“

„Kam?“ vpraša ona brezmiseljno.

„K nam“, reče Anton pol šaljivo, pol resno, a vendar mu obraz zopet malo od rudečice zatemní.

„K vam? doli na Samorodovino?“

„Da! Ali ní prijetneje. nego tú pri vas“.

„Povsód je prijetneje, nego pri nas“.

„No, bodi moja žena in potem je vse tvoje, kar je moje in domov sim lahko prideš, kader te bo vólja“, reče Anton in želja, hipoma v njem vstala, da bi on, že štiridesetletnjak, dobil to krasno deklicò za ženo, razvnela mu je govor in odvzela mu ono neumno moževsko sramežljivost, ki junake pred slabotno žensko izpreminja v strahopetce.

Čudno, deklici je stvar bila po volji! Doma tu ji ní bilo več po volji. Želela je proč, drugam, kamor bodi...In kar je bilo s početka na polu šala, postala je prava, pravcata resnica.

Samorod je že čez nekeliko dni stopil k očetu Basnigoju in prosil lepo Vido za ženo, rekoč iznenadenemu starcu, da imá od deklice že besedo zagotovljeno.

Oče Basnigoj je Antona Samoroda močno spoštoval zaradi njegovega moštva; premoženja je imel tudi dosti; bil je iz čestitega doma in roda; in celo župnik, ki je tudi Basnigojevino obiskaval in ki ní nikedar zastonj dajal dobrega sveta, bil je Antonu brat. Kedó bi bil mogel vertavostnemu dekletcu biti boljši váruh, nego Anton? Če je bil že bolj priletne in vdovec, no, ona ga hoče, in čudno je. da je še tolikanj pametna, da ne sanjari takó, kakor navadno neumna mladóst.

To so bili razlogi starega Basnigoja.

Njegóva žena se je sicer čudom čudila, ko je zvedela za to snubitev, celó odgovarjala je nekoliko. ali uvaževala je vendar tudi moževe razloge. „Naj bi bilo v božjem imenu, ali vendar premisli, če ti je prav“, rekla je Vidi.

Vida je najnapervo izbežala in ní hotela o tem govoriti. Drugič

je pa rekla: „Ne, kar nalašč ga bodem vzela, samó, da me ne boste vsak dan karali; veste mati?“ Takó je dejála Vida in se poredno smijala.

„I dete, še gledalo bodeš enkrat, kader me ne bode že več in prosilo bodeš Boga, da bi me imelo, ko bi te tudi karala“, reče stara mati s pol jokajočim glasom in užaljena se oberne v stran.

„No, no, no!“ vsklikne Vida. „Le neumni ne bodite“. Rekši to neuljudnost z ljubim smehom, zgrabi mamico in se zasukne po svoje plesoč trikrat okolo braneče se roditeljice, potem pa iz veže skoči na polje.

Štiri tedne po tem je bilo svatovanje. Pekli so pod milim nebom celega vola, popili so mnogo sodov vina, skladanice pogač pojeli in Stóklasek, Samorodov ovčji pastir, bil je tačas takó pijan, da je bil izgrešil ljubega Boga in da je mački botra rekel.

(Dalje prih.)

O PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

O Poppaeji Sabini nam pripoveduje Tacitus (Annal. XIII. 45. in 46.), da je vsakemu moškemu poželenju ustrezala, ako ji je le kaj dobička prinašalo. Njen mož Otho pa je vedno krasoto svoje žene Neronu hvalisal, da bi ga za njo vnel in takó svoj upliv pri cesarji ukrepil, ako bi oba eno in isto ženo imela. Pervo se mu res posreči, a v drugem se je bil mož zmotil. Kajti vzemši mu soprogo, pošlje ga Nero iz Rima kot cesarskega namestnika v Luzitanijo (na Portugalsko). Makro, mogočni minister Tiberijev, izpodbuja svojo lastno soprogo na prešestovanje z mladim Kaligulo, cesarjevim naslednikom, da bi si po tem potu svojo veljavnost tudi za njegove vlade ohranil (Tac. Annal. VI. 45.).

Ali zadosti o tem! Ne zameri mi bralec, da sem tako dolgo žalil tvoje čute z gnjusnimi rečmi! Videč v duhu, da z nevoljo obračaš svoje oči od tega dela moje slike, hočem zdaj tvojo pozornost na drugo stran oberniti, ki te bode mordà sè svojim velikolepjem bolj mikala, to je: na potratnost pri sijajnih gledaliških igrah, za katere je Rimljanstvo zlasti v tej dobi neizrečeno vneto.

Izvira so one gerškega. Tam so stregle dvojnemu namenu: bile so v zabavo in narodno omikanje. Ne takó v Rimu; ondi je ljudstvo sè samo zabavo zadovoljno. Ker so rimske čutnice veliko bolj tope, kakor rahločutnih Gerkov, naravno je, da so se morale gledališke predstave dokaj preustrojiti in razširiti, ako so hotele ugajati takemu občinstvu, katerega je najbolj mikala kri, posebno človeška.

V Rimu razpadajo one v dramatične igrokaze, pantomimične predstave, vozniške izkuse in slednjič v zverinske in gladijatorske boje. Zadnji se vé, da níso mogli rimskega značaja, ki je bil že sam ob sebi terdoserčen in po tolikih vojskah odurel, nikakor blažiti, pač pa so ga morali še bolj podivjačiti. Že za republike bilo je navadno, da se odličniši Rimljanje, ki hrepené po višjih časteh, ljudstvu s potratnimi igrami prikupujejo. Opazivši, da je ta reč rimskemu občinstvu jako po volji, poprimejo se je precej nekoliko premožni bahači, da kažejo svetu svoja bogastva, nekoliko pa tudi drugi deržavljani, hoteč svojo slavo, katero so si s kervjo premaganih inozemskih sovražnikov pridobili, poveličati še s prelivanjem kervi na domači zemlji. Tako je dal že Fulvius Nobilior po srečno končani vojski z Etolci Rimljanom igre, na katere so njemu na čast v Rim došli pervi umetniki gerške zemlje. H krati so razveseljevali takrat Rimljane v pervič veči gladijatorski boji in lov na leve in parde. Ta vzgled posname precej Scipio Asiaticus; premagavši kralja Antiocha napravi Rimljanom 10 dni trajajoče igre, uboge azijske deržave pa so mu morale založiti troške. S káko vnetostjo govoré še le pisatelji o igrah, s katerimi je Pompejus v svojem drugem konzulatu Rimljane razveselil. Razen dramatičnih predstav namreč so se celih 5 dní dvakrat na dan veršili zverinski boji, v katerih je bilo pomorjenih 500 levov; zadnji dan pošlje konzul celo slone v boj, prikazen, ki je bila v Rimu do tedaj popolnem nova.

Če je pa bila potratnost v tem oziru že za republike tolika, koliko veča mora biti za cesarjev, ki imajo denarja še v veči obilosti, kakor republikanski veljaki! H krati postanejo ti kervavi prizori takó priljubljeni, da jih na zadnje brezposleno ljudstvo celo hoče od svojih vladarjev. „Panem et circenses!“ (Juven. Sat. X. 80.) Te besede zapopadajo v sebi vse, kar ono od njih pričakuje. Ustrezaje tej narodni želji dosežejo cesarji dvojen namen: pervič, kratkočasijo samí sebe, drugič pa si rimsko ljudstvo zá se pridobé, ter takó ovirajo, da nezbudi brezposlenost in nezadovoljnost z njihovim trinoštvom v ljudstvu káke možáte misli, katera bi jim utegnila biti nadležna. Kaj čuda, če se jih slednjič v tej zadevi neka nepopisna strastnost poprime! Pri dramatičnih in pantomimičnih predstavah je v tej dobi lepa, bliščeča oprava poglavitna reč; na besede in na dejanje se le malo ali celo nič ne gleda. Za gladijatorske in zverinske boje pa jemljó največ hudodelnike, kristijane in divje zverine. Bojujejo se ali gladijatorji med sebój, ali zver sè zverjo, ali pa ljudje (bestiarii) sè zverinami. Dio (LIX. 13.) nam popisuje néko svečanost, katero je Kaligula na čast rojstnemu dnevu svoje sestre Drusille osnoval. Njen kip vlečejo za voz vpreženi sloni v cirkus, kjer se dva dni gledališke predstave veršé. Pervi dan usmertijo po viteških bojih 500 medvedov, drugi dan pa se 500 afrikanskih zverin med seboj kolje. Ob enem morajo rokoborci na mnogih krajih mesta ljudstvo razveseljevati in kratkočasiti, katero na zadnje cesar pogostí in bogato obdari. Ko isti cesar Augustovo svetišče posvečuje, na-

pravi velikanske vozniške izkuse in zverinske boje, v katerih pogine 400 medvedov in ravno toliko afrikanskih živali (Dio LIX. 7.).

Za cesarja Klaudija se morajo pri neki priložnosti veljblodi s konji bojevati, verhu tega se verši poskušno dirjanje v 12 tekih, na zadnje pa zverinski boji, v katerih pogine 300 medvedov in 300 afrikanskih zveri (Dio LX. 7.). Enako mesarsko klanje v cirku gleda ljudstvo za Nerona. Možjé na konjih streljajo s pušicami na bike. Neronova telesna straža pokonča sama ta dan 400 medvedov in 300 levov (Dio LXI. 9.). Po neki predstavi dá Nero morsko vodo v amfiteater napeljati, po kateri plavajo ribe in druge morske živali; potem se predstavlja pomorska bitev med Atenjani in Perzijani, in ko je ta končana, dá cesar vodo zopet odpraviti in tla posušiti; na to nastopijo peš cela kerdela borilcev, ki se strašno med seboj mesarijo (Dio LXI. 9.). Silna ta strast za javne igre rodí pri cesarjih précej drugo, še bolj zaničljivo. Oni se izpozabijo na zadnje takó, da se jamejo celo samí stermečemu ljudstvu na javnih odrih v raznih umetnijah kazati in ne le po Rimu, ampak po vsej Italiji, še Gerško osrečujejo sè svojo umišljeno umetnostjo. A to še ní dovolj! Misleč, da je sramota za nje menjša, ako njih ne zadeva samih, iščejo si družnikov, ter silijo može iz najboljših stanov na takó malo častna početja. Kaligula n. pr. je za gledišče takó strastno vnet, da nahajamo v njegóvem spremstvu vedno igralcev, imenoma slovéčega tragéda Apella. Njih z vsem, kar je za njihóvo umétnost potrebno, obilno preskerbuje, ter s tem sam neizmérne vsote trati, pa tudi konzule in pretorje k temu priganja takó, da se vsak dan kaj igrá, kar doslej ní bilo v navadi. Sè začetka v gledičši le poslúša in gléda, ter temu umetniku svoje dopadanje, drúgemu svojo nezadovoljnost káže. S časom pa jame sam z njimi tekmati in nastópi za vozotaja, gladijatorja, celo za igralca v žaloigrah (Dio LX. 5.). Rávno takó sili druge Rimljane, da nastopijo za gladijatorje (Dio LIX. 10.). Tudi za Klaudija se morajo vsaj v pervi dobi njegóve vlade vitezi in plemeníte dame občinstvu na javnih odrih kazati (Dio LX. 7.). Nero pa je omenjena cesarja še prekósil. Ne zmené se za cesarsko svojo čast nastópa javno kot vozotaj, poje in dela pred ljudstvom na citre, kaže se mu v moških in ženskih ulogah, vpiše se v ceh igralcev na citre, zapelje ubožne potomce slavnih rodovín. da se za denar posvetijo gledišču. Pri neki svečanosti nastópi med drugimi tekmeci tudi sam na predodru za deklamatorja. Po končani deklamaciji ga ljudstvo kričè prosi, naj mu tudi drugih umetnosti svojih ne prideržuje. Berž stopi na glediški oder in začne na citre delati. Ko preneha, pričakuje, zbrano ljudstvo kot igralec pozdravljaje. s pripognenim kolenom in prihlinjeno boječnostjo izrek razsojevalcev, ki mu je bil se vé, da, kakor vselej, ugoden (Tac. Annal. XV. 33.). Ko si dá pervič svojo brado ostriči, ustanovi nji na čast igre, pri katerih morajo sodelováti vsi stanóvi brez izjeme, celo plemenite dame, ako se mu nočejo zamériti. Te igre iz latinskih in gerških igrokazov so se posebno po nespodobnih pesmih in nesramnem vedenji

odlikovale. Pri tej priložnosti pleše nekedaj neka plemeníta, bogáta, 80 let stara gospa, Aelia Catella, na javnem odru (Dio LXI. 19.). Pri drugi potratni predstavi, katero je bil na čast svoji ubiti materi osnoval, spravi na zadnjo galerijo slona, ki mora od tod po razpetih vervéh na oder tekati, noseč na herbtu nekega rimskega viteza (Dio LXI. 17.). Sploh ponižuje ta cesar plemstvo takó, da se ne kažejo v gledišči samo vitezi, ampak tudi možjé senatorskega stanú v raznih umetnijah: ta v zboru, oni v veselo- ali žaloigri, nekateri v petji in igranji na citre, zopet drugi v jahanji in streljanji na divje zverine, ali pa v gladijatorskih bojih. V tem časi morajo Rimljanje potomce starih, najslavniših rodovin na javnih odrih kot diletante gledati v strokah, katere so prej le sužnji in ljudje najnižjih stanov gojili. Danes nastópi kak Furius ali Fabius, jutri kak Valerius ali Porcius, sami vnuki takih mož, ki so bili za republike čast in slavo rimskega iména z junaškimi deli povzdigovali (Dio LXI. 17.). Da pa bi se vsakokrat ploskalo, da bi mu kaj v uhó donélo, ustanovi si Nero društvo, „Augustani“ zvano, katero je imelo nalogo, cesarja povsod spremljati in mu pri vsakem javnem nastópu ploskati. Za to pa ga bogato z denarjem in častmi obdaruje (Tac. Annal. XV. 14. in 15.). Ko mu postane slednjič celo velikansko rimsko mesto za izverševanje njegovih brezumnosti pretesno, napoti se, spremljan od svojih „klakêrjev“, v druge kraje, da bi si tudi na tujem v gostnih igrah umetniške slave pridobil. V Neapoli nastopi za pevca pred neizmérnim številom ljudstva, katero je, kakor je lahko uméti, k takó redki in čudni predstavi kar vrélo. Od tod se napoti na Gerško, obhodi ondi vsa mésta, ter jih sè svojo mnogostransko izurjenostjo razveseljuje. Le Atén in Sparte se izogne, pervih radi pravljice o boginjah maščevanja, druge pa zaradi strogih Likurgovih postav (Dio LXIII. 14.). Pri olimpijskih igrah pade nekedaj z voza in toliko, da ga níso povozili. A vendar je bil kot zmagalec venčan in nesramen dovolj, venec zmage tudi prejeti. Toliko je bilo v onem času na Gerškem hinavstvo in lizunstvo! Vernivši se v Rim prinese seboj 1808 zmagovalnih vencev! Takó je vidélo tedanje človeštvo gospodarja vesoljnega zemljekroga po svetu potovati za virtuoza na citre, za igralca v visokem koturnu, za vozotaja v kočijaški opravi. Káka ironija, káko žalostno znamenje časa!

Če pa cesarskega „Pavlihe“ sámega ní sram, takó omadeževati vladarsko veličanstvo, kedó bi neomikanemu ljudstvu zaméril, ako ima nad tem veliko veselje? Vselej v gledišče brezštevilna množica privrè in gnječa postane v časih tolika, da se mnogokak človek zaduší, ali pa pohodi. Boječ se, da bi pozneje ne dobili več prostora, čakajo nekateri noč in dan v gledišči naznanjene predstave, ter se s tem pogostoma smertne bolezni nahodijo. Le majheno je število takih mož, ki ne zahajajo v gledišče, ker se jim cesarska ničemurnost gnjusí, ker jih serce bolí, da imajo za vladarja napuhnenega glumača. Raji se najhujših nevarnosti ne izognejo, cesarji namreč posebno plemstvu jako zamerijo, ako jih ní v gledišče. Kaligula na-

pové pri neki slovésnosti, da bi ne imel nihče izgovora, sodnijske praznike in ustavi vse navadno žalovanje, le da je gledišče dobro obiskano, kajti vselej je razkačen, ako ní (Dio LIX. 7.). Nero občinstvo v gledišče sili, in nastavi ondi ljudi, ki mu imajo paziti in poročati, katerega iz med odličnih Rimljanov ní; kaki so obrazi poslušalcev: občudujejo-li ga, ali se mu posmehujejo. Gorjé mu, kedor ne pride, ali pa med predstavo odide!

Ko Vespazijan, pozneje cesar, nekedaj v gledišči zaspí, zdrami ga osvobojenec Phoebus sè surovimi besedami in zatoži, in glej! le na prošnje svojih prijateljev unese zatoženec glavo pred Neronovo jezo (Tac. Annal. XVI. 5.). Nekateri padejo pri gledaliških predstavah na videz v omedlevico, le da pridejo takó iz gledišča in da jim ní treba Nerona delj na odru gledati, ne jeze njegóve čutiti (Dio LXIII. 15.). Za nobeno grajo namreč níso cesarji takó občutljivi, kakor za ono, katera zadeva njihóve umišljene umetnosti. Znamljive so v tej zadevi Neronove besede, katere je po Dijonu (LXIII. 29.) izustil, zadavši si smertni udarec: „Kak umetnik poginem!“ Oziraje se na to slabóst, pa tudi popačeno Rimljanstvo cesarske svoje umetnike neízrečeno slavi in njihovo delavnost po javnih odrih z radodarnim ploskanjem priznava. To velja ne samo o prostem ljudstvu, ampak tudi o plemstvu in senatu. Tá n. pr. je uredil na čast Neronu kot igralcu toliko praznikov, da jim je bilo leto prekratko! (Dio LXIII. 18.)

V zvezi s takimi gledališkimi predstavami so navadno gostije in bogato obdarovanje ljudstva, katero ima tedaj dvojen razlog, hvaležnost izkazovati onemu, ki ga razveseljuje in mu potem še dobrote deli. A tudi o drugih priložnostih mečejo cesarji zlato in srebro med ljudstvo, ne toliko iz milosrčnosti, ampak ker jih suvanje in ruvanje za nje celo mika. Za Kaligule se je nekedaj več ljudi pomorilo, ker je med denarjem tudi mnogo ostrega železa namešanega (Dio LIX. 25.).

Nero razdeljuje najdražja jedila, dragocenosti, konje, vozove, sužnje, vézena oblačila, zlato in srebro, metaje med ljudstvo znamke v podobi majhenih krogljic, katere imajo vsaka eno iz med teh reči napisano (Dio LXI. 18.).

(Dalje prih.)

Slovo.

Ljudjé uže vedó,
Da več ne gré takó;
Povsodi govorijo,
Da skoraj konec bó.

Tí nísi več za mé,
Jaz nísem več za té,
Zatorej se ločiva, —
Nikomur ní v gorjé.

Prišel bo dan vesel,
Ko drug te bo objel,
Ko drug bo srečo vžival,
Ki jaz je nísem htel.

In jaz bom šel od tod,
In poiskal drugod
Dekleta in ljubezen;
Saj to ní bog ve kod.

Prelep je pervi cvet
Veselih, mladih let:
Pa če požge ga slana,
Požene drugi spet.

In nísem bil poslan,
Da bil bi tebi vdan;
Za vse življenje svoje
Le ná te prikovan.

Zatorej zdaj rokó
Podajam ti v slovó;
Vsak svojo pot hodiva,
Takó najbolje bó.

Baptista.

RASTLINSKE SVATBE.

Spisal Fr. Erjavec.

IV. pismo.

Vernimo se zopet k dvodomnim rastlinam. Od naših, semkaj spadajočih rastlin smo že omenili konoplje, potem tuje pistacije, ki nas je tudi izvodila na stransko pot.

Tudi naše verbe so take dvodomne rastline. Na eni verbi so sami prašnični, na drugi, morebiti več ur od perve oddaljeni, pa sami plodnični cveti. Se vé, da morajo tudi tu pri oplodbi posredovati postrežni žužki, ki prenašajo cvetni prah od prašničnega drevésa na plodnično. — Ob gajih, sosebno ob ribnjakih in potokih, pa tudi na grobih pri nas ljudje radi sadé verbo s tenkimi, visečimi vejami, takó imenovano žalostno verbo. To drevo ní domače, temveč je v Evropo doneseno od vzhoda, iz Levante, zato jo je tudi Linné imenoval babilonsko verbo (Salix babylonica), a vse te verbe so plodnične, pri nas ní nobene prašnične. Ta žalostna naša verba cvete redovito vsako pomlad — toda zastonj! Tu ní nikjeri oplodujočega prahú od sorodnega drevesa, kakor tudi ní postrežnih žužkov, da bi ta čudodelni prah donašali iz daljne Mezopotamije sim k nam — in tako ta verba vse svoje žive dni ostane jalova samica.

Ako bi naši pesniki bili bolji botaniki, gotovo bi se kateremu dozdevalo, da ta verba zato tako nujna stoji kraj ribnjaka, ogledujoč si v njem svoje tožno lice, da zato tako nevesela, kakor bolna poveša svoje veje, po katerih visi listje, kakor padajoče solze; vse zato, ker sirota žaluje po mili domačiji, ker se ji toži po srečniši družbi ob babilonskih vodah.

Ali nahajajo se pri nas še drugi, ravno tako nesrečni došleci iz jutrovih dežel, katerim tudi ní usojeno nikakoršno potomstvo.

To so namreč takó imenovani laški jagnjedi, ki se kakor pravi postopači dolgočasijo ob cestah. Vsi ti jagnjedi so prašnični, vsi cvetó zgodaj s pomladi, še predno se olistijo; v razsipni obilnosti trosijo ti samci svoj prah — ali zastonj, ker plodničnega drevesa nikjeri blizo ní.

Dostaviti pa moram, da človeku tudi ní stalo do semena teh dveh nesrečnikov, ker jih krajšim potem pomnožava sè sadikami. Veja, odrezana od žalostne verbe ali jagnjeda in zasajena v zemljo, okorenini se in razrase v veliko drevó. Razumeva se pa, da dobimo od verbe zmerom plodnična, od jagnjeda pa vedno prašnična drevesa. Tako so se razmnožile vse naše žalostne verbe in vsi jagnjedi od onega pervega drevesa prinesenega iz vzhoda, katero je pri verbi bilo slučajno plodnično, pri jagnjedu pa prašnično.

Tudi palme so enodomne ali dvodomne rastline. Arabci gojé sosebno eno dvodomno palmo, takó imenovano dateljnovo palmo, ki je tudi pri nas znana po svojih sočnih in okusnih plodovih. Arabci dobro vedó, da morajo med plodničnimi palmami zasaditi káko prašnično, ker brez nje plodnične nímajo plodov. Zato Arabci pospešujejo zapraševanje plodnic že od starodavnih časov umetnim potem. Ob času cvetenja namreč porežejo s prašničnih dreves cvetne metlice. ter jih obešajo v verhove cvetočih plodničnih palem, da cvetni prah iz prašnikov neposredno pada na brazde, da je oplodba tem gotovejša in obilnejša. Arabci pravijo: palme so šle v svate, ženijo se.

Ker govorím o palmah, naj še pristavim, da je prof. Gledič v Berlinu oplodil neko cvetočo dvodomno palmo s cvetnim prahom, katerega je bil po prijatelju dobil v pismu iz Karlsruhe od sorodne palme iz ondotnega botaničnega verta. Kaj ne, gospa, to je ženitev iz daljave!

Po stoječih vodah, po mlakah in močvirjih rase po južni Evropi jako zanimljiva dvodomna rastlina. Botaniki jo imenujejo Vallisneria spiralis. Plodnično steblo se razlikuje znatno od prašničnega. Plodnice namreč so nasajene na jako dolgih petljah, ki so s početka zvite kakor zmet v urah; prašnični cveti na drugi bilki sedé pa med ozkim listjem na jako kratkih petljah. Bilka, ena in druga, ostane do cvetenja pod vodo, ali kakor se pripravlja na razcvit, začnó se one dolge, zavite petlje odmotavati in raztezati takó dolgo, da se cvetni popki vzdignejo nad vodo, kjer se tudi razcvetó. Ali prašnično stebelce je kratko in se ne more speti nad vodo, a pod vodo bi cvetni prah šel po zlu. Ali narava si zna tudi tu pomagati in doseči svoj namen. Ob istem času, ko se plodnični cvet nad vodo odpre, odterga se, gnan od neznane sile, prašnični sam od svoje petlje, vzplava med plodnične cvete in razsiplje med njimi svoj prah. Ko so zarodki v plodnicah oplojeni, začnó se petlje zopet zvijati, cvet se zapre in potopi zopet pod vodo, kjer seme dozoreva. A kaj je z odterganimi prašničnimi cveti? No, ti so storili svojo dolžnost, níso več potrebni, zato zvenejo in poginejo.

In tako vidimo, da je v vsem cvetočem rastlinstvu uveden dualizem razplodnih organov, eden oploduje, drugi rodeva. Vzajemnim sodelovanjem obeh organov se vstvarijo nova bitja — nove rastline. Kjer se ta dva organa ne strinjata, ondi ní roda, ní ploda.

(Dalje prih.)

Misli.

Pisma iz Zagreba, piše dr. Fr. Celestin.

1.

Kar se ne rabi, to je težko breme.
Goethe.

Ljubi g. Stritar! Veseli me, da ste me uverstili med sotrudnike „Zvonove.“ Začel bi Vam pisati svoje „Misli“ tako zistematično, kakor bi rad, ko bi predmet ne zahteval prav zbranega duha, ki ga, žalibože, ravno sedaj obetati ne morem.

Iz vsega Vašega očitnega delovanja in iz najinih pogovorov sem se uveril, da se razumeva v vseh najglavnijih vprašanjih našega napredka. Tem teže mi je. da me znane Vam okolnosti, ki niso v moji oblasti, ovirajo v porabi pridobljenega in v napredovanji na polji socijalnega znanja, kakor ga razumevam jaz, t. j. v onem širokem pomenu, ki obsega podlogo narodnega življenja. Neznanje té podloge, ali pa premišljeno ravnanje proti njej, izvirajoče iz samopridnosti posameznih razredov narodovih, bilo je vselej in bode vedno oni nevsahljivi vir socijalnih bolezni, v katerih je do sedaj skoro ves pomen človeške zgodovine.

Zdi se mi, da se tukajšnji svet pogreza v formalizem, ki se preveč za obliko poganja, ter premalo pomišlja, je-li v njej kaj duha in kakov je ta duh? Nemški centralizem ni ostal brezsleden: odgojil je inteligencijo v mnogobrojno uradništvo, o katerem ide — najberž pretirani — glas, da je podedovalo od nenarodnega mnogo slabosti. Ní dosti, da se nemški jezik zameni z narodnim: jezik je posoda, v katero se vlivajo dobre, slabe misli, ali pa ostaje prazna.

Tù nam je pač iskati pajasnila v „velikohervaštvu“, kakoršno se nam javlja sedaj, ko se je bolj ali menj glasno zatajila prejšnja doba razvoja, „jugoslovanstvo,“ postavši iz „ilirizma,“ tako da mi je té dni izmed veljavnijih nekedo dejal, da je v Hervaški priverženec jugoslovanstva v prejšnjem pomenu „morda“ edini oče in pospešitelj njegov, Strossmajer.

Postali so sinovi idealistov praktični, kar se rado povdarja. Praktičnost sama na sebi je silno potrebna in se rodi gotovo le iz mnogih, bolj ali menj težkih izkušenj, za katere narodi kakor posamezniki večidel plačujejo drago. A tu je nevarnost, da se narod ali njegova inteligencija ne jame prerano imeti za izkušeno in zrelo, ko še sredi otročjih let tiči. To pa je najteža ovèra vsakemu resničnemu napredku. Poluznanje začenja se mogočno širiti, prerašča in duš-

kakor plevel še slabi narodni posév. „Fraza“ začenja gospodovati: z njo se dovoljujejo pošteni, pa ne globoko misleči, prebrisancem služi za dosego samopridnih namenov.

Najbolj se je bati té pogubne poveršnosti mladim narodom, katerih omika ní izrasla iz narodnih tal, a razvila se je pod mogočnim uplivom tujstva. Taki se le preradi slepé zunajnostjo mislé, da so oni tako srečni, da morejo brez posebnega truda serkati méd, ki so ga drugi nanesli. Ali otročji želodec mnogokake, odraslim prav redilne hrane prebaviti ne more: „natura saltum non dat.“

Za to nam Slovencem morda ni taka nesreča, da se moramo za vsako pravico težko boriti in da vsled nje naša omika nosi, kakor nam nasprotniki časi očitajo, kmečki pečat. „Zvonove“ besede o značaji našega truda, namenjenega vsemu narodu, a ne „parketu,“ naj bi si vsak omikani Slovenec dobro zapazil. Ali ní dosedanji, mnogovečni hod omike narodov v primeri z obilnim trudom tako malo uspešen ravno za to, ker je omika vkljub novejšemu napredku še vedno le malo resnična za vse razrede narodov, ter le prerada z matematično gotovostjo vodi ne k edinosti, nego k nasprotju med prostim narodom in med bogatečimi se na škodo menj praktično razvitih ali celo ne omikanih?

Ní-li premisleka vredna prikazen, da naš kmet ni kaj navdušen za navadno današnje šolstvo? Zakaj ne? Dá-li se to pojasnjevati z navadnim: „kmet je nerazvit, neumen?“ Nikakor ne! Kmet je eminentno praktičnega duha. Ker ne vidi koristi od mnogoletnega obiskovanja šole, žal mu je po pravici za izgubljeni čas, ki bi se bil dal porabiti za prosto kmečko delo. Kjer ima učenje bolj praktično napravo bodi si v povzdigo kmetijstva, bodi si kakega oberta, tam se ji stariši gotovo ne ustavljajo dolgo. Za to bi jaz menil, da imamo, kolikor je mogoče, skerbeti, da se dosedanje narodne šole nekoliko — se ve da ne veliko — specijalizirajo, t. j. primerjajo mestnim potrebam, ali pa jih budé.

Onda bi tudi naše pripravnice imele se primérno spremeniti, ter bi bodoči učitelji in učiteljice ne učile se „ex omni aliquid, ex toto nihil,“ kakor je pač neredko dandanes, ko se pri čudni mnogopredmetnosti in predavanji, vseučiliščnemu podobnem, t. j. čisto nepraktičnem, večidel ne more doseči drugo, nego ono visokomérno poluznanje, ki se tako rado oblastno šopiri in obetaje, bog ve kaj, opravlja ubogo malo.

Pri nas narodno šolstvo ní popolnoma v naših rokah. Hervati so srečneji, in mora se priznati, da tù se precej dela. Vendar bi se gotovo storilo še mnogo več, ko bi vse življenje z ozirom na bodoče politične uspehe ne moralo snovati se nekako na debelo. Velika nesreča bila bi Hervatom, ako bi se té nade ne izpolnile skoraj: Hervaška bi izgubila osnovo svojega bitja. In ker smo mi Slovenci navezani gotovo ravno tako na Hervate, kakor so oni na nas, ali raji še bolj, zató je vse, kar se godí tù, bolj važno za nas, nego se mordà pri nas misli.

Vendar iz tega nikakor ne sledi, da bi mi imeli odrekati se od samih sebe, ker tako samopožertvovanje nikakor ní koristno, ne potrebno in se pri národih ravno tako malo ceni. ko pri poedincih.

Enajsta Vaša „elegija" ne odkriva vse resnice v razmeri med Hervati in Serbi. Žalibože loči vera prebivalce iste domovine gotovo, ali merodajnije se mi tu zdé čisto materijalne zadeve, strah gospostva. Slovanski katoliki in pravoslavni so si po številu na avstrijskem jugu skoro enaki, od todi izvira strah, da bi se vera ne zlorabila v čisto posvetnih stvaréh.

Resnica je, da se Hervati v veliki iztočni drami deržé zelo „politično". Da doma političnega separatizma ne terpé, to jim veleva prosta „raison d'être". Ali še bolj se je tù treba ogibati vsake tesnopersnosti, ali celo brezserčnosti. Ne smelo bi se pozabiti, ne za trenotje, da političen uspeh se najbolje zagotovi, če ga spremlja moralen.

Dovolite, ljubi g. Stritar, da Vam tù prav iz serca čestitam posebno za „Rajo" in za „Dunajske elegije". V formalno doveršeni obliki, kakoršne v jugoslovanski poeziji ne poznam, nam podajete biser-venec najblaže poezije, podobe take tragične sile, ki mora globoko geniti vsakega, komur se ní še izneverilo človeško čutje. Ravno v navidezni prostoti „Raje" izraža se visoka umetnost in doveršena poetična resničnost.

Poznate me, da sem tudi jaz postal izbirčen in skop s hvalo, vendar Vam ponavljam svojo hvaležnost: Slovenci nísmo skrivali sočutja do nesrečnih svojih bratov, najglobokeje in dostojneje ste ga izrekli Vi.

Mogoče in celo verjetno pa je, da naše občinstvo te krasote ní še ocenilo dovolj. Verjetno se mi zdi za to, ker odkar je z gerško svobodo umolknila tudi živa gerška poezija, je pri Rimljanih in potem v vsem srednjem veku pesništvo, posebno lirično, le redko znalo zadeti pravi glas, naravni glas, poetično ubrane duše — in sicer sim do novejih časov. Komu ní znan velik boj med francozkim laži-klasicizmom in novim napravljenjem, ki je mesto suhoparnega, umetnega pesnikovanja želelo uvesti v poezijo to, kar ima edino izražati — življenje? Ali kedo bi mogel terditi, da je po premagi francozkega učenja vsa ona velika množica proizvodov, ki hodijo od tù pod imenom poezije in lepoznanstva sploh, res izraz življenja?

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

J. JURČIČ.

(Dalje.)

Perva pisateljska lastnost Jurčičeva je izvirnost, lastnost, ki se prav za prav sama ob sebi umeje pri vsakem pisatelji, kateri hoče biti v resnici vreden tega imena, ki ima pa še posebno važnost in vrednost v tako mladem slovstvu, kakor je naše. Jurčič se je učil,

kakor se je učiti vsakemu poštenemu pisatelju, predno je začel sam obdelovati slovstveno polje: bral je, kar imajo boljših pripovednih pisateljev drugi narodi, bral je zlasti o svojem času z mladostnim navdušenjem in z gorko dovzetnostjo nedosežnega Scott-a in bral ga je s pridom, to kaže vsa njegova pisava. Učil se je po njem, ali posnémal ga ní. Ohranil si je svojo lastno, krepko individualnost. To je pokazal že s tem, da je stopil takoj v svojih povestih in romanih na domača tla. To je drugo, kar mu je po pravici pridobilo tako splošno priznanje. On ní iskal ne vem kód, po deveti deželi svojih podób, ne po „salonih“, koder jih tako radi iščejo naši mladi pisatelji, po salonih, ki so jim tako tuji, kakor — deveta dežela!

Okolo očetove hiše, po domačem kraji, po slovenski domovini je zgodaj že z bistrim očesom, zdravim umom in gorkim sercem opazoval življenje, in kar je videl, to nam je pred oči stavil v svojih povestih, v živem dejanji in gibanji; todà ne čisto tako, kakor je posamezne prikazni videlo njegovo oko. Delal je, kakor dela dober slikar, ki ne prepisuje narave: tu vzame bister potok, tam z mahom obrasteno skalo, tam lepo drevo in vse to, kar je videl tù in tam, združi v lepo, harmonično celoto, ter nam tako podá resnično in vendar idealno podobo. Tako nam je Jurčič ustvaril zanimljive slovenske „tipe“. Tako je stopil v življenje tipični kerčmar „Peharček“, „Smrekarjev Anton“, prototip imovitega ponosnega in „Brašnar“, izgled lahkomiselnega, zapravljivega slovenskega kmeta; kedó jih ne pozna, kedó jih ní videl tù in tam? Takó se je rodil „Martinek Špak“, deseti brat in „Kerjavelj“, klasični smolar!

Jurčičeve osebe so vse žive — in to je tretja posebnost njegóva — ne kake prazne „abstrakcije“, kakoršne takó pogosto nahajamo pri naših pisateljih; meso imajo, kri in — kosti, terde kosti! Po človeško se gibljejo in vêdejo, ne kakor kake marijonete, in po človeško govoré. Vsaka vé, kaj hoče in vsaka ima svoj posebni, lastni obraz. Jurčič zna karakterizovati, važna in vendar takó redka zmožnost! Nekoliko krepkih potéz — in bralec imá jasno pred očmi obraz, značaj, kraj, situacijo! Kratko, krepko, jedernato, — to je ena izmed karakterističnih posebnosti našega pisatelja: z obširnimi razgovori in razpravami nikedar ne dolgočasi svojega bralca, raji vso stvar preseka mahoma s krepko roko! Jurčič zna o pavem času postaviti konečno piko. Predno se je bralec nagledal ali celo naveličal prizora, spusti pisatelj zagrinjalo, ter mu pokaže novo podobo. To je ekonomija, in to ekonomijo umé Jurčič, kakor malo kedó.

(Konec prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

(Dalje.).

— 6. Göthejevega „Fausta," katerega je, kakor je znano, pokojni prof. Mandelc poslovenil, namerava „dramatično društvo" še to leto na svetlo dati, zatorej je izročilo prevod g. Jos. Cimpermanu, da ga konečno pregleda in, koder bi bilo treba, popravi in doverši.

— 7. „Slovenski učitelj" izreka v svoji zadnji številki glasno željo, da bi se z „Učiteljskim Tovarišem" rad zedinil v en list. Enaki glasovi se čujejo tudi iz Gorice, Tersta in Ljubljane. Povsod tožijo, da je veliko premnogo slovenskih listov in da se pisateljske moči preveč cepijo. To je živa resnica! Tako n. pr. nam izhaja 6 političnih listov, dalje 4 kmetijski, 3 leposlovni, 2 učiteljska, 2 cerkovna! Čemu ta potrata časa, denarja in pisateljskih moči! Vsak rodoljub mora želeti, da bi se število teh različnih listov, ki večkrat drug o drugem živé, kolikor moči zmanjšalo, da bi se vsebina ostalih zboljšala. Tako n. pr. nam je popolnoma nerazumno, kako mogó primorski Slovenci dva politična in dva kmetijska lista vdzerževati, ko bi jim vendar eden veči list, dobro uredovan, popolnoma zadostoval! Tudi v Ljubljani bi se dalo mnogo kaj predrugačiti, ter zboljšati. Videant consules!

— 8. „Slovenske narodne pesmi nabral in za moški zbor upravil Josip Kocijančič. I. zvezek. Lastnina založnikov a. Založil Ignacij Kovačič. Cena 1 gl. Natisnil Em. Starý in dr. v Pragi." — Tako je polno ime zadnjič omenjene Kocijančičeve zbirke narodnih ali v narodu udomačenih umeteljnih pesmi, katera obsega te le pesmi: 1. Venček na glavi se bliska ti s kitice; 2. Bom šel na planin'ce; 3. Oj stojaj, stojaj Beligrad; 4. Oj kod bova vandrala, vanderček moj; 5. Ljub'ca moja, kaj si st'rila; 6. Kaj boš, kaj boš za manoj hodil; 7. Prišel sem pod okence; 8. S'noči pa je slan'ca pâla; 9. Pridi Goren'c; 10. Že noč se mrači, moj'ga pob'ča še ni; 11. Na ganku je stala; 12. Ko brez miru okrog divjam; 13. Al' me boš kaj rada imela; 14. Stoji stoji tam lipica; 15. Kje je oj lansko veselje; 16. Tiči so se ženili; 17. Ko dan se zaznava; 18. V nedeljo jutro vstala bom; 19. Majolka, bod' pozdravljena; 20. Kol'kor kaplic, tol'ko let; 21. Kdor če pa vedet', kaj je ljubezen; 22. Srečno, srečno, ljub'ca moja; 23. Po planin'cah germi in se bliska; 24. Pa sem rajtal študirat; 25. Moja ljub'ca mi je pošto poslala; 26. Venec narodnih pesmi. (Dalje prih.) *L.*

Listnica opravništva. Dobili smo od sl. c. k. dunajske pošte pismo, v katerem nam poroča, da so se nekatere številke „Zvona", ne vemo kje, zmočile, česar pa ni oprav. „Zv." krivo. Ako je tedaj 3. (ali tudi 1. in 2.) list došel komu v slabem stanu, prosimo, naj se nam po najkrajši poti pritoži, prizadejali si bomo ustreči vsaki želji naših naročnikov.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon", Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in F. Löb.

Leto III. List 5.

Na Dunaji 1. marcija 1877.

Dekliške pesmi.

1.

Oh ljubček moj, kaj se boš jokal,
Kaj si boš lice rosil?
Ko jutri na tuje boš romal,
Z vencem klobuk boš ovil:

In doli po vasi prizvižgal,
Ukal in vriskal glasnó,
Oh ljubček moj, kaj se boš jokal,
Kaj ti bo tako hudó!

2.

Nikdar nisem te vprašala:
Oh zakaj se v stran obračas?
Le na tihem sem jokala,
Da takó ljubezen mojo plačaš.

V solzah sem za te molila,
Da naj Bog te srečno vodi;
V gorkih solzah sem prosila,
Da njegov naj angelj s taboj hodi.

Da življenje ti poteče
Brez te britke bolečine,
Ktera mene v persih peče,
In nikdar, o čuj, nikdar ne mine.

3.

Moj ljubček je kóso nabrusil,
In šel na ravno poljé;
Tam rožicam bode rudečim
Kosil glavice rosné!

In druga za drugo bo pala,
Moj ljubček bo brusil kosó;
Oh serce, serce moje,
Zakaj ti takó je tesnó!

4.

Sinoči pa sem čula glas,
Ki mi serce je stresel;
Z goré samotne v tihi dol
Ga veter je prinesel.

To bil je don pogorskih zvón,
Ki mertvega spremljuje,
To bil je don pogorskih zvón,
Ki mir nam oznanjuje!

Baptista.

Lepa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

SEDMO POGLAVJE.

Ko je stari Basnigoj prišel na Samorodino, bilo je vse v strahu in vse po konci.

Vide ní bilo nikjer.

Pomorski razbojniki so jo davi ugrabili, ko je mendà mislila iti gori na Basnigojevino, na rojstveni svoj dom k roditeljem.

Tako je Samorodova družina pravila starcu na perva usta, in ubogi oče je moral berzo sesti, da se ní zgrudil na tla, ko je čul to strahovito novico.

In takoj ko so mu povedali to groznost, ní se nihče več ménil za šibkostnega starca. Tekali so sem ter tja, drug druzemu ukazovali, povpraševali se, mešali se in ne vedeli, kaj bi, ter so bili drug druzemu na potu.

„Kje je Anton, za Boga svétega. Anton, Anton?“ vprašuje oče Basnigoj in po doberšnem času zvé, da je Anton tekel ali jezdil na jug ob obali, njegov brat na sever iskat, povpraševat, da je ribičem ukaze dajal, naj pozvedujejo in Bog vé kaj, vse za Vido, ki je od davi ní, in ki so jo gotovo odnesli razbojniki, o katerih se je že včeraj govorilo.

„Razbojniki? Ní mogoče, ní mogoče“, jadikuje stari, a ne vé si pomoči, ne vé odločiti, kaj bi storil.

Nazadnje mu na misel pride, da je mordà ona, ki je iščejo, kje v hiši, a drugi je iščejo zunaj; ali pa je mordà na izprehodu, kje ne daleč od tod. „Razbojniki, razbojniki, to ní mogoče! Dostikrat se je že prigodilo, da smo iskali česa daleč proč, a bilo je nam blizo in ní bilo izgubljeno, ní ne, ne bode ne daleč“.

A neusmiljeni ljudje so povedali dedu, da je že od zore iščejo, da je vse preiskano, daleč okolo že, povsod se je klicalo ime gospodinjino, a ní bilo ni glasù ni sledù. Glasù ne, ker ní klicev slišala; sledù ne, ker ga je dež lehko izpral, ki je šel pred dnem in še potem po malem zopet padal.

In starec se je tresel, kakor merzličen, kakor pribit na svojem sedeži, ter je klical v póluglasnih stokih Boga na pomaganje in svetce njegóve. V svojem strahu se še takoj domislil ní, da ima svoji ženi takoj poročiti, kaj se je zgodilo. In ko mu je to na um prišlo, obvzel ga je z nova strah, kaj bode iz matere, ko bode čula, da je njen edini otrok pomorskim razbojnikom, divjim, neusmiljenim ljudem v roke prišel.

Pošiljati sicer na Basnigojevino poročila ní bilo treba, ker tudi gori je družina berzo zvedela, da iščejo Vide, in kaj sumijo, da se

je zgodilo z njo. Došlo je tudi starki na ušesa in jo poderlo na tla v nesvest.

Pervi, ki je jenjal iskati, bil je starši Samorod, župnik. „Tu je vse zastonj, treba je samo v božjo previdnost zaupati, ki bode še vse prav izvela“, rekel je in ustregel vsem upéhanim.

Ko je prišel tudi Anton domóv, ves zamolklo tih, sè strašnim obrazom, truden in obupan, spustil se na stol, ter obraz pokril z obema rokama, bližal se mu je brat, ter je rekel z lahko modrostjo in tolažljivostjo onega, kogar nesreča v pervi versti ne zadeva:

„Anton, v Boga zaupaj, še ní izgubljena“.

„Izgubljena!“ reče veliki mož, roka mu opade, kakor oterpla ob životu.

„Če so jo razbojniki ugrabili in seboj vzeli, poslali ti bodo gotovo poročilo, kam pridi z odkupnino pó njo. Za odkupnino jim je, denar, to je vse“.

„Misliš?“ reče Anton in naglo vstane.

„Gotovo, in nekaj še imamo“.

„Potem níso šli daleč, lopovi. Dohitel bi jih“, reče Anton in premišlja.

„Jaz idem na morje“, reče potem naglo. Poroči tí mojim prijateljem v Terst, naj skerbé tudi oni od svoje strani. Bodi še nekaj dni tu, če mene ne bode. Skerbi za dete. Če ti treba za kaj denarja, dala ti bosta oče in mati“.

„Dala, dala bova“, prikima stari tast Basnigoj z ginenim, na pol otročjim glasom.

Anton korači iz sobe ven in ukazuje pripraviti ladijo. Povsod mu je brat na pomoč sè svojo večo hladnostjo in stari tast bi rad pomogel, rad svetoval, ali strašna, iznenadna novica ga je bila takó poterla, da ní mogel še govoriti, le zdaj pa zdaj je klical tiho Boga.

„Ali, brate, takó prav gotovo pa tudi ní, da bi jo bili razbojniki vzeli, mordà jo je kaka druga nesreča zadela, mordà...“

„Ne, glej!“ In Anton pokaže košček njene obleke, ki jo je bil našel na malem obsteznem kolci. „Tam doli je hodila. In pozná se, da se je tam nocoj čoln izkercal. Ribič je v jutro čul veslanje.

Tedaj je bilo dokazano.

Anton je odplul roté se, da brez nje ne pride domóv, in ko bi jo imel, imel iz globočine morja ali z onega konca sveta.

Vest pa, da je tako čudovito izginila lepa Vida, razširila se je mej ljudmi daleč po deželi, nastale so pripovedke, v katerih se je na tanko povedovalo, kakó je prišel „čern zamorec preko sivega morja, ladijo vstavil, ko je lepa Vida plenice prala“, pa jo je zvabil in odpeljal v daljno deželo, ter da jo mož išče ali kakor se še dan danes v pesmi, katero je slovenski narod o naši lepi Vidi zložil, poje:

.....tvoj mož je šel od hiše,
Se po morji vozi, tebe iše,
Tebe iše in se grozno jóka,
Od bridkosti njemu serce póka.

OSMO POGLAVJE.

Župnik, ki je bil takó ob nesrečnem dnevi prišel brata na dómu obiskat, moral je zdaj nekaj dni tù ostati, ker ní bilo po odhodu Antonovem nobenega domačega.

Pervo, kar je storil, bilo je to, da je premestil dete na Basnigojevino, k babici Basnigojki, ki se je strastno oklenila malega vnučiča, ko hčere ni več imela.

Drugo delo pa je bilo župniku, da je od kraja začel preiskavati in povpraševati zaradi Vide. Zvedel in videl je mnogo katero znamenje, ki ga v burnosti prej ne Anton, ne on ní bil zapazil. In po vsem tem je mož z glavo majal in sumnjivo molčal.

Na pesku namreč doli, kjer je moral tuj čoln čakati, ni bilo mnogo sledu poznati. Čoln je bil majhen. Imájo li pomorski razbojniki male čolne? Dalje tudi psa Volka ni bilo nikjer, pač pa se je poznala ena stopinja njegova skoro do tja, kjer je bila Vida v čoln nesena, — če je bila. Čudno, da bi bil pes miren. A vsi sledovi so bili jako slabi, negotovi, za to se ni dalo terdno sklepati o ničemur.

Bolj čudno pa se mu je zdelo, — da celo ostermel je sam pri sebi, — ko je od dekel čul, da so one na vse rano jutro našle glavna dvorska vrata odperta, in da so slišale malega Tončka samega jokati. Kakó je to, da je danes tako zgodaj odšla, kakor nikoli? Kako da ni prej káke dekle poklicala, ter ji svoje dete izročila, predno se je k roditeljem napotila?

Strašna misel mu je urezala preko glave, zlasti ker se je domislil sinočnjega pogovora in Antonove pritožbe o svoji ženi.

A dobri mož ni hotel sumničiti, obrisal si je hladen pot z obraza in se izkušal razmisliti, hodeč od tod do tam, mej družino, ki se je zopet dela polotila.

V mraku je sedel župnik zamišljen na južnem oglu hiše in gledal po enakomérnem morji.

Ovčar Stóklasek je bil prignal ovce v hlev, pa se je bil postavil ne daleč, kacih deset korakov od duhovnega gospoda in ga gledal nekako posebno. Nekaj je deržal v roci in noga se mu je kakor korčevito večkrat premeknila, da bi stopila naprej do gospoda, a strah ga je bilo blagoslovljenega moža, da si ga je Stóklasek rad imel, ker je včeraj dobro slišal, kakó ga je župnik branil gori mej skalami, ko ga je Anton Samorod z bičem tepel.

„Kaj bi rad?“ vpraša ga župnik, ko zagleda blizo stoječega in proti sebi obernenega ovčarja.

„To-le,“ reče Stóklasek in pred-se moli nekaj okroglega v roci, pa samo z eno, šepavo nogo naprej stopi.

„Káži sim, kaj je?“

Pastir priskaklja in izroči gosgodu mal, rudeče obrobljen portret. Slika je kazala mladega lepega moža. Župnik jo je samo enkrat pogledal, barvo na lici izpremenil, oči v starega pastirčka uperl in naglo vprašal:

„Kje si to dobil, povej!“
„Našel“ reče šepec.
„Kje? Kedaj?“
„Davi, tam doli.“ Rekoč kaže s perstom ob morji.
„Pojdi z menoj, da pokažeš“ reče župnik hlastno in da si je bil že mrak, stopal je postarni duhovnik tako hitro, da ga je Stoklasek s težavo dohajal.
„Tù-le“ pokaže pastir. — Ni bilo daleč od mesta, kjer se je poznalo prislonjenje čolna na pesku. Duhovnik je iz pastirja izvlekel, da je to našel davi rano, ko je ovce mimo gnal, da je bilo že rosno, da je že od daleč z verha videl in ponj stopil, da ni še nikomur pokazal, nikomur nič pravil, kaj je našel.
„Molči tudi zdaj. Nikomur ne pripoveduj, da si kaj našel. Če ne pomolčiš, greha bodeš kriv,“ zabičuje mu duhovnik nekako slovesno in v nekem strahu.
Iz tega je Stóklasek vidêl, da je gospodu ustregel s to podobico, zatorej si je upal vprašati:
„Bog vé, kakov svetnik je tisto, ali je svetnica?“
„Ní svetnik, le pojdi, pa molči“.
Pastir odide, župnik Samorod starši pa na mestu obstane, prime se za glavo in vzdihne:
„Bog! je li vendar res! Tako daleč! O ubogi moj brat, ubogi Anton!“

(Dalje prih.)

O PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

Da je taka brezumna potratnost slednjič tudi najbogatejšo zakladnico izpraznila, in da so bili tedaj cesarji in drugi zapravljivi bogatini često v prav sitnih denarnih zadregah, je doumno, Kaligula n. pr. je podedoval po varčnem cesarji Tiberiji po najskromnišem poročilu 270 miljonov sestercijev, t. j. do 15 miljonov tolarjev in jih je bil že v drugem letu svoje vlade popolnem potrosil. Vitellius je potratil v nekaterih mescih 900 miljonov sestercijev, t. j. do 50 miljonov tolarjev. Ko je bilo tako vse imétje pošlo, trebalo je misliti, kakó si novih denarnih pritokov pridobiti. To pa ne prizadeva ne cesarjem ne drugim potratnikom posebne preglavice. Pervi se ne izpotikajo ob nobeno krivičnost, ako jim le kaj dobička obeta. Od prostega ljudstva domačega se nimajo pač ničesa nadejati; ker je le siromaško in verhu tega še preleno, da bi si v svojem siromaštvu z delavnostjo pomagalo, marveč so oni prisiljeni, pitati ga o lastnih troških, da jim njegóva lakota ne zbudi kakih uporov. Ravno takó slabo kaže cesarjem v provincijah. Te so bile že v republikanskem času po

svojih lakomnih prokonzulih in propretorjih popolnem izsesane; tedaj je nastala velika nevarnost za deržavo, da ta izdatni vir rimskega blagostanja slednjič ne usahne. Iz tega je zrasla cesarstvu ena najvažniših nalog: skerbeti za to, da se slabo stanje inozemskih podložnikov kar najprej mogoče izboljša. To se jim je res tudi posrečilo. Kajti uredivši provincijalno upravo nadzorovali so vestno cesarske namestnike, da niso svoje oblasti krivo rabili. In če imamo že cesarstvu sploh kako zaslugo priznati, gotovo je ta, da so za njihovega vladarstva provincije, ki so toliko vekov pod težkim jarmom neznosne sužnosti ječale, vsaj človeških pravic uživati mogle.

Kar pa mora cesarska lakomnost pri teh dveh življih rimske deržave pogrešati, to jim obilno nadomestuje bogáto plemstvo, ki se je bilo doma in na tujem denarja kot pijavka kervi nalezlo. Ono jamejo tedaj cesarji obirati; stiskajo ga, preganjajo in na smert obsojajo, kar vedó skoro vselej s kakim uzrokom opravičiti, če je še takó malo veljaven. Povod kriviěnim obsodbam jim daje navadno kak izmišljen prestopek od Tiberija zopet oživljene postave o veleizdaji (lex de maiestate), ali kakor bi se dalo to z ozirom na ta čas bolje prevesti: o razžaljenji cesarskega veličanstva. Nekoliko iz lakomnosti, nekoliko pa tudi iz strahù za svoj prestol izveršujejo to postavo s tako osornostjo ali prav za prav nečlovečnostjo, da nas je kar groza, ko beremo knjige starih zgodovinarjev, ki so skoro na vsaki strani napolnjene z iméni večidel nedolžnih daritev cesarskega trinoštva. Dan na dan zapletajo premožne ljudi v kriminalne pravde, ter jih moré s kervoželjnostjo, kakoršno vidimo komaj pri divjíh zverinah. Kača ne stori kači nič žalega, lev ne usmerti leva, zob ljutega risa ni nevaren risu, medved se ne loti medveda, pravi Juvenal (Sat. XV. 180 insl.) — a človek na cesarskem prestolu mori človeka, ne oziraje se na to, je li tujec, domačin ali sorodnik. Z derzno roko razterga vse vezi, katere ga vežejo na prijatelja, na brata, na mater! Evo vam nekoliko dokazov. Tiberius umori Agrippino, ženo stričnika svojega Germanika; njen sin Nero se sam usmerti, zapazivši poslanega mu rabeljna (Sueton. Tib. Tac. Annal. VI. 25.); drugi sin Drusus pa devet dni v ječi lakote umira, živeč se sè zeljiščem, s katerim so bile blazine njegove postelje natlačene (Tac. Annal. VI. 23.). Enako barbarsko postopa proti vsakemu, če se mu zdi nevaren, če je premožen, ali pa če ga je tudi nehoteč s káko malostjo razžalil. Neko Vitijo dá ubiti, ker je smert svojega sinù sè solzami obžalovala (Tac. Annal. VI. 10.). Sextus Marius, najbogatejši mož na Španskem, mora tudi umreti, ker Tiberius po njegovem imetji hlepi (Tac. Annal. VI. 19.). Kako žalostne so morale biti razmére za njegove vlade, nam je razvidno iz tega, da zaznamuje zgodovinar Tacitus (Annal. VI. 10.) naravno smert pontifiksa Lucija Pisona kot redko prikazen v tako visoki službi in Dio (LVIII. 23.) pravi: „da je bilo pod njim življenje kazen, smert pa dobrota.“ Še hujše počenja Kalígula. On usmerti svojo babico, iznebi se svojega posinovljenca in razsaja sploh po mestu, kakor mesar v

mesníci (Dio LIX. 3 in 8.) Po smerti njegove med boginje uverstene sestre Drusille se pričue strašansko klanje po Rimu. Ta mora umreti, ker jo je premalo obžaloval, drugi zopet, ker je solze prelival po njej, ki je vendar boginja postala; neki mož zapade smerti celo zavoljo tega, ker je v tem času občne žalosti toplo vodo prodajal (Dio LIX. 11.). Pri neki priložnosti sili cesar starega, popolnem nedolžnega očeta, z lastnimi očmi usmertitev svojega sinù gledati, in ko mož prosi, naj bi se mu pri tem strašnem dejanji mižati dovolilo, dá ga nemudoma posekati (Dio LIX. 25.).

Kader pri gledaliških predstavah borilcev že dovolj ní, ukaže nekatere izmed zbranih ali odhajajočih ljudi zgrabiti, ter jih divjim zverinam vreči, še prej pa jim jezike izdréti, da bi ne mogli kričati in ga preklinjati (Dio LIX. 10.). Pri neki igri se ga loti táka kervoželjnost, da vsklikne, videč pred seboj nebrojno množico: „O da bi vsi en vrat imeli!“ (Dio LIX. 13.) Ko mu nekedaj pri igranji s kockami denar poíde, dá si galski davčni razkazek prinesti, obsodi naj premožniše Galce na smert in zakliče, v družino se vernivši: „Med tem, ko vi za par denarov igrate, pridobil sem si jaz 150 miljonov“. In res! bili so vsi brez opravičenega uzroka ob glavo dejani, eden izmed njih, Julius Sacerdos, ki ní imel posebno velikega premoženja, celo le zavoljo svojega priimka (Dio LIX. 22.). Pretor Junius Priscus je moral umreti, ker je Kaligulo njegóvo bogastvo mikalo. Ko pa cesar zasliši, da mož ní takega premoženja zapustil, kakoršno bi njegovo smert opravičevalo, izusti, pripoznavši svojo prenagljenost, besede: „Mož me je prekanil; on je po nedolžnem umerl in bi bil lahko še delj živel“ (Dio LIX. 18.). Takó je obiral ta cesar vse Rimljanstvo, brez izjeme, da človek ne vé, bi li se bolj čudil cesarski prederznosti, ali rimski toposti, ki jo je terpela. A to ní edina pot, po kateri je temu vladarju denar prihajal; zvita cesarska glavica je iznašla še druge pomočke, pomagati si iz denarnih zadreg. Njegóvo cesarsko veličanstvo, potomec Avgustovega božanstva se ne sramuje na javnih dražbah prodajati zmagovite konje, gladijatorje, vozove in druge dragotine iz svoje palače in ceno posameznih reči kvišku poganjati s tem, da se tudi sam dražbe udeležuje, ter pri pervih pridobljene zmage našteva, druge pa za nekedanjo lastnino slavnih mož izdaja. Za drag denar kupujejo mnogi te reči iz strahù pred njim, drugi, da bi potem za ubožne veljali in tako pred njim varni bili. Zlobnost cesarjeva je često tolika, da ukaže že prodane konje in gladijatorje skrivaj ostrupiti (Dio LIX. 14.). Še bolj ničemurna so druga iz njegove lakomnosti izvirajoča dejanja. Prisvoji si namreč vse premoženje, katero je bil kak centurio (stotnik) po triumfu njegovega očeta komu drugemu, kakor cesarju zapustil. Ravno takó mora senat na njegovo povelje skleniti, da ima vsakedo, ki je nameraval Tiberiju kaj voliti, zdaj Kaligulo med svoje dediče vpisati. A ko mu to še ne zadostuje, naloži vsem cestnim nadzornikom in sploh vsakemu, kedor je imel kaj z ohranjevanjem cest opraviti, velike globe, češ,

da níso od deržave izprejetega denarja za pravi namen, ampak le v svojo korist uporabljevali (Dio LIX. 15.).

Če smo pa že Kaligulove krutosti zavzeti, tem bolj se bodemo zgrozili Neronove nikedar nasitene kervoželjnosti. Boječ se za prestol, ostrupi svojega polubrata Britanika, svojo pervo soprogo, blago Oktavijo, dá grozovito usmertiti, drugi pa, Poppaeji Sabini, prouzroči v jezi smert sunivši jo v trebuh; on ugonobi zvesto mu vdanega prijatelja, mestnega prefekta Burra in sivega učitelja svojega Seneko; on divja celo zoper lastno mater Agrippino, ter jo dá slednjič ubiti, ker se mu zdi nevarna. Kakó se je bil ta trinog vsake človeške čuti iznebil, priča nam dovolj njegóvo vedenje po materini smerti.

(Dalje prih.)

Pozabljeni očaki.

Visoko verh skalovja
Razrušen grad stoji,
Po gabrih krog razsipa
Večerni piš verši.

Slovel je na tem gradu
Nekdaj ponosen rod;
Neznan je zdaj po svetu,
Pozabljen je povsod.

In vnuk neznan, neslaven
Več vranca ne derví;
V dolini brazdo reže,
Za kruh se svoj potí.

Očaki z mečem svojim
Jemali so glavé:
Potomec z rosno koso
Pobira pa travé.

Z goré je v dol donela
Pač pesem svoje dní;
Zdaj iz doline v goro
Otožno se glasi.

Večerni zvoni gori
K razvalu zapojó,
Pozabljenim očakom
Pozdrave prinesó.

Baptista.

Rastlinske svatbe.

Spisal Fr. Erjavec.

V. pismo.

Največa lepota, ki jo ima rastlina, namreč venec, postane ji lahko nevarna. Človek želi v svojem vertu imeti kolikor mogoče velike, krasne, bliščeče cvete, a to doseže s tem, da umetno pomnoži število venčevih listov. Vertna roža, katero si Vi, ljubeznjiva gospa, tako radi zatikate v svoje lepe lasé, je tak cvet. Vertnarjeva vešča roka ga je izvela iz proste divje rože ali šipka, kateri rase pri nas po vseh mejah in sečih; njegóvi lepo rudeči plodovi zaljšajo še skozi vso zimo gole mladike. Toda venec divje rože ima samo pet listov, a pitovna vertna jih ima mnogo več. Odkod toliko listov? Te

liste je izvel človek z umetno, namenu primérno kulturo in sicer prašnikom na kvar. Zaradi obilne in premenjene hrane izrodili so se prašniki, níti in prašnične vrečice so se jele širiti, cvetni prah je izginil in prašnik se vedno bolj in bolj približava venčevemu listu — in tako postane tako imenovani polni cvet. Ako primerjate te lističe med seboj, opazite takoj, da so vnanji največi in najbòlj rudeči, a čem dalje proti sredi, tem ožji so in spominjajo na prašnike, tù in tam opazite še kakega z rumeno glavico na konci.

Táko polno cvetje se dá lehko izvesti iz vsake rastline, ki ima mnogo prašnikov. Ali vsak poln cvet je obsojen na neplodnost, in v resnici vidimo, da se v njem plodnice niti ne razvijajo več. In tako je ta gizdavost, ki nam jo na roži, na klinčecu, na kameliji i. t. d. takó mila, v nesrečo sami rastlini, ki ne more zadovoljiti zahtevam narave, ter se mora izneveriti svoji pervi in najimenitniši nalogi.

Morebiti ne bi bilo odveč, ako povemo še katero o rastlinskih bastardih.

Žužkom, kateri — kakor vemo — prenašajo cvetni prah, dogodi se prav lehko, da tega prahù ne oddajo na pravo adreso, da ga ne odnesó na ono rastlino, kateri je bil namenjen. Ako cvetni prah dospè na popolnoma tujo rastlino, ne more delovati, ter gre v nič. Ako pa pride na brazdo káke sorodne rastline, ako na pr. cvetni prah kake rože pride na plodnico druge rožine verste, zverši se večkrat oplodba, in s tujim prahom oplojena rastlina proizvaja zdravo in zrelo seme. Ako pa vsadimo to seme, zrase iz njega rastlina, katera ne enemu, ne drugemu roditelju ní popolnem enaka, od vsakega ima nekaj, po svojih lastnostih tedaj stoji med njima v sredi. Take rastline zovemo bastarde. In v naravi se v resnici rodevajo taki nezakonski otroci, posebno rado se to godi pri raznih verbah, pri različnih verstah osata, ki rase povsod kot nadležen plevel, in pri lučniku. Kakor nezakonski otroci v človeškem društvu, tako prizadevajo tudi ta nezakonska rastlinska deca botanikom, zlasti sistematikom mnogo sitnosti in nadlog.

Bastardi se ponašajo navadno z lepimi in velikimi cveti. To vedó vertnarji in ljubitelji cvetja obračati na svojo korist, ker morejo z bastardovanjem združiti odlične lastnosti dveh sorodnih, todà različnih rastlin, ter iz njiju proizvesti tretjo rastlino, katera te odlične lastnosti zedinja. Vertnar namreč poreže cvetom ene rastline prašnike, njihove brazde pa napraši s prahom, vzetim drugi rastlini. Iz tega semena dobí potem bastarda, lepšega od njegovih roditeljev.

Toda ti bastardi se ne morejo razmnožavati semenom, ker njihova semena so nerodna. Ako hočemo od bastarda dobiti rodno seme, moramo ga zaprašiti prahom, vzetim od onega njegovih pervih roditeljev. Ali mlada rastlina unučica, izrasla iz tega semena, ne bode popolnoma podobna svojemu neposrednemu roditelju bastardu, temveč približavala se bode svojemu dedu ali babici, onemu namreč, od katerega se je bastard zaprašil. Ponavlja-li se to skozi več gene-

racij, vernejo se potomci malo po malo popolnoma v stari pervotni tip. Tako skerbi narava z neplodnostjo bastardov, da se vzderžé verste navkljub mogočemu križanju.

Vertnarjem pa neplodnost bastardov ní nikakoršna zapreka, ker jih lahko pomnožavajo sadikami, grebenicami, gomoljci, cepi i. dr., kakor že to uči vertnarsko znanje.

Po vsem tem, kar ste tu brali o rastlinskem razplodu, boste morebiti, ljubeznjiva gospa, prašali: Ali se razplodba na opisani način verši pri vseh rastlinah?

Na to vprašanje odgovarjam: Ne razplodujejo se vse takó. Mnoge rastline nimajo cveta, vsaj ne v onem zmislu, v katerem smo mi dosle o njem govorili. Kaj ne, milostiva gospa, da še niste videli cvesti gobe, lišaja, žabjega okraka, maha ali praproti, ali vendar se tudi te brezcvetne rastline plodé.

Ne zdi se mi priměrno tukaj na dolgo in široko razlagati, kako se razplodujejo te brezcvetnice, ali toliko morem vendar reči, da tudi te rastline proizvajajo iz sebe nekaj, kar bi se moglo priměrjati semenu cvetočega rastlinstva.. Te brezcvetnice stvarjajo namreč v sebi neke predrobne krogljice, tako zvane troske, iz katerih zopet izrastó necvetoče rastline iste verste. Med trosko in semenom je samo ta razloček, da ima vsako seme klico, to je že izraženo mlado rastlinico, katera dospevši na ugodno mesto, začne se dalje razvijati; troska pa nima klice, temveč je enostaven mehurčič, izpolnjen z necim sokom. *)

Pristaviti moram pa takoj, da sta tudi za proizvod trosa takisto potrebna dva elementa ali dva organa, eden namreč oploduje in se more primerjati prašniku, drugi oplojeni pa plodnici.

Nekedaj so mislili ljudje, da se nekatere ribe, na pr. ogorji ali jegulje in piškorji izležejo sami od sebe v blatu, in še dandanes so nekateri te vere, da bolha in drugi merčes postane sam po sebi, brez roditeljev iz smrada in nesnage, ljudje to še verujejo, akoravno je fiziolog Harvey že pred 250 leti izrekel imenitno resnico: „Omne vivum ex ovo", to je: vse, kar živi, postane iz jajčec.

Mi pa ne samo, da smo preverjeni o resničnosti Harvey-evega izreka, temveč ga še razširimo na rastlinstvo, ker vsaka rastlina je v svojem pervem začetku majhen zapert mehurčič, majhna v tekočino izpolnjena krogljica — jajčece. Pomislite, gospa, samo na trosko pri necvetočih in na klični k pri cvetočih rastlinah, in gotovo boste priterdili staremu Harvey-u in z njim vred uzkliknoli: Vse, kar živi, bodi si žival, bodi si rastlina, v jajčecu se je začelo.

V Gorici na Soči jeseni leta 1873.

---

*) Ako bi hoteli iskati analogije med živalstvom in rastlinstvom mogli bi reči, da so cvetoče ali semenske rastline podobne onim živalim, katere rodevajo žive mlade, brezcvetnice ali trosnice pa onim, ki jajce neso.

Misli.

Pisma iz Zagreba, piše dr. Fr. Celestin.

(Konec.)

Če tudi se ne da tajiti, da znanosti sploh dobivajo večo tendencijo stopiti v ožo zvezo z življenjem, mora se vendar priznati, da spoznanje neogibne potrebe prav ozke zveze napreduje zelo počasi. Velika večina ogromnega „lepoznanskega“ blaga, ki sedaj preplavlja knjigoterštvo in pa čas izgubljen na prečitavanje, to je velikanski kapital z nepopisnim lahkoumjem zapravljen. Ker računati se ima ne samo to, kar je izgubljenega ravno sedaj, a še veliko bolj to, kar se zameta s tem, da se takó odgojujejo cele generacije ali naravnost k brezmisliju ali pa k onemu škodljivemu dualizmu, ki sedaj takó rado loči poštenje in življenje.

Stroga znanost je sicer po svoji naravi menj podveržena taki zlorabi, vendar pa teorija absolutne znanosti, znanosti, ki si je samonamen, v ustih raznih akademičnih, vseučiliščnih in drugih „možkih modrih nogovic,“ kakor jih zove Dühring — eden naj solidnejih in naj originalnejih sedanjih nemških učenjakov „ne modrih nogovic“ — ta teorija je tudi naredila in dela še zmiraj veliko škodo. Ona je kriva, da se že tisočletja mnoge, večkrati bogate sile tratijo za čisto neplodno znanje, ono silo pa, od katere je vendar najbolj odvisen napredek — kapital — še vedno imajo v rokah ljudje, ki so v očeh „možkih modrih nogovic“ primérno pravi ničevedci. Prav žalostno zabavno je le, da taki „ničevedci“ napolnivši si mošnje večkrati blagovolijo vabiti k sebi učenjake za spodoben „relief“ svoje drage osebe in dariti káko trohico „za znanost in umetnost“ — in slava njihova je velika!

Ní treba preroškega duha, ako se terdí, da se bo zmerom bolj pogostoma pri vsem, kar se hoče ceniti za znanost, pazilo najpervo na dotiko z življenjem, in da bo oni človek gotovo redek postal, ki

„Z željnó roko zaklade koplje
In je vesel, če najde glist.“

Mi Slovenci dobro vemo, da ne moremo veliko, vendar pa z resnim delom smemo nadejati se, da si sčasoma zdatno poboljšamo in ukrepimo narodno življenje. Bodimo praktični v blagem poménu: naj bo vse naše dejanje napravljeno na pošten materijalni in duhovni napredek, ki drug drugega pogajata. Vsestransko umno gospodarstvo s tem kapitalom, ki ga imamo v svoji zemlji, obertniji in v vsakem drugem produktivnem delu in znanji, nam edino more dati gotovejo, lažo sedajnost in bodočnost: „pomagaj si sam in bog ti bo pomagal.“

Na srečo se je združevanje pričelo, ono nas more braniti proti sovražni nam materijalni in duhovni moči.

Misel medsobne pomoči v združevanji naj bi postala sčasoma narodna v najširjem pomenu, kakor postaja tudi drugodi n. pr. v Rusiji. V ta namen si tam inteligencija skerbno išče potrebnega socijalnega znanja in izkušnje, da more potem voditi sebe in narod. Omikanemu, naj si bo možki ali ženska — dà, tudi ženska — so glavni pogoji socijalnega napredka večidel vsaj nekoliko znani, ker to znanje razširja vsa literatura v vedno širjem obsegu. Za to ima ona — to se sme reči s polnim prepričanjem — tak upliv na bralce, kakor nobena druga v Europi, hoteč biti ne káko olepšanje življenja, nego življenje samo.

Ako hočemo biti odkritoserčni, moramo pač priznati, da naše narodno delo ni bilo vedno tako zistematično omejeno na to, kar nam je najbolj potrebno in po naših silah. Kedor prelistuje n. pr. naše kmečke Novice, opazi lahko v njih med blagom, namenjenim gotovo kmetu — in tù je zares velika zasluga Novic — različne jezikoznanske, mitologične in druge učene razprave, ki nikakor niso izvirale iz naših glavnih narodnih potreb. Pri nas je še nedavno Miklosičev bilo ravno toliko kolikor vseučiliščnikov in drugih naših učenjakov niže verste. Kakó modro smo sedevali pri pivu, ter junaško grizli naj terje jezikoslovne koščake, mi, ki bi se bili večidel že na sklanji „jelena“ kaj lepo prekucnili!

Vse to je bilo odpustno: mladost — tudi narodova — ima svojó noróst. Ali bojim se, da nam dolgo ne bode. Imamo že nekaj izkušnje, in torej je naša dolžnost, da jo rabimo vedno bolj v splošni prid. Morda bi si sčasoma omejili nek obseg splošnega znanja, potrebnega vsakemu zares omikanemu človeku, znanja, ki ga do sedaj žalibože ne šole, ne življenje ne dajó vsega vsem. Obseg ta bi ne smel biti velik, torej iz današnjega zaklada znanosti z največo ostrostjo izbran gledé na najnujnije materijalne in duhovne potrebe. To splošno znanje bi imelo dajati vsaj elementarne pojme o društvenem življenji in njegóvih potrebah.

Bojim se, da se kedó smehljá temu izreku, misleč, da te pojme ima vsak omikanec. A največa težava je ravno ta, da je naša omika tako silno komplicirana, iz toliko podrobnosti sestavljena, da bi tudi oni „srečnež,“ ki po dolgem, mučnem učenji premaga vse, kar naše srednje ali celo visoke šole zahtevajo, ko bi mu življenje dalo potem še čas in veselje premišljevati vrednost pridobljenega znanja, da bi tudi on le prevečkrati moral reči: „Fehlt leider das geistige Band.“

Elementarni pojmi društvenega življenja bi imeli vsaditi nam krepko to absolutno resnico, da je stalna sreča posameznega in celote mogoča le v delu, ki ga vodi zavest o potrebi omejenja absolutne svobode poédinca t. j. o potrebi uredovanja „boja za bitje.“ Saj v tem uredovanji je pomen hoda vsega človeškega napredka.

Kedor se nekoliko ozira po svetu, lahko vidi, da so one resnice, ki človeštvo, naravo sploh dvigajo, prav proste. Ako torej hočemo biti sposobni, opazovati jih, moramo izkušati ohraniti si prosti um.

To je pa dandanes prav težko, ko se v omiko jemlje mnogo, kar jo le teží. Ne pozabimo tù zlate besede:

> Es trägt Verstand und rechter Sinn
> Mit wenig Kunst sich selber vor,

ter se ne trudimo preveč s proizvodi, o katerih ta izrek ne velja. Ker pa je učena polovica človeštva t. j. možki rod v marsičem bolj za omikan nego omikan, kažejo izkušnje, da je druga polovica že večkrati pomogla pervi iz zadrege, nego mi priznavamo. Do sedaj se je ženstvo zistematično izključevalo od resnejšega umskega truda. Mi — kolikor nam je to mogoče — bi proti svobodi grešiti ne smeli, ker to se maščuje hudo, kakor uči zgodovina. Umskega kapitala ní nikjeri preveč in tudi ne pri nas; torej bi mi imeli ženski um z veseljem in zistematično na pomoč jemati v svojem težavnem narodnem stanji veliko bolj, nego smo ga jemali do sedaj — če smo ga.

Tù pa je treba ogibati se posebno akademičnega aparata in tona, kakor se je najbolj pri Nemcih razvíl, katerih učena literatura je bila tako dolgo in je deloma še sedaj navadnim smertnim veliko menj dostopna, nego n. pr. francozka ali ruska, četudi Nemce živa potreba sili, da nekoliko popuščajo učeno pedanstvo.

Prost, jasen in vendar lep jezik mora imeti vsako širjemu krogu namenjeno delo, ter naj bode zanimljivo, in to je, ako izvira iz življenja za življenje. Ní se treba tù bati, da bi realizem zaterl vse više, idejalno. Idejalizem je čisto neproduktiven, mertev, ako nima svojih korenin v življenji. Tak je bil posebno nemškí, goréč v teoriji za različne gerške, rimske in druge idejale, v življenji pa se sušéč v znanem, zabavnem flilisterstvu. Iz njega se je čisto naravno moralo razviti sedanje nasprotje, sedanja prejšnjim načelom takó nezvesta praktičnost: „les extrêmes se touchent". Obžalovati tega ní treba, če tudi je velika večina nemške hiperidejalistične literature izgubila za vselej svoj prejšnji pomen. Zakaj še le sedaj je slovstvo iz življenja za življenje mogoče, ako premaga neke ekstreme realizma.

Ali nam ní ta prikazen prav resen opomin, da se tudi mi poprimemo v slovstvu življenja, da nam nemštvo v svoji praktičnosti sedaj še nevarneje ne postane, nego je bilo do sedaj? Nemec je bil sicer tudi prej proti nam le prepraktičen, pa sedaj v veku Darwinove teorije, ki napravlja povsodi — tega si nikar ne tajimo — velik prevrat, postaje sebičnost, kamor se ozremo, še silneja.

Naj si mislimo o tem nauku, kar si bodi, računati moramo z njim, ako nočemo terpeti škode od brezobzirnih njegovih praktičnih priveržencev. In znanje naravoslovja v širokem pomenu, ki dobiva vedno večo praktično važnost, da je v kratkem vse življenje skoraj popolnoma izpremenilo, ono moramo širiti kolikor mogoče na široko. Noben stan bi ne smel ustavljati se mu, ker če tudi poveršno táko znanje časi res ne blaži, to se o zistematičnem gotovo terditi ne more.

V njem je marveč velik del bodočega napredka človeštva do resničnega ljudoljubja, v njem se bodo tudi glavne kristijanske resnice z nova oživile.

To poznanje nas bode usposabljalo za brambo lastnih interesov materijalnih in duhovnih — zdravi egojizem je pervi zakon samohranjenja — ono učilo prave ekonomije narodnih sil, odvračujoč nas od sedanjega mnogega neplodnega početja. V mnogočem — če tudi ne v vsem — so nam v Avstriji Čehi tù lahko v primer.

Rastoče - produktivnega dela nam je torej najbolj potreba. To gotovo čutimo bolj ali menj vsi. Žalibože nas tudi nesrečno politično stanje odvrača od uspešnejšega dela. Ali pomisliti je treba, da nam največi politični uspehi ne morejo koristiti veliko in na dolgo, ako obrezani in neobrezani židje, ki so tù v Hervaški takó mogočni, trojednico sè Slovenijo vred vtaknejo v žep.

Pazimo torej, da se ne bo kedaj dejalo: deliberantes periere, učenje jih je ubilo!

LITERARNI POGOVORI.

J. JURČIČ.

(Konec.)

Jurčič pozna človeško življenje, človeško serce. Njegóvi značaji so vedno resnični; najbolj pa se mu, po moji sodbi, posrečijo takó zanimljivi, temnogledi moški značaji, katerim takó rekoč pod terdo, razkavo skorjo bije rahlo, globokočutno serce, ki so se, ranjeni, užaljeni svetu in njegovim krivicam umeknili in zagrebli v svojo notranjost, kakor se skrije rahločutni polž pred ostro sapo v svojo hišo. Tak je „Deseti brat“, „Doktor Zober“, in tak je „profesor“ v nedoveršenem romanu „Cvet in sad“, če se ne motim. Tej prikazni se ne bode čudil, kedor osebno pozna Jurčiča!

Kakove so pa Jurčičeve ženske? Brez ženske ní življenja, ne — romana. Človek naj sodi o „lepem spolu“ kakór hoče, to pa je gotovo, da je potreben, da brez njega ne moremo biti. „Med ženskami je zlodej“, pravi naš pesnik. Sè ženstvom imajo naši pisatelji malo sreče; v svojih spisih, pravim, kakó v življenji, to vsak sam záse najbolje vé, tudi treba ní, da bi nam pravil. Njih ženske, zlasti v gosposkem krilu, s klobukom na glavi, so strašno puste, dasì neznansko lepe, pravi idejali ženske lepote, kakor jih vidijo naše góspè in gospice v „Bazarji“. Vse imajo enak obraz, enake oči in lasé in vse enako govoré, „todà ne vprašajte me kakó!“ Vsi naši pisatelji, dejal sem, imajo malo sreče sè ženstvom; ne, preveč sem rekel; Janko Kersnik, ki je s pervim svojim romanom „Na Žerinjah“ s takó lepim uspehom stopil v kolo romanopiscev, da se smemo nadejati najlepših

él iz njegova peresa — Janko Kersnik se zna kaj ljubeznjivo in racijozno sukati z ženskim spolom, tudi po parketu! Todà vernimo ı k Jurčiču!

Jurčič je moder mož; kedór se dersati ne zná, naj ne hodí na l, in Jurčič ne hodi na léd. Njegóve ženske, kolikor jih potreje v svojih romanih, sè svojim vedenjem in govorjenjem bralca' ɛakor ne motıjo; in to je že mnogo v našem siromaštvu! Lepe za silo, pametne so in zdrave tudi, kar je mnogo vredno, takó sme človek z njimi zadovoljen biti.

Torej v Jurčičevih spisih se ti zdi vse samo čisto zlato, zgoli ·nje brez plev? — Nikakor ne! Pod mesecem, pravijo, ní nič veršenega, takó ima po moji sodbi tudi Jurčič svojo napako. In je —? Genijalni možje, zlasti v svoji „viharni dobi", radi, preli prezirajo obliko. Nas, ki jim priporočamo lepo, čisto obliko, rejo sitneže, pedante, formaliste; zaničljivo nas gledajo in milujejo; i so Fausti, mi smo Wagnerji. Vse res, ali vse to jim vendar ; ne pomaga! Lepa, doveršena oblika sama zase ní nič, gotovo; ravno tako gotovo je pa tudi, da brez lepe, doveršene oblike ní ga ne bode na vse večne čase zares lepega, doveršenega umoora, bodi si v poeziji, bodi si v kateri koli umetnosti. In té do dnje stópinje doveršene vnanje oblike pogrešam v Jurčičevih spisih z, in poleg mene morebiti še kak drug sitnež. V vseh Jurčičevih isih, zlasti v novejših, posebno pa v takó zanimljivem, takó gloko mišljenem romanu „Doktor Zober", ki bi bil sicer takó lahko iegov „chef d'oeuvre", pogrešam, kakor pravijo, „zadnje pile". ırčič se mi zdi premalo izbirčen v besedi, mnogokrat zapiše bedo, katera mu pride ravno v pero, dasì bi bilo mogoče najti boljšo, imérnejšo: premalo se mi ogiblje nepotrebnega tujčevanja, ki žali hloslušno uhó; njegova beseda se mi vidi časi brez potrebe, prebata, zarobljena, če tudi izhaja iz širokih kmečkih ust; svojim juakom daje rad čudna, malo srečna imena; zdi se mi, kakor da bi si posamezni deli njegovih romanov ne bili pisani z enako skerbnostjo, enakim veseljem. Njegovi pisavi bi želel menj terdosti, več lepolasja; želel bi ji one mehke, blagodejne harmonije, onega polnega ritma" v stavkih in perijodah, kateri takó dobro dé ušesu, ki ga ugladilo branje starih klasikov, zlasti Cicerona, Demostena, Plana in Isokrata.

Todà dovolj; toliko samo zato, da se mi ne poreče: Kar si isal o Jurčiču, to ní kritika, to je „panegyricus". Še tega bi mu e bil očital, ako bi ne bil prepričan, kakor sem, da vse to Jurčič m dobro vé, in da bi se grajanih napak lahko ogibal, ako bi le otel in morebiti bode tudi hotel; potem mu z veseljem zakličem di jaz: „Omne tulit punctum!" *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

„Stoletnica," katero je 8. feb. napravila „Serbska Zora" na Dunaji svojemu slavnemu pesniku Lukijanu Mušickemu na spomin, bila je sijajna. Udeležila so se te „besede" vsa slovan. vseučiliščna društva, razen — Hervatov. Prišla sta tudi dva sorodnika Mušickega in mnogo starih odličnih Serbov. G. T. Stefanović vitez Vilovski je pozdravil zbrane z lepim govorom, polnim mladostnega ognja. G. R. K. je bral svojo „odo na slavo Mušickemu," a drugi gospod nam je obširno pripovedoval o življenji Mušickega. Češki „akademický spolek" nas je razveseljeval sè svojo godbo. Vmes pa so se pele lepe pesmi in opere; Serbje radi pojó slovenske pesmi, katerih so mnogo peli. Govorilo se je in brali so se telegrami, ki so slavnost jako poveličali. A sveta ljubezen nam je napolnila serce in dušo, ko smo slišali pesem, katero je složil černogorski knez Nikola:

„Ónamo, ónamo zà brda óna
Góvore, dà je rázoren dvor;
Mójega cara, ónamo vele (pravijo),
Bio je négda júnački sbor.

Ónamo, ónamo, dà vidju Prízren,
Tà to je môje, dóma ću doć;
Starina mila támo me zove,
Tu moram jédnoč óružan poć....

Konec:

Ónamo, ónamo zà brda ona
Mílošev (Obilić) kažu prébiva grob,
Ónamo pôkoj dôbiću duši,
Kád Srbin više nè bude rob!"

V Prizrenu je bil prestol Dušanov. Ta pesem je program černogorskega kneza. — „Lukijan Mušicki, arhimandrit v Šišatovcu, a pozneje škof v Karlovcu, jako je darovit pesnik. Njegove „Ode" („Na Vidov dan," je ena najlepših,) segale so Serbom do serca in jih izpodbujale na literarno delovanje. Znana je njegóva pesem „glas narodoljubca," in: „glas arfe šišatovačke," ki kateri kliče Serbe na delo. Njegóve pesmi so tendencijozne in so navduševale posebno više kroge, a ne toliko naroda na sploh, ker je tudi oblika taka, katere še narod ní razumel; todà on ní mogel koristiti, kolikor je želel. Med 1834—1848 zagledala so zopet vsa njegova dela beli dan. — Mušicki, Vuk Stefanović Karadžić in naš Kopitar so živeli v velikem prijateljstvu, in si zvesto dopisovali o literarnih zadevah. In upliv Kopitarjev na ta dva slavna Serba bil je velik. Iz hvaležnosti je Mušicki podobo Kopitarjevo in Vukovo na pervo mesto v svoji hiši postavil. —

„Srpska Zora." To je ilustrovan serbski lepoznanski list; izhaja na Dunaji v zvezkih en krat na mesec. Čuli smo, da bodo že v prihodnjem zvezku „S. Z." tiskane nakatere pesmi Boris Mirana v serbskem prevodu.

„Javor;" serb. lepozn. list, izhaja v Novem Sadu. — „Srbadija," ki je že lani na Dunaji izhajala, izide zopet te dni. T.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon", Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in F. Löw.

Samotar.

1.

Za mano, vse za mano, kar je bilo!
Veselje, bolečine, strah in nade —
Izgínilo je vse mi — zatonilo,
Enako solncu, ki za góre pade;
Preteklost krije zástor mi temán,
Življenje nóvo zdaj se mi začenja.

se nóvo nad menoj razpénja,
'a mi je zemlja pod nogami;
prinesel nisem hrepenénja,
sercé nemirnih ne pozná mi:
je prósto, prazno mi, lehkó
otroku, ki leži v zibeli.

ši stari, v novi svet hiteli
rja smo nestanovitnem potu;
iši po sreči so hlepeli,
u jaz v samotnem, tihem kotu:
je vstal, razbil nam ladijo,
l móža, žêno in otroka! —

Z menój na kraj samotnega otoka
Valovi krotki so se priigrali! —
Vi, ki zadela vas osode roka,
Blagrujem vas, pot svojo ste končali;
Če tudi sreče svoje niste — mir
Našli ste, ki ga je iskati meni. —

Otòk prijazni, biser tí zelêni!
Ti domovina zdiš se mi pokoja;
Bó v tvojem tihem krilu zaželêni,
Hladilni pókoj našla duša moja?
Ti príbežišče, dom ti zdaj si moj,
Ti zadnji daj počitek trudnim udom!

B. M.

Lepa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

DEVETO POGLAVJE.

Ko je prišla sobota, moral je župnik zapustiti svojo rojstveno hišo in prepustiti družíni gospodarstvo. A opravivši v nedeljo svojo cerkveno službo, šel je k starima Basnigójevima tolažit ju in jima je skrivnostno tako-le govoril:

„Jutri za dne jaz tudi otidem iskat je. In če je božja volja. najdem jo jaz, ne moj brat Anton. In če hoče Bog moje delo blagosloviti, dovedem jo nazaj. A vi dva molita za to, molita pa še posebej, da bi jaz z njo prej prišel domov, nego Anton. Ne vprašajta, zakaj: molita".

In mati Basnigojka je molila, da si je skoraj serce in dušo iz telesa izmolila, noč in dan, skoraj neprenehoma, še v sanjah, vse dni, kar je bil starši Samorod odšel. Oče Basnigoj pa je hodil skerben za ogel gledat, kedaj zopet pride kedo od župnije navzgor po stezi s kakim poročilom. Ob enem je pošiljal povpraševat doli in v Samorodino, zjutraj pa je opazoval, da mu sivi lasje izpadajo in mislil je; zadnji las bi dal, vse bi dal, da bi jo le dobili. In ko je videl svojo ženo vso obupno, vedno jokajočo in molečo, celo kader je z malim vnukom posel imela, moral se je v stran oberniti, da je solzo skril in mislil si je: „Bog, tí sam veš, s kom je zaslužila, da mora toliko terpeti, jaz bi dejal, da ní zaslužila, in ní".

Vernil se je župnik res, a sam. Vernil se je prej, nego Anton, a brez Vide, in žalosten je z glavo majal in rekel starima: „Zmotil sem se, zmotil sem se!" Več ní hotel povedati, ne kje je bil, ne o čem se je zmotil. Tolažil ju je z vérskimi besedami, kakor je bila njegóva dolžnost in navada, potem je odšel.

Vernil se je tudi Anton, tudi on sam. Vse njegovo prizadevanje je bilo zastonj. Ne duha, ne sluha, ne sledú, ne tirú o njegovi ženi, celo o kacih morskih razbojnicih ob vsej drugi obali ní nihče ničesa vedeti hotel, kar je bilo neizrečeno čudno in nerazložno. Da so prekomorski lopovi prišli in níso ničesa in nikogar druzega zaplenili, nego samo Samorodovo ženo!

Nekoliko časa je bil Anton kakor top. Ni delal, ne mislil, ne govoril. Sedeval je sam in glava mu je ob tacih prilikah sama zlezla mej roke, ter oči so se zatisnile same, glava pa je začela siveti in lice je postajalo še bolj podolgasto in nabrano.

A le nekoliko časa. Hladnejši starši brat njegov je premišljal. kakó bi ga zdramil in kmalu je pravo našel: klin s klinom, skerb sè skerbjo izbiti, kar se mu je posrečilo, Samorodovo dete, mali Tonček, jel je mordà zarad malega prehlada, bolehati. Na to je

župnik brata opozoril, in res je pravo zadel, kajti velika očetovska briga, da ne bi izgubil poslednjega, kar ima še, sinka, delovala je ugodno tolikanj, da se je Anton razživil, in ko je otrok kmalu zopet dober bil, začel je Anton delati to in ono, delo pa je najboljši razmišljevalec in pervi tešitelj.

Upanja nekoliko pa, da bode svojo ženo še videl, ní mu ugasnilo, da sì ní imel nobenega razloga ne opravičenja do njega. Kakó jo je ljubil, to je vedel in videl še le zdaj, ko je ní imel; ko je bilo takó kruto odtergana od njega. Ko bi bila umerla, vedel bi bil vendar za gotovo, da je ní več na tem svetu, a tako je, Bog vé kje, Bog zna v čegavej oblasti. To je bila strašna misel vselej, kader mu je prišla. Zajela se mu je v možjane vselej, kakor se lačen kragulj oprime prijetega plena. Terpel je mož hude duševne muke, terpel človek zarad druzega človeka, a vprašal ní, je-li pa drugi tudi vreden, da terpi zanj?

DESETO POGLAVJE.

Svetla luna je čarobno srebrila morske pretoke benečanskega mesta in orisavala temne, v gladki morski poveršini odsevajoče velike, visokooknate dome in palače.

Na malem, takó rekoč morju ukradenem vertiči benečanskem, poleg menj obiskovanega in prevoževanega pretoka je v večernem hladu stala mlada žena, bolj močnega, nego šibkega telesa, oválnega obraza, krasna postava! Nesterpno je gledala po morski stezi, ki je deržala za hišami okolo in ker dolgo ní nikogar pričakala, pomaknila se je nazaj, séla na klopico, obraz podperla in se zamislila. Naposled se začuje šum lahkega vesla, ona skoči po konci in ko vidi, da se je mala gondola približala stopnicam na njeni vertič, zakliče hlastno in veselo:

„Alberto?“

„Že čakaš?“ vpraša veslač, ovijaje verižico svojega čolniča na priveznico.

Ona je bila stopila naprej, da bi mu šla naproti, a kakor da bi se pomislila, verne se in sede na klopico, ter tam čaka prišleca, kateri polagoma prihaja in sede poleg nje vprašaje:

„Kaj ti je, Vida?“

„Kaj mi je? Takó pozno prihajaš, toliko časa me puščaš samo, da moram čakati in hrepeneti po tebi, a potem vprašaš, kaj mi je. O!“

In solze ji uderó po gladkem, malo zarujavelem, a krasnem lici.

(Dalje prih.)

O PORPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

Ko pregleduje na nagem truplu kervave rane, ne vzbudi se mu v serci nobena druga čut, nego pohotnost, takó da izpregovori znamenite one besede, ki so še bolj nesramne, nego umor sam: „Nísem vedel, da sem imel takó lepo mater!“ (Dio LXI. 15.) Kakó bridko je moralo še le drugo občinstvo njegovo krutost čutiti! Lakomnost njegóva celo sužnjim ne prizanaša. Mnoge izmed svojih osvobojencev dá strupom s pota spraviti, da se more njihovega premoženja polastiti (Tac. Annal. XIV. 65.). Sploh znano je, kaj so imeli ubogi kristijanje za njegove vlade terpeti. Koliko jih je za svojo vero mučeniško umerlo! Izmed njih omenjam le apostola Petra in Pavla. Koliko jih je palo kot daritev njegovega trinoštva pri velikem požaru rimskega mesta, katerega tedanje ljudstvo in z njim večina zgodovinarjev njemu pripisuje! Da bi sum, ki je nanj letel, od sebe odvernil, dolžil je kristijane tega zločina, ter jih dal kar trumoma moriti in grozovito mučiti. Mnogo jih je bilo na križ pribitih, drug so bili v zverinske kože zaviti, da so jih psi raztergali, nekateri p sè smolo prevlečeni in prižgani, da so mu bili na večer za svetilnic (Tac. Annal. XV. 44.). Pa ne samo kristijanje, tudi drugi doma čini morajo cesarsko kervoželjnost sititi. Veliko oseb je prišlo n. p ob življenje, ko se je Pisonova zarota zoper Nerona razodela.

Odličnike in prostake, krive in nedolžne, zadela je takrat mogočna cesarska roka. Med drugimi tudi konzula Vestina. Ta mož prej cesarjev osebni prijatelj, ni bil v nobeni zvezi sè zarotniki. razdražil je Nerona s tem, da se je večkrat derznil sè zbadljivim dovtipi njegóvo vladarsko nesposobnost grajati, še bolj pa, ko si je neko Statilijo Messalino za ženo vzel, dobro vedoč, da je izmed Neronovih priležnic. Ker mu cesar po sodnijski poti ne more do živega priti, loti se ga siloma. Pošlje namreč tribuna Gerelana z vojaki v hiš konzulovo, ki sedi ravno s prijatelji svojimi pri pojedini. Tribun pokliče Vestina od mize v stransko sobo, kjer mu dá hitro žile prerezat in ga v toplo vodo položiti, da bi mu tem preje luč življenja ugasnila. Na to veli vojakom v strahu in grozi svoj konec pričakujoče goste obstopiti in stražiti, ter jih še le v pozni noči izpustí. Ko se vest o tem junaškem delu Neronu prinese, strašno se zakrohoče rekoč: „Za konzularsko pojedino so kazni dovolj terpeli.“ (Tac. Annal XV. 68. in 69.). Takih slučajev bi se dalo še več navesti, a ti zadostujejo; saj se že iz njih lahko sprevidi, da združujejo cesarji te dobe v sebi vse lastnosti, katere bi sicer čest delale kralju zverin ne pa vladarju človeškega rodú.

Kakó se pa vêdejo Rimljanje nasproti taki nasilnosti? Vladarsk despotizem je vsako samostalnost zadušil, ter polagoma živahno Rom

premenil v mirno pokopališče. Kedor se hoče njegóvih udarcev gniti, ta zatajuje samega sebe, zakriva svoje misli, kaže čute, ki mu popolnem tuji, uklanja se cesarski ničemurnosti in jo poveli-je ne samo z besedami, ampak tudi s posnemanjem, ter zabrede kó v blato hinavstva, hlapčevstva in lizunstva. Kakó bi bilo tedaj ogoče, v njem vzbuditi onega duha, ki je navdajal Junija Bruta, je ošabnega Tarquinija iz mesta izgnal! Žali bože se prišteva tej rsti ljudi večina Rimljanstva brez razlike stanú in spola, kakor se hko posname iz sledečih verstic, v katerih bodemo posamezne anove razpravljali.

Senat, v republikanski dobi gibčna, častitljiva skupščina in kó rekoč središče vsega deržavnega življenja, zdaj je le mertvo odje v rokah zlobnih cesarjev. Izgubil je svojo veljavnost: važ-njša opravila njegova je prevzel cesar sam, le malenkostna mu pre-ušča in še ta mora takó opravljati, kakor je cesarji drago. Kajti enator postane, kedor je vladarju po volji, senator ostane, edor dela, kar on zahteva. Če je bila prej glavna skerb senatova lagor deržave, zdaj mu je cesarjeva zadovoljnost in milost. Komaj e pokopal enega trinoga, že poterjuje s hlapčevskimi običaji druzega n mu določa vse časti, katere si le robska domišljija izmisliti more. Slep za njegóve napake slavi iz strahopetnosti njegóvo krivičnost, in oočenja v svojem hlapčevstvu take reči, da ga cesarji sami le zani-ujejo in zasramujejo. Pri vsem tem pa je vendar le ošaben proti rugim in se otroško ponaša sè znamenji svojega stanú, posebno ader si pod kakim dobrim vladarjem zopet nekoliko samostalnosti ridobi.

Ko n. pr. Nero svojo mater Agrippino usmerti, mu senat ofi-alno častita, svojo radost izreče, in da bi se mu tem bolj prikupil, č lizunskih sklepov stori, kakor da se imajo pri vseh darilnikih hvalne molitve za cesarjevo rešitev opravljati, Minervini praznik, katerem so Agrippinini hudobni naklepi na dan prišli, vsako leto vesno z igrami obhajati, v kuriji zlati podobi boginji Minervi in sarju postaviti in Agrippinin rojstni dan med nesrečne dneve uver-ti (Dio LXI. 15., Tac. Annal. XIV. 12.). Po razodeti Pisonovi za-ti, katera bi bila lahko rimsko deržavo njenega trinoga rešila, začel Nero strašno po mestu divjati. Mnogo senatorjev in njih sorodnikov prišlo večidel po nedolžnem ob življenje. A vendar sklene hlap-evski senat, da naj se daritve in zahvalne molitve opravljajo ne-imerljivim bogovom, posebno Solncu, ker je sè svojo božjo močjo menjeno zaroto odkrilo, boginja Salus naj dobi lastno svetišče in nesec April naj se odslej po Neronu imenuje (Tac. XV. 74.). Kakó la so cesarji sami senat zasmehovali, izpričujejo nam sledeči slučaji. Calígula skliče nekedaj po noči senatorje k sebi, kakor da bi jim mel kaj važnega povedati. A kaj je bilo? Ko se zberejo, začne red njimi plesati (Dio LIX. 5.). Isto tako pozove enkrat po noči udi Nero naj imenitniše senatorje in viteze k sebi v posvetovanje, n vstopivšim zakliče: „Iznašel sem umetnost, po kateri zadobe

vodne orglje močnejši in čistejši glas“ (Dio LXIII. 26.). Domicijan pa se posvetuje sè senatom, kako bi se za neko veliko ribo, katero je v dar dobil, primerna posoda napraviti dala (Juv. sat. IV. v. 75.). Že Tiberiju se je bilo senatovo hlapčevstvo takó pristudilo, da je iz „kurije“ odhajajoč vselej izustil nejevoljne besede: „O homines ad servitutem paratos!“ (Tac. Annal. III. 65.)

Kakoršen je senat, táko je tudi drugo plemstvo in dostojništvo. Izgubilo je vso veljavo. Še vidimo viteze, konzule, praetorje in dr., da z velikim stanovskim ponosom po mestu korakajo, a od njih prejšnje česti ostalo jim ní nič drugega, nego prazni naslovi in stanovska znamenja. Težko breme deržavnih skerbi so prevzeli cesarji, ter jim za to naložili dokaj lažjih. Oní imajo, kakor smo slišali, nastopati za igralce na glediških odrih, predsedovati kot cesarski namestniki javnim igram, osnovati gledišne predstave in skerbeti za druge malovredne reči. Iz deržavnih dostojnikov so postali cesarski uradniki, cesarski hlapci, cesarske opice. Kakó bi moglo to tudi drugače biti! Saj jih ne voli več ljudstvo, ampak cesar sam ali pa po njegovi volji senat. Pri podeljevanji služeb se ne gleda na osebne zasluge za deržavo, ampak na brezvoljnost in hlapčevsko značajnost. Kedor je premožen, kupi si jo za drag denar, tudi če je osvobojenec, lahko od cesarja samega ali od cesarice (Messaline) ali pa od ministrov (Dio LX. 17., Tac. Annal. IV. 68.). Tedaj ní čuda, da so v tej dobi pošteni, značajni odličniki bele vrane v Rimu in da je večina plemstva in dostojništva iz zaveržencev vsake verste. Konzul Cluvius Rufus n. pr. se ne sramuje, Neronu pri njegovih gostinskih igrah na Gerškem za glasnika biti (Dio LXIII. 14.). Cesarju Kaliguli poljubljajo konzuli in senatorji noge! (Dio LIX. 29.) Pisonove zarote se velik del rimskega plemstva udeležuje. A ko pride zarota na dan, ovajajo senatorji in plemenitniki svoje najdražje in najbližje sorodnike, da rešijo sebe (Tac. Annal. XV. 57.). Zarotnik Fenius Rufus spravlja pri izpraševanji celo svoje tovariše v zadrego, le da bi se s tem nedolžnega izkazal (Tac. Annal. XV. 59.). Ko se je bil pri tej priliki kervoželjni cesar Nero maščevanja nasitil, izreka vse plemstvo za njegóvo rešitev bogovom javno zahvalo, diči mu palačo, pada pred njim na kolena in mu poljublja roke, da sì je mnogi plemenitnik svojega prijatelja, sorodnika, brata ali očeta izgubil (Tac. Annal. XV. 71.).

Te plemiške ničemurnosti se je se vé, da tudi prosto ljudstvo navzelo, tem bolj, ker níma nobenega uzroka, s cesarji nezadovoljno biti. Oni ga s hrano preskerbujejo in zabavajo in zlobnost njihova ga zadeva le malo ali celo nič. Ker se dá njegovo hlapčevstvo naspróti cesarjem, še nekoliko opravičevati, ne moremo mu takó, kakor plemstvu v zlo šteti, ako se vseh javnih molitev za cesarja mnogobrojno udeležuje in jim radodarno v glediščih ploska, ako časti cesarske ljubljence in sovraži cesarske nasprotnike, Danes slavi kreaturo, katero je cesarska mogočnost iz prahú povzdignila, jutri pa jo psuje, če jo

izgubila cesarsko milost. To omahljivost je pokazalo posebno pri Sejanovi nesreči (Dio LVIII. 10.).

Vojaštvo. Od cesarjev uvedene stalne vojne jele so se skoraj zavedati, da so glavni steber, glavna podpora vladarskemu prestolu. To spoznanje pa jih navdaja z ošabnostjo in derznostjo, takó da od svojih vladarjev zdaj povikšanje plače, zdaj znižanje službenih let, često tudi oboje skupaj tirjajo in se upró, ako ostane njihova želja neizpolnjena. Že zoper Tiberija (Tac. Annal. I. 16. in 31.) se vzdignejo panonske in germanske legije s táko silo, da jih Drusus in Germanicus komaj z lepimi besedami in obljubami pomirita. Zavoljo tega pa tudi cesarji s tem nevarnim življem takó dobrohotno ravnajo, ter ga pri svojem nastopu bogato obdarujejo, a tudi v oporokah ne pozabijo, ako hočejo naslednika po svoji volji na prestol spraviti. Največi upliv si je pridobila cesarska telesna straža, takó zvani praetorijanci, katere je Avgust (10 kohort po 1000 mož) ustanovil. Ker so vedno okrôg cesarjeve osebe in vse z lastnimi očmi vidijo, kar cesar dela, zato ga najlažje v njegovem početji ali ovirajo, ali podpirajo. Tedaj si mora vladar najprej njihovo zvestobo zagotoviti, ako hoče varno živeti. Poveljniki in častniki cesarske straže („praefecti praetorio“ in „tribuni“) so navadno kreature, sposobne vsako hudobijo v cesarskem imenu izveršiti. V svesti si svoje moči vedejo se veči del kot pravi vladarji v Rimu, ter ponujajo prestol onemu, ki jim več obeta. Tega cesarja umoré, ker jim je premalo radodaren ali preosoren in posadijo drugega na prestol, ker od njega več dobička pričakujejo.

(Dalje prih.)

SIROTI.

Zvonovi v dolini zvonijo,
In v jamo rušnje bobnijo; —
Ti bore, bore deklé!

Očeta so ti pokopali,
In tebe služit poslali;
Ti bore, bore deklé!

Solzámi boš revče močilo,
Ta kruh, ki ga boš služilo;
Ti bore, bore deklé!

Baptista.

DVA SLAVCA.

Spisala Lujiza Pesjakova.

Že davno je od tega. Bila sem, kjer najrajša bivam, na kmetih, na predrazem gorénjskem sveti! Milim obrazom se je nasmíhala pomlad, gorkim dihom probujajoč dragoljubce in vijolice.

Mlado listje je pokrivalo drevje, zemlja se je odevala z nevestno obleko, tekano s prebelega cvetja.

Lep dan, božji dan milosti je bil, ko sem šla v krasni gozd, ki se razprostira v podkrílji velikanskih gorâ. Samotno, mirno in molčeče je bilo vse okrog, da sem malo ne čula udarce svojega serca; a vendar je povsod kipélo življenje. Igríve sapice so prinašale novico, da je prišla blažena doba pomladi, in to je gibalo v gozdi, da je v njem zatrepetala vsaka travica in vsaka bilka, vse od radosti šumélo. Lipa je takój začela pripovedovati svoje vonjíve pripovedke, a trepetlíka in smereka sta jo poslušali: óna veselo nemirna, ta otožno zdihujoča. Ponosni dob je molčal; globoko zamišljen je stal, kakor kralj sredi svojih poddanikov. Tiči so si ščebetáje lajšali polno serčece in za germovjem se je glasil potoček, skakaje iz skalnate domovine. Kamor je sezal solčni žarek, povsod so mu kimale cvetice, po katerih so letali metulji. Čemernim hrostom to ní bilo po godi. V černi obleki so za njimi jezni brenčali. A trudoljubivih mravelj to ní motilo. V dolgih kerdelih so mimo popotovale, mislèč samo o svojem delu, a ne o tem, kar jih ní skerbelo. Modrijani!

Dalje in dalje sem bila zašla v gosto šumo, gledala, poslušala in se radovala. Če tudi sem toliko da ne vsak dan semkaj zahajala, vendar se mi je zdelo vselej vse novo, vse lepše. Rédilo se je zdaj drevje in stopila sem v svoj znani prostor, ki je bil sam o sebi dvorana, od dveh strani opasana z bezgovjem. Kakor tenki stebri, stale so v njej mlade bukve in za njimi so ponosíti macesni vzdigovali visoke glave. Gost mah je rastel v vabljive sedeže, sivka in praprot sta trosili vonjavo, a vedro nebo je prijazno gledalo skozi zeleno streho. Česa je bilo še želeti? — Tukaj sredi gozdnih čudes je bil moj najlubši počitek; tukaj sem se najrajša mudila. Kakó mamljivo je bilo vse! Kakó srečna sem bila jaz! Tem srečnejša, ker nísem bila — sama! Kedó li je bil z menój? — Moj ponos, moje veselje, devetoletno, lepo dekletce sernjih očí, ter v naróčaji mi je ležal najljubeznjívejši dojenček. Razgovarjali svi se z dekletcem, a skôraj je umolknila, cvetice nabiráje in začenši to, kar je imenovala: „igrati se sama sè seboj". Pripovedovala si je namreč izmišljene pripovedke in jih krasila svetlimi podobami svoje fantazije. Po mnogo ur si je takó čas kratila! Dojenček je zaspal in mene so zameknile zlate misli. Saj drugih srečno serce ne vé! Nad otrokoma je počíval moj pogled in se od njiju prestavil v nekedanjo dobo. Ozárjeno sem jo videla pred seboj! Vse je v njej cvelo in vonjalo! Koliko veselja mi je bila darovala ta doba! Kakó hvaležna in razvneta sem se bila oklenila vsega, kar je lepo, blago, vzvišano! Dragi, že pozabljeni obrazi so mi zdaj iz nova oživeli; sladke glasove sem zopet začula. A tega spomina čarobnosti sem se otresla, ter očí in serce si napajala živih podob največe, nebeske svoje sreče! Kaj-li se je njej moglo primerjati? Kaj mi je bilo vse proti mojim otrokom? Otroci so mi bili mladost, življenje, blaženstvo!

Sredi razmišljevanja zaslišim čudovit glas iz bezgóvja. Dekletce ostermí, cvetice jej popadajo iz ročic, ter vesela mi migne, perstek pritiskáje na živo-rudeči ustni. Očarana posluša. Sam do-

jenček zatrepeče, ter odpre prijazne černe oči. Slaje in slaje je pelo. Od konca je bilo čuti glasov po samem, podobnih zvonéčim biserom. a glas se je za glasom verstil, ter naposled se je najlepša hrepeneča melodija razlégala po gozdi. Sveta tišina se je širila okrog, narava se je molčé topila v rajskem soglasji. Ko je petje minolo, vkzlikne dekletce: „Mati, da bi jaz takó peti mogla!“ — „„Ubogo dete, takó edini slavec poje, kader se mu po nebesih toži. Vedi, dušica moja, ko je Bog svet ustvaril, bival je slavec v rajskih logéh. Nem je bil tedaj, a vedno je poslušal angeljsko petje, katero tamkaj ljubezen slaví. Divne harmonije so mu z radostjo polnile persi. Sililo ga je peti s táko močjo, da mu je serčece hotelo póčiti. Željno je nema tičica proseče oko obračala v angelje in smilila se jim je. Pritiskali so jo na serce, poljubljali jo, in čuj! razširile so se jej persi in takó čaroben glas je zazvonil iz njih, da so tudi nebesa čudo poslušale. Ukazal je stvarnik slavcu, nebo zapustiti in zemlji nebesko petje nesti. Slušal je, a s težkim sercem, in naselilo se je vanje večno domotožje, katero mu zdaj hrepeneče v pesmih zdihuje. Slavec nikedar ne more pozabiti svetle domovine““. —

Dolgo je molčalo dekletce in cvetoči obrazek je pooblačila globoka čalost. Zdaj je vpirala čudovite oči v me, kakor bi mi hotela pogledati na dno duše, resnim glasom vprašaje: „Nihče-li na zemlji takó ne poje, kakor slavec?“ — „„Malokedo““, odgovorim: „„vendar je nekateremu dano, in tak človek je neizrečeno srečen. Najčistejše veselje s petjem dela sebi in drugim veselje pomnožuje z njim. Svoje gorjé si teši, ter na tujo rano léga, kakor sladko zdravilo. Vsak občutek sme izustiti, oznaniti tudi to, kar sam sebi taji. Petje je dar nebeski, petje je izvir radosti in poezije, govorica ljubezni; kedor more peti, njemu se uklanja svet, on je izvoljen, on je srečen!““ — „Mati, mati, tudi jaz bi rada srečna bila. tudi mene sili peti; noč in dan se mi ne sanja druzega!“ — „„Da bi se ti želja izpolnila! — S teboj bi srečna bila tudi jaz. Od kar te mi je Bog dal, rodila se je v meni ta želja. Prederznila sem se, z njo se molèč obračati k Njemu, kateri more vse izpolniti! Slajšega na zemlji ní, nego petje, a óno pravo, divno petje, katero izvira premo iz serca, ter poti do serca nikedar ne izgreší; óno petje, pri katerem se poslušalcu oko plamení od veselja in ga ob enem zalivajo solzé; pri katerem ga presune mila bolest, neizrečeno domotožje po neznani sreči. Tako petje je sorodno slavčevemu, kajti nas na svojih perotih odnaša tja, od koder ga je k nam poslala ljubezen““.

Bolj in bolj se je mračílo; v temo zavito je že bilo germovje, a veršiči macesnovi so žaréli, pozlačeni od večernega žarú. Cvetke so povešale glavíce in večerna sapica je tihotno šepetála po gozdi, nazivajoč jim „lahko noč“. Domov sem hotela zaviti po stezi, ki je nekaj korakov za zeleno „dvorano“ preko polja šla premo do našega stanovanja. Iz nova se je razlegalo čarobno petje, zdaj milo tožèč, zdaj krepko se dvigajoč, a vedno dušo polnèč sladke toge, nepobédnega hrepenenja. Pokleknilo je moje dekletce, ročici sklenilo,

kakor v molitvi. K nebesom je povzdignila pogled, rujavi koderčki so jej zdersnili raz čelo, debele solze so ji tekle po lici, vneta je brez dihanja poslušala. Nežni beli obrazec dojenčkov je bil sam smeh: smijale so se mu oči, smijali mični ustni, smijale grobélce na okroglih licih. Vesel je mahal z ročicama, teptal z nožicama. Dolgo je pel slavec in noč je že bilo, ko je petje utihnilo. V germovji je na lahko zaplopotalo: tica je iz njega zletela. Bližala se je bukvi, pod katero smo bile mi, in bolj čutila, nego videla sem jo verhu glavic svojih hčerek. Zdaj me objame dekletce okolo vratú, pokrivaje me z vročimi poljubi. Vsa iz sebe, trepetáje od sreče, vsklikne: „Mati, zlata mati moja! Bog je naju uslišal! Pela bodem, kakor poje slavec — on se me je doteknil!“ In smijala se je, ter od radosti točila solzé. Dojenček se je tudi glasno nasmijal, in ta smeh je bil takó sreberno čist, kakoršnega popreje nísem nikedar čula. Vtripalo mi je serce, najslajše misli sem mislila.....

Ali so to bile sanje, ali resnica?

NA PIRAMIDAH.

Spisal Josip Karlin.

„Jutri rano pa greva na piramide in v puščavo“, pravi mi na cvetno nedeljo zvečer austrijski geolog g. F., ko sva se bila nah odila po ulicah in ovinkih cesarske Kahire. „Morava se zgodaj napravit i na pot, ako nočeva, da naju solnce pari po poti; hôdi se čez tri ure“.

Solnce je ravno vzhajalo in sušilo roso po ravnem polji na obalih svetega Nila, ko drugo jutro zasedemo pripravljene osle, ki nas berzih nog ponesó iz sredine stare Kahire mimo mestnega verta „Ezbekijeh“ skozi novo predmestje Izmailíjo na zahod proti širokemu Nilu. Onkraj mostú krene pot ob reki gori proti jugu med vertovi in nasádi do kolodvora, od koder pelje železnica na zgornji Egipet. Tù se zavije cesta in vodi po širokem polji vedno pod drevoredom temno-zelenih akacij med cvetočim sočivjem in zrelo pšenico tje do zadnjega prekopa, ki loči lepo obdelano rodovitno Nilovo dolino od široke, gole puščave. Visoki senčnati palmovi gozdiči na obeh stranéh ravne ceste hladé male vasice na nizkih holmih, ter nam zakrivajo pogled v daljavo.

A ko se prekorači zadnji most, je svet kakor spremenjen: kamor ne sežejo Nilovi valovi ob času povodnji, tam je vse suho in pusto.

Gola, mertva leži pred nami planjava tje do visokega roba, kjer se začenja „libijska puščava“. Stopivši izpod drevoreda, zagledamo ne daleč pred sabo piramide, pa pot do njih je še visoka in sterma. Tu sim torej na mejo prijetnega življenja in tihe smerti postavili so si mogočni faraoni spomin svoje nekedanje moči in slave. Mora se reči, znali so si izbrati kraj za svoje grobove.

Stopimo bliže. Pot res da ní več dolga, pa sterma je in z drobnim,

rujavim peskom na debelo posuta, ki ga je veter nanesel sim iz vroče Sahare. Verhu brega dospemo na malo plan in stojimo v podnožji „Kufu-jeve“ piramide, ki se stermo in veličastno dviga pred nami in kipi v sinje nebo.

Pojdimo okolo nje, da si jo bolje ogledamo! Štirioglatemu hribu podobna, sezidana je piramida iz samega rezanega kámena, takó, da se razprostirajo njene štiri enako dolge strani na štiri vetrove. Vsaka stran meri tri sto korakov ali sedem sto in dvajset čevljev; ravno toliko tudi rob, ki seže od spodnjega ogla do verha. Poveršje torej je iz štirih trioglov z enakimi stranmi.

Poveršina je morala biti nekedaj gladka in svitla, kakor še sedaj zgornji del „Kefrenove“ piramide, ki jo zagledamo od jugo-vzhodnega ogla Hufu-jeve, prehodivši njeno vzhodno stran.

Ali sedaj ní videti druzega, ko velikanske klade lečastega apnenca, ki so stopnicam enako naložene druga na drugo. Gladka apnena poveršna skorja in vse malo kamenje razpadlo je v teku dolgih let in se posulo v visoko grobljo, ki nam zakriva podnožje piramide in nam brani bliže nje stopiti. Ona druga, ki jo je Kefren sezidal, malo nižja od perve, ohranila si je nepokvarjeni ostri verh in v zgornjem delu tudi prav gladke strani. takó da je težko priplezati na njo.

Čez pol ure hoda dospemo zopet na severno stran, kjer je v sredi temán vhod do grobov. Od tod se tudi gre na piramido. Pa kaka bode pot po teh stopnicah, ki so bolj sterme, nego naše strehe! Nekako boječe merimo te stopnice, ki se brezi konca kopičijo pred nami druga na drugo, vsaka čez poltretji čevelj visoka, spodnje pa imajo dobre štiri čevlje visočine. Skoro nam je obupati, da prilezemo katerikrat do verha. Pa suhi Beduin mnogokaj stori za dober „bag'šíž“ (dar). Že prej ves čas nam sledé korak za korakom, kažejo to in ono, opominjajo sè slabo svojo francoščino sedaj na veliki „sfinks“ ne daleč od tod, sedaj zopet na grobove v katakombah okolo piramid, in nadležno ponujajo zarujaveli denar in druge starine. Ko pa vidijo, da mislimo iti na piramido, ní se jih celo moči odkrižati; skoro bi se stepli med sabo, kedo nas popelje gori. Saj pa tudi ní od več njih pomoč. Dva naju primeta vsaki za eno roko in varno peljeta od vhoda sredi severne strani čez nekatere stopinje in potem tje vpreko na severno-vzhodni ogel in ob robu gori po znanih stopinjah, ki sta jih že od mladih nog vajena. Spreten deček pa nese hladne vode za nami v mokri „alkaraci“, v slabo žgani lončeni posodi, v kateri se voda vedno merzla ohrani, če le malo veter pihlja, kakor nalašč za one vroče kraje. Deček tudi pomaga potniku na težavnejih krajih, ter se za mladih let vadi za težavni pot, koder bo odrastel tudi sam tujce vodil, kakor zdaj njegov oče.

Kaj dobro dé človeku, ko Beduin malo nad sredo poti obstane v senčni votlini med kámeni, da se malo oddahnemo in poživimo iz mokre „alkarace“. Kakor palčeki so videti potniki in njih arabski spremljevalci, ki lezejo ob piramidi in se trudijo doli na pervih stopinjah za nami.

Todà ní časa se ozirati. Beduin poprime zopet za roko in potegne nas više. Še bode treba mnogokrat dvigniti nogo in se speti kvišku na skalo. Štiri sto petdeset čevljev ní mala višina; prišel bi že do pol „Šmarne gore“ in še več. Pot lije s čela, kolena začnó boleti; ali bomo skoro na verhu? Sapa nam pojema, pa Beduin ne peša. Vidi se že verhovni rob, še malo korakov in — stojimo na piramidi!

No, to so jo pa uganili Arabi, da so verh piramide razderli in prostora naredili vsaj za stotino ljudí, ako treba. Sedimo na oni kamen na sredi, ki so ga še pustili za klop, da se na nji odpočijemo, in ozrimo se okolo sebe.

Tù se razprostira pred nami bogati Egipet, lepa rodovitna dolina, ki se na jugu kakor zelen pas kaže izza stermih bregov, ki jo na obeh stranéh obdajajo in ločijo od puščave, katera se na desno in levo rasteza brezi konca in kraja. Proti severju se širi dolina in kakor zeleno morje izgine ravnina na daljnem obzorji; po sredi se pa veličastno vije sveta reka Nil in izliva svoje rumene valove po neštevilnih tokih in prekopih, po katerih je umna in pridna roka Felahova napeljala vodo, da mu namaka zelene njive in senčnate gozdíče. — Kamor sežejo Nilove vode ob času velike povodnji in pusté gnojno černo perst, tam je zemlja kakor raj cvetoča in rodovitna in daje obilo sadú. Korak više je že puščava, ker peščena tla, katerih nikoli ne zmoči hladen dež, ne poženó ne bilke; le káka osamela palma životari še nekoliko oddaljena od zelene rušnje in priča, da je še tudi tù v globočini, kamor je korenine pognala, malo mokrôte. Po pravici se torej Egipet imenuje „Nilov dar“, kakor so duhovni že Herodotu pripovedovali.

Zapustivši tesno dolino deli se glavna struga Nilova v dva vodotoča, ki objemata rodovitno „delto“, žitnico starega sveta.

Med delto in zgornjim Egiptom, nam nasproti onstran reke leži v znožji stermega in divjega „Mokatama“ glavno mesto egiptovsko, „Kahira“, nekedaj sedež zmagovitih kalifov. Mesto je nastalo poleg razvalin starega „Memfisa“ in se širilo ob reki, okolo gradú na malem griči. Sedaj je jako prostorno, ter šteje do pol milijona prebivalcev in ima v novih predmestjih „Bulaku“ in „Izmailíji“ kaj lepe, visoke prostorne hiše brez streh in krasne palače egiptovskih velikašev in tujih bogatih kupcev. Izmed brezštevilnih hiš se dvigajo premnogi tanki „minareti“ poleg veličastnih kupel na mošejah. Nad vsemi pa visoko molí uterjeni grad „citadela“ in daleč čez ravnino kaže dva šibka, pa sila visoka minareta, ki ju je Ali-paša, pervi egiptovski podkralj sezidal pri svoji mošeji. Tam za gradom že zunaj mestnega obzidja vidi se na Mokatamu stara mošeja, ki kakor na skalo prilepljena čepí med pečevjem. Dalje ní več videti človeškega bivališča; visoka planjava se razteza pusta in prazna tje do rudečega morja.

Ravno taka je puščava na tej strani doline. Valovati svet je čez in čez pokrit z drobnim peskom in rujavim kamenjem. Po

plitvih dolinah med širokimi holmi pa se vije steza, ki jo je v pesku zaznamoval težko obloženi velblod, „ladija v puščavi“, ko je po več tednov trajajoči poti donašal datelje in drugih pridelkov, ki so jih rodili zeleni otoki „o a z e“, tam za peščenim morjem. Lej ravno koraka dolga versta teh krivovratih živali sem; Beduin v dolgi beli suknji pelje za verv pervega velbloda, drugi pa sledé kakor gosí. Sedaj jo krenejo po stezi čez breg v dolino in pusté za sabo na pol razrušene piramide pri vasi „A b u s i r“. Više gori proti jugu videti je še drugih piramid, ki so lepše ohranjene, kolikor se more iz daljine razločiti. Vseh skupaj vidimo od tod štiri in dvajset, pa to mendà še níso vse.

Koliko truda je pač stalo, koliko potú so si obrisali revni delavci pri terdem delu na pekočem solncu, da so postavili takó velikanske grobne spominke svojim kraljem, ki iz sive starodavnosti pričajo skoro nespremenjeni v teku tisočletij o nekedanji moči in slavi egiptovskih kraljev, ter vzbujajo občutke nepristranskega občudovanja, ki ga gotovo zasluži neomejeni trud in tudi umetnost staviteljev v tej stroki.

LITERARNI POGOVORI.

Lepo je to, da kažejo mladi pesniki slovenski toliko zaupanja do „Zvona“ in njegovega urednika. Pridno mu pošiljajo pervence svoje „okorne muze“, ali „lire“, kakor radi sami pravijo v svoji skromnosti. Eni prosijo, vsaj govoré takó, samo „dobrega sveta“; drugi želé, naj bi se kaka „pesmica“ vzela v list, ako že ne vse; če ni drugače, vsaj na zadnjo stran, katera pa ní nič prav v čislu; zgodilo se je pa tudi, da je tak mlad pesnik naravnost zahteval, naj se pesmi njegóve stavijo na pervo stran, ako pa to ní mogoče „iz kakega koli razloga“, vsaj na ono mesto, kjer so stale „tiste Dunajske elegije“. Kakó prijetno bi bilo, ako bi mogel urednik izpolnjevati táke nedolžne želje; ustreženo bi bilo pesnikom, ki želé javnosti svojim izdelkom, in ustreženo njemu samemu, ki potrebuje gradiva svojemu listu. Ali tu gré še nekomu tretjemu beseda; urednik je občinstvu odgovoren za blago, katero mu podaje. Kaj bi rekli bralci uredniku, ki ga poznajo, da ima takó stroge nazore o pesništvu, ki jim je tolikrat, takó odločno povdarjal zlasti čistoto, doveršenost oblike, ako bi jim v eno mér podajal pesmi, ki so popolnem v nasprotji z njegovimi, pravimi ali krivimi nauki, ki takó rekoč v lice bijejo njegóvim lepoznanskim načelom! Kaj bi bila po tem vredna vsa njegóva teorija, ako bi jo podiralo dejanje, pobijali jo izgledi?

Dobro vem, da sem, delajoč po tem prepričanji, nakopal mnogo neprijateljev in nasprotnikov sebi in svojemu listu; očita se mi samovoljnost, „nezmotnost“, despotnost; ali vse to me ne more motiti v mojem terdnem prepričanji. Z veseljem sem in bodem sprejemal

v svoj list, kar se mi pošlje po mojem menenji dobrega, od kodar koli; nihče ní takó vesel, kakor jaz, ako mi pride, od kogar koli lepa pesem v roke, in tudi to se mi je že posrečilo, kakor je znano Zvonovim bralcem; nasproti pa me tudi ne bode ne priznano ime, ne osebno prijateljstvo odločilo, da bi jemal v svoj list, kar se mi vidi nezrelo. „Zvon“, po vsej svoji nameri, ne more dajati prostora „vajam“ in „poskušnjam;“ za to so drugi listi.

To pa, kar sem bil tu povedati primoran, naj ne brani nikomur, pošiljati mi svoje pesniške izdelke na pregled. Komur je v resnici do tega, da poskuša svoje moči, da zvé mojo sodbo o svojih poskušnjah, izkušal mu bodem ustreči, kakor vém in znam; samo da se ne smé nadejati same hvale, ki pravijo, da takó prijetno diši. Ako se mu bode tudi povedala kaka neprijetna, grenka beseda, naj jo voljno preterpi; pomisli naj zlati izrek: „Ho mè dareìs ánthropos ou paideúetai“. Saj smo tudi mi nekedaj v klopéh sedeli!

Takemu pregledovanju in pretresovanju je bila s perva odločena zadnja stran tega lista. Ker pa „Slovenski glasnik“ zavzema toliko prostora, da mu še težko zadostuje cela stran, primoran sem, odslej ta predmet, ki se mi zdi jako važen, jemati časi tudi v „Literarne pogovore“. Gradiva se je iz lanskega in letošnjega leta nabralo toliko, da bo treba izbirati in razpravljati samo to, kar se mi vidi posebno vredno razprave.

Tožil sem že nekedaj, kako ubogo malo koristi vse podučevanje. To mi zopet jasno pričajo razne pesmi, poslane mi na pregled. Stare napake, tolikrat že grajane, kažejo se mi, kamor pogledam, napake v mislih in v obliki. Svet se tako nerad uči! Ali to nas ne smé strašiti, ako ménimo, da vemo kje kaj koristnega povedati; saj se tudi duhovnik na leci ne utrudi, ne naveliča leto na leto ponavljati iste nauke, če tudi vidi, da največi del njegovega semena pada na peščena tla.

Tako hočem tudi jaz zopet poprijeti se neprijetnega Sisifovega dela, grajati stare grehe in napake, deliti mladini svete, dobre ali slabe, kakor znam. Kedor hoče, naj me posluša, kogar to dolgočasi, naj se drugam oberne! Začnimo torej!

V rokah imam pisemce, ki se začenja: „Vidé, da je pri vas že marsikedó dobrega sveta iskal in tudi našel, kar se pesnikovanja tiče, prederznem se tudi jaz poslati vam nekoliko pervih glasov iz svoje okorne lire. Spregovorite, prosim vas, nekoliko na zadnji strani lista o njih. akoravno katera pesem še zadnje strani vredna ne bó. Meni je za čas, katerega potratim s pesnikovanjem, ki ne bode morda nikomur koristilo.“ . . . .

Zadnje besede — upam, da so iz serca govorjene — kažejo nam pametnega mladeniča, ki zna ceniti vrednost časa. Vreden je torej poštenega, moškega odgovora. Poglejmo pesmi njegove. Perva je: „Sloga;“ star, a vedno še dober predmet; samo treba, da ga človek zna dobro obdelovati, da ga prime za kako novo stran, kaže

nam ga v „novi luči.“ Glejmo, kako nam slogo priporoča naš pesnik. Pesem slove, od besede do besede, tako:

Tam v zelenem logu
Pevajo spet tice,
Gorka jih ljubezen
Veže ko sestrice.

Tam na zlatem polji
Ziblje se klasovje;
Žanjec povezuje
Složno ga v snopovje.

V bisernih valovih
Riba poskakuje:
Maščevalnost, jeza —
V sercu ji je tuje.

Kralj narave krasne
Pa bledi zavida,
Vidi brata v solncu,
Plot na pot mu zida.

Sedaj, ko je že prepozno, vidim, da nisem stvari začel na pravem koncu. Treba je bilo podati pesem sámo, brez naslova in potem vprašati bralca, ko jo je prebral, kakor pri uganki: Kaj je to? Težko, da bi mi bil vsakdo takoj, brez daljšega pomišljevanja odgovoril: Sloga! In vendar se mi zdi, da nam pesnik ni hotel podajati uganke. S tem je izrečena konečna sodba o pesmi. Misel ni jasno razvita, nikar pa krepko, živo, plastično predočena, tako da bi se človeku prijela uma, segla mu v serce, da bi ga prepričala, ogrela, navdušila! A kaj je pesem, resna pesem brez tega!

Gotovo! Ako bodeš pesem prebiral in prebiral, premišljeval jo in prevdarjal, kakor kako „skrivno razodetje;“ začelo ti bode sčasom svítati, jel bodeš ugibati in slednjič bodeš morebiti celo ugenil, kaj je pesnik h o t e l. Ali to priča samo tvojo bistroumnost, nikakor pa ne pesnikove. Pesnik ní da bi samo h o t e l, treba da tudi m o r e in z v e r š i, kar h o č e.

O pervem pogledu se vidi, da pesem razpada na dva dela, ki sta si, ali prav za prav, hočeta si biti v nasprotji, kar bomo takoj videli. O pervem pogledu, pravim, to nam kaže besedica „pa“ v 2. verzu zadnje kitice: Kralj narave krasne pa bledi zavida. Tu pa moram mimó gredé kar naravnost povedati, da sem pri pervem branji zadnjo kitico čisto krivo razumel; pri besedah: „Kralj narave krasne pa bledi zavida“, prišel mi je na misel — mesec; v tej misli me je tudi še poterjal 3. verz: „Vidi brata v solncu“ (po nemško rečeno: vidi solnce, ki mu je brat); ali zadnji: „Plot na pot mu zida“, pokazal mi je še le, da sem na krivem potu; treba je bilo torej verniti se nazaj; po daljšem premisleku sem spoznal ali ugenil, da „kralj narave krasne“ mora biti — človek. Ali sem pa jaz sam kriv té neprijetne zmote? Ali ni morebiti pesnik nekako nejasno izrekel svojih misli? Pa pustimo to!

Pesnik nam torej, kakor smo srečno ugenili, v pervih treh kiticah predočuje, kako povsod v naravi vlada sloga, ljubezen; samo kralj narave, človek, goji z a v i s t v svojih persih. Poglejmo zdaj, kako nam predočuje pesnik slogo v naravi! *S.*

(Dalje prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

Slovenske narodne pesmi. (Dalje iz lista 4.) Govoril sem z veščim muzikom slovenskim, ki mi je Kocijančičevo zbirko močno hvalil, in le želeti bi bilo, da bi kakošen strokovnjak izpregovoril o teh pesmih korenito besedo, bodisi v katerem koli slovenskih listov. Kakor čujemo, ima g. Kocijančič blizo 100 narodnih pesmi zbranih, katere bi rad vse na svetlobo dal, ko bi ga slovensko občinstvo podpiralo v njegóvem podjetji takó, kakor gotovo zasluži. Mi storimo samo svojo dolžnost, če njegóve pesmi slovenskemu občinstvu najtopleje priporočamo.

— 9. Valvasor redivivus. V Ljubljani izdajajo v drugič gg.: Jos. Pfeifer, J. Krajec in Vinko Novak slovečo kroniko Valvasorjevo. Novi Valvasor izhaja nespremenjen v posameznih zvezkih po 50 kr. Perve tri zvezke smo že dobili. Ker je Valvasor v krajepisnem in v politično- in kulturo-zgodovinskem oziru za Kranjsko deželo in za velik del slovenskega Primorja, kakor tudi za ves slovenski narod silno imenitna knjiga, moramo omenjenim trem rodoljubnim gospodom na njihóvem podjetji iz vsega serca čestitati, slovenske rojake pa prositi, da jih podpirajo iz vseh svojih moči. Najslavnejški nemški zgodovinar sedanjega časa, Leopold Ranke v Berolinu, je imenoval Valvasorja nejimenitnejši vir avstrijski za zgodovino reformacijske dobe, in če tuj učenjak to pohvalno sodbo izreka o našem slavnem rojaku, s koliko večim spoštovanjem ga moramo čestiti mi Slovenci, katerim je daroval vse svoje življenje in premoženje, da je slovensko deželo osvetil pred tujim svetom! Ves novi Valvasor bode doveršen v treh letih in veljal bode okoli 30—36 gold.

— 10. „Prijátel. Znanost razserjüvajôcse mêszecsne novine“ imenuje se slovenski listič, glasilo ogerskih prekmurskih Slovencev, ki zdaj že tretje leto v Buda-Pešti izhaja. „Prijátel“, pisan v madjarskem pravopisu, je v jezikoslovnem oziru prav zanimljiv časopis ; a uredovan je po gaslu: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita;“ svetá pozna samo toliko, kolikor ga obsega „madjarski globus“, za vse druge zemlje se ne briga mnogo. Ob vzhodnjem vprašanji sodi takó, kakor Madjarji: zoper Ruse in Serbe ostro piše, Turke pa hvali. Najzanimljiveje, kar je do sedaj prinesel, so najberže narodne pesmi, nabrane mej ogerskimi Slovenci. Celoletna naročnina mu je 3 geld. 60 kr., sprejema jo g. Agustich Imre v Buda-Pešti. Koliko bi ta časopis lehko koristil našim ogerskim rojakom, ko bi jih seznanil vsaj sè sedanjim pravopisom slovenskim in veseli nas, da se posamezni Prekmurci že res za to misel oglašajo. *L.*

Naznanilo. Sè 6. listom je izpolnjeno pervo četertletje. Uljudno tedaj prosimo tiste č. g. naročnike, katerih naročilo je poteklo, naj ga blagovoljno ponové, ker 7. list bomo poslali le predplačnikom.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in F. Löb.

Leto III. List 7.
Na Dunaji 1. aprila 1877.

Samotar.

2.

Zemljíca srečna ti! — človeška noga
Pred mano níkdar ná te ní stopila;
Neznan je tebi človek, stvar uboga,
Solzà in kri še tebe ní močila;
Človeškega ne vidim tù sledú,
Ti last torej mi bodi in zavetje!

Valov in drevja šum in tičev petje
Edini glas je, ki se tukaj čuje;
Tù na drevesu sad, tam vidim cvetje,
Jesén s pomladjo družno tód kraljuje.
Ti raj si moj, otok, jaz tvoj Adám
Naj bodem, kar mi je še dnî ostalo.

Drevó nedolžne hrane bo dajalo,
Studenec tam gasil mi bode žejo;
Sladkó se v mehki bó mi travi spalo,
Noč s tamno krila bode me odejo.
Skerbém v deželo tiho brani pot
Morjá okolo nje raván široka.

Kakó sem sam! — Iz germa černooka
Zvedávo serna v me poglede vpira:
Živalica, ne boj se! moja roka
Kerví ne toči, sreče ne razdira;
Z mladičem se mi bližaš brez strahú —
Človeškega še nísi zerla lica!

In tukaj, glej! po travi prepelica
Svoj mladi drobni rod na pašo vodi:
Domača ti v deželi tuji tica,
Z družinico pozdravljena mi bodi!
Kakó se nič me ne bojé! nogó,
Neznano stvar, mi kljuje najserčnéji.

Pa v gnjezdu tam čepí na nizki veji,
Glej, pénica, in on jo kratkočasi,
Veselo poje pesmice sladké ji;
Prijazen mi pogled, oj sladki glási!
Spomin se zbuja mi iz mladih let,
Ki dolgo spal je v serca globočini!

B. M

Lepa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

On ji odteza roko od plakajočih očí, ter govori hladno tolažilno: „Bodi mirna, draga moja, in premisli, da po dnevi moram jaz biti pri delu; moj oče me ne pušča, da bi posel zanemarjal, in glej, ali nísem zdaj pri tebi?"

„Tvoj oče te ne pušča? Ali sem jaz vprašala, da li me moj oče pušča, ko sem vse zapustila, vse, dom in svoje dete! Da, kje je moje ljubo dete? Ali mi nísi obetal, ko sem šla s teboj, ko sem tvoji ljubezni vse žèrtvovala, da mi kasneje prineseš moje dete? Kje je? zakaj ga še ní tù? zakaj mi vedno obetaš, a me puščaš sámo? Alberto, Alberto, tí me ne ljubiš, tí nímaš serca, kakor je moje..."

„Nikar takó ne govori, Vida. Ko bi te ne ljubil, bi li bil pri tebi?"

„Pri meni?" odgovarja mu jezna. „Le zdaj, samo na večer, ves dan pa moram sama biti in čakati in sem kakor zaperta. In še tega mi ne storiš, kar si mi obetal, da bi mi moje dete, mojega Tončka dobil in sem privel k meni. O Alberto, stori mi to, stori mi to, jaz te hočem na kolenih hvaliti in če je mogoče še bolj ljubiti, nego te ljubi to vroče serce; tvoja skerb, kakó, samo moje ljubo dete mi privedi".

„Povedal sem ti že, da to ní takó lehko, kakor si misliš", odgovarja on nevoljen.

„A zakaj si mi táčas obetal?" vzkipi ona.

„Mar ti ní moja ljubezen zadosti, Vida? Zakaj hočeš, da bi jaz svoje življenje v nevarnost deval, samo da ti to dete dobim, ki je — njegòvo, čuješ, n j e g o v o".

„Moje!" klikne žena.

„A moje ne. Jaz pa hočem tebe, ne njegóvega deteta. Zakaj mi vedno tega deteta spominjaš, zakaj mora vedno njegóva senca temniti mojo srečo. Če mene ljubiš, moraš pozabiti vse, kar je za teboj, kar je bilo, njega in to dete njegovo".

„Ne morem, ne, deteta svojega ne! Ne govori mi tega, tí ne veš, kakó mi je pri serci. Moje zapuščeno dete mi je moja huda vest, ki me teži noč in dan; dete mi pripravi in vse hočem pozabiti, vse, vse! Potem ne bode nikaka senca več temnila najine sreče, potem se ti hočem samo smijati v ljubo lice, dà, smijati in veseliti se te in dobra biti, in pokorna tvoji besedi, kakor jagnje. Samo dobodi mi ga. Tí moreš in znaš, idi, vzemi ga jim,

ıkradi ga, ali siloma ga vzemi, samo dobodi ga. Jaz brez njega ıe prestanem“.

„A ljuba moja, misli, da si pri meni in domišljaj se, kaj si mi obetala, kakó si me ljubila, predno ti je začelo to dete po glavi rojiti. Čakaj...“

„Čakaj?“ zaklikne ona, stopi ob njem po konci in ga svitlo, ostro gleda. „Jaz nočem čakati. In nič več ne bodem prosila, tí moraš, jaz ukazujem!“

„Če pa ne morem?“ izvija se on z nasmehom, ali izprememba na lici, ki bi se bila celo v mesečini videla, pričala je, da se sili.

„Tí ne pojdeš prej od mene, da mi zopet obljubiš moje dete lobiti. Nočem, da bi bila danes ves dan zastonj o tem mislila. Če ne...“

„No, kaj, če ne?“

„Pustim te in vernem se domóv“.

„Domóv? Kam? Tvoj dom je samo tù pri meni, druzega nímaš. Le pojdi, tvoj mož te ne bode hvalil, ní gladil. Da te je njegov brat že tù v mestu iskal, to sem ti pripovedoval že večkrat. Torej tvoja in moja povest o morskih razbojnikih najberž ní takó terdne vere našla na Samorodovem dómu. Pojdi, da skliče stare kmete Kraševce, da te bodo po vaših šegah sodili in obsodili....“

„Moj Bog!“

„Takó je, ljubica, in čas je, da jenjaš govoriti o tem, kar je bilo. Jaz sem za te tù, jaz sam, in nočem te z nikomur deliti, dozdaj še ne“.

„Dozdaj še ne?“ ponavlja ona stermé.
On naglo vstane in reče odločno: „Danes ní, da bi s teboj govoril. Tí si čudna“.

„Kakoršna sem?“ vpije mlada žena jezno.

„Bolna, ali sitna, ali kar hočeš. Premisli in pozdravi se, pridem jutri ali pojutranjem, če hočeš pametnejša in boljša biti“.

Rekši naglo otide proti stopnicam, deržečim do čolniča. Ona prestrašena in nevérna gleda za njim. Ko on stopa v gondolo in veslo v roko jemlje, zakliče ona:

„Alberto!“

„Z Bogom!“ odgovori on.

Kakor blazna in oterpla gleda ona za odplujočim čolničem, in ko ji za oglom iz vida izgine, pade na kolena in z rokami oči zatisne.

ENAJSTO POGLAVJE.

V tergovsko pisarno daleč po obmorskem svetu znane firme Paoli stopil je malo raztergan in bosopet dečak, ter naravnost šel v drugo sobo in pismo izročil mlademu možu, v katerem mi takoj svojega znanca Alberta Paoli spoznamo. Mladi mož vtakne hlastno pismo v žep, zarudi in nevoljno migne dečaku, naj otide.

„Rekli so...“ začne dečak.

„Nič ne! Pojdi!“ osorno odpravlja Alberto malega sla, ki prestrašen ubere pot pod noge proti vratom in ven na ulico.

Tam pri drugi pisalni mizi pa sivobrad mož vtakne gosje pero za uho, bistro pogleda zarudelega mladega tovariša in se sumnjivo nasmehne z vprašanjem:

„Od kod je ta deček? Kaj ti je prinesel? Danes ga vidim že v drugič tu!“

„Nič, prijatelj...“ odgovori Alberto, a zadrega se mu na lici pozna.

„Sinko, le glej, da zopet kakove neumnosti ne zvem. Menim, da sem ti jih že dovolj pozabil. Še kaj tacega — že veš kaj — potem je moje poterpljivosti konec. Delaj, delaj!“

Rekši otide stari v notranjo izbico. Ko pride nazaj, ne najde sina več. Hitro stopi k steni in potegne dvakrat za zvončni ročaj. Sluga pride. Stari mu reče:

„Jakob, pojdi gledat, kam gre Alberto. V tem hipu je odšel. Za njim! a takó, da te ne bode opazil. Če le moreš skušaj izvedeti, kam ide“.

Stari Jakob se pripogne in oberne.

Naglo doide v ozkih ulicah Alberta, ter ga zakliče.

„Kaj hočeš?“ vpraša ta nevoljen.

„Gospod so me za vami poslali, da bi pazil, kam greste in jim prišel povedat“, reče sluga, ter režé se odpre široka usta.

„Takó?“ začudi se Alberto in obstane. Po kratkem premolku izvleče zlat iz žepa, ter ga dá slugi rekoč:

„Na, tu imaš; hodi nekaj časa okolo, kodar se ti zdi, potem pa pojdi mojemu staremu povedat, da si me videl na Markovem tergu v to ali ono gostilnico iti. Spravi se“.

Berzonog otide sluga naprej in zavije potem v stran. Alberto pa mermra sam sè seboj:

„Vražja stvar utegne še iz tega biti! Starec je začel tedaj slutiti! Zakaj nisem bolj premislil?“

(Dalje prih.)

O PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

Ženstvo. Če je že moštvo preslabotno, da bi se ustavljalo časovni podlosti, kedó bi mogel to od nežnega ženskega spola zahtevati? K temu je trebalo levjega poguma in velikega zatajevanja samega sebe, katerega pri tem spolu sploh pogrešamo. Rimsko ženstvo te dobe se derži načela: „tempori servire“, to je: ustrezati vsakojakim strastim in uporabljati časovne slabosti v svojo korist, tako da nahajamo pri njem vse gerde moške lastnosti: potratnost, lakomnost, krutost, pohotnost i. dr. Prikazni, ki bi mogle za ženski idejal veljati so redkejše, nego biseri. Ženstvo sploh ne pozná več onih nežnih čutov, kateri ločijo človeka od živalstva. Ní pri njem najti ponižnosti in krotkosti, pač pa ošabnosti in vladoželjnosti. V svoji ničemurnosti se ne peča z drugim delom, nego z lepotičenjem, ter zapravlja takó svoje in svojega moža premoženje. Neznane so mu dolžnosti do otrok: njihóva odgoja je izročena sužnjem. Zakónska ljubezen se le zasmehuje, prešestovanje pa je „na dnevnem redu“. Koliko posla imajo rimske otrovnice, da pomagajo ženam iz oblasti neljubljenega soproga v naročje ljubljenega prešestnika! „Rodil se je, oženil in umerl“, to bi bil tudi v tem času primeren grobni napis mnogemu možu. Pri takih razmerah je naravno, da se možje zakonskega jarma bolj in bolj izogibajo in si samstvo volijo, katero se jame tako širiti, da morajo cesarji proti njemu s postavami postopati in moštvo s podeljevanjem privilegij v zakonske zveze vabiti. Kakó je sodilo tedaj Rimljanstvo o zakonu, pojasnjujejo nam sledeči stihi satirika Juvenala (Sat. VI. v. 28.—35.), v katerih praša čudenja zavzet nekega prijatelja, ki se méni ženiti:

„Uxorem, Postume, ducis?
Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam salvis tot restibus ullam?
Cum pateant altae caligantesque fenestrae?
Cum tibi vicinum se praebeat Aemilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quod tecum pusio dormit?
Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te
Nulla iacens illic munuscula, nec queritur, quod
Et lateri parcas, nec, quantum iussit, anheles“.

Temu hočemo le še nekoliko vzgledov ženske popačenosti pridejati.

Za Tiberija se proglasi neka Vistilija iz praetorske rodbine pri aedilih za javno hotnico, da-sì je omožena (Tac. Annal. II. 85.).

Livija, Drusova žena in Tiberijeva sinovlja, živi v prešestovanji z ministrom Sejanom (Tac. Annal. IV. 3.). Sextus Papinius se sam usmerti, da reši svojo nedolžnost pred materjo, ki ga h kervosramnosti sili (Tac. Annal. VI. 119.). Sploh znana pa je skôro neverjetna derznost in pohotnost glasovite cesarice Messaline, Klaudijeve soproge. Ta žena združuje v sebi vse ženske nečednosti, ter zapeljuje najlepše može imenitnih in neimenitnih stanov s koketnostjo in žuganjem v prešestovanje, zbira okrog sebe imenitne rimske dame, ter služi skupno z njimi moški poželjivosti, izpremenivši palačo svojo v hotnišnico; na zadnje se celo za nenavzočnosti svojega moža z nekim že oženjenim Silijem javno in slovesno poroči (Dio LX. 22. 31., Tac. Annal. XI. 12. 26. 31. 36.).

Kot popolnem novo klico izprijenosti, katero je pognala cesarska doba, imamo konečno še omeniti neko posebno versto ljudí, namreč takó zvane „delatores“ ali ovadnike. Služèč cesarski lakomnosti in nasilnosti, imajo ti zaverženci ta gerdi posel: svoje someščane brez ozira na spol in stan, ako se s premoženjem ali značajnostjo odlikujejo, po gori omenjeni postavi „de maiestate“ ovajati in pred sodnijo tirati, katera jih v svoji strahopetnosti pred vladarjem skoro vselej obsodi. In kaj daje povod takemu nesramnemu početju? Mordà osebno sovraštvo? O nikakor ne. Denar in zopet le denar. Za vsako ovadbo se ima namreč ovadnik lepega plačila od cesarja ali pa celo iz deržavne zakladnice nadejati. Za denar tedaj zatajujejo te kreature vsak človeški čut in prezirajo vse dolžnosti, katere jih vežejo na znance, prijatelje, sorodnike. Svojo delavnost je pričel ta rod za Tiberija s táko strastnostjo, da se je na zadnje cesarju samemu pristudila. Tedaj jo nekoliko ustavi, a le, da pod sledečimi vladarji s tem večo silo zopet vsplamení. Kakó nesramni in brezobzirni so bili ti ovadniki, razvidite lahko iz tega, da toži za Tiberija delator Vibius Serenus lastnega očeta, ki ga v težke verige uklenjen, pred sodnijo preklinja (Tac. Annal. IV. 28.). Za Klaudija dolži delator Suilius rimska viteza z imenom Petra veleizdaje, ker sta si svoje sanje neugodno za cesarja razlagala; oba sta bila obsojena (Tac. Annal. XI. 4.). Isti ovadnik sprejme nekedaj 400.000 sestercij (40.000 gold.) za to, da odstopi od svoje tožbe zoper nekega rimskega viteza; to pa nesramnika nikakor ne ovira, da pravdo zopet začne, ko mu za njo drug vitez še več ponudi (Tac. Annal. XI. 5.). Kremutius Kordus je bil v svojem zgodovinskem delu Bruta in Kassija zadnja Rimljana imenoval; to mu štejeta tožnika v pregreho in mož se odtegne obsodbi le sè samovoljno smertjo (Tac. Annal. IV. 35.). Take daritve, katere hoče delatorska druhal pogubiti, pa jim níma ničesa očitati, zapleta celo sama v navzočnosti skritih prič v veleizdajne pogovore, ter jih potem ovadi (Dio LVIII. 1.).

Takó tedaj napada jezična zlobnost teh pošasti vse, česar se ní že cesarska samovoljnost lotila. Kedor se boji perve ali pa se noče drugi podvreči, konča življenje z lastno roko, kader se pogubo-

nosni oblaki nad njegóvo glavo zbirajo. Od todi prihaja, da je število samoumorov ravno v cesarski dobi toliko, tem bolj, ker so samomorilci pred onimi, ki čakajo na smertni udarec od cesarske roke, dokaj na boljšem, kajti samomorilcu se ne smé niti časten pogreb zabraniti, niti oporoka ovreči (Tac. Annal. VI. 29.). Verhu tega je časovna mehkužnost tudi za to skerbela, da ni táka smert premučna: iznašla ji je namreč poseben način: kedor misli to dolino solz zapustiti, prereže si žile in če mu kri prepočasno izteka, vleže se v toplo vodo, ter tako lahko in mirno zaspí.

Če se je pa Rimljanstvo za cesarske dobe res globoko v močvirje nenravnosti pogreznilo, imamo vendar človeštvu v čest tudi nekoliko hvalevrednih izjem zaznamovati. Pičlo je sicer število takih ljudi, ki so svojo značajnost in možatost okužne sape splošne popačenosti rešili in se raji življenja tvegali, kakor ji udali; tem bolj so našega spoštovanja vredni. Za Tiberija n. p. se Kokcejus Nerva in Arruntius prostovoljno usmertita, ker sta v svojem življenji že dosti revščine videla in upanja nímata, da bi „se vremena kedaj zjasnila" (Tac. Annal. VI. 26. in 48.). A ena najsijajniših prikazni na obnebji rimske kreposti v tej dobi je Thrasea Paetus, junak, ki je raji umerl, kakor da bi se svojemu prepričanju izneveril. Ko senat Agrippinin umor obravnava in Neronovi soprogi Poppaeji božjo čest določuje, zapusti mož kurijo prostovoljno, kajti „kar je reči hotel, ní smel, in kar je smel, ní hotel". V zadnjih treh letih sploh ne zahaja več v senat, pristudilo se mu je njegóvo lizunstvo do cesarja. Ker se verhu tega ne udeležuje niti javnih daritev in žertvovanj za Nerona, niti od njega ustanovljenih iger Juvenálskih, niti slovesne prisege ob novem letu, imata ovadnika Kossutianus in Marcellus Eprius uzrokov dovolj njega pred sodnijo poklicati. Da bi še sramotnejši usmertitvi ušel, prereže si žile sè stoičnim pogumom (Dio LXI. 15., Tac. Annal. 21. 22. 35.).

Ko so cesarski trinogi ohlapno Rimljanstvo nekoliko z lastnim nasiljem, nekoliko s pomočjo svojih kreatur popolnem ukrotili in užugali, ni bilo se ve da nobenega zaderžka več, ki bi jih bil mogel v njihóvem počenjanji motiti. Tedaj nastopijo pot vsakojakih abotnosti in bedarij, katere vzbujajo pri nas le pomilovaven posmeh, pri rimskem občinstvu pa občudovanje. To je tudi edino, kar mu je nasproti takemu vedenju dovoljeno. Gorjé tistemu, kedor bi se derznil z glavo majati! Kakor se pa cesarji na eni strani kakor sužnji, da celo kakor živali ponižujejo, takó se na drugi nad človeštvo povzdigujejo. Po noči strežejo najnižjim strastim, potepajo se in razsajajo po Rimu, kakor pijanci, po dnevi pa hočejo veljati za vzvišena bitja, ter zahtevajo od svojih podložnikov božje česti. Kakor da bi jim bil zemljekrog premajhen za njihove budalosti, rivajo drug drugega po smerti v prebivališča neumerljivih bogov in se že v življenji kot božanstva vêdejo. Sami sebi stavljajo svetišča, kažejo se po mestu v božjem veličastvu, posnemajo grom in blisk i. t. d. Tiberius

si sicer za svojo osebo božje češčenje prepove, vendar pa Cicicence zaradi malomarnega češčenja boga Augusta strogo kaznuje. Njegov naslednik Kaligula ní več tako skromen. Ta vladar, ki je hotel po Dijonovih besedah (LIX. 26.) vse drugo raji biti, nego človek in cesar, zida sam sebi v Rimu in v drugih krajih mnogo svetišč in se v svoji ošabni brezumnosti sprehaja po mestu danes kot Juppiter, Neptun, Herkules ali Mars, jutri celo kot boginja Juno, Venera ali Dijana. (Konec prih.)

ADRIJA.

Pesem hotéla bi peti visôko,
Strune z umételjno vbirati rôko,
Seči Slovanom z njo v gorko sercé.
Da bi iz duše mi plavala gori,
Vredna, glásiti v razvnetem se zbori —
S petjem bi rada slavíla morjé!

Adrijo, devo prevzôrno in krasno,
V večni lepoti blesteče se jasno,
Njo povzdiguje slaveči naj glas;
Adrijo, ktere čarôba in sila
K dívljenju sili okó in čutila,
Ko jim svoj v pervič odgerne obraz.

Lepa je, kader mogočna miruje,
In nad valovi pokojnimi čuje,
Milo šepéče, kot dete mladó;
Vedno bi to poslušáli šeptánje,
Z njim zazibali v presládke se sánje,
Zêmljo zabeči zazerli nebó!

Ako potem za valovi valove
Pláši iz postelje mehke njihove,
Strastjo viharno jih proganjajoč,
Ako se vzdigajo divji šumeče,
V boji narastajo v gore grozeče,
Z verha se v brezna zaganjajo noč:

Tákrat je našemu duhu molčáti,
V prahu čudèč se, pred Bitjem klečáti,
Ktero nad delom pogubnim bedí;
Kteremu sužnjo je sapic šumenje,
V stráhu pokôrno nevihte germenje,
Z voljo ki svojo morjé ukrotí.

Kader na svetlem, prečistem azuri
Luna v tihotni prikaže se uri,
Mórje oznanja povédke sladké:
Krasno nam čerta kristalne dvorane,
Kjer so na plesu in k pétiju zbrane
Snežno-telésne, najlepše žené.

Radi obraze bi gledali blede,
V temne oči utapljáli poglede,
Glas poslušáli pojóčih sirén.
Doli v globino ljubezen nas vleče,
K sebi nam miga, sladkó hrepeneče
Ona, ki vstala iz morskih je pén.

Kader z razpetimi jadri kermilo
Šlo na zapàd, ali k vzhódu je čilo,
Daljne bregove pozdravljal je čoln,
Sprejme ga v loki domači vriskanje,
Topov germečih slovesno streljánje,
Ker se uspeha povernil je poln:

Gládke do sreče pokazal je pote,
Blágo nakladal bogastva mu dote
Oni široki sreberni je pas,
Ki ga nam stvarnika rôka premíla
Zemlje okolo je južne ovila,
Bratov, ki naših je bila vsak čas.

Adrija, tebe zató naj spoštuje,
Tvojo prevedno naj čast povzdiguje,
Kar jih je matere Slave rodú.
Pázi na svoji opasni jih cesti,
Bodi jim zvesta, ki tebi so zvesti —
Prápor nad vami naj veje mirú!

Lujíza Pesjakova.

Misli.

Pisma iz Zagreba, piše dr. Fr. Celestin.

2.

Duh je ono, kar oživlja.
Jan. VI. 63.

Samopoznanje je eden izmed glavnih pogojev napredka. Zgo-ina uči, da narod, kateri ga zanemarja, mora prej ali pozneje resti na krivo pot. Se vé, da ono smetišče — kakor zove Faust vadno pisano zgodovino — tega poduka ne daje, marveč le pre-gostoma ubija človeku vsako sposobnost zgodovinskega mišljenja. va zgodovina mora biti ob enem kulturna, človeško razvitje, njeno ro. Ona naj nam bode zvesta tovarišica. In kaj nas uči sebno?

Klasičen svet je propal gotovo najbolj zato, ker je stal na raz-nem robstvu, kvarečem gospoda in roba. Strašna razuzdanost ska je najbolje duhove gnala do mračnega obupanja, do Tacito-ga pesimizma. Kristijanska ideja socijalne pravice je pala torej rodovitna tla. Pa tudi ona ní ostala dolge čista: rastoča svetska č cerkve se je zvezala z novim, germanskim elementom, ustano-a fevdalstvo, t. j. nekoliko oblaženo robstvo narodnih večin, in takó dnjemu veku dala pravi značaj.

Osnovno idejo kristijanstva je vedno bolj temnila stanovska nopridnost in iz nje izvirajoča pokvarjenost. Razuzdanost je po-la táka, da so jeli iskati v prej zanemarjenem klasičnem slovstvu ve duhovne hrane oni, ki so želeli odverniti se od žalostnega svo-ga veka in takó izbudili humanizem. Ta se je sčasoma razvil realen protest proti pokvarjenosti gospodujočih stanov sredi njih, odgojil med drugim one moči, ki so omogočile francozko revolu-o, katera je dala stanovski izključnosti smerten udarec, ter progla-a bratovstvo narodov.

Za enakost, bratovstvo, svobodo so tekli potoci kervi, in kaki so pervi nasledki? Cezarizem, splošna reakcija! Vendar se nove je níso dale zatreti: za nje se je dalje boril posebno naslednik mstva: srednji stan, in res pridobil si sedaj v ustavni obliki moč ro v vsi Evropi. Ali že nam, ki smo mnogokje videli rudeti za-ustavnosti, je odpad vladajočega meščanstva od idej, v ime ka-ih se je borilo za moč, sedaj žalostna vsem in vsakemu znana nica, pokvarjenost v mnogih stvaréh veča in napredku nevarnejša, go je bila plemska. Ideje narodnosti, omike, materijalnega na-dka, vse se zlorabi v dosego umazano-sebičnih namenov.

V takó težkem času se prebuja naš narod.

Ideja narodnosti pripravlja gotovo novo dobo človeškega raz-a. Nedavno so še mnogi izmed najboljih duhov raznih narodov orili za kozmopolitizem. Ali pozabljali so, da človeška omejenost

zahteva, da si ne stavimo nalog, presegajočih naše sile. Česar kozmopolitizem ní mogel, doseza ideja narodnosti: mi sedaj vemo, da vse, kar si dobrega pridobí kak narod, more postati sčasoma splošno duhovno imetje narodov, stopivših v krog evropske omike — in sicer na podlogi narodnosti. Znanostna terditev, da potrebuje kak narod, ali le kak stan njegov omike na podlogi tujega jezika, je sedaj nemogoča. Če se pa vendar delé še stanovi istega naroda s potujčevanjem posameznih, godí se to gotovo le tujčevi sebičnosti v prid in v škodo obče človeškega napredka. Mi dobro vemo, kedó tù najbolj greší.

Nova ideja prebuja tudi Slovanstvo. Blago rodoljubje je doseglo pri vseh plemenih veči ali menjši napredek v onem duhu, ki obeta biti podloga slovanskemu razvitju, v duhu socijalnega edinstva. Kolikor se more soditi iz dosedanjega slovanskega napredka, vidi se v njegóvi celoti bolj ali menj jasna namera, da se odstranijo nesrečne stanovske pregrade, ter si omika omogoči svoj naravni razvoj od doli gori v nasprotji sè sedanjim, ki se narobe verší — kolikor se more.

Če tudi je narodnostna misel začela bolj ali menj po vsi Europi buditi željo razširjevanja omike in stanovskega zbliženja, dá se vendar terditi, da v Slovanstvu že sedaj začenja segati posebno globoko, ker ji narodni značaj prav ugaja. Kakor je značaj poedinca gotovo le skupina vtisov, katere dajo: neposredna izkušnja, učenje in bolj ali menj srečno združenje pridobljenega v misli menenja, ideje — takó postaje tudi naroden. Slovanski značaj opisujejo pervi pisateji do sedanjih sploh enako, da je mehak. Ta lastnost nam pojasnjuje našo zgodovino gotovo v marsičem, posebno pa prikazen, da se Slovanstvo, kjer si ní osvojilo zapadnih stanovskih oblik, umika sosednjemu tujstvu in ondi, kjer si je divja energija z vérskim fanatizmom napojenega turškega naroda podvergla Slovanstvo.

Mehkost, nesloga, razdeljenost nam je torej že veliko škodila, in nam bode še gotovo. Nekaj dobrega pa vendar obeta, nesreča zbližuje, veže različne stanove, sili k skupnemu odporu, pomaga k zglajenju onega, napredku vedno bolj grozečega stanovskega nasprotja drugih narodov. Ali ne varajmo se: mera nesreče še nikakor ní polna, žalostna naša zgodovina govorí še vedno bolj ko na pol gluhim, smeh in preziranje sovražnikov je zasluženo tudi, sedaj še takó, da bi si človek moral želeti nam prav velike nesreče, da bi ona nas prej spametovala, kakor bi nas moglo edino le še vsestransko realno učenje, katerega nímamo in še njegóve nujne potrebe ne čutimo — kar je najžalostneje. Imamo pač nekaj drobtinic realnega znanja, mordà komaj, komaj toliko, kolikor je neogibno potrebno za ubogo životarenje, pravega realnega učenja ní, ker ga nímajo — Nemci.

One drobtinice so pač samo pridobitev iz tujega. Naša zasluga je le ta, da bolj po nagonu ko po pravemu spoznanji presajamo to znanje na domača tla, po nagonu samoohranjenja, ki ga blaži ideja

napredka na narodni podlogi. Nekaj čertic našega razvitja kaže to jasno.

V našem prebujanji veje že sè začetka duh, z gorko ljubeznijo obsegajoč ves narod. Tù se slovansko rodoljubje v svoji celoti bitno razlikuje od nemškega, ki se do sedaj za stanove med meščanstvom, za delavce in kmeta ní menilo dosti. Pogled na naše in na ogromno nemško slovstvo priča nam to dovolj. Vzemimo si katerega si bodi iz nemških klasikov, in prepričali se bomo, da, kjer govori o nemškem narodu ali o drugem, misli meščanstvo ali plemstvo: niži razredi so mu le za to, da se viši v kontrastu tem bolje odlikujejo. Gotovo si tega nasprotja, te izključnosti cvet naroda ní bil v svêsti, ali to ne dela razločka. Misli, želje, žalost in veselje prostega svojega naroda celo Auerbach, čegar „vaške novele“ se mnogo hvalijo in stavijo za uzor, ní zadel pravega, kar nekateri nemški kritiki tudi že priznavajo, očitujoč mu čisto narejen, nenaraven realizem, poskus vtelesjenja spinocizma. Ozrimo se pa na katerikoli kmečki značaj kakega ruskega pisatelja Gogoljeve šole, n. pr. Turgenjeva, ali na kmečke značaje našega Jurčiča, in blagodejno realnost, v kateri diše gorko sočutje do prostega naroda, mora vsak nepristranski bralec opaziti.

Ali ní to jasen dokaz, da nemško meščanstvo níma žive ljubezni do prostega naroda, ker bi drugače gotovo znalo zadeti narodu glas, brati mu v duši? Ono do sedaj ne more premagati srednjeveške izključnosti posebno proti nižim, ima tudi malo — ali raji vedno menj volje za to, ter takó odganja narod od sebe. Ta že ne veruje slepo liberalnim frazam, če je kedaj verjel in sprevidja, da se z njimi pokriva brezserčna sebičnost in njen neizogiben nasledek, krepko rastoča pokvarjenost.

Nemški upliv je tudi pri nas še vedno veliko kriv, da se razvijati ne moremo uspešneje. Naše mišljenje je večidel še sedaj čisto nemško — tudi v slovenskih spisih, napor nemške omike torej takó silen, da je vsak najmenjši poskus samostojnejega razvitja zeló težaven in bi bil gotovo dolgo tudi še ondi, ko bi se politično stanje spremenilo popolnoma po naših željah, t. j. v duhu politične enakopravnosti.

Velik napredek bode za nas že tù, ko se bomo naučili zajemati tam, kjer imamo proste roke, iz nemškega slovstva le to, realno znanje, ki bi moglo pospeševati najbolje. najpraktičneje naše razvitje. Temu pa je pervi in glavni pogoj, da se naučimo sčasoma brati, da vzamemo to v število svojih narodnih nalog, razdelimo si delo po primérnem načertu, t. j. da beremo po izboru, obelodanimo pridobljeno znanje s tem namenom, da se prej ko mogoče porabi v narodnem življenji.

Táko bi znanje dobilo ono potrebno vez, brez katere je predélna učenost (Fachgelehrsamkeit) takó rada nedostopna, neplodna ali le malo koristna. Naša mladina bi se obvarovala onega nesrečnega tavanja, katerega je izkusil bolj ali menj vsak v mladosti,

izgubíl veliko drazega, najdražega časa in vendar največkrati dél, ki so takó rekoč mejniki novejega razvitja, še po imenu ne pozna. S kratka: naše obzorje bi se razširilo, ter omogočilo se: produktivno delo, realna sloga vsestransko ojačenje.

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

(Konec.)

V pervi kitici nas vêde pesnik v gozd; pokazati nam hoče, da med živimi stvarmi vlada sloga. Čisto prav je in poetično, da ne govori splošno o živalstvu; za reprezentante njegove si je izbral tice:

Tam v zelenem logu
Pevajo spet tice;
Gorka jih ljubezen
Veže ko sestrice.

To bi bilo vse prav lepo, samo ko bi bilo tudi resnično! S tem dokazom iz žive narave bode morebiti pesnik prepričal káko sentimentalno, bledolično mestno gospodično, ki pozna narave samo toliko, kolikor se je vidi iz okna njene sobe; človek, kateri zares pozná naravo tako, kakoršna je, bode se mu smehijal! O tem še pozneje! Pervi dokaz torej ne velja: poglejmo druzega.

Iz zelenega gozda gré pesnik z nami na „zlato“ polje:

Tam na zlatem polji
Ziblje se klasovje;
Žanjec povezuje
Složno ga v snopovje.

Kje je tukaj med rastlinami sloga? V besedi: „složno“, druge jaz ne vidim. Da žanjec povezuje klasje v snope — lepa sloga! Iz tega naj se učimo, da bodimo složni? Ali kakó bo pa tudi pameten človek iskal dokaza za slogo med brezčutnimi rastlinami?

V tretji kitici nam pesnik še enkrat kaže, da vlada sloga med živalmi in sicer pri ribah:

V bisernih valovih
Riba poskakuje:
Maščevalnost, jeza
V sercu ji je tuje.

Sloga med ribami! To je res, če ena sama v „srebernih valovih poskakuje“, kakor pravi pesnik, ni čudo, da ni nesloge, kakó bi samica gojila v sercu „maščevalnost in jezo?“ Če je riba sama, menim, da se dolgočasi, druzega ne; če jih je pa, kakor po navadi, po več skupaj, verzi jim kobilico ali drobtino kruha, pa se ti bode takoj pokazala sloga! Kaj pa še v véliki vodi, v morji, kjer so skupaj

male in velike? Kaj delajo velike z malimi? Té sloge, menim, nam pesnik vendar ne bode priporočal, da jo posnemajmo!

V naravi torej kraljuje sloga, kakor nam je pokazal, ali hotel pokazati pesnik v treh prizorih, povsod je sloga, samo tam je ni, kjer bi je bilo najbolj želeti:

Kralj narave krasne
Pa bledi zavida,
Vidi brata v solncu:
Plot na pot mu zida.

Da med ljudmi ní sloge, tega nam pesnik ne dokazuje, tega nam tudi, žalibog, ní treba dokazovati; dovolj, da nas pesnik té žalostne resnice, ki jo vsi predobro poznamo, v kratkem opomni; kratko pa dobro, samo da bi bilo tudi v resnici dobro, kar pa ní, kakor bodemo skoraj videli.

Jedro torej té pesmi ní nič prida. Priporočati nam je hotel slogo in sicer takó, da bi nam najprej pokazal, kakó vlada sloga v naravi, med brezumnimi bitji, iz tega si naj posname človek, káka sramota je njemu, da samo pri njem ne biva ta lepa čednost; če torej on, kralj narave, noče sam zaostati za njo, biti pod njo, ki ji sicer zapoveduje, naj se ji ne daje sramotiti, naj jo posnema, od nje naj se uči sloge. Ker pa pesnik, kakor smo videli, ní nikakor dokazal, da je narava složna, kakov je potem njegov nauk?

O slogi, tej tako lepi, koristni, potrebni čednosti govorilo se je že mnogo in pisalo v prosti in vezani besedi. Našemu pesniku se je potrebno zdelo, da tudi on povzdigne svoj glas: ali meni se vidi, da njegóva pesem ne bode mnogo koristila. Jaz sploh menim, da se je o slogi že dovolj govorilo in pisalo; takó živo in krepko pa se nam nikjer ne priporoča, kakor v oni znani basni o starem očetu na smertni postelji, o njegovih tréh sinovih in tistih šibah, katere je, vsako posebej, vsak lahko zlomil, združenih, zvezanih pa nobeden ní mogel.

Če jedro nič ne velja, kaj pa je dobrega? Lupina, oblika? Poglejmo obliko, v širjem in ožjem pomenu. Verzi sami na sebi níso slabi, kaj posebnega bi jim ne vedel očitati; razen mordà v I. 2. „Pevajo spet tice“, kjer je zlog „jo“ za dolzega mérjen, „spet“ za kratkega, kar je ravno narobe prav; ali to je malost. Tudi z jezikom bi se človek še sprijaznil, samo: „Veže ko sestrice“, „bledi zavida“ ní predobro rečeno; „Maščevalnost, jeza v sercu ji je tuje“, to je naravnost krivo, slovniško nepravilno; tuje je naredila rima iz tuja, kar nikakor ne more biti. Prilogi so sploh dobri: „v zelenem logu“, „na zlatem polji“, „v bisernih valovih“, bolj prazno že je: „gorka ljubezen“, in posebno „kralj narave krasne“; kjer epiteton „krasne“ níma v tej zvezi čisto nič karakterističnega v sebi.

A drugače je, kar se tiče izraza; ta je mnogokrat nespreten, neprimeren. „Pevajo spet tice“, zakaj spét? To bi se moglo reči s pomladi, ko tiči začenjajo zopet peti. Ali druga kitica nam kaže,

da si pesnik ne misli pomladnjega časa: s pomladi se ne ziblje zlato klasje po njivah in žanjec ga ne povezuje v snope. Da bi si pa mislili v pervem prizoru drug čas, kakor v drugem, to nikakor ne smé in ne more biti. Dalje, kakó si pesnik misli situacijo v drugi kitici? tù se klasje ziblje in žanjec ga povezuje v snope; kakó je to mogoče ob istem času? Lahko, eno klasje še stoji, drugo je že požeto. Tudi to ne gré; tù ní edinosti. „Tam na zlatem polji ziblje se klasovje"; lepa podoba; človek vidi takó rekoč klasje pred seboj in vesel ga je, ki se takó prijetno ziblje; zdaj pa, nenadoma! povezuje ga žanjec, torej je že požeto. Če je hotel pesnik, da si mislimo dvojno klasje, eno stoječe, drugo požeto, kar se mi ne zdi verjetno, ker je čisto nepotrebno, treba je bilo to izrečno, jasno povedati. Druga podoba je torej nejasna. O tretji sem že govoril, da je neresnična, poleg tega je pa tudi prazna, ker nikakor ne izrazuje tega, kar pesnik namerava. „Riba poskakuje" — nesrečen izraz; sing. riba za plural je tukaj čisto nemogoč, in pa zakaj poskakuje?" to dela samo, kader mušice lovi, ki letajo nad vodo.

Kaj hoče povedati pesnik v zadnji kitici, to je moči samo ugeniti, jasno ní nikakor povedano. To je sicer prav, da pesnik ne govori splošno o človeški zavidnosti, da nam jo marveč kaže v konkretni podobi; ali ta podoba bi morala biti jasna, krepka, živa, da nam pové več, nego dolgo besedovanje, kar je edino pravi namen vsaki podobi. Taka pa ní podoba, ki nam jo pesnik tukaj predočuje. Človek „vidi brata v solncu", kaj je to človek v solncu? — To je v sreči. Dobro! In brat mu „plot na pot zida", to je: dela mu zapreke, ovira mu, podira srečo. Lahko je umeti, da ima ta podoba ta pomén; in vendar ne velja. Zakaj ne? Vsaka podoba mora biti taka, da stoji lahko sama za se; brez ozira na to, kaj pomeni, mora biti jasna, soglasna, enotna. Zdaj pa vprašam: Kje je kedaj videl kedó kakega človeka, da je svojemu bratu, sosedu, ki ga je videl v solncu ali na solncu, „plot na pot zidal?" Pri tej priložnosti naj še omenim, da se pri nas plot ne zida; zid, poslopje iz kamena, opeke se zida, zidati je nemški „mauern", ne „bauen", zato se tudi železnica ne zida; plót pa se „gradi". Kedó bo takó neumen, da bi svojemu sosedu, ki ga solnce obseva, plot na pot stavil? Kaj bi mu s tem škodil? Senco bi mu delal, kar bi mu bilo morebiti celo prijetno, ker na solncu stati, zlasti po leti, ní posebno veselje.

Ali morebiti pa pesnik méni stvar takó: Sosed ní sam na solncu, samo njive njegove imajo solnčno lego in zaviden sosed mu senco dela. Tó ima nekaj v sebi, ali tedaj pa je bilo treba stvar naravnost, jasno povedati. Vendar bojim se, da pesnik tudi tega ní mislil, zakaj pa pravi: „na pot?" Todà dovolj ukrepanja in ugibanja!

Govoreč o pervi kitici sem rekel, da je podoba, vzeta iz narave, neresnična. Tiči so prav prijetne, ljube stvarce; kedó bi jih rad ne imel, kedó bi z veseljem ne opazoval njih življenja, dejanja in gibanja? Zlasti liričnemu pesniku so mnogokrat jako ugoden predmet; samo ne podtikajmo jim čutov, katerih ne poznajo in jih ní-

jo. Tičev ne „veže gorka ljubezen“, kakor misli. ali pa vsaj dela kakor da bi mislil, naš pesnik. Celo zakonska ljubezen med staıa, njuna ljubezen do mladičev in ljubezen mladičev med sabo je ›cej problematična. In kakor pri tičih, takó je sploh pri vseh ži.ih, divjih in krotkih. To je znano vsakemu, kedor jih je zares n opazoval. in jih ne pozna samo iz sentimentalnih pesmi in roınov. Tudi človek se lahko mnogo uči od živali, samo bratovske .bezni ne. V naravi sploh ní ljubezni; narava níma serca; to si .krat za vselej dobro zapomnimo, da se ne bodemo sami sebe sleli. Človeku ní treba, da bi bil Darwinijanec, da spozna to resnico, mo očí mu je treba in pa nekoliko zdravega razuma.

Tù pa mi bode gotovo kedó ugovarjal, da, če tudi je to vse snica, žalostna resnica, vendar smé človek, zlasti pesnik, podlagati .ravi človeške čute. To je do neke meje resnično, pa tudi samo ı neke meje. Žalostnemu človeku se res vidi, kakor da bi z njim lovala vsa narava; žalostno mu potok mermrá in otožno mu cve:e povešajo glavice; in nasprotno: veselemu se veselo smeje solnce , jasnem nebu in radostno mu tice pojó! Takó je navadno in s tami prizori delajo pesniki lepe efekte; vendar jaz ne vem, ali ní)rebiti tudi tukaj bolje, da se ne slepimo, da se marveč deržimo snice, bodi si še takó žalostna. Mene vsaj in morebiti še koga ugega mnogo bolj prime, globokeje mi seza v serce, ako mi pesnik že, kakó ubogo malo se méni naša „mati narava“, solnce in nebo, tok, tiči in cvetice za naše veselje in naše gorjé! Ne zahtevajmo narave, česar nam dati ne more. Ta misel, to prepričanje ne mo da níma nič nemoralnega v sebi, po mojem menenji še povzdije, blaži človeka; zbuja mu splošno ljudoljubje, ker mu kaže, da mo od človeka, brata smé upati sočutja, usmiljenja, pomoči; saj énim, da bi se tudi najhujša sovražnika sprijaznila in pobratila, ko ju valovje verglo skupaj na samoten otok! Pustimo torej tudi pesmih ono osládno, sentimentalno, romantično sanjarjenje o ljuzni polni naravi. Kedór se peča z literaturo, bode védel, da so di drugi narodi že na tem potu. Ako vidimo kaj takega tudi pri ljših, prejšnjih pesnikih, pomislimo, da so bili tudi oni sinovi svoga časa in da ní vse dobro, kar je bilo.

Morebiti se mi poreče: Kaj treba toliko besedovanja? Zajci ne streljajo s kanoni. Čemú takó obširno kritiko slabi pesmi? kratka se lahko pove, da ní in zakaj ní nič prida. Na to odgovarjam: tina! pesem sama na sebi če tudi ní najslabša, ní vredna takó obne razprave; ali dala mi je priliko, povedati mnogo, kar mi je na rci in kar bi utegnil s pridom slišati ta in oni, če se hoče učiti, kakó se naj pesmi delajo, tega vsaj jaz učiti ne znam, nego samo, kó naj se ne delajo; tudi to je nekaj prida. Napake, katere sem ajal na tej pesmi, nahajajo se, do malega, na vseh, kolikor mi jih bilo do sedaj poslanih v pregled; za to mi bode sedaj mogoče drugih bolj v kratkem govoriti. Bog hotel, da bi ne bilo čisto ez prida!

S.

SLOVENSKI GLASNIK.

— Slavni češki učenjak A. V. Šembera, profesor češkega jezika in literature na dunajskem vseučilišči, obhajal je 21. marcija sedemdesetletnico. Do 350 telegramov (1 iz Tersta, a 1 iz Oseka), poslanih mu iz raznih dežel slovanskih, krasne adrese in diplome (okolo 60), brezštevilne deputacije (58), ki so v ta namen na Dunaj prišle, pričajo dovolj jasno, da je Šembera jako obljubljen. Filozofična fakulteta dunajska imenovala ga je za častnega doktorja filozofije in moskovsko vseučilišče za častnega uda, a petrograško vseučilišče je poslalo deputacijo. Šembera je prišel ob 8. zvečer v krasno okinčane dvorane „Gartenbau-Gesellschaft", navdušeno pozdravljen od zbranega občinstva. Prišel je tudi njegov sin, ki pa je sourednik dunajskega „Tagblatta". Lev in V. Cicvárek, uda nar. gledišča v Pragi, sta pela iz opere: „Hubička"; Lev se odlikuje sè svojim izverstnim baritonom, a Cicvárek sè krepkim tenorom. „Libušin soud" (iz Zelenogorskega rokopisa) in „Slepý hudec" deklamovala je gospa Sklenarjeva-Mala i. t. d. — Šembera je spisal med drugim: „Dějiny řeči a literatury české", „Západní Slované v pravěku", „Vysoké Mýto", „Zákoník" (prevod), „Etnografičen zemljevid Moravije in Šlezije" i. t. d.

— G. A. Foerster, vodnik godbe v stolni cerkvi ljubljanski je izdal „20 izvirnih cerkvenih pesmi"; to je namreč zbirka napevov, zloženih v cerkvenem duhu za razne praznike. Cena 70 kr., Giontini, Ljubljana.

— Ivan Tušek, profesor na ljubljanski realki, je že med mertvimi. Tušek ima za nas Slovence mnogo zaslug, prevajajoč znanstvene knjige v slovenščino; bil je tajnik „Matice slovenske" in sploh delaven mož na našem literarnem polji.

— V Ljubljani so bile na ogled razstavljene nekatere studije našega mladega slikarja S. Ogrina, ki je letos dobil v risanji pervo pohvalo na beneški akademiji.

— „Illustrirte Zeitung" (Leipzig. 17. febr.) piše: „In einem Privathaus zu Laibach sind Briefe des berühmten Slawisten Kopitar gefunden worden, welche dem Prof. Lenz an der dortigen Realschule zur Bearbeitung übergeben wurden".

— Siemiradzki. Na Dunaji (Künstlerhaus) je bila še pred novim letom na ogledu slika: „Žive baklje Neronove". To je slika mladega in genijalnega poljskega slikarja Siemiradzkega, katera si je na Dunaji največ občudovalcev pridobila. Na velikem prostornem platnu je mnogo podob, pa vse v popolni harmoniji in arheologično proučene. „Žive baklje Neronove" so kristijanski mučeniki, z vodnikom omotani in sè smolo polijani, navezani na visoke kole in dovedeni pred zlato palačo samosilnikovo, kjer se je že radogledo rimljansko ljudstvo zbralo v obilem številu, da gleda, kakó bodo na povelje Neronovo gorele: „žive baklje". — Siemiradzki se je izšolal na petrograški akademiji umeteljnosti. Sploh imajo Poljaki, česar je vsakemu umetniku najprej treba, namreč — globoko čuteče serce. *T.*

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon", Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in F. Löb.

Samotar.

8.

Spomin, spomin! — Za mano, vse za mano!
Spomina iznebiti ní se moči;
S teboj kot senca hodi neprestano,
Do groba se od tebe on ne loči:
Na ladijo skrivaj je šel z menoj,
Otel se iz nevihte je grozeče.

:d ga zbudil tice je valeče;
be žive pred očí mi vodi.
ta vé otročja, leta sreče,
e, ki človeku se prisodi!
edno se zavé, izgine mu, —
st nesreči pot odprè široko!

aí nam previsoko, pregloboko,
ku vse mogoče je doseči;
gorjé mu, če s prederzno roko
nje hrepeneč po zorni sreči:
akrat mu gorjé, če méni slep,
e objel jo z željnimi rokami!

Strašán z višine pad ga v breznu zdrami,
Iz sanj zbudí se s kervavečo glávo;
Prepozno z grenkimi spozná solzámi
Človeštva neprestopno mu postavo:
Da je po sreči hrepeneti greh,
Ki zanj se človek pokoriti mora.

Jaz tudi sem pregrešil se; — pokora
Za grehom brez pomude je sledila;
Da ní na zemlji srečnemu prostora,
Izkušnja bridka me je izučila.
Preostra meni se pokora zdi,
Predrago bilo právo je spoznanje!

Da srečo že deržim, dejál sem — sanje!
Iz njih me z viška je zbudila strela;
V spominu še me stresa trepetanje,
In spet mi rana je zakervavéla.
Nazaj, nazaj obrača se okó
In sólze mi rosíjo lica vela! —

B. M.

Lépa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

Ko je Alberto s to mislijo dalje koračil, sreča ga mlad znanec, ki ga že od daleč z vzklikom pozdravi in vpraša, kam gre. Ne dobivši odločnega odgovora, počne z njim stopati in vpraša prisiljivo.

„Ne da bi šel k svoji ljubici, kaj? Je li res, da imaš zopet nekaj čisto novega, skritega, lepega?“

„In kaj bi bilo, ko bi bilo res“, odgovori oni.

„Nič, nič! Le presrečen človek si tí; ko ti veselje nikedar ne poide in se ti vse posreči. Za Boga, da ne vem, kaj imajo in vidijo ženske na tebi; res si čeden dečko, nič ti ní reči, ali mi drugi smo vendar tudi ravnih kostí in obrazov, ravno tudi nímamo tacih, da bi jih pes oblajal, a jaz se trudim zastonj, tebi pa vse samo priletava. Tí si srečen, Alberto, ne li? Glej, prijatelji ti moramo to dopovedati, sicer bi mordà ne vedel takó na tanko in to bi bilo škoda“.

„Ko bi tí vedel, kakó bi ti jaz ta hip vso svojo srečo sè ženskimi rad na vrat obesil in pobegnil od tebe?“ reče Alberto potert.

„Oho, kaj pa je? povedaj no, nekaj te peče. Ali se prepirata? Ali je nezvesta? Povej bratec, odpri mi svojo dušo in moder svèt ti je od mene gotov, svèt in pomoč, če le hočeš in če le morem“.

„Ne moreš, mendà. Vendar pojdi, popijeva čašo vina, da vidim, kaj mi moreš svetovati“.

Stopita v pivnico in tam sedeta v poseben oddelek pri oknu, narejen za dva posamezna gosta, kakor se po redkem nahajajo še vedno v italijanskih vinskih pivnicah.

„Neko žensko imam, lepa kot pomlad, ali vendar sit sem je skoraj. Daj mi svèt, kakó bi se je z lépa znebil“, reče Alberto in se leno z glavo nasloni na svoje dlani.

„Lepa je, praviš?“ vpraša oni hlastno in preko obraza zažari.

Alberto se nesramno zasmeje, pa reče, uganivši misli vrednega prijatelja:

„Meni se zdi, da se motiš. Nič kaj navadnega ní, nič lahkega, temuč težko in s trudom pridobljeno. Skoraj bi bil utonil tisto noč, ko sem jo dobil, prej sem bil pa v opasnosti, da me psi raztergajo. Vidiš in vendar sem se je že naveličal“.

„Ali povej, razloži malo to več. Kje jo imaš? Kje si ga dobil? Kje bi bil utonil? Kakoršni psi? Vraga, kedó te more razumeti? Govori jasneje. Tí si zopet nekje eno odpeljal, ne?“

„Onkraj morja“.

„Takó daleč? No, kaj potem? Vendar od tam ne bode nihče

po njo hodil, če si je pa sit, e, potem jo pošlji domov. Devica ali žena?"

„Žena".

„Tem bolje. Če je še lepa, vzame jo mož onkraj Adrije gotovo rad nazaj, ali pa nerad. Pošlji jo, pa bo; samo da prej jo bodeš poštenemu prijatelju vsaj pokazal, drugače smemo misliti, da je tvoja hvala le prikrivanje slabega okusa".

„Ko bi tí njenega moža' poznal, vedel bi, da s pošiljanjem domóv tu ne gre. Če zvé, da je pri meni bila, ubije njo in mene".

„Potem se je pa že treba ogibati. Kajti, da bi zaradi ženske prezgodaj pod travo prišli, zato smo predobri, dejal bi", govori vredni tovariš, ter lije vino v gerlo. „Kaj pa meni, oni srečni mož, kateremu si sladko polovico izvabil iz gnezda, kam da je šla, k spovedi v Rim, ali kam?"

„Skerbel sem sicer za zazširjenje govorice, da so jo morski razbojniki odveli. Ali neki prokleti pop, brat njegov, je bil že dvakrat tukaj in je hodil takó sumnjivo okolo mene, da sem se ga bal. Danes pa je začel že tudi moj oče sumnjati, takó da sem res v veliki zadregi. Iznebiti se je moram. A težko jo bom pogrešal, navadil sem se je".

„Eno ali drugo. Najpervo pa je treba, da mi jo pokažeš", reče oni.

„Pojdi z menoj".

„A ne zastonj".

„Plačeval te ne bodem".

„Če si pa jaz sè svojo znano ljubeznjivostjo sam plačilo pridobim, ne bodeš branil vzeti mi ga, kaj?"

Oba se surovo zasmejeta.

„Bodeš videl, ženska je rés lepa. Jaz sem bil prej prav zares zaljubljen v njo in zdí se mi, da sem nekoliko še, da si ravno me je s tem najbolj ozdravila, da zmirom o svojem otroku govori. Dobro je res, da ní razumela takó dobiti me in deržati, kakor vem, da bi me bila mogla".

„Dolgo vendar nobena".

„Ta pač. Ali da jo vidiš! Pojdi z menoj, samo previden bodi, jezik pazi, kajti neumna ní, drugič se ji bode pa čudno zdelo, kakó da si z menoj prišel. Lagati znaš mendà še?

„Izverstno".

„Jaz ti dajem vse pravice, samo da jih moraš sam izvajati si, razumeješ?"

„Dobro", reče oni, popije vino in oba čestita rojaka vstaneta, zapustita kerčmo in se posedeta v isto gondolo. Alberto ukaže vozniku veslati v oni vodotoč, kjer smo v prejšnjem poglavji našli Vido z njim.

(Dalje prih.)

O PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Konec.)

Kader nastopi za boga, vselej se mu javno napravijo primerne molitve in daritve. S posebnimi stroji gromu nasproti germi in blisku nasproti bliska in se celo s tem baha, da občuje z neumerjočimi bogovi. Nekedaj vpraša Vitellija, ali ne vidi boginje Lune v njegovem naročji. Vprašan upre sramežljivo oči v tla in odgovori ravno takó zvito, kakor lizljivo: „Le vam bogovom, o gospodar! je dovoljeno, da vidite drug drugega“. Ko nekedaj z visokega odra kot Juppiter graja, jame se neki Galec, ki ga je bil delj časa opazoval, glasno smejati. Kaligula ga pokliče pred sebe in vpraša: „Veš-li, kedó da sem?“ „Največi norec“, je bil kratki odgovor. Vendar se ní možu nič žalega storilo, ker je bil ubog čevljar. Samega sebe imenuje ta cesar: „Juppiter Latialis“, ter si izvoli svojo ženo Caesonijo, Klavdija in najpremožniše Rimljane za svoje svečenike, a vsak mu mora za to čest poltretji milijon denarov (blizo 1 milj. gold.) plačati. Na zadnje postane sam svoj svečenik, ter si izbere za kolego svojega konja „Incitata“, kateremu je tudi konzulsko dostojništvo podeliti nameraval, in gotovo bi bil ta namen izveršil, ako bi ne bila Cassius Chaerea in Cornelius Sabinus prej njegóve norosti pokončala (Dio LIX. 26. in sl.).

Nič boljšega nímam o tej zadevi o Neronu poročati. Tudi on se vêde deloma kot čeznaravno bitje, deloma pa še svoje človeške in cesarske česti varovati ne umeje. Po noči se klati v šužnjiški obleki po slabih kerčmah in hotniških hišah, napada sè svojim spremstvom možke in ženske, pretepa se in je mnogokrat sam hudo tepen. In glej! v svoji velikodušnosti se še ne maščuje po dnevi nad takimi, katerih pestí je moral po noči čutiti, a samo če ga res ne izpoznajo, ali pa nočejo izpoznati. Smert pa vsakemu, kedor pokaže, da vé, koga ima pred seboj. Pri takem ponočnem tepežu se je bil enkrat z njim neki Montanus iz senatorskega stanú sprijel in ga izpoznavši odpuščanja prosil. Za to je bil revež prisiljen umreti. Isti cesar pospešuje tudi razuzdanost drugih s tem, da jih nikedar ne kaznuje, pač pa večkrat bogato obdari. Nič ga n. pr. ne mika bolje, nego tepeži, ki nastajajo v glediščih zaradi tega ali onega igralca. Prizore te verste gleda z velikim veseljem ali javno, ali pa iz kakega skrivnega kota (Tac. Annal. XIII. 25.).

Za tako ničvredno početje si pač rimski cesarji po smerti níso mogli lêpšega priznanja od svojih podložnikov želeti, kakor je bila apotheosa, ali pobożenje. Bolje gotovo ní moglo Rimljanstvo svojim umerlim zatiralcem hvaležnosti izkazati, kakor da jih je po senatovem sklepu, ali na ukaz cesarja naslednika slovesno med bogove razverstilo. Sedem dni je ležalo cesarsko truplo na slonokostenem

odru v palači; potem so ga senatorji in vitezi dvignili, ter na forum in od todi na Martovo polje nesli, kjer je bila lepo okinčana in z dišečimi vonjavami pokajena germada pripravljena. Ko se je truplo na njo položilo, prižge cesar naslednik germado, z visokega odra pa se kvišku dvigne orel, ki nese po ljudskem menenji cesarsko dušo med bogove. Umerli zadobi priimek „divus“ in stavljajo se mu povsodi svetičša, v katerih za to ustanovljeni svečeniki njegóvo božanstvo z molitvami in daritvami česté.

Ní-li narod, ki je svojo čest takó zametaval, res zazlužil cesarjev, kakoršne je imel?

NAJBRIDKEJŠA NESREČA.

Ko dva se ljubita goréče,
Da drug, prestrástno hrepenéče
S poslédnjo míslijo gorkó
Obima druzega samó;
Ko našla bi se rada,
In veselíla se zakláda
Ljubezni, njima ki rodila
Nevgasna v serci je čutila —
A zdaj, upôgnena osódi,
Brezúp razdruža ju povsódi,
Da si neznana ter molčé
Tajíta i v očéh solzé:
To sta človeka vseh najbolj terpeča,
To najbridkejša tukaj je nesreča.

Lujiza Pesjakova.

BOJ OTAKARJA II. Z RUDOLFOM I.

Spisal Fr. Šuklje.

Kraljevstvo češko, po svojem naravnem bogastvu in po pridnosti, nadarjenosti in omiki svojih sinov najkrasnejši, da si ravno često prezirani biser avstrijske krone, po svoji legi pravo serce evropsko, bilo je v svoji slavni zgodovini že dvakrat blizo do tega, da postane središče in jedro slovanske velemoči, mogočno ukazujoč od obal baltiškega morja do sinje Adrije in cvetoče lombardiške ravnine. To je bilo namreč v 13. stoletji, ko je na Češkem vladal Premisel Otakar II. (1253—1278) in v 14., ko je Karol I. (IV.) (1346—1378) iz rodbine luksenburške podedovani, češki kroni pridružil znamenje svetovne oblasti, bliščečo krono rimskih cesarjev.

Mordà se mi bode očitalo, ako v „Zvonu“ na kratko popisujem srečo in pad Otakarja II., da razlagam v lepoznanskem listu strogo

znanstveno tvarino, ter takó grešim zoper „Zvonova“ načela. Todà pomisli naj čestiti bralec, da je življenje prozajično in suhoparno samo v svoji vsakedanjosti, v svojih nižinah; ako se pa povzdignemo na stališče zgodovinarja, ter iż njega vidimo, kakó ginejo slàvni junaki, propadajo mogočni narodi, spoznavali bodemo, da je realno življenje ob enem največa poezija in da celo najslavnejši dramatiki, ne Shakespeare ne Goethe níso vstvarili takó tragičnih, serce pretresujočih prizorov, kakor jih nam na vsaki strani podaje vesoljna zgodovina. Sicer pa imá junak, o katerem nam je govoriti, Otakar II. tudi nam Slovencem posebno važnost, kajti mi ga imenujemo svojega zadnjega slovanskega vladarja in sreča habsburška je zasijala še le v tem trenotku, ko je v gostih sovražnih oblacih utonula zvezda čeških Premislidov!

Sredi 13. stoletja, ko je Premisel (nemško ime Otakar pridejal si je kasneje, pridobivši avstrijske dežele), sin češkega kralja Vaclava I., pričel svoje politično delovanje, bile so splošne razmere kaj ugodne razširjevanju češke deržave. Zopet sta se bili sperli oni verhovni oblasti, kateri sta po srednjeveških nazorih imeli nalogo vladati vse človečanstvo, rimski papež in rimski cesar. Ono vekovito nasprotje hijerarhične cerkve do deržave izraževalo se je takrat v boji genijalnega Friderika II. z energičnimi zavednimi papeži Gregorjem IX. in Inocencijem IV. Zmagala je duševna sila, „beseda“ je bila močnejša od „meča“, zlasti ker so jo podpirala, da sì ravno iz povsem različnih nagibov, svobodoljubna italijanska mesta in sebični izprijeni nemški knezi. Ko je bil Friderik II. l. 1250. v Ferentinu v južni Italiji sklenil svoje življenje „od svojega časa nerazumljen kakor večina velikih mož, zapuščen in v tragični samoti“ (Gregorovius, Gesch. der stadt Rom im mittelalter, V. 258) izgine na veke blesk in moč nemškega cesarstva, prej takó nevarnega sosednim narodom, zlasti pa Čehom in drugim Slovanom. V razdvojeni, nesložni Nemčiji vlada do l. 1256. Viljem holandski brez prave moči, od mnogih zasmehovan kot „farski kralj;“ po njegóvi smerti pa ponujajo nemški knezi, katerim je takrat pripadala volilna pravica, kraljevo čast kakor teržno blago največ plačajočemu, ter se na zadnje razcepijo na dve stranki, od katerih je ena Angleža Riharda Kornwaleskega, druga pa kralja Alfonza X. kastiljskega posadila na kraljevski prestol. Sedaj nastopi ona žalostna doba nemške zgodovine, „die kaiserlose, die schreckliche Zeit“, katero navadno imenujemo „interregnum“. Posebno slabe bile so tedaj razmere v onih lepih pokrajinah, v katerih je preje takó mogočno in razumno gospodarila babenberška dinastija. Ko je le-ta s Friderikom „bojevitim“ pomerla 15. junija 1246, so dežele Avstrija, Stirsko in Kranjsko brez gospodarja in razskosane v stranko gibelinsko in velfsko, davijo in moré se med seboj nesrečni prebivalci v pogubljivih, kervavih bojih. Ní čuda tedaj, da se je češki kraljevič Premisel, od narave bogato obdarovan z vsemi dobremu vladarju potrebnimi lastnostmi, pazno oziral na babenberško zapuščino, ter slabost nemške deržave in anarhijo v Avstriji v to porabil,

la se polastí zanemarjenih in po močnem vladarji hrepenečih dežel. Opiral se je pri tem podjetji na mnogoverstne pripomočke češke deržave in na podporo in prijateljstvo papežev, katerim je bil vsèkedar udan priverženec.

Kar je Premisel Otakar nameraval, dosegel je tudi, da sì ravno le z velikim trudom in po hudem boji. Na Avstrijskem ga priznajo za vladarja že l. 1251. in 11. febr. l. 1252. poroči se dva in lvajsetletni češki kraljevič s postarno, šest in štiridesetletno Marjeto, estro zadnjega babenberškega vojvode, da bi si pridobil tudi nekoko dedinske pravice; Stirsko pa je rešil še le 1260. Madjarov, ki o se bili te dežele polastili. Ko je potem l. 1269. umerl koroški ojvoda Ulrik Sponheimski, zapusti on svojo deželo sorodnemu Otakarju in takó pride tudi Koroška in velik del Kranjske pod oblast eškega kralja. Ako temu še pristavimo, da je Otakar svoji deržavi ridobil Pordenone na Furlanskem, da ga je več italijanskih mest n. pr. Verona) izbralo za varuha, da je dvakrat križansko vojsko odil zoper takrat še paganske Pruse in takó tudi v severnih deelah do baltiškega morja izreden upliv si pridobil — moramo istini reči, da je segala Otakarjeva oblast od jadranskega do bališkega morja!

Vendar ako imenujemo Otakarja slavnega vladarja, ne oziramo se toliko na bojne lavorike, ne na število dežel po njem pridobljenih, ne na mnogobrojne boje, v katerih je na čelu težko oboroženih konjikov premagal svoje protivnike. Oziramo se bolj na razumni pametni način, po katerem je on v temni srednjeveški dobi prava bela vrana, po zdravih političnih načelih vladal svoje dežele. Palacky sicer gotovo preveč terdi, ko ga (v češki zgodovini II. a. 282) imenuje „največega političnega reformatorja srednjeveškega“, ali vsak nepristransko sodeči zgodovinar mora priznavati, da je za Otakarja po vseh njegóvih deželah veljala postava in pravica, širilo se bogastvo in omika.

(Dalje prih.)

Lepa ní!

Spisal Ivan z Verha.

Sila pust zimski dan je. Debel sneg leží po mestnih strehah. aj leno se je davi delal dan: ob osmih je bilo še mračno in proti najstim se vlači še ob zemlji lena siva megla in ivje se obeša ob evji in ob laseh in obervih.

Pri Zamretovih so ravno kar vstali; pozno, malo po dveh po lnoči so bili prišli domóv. — Pa kaj, da Zamretove Milice danes nikjer in slišati? Tiha, molčeča sedi pri kurjenem kaminu. Drugeati je moralo vse na noge, kader je ona vstala. Pela je po sobah se smejala, da je zvenelo po njih od enega konca do druzega in

naj sta bila oče ali mati še takó slabe volje, sukala se je okrog nju takó dolgo in se jima prilizovala, da so naposled tudi njima ušle ustnice na smeh.

Danes pa je tiha in žalostna, takó žalostna! Vse je proč! Ena sama noč ji je vzela vso srečo.

Gradove svitle zida si v oblake,
Zelene trate stavi si v puščave,

pa kar prihruje burja okrog svitlih vogalov, ter zmeče vso lepoto in ves blesk na kup. O kakó se ga je veselila, tega sinočnega večera. Ves predpust od božiča do sinoči ní se ji senjalo o druzem, nego o sviljenih toiletah, o zalih plesalcih, o gladkem plesišči. In sinoči — zarajala je pervi ples! Z njenim, lehnim životom sukala so se njena nebesa vred; pa v najlepšem cvetu je stala njena pšenica. kar udari strela z jasnega in toča se vsuje za njo.

Naj bi se mlado dekle vsaj takó zelo ne bilo veselilo tega večera. Že tedne in mesece je hrepenela po njem in napósled je zazorilo vendar jutro zaželenega plesnega dné. Pa kakó je bil sila dolg, ta pusti, zimski dan! Nikakor ga ní hotelo biti konec. — Novo sviljeno obleko je prinesla šivilja že pred tremi dnevi, in v tem kratkem času, le kolikrat jo je Mila vzela iz omare in jo zopet znova in znova ogledala in vsakokrat je našla nekaj novega na njej, nekaj, česar preje ní videla. In kader ní bilo matere blizo, vergla je v naglici svojo delavniško obleko sè sebe, ter primerila šumeče sviljeno krilo. Vsak pot so padale gube lepše ob njej. Vstopila se je pred zercalo, ter se ljubo nasmejala veliki, zalo opravljeni gospodičini v zercalu. Takó se bode odslej nosila. Plosknila je ob dlan in od tal bi bila poskočila, ko je pomislila, da bode nosila odslej dolgo, dolgo krilo, prav doli do tal in ne táko, kakor doslej, ki ji je segalo komaj do členkov. Ne, ne samo do tal, celo vlačila se bode za njo in šumela mej sprehajalci po senčnatem drevoredu. Že nekaj dni sem, posebno pa od takrat, ko so ji novo krilo prinesli na dom, presedalo ji je otroško krilo. Te tri dni, kader je bila sama, stopila je pred zercalo, pripognila koleni, ter šla ob njem nekaterikrat sem in tje. Le kakó se ji podaje že to otroško oblačilo, ko se ji dotika do tal, koliko bolj se ji bode še le pravo, nalašč takó urezano!

Včeraj jo je proti poludnevu zasačila mati, ko je prišedši iz šole, Milica pomerila zopet sviljeno obleko. Nič je ní pokarala, pa dejala ji je: „Pazi, da se ti kakó ne ponesreči z njo, da se ti ne umaže. Veš, ostala bodeš doma, mi dva z očetom pojdeva pa sama na plesišče“.

In odslej se do večera omare celo odpreti ní upala.

A danes, dopoludne po zaželeni plesni veselici izginila je vsa sreča, vsa nada, kakor bi jo sapa odnesla. Dragocena obleka leži sedaj tam na divanu, nezrávnana, pomečkana, kakor kup starih cunj. In dekletu kakó je glava težka! Roke se ji tresejo, z obema prijema tenko porcelančico za kavo in oči jo zaskelé, kader zamiži

z njimi. Z rudečim robom so obrobljene, todà jokala ni. Vso noč ji ní prišla ne ena solza v oči, a serce ji je težko, težko, da ji zdaj pa zdaj, kar zadihati ne dá.

Čist, zveneč glas zunaj na hodniku predrami dekleta, zatopljenega v svoje mračne misli. To ji je znan glas. Prijateljica Lenčica jo je prišla obiskat. Drugekrati ji je tekla naproti. a danes celo z divana ne vstane, ampak Alenčica se mora doli k njej pripogniti, če jo hoče poljubiti.

„Ali si bolna?“ vpraša jo prestrašena, ter jo poljubi v drugič na merzlo lice. „Kaj ti je. ljubka moja, povej, povej mi!“

„Ne, ne, bolna nísem!“ odverne Mila tiho.

„Slabe volje? Po pervem plesu slabe volje“, šali se prijateljica, „glej mene“, pravi ji, ter se zasuče na peti dvakrat okrog in okrog. „Lej, jaz sem plesala še enkrat toliko ko ti, in vendar, čversta sem, kakor bi prespala najdaljšo noč“.

„Tí, tí si lehko! Tí smeš biti!“ odverne ji Mila s terpkim glasom.

„Tokó?“ pokara jo Alenčica, „jaz smem? Kedó pa tebi brani?“

Berž hoče Mila nekaj ziniti, todà obmolči in rudečica ji polije lice čez in čez. Za kratko ste tihi obé.

Kar šine Alenčici nekaj v glavo. „Mila!“ pravi ji, ter stopi pred njo, sedečo na divanu. Šegavo ji gleda nekaj časa v oči, potem pa ploskne z rokama ob dlan, ter ji zašepeče na uho: „Zaljubljena si!“ in potem ji pravi še enkrat na glas: „Zaljubljena si!“ ter se smeje, da ji svitle solzice stopijo v oči.

Pa zmotila se je. Kak vtis so napravile te besede! Milo spreleti mraz in lice ji obledi. Alenčico ta prikazen kar osupne. S čutom, mešanim žalostjo in smehom gleda prijateljici v obraz. Zasmejala bi se rada, pa ne upa se. Milice obraz je postal resen, takó resen!

„Alenčica!“ pravi Mila potem z užaljenim glasom, ter se obesi prijateljici z obema rokama okrog vratú. In solze se ji deró po licih. Dolgo časa, vso noč jih je zajezovala, sedaj so pa prederle jez!

Kaj ti je?“ vpraša jo Alenčica prestrašena.

„Nič, nič!“ odverne Mila, a čez malo časa zbere vse moči, ter zakliče: „Alenčica, jaz nísem lepa“, pravi ji, ter nasloni svojo trudno glavico prijateljici na persi.

To je bila strela z jasnega, za katero se je vsula toča.

Alenčica ji položi svojo mehko ročico na blede ustne, češ: „Molči, molči!“ a Mila jo odstrani, obriše z golima rokama solze iz oči, ter pravi: Poslušaj me. Do sinoči, kedaj sem le mislila o tem, ali sem lepa, ali nísem lepa, in kaj je bilo meni treba vedeti to? Vse je proč! Sinoči so me neusmiljeni ljudje opomnili, naj mislim o tem, kader nímam druzega opravka!“

Pa Alenčica ji o tej stvari ne dovoli besede, na se jo pritisne, ter ji poljubi ustne in lice.

„Kaj je bilo meni treba hoditi na plesišče?“ nadaljuje Mila,

„kaj mi je bilo treba nositi na ogled to veliko rudečo liso na licih! Lenčica, Lenčica! Do sinoči mi ní hodila nikedar na misel, in če sem tebe pogledala, ali sem se kedaj vprašala, koliko si tí lepša mimo mene, ali koliko so druge lepše?“

In kedo ti je vgnal te čudne misli v glavo?“

„Kedó? Tvoj in moj plesalec. O polu noči, ko je ples prestal, šla sem se hladit v stransko sobo. Sedla sem k oknu za tiste rožne germiče, ki so stali ob obeh straněh. Jaz nísem vedela, da so me čisto zakrili. Ne dolgo potem, ko sem sedla tjekaj, prideta najina plesalca v sobo, ter sedeta ne daleč od mene. Druzega ní bilo nikogar v sobi. Bila sta kaj v živem pogovoru in nísta me opazila“.

„Tí, Henrik“, pravi tvoj plesalec svojemu prijatelju, „meni se hoče dozdevati, da se meniš v Zamretovo Milo zaljubiti“.

„Ha, ha“, posmejeta se oba naenkrat in tvoj plesalec pravi dalje: „Pameti prisojam ti že toliko, da veš, v kaj se bodeš zaljubil, ko boš Milo izbiral za svojo Dulcinejo. Najina okusa nísta mnogo na razen“.

In zopet se oba posmejeta. „Kaj ne v njene cekine, meniš, se bodem zaveroval!“ pravi Henrik.

„Drugo je prav!“ povzame tvoj plesalec smejé se besedo, „a ne „v cekine“, ampak „cekin“ moraš reči“.

„Ha, ha, tistega meniš na njenem lici, todà za „cekin je že malo prevelik“.

„Dobro zadel, dobro!“ hvali tvoj plesalec in smijala sta se za tem, da jima je sapa uhajala.

Jaz pa menila sem, da sedim na žerjavici. Dihati se nísem upala in roko sem dejala na sercé, da ne bi ga bilo slišati, ko je takó glasno utripalo“.

„Mila, táke besede se ne smejo devati na zlato tehtnico!“ tolaži jo prijateljica. „Možki govoré takó, ko nímajo druzega pogovora. Nikari ne misli, da jim gre to iz sercá. Kar jim ravno na jezik pride, to rekó in le za voljo šale same in v šali ne ogledujejo besedi in jih ne tehtajo, ali naj bi se rekle, ali naj bi se ne“.

„Prav govoriš!“ priterdi Mila. „Sinoči sem se prepričala tega. Pred polunočjo sta mi poklanjala plesalca oba, tvoj in moj, najlepše besede. Eden je hvalil takó, drugi takó. In po polunoči, kader sta se izgovorila, ali meniš, da sta preskočila z menoj v drugačen razgovor? Ne! Nekaterikrat je zavrela kri v meni in že sem menila izdati njun pogovor, a nísem imela toliko moči in poguma. Dvakrat in trikrat sem stopila k tebi, ter hotela vprašati sveta, ker si stareja in bolj izkušena, a sram me je bilo. Ostala sem še dve uri v dvorani in ogledala sem si gospe in gospodičine, vse od perve do zadnje, katere so lepe, katere níso lepe; potem sem prosila mater in odšli smo domóv“.

„Prav si dejala!“ tolaži Alenčica, če ravno je čutila, kakó slabo ji prihajajo danes tolažilne besede na jezik, „prav si dejala, le v šali

a govorila takó in s teboj razgovarjala se, kakor prej. Le šegavost ma je pokladala v stranski sobi take besede v usta".

„In vendar o tebi sta govorila drugače!"

„Drugače sta govorila? Kakó sta govorila?" vpraša Alenica hlastno.

„Dejala sta, da si lepa in jaz gerda, pa —" še nekaj je hoila Mila reči, a zamolčala je.

„Pa dejala sta tudi", hotela je reči, „da si mimo tega bistra lavica in jaz le priprostega uma. Lepa dekleta si za prijateljice ne olijo lepih, ampak ostudnih. Kjer je mnogo solnca, mora biti senca m gosteja in zató si mene izbrala si za prijateljico!" — To je hola ziniti, a ní. Serce ji ní dalo takó grozno žaliti svojo ljubo in lkritoserčno prijateljico in mesto tega objela jo je strastno, ter se enkrat zjokala na njenih persih.

Grozen je bil Mili spomin na pervi ples. Ta ista vesela poočna kri, ki je očarovala do tega dne njeno obližje, izginila je iz enih žil; veselju se ji je serce zaperlo, ker rodil se ji je v oni ode polni noči červ,

„ki kljuje sercé.
Od zore do mraka, od mraka do dné".

Misli.

Pisma iz Zagreba, piše dr. Fr. Celestin.

(Dalje.)

Ti trije momenti so takó tesno zvezani, da je težko govoriti vsakem posebej. Ker pa vendar pervi omogočuje najbolj oba druga, j najprej posebno o njèm izpregovorim še besedico.

Produktivno delo mi je ono, katero pospešuje lošni narodni napredek, z njim človeški. Njegóva zgovina je tudi zgodovina človeškega uma.

Naša omika ima svoj početek v židovski in gerško-rimski. Živstvo — kakor tudi gerštvo — je gotovo najprej učilo se od Fečanov in Egipčanov. Židovstvo je pridobljeno, tuje blago sè svojim rodnim duhom takó srečno zedinilo, da je mnoge težke izkušnje nagovito premagalo, ko so okolo in okolo padali veliko veči, močneji narodi sè starejo omiko, in dandanes priborilo si stanje, navnost nevarno mènj razvitim narodom, sprejemšim med se židovski ment, in sicer takó dolgo, dokler se z vsemi silami ne poprimejo cijalnega znanja. Socijalna edinost na vérski podlogi je omogočila dovstvu uspeh, s kakoršnim se noben drug narod ponašati ne more.

Gerško-rimska omika, stavljena na robstvo in neenakopravnost, mogla biti realna v našem smislu. In vendar je še dandanes :ó tesnopersnih ljudí, — da se ne izrazim ostreje, — ki v njej vio resno (o kruhoborcih se ne govorí) nekaj nedosežnega, ne gledé

na to, da gotovo kompetentni Bernhardy (Grdr. der r. Lit. 2. Bearb. 132) pravi o rimskem slovstvu, „da je svojo nalogo, moderne narode odgojiti v šoli formalnega uka, ter jih takó rekoč disciplinirati, popolnoma izčerpalo“.

Ravno takó ali v mnogočem še veliko menj realna je bila srednjeveška omika, ko je ne gledé na osnovne vérske resnice cerkev družila se s plemstvom v zatiranje narodov, v robstvo kmetov. Gospodujoči razredi níso mogli čutiti potrebe, da naj slovstvo stopi v zvezo z življenjem, ter da preje ali pozneje mora početi odkrivati socijalne napake. Začel pa se je tù prav marljivo kopičiti oni strašni balast neproduktivne učenosti, kakoršen teží nekoliko še nas, ter nam ovira spoznanje lastnih potreb.

Od tod izvira razdeljenost ali mala edinost tudi onega današnjega znanja, ki snuje naš napredek, od tod poveršnost zadovoljna z vnajnostjo, pogubno — kakor je bilo že omenjeno — posebno mladim narodom. Ona jim rada rodí takó imenovano razsvetljeno barbarstvo. huje od prostega neznanja. Ono v svojí lažni praktičnosti z visoka gleda na dobo svojega mladostnega. razvitja. in se posmehuje premaganemu idejalizmu. Izbudé se slabi instinkti, omikanci izgubé moč podjetnosti, in sami gladijo pot bolj razvitemu tujstvu.

Vse to se lahko primeri tudi nam na jugu. Naše stanje je veliko nevarneje, kakor se navadno zdi. Dokler nas je ogreval ogenj ravno prebujenega rodoljubja, stopali smo serčno po poti osvobojenja od grozečega nam tujstva: „človek v svoji nejasni slutnji si je pravega pota dobro svêst“. Naše razvitje je začelo dobivati edino spasonosni značaj socijalnega edinstva. Sedaj pa nas tuje oblike ne plašijo več, in spoznanje resnice. da z brezdušnim posnemanjem tujstva — če tudi v narodnih oblikah — nikakor ne napredujemo. Bati se je marveč, da se ne bi moralo skoraj reči: „Zum Teufel ist der Spiritus, das Phlegma ist geblieben!“

In zopet ponavljam: nam more pomagati le realno znanje. Ono bi nam odperlo oči, da bi videli svoje napake, spoznali potrebe, ter si znali pomagati. Do sedaj žalibože nímamo globokejega razumenja solidarnosti vsega našega produktivnega dela. Naša kmetijska družba n. pr. zanima le malo koga drugega, kakor gospodarje, in sicer mnogih ne, katere bi imela prav gotovo, t. j. vsaj vse one, ki delajo ali pa se domišljajo, da delajo za narod.

Reče pa se mi lahko, da se človek ne more pečati za vse, da ima večkrati obilo dela sè svojim osebnim delom, da se preživí, in da je dovolj storil po svoji domoljubni dolžnosti, ako si naše časnike naroča, ali pa celo sam kaj piše. Zanimati se za vse, kar dandanes na vse gerlo kričí, da bi obernilo na se pozornost, to je res nemogoče. Ali tega tudi treba ní: ne more se marveč dovolj gorko priporočati in zopet ter zopet ponavljati, da naj beremo le kar je potrebno, najpotrebneje, saj je tudi tega dovolj, če se tudi vse najpotrebneje znanje takó uredí, da bode dostojneje, kakor je sedaj. In to se bo moralo storiti v Evropi, če se nočemo zadušiti pod nakopičenim znanjem, ki bi že sedaj gotovo moralo dati življenju drugo

lice, mnogokatere druge težnje, ko bi se produktivno uredilo in na široko med narodi razprostranilo.

Prepričan sem, da mora priti čas, da se bodo vsi omikani v najširjem pomenu živo zanimali za vsako, napredku namenjeno svojo napravo. Za sedaj pa se naša in druga mladina za materijalni narodni napredek sploh le malo zanima; pa saj se tudi ne more, dokler materijalnih potreb ne pozná in níma želje učiti se jih. Prepričal sem se, da učeni nekateri naši mladi gospodje, ki so „odlično“ znali na izpitu narodno gospodarstvo, praktične važnosti svojega znanja v narodnem življenji tudi za nas še slutili níso, prepričal sem se, da je vse to bilo akademično, brez kervi in življenja, teorije, katerih se človek berž nekako nauči, a ravno takó hitro pozabi, ko življenje podaje svojo „prakso“. In vendar, koliko bi lahko koristilo táko znanjè, ko bi se priredilo za življenje, ter v umevni teoriji, naj bolj pa v praksi širilo kolikor mogoče na široko. Francozje imajo narodno ekonomijo razloženo v obliki, da je vsakemu razumna n. pr. povesti „kako je selo postalo bogato?“ Tudi Angleži imajo podobna dela, kakor v novejšem času še posebno Rusi, ki so prav srečni v pisanji strogo znanostnih stvarí za širje kroge. Mora se pa reči, da Nemci tù ne uspevajo takó, da so le bolj vestni zbiratelji znanostnega materijala, kakor oživitelji. Mi pa živimo večidel od nemške duhovne hrane.

Iz tega pa se dâ lahko razumeti, zakaj je naše domoljubje — ta prekrasen čut — takó pogostoma neplodno, da našim neprijateljem imponirati ne more. Za to imamo še zmiraj toliko odpadnikov od naše svete stvarí. Rodoljubje nam je še vedno nekaj posebnega, prazničnega, podobno plemenitemu požertvovanju za narod; táko bode ostalo in mora ostati, dokler bo abstraktno, ne zvezano z dobro razumljenimi realnimi interesi — duhovnimi in materijalnimi — katere bi imelo zbujati, voditi in blažiti v duhu človečnosti z vsemi materijalnimi in duhovnimi močmi.

Dokler se ne povzdignemo toliko, da omogočimo táko rodoljubje, ne stojimo na krepki podlogi.

Ta stopinja od sedanjosti do bolje prihodnjosti se vé, da ní lahka, ker ona bi bila perva odločneja poskušnja, da se osvobodimo tlačenja nemškega duha, ki je najnevarneji, če se ga v narodni posodi, v svojem jeziku navzemamo. Ta oblika lahko le mami, da inteligencija odstopi, sama ne vedoč kedaj, še bolj od svojega naroda, da je narodno življenje potem le mučni predsmertni boj, v katerem celi rodovi v temi propadajo: naša slovanska zgodovina nam jasno kaže to žalostno resnico.

Boj za bitje se bije z ljuto neusmiljenostjo. Globoko prepričanje naše slabe, slabe pripravljenosti zanj nam je silno, naj bolj potrebno. Ko bi pali, morali bi prokleti svoje sedanje prebujanje, svojo novo, mučnejšo agonijo, in umirajoč klicati: poslednje je bilo huje od pervega.

LITERARNI POGOVORI.

„Kakó bogat je slovenski jezik! kakó lepo, kakó kratko in krepko se dá vse povedati v naši mili slovenščini! In kakó po domače! samo znati je treba. Pravi Slovenec, ki se ní navlekel popačenega tujega duha, ne govori v pustih abstraktnih izrazih, kakor Nemec; on naravnost govorí, ne po okoliših, konkretno, plastično! Za vsak pojem, za vsako misel imamo primeren, domač izraz; samo iskati ga je treba, med prostim, neizprijenim narodom; ki hrani v svojem govoru še toliko dragocenega, ne pobranega blaga!“

Čegave so té besede? Takih, kakor so tu zapisane, ní govoril ne pisal še nihče — ravno takih; vsaj ne vseh skupaj takó, kakor so tu postavljene. Da se pa v tem duhu pri nas piše in govori vse vprék, to je, menim, znano dovolj. Samo kak hudovoljen človek, ki mu ní do resnice, utegnil bi mi očitati, da sem to terditev nalašč sam postavil in sestavil takó, kakor mi jo je najlaže pobijati. Ali táko podtikanje me ne bode motilo.

Takó se pri nas sploh misli; to nam je prava „fable convenue“, kakor je nekedó imenoval zgodovino. Eni takó učé, drugi jim verjamó, oboji brez premiselka in prevdarka. Človek rad verjame, kar ga veseli. Slabo hvalo si bode prislužil pri Slovencih, kedor jim podira to prijetno vero. In vendar se mi zdi potrebno. Vsakemu človeku je, menim, težko komú kaj neprijetnega povedati, pobijati mu misel, prepričanje, katero se mu je priljubilo.

Naj si torej jaz naložim še ta „odium“, ker si ga drug noče; jaz se ne bojim za svojo „popularnost“; če si nakopljem še nekoliko nasprotnikov in sovražnikov, sebi in svojemu listu, nič ne dé; imava jih že toliko, da nama jih še nekoliko ne more Bog vé kaj škoditi. Poštenih, pametnih, mislečih mož sodbe se ne bojim; ti me ne bodo krivo sodili, ne podtikali mi slabih namenov; ako se jim bode videlo, da kaj krivega terdim, saj se jim dam rad podučiti in preučiti.

„Bogat je naš jezik“; gotovo; samo čuditi se moramo, kakó je v takó kratkem času svojega književnega razvijanja, pri takó neugodnih razmerah dospél do tolikega bogastva. S to redko prikaznijo se slovenski narod lahko ponaša pred svetom, in nikedar ne bode pozabil mož, kateri so, ne gledé na svoj prid, mnogokrat na lastno kvar, iz golega rodoljubja, izobraževali mu jezik, bogatili ga, povzdigovali in blažili. Mnogo so storili ti možje, ali vsega níso mogli; mnogo dela so pustili nam, ki imamo ugodneje stanje; ledino so nam orali; mi sejajmo plemenito seme, rahljajmo zemljo, trebimo plevel, trudimo se v potu svojega obraza, ako ne bodemo želi mi, želi bodo, ki pridejo za nami. Zapustili so nam lep izgled, posnemajmo jih v marnosti, v čistem rodoljubji, posnemajmo jih zlasti v požertvovalnosti, brez katere pri naših razmerah ne bode nikedar moči doseči namena, katerega imamo vsi pred očmi.

S káko hvalo bo mogel slovenski narod dostojno hvaliti svojega Preširna, kakó bi mogel izkazati spodobno hvaležnost temu čudovitemu, še vse premalo poznanemu in spoštovanemu možu, ki nam je, zajemajoč iz svojega bogatega zaklada, sè svojim takó nenavadnim, naravnim čutom za pravilnost, lepoto in blagoglasje govora, ustvaril pesniški jezik! Imamo-li torej pesniški jezik? Dà, lirični! V liriki se pri nas dandanes pesnik lahko prosto giblje; kedor ima kako dobro misel, dá ji lahko primérno, lepo obliko; to se vé, da tudi to v nekih mejah, čez katere do sedaj še ne moremo, in mordà nam zdaj tudi še treba ní. Če torej kedó zdaj pri nas dela lirične pesmi, ki jih more človek brati, da ga slabosti ne obhajajo, to ní kaka posebna zasluga. Čudno je samo to, in ne samo čudno, sramotno je nam, da ima začetnik take naslednike; sramotno je pravim, da nas dandanašnji še toliko „pesnikov“ nadleguje s takó okornimi, pustimi, ničevimi vêrzi, kakor da bi imeli kakega Marka Pohlina, ne Preširna pred sabo.

Ali „Rim se ní zidal v enem dnevu“. Tudi Preširen sam ní mogel vsega; tudi nam je še ostalo mnogo posla. Hodimo torej po edino pravem potu, katerega nam je pokazal in ugladil naš Preširen, delajmo v njegovem duhu; kar nam je pridobil dobrega, hranimo hvaležno in zvesto: kjer vidimo na njem káko slabost, napako, — kedó je brez njih? — ne posnemajmo jih, da se nam ne poreče po pravici: „Wie er sich räuspert, wie er spuckt, — Habt ihr ihm treulich abgeguckt“! Ogibajmo se jih, kar nam je lahko, ker smo prišli za njim; skerbno hranimo zaklad, ki nam ga je izročil, skerbimo, da ga zapustimo pomnoženega njim, ki pridejo za nami. Takó bodemo vredni učenci Preširnovi in zvesti zveršitelji njegove oporoke.

Tudi v epiki bi se pri nas pesniku ne bilo boriti s posebnimi težavami; a kaj dramatika? Tù smo na suhem: tù nímamo nikakega Preširna, da bi hodili za njim. Jaz ne vem, kakó se je godilo našemu Jurčiču, ko se je pripravljal ustvariti nam narodno dramo; ali zdi se mi, da mu je stvar prizadela mnogo, mnogo preglavice; da je premišljal in prevdarjal, pisal in brisal, da je pač tudi časi obupal in položil peró, ker mu ní hotélo takó, kakor mu je glava veléla; svojim mislim, ki so mu jasne stale pred duhom, ní mogel vselej najti primérne oblike. Vendar ostal je stanoviten; zveršil je začeto delo, čudovito delo, za katero mu slovenski narod ne more biti dovolj hvaležen. Tudi jeziku v „Tugomeru“ se moremo le čuditi, v njem nahajamo nenavadne lepote; vendar jaz vsaj ne morem biti z njim popolnem zadovoljen. Todà to ne spada sim; o tem mislim kedaj posebej obširneje govoriti, kakor sploh o vsem Tugomeru. *S.*

(Dalje prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

U v o d.

Mí ne bomo pisali obširne zgodovine serbske literature, ampak podati hočemo „Zv.“ bralcem samo kratek pregled najnovejše serbske literature, in jih seznaniti vsaj z nekaterimi najnovejšimi serbskimi pisatelji

Če pomislimo, da je serbski narod sto in sto let zdihoval pod turškim jarmom, ne bomo se čudili, če nimajo Serbje stare literature, kakor drugi narodi, saj je vsem znana žalostna resnica, da tam, kjer „polumesec“ vlada, ne more se razcvitati in razvijati omika. Serbski narod je pal na „Kosovem polji“, ali ne za večne čase. To polje se zato imenuje Kosovo polje, ker je ondi nekedaj bilo sila božja kosov. Serbske narodne pravljice pravijo, da so ti kosi bili pred bitvijo na „Kosovem polji“ beli, ali da so od žalosti pozneje počernéli, a narod še danes pravi kukavicam, da so hčere Lazarjeve, mogočnega cesarja serbskega, ter narod jih čisla in jih ne ubija, ker so mu svete tice, ki tožijo po nekedanji svobodi; one kukajo „kuku“, a kuku je v serbskem jeziku izraz najglobočje žalosti. Serbstvo je bilo dolgo časa poterto, Serbje niso mogli misliti o slovstvu, nego le o tem, kakó bi se maščevali smertnemu sovražniku. Edine „javorove gosli“ serbskih slepcev so toževale v lepih pesmih o gorki osodi in pričale, „da Srb još živi, da je junak“. Te pesmi, katerih je največ nabral Vuk Stefanović Karadžić, bile so živa priča, da je v serbskem narodu velik zaklad narodnega blaga, katero je čakalo zmirom pridnih rok, da bi ga zbrale. In te pesmi so oslavile serbski narod pred vsem omikanim svetom. Zraven tega je še kaka roka v samostanu zapisovala, kar je nekedaj pripovedovala stara „baba“. Še le leta 1771 so dobili Serbje tiskarno v Austriji za knjige, pisane s cirilico, a prej so jih morali tiskati po Benetkah in drugod. V XVI. in XVII. stoletji so Serbje obračali svoje oči proti severju, od kodar so pomoči pričakovali. Rusi so prišli, prinašali so jim svojih knjig in jih popravljali, ali tega jezika ni serbski narod razumel, jezika „cerkvenoslovenskega“. (Dalje prih.) T.

Listnica ured. G. dr. Fr. C. v Z. Prav žal nam je, da Vašega spisa v prevodu ne moremo sprejeti, ker je že v drugem listu natisnen; to je zoper Zvonova načela; prosimo skoraj kaj druzega!

G. B—pt— v Lj. Tudi od drugod smo čuli, da se takó sodi — po krivem! X. ali Brezimenski ní — B. M.!

Listnica oprav. Ker nam je 1. štev. ponatisniti dati, prosimo nove naročnike poterpljenja. — Na zavitku „Zv.“ znamenje 1 pomeni, da je naročnina za vse leto; $1/2$ za pol leta; $1/4$ za četert leta.

Naznanilo. Došlo nam je nekoliko reklamacij, da si smo mi list 7. vsem č. g. naročnikom razposlali. Prosimo, naj se č. g. naročniki pri domači pošti pritožijo zaradi lista, in če ga ne dobodo, naj v drugič nam pišejo, mi bomo ustregli vsaki pravični pritožbi. „Opravništvo Zvona“ imam zdaj jaz v rokah, in vestno skerbim za točno razpošiljatev. Anton Terstenjak.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

SAMOTAR.

4.

Izkusil mlad življenja sem bridkosti,
Ničesa nisem več dolžan osodi;
Prepozno sem izučil se modrosti,
Ki sama prav nas po življenji vodi
Na svetu živi, kakor da si sam,
Vse pusti, kakor je, in misli naše!

j: žival živi, rastlina rase
be vsaka, drugo ji je tuje;
kle glej in glej sedanje čase,
lati náuk ta ti oznanuje:
ti, če zastonj! stal v kotu boš
, za mizo društvo bo sedelo!

mi za človeštvo je gorelo,
štvo mi je bila rodovina;
vesoljno mene je bolelo,
bolečin najhujša bolečina!
ivoj sem ljubil, zvest sem bil mu sin,
til njemu vse moči sem svoje.

Z močmí, ki ga moré, začel sem boje,
Svobode prórok, luči in pravice;
Pošteno bilo je orožje moje —
Strupéne v mé letele so pušice:
Zapustil boj sem, rane célil si,
Težko se rane célijo strupéne!

O blagor mu, ki sreča ga zadéne,
Da pridobí prijatelja si, brata;
Z jeklenimi vezmí naj z njim se skléne,
Ne zlatimi! pogubna moč je zláta:
Mogočno je, pokorno mu je vse —
Zvestobo zanj ne moreš si kupiti!

Prijatelja če hočeš izgubiti,
Žertvuj se, gládi mu življenja pota;
Vse odpustí, dobrot ne odpustí ti,
Neznosno težko breme je dobrota:
Kedor ne vé, kaj pravim, blagor mu,
Do groba spremljaj srečna ga slepota!

B. M.

Lepa Vida.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

DVANAJSTO POGLAVJE.

Továriš Albertov, Pietro Musolino po imenu, bil je dolg, tenak mlad človek, z nemškimi rudeče-rumenimi lasmi in izredno velikim ostrim nosom, skozi katerega je zategujoč in nekako leno govoril. Spadal je v versto onih ljudi, ki nič nímajo, nič ne delajo, a vendar vedno dobro živé, vedno se lepo oblačijo in imajo svoboden vhod v sobe sinov pervih rodovín: bil je igralec, pivec, zapeljivec, eleganten goljufivec, ali kakor se hoče že imenovati znana versta ljudí, ki so mogoči le v večih mestih.

Ko sta prišla na določeni kraj in izstopila iz gondole, premisli še le Alberto nekoliko, kaj je storil, da je vrednega si prijatelja seboj vzel, in zarudí, ko se zmisli, da se ní lahko šáliti z Vido.

„Tí moraš nekoliko tukaj počakati, jaz jo sim privedem svojo prijateljico", reče prijatelju, a misli: hitro bodem nekoliko govoril z njo, potem ga zopet odvedem od tod.

„No nič ne dé, če me ne moreš v stanici predstaviti svoji lepoti, pa me tu; samo ne daj, da bi dolgo čakal", rekši sede Musolino na klop pred cvetice, kjer sta Alberto in Vida prej tolikokrat že sedela.

Ko Alberto mala zadnja vrata za seboj zapre in v pervo stanico stopi, pride mu stara žena, pri kateri je imel Vido, in morda pred njo že drugo lepotico na stanovanji, na videz v velikih skerbéh naproti in govori:

„O sam Bog, da ste prišli, in mati božja! Kakó vas želi ubogo dekle! Kakó hoče, da bi vedno po vas pošiljala, ní mogoče povedati. Bala sem se že, da bi uma ne izgubila, ker ne spi. Bog vé, kaj ste ji zadnjič rekli, mladi gospod! In takó dolgo vas ní!"

Takó pozdravljen stopi Alberto tiho v drugo sobo. Tam je stala Vida, od duri proč obernena proti oknom. Oblečena je bila v tanko belo domačo obleko, okolo okroglih golih rok so se svétili zlati zapéstniki, na polnem vratu je lepo sedel niz biserov — vse darila Albertova. Z eno roko se je deržala zglavja odgernene postelje, kateri se je poznalo, da je mlada ženska ravnokar ležala v njej, z drugo roko pa je podpirala čelo, kakor da bi gledala v solnce, takó, da je rokavček nazaj odpadal in se celo lepota njene krasne loktí videla.

Alberta ní slišala, ko je vstopil. Še le ko ji je roko na ramo položil in jo po imenu zaklical, obernila se je naglo, hlastno, in s ponavljanimi vskliki njegovega imena pritekla, oklenila se ga strastno okolo vratú, poljubljala ga, pogledovala ga in vpraševala po rečeh, o katerih odgovora ní čakala.

Bodi si, da je njen ogenj tudi njega, to je: njegóvo telesnost, ogrel, ali pa, da je to storil iz navade, ali da bi jo potolažil, stisnil jo je tudi on ná se, vzdignil in posadil poleg sebe. Njej se solze v očeh zasvetijo, ko mu zré v obraz, v oči, iz katerih pa uboga žena ní brala duše in misli njegóve, brala je svojo željo izpolnjeno.

„Kaj ti je, zakaj solzé?“ vpraša on lehko.

„Pusti mi, to so sladke solzé sreče in veselja, veselja, da te zopet pri sebi imam, da me še ljubiš. Glej! Jaz sem že čudne in gerde misli imela te ure, kar te ní bilo, — zakaj te ní bilo, tí, tí! Oh, jaz sem mislila, da me ne ljubiš več, tudi ti ne, da sem te razžalila. Povej, sem te li? S katero besedo, povej!“

„Nísi ne“.

„Kaj ne, da te nísem? Oh, saj je nemogoče, nemogoče, da bi me ne ljubil tí, da bi me pustil tí. Nísi li tí vse, kar imam na svetu? Vse si tí: moj mož, moje dete, moji roditelji, moj dom, vse si tí, vse sem pustila, ker sem tebe ljubila. Ali je mogoče, da bi tí mene ne ljubil? Kaj ne, Alberto, da je to nemogoče“.

„Ali, draga moja, bodi vendar nekoliko bolj vesela“, reče, „to sva že tolikokrat govorila“.

„Zakaj mi ne odgovarjaš? Odgovori mi, potem hočem vesela biti, dà, takó vesela, kakor sem bila nekedaj kot dete, kot šestnajstletna deklica. Oh, Alberto moj, zakaj ní Bog dal, da bi bila jaz ta čas tebe spoznala, tebe le enkrat zagledala ta čas! Zakaj moja dobra sreča ní tebe prinesla, tvojega milega obraza, tvoje sladke podobe na dvor, kjer sem bila jaz mlada, ta čas, ko sem bila še mlada!“

„Tudi zdaj nísi stara, kaj ti na misel hodi“, verže on vmes in jo spustí iz rok.

„Zdaj? Oh, čemu me domišljaš, kak razloček je med tem, kakor sem, in onim, kakó bi mogoče bila, da bi sicer bila, ko bi tí pervi prišel, tí edini“.

„Jaz te tega domišljam? Kolikokrat sem ti že rekel, da pozabi, kar je bilo, in uživaj to, kar je“.

„Pozabiti?“ vpraša ona in njen obraz močno prešine zopet neprijetna zavest njenega greha; najprej glavo povesi, potem jo pa počasi nasloni ljubimcu na ramo in tožeče govori: „Oh, da bi mogla pozabiti? Da bi mogla izbrisati iz spomina vse one podobe, ki mi možgane mešajo, kader tebe ní tu pri meni! Le pri tebi mi je móči pozabiti jih, ljubljeni moj, sicer me one prikazni mučijo in preganjajo noč in dan. Glej, in tebe takó dolgo ní bilo k meni“.

„Jaz ne utegnem; za to ti bom pa skerbel še za kako drugo družbo“, odgovori on.

„Kako družbo?“ vpraša ona in glavo vzdigne.

„I nu, kak prijatelj moj, ali kaka prijateljica...“

Kakor nalašč odpró se malo duri in stara ženica strežajka vpraša, smé li pustiti gospoda, ki zunaj čaka in hoče po sili priti v sobo, rekoč, da je gospodov znanec in da smé vstopiti.

„Tu sim k meni? zavzame se Vida.

„Reci mu, naj me zunaj počaka“, reče Alberto stari služkinji. A komaj ona vrata za seboj zapre, čuje se zunaj glasán govor in takoj vstopi Musolino v izbo.

„Če sta takó, ne vem, kakó bi mogel dober prijatelj, kakor sem jaz, nadležen biti. Predstavi me góspici ali lepi gospé tù, čemú si me sicer vabil seboj“, reče usiljenec nesramno in se jima približuje.

„Kaj hoče ta!“ vsklikne mlada žena.

„Pojdi ven, prosim te, jaz pridem takoj; saj vidiš, da nísi dobro došel“, šepeče mu Alberto nevoljen in v zadregi vsled svoje lehkomiselnosti.

„A takó?...“

„Tiho!“ ukaže Alberto.

Vidi se je bil mej tem povernil ves prejšnji ženski ponos. Vspela se je v vsej svoji lepoti in visokosti in ukazalno tujcu s perstom in obrazom vrata pokazala.

Musolino je verhu vse svoje spačenosti in vsegavajenosti vendar zarudel pred to podobo, imponirala mu je, da se je dva koraka nazaj pomeknil, priklonil jej in rekel potem s prisiljeno šalo Albertu:

„Krasna je tvoja prijatéljica in divna, to moram priznati, res, če ravno obžalujem, da ne sprejema ravno preljudno gostov, katere tí v hišo vabiš. Oprostite!“

Rekši sobo zapusti, a s pogledom, o katerem bi bilo težko reči, ali je imel surove poželjivosti, ali vrebajoče, prežave zlobnosti, ki zaničevalno-pomilovaje govori: čakaj, ubóžica, pridejo ti še drugi časi in drugačni.

Albertu, lehkej duši, bila je stvar neprijetna, a menil je, da je bode na lahko odpravil. Stopi k oknu in tja od sebe govori: „Na to je siten človek, draga moja, da sì sicer dober; obesil se mi je ko sem k tebi šel; rekel sem mu, da naj me zunaj čaka; ali ker je že enkrat prišel tu sem, mogla in smela bi z njim lepše ravnati že zaradi tega, ker je moj prijatelj, veš!“

Nič odgovora.

„Sploh ti moram reči, da tí preveč zahtevaš od mene in nísi več taka, kakor si bila prej“, nadaljuje poluglasno Alberto v okno.

Še nič odgovora.

„Misliš li, da je res taka nesreča, če se seznani dober znanec moj s teboj, in zvé od mene, kaj si mi in kakó? To ní nič. To se imenuje svobodno živeti in svoboda je vsem ljudem lepa reč“

Zmirom nič odgovora. To se mu čudno zdi, oberne se od okna in pogleda po njej.

Stala je zopet ob postelji, glavo naprej pred se deržeč, lasje so ji bili pali čez polovico obraza, po vsem enem lici, drugo vidno oko je pa stermelo vanj in lice njeno je bilo bledo in tem nelepše

kar po njeni nekoliko temnejši lični boji ní postalo vsled bledote belo, nego voščeno.

„Tí me ne ljubiš, tí me prodaješ!“ zavpila je ona sè strašnim glasom in po vsem dolzem svojega života pala na tla.

(Dalje prih.)

Boj Otakarja II. z Rudolfom I.

Spisal Fr. Šuklje.

(Dalje.)

Pravi oče kmetom in meščanom, skerbel je Otakar za materijalno zboljšanje ubogega poljedelca, podpiral mesta, ter jih krepko branil roparskih plemenitnikov, katerim je čestokrat razdejal njihóva gnjezda in zavetja, močno uterjene gradove. Mnogokateri plemeniti preuzetnik prišel je po bridki izkušnji do spoznanja, kakó strogo Otakar na to gleda, da se pravica izkaže vsakemu, bodi si siromak ali bogatin, berač ali velikaš. Da sì ravno ga zaradi te strogosti obrekujeti dve v aristokratičnem duhu pisani kroniki, nemška Otakarjeva in češka Dalimilova, imamo vendar dokazov, da ní bil preoster in da je tudi tam ohranil dobroserčnost in človeški čut, kjer je bil prisiljen strogo kaznovati. Svobodnemu meščanstvu na Češkem in Moravskem je bil on pravi ustanovitelj; ker je sam mnogo mest znova zidal, ter naseljencev potreboval, privabil je tudi dosti Nemcev v svoje dežele in jih zlasti zaradi tega podpiral, ker so bili sposobni za obertnijo in za rudarstvo. Vendar se ne dá terditi (kakor n. pr. Lorenz, Deutsche Geschichte im 13. und 14. Jahrh., I. 305), da je nemški upliv za Otakarja prevladal, kajti že Palacky je dokazal, da so bili vsi njegovi višji uradniki in svetovalci Slovani in da je on sam znal hraniti in braniti narodnost in jezik nasproti vsakemu, kateri ga je zaničeval ali v svojem pravu kratil. Veselo se je razvijalo šolstvo: že takrat imamo v Pragi „studium generale minus“, v katerem se je tudi mnogo inostrancev, zlasti Nemcev, šolalo. Pesništvo narodno je bilo na visoki stopinji in sloveči „kraljedvorski rokopis“ pripada po največ tej dobi; tudi druge umetnosti so bile zastopane, slikarstvo, posebno pa arhitektura. Veliko si je prizadeval Otakar za povzdigo rudarstva: kakor tolikokrat v dobah narodnega razvoja, podarila je tudi za Otakarja zemlja v obilnejši meri svoje zaklade in toliko bogastva mu je prihajalo iz rudnikov iglavskih in kutnogorskih, da je bil on gotovo najbogatejši vladar svojega časa. In temu bogastvu primerna je bila njegóva radodarnost: toliko krasote je bilo videti na njegóvem dvoru, da so od vseh krajev vreli knezi in plemenitniki na dvor vdeleževat se sijajnih veselic, ter občudovat uljudnost in radodarnost gostoljubnega češkega kralja!

Ako je Premisel Otakar vedno bolj povečeval svojo deržavo,

ter mirnim potem v boji toliko novih dežel si prisvojil, ní se to godilo iz golega hrepenenja po veči oblasti, ne iz same bojevitosti, temveč vodila ga je misel, tesno spojiti češke in avstrijske kronovine, ter iz njih ustanoviti novo, od Nemčije popolnem neodvisno deržavo, kakor so jo pozneje, da sì ravno z drugimi pomočki, v istini ustanovili bolj srečni vladarji habsburške rodovine. In bilo je videti, da se mu bode to delo posrečilo! Gospodoval je krasnim, bogatim deželam, premagal je bil sovražne sosede, Madjare in Bavarce, upokoril domače prevzetne velikaše, pridobil si ljubezen ogromne večine podložnikov, zlasti meščanov, ter v svojej osebi združil vse lastnosti in zmožnosti vojskovodje in deržavnika. Rimsko papeštvo mu je bilo zaveznik, in tudi gorka serčna želja se mu je spolnila: potem ko je razrušil zakon sè svojo pervo, zaradi starosti nerodovitno ženo Marjeto, porodilà mu je kraljica Kunigunda zaželenega kraljeviča Vaclava!

A vendar je bilo Otakarjevo stanje zelo nevarno! Smertno ga je sovražilo razžaljeno plemstvo. kateremu je branil tlačiti druge stanove; od nekedaj zakleti sovražniki Slovanstva, dvakrat premagani Madjarji so prežali na priliko, da bi se maščevali; mali sosedni vladarji, grofi goriški, nadvladika solnograški, vladike pasavski in regensburški so se bali prevelike moči Premislidov in zaradi tega sovražili češkega kralja; drugi nemški knezi pa so mu bili nevoščljivi, ker jih je v oči bodlo bogastvo in sreča njegova. Poleg tega so bile nove pridobitve Otakarjeve deržavni fevdi, katerih se je bil polastil v času, ko ní Nemčija imela nobenega pravega vladarja. Da sì ravno je bil Rihard Kornwalski, želeč pridobiti si mogočnega kralja kot priverženca, privolil v te teritorijalne spremembe, nastalo je vendar preważno vprašanje, ali bode prihodnji nemški kralj Otakarju te dežele pustil, ali pa, braneč nemške koristi, v imenu deržave babenberško in sponheimsko zapuščino nazaj tirjal, podpiran od vseh Čehom sovražnih elementov, katere je poleg vse različnosti koristi in nazorov vezal skupni serd in skupna nevoščljivost proti Premislu Otakarju.

In baje to se je zgodilo, ko so nemški volilni knezi 29. sept. 1273 za kralja izvolili Rudolfa, grofa habsburškega. Hoteli so imeti zmožnega, krepkega vladarja — in nikedó ne more odrekati pradedu naših cesarjev izverstnih lastnosti — a vendar ne premogočnega, zaradi skromnosti posestev nenevarnega kralja. Že zaradi tega je pravljica, da je bila tudi Otakarju ponujena nemška krona, da je pa ní maral, gotovo neresnična. Rudolf sicer ní bil ubožen, kajti med švabskimi rodbinami je bila njegóva ena pervih in on sam je znal s toliko spretnostjo širiti svoje posestvo, da je njegov nasprotnik vladika bazelski enkrat vskliknil: „Sede fortiter, domine Deus, vel locum occupabit Rudolfus tuum“, in da so meščani bazelski o njem pravili: „Si de throno suo Deus omnipotens se moveret, Rudolfus comes protinus eum insideret“ — vendar se pa gledé na imetje ní mogel mériti z večino drugih knezov, n. pr. s palatinskim grofom Ljudevitem, ali

lo z našim Otakarjem. Ravno takega moža želeli so si nemški ezi in ravno tak je bil češkemu kralju najnevarniši protivnik.

Takoj se je branil Otakar priznati novoizvoljenega kralja, ker bilo pri volitvi češko kraljestvo nepostavno izločeno. Zoper veljavnost volitve je protestoval pri papežu Gregorji X., ter ga zarotil, naj :ar ne pušča cesarstva v roke priti neznanemu in nezmožnemu, od beraško malho (sarcina paupertatis) zdihajočemu grofiču". Todà dolf se je prikupil rimski kuriji, ter ob enem v zvezo stopil z Ota-ju sovražnimi sosedi. Že na 23. dan jan. 1275. je poklical češkega lja pred sodišče palatinskega grofa, kot pristojnega sodnika v enacih levah; ker Otakar ní prišel, sklenilo se je na deržavnem zboru Augsburgu, da se ima odpovedati deželam Avstriji, Stirski, Ko-ki in Kranjski, in ker se je branil, bil je preklican 24. junija 1276. laj je moral meč razsoditi med Otakarjem in Rudolfom.

Po onem notranjem nagibu, kateri človeka sili tudi v jako ne-nih, zmedenih vprašanjih iskati resnice in pravice, postavlja se odovinar v enacih slučajih, kaj rad na pravno stališče, pokliče razne sprotujoče si stranke pred svoje sodišče, ter poskuša najpreje „in ma juris" rešiti pravno vprašanje. Vendar ne bodemo smeli ó postopati, ako hočemo razlogom boja Otakarjevega z Rudolfom dna priti. Gotovo se je sicer češki kralj pregrešil zoper deržavno-vne oblike nemškega cesarstva, ako se je dosledno ustavljal od ve-r večine izvoljenemu kralju, ter se odločno branil, ukloniti se nje-ri razsodbi o novih pridobitvah in sprejeti poterdilo o podedovanih elah kot deržavnih fevdih. Ali on tega ní storil ne zato, ker je učeval oslabljeno in strohleno cesarstvo, ali ker je prevzetno pre-il nemogočnega grofa, sedečega na prestolu Karla velikega — rveč zato, ker je dobro znal, da bode poleg vse pokorščine pravda mu neugodno rešena, da sì ravno so mu bile l. 1261. od Riharda nwaleskega avstrijske dežele podarjene bile kot fevd in da sì ravno je bil pridobil Koroško po dedinski pogodbi. Stanje mu je bilo no. V dobi namreč po padu hohenstaufske vladujoče rodbine, ko se dva inostranca prepirala za nemški kraljevi prestol, odterga-i so nemški knezi kolikor mogoče od deržavnega premoženja, bo-ili se z ostanki deržavnih posestev, ter takó odvzeli kraljevi časti veljavo in vso bistveno podlogo. Ker pa Rudolf sè samim kra-rim ali cesarskim naslovom ní mogel vladati in ker sam velikega estva ní imel, bil je tedaj prisiljen, zopet pridobiti si v brezvladni i posestva iznejeverjena deržavi (kar je bilo nemogoče), ali pa anoviti si veliko last (hausmacht), na katero bi se mogel opirati svojem kraljevem poslovanji.

(Dalje prih.)

Dekliške pesmi.

5.

Ti ljubo, ljubo solnčece,
Oh pojdi za goré,
Da zvezde mi preljube
Na nebu zablíščé.

Te ljube, ljube zvezdice
Obsevajo nebó,
Pa temno mi pustijo
To zvédavo zemljó.

Oh, ko bi to obsévale,
Kako bi bilo moč,
Da k meni bi prihajal
Moj ljubček vsako noč?

6.

Kaj boš rokó dejal,
Kaj boš slovó jemal?
Čuj merzel veter piše,
In tamna že je noč.

Pa le je vzèl slovo,
Podal ji je rokó
Šel tja, kjer veter piše,
Tja v merzlo, tamno noč.

Ní bilo ga do zdaj
Nikoli več nazaj, —
In veter več ne piše
In merzla ní ta noč.

7.

Moj ljubček je bil dve leti,
Zdaj pa mi je dal slovó;
Zdaj pa mi je dal poročilo,
Da drugo je zbral za ženó.

In mati so popraševáli,
Zakaj imam solzne oči?
Kaj boste me izpraševali, —
Kaj mar so vam moje oči?

Saj mirno ste v hramčeku spali,
Ko čula sem jaz vse nočí;
Pa zdaj še bolj mirno zaspite,
Ko h hčerki nobenega ní.

Baptista.

Valovi življenja.

Noveleta, spisal Emil Leon.

Ma foi, Brüderchen, warum gehst du nicht nach England, wo man jetzt über die galanten Abenteuer einer Königin öffentlich certirt?

Hauff, Memoiren des Satan.

Nekedaj je bil sloveč pevec in ime njegóvo je bilo znano po Evropi. Sedaj pa že davno leži na samotnem slovenskem pokopališč, pozabljen je in na gomili níma križa. Nekedaj so ga obsipali s cvetjem in burne zakonske ženice so iz bogatih lož metale žarne poglede n visoko, krasno njegóvo podobo. Sedaj pa malokedó iz med naših ro-

jakov vé, da se je pod njegóvim laškim priimkom skrivalo pošteno slovensko ime.

Neko jutro je bil prišel v domačo vas nazaj in ondi ostal. Imel je obilo denarja in zato so ga pustili v miru. Sorodništvo mu je bilo v tem času, kar se je bil skoraj v letih otročjih ločil iz domačije, pomerlo in čisto sam je živel. Krog njegóve rojstvene vasi se razprostirajo gozdovi —ške graščine, stari, veličastni gozdovi. V senci teh gozdov je preživel svoje dni. Kader pa so ga morili preteklih časov spomini, povzdignil je svoj glas in pel starim smerekam in jélkam sedaj že davne pozabljene arije iz starih laških oper. Pel je s prečudnim glasom, ki mu je kakor tekoče srebro vrel iz gladkega gerla.

V časih je obernil pogled nazaj v dneve pretekle in čutil je strašan propad svojega življenja. In tedaj ga je gnalo od debla do debla, da je vil roke in glasno kričal. Dostikrat ga je opazil samoten pastir na mahu pod visokimi smerekami ležečega — in glasno jokajočega.

Sedaj pa sedaj mu je dobrotna osoda potegnila zagrinjalo čez bridko preteklost in mu omamila dušne moči, da je živel v lahki blaznosti. Tedaj pa so odmevale po —ških gozdovih njegóve pesmi, prijazno, lahkoživno in veselo. Po tem pa so se zopet povernili temni trenotki.

Ko je zatisnil oči, ní šel skoraj nikedó za njegóvim pogrebom. Položili so ga v samoten grob, na katerem sedaj leto za letom trava raste.

Ali nekedaj je bil dika kraljeve opere v ***, občudovan in jako priljubljen.

Prišel sem z njim v dotiko leta 18**. Moj prijatelj, —ški graščak, me je bil povabil, da naj ga obiščem. Ta prijatelj je imel krasno sestro, kateri sem se bil tiste čase zagledal v globoko oko. In takó je prišlo, da sem bil jesenskega dne v —ški graščini. Rano zjutraj sem lazil potem po grajskih gozdovih, ter si polnil dušo s poezijo, ki je vela po njih. V teh gozdih je bilo, ko sem se sešel z njim.

Na odsekanem parobku je sedel; dolgi lasje so mu neredno padali po čelu in pél je burno v jutranji zrak.

Mene vgledavši se je zakrohotal in potem kričaje izginil v gozdu.

Drugikrat pa je ležal na tleh pod visoko smereko. S persti svojimi je ruval mah iz tál, mečkal ga v roki, ter pritiskal na svoje vroče čelo in glasno je ječal. Postala sva bila prijatelja. In ko je bil umerl in sem jaz čez nekaj časa potem prišel v vas, prinesla mi je njegóva postrežnica, stara ženica, nekaj zarujevelih listov, iz katerih sem pobral naslednjo zgodbo — zgodbo izgubljenega življenja.

I.

Kraljeva opera v *** je bila tisto leto prečudno srečna sé svojimi vspehi. Flotow je bil poslal ravno „Marto“ med svet; prišlo je tudi mnogo gostov, ki so tedaj sluli po vsej Evropi. Jaz sam pa sem bil na verhuncu svoje slave, glas moj je bil še čist, kakor zlato. Ali tedaj sem bil še hladnega, flegmatičnega serca, in v možganih mi ní še gorel in vrel vulkan, kakor sedaj.

Tisti čas je bila primadona pri kraljevi operi neka signorina Lujíza, Nemka, osorna in ponosna. Mi dva sva se sovražila. Ko sem stal na odru in pel, videl sem jo večkrat, da je za kuliso slonela in na me zerla sovražno, nevoščljivo. Kader pa je bila ona na odru, sem pa zopet jaz stal za kulisami, ter jo zerl sovražno, nevoščljivo. Mi dva sva se sovražila. Bila je krasna ženska, neizmérno ponosna ženska, in pravljice so se pravile in naštevale so se osebe, — omenjalo se je celo samo veličastvo — katere so se brez vspeha vile in zvijale okolo nje. Signorina Lujíza je bila ledena, kakor polarno pogorje in cvetje ljubezni ní poganjalo v njenem serci. Mi dva pa sva se hudo sovražila!

Nekedaj, ko sva bila skupaj na odru, ter mi je ona slonela ob rami in bi se bil jaz moral delati, kakor da bi jo poljubil, — poljubil sem jo zares na svilnato lice (na katero ní devala boje). Ali tedaj pa je serdito zasadila svoje bele, ostre zobe v mojo ramo, ob kateri je slonela, da bi bil skoraj od bolesti zakričal.

Drugi dan sem šel k njej, v njeno bogato stanovanje. Bilo je napolnjeno sè zelenjem in cvetjem. Na mehkem slonjalu je pol sedela, pol ležala v tanki, jutranji obleki. Okolo nje pa je ferfetala bela papiga in jela iz njenih belih rok. Signorina Lujíza pa še vstala ní, ko sem bil vstopil. V laséh, takisto bledo-nemško rumenih, pa je imela rudečo rožo. Sedel sem se tik nje, ona pa je skoraj malo zarudela, mordà od jeze.

„Signorina“, dejal sem potem, „mi dva se sovraživa!“

„„Dà! mi dva se sovraživa!“ odgovorila je zaspano.

„Prav zelo sovraživa!“ pristavil sem še. „Signorina“, govoril sem lahkodušno, „jaz se bom ženil!“

Pogledala me je z velikimi očesi, kakor da bi bila hotela vprašati, kaj njo skerbi ta silno nevažna stvar.

„Poglejte, signorina, ženil se bom! Takó pride človek v nesrečo, da sam ne vé, kedaj!“

In ko je signorina le molčala, dejal sem hladnokervno:

„Ženil se bom, in oženil se bom z vami, signorina Lujíza!“

Kakor blisk je skočila kvišku, persi so se ji dvigale in serdito je hodila gori in doli po sobi.

Vstal sem tudi jaz, ter šel za njo. V kotu, kjer je stala majhena, elegantna peč in nekoliko zelenih oleandrov okrog nje, tam v kotu pa sem se hipoma postavil pred njo. Vperla je jezno oči v me, ter mi pokazala bele svoje zobé.

Ko je hotela siloma narediti si pot, ter me odriniti, prijel sem jo s krepko rokó okrog krasnega života, pritisnil jo k sebi in rekel:

„Danes se pa vaših ostrih zób ne bojim, prav čisto nič se ne bojim!“

In naslonila je nehoté glavico na mojo ramo, dolgi, rumeni lasje so se vsuli okolo mene in rudeča roža me je iz teh nebeških lâs objela s presladko dišavo. Ko pa sem ji prizdignil obrazek, bile so ji oči polne solzâ. Potem pa se je pričela smijati, bele roke je oklenila krog mojega vrata in bila je srečna!

Bila je to nagla ljubezen, nagla ljubezen! Kakor tropična rastlina je bila pognala čez noč svoje kali in razvila se v najinih sercih v šopiren cvet. Papiga pa je letala krog stropa, med zelenjem, kljuvala okrog po bogati opravi, ter prav gerdo kričala.

Ko pa sem hotel oditi, sela je signorina Lujíza na stol, pokrila si z rokami obraz, ter jokala svetle solze.

„Zavest mi pravi“, govorila je, „da bode današnja sreča kmalo prešla, da bode izginila vaša zvesta ljubezen, signore Battista, in da bode kmalo pozabljena signorina Lujíza — uboga signorina Lujíza!“

Jaz pa sem govoril, kakor se govori o takih priložnostih.

II.

Zunaj mesta, daleč na okrog, se je razprostirala široka raván, kraljeva last. Kamor je segalo oko, ní bilo druzega, kot dolgočasna pustinja. Samo tam proti severu nekje je rasel bukov gozd starih košatih dreves, iz katerih je gledalo ostrešje prijaznega, kraljevega gradiča. Tu sim je prihajal vladar v poletji sè svojo melanholijo, sprehajal se pod starimi debli, ter se v kraljevem blesku dolgočasil. Tedaj pa je mergolelo v malem gozdiči zlatoopravljenih lakajev, voz in psov, in dvorniki so se gnetli med njimi. Ali v jeseni je bilo prazno, zapuščeno vse in v gradiči je sè starim intendantom vladala smertna tihota. Široko pustinjo pa so hoteli nakupiti že od nekedaj prebrisani spekulanti, ter sezidati na nji tovarna in druga poslopja — ali njegóvo veličasto je ní hotelo prodati. In vsako pomlad je zrastla na nji visoka trava in cvetje med njo, okrog katerega je žuborelo na milijarde merčesov. V jeseni pa se je posušil sad pomladi, ker ga ní nihče smel spraviti, in kakor po mehkem žametu se je hodilo po suhi travi. In če je zaostalo daleč tam mesto, zavito v tanko meglo, in so samo sedaj pa sedaj visoko v zraku zašumele divje gosi, hiteč na jug, tedaj je bilo na teh zapuščenih prostorih melanholično prijazno.

V ta kraj sem rad prihajal. Edino nepotrebno veselje, katero sem si iz svojih obilnih prihodkov privoščil tedaj. bil je konj, sive boje, z veliko belo liso, katera se mu je od ušes čez gobec navzdoli vlekla. Mnogokrat sem prijezdil na njem tu sim na pustinjo. In ko je bilo okrog mene tiho vse, in še kopit konjevih ní bilo čuti na mehki livadi, tedaj sem zapel, da je pesem moja zakipela čez raván, čez plan do sinjega neba. Tu pa tam se je vzdignil škerjanec izmed

osušenih bilek, ter bojeće kviško odferčal, nehoté poslušati mojega petja, po katerem je tedaj vse mesto hrepenelo.

Takó sem bil tudi drugi dan, ko sem bil sklenil svojo zavezo z Lujízo, prijezdil iz mesta. Kakó je bilo to vse prišlo! In kakó urno se mi je bilo udalo ponosno dekle! Od kedaj sem jo ljubil? Danes sem bil prepričan, da že od tedaj, ko sem jo bil zagledal v pervič, sovražno in nevoščljivo. Kamor sem obračal oko, povsod sem videl divni njen obraz. Iz sivega zraka mi je zerl nasproti izmed rujave tratine mi je hitel nasproti, iz modrega obnebja mi je kipel nasproti! Tedaj sem bil srečen — in v prihodnjosti sem pričakoval še lepše sreče. Človek je slabotna, nespametna stvar!

Kar je čutilo serce, to se je ulilo iz njega in hipoma sem bil v ognji zaljubljene arije. Prebudilo me je živahno ploskanje in pa razgetanje konja za mano. Obernil sem svojo žival. Tu pred mano je sedela na konji kakor mleko belem, mlada ženska, vitka in lepega života. Oči pa so se ji svetile od samega veselja in ploskala je z belima rokama.

„Signore Battista, signore Battista, káko radost ste mi napravili!“

In v hipu je prijezdila na mojo stran.

„Kaka sreča! Koliko časa sem iskala tega trenotka! Ali vedela sem, da mora priti, vedela tedaj, ko sem se skrivala v najbolj temnem kotu gledišča in gledala na vas, na oder, kjer ste, v zlato in srebro zaviti gospodovali z našo srečo, z našimi serci, ter takó poredko obračali oko na nas uboge terpinke!“

Stermeč sem se ozerl proti nji. Kedó je bila in kaj je hotela? Njenega obraza nísem poznal do tedaj. Bil je nježen, ali vendar ostro zrisan obrazek; v deviškem cvetji še, ali vendar s tistimi potezami, s katerimi prepreže zakon žensko lice. Podila je svojega konja po mehki zemlji okrog mene, ter v eno mer govorila:

„Kedó sem? To vprašanje berem, dolgočasni moj signore, iz vsake gube na vašem obrazu. Poglejte, jaz sem brezimna vila tega kraja, ha! ha! Nekedaj sva že bila skupaj! Ali tedaj je bila prazna še ta zemlja, in komaj so se bile posušile vode po nji. Tedaj ste pa vi, signore Battista, plavali kakor razcveten lotos po mladih valovih komaj ustvarjenega Amazona in jaz sem kakor droben pisan in tudi komaj ustvarjen kolibrí, kopala se v vašem cvetu, ter se v pervih močeh stvaritve veselila mladega življenja. Tik naju na produ, pristavila je patetično, pa se je ljubi Bog trudil v potu svojega obraza in gnetel ilovico, da bi zgnetel tisto dolgočasno in pusto stvar, ki se sedaj imenuje človek, ha! ha!“

In prav radostno se je smijala.

„In že tedaj — danes je od onega časa preteklo kakih šest tisoč let, in vendar se vas še dobro spominjam — že tedaj sem storila obljubo, da se bodem zopet kopala v vašem cvetu, kader se snideva čez šest tisoč let“.

Potem pa je molčé tesno na mojo stran prijezdila, spela se v svojem sedlu, položila voljne svoje roke okrog mene — in na licu sem začutil gorke njene ustne, mehko, svilnato, jasno!

„Čez šest tisoč let se bodeva videla zopet!“ Ko pa sem povzdignil obraz, bila je že daleč tam na planjavi. Konja je bliskoma podila, njena obleka pa se je vila po zraku, dokler se ní skrila v megli, okrog mesta ležeči.

Jaz pa sem sam ostal, sam sè svojim sercem, v katerega mi je silila tiha žalost.

Uboga Lujíza! Njena podoba je izginila iz s njega zraka, izginila iz temno-rujave livade, izginila mordà tudi že tedaj iz mojega serca!

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Če v pesmi še nekako za silo izhajamo sè svojim jezikom, koliko laže bodemo pisali slovensko prozo! — Nikakor ne! — Kako da ne? — Treba da se porazumemo. Kedor piše o navadnih, vsakdanjih predmetih, ne bode v prehudi zadregi, da je le zmožen jezika, in da le zna sploh pisati. Tudi v prostih povestih, v romanih, če ne sezajo previsoko, ne pregloboko, ne bode nam ravno sile, zlasti če se bodemo ogibali popisovanja oseb, krajev, nenavadnih dogodkov v naravi in v človeški duši in nekih drugih slovenskemu pisatelju pogubnih drobnosti; tudi od tal se smemo nekoliko dvigniti, samo ne previsoko, da se ne usapimo; še celo v globočino se smemo nekoliko upati, todà ne do tja, kjer se začenjajo prave uganke vesoljnega bitja, večne skrivnosti človeškega serca; katere preiskavati in ugibati nas sili nevidna moč, da sì jim pač nikedar ne pridemo do jedra. Ko pride slovenski pisatelj do té meje, ko pogleda kakor skozi ozko póko v oni skrivnostni svet, ki je edini prav za prav vreden njegovega opazovanja in premišljevanja; tedaj mu odreče beseda; še tega, kar je ugledal, kar se mu je razodelo, ne more povedati vernivši se med svoje.

Na to mi poreče kedó: Kaj pa je nam treba radovedno pogledavati v tiste tvoje mračne, skrivnostne prostore? To je nezdravo, prenapeto, nemško; Slovenci smo zdrave, krepke duše; mi hočemo torej zdrave, krepke hrane; kaj nam treba tistega temnogledega modrijanstva in Schopenhauerjanstva! — Njemu odgovarjam: Tebi ga res ní treba, bodi vesel, prijatelj: Bog ti ohrani zdravje na duši in na telesu; da ti dobro diši in tekne jed in pijača tebi in tvojim tovarišem, saj vas je mnogo in radujte se svojega življenja in kader bodete prav dobre volje zapojte s krepkim glasom če tudi z nekoliko kosmatim gerlom: „Na žgancih tropine!“ — —

Ali žalibog, da nas je vendar nekoliko, ki nismo tako krepki in zdravi, da sì je tudi nas rodila slovenska mati, ki smo pogledali nekoliko po svetu, po življenji in videli mnogo kaj, kar nam je skalilo dobro voljo, zbudilo misli, čute, potrebe, katere so tebi in tvojim tovarišem deveta dežela. Ti si tak brez svoje zasluge, mi smo taki brez svoje krivde; ne očitajmo si torej ničesa; imejte poterpljenje z nami, kakor ga imamo mi z vami, izpreobernili ne bodete vi nas, in mi bi vas izpreobračali zastonj. Za vas niso pisane té besede; to govorim onim, ki imajo nekaj višje potrebe; in tudi teh ni tako malo, kakor mislite vi.

Kedor bi morebiti menil, da govori tu neka prevzetnost iz mene, ta bi se jako motil. Meni ní še rešeno prevažno vprašanje, kaj človeka bolj osrečuje nevednost, preprostost, kratkovidnost, ali pa tako zvana višja izobraženost polna nemira, bolesti, neutešnega hrepenenja. Kateremu izobražencu ni prišla še časi misel: Kako srečen je vendar ta ratar, ki stopa v potu svojega obraza za plugom, srečen poleg vsega svojega truda in terpljenja, svojih skerbi, slabih letin in težkih davkov! „O fortunatos nimium, sua si bona norint-agricolas!“ Komú se ní zbudila časi želja, da bi živel z njim, „ut prisca gens mortalium“.

Pa kaj bi se zagovarjal! Meni ne bode, ménim, nihče očital, da se v svoji izobraženosti povzdigujem nad prostaka, da preziram njegóve duševne potrebe, jaz, ki imam največo veselje in more biti tudi nekoliko zmožnosti, pisati za prosto ljudstvo slovensko, ki ga ljubim, ker ga poznam; priča temu zlasti lanski „Zvon“, kateremu se je ravno to očitalo, in more biti ne čisto po krivem, da premalo ustreza željam in potrebam izobraženega sveta. Sedaj se zopet bojim nasprotne graje, težko je zadeti pravo ravnotežje, težko zadostovati takó nasprotnim zahtevam! Dà, rekel sem celo nekjé, da pustímo za sedaj vso „visoko literaturo“, ter pišimo samo za prosto ljudstvo. Tega nasveta ní odobrila večina slovenskega občinstva, in takó sem bil primoran, ker lista ne izdajem za se, premeniti svoj program. Kedor mi hoče tu nedoslednost očitati, prosto mu: „Es irrt der Mensch, solang' er strebt“.

Da sem bil prišel do imenovanega sklepa, pripomoglo je, poleg tam navedenih razlogov, nekoliko tudi stanje slovenskega jezika; in takó smo zopet pri svojem predmetu. Tu pa moram še omeniti, da nikakor ne govorim o jeziku, kakoršnega potrebuje strogo znanstveno slovstvo; to spada na drugo stran; o tem gré sodba posameznim strokovnjakom. Jaz govorim samo o jeziku, katerega nam je treba za „lepo literaturo“. Tu pa se ne bojmo kar naravnost povedati, da naš jezik ní še nikakor takó razvit, kakor bi bilo potreba.

Ne sramujmo se očitno spoznati, kar nam ní in nam ne more biti na sramoto. Kakó bi mogel pameten človek zahtevati, da naj bode naš jezik takó razvit, kakor je n. pr. nemški? Na nespametne, hudobne ljudi pa nam se ní ozirati; njim ne bodemo nikoli zado-

stili. Ne slepímo se torej, spoznanje slabosti je perva stopinja do zboljšanja.

Če mi kedó tu ugovarja: Saj ní takó hudo, kakor praviš; kakor se tebi vidi. Ako ne moreš vseh svojih misli izraziti v slovenščini, kriv si tí sam, ne jezik, ker ga rabiti ne znaš. Kedor hoče po slovensko pisati, treba najprej, da misli po slovensko, potem bo vsaki misli lahko našel primérno besedo. Kedor pa nemške misli tlači v slovenske besede, ne smé se čuditi, da mu stvar ne gre spretno od rok. Misli sí v vsakem posameznem slučaji, kako bi nepopačeni slovenski kmet to povedal. Jaz vse svoje misli lahko povém v dobri slovenščini!

V teh besedah, katere níso izmišljene, je res nekoliko resnice. Gotovo, da mora slovenski pisatelj najprej zmožen biti jezika, takega, kakoršen je v narodu in v boljših knjigah naših; imeti ga mora popolnem v svoji oblasti. To je neizogibno potrebno; kedor ní izpolnil, po svoji močí té perve dolžnosti svoje, níma pravice vmes govoriti; in tudi takih je pri nas, pravijo, a menim, da drugod tudi. Ali jaz terdim, in more biti še kedó drug z menoj, da bode slovenski pisatelj poleg vsega tega imel še velike težave, katerih ní sam kriv. Če mi kedó pravi, da jih níma, da vse, kar misli, lahko povė po slovensko, verujem mu rad; samo praša se, koliko misli ima in kake misli. Za svoje domače vsakdanje potrebe koliko je treba človeku besed? Kakih pet sto, recimo tisoč; s temi se izhaja za silo; ali koliko besed je potreboval Goethe, Shakespeare? Zdí se mi, da nekoliko več. Kedor torej taji uboštvo slovenskega jezika, ta nam razodeva — govorimo naravnost — svoje lastno uboštvo!

„Misli po slovensko!“ To je zopet beseda, ki ima toliko pameti v sebi, kolikor je človek vanjo položi. Res je, da misli vsak narod, in žopet vsak posameznik, v nekih posebnih oblikah. Kedór hoče torej pisati v slovenskem jeziku, treba, da svojim mislim dá najprej obliko njemu primérno, ako je že nimajo. Ali to velja samo do nekih mej; misel sama za se ní ne slovenska, ne nemška; ona je prosta, ne vezana na besedo, pred besedo je bila, sama si stvari besedo, takó da smemo reči: Misel je postala beseda. Kaj posnemamo iz tega? Po moji sodbi to: kader ne najdeš svoji misli primérne besede v jeziku, v katerem pišeš, stvari si besedo sam. Ker je misel, mora biti tudi beseda; ne da bi misel ugasnila, izginila, ker ní našla pripravne oblike; škoda bi je bilo, velika škoda, to se vé da samo, ako je misel kaj vredna. Da pa slovenski pisatelj, izobražen pisatelj, ima take misli, katerim ne najde v svojem jeziku ustrezajoče besede, to je čisto naravno, nenaravno bi bilo, ako bi ne bilo takó. Zakaj je in mora biti takó, to je samo ob sebi takó jasno, da ne potrebuje nikakega obširnega razlaganja. V svojem razvoji smo prehiteli domači jezik, to ní njegóva krivda, a naša tudi ne!

Kam meri to tvoje dolgo besedovanje? To, poterpežljivi bralec, bodeš zvedel morebiti v prihodnjem listu, če te ní že oplašila moja gostobesednost. *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Pri tem spisu sem rabil: „Istorijo srpske književnosti“ Stojana Novakovića. G. Jovan Simeonović Čokić mi je podal mnogo literarnih vesti o najnovejši dobi serbskega slovstva, za kar mu izrekam najtoplejšo hvalo.

V „uvodu“ še povejmo, kakó se je začelo razvijati novo serbsko slovstvo, da bodo „Zv.“ bralci imeli živo podobo njegovega razvoja, po tem jim bode jasno, kakó se je iz tega razvijalo najnovejše slovstvo.

1. Razvoju serbske literature je mnogo škodilo njihovo nesrečno politično stanje. Turki niso nikoli skerbeli za blagostanje svoje „r a j e“, saj so mislili, da je raja, kar pomeni v turškem jeziku: živina, samo za to ustvarjena, da terpi. In Serbje so bili pod turškim jarmom.

Resnično je, da je v Dalmaciji bila dobrovniška literatura v najlepšem cvetu, ko je živel **Ivan Franjin Gundulić** (roj. 1558.). Ali pomisliti je treba, da so Dobrovnik, Zadar, Spljet, Šibenik in Trogir mesta, katera so bila urejena kakor male republike. Dalmatinci so tergovali z Italijo. Mladi Dalmatinci so se šolali po italijanskih mestih, kjer so se navduševali za italijansko literaturo. Vernivši se domu, imeli so za izgled Italijane in so jih posnemali, in ravno zato ima dobrovniška literatura nekoliko italijanskega značaja, in vse dobre in slabe njegóve strani. Ko je v XVII. stol. pala italijanska literatura, imela je toliko upliva na dobrovniško, da je tudi ta prestala. Res je, da so Dobrovničani posnemali Italijane, ali je hvale vredno, da so jemali predmete iz slovanske zgodovine (n. p. Osman) in da so pisali v narodnem duhu. Ko je l. 1453. pal Carjigrad, zapustili so nekateri učeni Gerki svojo domovino, takó jih je nekaj tudi v Dobrovnik prišlo, kjer so jako delovali na mlade Dobrovničane. Dalmatinci so imeli p o l i t i č n o s v o b o d o, pri njih je cvelo m a t e r i j a l n o b l a g o s t a n j e, živeli so v d o t i k i z o m i k a n i m i narodi, kar je pospeševalo razvoj njih literature. Dobrovniška literatura se je začela v drugi polovici XV. stoletja, proti koncu XVI. stol. je bila v svojem cvetu in v XVII. stol. je ocvela. Ali Gundulić, Palmotić, Gjorgjić (1675.—1737.) niso imeli nikakega upliva na razvijanje literature pri sosednih Slovanih.

(Dalje prih.) *T.*

Poprava. V 8. listu, stran 113. Samotar 3., v tretji kitici, tretji verz beri: „prederzno roko“, a ne „s prederzno roko“.

Opomba. ***Uredn. in opravn. „Zvona“ se je preselilo. Novi naslov se glasi:***

Wien, Währing, Zellerhof 6.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

ZVONČEKU.

Zvonček moj nežni, oj zvonček moj snežni,
  Kaj mi ob snegu kopnečem sloníš?
Reci: pokopu-li zimi nadležni,
  Ali nastopu pomladi zvoníš?

Tvoje svetišče je nízko, ubogo,
  Kvíšku, moj zvonče, iz tálovih tal!
Mnogo krasnejšo bom dal ti nalogo,
  Lepše zvoníšče ti bodem izbrál.

Pojdi, na persi se devi nasloni,
  Sneg je v teh persih in tí si snežán,
Ondi o serčni pomladi ji zvoni,
  Cvet ji življenja izvabi na dan.

Gorislav.

LASTOVKAM.

Lástovke, oj Bog vas sprimi,
Ko po dolgi, ostri zimi
Priletele ste nazaj
V mirni naš planinski raj!
Ve pomladi ste znanílke,
Dobre sreče ste nosilke,
Kjer si dom postavite,
Blagor tja pripravite!
Gostoljuben strop je moj:
Svoja gnezda nanj pripníte,
Tù valíte, tù gojíte
Srečonośni zárod svoj.
Skerbno jaz vam branil bom
Nežni rod in mali dom;
Níkdo vas se nedotakne
In mladíčev vam nikdó
Z róko kruto ne izmakne,
Čuval jaz jih bom zvestó!“ —
A zastonj je vès moj klic,
Ne privabi srečnih tíc.
Razkropí se vse kerdelo
Čez prijazno gorsko selo;
Razdelí se v pare tròp,
Slednji par izbere stròp,
Kjer obesi mehko gnezdo;
Prazen je le moj edín,
Ker nesreče jaz sem sin,
Rojen pod nezgodnò zvezdo.

X.

V Draždanih.

Spisala Lujíza Pesjakova.

Mendà ga ní mesta na sveti, ki bi se popotniku hitreje priljubílo, kjer bi rajši razpel šator, nego li v polabski Florenciji. Narava in umeteljnost sta ji bili posebno radodarni, in kjer se tá dvojíca druži, kjer ima serce in um toliko zabave, tam je človeku dobro bivati.

Ljubi čitatelj, izpremljaj me po izprehodu, pojdi z menoj na „Brühl-ovo teraso“! — Ozri se zdaj na levo! Ali to, kar se pred tvojimi očmi razprostira, ní prava stolíca sama? Kje si videl ponosnejših poslópij, kje imenitnejših znamenj, opominjajočih nas dušnih vitezov? Kje zelené lepši drevoredi, kje se igrajo čistejši vodometi na zelenejših grivah? Kakó krasno je že to, kar nama je najbliže: dvorno gledališče, katoliška čestitljiva cerkev, kraljev grad in tam na óni stráni slovečega pregradja, blagajnice tolicega nesmertnega zaklada, kakó čudovito lepo se tam vzdigujeta ponosita stolpa Sofijinega svetišča! Gledaj v terasnem podkrilji dolzega krasnega mostú, ki derži iz starega v lepo a menj zanimivo novo mesto. Kakó vse na njem sem ter tja mergolí! In Laba, mogočna Laba, ali si že gledal veličastnejše reke? Mirno in ponosno podí valove, na katerih se zibljó nebrojni čolniči, voljno se ogibáje parobrodov, ki gori in doli hlapé. Pozdravi cvetoče holme, nasproti ležeče, ki takó prijazno vabijo! Ozri se malo bolj na desno v sêli Loschwitz in Blasewitz! Svetlo in lično se prikazujeti izpred senčnate šume, kjer sta se nekedaj šetala prijatelja Schiller in Körner. Dalje in dalje naj ti plava okó tja, kjer ti „saška Švica“ odkriva čudesa, in mólči, ako moreš! A tega ní moči! Očarovan klikneš: „Božji svet, kakó si neizrečeno lep!“ In tudi tod je v nekedanjih časih hodil tvoj rodni brat, — tudi ta zemlja je bila slovanska.

Verniva se v staro mesto, idiva mimo vseh poslópij spomenikov, sezidanih v najčistejšem zlogu; od blizo si oglediva ónih zastarélih, a vendar nepopisno prijaznih hiš s tini, pavlačami in stermimi strehami, ter prištati nama bode, da tak pogled očesu bolje deje, nego li versta enoličnih stavb, podobnih kosarnam, a ne družnim stanovanjem! Pa zunaj mesta! Zaselje poleg zaselja, drugo lepše od druzega, vsako sredi verta, ograjeno z omrežjem. Kakó je snažno vse; kakó so trudoljubivo obdelane gredíce in s peskom posute steze! Okolo visokih óken plavajo snežnobele zavése, ter na vsacem cvetó rastline. Zimzelenove vejice veselo plezajo po zidovji do strehe, od koder se razpenjajo nazaj, gledajoč skozi okna v lepih sob svetle prostore.

Obhodila sva „véliki vert“, draždanski „Prater“, ondi petje in godbo poslušala, in tisoč prijaznih obrazov se nama je nasmíhalo; a zdaj, ljubi moj prijatelj, vêdem te v pregradje, v svetišče umételjnosti, v draždansko galerijo. Znaj, samo Louverskej se ona odmakne, drugi na sveti ne. Ali ti ne utríplje serce, da ti je videti

dano to lepoto? Ali ne stermiš o večnih zakladih, ki so tukaj nakopičeni? — O, gledaj in gledaj! Nasititi se ne moreš nikedar; a vsako stopinjo se bodeš z nova ponižno uklanjal človeškemu duhu! In zdaj, ko si razvnet in misliš, da si najvišje užil, kar je očesu uživati môči, zdaj ti pokažem pot v zadnji prostorček na severnem konci galerije, vratno proprogo vzdignem, beseda ti umíra na ustnih, pri Sikstini si! — Temu pogledu se ne moreš utergati. Gledal bi neprestano divno-sladkih oči, ki se obračajo za teboj, kamor se pomakneš, ih ti mir v dušo sijejo. Tej podobi enakega ne najdeš nikjer, če tudi prehodiš vso zemljo. Toliko nebeške krasote v tej prósti zemeljski obliki! Toliko vzvišenosti v toliki ponižnosti! Vzor device in ob enom vzor matere! Blizo te bogorodíce gine svet; dokler jo ogledujemo, tam smo, kjer ona biva — v nebesih! In otrok na sladkem nje naročaji? Kaj bi dejala o njem? — Njeno dete je!

Kam sem zašla? Dogodek svojega življenja, ki se mi je neugasno vtisnil v spomín, hotela sem povedati, a popisovala sem Draždane in poskušala sè slabo človeško besedo predočiti nadzemsko lepoto. Oprôsti, ljubi čitatelj, oprôsti posebno tí, kateremu so te verste pervemu odmenjene, tí, ki si sam že bival v krasni stolíci na Labi, ter z umeteljskim očesom lepoto premišljal, in v kateri koli obliki se ti je podajala, bolj jo razumel, nego li prosta žena. Zatorej vernimo se k začetku. Leta 1854. sem potovala po Nemški in užíla v Draždanih zlate, nepozabljene dni. Poletje in življenje sta cveli, a jaz, mlada, srečna, mehka vsacemu vtisu, naslajála sem se čarobnosti od narave in umételjnosti. Kakó bi ne bila tudi šla v dvorno gledališče! 19. junija so igrali Weberjev „Freischütz“. Sloveča La Grua je pela Agato. Često poprej sem poslušala to opero; vendar mi je zdaj bilo, kakor bi mi pervič zazvoníla na uho. Zdaj še le sem razumela nje skrivnostno čarobo; zdaj mi je bila jasna instrumentov govoríca: v njej je vonjal in šumel gozd, v njej je tožil slavec v mirni tihotni noči! Kakó sladko-domače je véjalo iz lovčeve hiše, kakó čudovito-lepo je tamkaj zvenéla visoka pesem ljubezni! A groza me je bilo, kader se je svetla podoba izpremenila v mrak, nevihta razsajala in v volčji duplíni divjala bésovska sila. Weberjev „Freischütz“, ta nesmertna, gozdna pésem je oživíla v meni vso romantično poezijo. In kakó so je igralo! Kje bi vzela besed, popisujoča Agato? — La Grua je tedaj bila na verhunci svoje slave; Evropa in Amerika sta se jej čudili. Zatorej ne žugnem o doveršenosti nje petja, ne o nje igranji; reči mi je samo to, da sem časi sama sebe vprašala, ali bedím, ali me varajo mamljive sanje? Ne — vse res je bilo. Tam je stala óna lepa, bleda, černooka pevka, hči španskega naroda, vzdihujoča tožbo ljubezni, hrepeneča po svojem Maksu, trepetajoča o njem. Vmes je goréče molila, da se ji nebesa níso mogla ustavljati. Zdaj je stópila k oknu, nebo se je razvédrilo, iz temnega smerečja se je nekedó bližal, a ona je z ruto maháje zavpila: „on gré! on gré!“ in to s takim ognjem, ter se je potem s tako sveto hvaležnostjo k Bogu obernila, da je malo ne čustvo za-

dušilo mene poslušalko, in so mi persi hotele počiti. Plosk in vrisk je germel po gledališči, venci lavorovi so obsípali umételjnico. Vsaka žilica v meni je trepetala, gorke solze so mi tekle po licih, in v tem hipu se mi je pervič rodila vroča želja: „da bi tudi moje dete kedaj takó pelo, moje dete kedaj takó pelo, moje dete, katero se v daljnem dômu ziblje na zvestem naročaji predrage babice. Presrečna bi jaz bila!“

Vso noč nísem zatisnila oči; čudoviti glasovi so mi neprestano zvenéli po ušesih, serce je bilo polno hrepenečih željâ. A ko me je pod jutro spanje premóglo, klečala sem v sanjah pred divno Sikstino, ter okolo nje so pele Weberjeve melodije in iz daleč se mi je nasmihalo sladko, sladko moje dete, okrogli ročici k meni stezáje.

Osemnajst let pozneje sem bila zopet v Draždanih! — Krasno je bilo mesto, kakor prej. Ponosno so se vzdigovala njega poslopja in znamenja, prelepe cerkve so zopet v nebo kazale; a drevoredi níso zeleneli, vodometi se níso igrali. Z veličastnim tokom se je valíla mogočna Laba, čolniči so plavali, parobrodi po njej hlapéli: a nje bregovi so bili veli: pozna jesen je sivim ovojem pregrinjala zemljo. Pervi moj pot je bil k Rafaelovi bogorodíci; nebeška podoba me je z nova očarovala; a veseliti se je nísem mogla, kakor nekedaj: tesno, neizrečeno tesno mi je bilo ob serci!

Često sem zahajala v dvorno gledališče, in 5. decembra se je igral zopet — Weberjev „Freischütz“. Mlada, neznana pevka je pervič stopila pred svet; bila je za Agato. Pervo dejanje je bilo zaveršeno, drugo se je hotelo začeti. Sedela nísem zdaj v parketu mej poslušalci, slonela sem na odru za kulisami. Neskerbna se zdaj nísem radovála prekrasne godbe, nego silnih čutil nevihta je bila razburjena v meni. Strah in nádeja me je bilo; časi me je hotelo veselje osvojiti; a naglo ga je premoglo nepopisno gorjé. Prost delavec, mendà tist, ki mu je bilo vzdigovati zavéso, vidèč, da se jedva po konci deržím, odvêde me do svoje leséne klopčíce za pervo kuliso in prijazno reče: „sédite, gospá!“ Tihoma pristavi: „lepše Agate še nikedar nísem videl!“ Pošteni mož mi je hotel up vstrômiti.

Kakó blizo sem zdaj bila Agate! Malo korakov od mene je na odru pripravljena sedéla pri mizici. Z rokama bi jo bila lehko dosegla, a zdelo se mi je, da je že doseči ne morem. Lepa je bila! Lepa, kakor rožno cvetje, kader se v pomladnjem svitu zbuja. Mirno, brez strahú je gledalo nje krotko, čudovito okó, in divno veselje, sladek up je obzárjal milo obličje. O Bog moj! — zdaj kapelnik dáje znamenje, zvonček zapoje, debele verví poleg mene zagibljejo, zavesa vstaje — vse tiho po gledališči. Godba udari in z njo vred zapoje prekrasen, krepek glas, kateri potresne vso mojo dušo! Pa sedaj nísem ničesar videla in čula: mračilo se je pred menoj, ter kakor od daleč so k meni zvenéli glasovi. Moliti sem hotela, a misli sem zaman zbirala; samo trepetala in jokala sem; takó je vse kipélo po meni, da sem hotela umreti. V gosto meglo je zavita klečala tam Agata in svojo molitev pela takó milo, takó otročje-pobožno, da je

hvaleče vsklikávanje po gledališči zatapljalo petje. Nekaj laže sem jela dihati. Zdaj stopi k oknu, mahne z ruto, zavriska: „On gre! on gre!“ in zmagovito veselje, iskrena hvaležnost se ji uterga iz persi. Plosk zagermí in kitica mladih rož pade pred pevko. Težek kamen se mi je odvalil od serca; Boga sem zahvalila tudi jaz, a — presrečna nísem bila! — Serce, tí čudna uganjka! Kakó željno si čakalo tega trenotja, kakó se ga veselilo; a kakšen strah te je imel, kader se je bližalo, kar dalje, tem bolj; kakó si kervavélo, ko že niti izbége ní bilo! Ali se mi ní izpolnila vroča želja, ki se je takó čudovito dotikala tudi mojega otroka? Izpolnila, po naključji; — a ne, po naključji ne, — višja oblast je nad nami. Izpolnila se mi je ravno na onem mesti, kjer se je pervič oglašala, Weberjeva Agata mi jo je bila odehnila in za Agato je bila moja hči pervič v svojem zvanji. Ali nísem bila osodi hvaležnosti dolžna? Ali mi níso druge matere zavidale? Ní-li bilo moje dete izbrano izmej drugih? Dà, dà, — a pot, na katerem so poprej samó cvetice vonjale, samó lavor zelenèl, hipoma se mi je zdel ves ternov, ves opasen! Ljubezni, materine ljubezni je bilo groza žertve, najdražje svoje blago ostaviti za vselej tujim rokam, če tudi rokam divne umételjnosti!

Tercet se je zdaj pel in ponavljalo se ploskanje. Agata se je bila dolžna z nova pokazati; a jaz, jaz bi jo bila najrajša skrila vneti množici, najrajša pobegnila z njo v tihotno domovino.

Zadnji krat je pala zavésa. Agata prihití k meni, na tla se verže pred leséno klopčico, pokloni mi kitico rož in me začne objemati z obema rokama. Krasnejša je bila, nego li kedaj poprej. Navdušeno so ji plamenéle oči; radost je poveličávala nje lepoto. „Presrečna sem, da živim“, vsklikne: „zdaj vem, kakó je v nebesih! Ní-li prav, da se nísem hotela odreči umételjnosti? Kaj so vsi zémeljski zakladi proti njej? — Mati, predraga moja! kakó te ljubim! Samo o tebi sem mislila, ko me je pohvala povzdigovala. Kaj ne, da se tudi tí veseliš? Kaj ne, da se od same radosti jokaš, in si tudi tí srečna?“ — „„Kakó bi ne bila srečna? Nísi li tí moja hči?““ — „Ali še pomniš, mati, kader sem bila dekletce malo, malo, tebi do kolén, tvoja Léníčka, ter sem vedno rékala, da me je Bog samo za petje ustvaril?“

Čudo pač ní, da sem videla edino svojo hčer, v njeni sreči do malega pozabila sama sebe, ter da nísem zapazila raznih ljudi, ki se jih je bilo nabralo okolo naju. Na odru je bilo vse živo: pevci, pevke in godci iz orkestra so hoteli čestitati mladi pevki; a molčali so, ter očarani gledali nje čisto veselje, nje otročjo ljubezen. Intendant grof Platen, netják slavnega pesnika, nama se je približal in prijazne besede govoril, čudèč se izverstnemu talentu. Pervi kapelnik, imeníti Julij Rietz, tudi jo je živo pohvalil, pevci in pevke so novi tovarišici prijateljsko roko stiskali, vsi prerokujóč najsijajnejšo bodočnost. A tam za njimi je stal prosti delavec, prijazno se mi nasmiháje, in kar si je oterl z očesa, svetilo se je lepše, nego li vsi dragi kameni.

Odvêzli svi se iz gledališča, in svoje stanovanje našli razvečeno,

s cveticami olepšano. Takó je naju bila prehítala domača gospodinja, katera ní mogla prehvaliti ljubeznjive Agate, in je neprestano pripovedovala, kaj je v gledališči rekel ta in ta, in kakó je nova pevka vsem po godi. Po naključji — zdaj utegne ta beseda biti prava — živa ženica redkih, belkastih kodercev in bledega obrazka je bila Adelajda Müllerjeva, vnuka Friderika Kinda, njega, ki je „Freischützu" libreto spisal. Naj mimo gredé tudi povém, da sem po nje prijaznosti videla Weberjev klavir, ubog, star spinét, pri katerem so bile zložene harmonije, ki ostanó lepe in mlade, dokler bode solnca in meseca. Urednik „draždanske Presse" je zdaj njegov gospodar.

Da si je nama uljudnost dobro déla v tujini, vendar sem se oddehnila, ko svi naposled ostali sami. Utrujena sem hrepenela po edini samoti. Tudi to noč nísem zopet mogla zaspati. Na zvoniku Sofijine cerkve je že polunoči odbilo, a še sem pri oknu slonela. Mesec je svetil in tišino časi prekínil merzli sever, ki je pripogibal starega drevoreda veje. Kakor v sanjah so mimo méne šle dogodbe denašnjega večera. Neizrečeno dolgo se mi je zdelo od 6. ure do polunoči; a koliko sem prečutila mej tem časom! Naposled sem okó vperla na južno stran, vedóč, da tam biva, kar imam še ljubega na zemlji, ter da od ondód ljubeče misli in želje tudi k meni hité.

Boj Otakarja II. z Rudolfom I.

Spisal Fr. Šuklje.

(Dalje.)

To pa mu je bilo tem ljubše, ker je pervi kralj iz habsburške dinastije vedno mislil na povzdigo svoje rodbine, ter v ta namen mnogokrat rabil svojo kraljevo čast in deržavnopravne oblike samo za rodbinske koristi. Zato so se mu pa primérne zdele one bogate dežele, katere je bil Otakar s tolikim trudom svoji deržavi pridobil, in tedaj je Rudolf takoj sklenil, odvzeti mu jih z deržavno pomočjo, ter dati v last habsburški rodbini. Jasno je pokazal Rudolf svoje namere s tem, da je zvezo sklepal in na boj se pripravljal mnogo preje, nego se je začela pravda zoper Otakarja. Tedaj je pa tudi Otakar dobro vedel, da mu gré za trud vsega svojega življenja in nikakor ga ní bila volja, brez kervavega boja popustiti te prostorne pokrajine smelemu nasprotniku!

Ali že naglo končana vojska l. 1276. je prepričala Otakarja, da je naletel na izredno nevarnega sovražnika. Rudolfov zaveznik, grof Mainhart tirolski, se je polastil Koroškega; brat njegov, Albert goriški, je osvojil Kranjsko. Na Stirskem so se uperli plemenitniki, ter pregnali češke posadke. Vendar ní obupaval Otakar: ker mu je Avstrijo

branil njegov prijatelj Henrik, vojvoda nizobavarski, čakal je Rudolfa na Češkem, ter nameraval uničiti nemško vojsko takó, kakor se je bilo že mnogim nemškim vojskam zgodilo, ko so prederzno napadale naravno terdnjavo češko. Ali Rudolf, pridobivši na tihem omahljivega in nezvestega Henrika, obljubivši mu gornjo Avstrijo, prime Otakarja od druge strani, vdari na Avstrijsko, kamor mu je bila pot sedaj odperta, ter kmalo obleže mesto dunajsko, zvesto udano češkemu kralju. Kar je mogel, hitel je sedaj Otakar, da otme avstrijska posestva, ter ustavi napredujočega Rudolfa. Z utrujeno, opešano vojsko prihiti na bregovje Dunava, ali v tem hipu poči ustaja tudi na Češkem in mogočne plemenite rodbine Riesenburgov in slavnih Vitkovcev, ter več drugih plemenitnikov zatajivši ljubezen in zvestobo do domovine in do kralja, stopijo na stran Otakarjevih nasprotnikov. Povsod obdan od gerde izdaje, bil je Otakar prisiljen, neugoden mir skleniti. Dné 21. novembra 1276. odpové se oblasti nad Avstrijo, Stirsko, Kranjsko in Koroško, odpové se gospodarstvu nad Hebom in Pordenono, prizna Rudolfa za nemškega kralja, prejme iz njegóvih rok Češko in Moravsko kot deržavne fevde, ter privoli v to, da se Vaclav, češki kraljevič, in Kunigunda v zakon izročita Rudolfovima otrokoma Guti in Hartmanu. Že 26. novembra se je pokoril mogočni Otakar osebno v Rudolfovem šatoru pred veličastjo nemškega kraljestva!

Mnogo so ugibali zgodovinarji, kedó je bil pač kriv, da je že l. 1278., tedaj komaj dve leti po sklenenem miru, zopet razsajal bojni vihar po dunavskih bregovih. Nekateri, kakor Kopp (gesch. der eidgenössischen bünde, I. 228 in dalje) in Lorenz (l. c. II. 202 in d.) pravijo, da je bila krivda Otakarjeva, ter da je le ta boj takó rekoč „iz terte izvil“; drugi, kakor Palacky, pa češkega vladarja branijo, češ, da je bil od Rudolfa prisiljen z nova poskušati omahljivo bojno srečo. Dokaj besedovanja o zgodovinsko in psihologično čisto jasni stvari. Istina je sicer, da je bil Rudolf po vsem nepripravljen, ko se je boj ponovil med tem, ko je Otakar več mesecev že se pripravljal na osodepolno bojevanje, ter na skrivnem povsod zaveznikov iskal; ali z druge strani se ne dá prezirati, da je Rudolf, kar je mogel, porabil svojo pervo zmago, ter nezadovoljen z uspehi l. 1276. v dopolnilnih pogodbah od 6. maja in 12. sept. 1277. vedno več zahteval in nova bremena nakladal premaganemu nasprotniku. Silil je kraljestvo češko nazaj v deržavnopravne razmere, neveljavne že od l. 1212. in braneč one izdajalce, češke plemenitnike, segal je v suvêrenstvo češke krone, ter pretil uničiti bistvene pogoje njenega obstoja. Ako je tedaj Otakar, videč, da miroljubnost ničesa ne koristi, zopet potegnil meč, ter protivnika z nova pozval na boj, storil je samo to, kar je od njega zahtevala dolžnost do naroda in spomin slavnih pradedov! Potem pa — ní ga v nesreči hujšega čutila, nego misel nekedanje velikosti! Da sì ravno premagan po izdaji svojih prijateljev in služabnikov, ter po neugodnosti razmer, vendar ní bil pozabil Otakar, da je bil nekedaj najmogočnejši vladar keršćanski. Zastonj se je trudil, filosofično zaničevati premenljivo in nestanovitno

sreče *) — bila je slednjič slavohlepnost in čestiljubnost močnejša, nego slabotna filosofska tolažila. Otakar je bil junak — in junaku gre boriti se z nemilo osodo, ne pa udati se ji brez boja, brez upora. sè samostansko resignacijo!

Izveden opazovalec političnih prememb, sprevidel je Otakar kmalu, da je tudi Rudolfovo stanje postajalo bolj in bolj neugodno. Novi papež Nikolaj III. ní mu bil prijatelj, nemški knezi so ga zapuščali, nekaj ker jih je jezila sreča njegóva, nekaj ker je preveč skerbel, da bi obogatil svojo rodbino, in prebivalci Otakarju odvzetih dežel, zdihajoči pod bremenom prevelikih davkov, želeli so si zopet staro vlado in starega gospodarja. Izverstno je znal porabiti Otakar predrugačene razmere. Večino nemških knezov si je pridobil vsaj v toliko, da so v pretečem boji ostali mirni opazovalci; nekatere, n. pr. Henrika bavarskega, je izvabil popolnem na svojo stran, ter prejel od njega dejanjsko podporo. Najtehtnejši argument pri tej spremembi so bili gotovo sè zlatnino in srebernino težko obloženi vozovi, o katerih nam letopisci pripovedujejo, da so jih iz Češkega na Bavarsko vozili. Sorodni mejni grofje braniborski in vojvode sileški so postali Otakarjevi zavezniki in mnogo turinških in mišenskih vitezov je stopilo v češko vojsko, pridobit si bojne slave in materijalnega dobička. Najbolj zanimljiva pa je prošnja Otakarjeva do poljskih vladarjev, kajti v njej naglaša češki kralj skupno narodnost in skupni jezik, ter povdarja potrebo, složno v bran se staviti rastoči nemški sili in pretečemu ponemčevanju!

Upor, katerega so prezgodaj napravili Otakarjevi priverženci na Dunaji in v severni Avstriji, razjasnil je brezskerbnemu Rudolfu nevarno stanje. Takoj je izkušal zbirati svojo vojsko; vendar sta mu zdatno pomoč privêla le grof Mainhart tirolski in nadvladika solnograški, od vseh drugih nemških knezov pa sta mu prihitela edina grajski knez (burggraf) Friderik Hohencolerski in Henrik, vladika bazelski. Na srečo mu je ogerski kralj Ladislav, serdit nasprotnik češkega kralja in češkega imena na pomoč poslal dobro oboroženo vojsko, katero zgodovinarji različno cenijo, od 15.000 do 56.000 mož.

M. 27. junija 1278. se je poslovil Otakar od žene in otrok, ter zapustil zlato Prago; kakor da bi ljudstvo slutilo, da ne bode nikedar več videlo preljubljenega vladarja, spremilo ga je v procesiji, na čelu duhovščina, iz mesta, voščilo mu srečno pot, ter glasno plakalo. V Bernu se je zbirala vojska; potem je avgusta meseca Otakar avstrijsko mejo prestopil in z glavno vojsko po moravski ravnini se pomikal. med tem ko je druga četa proti Kremsu krenila. Že 24. avgusta sta si stala sovražna vladarja takó blizo, da od ene vojske do druge ní bilo več nego ena milja. 25. avg. ste zavzeli obe vojski pri Dürnkrutu na moravskem polji bojne pozicije.

---

*) Kar dokazuje Otakarjevo pismo kraljici Kunigundi navedeno pri Palackem, II. 1. 251; primeri sicer Lorenz, II. Da bi kraljica bila dražila svojega soproga, je popolnem izmišljena pravljica.

Ozrimo se sedaj nekoliko na osebnost znamenitih borilcev Rudolfa in Otakarja v prevažnem trenotku, ko sta nameravala rešiti vprašanje, ali bode za naprej nemški ali slovanski upliv vladal po prostornih deželah med Dunavom in jadranskim morjem, katere ločijo zapadno in vzhodno življenje. Priznavati moramo, da sta po izverstnih svojih lastnostih oba borilca vredna bila, gospodariti velikim deržavam. Rudolf je imel takrat 60 let. Bil je mož previsoke rasti (meril je blizo sedem čevljev), suh in koščen; malo plavih las mu je pokrivalo teme, nos mu je bil orlovski, pogled oster, obrazni potezi fini. Prijazen in šaljiv v pogovoru, prost v svojem vedenji, trezen in zmeren (nosil je dostikrat celo zakerpano obleko) utisnil se je takó spominu svojega naroda, da se je veliko število pravljic o njem ohranilo. Da je bil izboren vojak, to pričati zlasti njegóvi vojski zoper Otakarja; bil je pa tudi izreden diplomat, praktičen mož, realist brez vsakih domišljij, ogibal se je skerbno visokosegajočih namer prejšnjih cesarjev, posebno Hohenstaufov, ter je v pervi versti za svojo rodbino skerbel.

Češki Otakar pa je štel tedaj okolo 48 let; popisujejo ga nam kot moža bolj majhne pa krepke rasti, černikastega obraza in posebno močnih širokih persi. Osebno hraber v boji, da mu ní bilo enakega, pobožen, da sì ravno po srednjeveški šegi, omikan v vedenji in veselega serca, izboren govornik in odličen deržavnik. bil je izgled viteškega življenja, kralj od nog do glave, zatiranim in ubogim zavetje, prevzetnim in nesramnim strah! (Konec prih.)

SPOZNANJE.

Preteklo krasno noč
Pa sem se, strasti vroč,
Preljubi izneverîl.
In ko zoril je dan,
Domóv sem ves skesan
To belo cesto méril.

Na plesu tám sem bil
In v kolu sem vertil
Oh mlado, bledo ženo;
In silnih strasti vnet
Pozabil sem ves svet,
In ljubo zaročeno.

Kaj mar mi je biló,
Da so si na uhó
Ljudje to šepetali? —
Da bodo to novost,
Kakor psi gladni kost,
Po mestecu glodali?

Kaj bilo mi je mar?
Pogledov njenih žar
Me skranjo je pogubil:
Prijel sem jo čez pas,
Zatajil jej v obraz,
Da drugo kdaj sem ljubil...

Pa ko zoril je dan,
Sem truden in skesan
Domov se samec vračal:
In pekla na vso moč
Me vest je, da sem noč
Sè svojo srečo plačal.

Baptista.

Valovi življenja.

Noveleta, spisal Emil Leon.

(Dalje.)

III.

Jesenski piš je bril čez resje dolgočasne pustinje. Tudi v mojem sercu je bila jesen in oster sever neizrečene nezadovoljnosti je razsajal po njem. Lagal sem, moral sem lagati! Časopisi so prinašali prezanimljivo novost, da se je signore Battista od kraljeve opere zaročil z lepo in krasno primadono, signorino Lujízo. Med prijatelji pa smo pili šampanjca, ter si v najsvitlejšem blesku slikali prihodnjost. Jaz pa sem moral lagati in kričati z njimi.

Ali odtegnil sem se temu hrupu in prišel na pustinjo, da mi je jesenski piš hladil vroče čelo. Tudi danes je prijezdila čez raván na svojem belem konji in za njo se je vila dolga obleka. Na obrazu pa sem ji bral očitajočo žalost.

„Danes pa res ne vem, čemu ste prišli“, dejala je jezno, in drobna, rudeča, prijazna pičica se ji je naredila na čelu, „jaz nočem prav ničesar več z vami govoriti. Govorite s tisto prekrasno in prenebeško svojo Lujízo“.

Serdíto je vdarila z bičem po konji in v diru se odpodila čez plan. Neizrečena strast pa se je polastila moje duše in za njo sem dirjal, takó da se je konj komaj dotikal mehkih tal. Ali nísem je mogel doteči, naposled se mi je skrila v bukovi gošči, katera je rasla okrog kraljevega gradiča.

Kmalo sem bil tudi jaz ondi. V duhu pa sem prisezal tedaj vse mogoče prisege, da mora moja postati ta stvar! In pozabljena je bila Lujíza, pozabljen ves svet. Po tleh so ležale odsekane veje gosto nastlane. Živinče pod mano je obstalo in ní hotelo dalje. Stopil sem sè sedla in za uzdo sem peljal konja čez goščo. Oblil si je bil široke persi s penami in na vse moči je sopel. Jesensko listje in druga suhljad je šumela pod mojimi koraki. Ali v meni so bile razburjene vse moči in valovi serca so me preobdali. Naprej in le naprej sem hitel, dokler nísem dospel do nje.

In med drevesi je stala in na licih ji je še cvela rudečica burnega jezdenja. Z roko si je deržala dolgo obleko. Konja svojega pa je bila privezala nekje za vejo.

Prišel sem do nje. Vprašala je ponosno:

„In kaj sedaj?“

„Jaz te ljubim“, odgovoril sem burno, „in tudi tí me moraš ljubiti!“

„Moram?!“

In ko sem jo hotel siloma okleniti sè svojimi rokami, sunila me je močno od sebe, povzdignila bič — ín goreč vdarec me je spekel na licu. Razkačen sem planil k nji in serd me je napoln-

„Stvar slabotna!“ zakričal sem, iztergal ji bič iz nezmožne roke, pritiskal jo k sebi in sè strastjo poljubaval njeno vročo glavico.

„Jaz te vendar ljubim“, zdihoval sem, „in če me pokončaš in stareš v prah, jaz te bom vendar ljubil!“

Mordà me je takrat v resnici ljubila, mordà me je iz vsmiljenja ljubila, mordà je imela še nekaj večno ženskega v svoji popačeni duši, kar ji je omečilo serce do mene tedaj! Radovoljno je slonela na mojih persih, ter obernila obraz proti meni, obraz, iz katerega mi je zasijala preprijazna pomlad ljubezni. Roko pa mi je pritisnila k licu, kjer me je še pekel njeni vdarec in šepetala je:

„Jaz te tudi ljubim!“

In potem je še pristavila:

„Čemu pa si tudi ljubil signorino Lujízo?!“

* * *

Jesenski piš je majal veje visoko nad nama. Rumeno listje je padalo z njih in časi je zastokalo kakó deblo in sapa je zatulila.

„Čemu pa tudi ljubiš signorino Lujízo?“

In živo je nadaljevala:

„Poglej, nísem ti govorila resnice! Pred šest tisoč leti te nísem poznala še in tedaj ní bilo ne tebe, ne mene. Tudi nísem vila tega kraja, ampak le priprosta hči pustega kraljevega intendanta, stanujočega tu za gozdičem v kraljevem gradu. In primadona Lujíza je več ko sem jaz in ima takó lepe černe oči — in tí jo ljubiš!“

„Jaz je ne ljubim“, zdihnil sem. „In večnega Amazona nísem videla nikedar in nikedar ne krokodilov njegovih vodâ. Ali če pogledam v tvoje oko, odpre se mi krasna, tropična planjava: večno pogorje dviguje se proti večnemu nebu in večni snegovi po njem se zavijajo v sive megle. V znožji pa se šopiri neskončno cvetje in kakor zlato se blišči med njim veličastni Amazon, v katerega valovih se koplje solnce moje ljubezni!“

Mehko me je objela, ter si položila glavico na mojo ramo in svilnate ustice na pekoče mi lice. In takó je slonela in šepetala:

„In če me v resnici tudi tí ljubiš, tedaj mi prineseš beli list, na katerem bode zapisano, da je signore Battista povedal signorini Lujízi, da je ne ljubi več, da je čisto nič ne ljubi več. In na tem listu bode sama signorina Lujíza sè svojo roko podpisana, sè svojo roko! Tak list mi prineseš, če me ljubiš, če me ljubiš!“

Obljubil sem, da ji prinesem tisti list. Potem pa se mi je ročno izvila, odvezala svojega konja in počasi je odšla iz mesta. Molčala je in samo sedaj pa sedaj obernila obraz k meni, iz katerega se mi je zdelo, da mi je sijala nasproti — ljubezen.

Ko sva dospela na plan pod visoka drevesa, pomagal sem ji v sedlo. Sklonila se je še k meni, položila mi lahno roko čez ramo in rekla še enkrat:

„Ne zabi belega lista!“

Potem pa je izginila dirjaje v meglo okrog mesta.

Človek je slabotna stvar, in ženska si ga obvije kakor šibko bilko okrog svojih perstov!

IV.

Lepo jesensko jutro je bilo, ko sem šel k Lujízi. Serce mi je prešinjala misel, kakor da bi se moral samega sebe zaničevati, ter vsmiljenje imeti sam sè sabo, da sem padel takó globoko. Preteklo je bilo komaj nekaj dni, kar sem ji bil povedal, da jo ljubim, kar je še živela krasna njena podoba v moji duši. Ali danes je bilo vs požgano, vse izruvano! To je bila ljubezen! Kakor pérje, kater raznese vihar v pervem trenotji! Propadel sem bil nedoumnim za konom osode, katera igra s človeškimi serci, ter se veseli komedi ki nastajajo iz te njene igre. Propadel sem bil valovom življenja i ti so me metali sedaj kot ladijo brez vodnika sem in tija!

Stal sem pred stanovanjem njenim! Noga mi je bila oterpnil in v dušo so se mi vrinili neprijetni občutki. Še je bil čas, še k se bil lahko vernil! Roko sem kerčevito stisnil v žep — in ond dotaknil se belega lista! Na ta list pa sem bil poprej zapisal z lahkim sercem nevsmiljene besede. Ali to, kar me je tedaj navdajalo, t ní bilo kesanje; to je bila bojazen, zaničljiva bojazen, katera obid psa, ko krade v shrambi in se mahom začuje švigange biča in priho gospodarja! Ali beli list mi je dal poprejšnje moči!

Ko sem pri Lujízi vstopil, prihitela mi je sè žarečim obrazom nasproti. Komaj je bila vstala in deviško sramežljivo skoraj me je sprejela. Potem pa je skerbljivo, očitajoč povpraševala, zakaj me včeraj ní bilo in če nísem bolan.

Dejal sem ji, da ne, in hladnokervno sedel.

„Signorina“, rekel sem in položil glavo na mizo, da bi ji ne gledal v oko, „signorina, pota osode so čudna in kakor igračo nas mečejo njeni železni persti po valovih življenja!“

Začudila se je, ko me je čula takó govorečega in sè smehom me je povprašala, od kedaj sem šel med filosofe.

„To sem vam le povedal, da bi čutili z mano, kakó zdihujemo vsi pod osodo, kakó je tudi naše serce njenim zakonom v oblasti!“

Lahno se je nasmehnila in rekla, da imam v sebi vse kali, postati strašan dolgočasnež. Jaz pa sem vedno tiščal glavo ob mizo.

„Signora“, govoril sem, „ako človek meni, da pozna svoje serce, povem vam, da se moti. Nikedó ne pozna svojega serca“.

Postala je resna in vprašala, čemú govorim takó.

„Signorina“, rekel sem ji na to, „ko sem vam pred nekoliko dni govoril o svoji ljubezni, tedaj nísem poznal svojega serca“.

„Oh! oh!“ zdihnila je in s tresočim glasom dejala:

„In kaj mi hočete še povedati danes, signore Battista?“

„Danes, danes vem gotovo, da vas ne ljubim, nísem vas ljubil nikedar, signorina Lujíza“.

Nastala je tihota okrog naju. Iz sosednje sobe pa je priferčala

bela papiga, ferfotala okrog zelenih oleandrov, okrog tapet, ter gerdo kričala.

Jaz pa sem naposled vendar le povzdignil obraz, ter se ozerl proti nji, katero sem bil takó nevsmiljeno prevaril. In še danes jo vidim pred sabo. Nepremakljivo je sedela, samo roka, katero je bila dejala čez mizo, se je malo tresla. Ali iz obraza in ustnic ji je bila izginila vsa kri, da je bila bleda kakor zid. Oko pa ji je zerlo proti meni, izgubljeno, kakor da bi daleč za mano bilo ugledalo nekaj groznega. Kmalo se ji je povernilo življenje in rekla je terdo:

„Ali hočete še govoriti, signore Battista?“

In pred njenim pogledom sem moral zopet položiti glavo na mizo.

„Še bi vas prosil“, — in skoraj so se še umazani elementi mojega serca uperli proti taki nesramni grozovitosti, — „še bi vas prosil, signorina, da mi podpišete ta le list!“

Podal sem ji beli list. Mehanično ga je vzela in počasi prebrala:

„Danes mi je povedal signore Battista, da me več ne ljubi!“

„To naj podpišem!“

Bliskoma je šinila kviško.

„To morate pokazati nekje drugje, signore, ali ne? To vam bode vstopnica v druge, prijaznejše prostore, iz katerih se vé, da bodete zopet kmalo iskali — izhoda! Ali jaz vam nočem braniti vstopa!“

Kri ji je hitela v obraz in z vidnim ponosom je pristopila k svoji pisarni mizici.

Ko pa mi je potem podala beli list, bilo je na njem s krepkimi čerkami zapisano njeno ime.

Odpravil sem se. Pri izhodu sem moral mimo nje. Tedaj pa sem čul, kakó ji je siknila iz med zob zaničljivo beseda:

„Lâche!“

„Lâche!“ in jaz bi bil tedaj žertvoval rad svoje ime, svojo čast in vse, ker ona je morala biti moja!

(Konec prih.)

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Preozke meje torej je treba razširiti jeziku; to je jasno, vpraša se samo, kakó! O tem preimenitnem vprašanji bodo si pač misli posameznih rodoljubov navzkriž; naj izrečem jaz svoje, kakor vém in znam; drugi naj nam razložé svoje, da se prevažna stvar vsestransko korenito razjasni.

Najnaravneje bi pač bilo pustiti jezik, naj se sam iz sebe polagoma „organično“ razvija, kakor se je pri drugih, kulturnih narodih. Kar je najnaravneje, ní vselej tudi najbolje; in tudi sila je časi dobra, samo da je pametna. Kako vino bi pridelavali naši gor-

niki, ako bi križem roke deržali in pustili rasti terto, kakor se ji ljubi, kakor jo je Bog ustvaril! Ako hočemo čakati, da se nam jezik sam iz sebe razvije do potrebne stopinje, učakali ne bomo ne mi, ne naši otroci, ne naših otrók otroci. Pospešujmo tudi njegov razvoj, kolikor pripuščajo njegóvi zakoni. Koliko časa je, kar je stopil naš mali narod na zgodovinski oder! Ní čudo torej, da je njegov jezik zaostal v svojem razvoji za jeziki drugih, srečnejih narodov. Kar smo zamudili brez svoje krivde, treba nam je skoraj dostoriti, da bodemo z drugimi v eni versti.

Da pridem že do jedra: Za vsak pojem, za vsako misel, za vsako „nüanco“ misli treba nam imeti svojo posebno, določnó besedo, svoj pravi, lastni izraz, da bodemo mogli naravnost govoriti brez okolišev, brez „opisovanja“, da nam ne bode potreba samo nekako nameravati, namigavati bralcu, naj sam ugane, ako more, kaj smo hoteli reči. Pojmi, kolikor jih imamo do sedaj, níso ne slovanski, ne nemški, mednarodni so, lastnina vesoljnega človeštva, naj jih je pridobil kateri koli narod; ti pojmi so torej tudi naši, in za to je treba, da imajo v našem jeziku vsak svojo besedo. Kjer take besede ní, tam jo je treba ustvariti. Tu pa nam bode najprej pogledati, ali tiči morebiti kje kaka pozabljena v narodu; ako jo najdemo, sprejmimo jo z veseljem, če je tudi iz — Ribnice. Ako je ne najdemo v nobenem kotu slovenskih dežel, — in to se nam bode prepogosto zgodilo, — pojmo je iskat po staroslovenskem slovarji; če je, dobro, vzemimo jo, otrebimo jo prahú, dajmo ji novo obliko in rabimo jo brez pomiselka. Ali tudi v stari slovenščini bodemo tolikokrat zastonj iskali pomoči; tedaj se nam je oberniti do svojih bližnjih bratov, Hervatov ali Serbov, že malo dalje nam je do Čehov, Poljakov; kjer dobimo dobro besedo, zlasti če je že ukoreninjena, osvojimo si jo, ter dajmo ji pravo slovensko obliko. Najdaljši pot nam je do bratov Rusov, in vendar moje mnenje je to, da pri njih iščimo najprej. Rad bi mislil, da mi ní potreba obširno razlagati, zakaj nam je najbolj ozirati se na Ruse. Ali se morebiti motim? Ali je morebiti pri nas res še takih ljudí, ki jim vrô še tiste nezrele, otročje misli o ustvaritvi vseslovanskega jezika po glavi? Ali ní prišel pri nas že vsak pametni človek do tega prepričanja, da s tistim večnim približavanjem in mešanjem si ne ustvarimo nikedar splošnega slovanskega jezika, katerega si vendar vsi takó želimo! Ali ne vemo že vsi, da takega jezika nam ní treba ustvarjati, ker je že ustvarjen? Ta jezik govori narod, ki je pravo deblo slovansko; vsi drugi narodiči smo veje, vejice in mladike. Ta jezik gospoduje narodom, ena beseda njegóva zadoni in gibati se začnó nebrojne čete z bliščečim orožjem, valé se silno in deró kakor mogočna reka, ki je poderla jéz z naraslimi valovi! Bogat je ta jezik in blagoglasen, krepák in mehák; v sijajnih palačah se govori takó, kakor pod slamnato streho. Svet se ga učí in vé, zakaj, in še bolj se ga bode učil. In mi bi se ga ne učili? Vsak izobražen Slován naj bi ga znal vsaj toliko, da bi mogel umeti, kar je pisa-

nega v tem jeziku. Vseslovanski še ní ta jezik, tudi ne bode, dokler živi ta rod; ali kedor ima vero v prihodnjost slovansko, ta upa!

Todà nazaj! take gorke besede slabo pristojé hladnemu jezikoslovcu. Pustimo prihodnjost in skerbimo za sedanjost. Reči sem hotel, da se pri izobraževanji svojega jezika ozirajmo najprej na ruščino; kar najdemo v njej nam primérnega, osvojimo si.

Ali tudi ruščina nas bo pustila večkrat v zadregi; kaj potém? Potem je treba — kovati. Ali se ne kuje pri nas že dovolj? Preveč; vsak Slovenec je, če že druzega ní, besedni kovač. Vsaki kuje na svojo roko, kakor vé in zna. Ali tudi besede kovati je treba znati: da bode imela skovana beseda pošteno lice, in, kar je glavno, da bode za rabo. In tudi to ní, da bi vsak zase, za svojo rabo koval besede. Tu je treba neke „centralizacije“, drugače ni nikedar sploh veljavnega izobraženega jezika. Treba pa ní, da to delo začnemo precej preveč na široko. Začnimo najprej s tem, kar nam je najbolj potrebno, z neko, kako bi dejal? — splošno filosofično terminologijo, ki jo rabimo v vsakem govoru in spisu, sezajočem nekoliko nad vsakdanje potrebe.

Jaz si mislim to stvar nekako takó: Mož, kateri čuti v sebi vse sposobnosti, potrebne za tako važno početje — in tudi takih móž imamo — naj vzame kako nemško „psihologijo“ ali morebiti tudi „logiko“, in iz nje naj si izpisuje vse tehnične besede in izraze, imena, priloge in glagole; potem naj jim išče, kakor sem gori rekel, primérnega prevoda. Kjer najde kako besedo, ki je že ukoreninjena v književnem jeziku, naj jo obderži, če tudi morebiti ní taka, kakoršne bi si želel strogi jezikoslovec. Sploh ne bodimo preostri filologi in samo filologi, s tem večnim filologovanjem ne pridemo nikedar do poštenega jezika. Sveta nam bodi beseda, vendar ne presveta; ne zabimo nikedar, da beseda ní sama záse na svetu, pomislimo, da je samo pomoček, orodje, simbol; misel je perva! Ne bojim se, da bi pameten človek teh mojih besed krivo ne razumel. Gotovo, beseda bodi kolikor mogoče narodna, pravilna, po jezikovih zakonih ustvarjena. Ali če je beseda sicer primérna, lepa in poleg tega že ukoreninjena, menim, da jo smemo rabiti, če se tudi morebiti ne dá po vse opravičiti. Takó mordà beseda „zgodovina“ res ní čisto pravilno ustvarjena; vendar jaz se je ne ogibljem, kakor večina naših pisateljev, ki rabijo rajši hervaško „povestnico“. Takó govorimo mi, ki nísmo pravoslavni jezikoslovci!

Tehnični izrazi (v širjem pomenu, samo té imam tukaj v mislih), naj, kolikor moči, ne bodo iz dveh ali celo več besed; n. pr. ako vzamemo za „definitiv“ izraz „za terdno“, kakó naj potem prestavim n. pr. „definitive Anstellung?“ Tu je neizogibno potrebna ena sama beseda, recimo „stalen“ ali kakor že. *S.*

(Dalje prih.)

Slovenski glasnik.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

V Slavoniji je slovstvo jelo pervič kliti, ko so bili iz nje Turki pregnani, a to je bilo po karlovškem miru l. 1699. — Ko se je reformacija iz Nemčije širila dalje in se ukorenjala po Slovenskem, jelo se je pri nas Slovencih pervič razvijati slovstvo z našim Trubarjem. Ali reformacija je prestopila naše meje, za kar je skerbel baron Ivan Ungnad, in si je tudi na Hervaškem dosti prijateljev pridobila. Grof Jurij Zrinjski je oskerbel novovercem tiskarno v Nedeljišči l. 1570. v Medmurji, katero so pozneje prenesl v Varaždin.

A zdaj pa si razglejmo Serbijo in vesoljni serbski narod. Skoro ve serbski narod je prebival v deželah, kjer je gospodovala turška oblast in ovi rala, da bi se slovstvo iu sploh omika mogla širiti med serbskim narodom Zadnji serbski despot **Gjuragj Branković** je napisal proti koncu XVII. stoletj zgodovino, katera je še danes shranjena v patrijarški knjižnici v Karlovcih Branković je pisal to zgodovino serbskega naroda v zaporu na Dunaji i v Hebu na Češkem, kjer je 22 let preživel in tudi vmerl. Ta zgodovina j pisana v serbskoslovenskem jeziku, kakor je do tedaj bila navada.

In ravno zato, da bi si Serbi pridobili zlato narodno svobodo, po kateri so že dolgo hrepeneli, zapustilo je l. 1690. kakih 40.000 serbskih druži s patrijarhom Čarnojevićem svojo domovino Serbijo, a v drugič l. 1737. s patri jarhom Jovanovićem Šakabento in se je napotilo v Avstrijo z namenom, da t tukaj novi naseljenci srečnejšo domovino našli in mirno živeli. Ta naselbin je jako pomenljiva in imenitna v serbski literaturi, kajti novi prebivalc Avstrije so si osnovali šole in pripravljali cerkvene knjige, ali za te nov šole so potrebovali tudi učiteljev.

V tem času niso Serbi od nikodar mogli upati pomoči, kakor od Rusov kateri so Serbom po veri najbližji in tudi zmerom dobri bratje bili. In ko s je slava ruskega cesarja Petra velikega (1682.—1725.) razlegala po vsem svetu, čuli so tudi Serbi, kakó je on Turke zmagal, a ta zmaga je se vé, da Serbom najbolj ugajala. Zato so serbski duhovniki poklicali Ruse, da bi jim bili učitelji v osnovanih šolah; ti so prišli, kakor smo že prej omenili, a s tem se je prevernila vsa dotedanja serbska literatura; prevrat pa je bil ta.

(Dalje prih.) *T.*

Poprava. V zadnjem listu se je dvakrat vrinil o mesto e. Na strani 12 Samotar 4., v 5. kitici, 6. verz beri: „Zvestobe zanj ne moreš si kupiti" Stran 142., v 23. verstici popravi: „največe veselje".

Opomba. Č. g. poverjenike še enkrat prosimo, naj si vselej, kader n pošiljajo káko vsoto, prej odtegnejo svojih 10%. — Ta list se je nekoli zakesnil, ker smo rokopisa „Lepe Vide" čakali.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za ½ leta. Napis: Redaction des „Zvon", Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn

Samotar.

5.

Ko pómlad pride, gozd ozelenéva,
Kos zimski mraz in glad in trud pozabi;
Življenja novega vesel prepeva,
Da pevajoč družico si privabi;
V zatišji skritem gnezdo znaša z njo,
Zarodu mlademu mehkó zavetje.

Prišlò je tudi meni mladoletje,
Ko glava że mi skoraj je sivéla;
Družico sem našèl — zelenje, cvetje,
Ljubezen se je v serci mi razcvéla.
Družico, zlato dušo sem našèl,
Nje se je zveselila duša moja!

V zatišje sva iz hrupnega se roja
V svoj skromni umaknila dom vesela;
Prelepih, brez skerbí in nepokoja,
Dnî versta nama se je zdaj začela.
Imèl sem eno sámo še željó,
Da mi tekó trenotja bolj počasi.

In pride dan, in káj se mi oglasi?
Najslajši glas očetu, glas otročji!
In hčerki modrooki, zlatolasi
Nasmejem se, ležeči mi v naročji.
Tedaj sem se pregrešil, govoreč:
„Če to ní sreča, kaj bi sreča bila?

Presercno dete, sladka moja Mila!
Oj rasi, cvéti in imej me rada;
Tí stare boš korake mi vodila,
Tí materi tolažba boš in nada:
Podobna bodi, hčerka, njej samó,
In žena boš najbolja tí na sveti!

In jaz? Kaj morem jaz si še želeti?
Sercá je hrepenenje mi zaspalo;
Za vse, kar moral sem kedáj terpeti,
Plačilo se obilno mi je dalo!“ — —
— Spomin, spomin! Je li vse bilo to
Resnica, ali se mi je sanjalo? — —

B. M.

LEPA VIDA.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

TRINAJSTO POGLAVJE.

Dve leti po tem je sedel zimskega večera župnik Samorod za mizico, primakneno h gorki peči, izpil zadnji požir iz pred seboj stoječe čaše, nateknil velike naočnike pod visoko čelo in sivkaste redke lase, da bi bral iz velike knjige italijanske kratkočasne stvari, ki bi samotarju nadomeščale večerno družbo. Njegov kapelan je bil z doma za več dni, razen njega pa ní bilo žive duše, s komur bi se bil rad razgovarjal; kajti svoje stare gospodinje Polone je bil ves dan že sit, stala je vsak hip za njim vprašajoč in pripovedujoč. V takih pričinah mu je bila knjiga ljuba tovarišica in edina tolažnica, ter odganjalka dolzega časa. Gorka peč mu je prijetno grela herbet, ocopatane noge pa je bil starec preširno po mehkem poleg stoječem drugem stolu razpoložil kakor mož, ki vé in zna, kakó človek pripravno živi in si pomagati zna.

Zunaj je sneg na okna naletaval, da se je slišalo, kakor lahno žvenketanje na šipe, zlasti kader ga je burja z večo silo nametavala. Veter je zapiskaval zdaj pa zdaj ob oknih, da se je slišalo to stokanje narave, kakor da bi od daleč, daleč tam izza gore žalostno tulili mladiči sive volkulje.

„Ubogi ljudje, ki morajo zdaj zunaj biti“, mislil je župnik in se stisnil, ter nogo preložil.

V tem hipu zazvoni doli pri tleh znani njegov zvonček pri velicih vratih, veliki pes v veži dvakrat zalaje.

„Hoj, pa vendar ne bolnik! Ne, nocoj pa ní mogoče nikamor hoditi, ne pojdem!“ reče župnik in nevoljen vstane sè stola, ter se ob peči nasloni nevoljen čakaje, da pride Polona povedat, kaj je.

Kmalu je bila tu, starka, huda, glasna in ne uljudna rekoč:

„Nič ní hoditi! Za božjo in Kriščevo rano! Pesà človek pred prag ne bi pustil iz usmiljenja in serca, pa bi starega človeka na daljni pot gonil? Bog tega ne tirja, Bog vé, da ne, do jutri bode že živela, če ne, naj se pa takó izkesá, bolje je, da ona umerje, kot da bi se gospod župnik prehladili in umerli, o tí moj Bog“.

„In kedó pa je?“ vpraša župnik.

„Naj bode, kedor hoče, jaz ne pustim, da bi šli; posebno gori v to goro ne, saj še priti ne bode, pravim“, huduje se mogočna kuharica.

„A kam? Kedó je zvonil?“

„Saj še doli čaka, Smúčiper je, oglar z Góljverha, tist dolgi černi, gerdi“.

„Smúčiper? Ta níma ne žene ne otrok, nikogar. On ne bode k bolniku klical, ima kaj druzega, kaj je rekel?“

„Ima, ima! Misli si, da naj bi šli nekovo mlado beračico previdet. Bog vé, kakošna sitna babnica je, in če je beračica, moli takó dan na dan, dejala bi, in ne bode takó berž umerla“, misli stara kuharica.

„Pokliči ga, naj pride sim“, reče župnik.

Smúčiper, oglar z Góljverha, ki je stopil v snažno veliko župnikovo sobo, prinesel je na vsaki nogi velikansko obtovorjenega snega, takó da ga je moral župnik berzo pred duri zaverniti, kjer ga je kuharica oštevaje ga z metlo očédila.

Ko je osnažen zopet smel v župnikovo sobo stopiti, potegne sè svojo silno roko enkrat od kazalca blizo do komolca pod nosom, hoče nekaj reči, pa ne vé kakó.

„No kaj bi rad takó kasnó in ob tem vremenu“.

„I gerdó je gerdó, ali ko sem siroto videl in mislim, da jutra ne dočaka, jaz nísem mogel drugače; dejal sem, kaj bode pa tebi, kader te začne smert tipati in sem mislil, povem gospodu, kakó je, naj storé kar hoté, samo da ne poreče Bog, tí, Smúčiper, nísi vedel telesnih dobrih del, ali kakó se jim pravi, saj gospod to bolje vedó, kot jaz, ki le malo takó kaj poberem iz keršanskega nauka, kader nímam kope užgane tudi v nedeljo popoludne“.

Po dolgem in širokem je potem s težavo povedal, presekován z raznimi vpraševanji, katera so zaradi jasnote stvari potrebna bila, da je danes ob mraku, ko je bil ravno sneg začel padati, na stezi, katera vodi od one severne strani, pri tem in tem kámenu našel bolno žensko, na pol mertvo, na tleh, da bi bila umerla tam na mestu, kakor kakova podlasica v meji, ko bi njega ne bilo.

On jo je seboj vzel, nesti jo je moral domóv v svojo hišo: ker ní mogla prav nič na noge stopiti, ne na levo, ne na desno, in vrat se ji je šibil, kakor pozebli travulji. Le dobro, da ga ní mogel nihče videti, ker je bil že pómrak in ga srečal ní nihče, samo vrane so se pojale od smerečja doli do treh lesnik in nazaj, ko je ono tujo žensko na rami domov nesel, kakor kakovega otroka. No, pripovedoval je, teška ní bila, ali vendar je precej sloka, nesel bi še dve taki, za to mi ravno ní bilo, da bi dejal; ali sitno bi mu vendar bilo, ko bi ga bil kedó videl. Zdaj pa v njegovi koči leži, sama za sebe govori, ne sliši nič, ne vidi dosti, kar umerla bode, in ker je Smúčiper na samoti, ne bi rad, da bi brez Bóga umerla pri njem, posebno ker se mu je celo blagoslovljena voda že vsa posušila, in ima ženska Bog vé kakove grehe na sebi, ne da bi ji ravno kaj očital, tega ne, ker če je Bog ne pozná bolj, kot on, Smúčiper, potem bosta težak obštev imela, kader umerje, in če umerje v njegóvi koči, česar ne bi rad, ali bi vsaj rad, da se prej z Bogom spravi, ker, da si on dozdaj duhov še ní videl, ne bi rad, da bi potlej nazaj hodila z onega sveta.

Po nadalnjih vprašanjih je župnik zvedel, da je ta tuja ženska mladega lica, le upadenega; da je drugače oblečena, kakor so v onem

kraji ljudje, da se obleki pozna, da je bila nekedaj lepa in mehka. Mej seboj take reči govori, katerih Smúčiper ní razumel.

Torej je bila poleg možatega čutja poklicne dolžnosti, mordà tudi nekoliko zvedavost pri dobroserčnem gospodu odločilna, da je mirno ukazal kuharici, naj pošlje dečka po cerkovnika, naj mu pripravi plašč, kučmo, škornje, naj pokliče še hlapca, da pojde tudi z njim, ker je gáz slab, naj malo čutarico z vinom napolni, cerkovniku pa v culo malo boljšega kruha priloži.

Pol ure po tem so štirje možje, pervi mej njimi dolgi Smúčiper, predzadnji stari župnik, v gosjem redu koračili prav po časi, kakor je gospod želel, po ozkem snežnem gazu, katerega so si morali sè samohojo delati po vedno naletavajočem snegu, in katerega je berleča cerkvena svetilnica le slabo osvetljevala. Takó so potrebovali v réber več nego uro hoda za pot, ki se je sicer v pol ure prehodil.

Došedši na mesto in vstopivši v samotno, temno kočo Smúčiperovo, katera še železne ključavnice ní imela, najde župnik bolnico ležečo na slami, ki je bila sicer ležišče staremu oglarju. Ogernena je bila sè staro njegóvo plahto, obernena v černo leseno steno.

„Ženska!“ zakliče Smúčiper in z okorno pa krepko pestjo prime vse vkup in bolníco preloži, da je bil obraz obernen po mali izbi, razsvetljeni zdaj s cerkovnikovo svetilnico in velikansko leseno tersko, katero je bil oglar užgal, da je visoko bakljala in obsevala vsa kota.

Ko je župnik zagledal obraz bolne ženske, obledi in počasi, ter nepogledavši od postelje z levo roko nazaj sebe mahne proti durim. Vsi trije možje so razumeli to znamenje takó, da zdaj se izpoved začné, ter so odšli v vežo. Tam je Smúčiper tersko ob tla usekaval. kader je preveč utrinka imela, pa mermraje molil češčenesimarije za cerkovnikom za „srečno zadnjo uro“.

Perve besede župnikove, ko je še enkrat, še dvakrat, trikrat pogledal v obraz raztergani, suhi, razmeršeni, a mladi bolni ženski v lice, bile so na pólu glasno, s tresočim glasom in strahom izrečene: „Jezus Marija, ona!“

Potem je sedel župnik poleg bolnice in zamišljen, z največim zanimanjem, pa tudi sè strahom poslušal, kaj govori mlada tujka v svojih boleznih fantazijah. Razumeti je je moral, ker večkrat se je čudeč se, stresnil, večkrat čelo v pest naslonil in dejal koncem: „O moj Bog, takó je tedaj, takó grozno!“

(Dalje prih.)

Boj Otakarja II. z Rudolfom I.

Spisal Fr. Šuklje.

(Konec.)

Pred odločilno bitko še je bil Otakar od poštenih mož iz nasprotnega taborja posvarjen, da ga mislijo nekateri plemenitniki z nova izdati. Zbral je tedaj na večer pred bojem vse poveljnike, stopil med nje, ter govoril jim ginljive, do serca segajoče besede: da se mu je poročalo, da so tudi med njimi še izdajice. On sicer ne veruje tega, ali če bi kedó kaj tako zlobnega nameraval, naj raji pred njega stopi, ter se takoj nad njem maščuje. Kajti bolje bode, da danes sam kralj smert stori, nego da bi drugi dan več tisoč hrabrih mož palo kot žertva izdajalčeva!

Ko je potem napočil osodepolni 26. avg. — bilo je v petek na dan sv. Rufa — uverstil je češki kralj svoje na boj pripravljene čete, ter jih na šest oddelkov razdelil. On sam, z najboljšimi vojaki, težko oboroženimi češkimi oklepniki, postavil se je v sredino, moravskemu glavarju Miloti Dêdickemu je izročil poslednjo vojsko. Na iskrem konji je jahal od verste do verste, ter sè živo besedo zbujal vojakom serčnost in pogum. Bojni klic je bil Čehom in njih zaveznikom „Budejovice, Praga“ in iz tísočerih gerl se je razlegala stara sveta češka pesem: „Hospodine, pomiluj!“ Tudi Rudolf postavi svojo vojsko; levo krilo izroči zvestemu Frideriku hohencolerskemu, v sredino postavi Madjare, sam zapoveduje desnemu krilu, Ulrika Kapelerja pa naredi za poveljnika poslednje vojske. Bojni klic se je pri Rudolfovih vojakih glasil: „Kristus“ in „Römisch reich alle tag;“ Nemci popevajo: „Sant Marey, mutter und maid, all unsre not sei dir gechlaid“, vsi pa, celo paganski Kumani, posebno divja svojat, pripnó si na persi znamenje odrešenikovo, beli križ.

Kaj gotovega o broji sovražnih vojsk povedati je silno težavno, kajti stari kronisti in modêrni zgodovinarji so o tem jako različnih misli. Berž ko ne je imel Otakar kakih 26.000 vojakov, Rudolf ravno toliko ali nekoliko več; izid vojske je tedaj odvisel le od spretnosti poveljnikov in od hrabrosti in zvestobe vojakov.

Boj se je pričel še le proti 12. uri. Na levem krilu Rudolfovem, kjer je Friderik hohencolerski bil za poveljnika, zmagovali so takoj Nemci, v sredini pa in na desnem krilu ubrani se Rudolf le z veliko težavo Otakarjevega napada. Kmalu napredujejo Čehi, ter potisnejo Avstrijce nazaj do plitvega „verbovega potoka“. Kralj Rudolf sam je v smertni nevarnosti; nek turinški vitez, ki je pred bojem bil Otakarju obljubil usmertiti nasprotnika, spozna kralja po nenavadni rasti, napade ga sè sulico, ter ga verže raz konja. Rudolf se zgrudi v potok in bil bi izgubljen, da ga ne brani švicarski vitez Valter Ramswag, ter kralju do drugega konja pomore. Silno utrujeni potisnejo Čehi, katerim po neugodni naključbi solnce ravno v obraz sije, ter jih močno

nadleguje, Rudolfovo krilo bolj in bolj nazaj; in le Ulrik Kapeler, kateri v največi sili sè svojim kerdelom prihití, ustavi napredujoče Čehe, ter stori, da se na tem mestu boj z novo močjo uname.

Med tem pa, ko je Otakar takó junaško proti Rudolfu se boril, bila je bitva odločena na drugem krilu. Levo češko krilo, premagano od Friderika, spustí se v divji beg, katerega so bile začele bavarske pomočne čete. Bolj in bolj zajamejo Nemci in Madjarji ostalo še krepko češko vojsko.

Vendar ní še nič izgubljenega, da bi le Milota sè svojimi še čilimi četami begujočim v pomoč prihitel, ter Nemce od strani prijel. Ali v odločilnem trenotku zapusti ta slovanski Efijalt plemenitega kralja, ter sramotno, brez boja pobegne z bojišča! *)

Sedaj Čehom ní bilo več obstoja! V divjem pogubnem tiru bežijo Otakarjevi vojaki, sovražniki njim za petami deró proti reki Moravi, katera sè svojimi merzlimi valovi zajame še mnogokaterega verlega sina češke zemlje.

Eden pa ní rešitve iskal v sramotilnem begu — Otakar z malo četo hrabrih tovarišev. Pripoveduje se nam, da je nekoliko let pozneje (l. 1346.) češki kralj Ivan v bitki pri Crecy-u izrekel prelepo besedo: „Varuj nas bog, da bi se kedaj očitalo kakemu češkemu kralju, da je pobegnil iz boja!“ Dal se je mož, da sì slepec, peljati v najhujšo gnječo borilcev, ter tam je junaško smert storil, katere je iskal. Tudi Otakar je mislil takó, kakor ta njegov naslednik na češkem prestolu; sredi čete zvestih pristašev, napada sovražnikove čete, kjer so bile najgostejše, da bi vsaj rešil čast, če je bilo že vse drugo izgubljeno! Več sovražnikov je bil že pokončal in nikedó se mu ne upa več blizo; skoro sam — kajti večina tovarišev je bila že pala — bori se kralj takó dolgo, da se na zadnje s konjem vred, težko ranjen, na tla zgrudi. Takó se polastijo nekateri vojaki na pol mertvega kralja, ter mu odtergajo čelado z glave. V tem hipu pa prihiti nek avstrijski plemenitnik, Bertold Schenk, kateremu je bil Otakar brata zaradi roparij dal usmertiti, z nekaterimi tovariši; kralja spoznavši planejo, da bi se maščevali, čez njega, ter ga zapored sedemnajstkrat prebodejo. Še nad merličem se maščujejo, ter nesramno skrunijo truplo kraljevega junaka.

Takoj, ko je Rudolf čul, da je ujet njegov nasprotnik, ukazal je strogo, naj se hrani življenje njegóvo, ter je sam prihitel, da bi ga videl. Bilo je — žalibog! prepozno — zahajajoče solnce je zerlo tožno na mertvo, oropano, le s prahom in kervjo pokrito truplo onega kralja, kateri je svoje dní z bogastvom in mogočnostjo bil nad vse druge vladarje. Žalosten, ginen tega prizora je gledal Rudolf pre-

*) Zgodovinski viri so gledé na Milotino izdajo v nenavadnem soglasji. Gotovo je tedaj le dokaz nemške pristranosti, ako Lorenz (II. 237) vpirajoč se na avtoritêto slabega ogerskega vira o izdaji dvomi; berž ko ne žali Nemca, da je le slovanski izdajica Nemcem do zmage pripomogel!

maganega sovražnika. *) S kraljevo častjo ga je dal peljati na Dunaj, kjer je bil merlič trideset tednov ljudstvu na ogled postavljen, da bi se vsakedo prepričal o istiniti smerti kralja Otakarja. Tudi balzamovati ga je dal, na veliko nevoljo dunajskih prebivalcev, kateri so v svoji nevednosti tožili, da se Otakar takó v drugič in po nečloveško usmerti.

Pad češkega kralja in tragična smert njegóva je zbudila glasno sočutje po vsej Evropi. Neizmérna bolest je prešinila češki narod, ko se je razširjala novica, da je kralj ubit in z njim vred 12.000 —14.000 vojakov. Živo nam predočuje bavarski kronist Volkmar, ki se je ravno tedaj v Pragi učil, žalost kraljeve rodovine in praških meščanov. Več dni so zvonili neprestano z vsemi zvonovi in po stoterih cérkvah zlate Prage se je tèrlo ljudstvo, da bi molilo za dušo umerlega junaka. Tudi Nemci naseljeni po Češkem, izraževali so glasno svojo žalost o poginu pravičnega kralja. — In žaloval ní samo češki narod — celó pri pisateljih njemu povsem sovražnih, beremo slavospeve ubitemu, „kateri je bil lev po pogumu, po plemenitosti orel!“ **)

Ta je začetek, ta konec boja med Otakarjem in Rudolfom. Stoletja so minola, od kar sta se pri Dürnkrutu merila Premislid in Habsburžan, že davno hrani v materinem naročji zemlja razdražena borilca. Po široki moravski ravnini, pa tolikokrat gnojeni s plemenito kervjo, mirno orje oratar, ter stermeč gleda, ako po naključbi zadene s plugom ob kako čelado ali kako starikasto orožje. Govorí mu o nepoznani, pozabljeni dobi, o boji češkega leva in nemškega orla, o ustanovitvi velike avstrijske deržave. Malo sicer se spominja ljudstvo tega rojstnega dneva habsburške monarhije — tem skerbneje pa se ozira zgodovinar na dogodbe, ki níso samo predrugačile politično stanje 13. stoletja, nego tudi sè svojo neizmérno važnostjo mogočno uplivale na razvoj zgodovinski do dandanes, ter mejni kamen postale v politični zgodovini evropskih narodov!

---

*) O katerem sam papežu piše: „Rex praedictus — fere ab omnibus derelictus — tamen cedere noluit, sed more et animo giganteo, virtute mirabili se defendit“.

**) V kolmarski kroniki, takó rekoč rodbinski kroniki Habsburžanov, beremo prelepo pesem „cantilena de rege Bohemiae“ (Kron. Germ. SS. XVII. 241.): „Wâfen iemer mêre, ez weinet milt und êre, den künc ûz Beheimlant. Dem tode wil ich fluochen. Sol man den künc nicht suchen und sîne gebende hant? Man sol den künc Otaker klagen, ja herre got, er ist erslagen. Sîn milte sach man nie verzagen, er was ein schilt in sînen tagen übr alle kristenheit. — Den falwen und den heiden, was er den cristen erleiden: den schilt er gegen bôt. Er was ein lewe an gemüete, ein adelar an güete. Der werde künc ist tot. Des Bêheim künc ist nû gelegen, des weinent ougen jâmers regen, wer sol der witwen, weisen pflegen? Der künc ist tot recht als ein degen, der nach êren streit!“

Pod kostanjem.

A Dieu mon âme,
Ma vie au roi,
Mon coeur aux dames,
L'honneur pour moi!
Les Troubadours.

1.

V svetli se lepôti
Prikazuje stvarstvo,
Pômlad je prevzela
Svoje gospodarstvo.

Kôstanj, mladi kôstanj,
Skoraj ozelêni,
Da hladílno senco
Délal bodeš mêni.

Kaj dejál sem, mêni?
Dva si je želíva:
Jaz in golobíca
Moja ljubeznjíva!

2.

Kôstanj, v senci tvoji
Često sva sedéla,
In brez mere srečna
Zlate dní živéla.

Pod cvetnó sem streho
Tvojo pervič ljubil,
Tam sercá svobodo
Sem vesél izgubil.

V hladni senci tvoji
Snídeva se v nóvo,
V senci tvoji zopet
Ljubil bom gotóvo!

3.

„Samo nam ljubezen,
Druzega ne pôje“.
„„Sama je ljubezen
Vnéla serce môje““.

„Svet gibljó stoletja
Vzvíšene ideje“.
„„Prosim vas, molčíte,
Modriják se smeje““.

„Slabi žénski služi,
Res ní to možáto“.
„„Vaše sèrce vkradlo
Têle vam je zláto““.

4.

Vi, ki zgolj bogastvo
Vstvarja vam vesêlje,
Naj izpolni sreča
Zlate vaše žêlje.

Vi, ki vam je slava
Smoter delovanja,
V sèrčno rádost vašo
Svet naj vam se klanja.

Srečen jaz v objemu
Ljubice sem svôje,
Ona mi je slava
In bogastvo môje!

Jos. Cimperman.

VALOVI ŽIVLJENJA.

Noveleta, spisal Emil Leon.

(Konec.)

V.

Ko pa sem Leonori (takó je bilo ime moji neznanki) prinesel beli list, hladnokervno se je smijala, ter ga pretergala čez sredo. In sapa, krog visocih dreves se vijoča, je vzela raztergana kosa sabo, ter jih odnesla v goščo.

Ali hočem praviti, kakó me je potem mučila? Bila je to prečudna natora. Danes veličastno ponosna, zapovedujoča. Če je prijezdarila do mene, ní spregovorila besede. Samo zbodljivo me je pogledala, po tem pa takó urno oddirjala, da je ní bilo mogoče dohiteti. Mučila me je s zavestjo. Daleč tija na ravan moral sem sedaj peš hoditi. Navadno me je pričakovala v gozdu pri kraljevem gradiči. Časih je tudi ní bilo. In jaz sem je vestno čakal, čakal, da je solnce zašlo in nastala tiha noč. Potem pa sem se sè strašnimi mukami povernil v mesto, ter s peklom v sercu lazil okrog po samotnih ulicah.

Sedaj pa sedaj pa je postala zopet mehka, kakor pervi cvet spomladi, ali kakor polnočni žarek lune, padajoč na mlado, jutranjo roso. In tedaj sva si kovala upe prihodnjih dni in pogovorila se, da kader pride njen oče domóv (tedaj je bil s kraljem po jesenskih lovih na severnem), da bodem stopil pred njega, da mu bodeva razkrila vse, ter pričela po tem novo, krasno življenje, polno ljubezni, polno sreče. Pri večnih bogovih mi je prisegala, kako me bode ljubila, ter mi odvračala vsako gorje s pota mojega življenja. Ko pa mi je to vsé pravila, ko mi je takó govorila z resnim, žarečim obrazom, ko se ji je globoko z očes svetil ogenj ljubezni — tedaj mi je legala, zavestno legala.

Za kraljevo pristavo je tekla med skalovjem reka s tamno, umazano vodo. Po njenem bregu sva mnogokrat hodila. Takó tudi zadnji dan najinega znanja. Leonora je imela hudobne svoje trenotke tisto popoludne. Mučila me je z ljubosumnostjo. Vedeti je hotela prav za vsako uro, kakó sem jo preživel prejšnji dan, kje sem bil in kaj sem počel. Ko ji nísem mogel odgovoriti na vse po volji, razserdila se je grozno, stiskala drobne pesti in grizla si z belimi zobmi rudeče ustne.

Na bregu je ležal kamen v travi — sunila ga je z drobno nožico, da je odletel, ter padel pluskajoč v vodo. Obstala je.

„Da me ne ljubiš, to sem vedela že poprej, to sem davno že dobro vedela!“

Od serda se je tresla, ter pristopila na breg, kjer je pod njo tekla globoka voda.

„Tí me ne ljubiš, tí me ne ljubiš!“

Z jeznim pogledom se je obernila proti meni:

„In če me ljubiš, pokaži sedaj!“

Spustila se je, v resnici, spustila se je v vodo, da je bila v hipu zavita v pene. Jaz pa sem planil za njo v globočino in oklenil se je sè svojo roko. Položila mi je obrazek na mokro lice, ko sem jo bil prinesel na suho, in dejala je šepetajoč:

„Ko bi bila sedaj le spustila se v globočino, ter v družbi se podala v naročji hladni smerti — o Bog, to bi bilo mordà prijaznejše, kot pa življenje!“

Mokra obleka se je bila prijela krasnih njenih udov in ona se je tresla od mraza.

Potem pa me je globoko resno pogledala in mi tiho dejala:

„Siromak!“

Iztergala se mi je, ter pristopila k svojemu konju.

Živinče se je divje spelo, čutivši hladno breme. V divjih skokih je oddirjala, ter izginila za ograjo okrog kraljevega gradiča.

Tedaj me je mordà vendar le ljubila. Videla je blazno mojo ljubezen, čutila je moje moči, vse po nji hlepeče — mordà me je ljubila! Ko sedaj to pišem, ter zrem na izgubljeno svoje življenje in nasproti bližajoči se mi smerti, ne proklinjam njenega spomina, ker me je mordà vendar le ljubila! — Življenje je burno morje, njegovi valovi pluskajo ob pečine in mene so zagnali na pusto skalo! — —

Vodene kaplje so padale od mene, čez raván pa je zabril sever, da me je mraz do kosti pretresal. Ali sè srečo v serci sem odšel proti mestu. S težavo sem dospel do pervih mestnih hiš. Kri je bila zavrela v meni in kakor žareče železo mi je tekla po žilah.

Blizo svojega stanovanja sem srečal celo tropo svojih znancev, gledališkili igralcev, veselo klepetajočih.

„Oj Battista“, kričalo je vse, „tožni naš Battista!“

Vprašal sem, odkod prihajajo.

„Lujíze ní več! Ravno sedaj smo jo pokopali!“ dejal je eden patetično.

„Poglej“, govoril je potem, „naša uboga Lujíza (saj se je vendar še spominjaš?) imela je svoje mušice, svoje sitnosti. Svet se ji je zdel dolgočasen in včeraj je z drugim jedilom zavžila nekoliko nedolžnega strupa — in ta jo je umoril. Porcija je umerla!“ pristavil je iz Julija Cezarja.

„Ko je bila sama, pogoltnila je ogenj“, deklamoval je drugi.

„Dosti tega, Cassius, če me ljubiš“, kričal je tretji.

„In sedaj je v grobu“. zdihnil je četerti.

„Kam gremo sedaj? Battista, ali greš z nami?“

Pozabljena je bila Lujíza in vse je s krikom in hrupom ubalo, kje bi se danes zvečer dobila najboljša večerja, najboljši šampanjec.

Jaz pa sem dejal, da ne grem z njimi, in družbica je v veselem klepetanji odšla.

VI.

Zima je bila prišla, ter pokrila sè snegom mesto in raván. Na nebu pa se je le malo kedaj prikazalo solnce, ter se nezmožno borilo z meglami. Tudi moje življenje se je sè smertjo borilo tedaj. Huda bolezen me je bila za tistim dnevom poterla in še le proti pomladi sem ozdravel in vstal v novo življenje. Takoj sem se napotil na pustinjo, da bi videl njo, katere podoba me je spremljevala v smertnih bojih. Ali debel sneg je še pokrival raván in ko sem prišel do reke, valila je po svojih valovih velike ledene plošče. Leonore ní bilo! Tožen sem se povernil in se tolažil, da v pervi pomladi, ko se bode škerjanec vertil nad cvetočo livado, da tedaj pride tudi Leonora, katero sem ljubil takó pomladansko-cvetoče.

Moje ozdravljenje se je razneslo po mestu, časopisi so pisali o meni, in lahko rečem, da se nekaj dni skoraj ní druzega govorilo, kot o slavnem kraljevem pevcu Battisti, ki bode zopet kmalo nastopil.

Tedaj pa je tudi bilo, da se je njegóvo veličanstvo sprijaznilo sè svojo pervorojenko, princesinjo Margareto. Nekaj časa je bila skoraj pregnana iz dvora. Govorilo se je, da se je bila mlada kraljičina, (katera je imela postati naslednica na prestolu očetovem) navzela novih, revolucijskih idej, razširjajočih se tedaj po Evropi, in da se je bil zavoljo tega visoki vladar in oče takó razserdil. Princesinja pa je potem sama za se živela, sedaj tu, sedaj tam, ter se ní menila ne za svojega očeta, ne za svojega moža — bolehnega, nemškega princa.

Tedaj pa se je bila prijaznost zopet povernila. Kralj je čutil konec svojega življenja in serce mu je poželelo po edinem otroku.

Prišel je večer, ko sem po svoji bolezni zopet nastopil. Opera je bila natlačena in v dvorne lože je bil prišel tudi dvor.

Viharno sem bil sprejet in z venci in cvetjem so me obsuli.

Pred drugim dejanjem je vstopil tudi kralj, ter privedel sabo princesinjo Margareto.

Ko je zaveršelo zagrinjalo, sedel je kralj v svoji loži. Bila je to stara, slabotna in plešasta oseba, zavita v dragoceno uniformo. Življenja sita mu je visela ustnica navzdol in oko zaspano-trudno je zerlo na poslušalce in bogato ženstvo po dvorani. Tik njega pa je sedela kraljičina, z dragimi kameni takó rekoč obsuta. Obernila se je bila proti kralju, ter živo govorila. Z odra pa sem videl samo kakor alabaster beli tilnik in krasen oval njenega obraza.

Ko pa so glasovi iz mojega gerla pretresli operne prostore, da je nastala tihota, ter vse vpiralo oči v me, ki sem tedaj kakor Bog stal na odru in se zibal po valovih svojega petja, tedaj je obernila tudi princesinja Margareta obrazek svoj proti meni — in zerlo mi je nasproti merzlih, temnih, nepoznanih dvoje očes, katere pa je vendar

poznala moja duša, kateri so se kakor zvezdi svetili v mojem temnem duhu in kakor zlata cvetova bliskala se v vertu mojega serca.

In kakor požigalen blisk me je prešinil tedaj pogled teh oček ter mi v hipu uničil vse prekrasne upe. In bilo mi je, kakor da bi me bila — mene malo stvar — pograbila velikanska, neskončna pest osode, ter me treščila iz nebes, da sem padel med večni krog svetov, ter telebal od zvezde do zvezde, vedno globokeje!

Ugasnili so mi glasovi in objela me je temna noč.

Princesinja Margareta je bila — Leonora!

* * *

Potem pa se mi je pooblačilo nebo življenja in iz duše so mi prirasli strupeni verhovi černega obupa. Kakor senca sem lazil okrog, dan za dnevom lazil po ulicah, naj je dež lil, ali solnce sijalo, da bi le videl njo — Leonoro!

In če je včasih kraljev voz priderdral mimo in sem menil, da sem ugledal v njem obraz princesinje Margarete — bil sem srečen in blagoslavljal sem njen spomin.

Nekedaj v poletji je bilo; postopal sem po ulicah in nosil sabo morilne svoje misli. Tedaj je v resnici prišla proti meni kraljičina Margareta. Tiste čase je bila pričela zahajati med ljudstvo, da bi se mu bolj priljubila. Takó je bila tudi tisti dan prišla na ulico, vsa v žamet oblečena. Okrog nje pa je skakal velikanski pes in za njo je šla nekova dvorna dama.

Ljudstvo pa je — presrečno — obstajalo, pozdravljalo jo in se ji priklanjalo.

Ona je prijazno odzdravljala, ter stopala polna veličastva mimo — se zavestjo prihodnje vladarke.

Pri meni je obstala. Pravilno sem se priklonil in nisem se upal pogledati v njeno oko.

„Signore Battista od kraljeve opere", dela je milostno, „če se ne motim?"

„Dà, visokost!"

In potem je še rekla:

„Povedali so mi, da si želite od opere proč. proč od tod?"

Bil je to migljaj, katerega pomen sem takoj prejasno razvidel. Hotela je me očividno odpraviti iz mesta. Obernil sem pogled proti nji. Ali v njenih očeh je bilo mertvo vse in njen obraz, nekedaj takó mil, bil je sedaj kamenit, skoraj osoren.

Nemo sem se zopet priklonil in odgovoril tiho:

„Proč od tod? Dà, visokost!"

„Povedali so mi tudi, da vam napravljajo zapreke zavoljo pogodbe".

„Dà, visokost!"

„Skerbeli bodemo, da dobite svojo prostost, ako želite, signore Battista!"

„Dà, visokost!" zdihnem.

Princesinja Margaréta pa je ponosno odšla.

Drugo jutro pa se je govorilo in pisalo, da je kraljičina nadnica v svoji priprostosti in prirojeni ljubeznjivosti na ulicah ogo-:ila pevca Battisto, kateri je to priložnost porabil, ter kraljevo vi-kost poprosil, da bi ga izpustili od kraljeve opere.

Čez nekaj dni zopet pa sem dobil od intendanture pismo, v ka-em mi je bilo povedano, da so mi po lastni želji razrešili pogodbo jo s kraljevo opero.

* * *

S potertim sercem je prišel potem v svoj domači kraj. Tu je el sam sè svojim obupom, ter željno pričakoval smerti, da ga reši skončnih bridkosti, v katere so ga bili vergli valovi življenja.

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Sploh se ne more dovolj gledati na to, da bodo besede lahko-ne, ne okorne; zato ne delajmo nepotrebno dolgih, nerodnih besed, ibajmo se zlasti neukretnih, terdih končnic, kakor je n. pr. slabo-sni „-ek". Nova beseda bodi, kolikor mogoče taka, da se bodo nje lahko izvajale druge, prilogi, glagoli i. t. d. Najboljše so be-le brez končnic, n. p. zbor (zboren, zborovati, zbornica...), ali li ženske na sam *a*; takó je n. pr. beseda „izjema (izima)" mnogo jša, nego „izjemek"; iz nje je takó lahko narediti prilog „izjemen", pa začeti z „izjemkom"? Kader imamo dvé besedi na ponudbo, imo vselej lepoglasnejo; beseda, ki tudi ušesu ugaja, bode se ogo laže ukoreninila in udomačila v knjigi in v narodu.

Stvareč nove besede glejmo, da bodo, kolikor koli se dá, do-če, korenine slovanske. V tém ne smemo posnemati Nemcev; h jezik je malo tenkočuten; kakor beračev plašč različne zaplate, ó on voljno sprejema iz vseh jezikov besede, če so še takó ro-e; njemu se vse podaje. Latinske, gerške korenine besedo vze-mo samo tedaj, kader ní nikakor moči najti domače.

Skerbno pa se ogibajmo onih, ki imajo poleg latinske ali gerške renine n. pr. nemško končnico. Meni vsaj je beseda, kakor n. pr. respond*ir*ati prava spaka; ogibljem se je, dokler se je morem, če li nisem „strictissimae observantiae" purist. Meni se sploh zdi, naši pisatelji, zlasti po časnikih mnogo preradi, brez potrebe, ra-o tuje besede, časi prav malo blagoglasne, takó ne vém, zakaj bi li n. pr. „historično" mesto „zgodovinsko", morebiti menijo neka-i, da take tujke dajó spisu bolj učeno, imenitno lice. Madjarji o naši prijatelji, vendar tudi od sovražnika se lahko učimo. Kakó lajo Madjarji svoje „kulturne" besede, ne vem; ali vzemi v roko djarski list, jezika ti ní treba znati, in preberi eno stran, redko

kje najdeš kako tujo „kulturno“ besedo, kakoršnih je vse polno po naših časopisih (to se vé, da tu ne govorim o slovanskih besedah, katere so že čisto utelesili svojemu jeziku). Čudno se mi zdi tudi to, kakó kratke in gladke so nekatere njihove besede, ki so vendar očividno skovane. Kjer pa že rabimo tako tujko, ne dajajmo ji vsaj brez potrebe takó čudne, okorne oblike; takó n. pr. jaz ne umejem, zakaj pišemo „telegrafično“, ko bi lahko rekli „telegraf́no“ ali „telegrafsko“.

Mnogo bi mi bilo še govoriti o tem prevažnem predmetu; ali prestopil sem že sedaj meje, katere sem si bil s konca sam postavil. Samo nekaj besed naj še izpregovorim in to o preklicanih — „germanizmih“. Koliko se je že pri nas govorilo in pisalo proti tem spakam, ki nam kazé jezik; hudo vojsko so jim napovedali naši učenjaki, preganjali so jih in trebili in mora se reči, ne bez prida. Naš jezik se je v pisanji in govoru, celo med prostim ljudstvom, že lepo očistil, da sì je vedno še mnogo ljulike med pšenico. Tudi jaz sem vnét za čistoto jezika, tudi jaz bi najrajši, da bi bila vsaka beseda, vsaka „fraza“, ki jo rabimo, čisto slovanskega plemena; tudi jaz se zderznem, kader berem kak prav debel germanizem, in zdrizam se pogosto, naj vzamem v roko kateri koli list slovenski. Popustil sem že sam mnogokako besedo, ki mi je bila prav priročna, ko se mi je dokazalo, da je sirota neslovanska. Vendar obhaja me časi misel: kam pridemo slednjič s tem večnim čiščenjem in rešetanjem? Naš jezik bo res čist, kakor semenska pšenica, ali kakó strašno bo ubožen! Zdi se mi torej, da tudi to vse hvale vredno početje, čiščenje jezika, ima svoje meje, da tudi tu ne bodimo preostri sodniki; „quid sum miser tunc dicturus, cum vix iustus sit securus?“ Meni je hudo za vsako besedo, ki jo izgubimo. Koliko sem že terpel n. pr. za samo besedo „peljati“, ki mi jo je vzel neusmiljen purist! Prej sem v svoji nedolžnosti brez skerbi pisal in govoril: „V Ljubljano se je peljala“. Kakó naj pravim sedaj? „Vêdla“? kedó me bo razumel? „vozila“ tudi ne, ker je bilo samo enkrat. Kaj pa naj rečem, kader imam v mislih „dekle zapeljivo“? — Kaj takega ti ní treba imeti v mislih! — Res je najbolje takó! Ali kaj pa naj rabim za „varovati“, „nevarnost“, „varčen“, „varčevati“?

Jaz bi torej svetoval: Gospôda (tudi ta beseda je tujka!) „pas trop de zèle“! „blinder Eifer schadet nur“! Ne bodimo preostri, čistimo jezik, todà zmérno, s pametjo: brez poštenih „kompromisov“ ní izhajati v življenji, nikjer, tudi v jeziku ne. Kaj pa, ko bi drugi narodi takó delali sè svojim jezikom. Angleščina je spojena iz dveh čisto tujih si pervin, in vendar je sedaj pošten jezik, da malo takega! Jezik naj nam ne bode samo predmet, da kažejo jezikoslovci svojo učenost in bistroumnost! Zato se mi bolj primérni zdé stari, mertvi jeziki, zlasti ljubeznjiva sanskriščina, ali morebiti etruščina; „hic Rhodus, hic salta“. Kedor si vedno posteljo postilja in prestilja, ne bode nikedar spal; dovolj dolgo časa smo koso klepali, zdaj začnimo že kositi!

Meni se zdi, da nam je ločiti germanizme od germanizmov. Ogibajmo se pravih, debelih, neukretnih germanizmov, ki nam zares jezik pačijo in kazé; besed, katere tako rekoč vpijejo, da so tujke, katere se podajejo našemu jeziku, kakor bosopetemu zamorcu svetli cilinder! Takih besed pa, ki so se že udomačile, ukoreninile v književnem jeziku, ki so dobile že čisto domačo slovensko obliko, takó da jim pride samo jezikoslovni kemik z mnogim trudom in preiskovanjem do tuje korenine, take besede menim, da bi smeli rabiti brez smertnega greha.

Kakor s posameznimi besedami, tako je tudi s celimi izreki. Tudi tu in zlasti tu ne bodimo preveč izbirčni. Ogibajmo se takih, ki se ne zlagajo sè zakoni in pravili našega jezika, katerih se brani duh njegov. Med take nerodne germanizme spada, da mimo gredé omenim, tudi sploh rabljeni izrek: „prav imaš“; naš kmet govori mnogo bolje, kakor Latinec ali Gerk: „prav praviš“, „ali prav si storil“. Drugih izgledov mi ní treba navajati; vse polno jih je po naših knjigah in časopisih!

Ako pa, ker ne najdem v slovenščini primérnega izraza, zasučem svoj govor časi po nemškem, ali kakem drugem jeziku takó, da novi izraz ne nasprotuje naravnost duhu slovenskega jezika, menim, da se nísem pregrešil. Dovolj, da je moj izraz narejen po kaki analogiji v slovenščini, takó da si lahko mislim: Če tudi narod takó ne govori, pa bi vsaj lahko takó govoril. S tem ne samo da se ne kazi jezik, še bogati se po mojem mnenji. Takó n. pr. menim, da mi je po nepotrebnem nek gospod brez podpisa očital, in sicer prav neotesano očital, da je pisano v „Zvonu“: „O blagor mu, ki sreča ga zadene“; gospod Anonymus ima, kakor je videti, silno tankočutno uho; škoda samo, da ga je ta tankočutnost zapustila ravno tedaj, ko bi je bil najbolj potreboval! To „per parenthesin“.

Čas je, da sklenem svoje dolgo besedovanje. Moj nasvet je torej tá, da naj se nam spiše kratek slovar, obsezajoč za sedaj samo take tehnične besede in izraze. katerih nam je živo potreba v govoru in pisanji. Rokopis naj bi se poslal našim veljakom, da ga pregledajo, popravijo in dopolnijo, kjer je treba. Komu, ali da jasneje govorim, kateremu zavodu bi potem najbolj pristalo založiti to delo, o tem, menim, da mi ní treba še posebej govoriti. Kader bi prišel ta slovar na svetlo, bila bi vsakemu slovenskemu pisatelju dolžnost, ravnati se po njem.

Té verstice imajo samo namen, izprožiti živo, vsestransko prevdarjanje tega takó važnega vprašanja, nikakor pa nočejo podajati natančnega načerta, kako je izvesti stvar. Naj sedaj drugi izrekó svoje mnenje, prav rad se jim dam podučiti in preučiti, ako nam kaj boljega podadó. Veselilo me bode, ako mi pride prav mnogo dotičnih dopisov, čisto zasebnih, ali še bolje takih, da jih bode moči vzeti v „Zvon“.

To je bilo že pisano, ko sem z veseljem zvedel, da se je enakega dela že prej poprijel mož, katerega sámo ime že mi je porok, da bode delo dobro. Dobro srečo! *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

„Srpska Zora“ je prinesla v svojem 4. zvezku četiri pesmi Boris Mirana (Podaj mi roko, če imaš serce, Nisem Nemec, dekle lépo! Po nogradu sem se sprehajal, V večernem žaru se gora blišči) v serbskem prevodu od J. Simeonovića Čokića. Da bodo „Zvonovi“ bralci videli, kakó se slovenske pesmi glasé v serbskem jeziku, posneli smo iz „Zore“ pesem: „Podaj mi rokó...“ samo da jo podajemo v latinici.

Podaj mi rokó, če imaš sercé,
Ta puhli, ta spačeni svet zapustiva;
Čez sinje, prostorno morje bežé
Vetrovom, valovom se izročiva!

Tam sredi morjá zeleni otok,
S prijaznim germovjem obraščena skala;
Za dva je dolg dovolj in širok,
Tam bova si novo selo izbrala.

Nad tabo nebó, krog tebe raván,
Brez konca mokra se razprostira;
Penečih valov tu šum se glasán
Ob steno ubija, pojema, umira.

Hinavstvo in laž ni tukaj domá,
Ne rjove tu vojska med brati serdita;
Po trati nedolžna si serna igrá,
Verh skale gerlica mlade pita.

Preteklih časov bridki spomin
V globoko morjé vtopiva vesela;
Življenje novó brez rev, bolečin
Tam bodeva mirno skupaj živela. —

Pa kaj se nazaj oziraš plahó,
Kaj noga se ti pomišlja, ustavlja?
Nazaj ti oberneno mokro okó
Priljubljene kraje molčé pozdravlja.

Ostani, — vsmiljenje s tabo imam,
Ne boj se, ne boš se od tod ločila;
Na vsem širokem svetu sem sám,
Saj ti me nisi nikdar ljubila! —

Imadeš li srca, ta ruku mi daj,
Taj truo i varljiv ostavimo svet;
I po moru sinjem na onaj kraj
Nek vetar nas nosi u nedogled!

U sred mora na otoku zeleni se gaj
Tam grmlje se vije vito po steni;
Za dvoje nas sretnih divan je raj,
Tu stanak će biti tebi i meni.

Visoko je nad tobom nebesni svod,
A pred tobom duboko bezkrajno mor
Peneći vali tam ljuljaju brod,
O stenje se biju, tonu, žubore.

Tu laže i prevare ne širi se moć,
I nigda ne huji medj' braćom boj lj
De grlica mlade čuva dan i noć,
A srna u igri zlobe ne sluti.

U more utopimo tugu i vaj,
Izcelimo tamo krvave rane,
Bezbedna života do sijne nam sjaj
Da živimo tamo sretnije dane. —

Pa što se obzireš plaho nazad,
Što tvoja ti noga sad se ustavlja
Natrag gledajuće oko suzno sad
Ljubljene kraje mukom pozdravlja.

A ti sa mnom ne ćeš — sad žalost znam,
Ti ostani tude, de sretnija ti si;
Na ovom širokom svetu sam sâm,
Ta ti me nigda ljubila nisi! —

„Matica slovenska“ v Ljubljani je sklenila izdajati lit. list in vabi sodelavce in naročnike. Izhajal bo vsako $1/4$ leta (3—4 pole) vezek po 50 kr. Naročnina se pošilja tajništvu.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Izgubljeni raj.

Izgubljen človeku je zémeljski raj,
Adamova deca v pregnanstvu se joče,
In prosi, naj sreče zaprávljene kraj
Odprè ji na novo dobrótljivi oče.

Nespametno ljudstvo, čemú-li tvoj stok?
Na delo! Ne nosi mi križema rok!
Poverni se samo v pervotnost nazaj
In našlo povsodi pervotni boš raj!

X.

Narave svatba.

Le svéti, oj čárovni svít nad menój,
Vé zvezde skrivnostno goríte!
Omlájena zemlja je v svatih nocoj,
Vé svatbine baklje ji žgite!

Po drevji, po trati odperl se je cvet,
Nad cvetnimi domi pa raja
En národ neštét, raznobojno odét
Rojenec duhtečega maja.

To lahko kerdelo cvetičnih duhóv
Pod Bogom zdaj zákone sklepa,
Duh božji mu v vetru dihljá blagoslov:
„Le mnóži se, množica lépa“!

Na rožinem germu pa mehko-sladkó
Čuj, slavčeva pesem odmeva —
Pač svátovnim cvetom popéva takó,
Če svoji ženítvi ne peva?

Med srečnimi svati samoten in sam
Jaz zibljem se v majevi noči,
In notri stotísoč občutkov imam,
Bojím se, da poči, da poči! —

Gorislav.

UBOŠTVO IN POŠTENOST.

Pripoveduje Tine z Verbja.

„Kakó je le bilo z onimi denarji, Tine, ki so vam pred leti toliko preglavice napravili?“ vpraša Podgorčev Matej Tineta z Verbja, ko so se bili v soboto zvečer Novovaški možje zbrali pri brivcu, da jim pomladí obraze za drugi dan.

„O, tega je že več ko dvajset let, blizo trideset jih že bo“, odgovori Tine z Verbja, že bolj prileten, suh možiček, „vendar pa še vse dobro vem“.

Kolikokrat se spominjam, kakó je moj oče umiral, Bog mu daj dobro!

Bilo je malo pred božičem nek ponedeljek, in v Bilku je bil ravno teržni dan. Sneg je naletaval takó, da pot ní bila ravno lepa, pa naš oče se le napravi v Bilek prešička kupit, in še neke opravke je imel.

Malo čez poludne gre s Kopačem nazaj čez veliki terg, kjer je bilo še mnogo sejmarjev. Kar zagleda listnico v blatu.

Pobere jo, malo obriše in začne klicati, kedó je kaj izgubil?

„Ne bodi neumen“, pravi mu Kopač. „Lej, takó ti lahko vsak potepin izmuzne denar iz rok. Tiho bodi pa spravi! Če se kedó oglasi, saj mu vedno še lahko daš; če ne, pa imejva vsak pol“.

Naš oče sprevidi, da res ní posebno pametno in previdno, takó ponujati najdeno stvar. Spravi jo rekoč:

„Doma bom dal oznaniti, bo se že glasil, kedor jo je izgubil; more biti, da ga pa že med potjo dobim, če je bil kedó od nas. Za se ne bova obderžala tujega blaga“. Tako se napravi domóv; prešička je bil že prej oddal Logarjevemu hlapcu na voz.

Po vasi gori gredé vidi pred Novakovo hišo doli sred vasi Osojnikovo Nežo, ki je tudi že umerla, da svoji sestri, ki je bila na Novini omožena, skerbno nekaj pripoveduje in sè solzami v očeh toži. More biti je ta izgubila, misli si in mimo gredé popraša, kaj ji je.

„Denar sem izgubila“, pravi Osojnikova, „pa ne vem kje“.

„Jaz sem pa denarje našel“, odgovori naš oče. „More biti s tvoji. Kakoršna je listnica?“

Taka in taka.

„Bo že prava“, pa jo ji dá.

„Je že res moja. O Bog vam poverni, da ste mi jo dobili“ in vsa vesela spravi listnico; v hitrici ní nobeden mislil na to, da bi pogledal, kaka je in koliko je v njej, takó je bila vesela.

V mali vasi se taka reč kitro razve. Ní še bilo konec tedna — pa je vedela že vsa vas: Osojnikova Neža je v ponedeljek v Bilku denarje izgubila. Verbovec jih je pa našel in nazaj dal.

Pa po strani so si začeli tudi še nekaj druzega šepetati, ka je moralo nam priti na uho, češ, da naš oče je denarje večidel iz listnice pobral in samo nekaj malega nazaj dal. In v nedeljo do—

poludne po veliki maši, ko so možje še nekoliko postali v pogovorih, reče Krivec iznad Potoka, tam le gori, pred vsemi možmi zaničljivo smejé se našemu očetu: „Zdaj boste pa piskali vi Verbovci, ki najdene reči skrivate“. To je bilo malo pred božičem.

O božičnih praznikih oče nevarno zboli, huda pljučnica ga je bila zgrabila, in ker je bilo zunaj v čumnati, kjer je imel posteljo, premerzlo, kuriti pa nísmo mogli, moral je v hiši pri peči na klopi ležati. Med prazniki je bilo, jaz sem v hiši prejo vil za osnovo in sem bil pri očetu, moja je pa imela zunaj pred vežjo nekaj opraviti; bil sem se tisto poletje prej oženil. Je že panjača iskala v dervih za kurjavo, pa pride Osojnikova Neža po poti gori, mendà na zgornji konec vasi namenjena. Ko zagleda mojo zunaj, začne jo na vse gerlo zmerjati in oštevati: „Tatovi, goljufi, dajte mi moje denarje nazaj, ki ste mi jih iz listnice ukrali, lopovi!“ Jaz sem se kar od jeze tresel. Ko bi se ne bila hitro pobrala, ne vem, kaj bi bil... Še od daleč sem jo slišal vpiti nazaj, naš oče je pa v hiši pri peči ležal na smert bolan in moral je vse slišati.

Očetu je bilo vedno huje; poslali in poročili smo bratom. Peter je prišel iz Sovodnji, kjer je rudo kopal, Toma je prišel iz Dvora. Vsi smo bili doma, samo France je bil pri vojakih na Laškem.

Poslali smo v Osoje, kakor nam je oče naročil, naj pride Neža na eno besedo doli; pa ní hotela.

Ko je bil oče za smert previden in je duhovnik odhajal, ostali smo vsi otroci okrog očetove postelje. Težko je sopel in malo zadremal. Počasi odpre zopet trudne oči in se ozre na nas okolo sebe. „Hvala Bogu!“ pravi, „da vas še vidim okrog sebe, vse zdrave in poštene. Jaz bom umerl“, pristavi še slabim glasom. „Lejte, osem sem vas imel, mnogokrati smo morali pomankanje terpeti, pa sem vas vse pošteno odredil; zdaj pa moram za tatú umreti“. Milo se mu je storilo, ní mogel več govoriti. Oberne se v peč in zajoka. Kmalo potem je pa umerl. Žalosten pogreb smo imeli, ker so nam mertvega očeta takó obrekovali.

„Kaj se ní nič zvedelo, kam je bil prešel tisti denar, kar ga ní bilo v listnici? Koliko je pa bilo?“ vpraša radovedno mladi Podgorčev Lovro, ki mu je bil ravno brivec pervi mah pod nosom obril.

„Le poterpi malo, boš že slišal“, pakara ga oče Matej.

„Nekoliko pozneje, perve tedne pred pustom“, nadaljuje Tine z Verbja, „Zaberdnikov Matiček ní imel mirú prej, da ní oglasil, kar mu je bilo znanega o neki tatvini, ki se je malo prej primerila. Bil je namreč takrat navzoč v prodajalnici, v kateri je tudi Neža z Osoja imela opraviti in je listnico pozabila. Krivec, ki je bil tudi notri, ker to ti je prav dobro obiskovana prodajalnica na velikem tergu, Krivec torej izmakne skrivaj pozabljeno listnico, potegne urno nekaj listov iz nje, pa jo verže skozi odperta vrata na ulico, kjer jo e naš oče našel, se vé da skoro prazno, in jo je tudi takó oddal, še pogledal je ni znotraj. Mendà ni nihče drugi opazil Krivca, ko sam Zaberdnikov Matiček, pa ga ní hotel izdati. Še le pozneje se je zvedelo.

Krivca so poklicali pred sodnijó, kjer je moral vse obstati, kakó je izmaknil dva stotaka iz listnice, ki jo je potem na cesto vergel; en list da je že zmenjal in zelo vse porabil, druzéga pa doma na izbi pod strešno shranil, pa so ga mu podgane snele, takó da od vsega skoro nič več níma. Ali je Osojnikova dobila kaj vračila ali ne, tega ne vem. Krivcu se je pa zgodilo po pravici.

Osojnikova pride čez nekaj dni sama k nam in ponižno prosi, naj ji odpustimo, da je takó žalila našega očeta še na smertni postelji in ga dolžila tatvine čisto po nedolžnem.

Takó je bil opravičen mož, ki je poleg vsega svojega uboštva poštenost ohranil do smerti.

Meščanstvo koroško v srednjem veku.

Spisal J. pl. Kleinmayr.

Raznoverstni so bili vzroki, ki so vplivali, da se je v teku srednjega veka tu ali tam po naših pokrajinah kako mesto ustanovilo. V bližini takih krajev, kjer se je pogostoma veča množica ljudstva sešla: v bližini kneževskih bivališč, ali pa tam, kjer je ožina kake reke dopuščala, da se bregóva združita; tam, kjer so bile že naravne ográde, naravni tabori — v takih krajih je bilo gotovo najbolj pripravno, da se je veča naselbina ustanovila. Če je bil tedaj kraj že po légi svoji povsem pripraven in je bilo tudi upati, da se pótem skromnega delovanja življenje večega dela okolice v enem selu združi, bil se je izvolil kraj, ki mu je bila za prihodnjost odmenjena veča veljava, veči vpliv. V takem kraji so se torej stavili pričetki novega mesta. Majhena in ne posebno veljavna so bila pričetkom ona mesta — a s časom so narasla in sem ter tja razvila se do cvetne dobe.

V teh mestih je bil v pervi versti le oni meščan vpliven in imeniten, ki je imel kos zemlje, ki je bil ob enem posestnik: vsi drugi so bili brez posebne veljave. S časom je zadobilo premično imetje vedno večo ceno in vrednost; spóne, ki so doslej mestom razvoj ovirale in razcvetenje obertnijske delavnosti hromile, propale so in mesto se je kratkoma bolj množilo, nego prej v teku desetletij.

Vedno več je bilo denarja in vedno bolj pogostoma so se razna dela in opravila z denarjem plačevala. Na ta način je polagoma meščanstvo navdihnil pravi duh podjetnosti in obertnijske marljivosti. Blagostanje postane od dne do dne veče in s tem blagostanjem se enakodobno gáne želja po veči osebni prostosti in svobodi. Čim bolj se je razvila obertnija in z njo združena tergovina, tem bolj se pooblasti meščanstva gorka in opravičena želja s plemstvom se deliti v oskerbništvo mest in krajev. Bogastvo se je množilo med meščani in splošno je bilo hrepenenje vsaj en del mestnega oskerbništva

odvzeti boljarom in plemičem, ter ga prihraniti okrepčanemu meščanstvu.

Način večega razvoja je bil posameznim mestom zeló različen. Raznoverstno je vplivalo v dobrem ali v slabem smislu na razvoj mest pričujočnost ali nepričujočnost, mogočnost ali nemogočnost knezov, vladik, opatov i. t. d. in vedno sta si bila v neki dotiki ta dva stanova: plemstvo in meščanstvo.

Mnogo resnega je vsekako v izreku nekega zgodovinopisca, ki pravi: „Zgodovina mest in tergov je skoraj vedno zgodovina vladarskih hiš in rodovin“ — a s časom je moralo priti vsaj nekoliko drugačę!

Odvratili smo se skoraj predaleč od našega posla in verniti se nam je na polje, na katerem hočemo ogledati meščanstvo koroške zemlje.

Koroška, del srednjega Norika, v sedanji svoji velikosti močen grad, okolo in okolo obdan s planinami, katerih snežena slemena še dolgo ponosno srebrosvitlo na precej rodovite doline zrejo, ko imájo že zdavnaj prijazne ravnine premiljeno vigred, šteje enajstero mest, katerih pričetek imamo večinom v srednji vek staviti.

Ko se je v teku III. in IV. stoletja pokristijanila Koroška z nekim vspehom, pričeli so tudi nad to pokrajino naših planin grozviti viharji vesoljne, velike ljudske preselbe močno buhtéti in šibka cvetičica boljše prihodnjosti je bila blizo pogina. Dežela je močno menjevala prebivalce svoje in treba je bilo zvedenih rok, da se je zopet povernilo mirno in boljše stanje, nego je bilo za časa groznih viharjev. Mesto za mestom nastane in mesto za mestom si pridobi vedno večo in zdatnejšo veljavo.

Enacega veselega življenja, kakor je bilo proti koncu XI. stoletja v mestih poleg Labe, ali pa celo poleg Rena, ní bilo sicer v ovih južnoizhodnih, takrat menj obiskovanih mestih, a vendar so bile tu lepe cvetičice boljšega življenja in ljudskega blagostanja, ter osebne zavednosti. Vnanje razmere níso bile nikakor take, da bi bila mesta v Gorotanu dospela do velike zgodovinske veljave, a vendar je tudi tu bilo kaj živo in za nas mirne opazovalce prav zanimivo.

Posvetni in duhovni mogotci so ne gledè na kraj njih stalnega bivanja, zadobivali bogata darila na Gorotanskem; z največim posestvom pa so bili obdarjeni vladike solnograški, bamberški, oglejski in nekoliko briksenski. Njih imetje se je množilo po vsestranskih pogodbah, določbah in podedovinah.

Ko se je v drugi polovici srednjega veka, z letom 1335. Koroška združila z drugimi avstrijskimi kneževinami, bilo je takó zvano vojvodsko posestvo prav majheno. Obsegalo je samo tri mesta; Celovec, Velikovec in št. Vid. Menjša in veča posestva so takrat pripadala sledečim gospodom: Auffenstein-om, rožeškim in bekštanjskim vitezom, grófom ortenburškim, vladikam kerškim, labodskim in že

imenovanim drugim vladikam in drugim. Najsilnejši in premožnejš
pa so bili: Solrograščani, Bamberžani, grofi goriški in drugi.

V pervi versti moremo imenovati mogočne vladike solnograšk
Bili so deželski gospodarji mnogim imenitnim plemičem in mesto
Koroške, in tudi vladike labodski, kerški in sekovski so jim bi
suffragani. Solnograška škofija je bila znamenita po obsegu in ve
ljavi imetja in po bližini lastnih posestev; imela je med druzim kraje
Breže, Stari-dvor, št. Andrej, Gospesvetsko in druge, in si jih je ohra
nila do konca srednjega veka, ko je pričela sáma po časi hirati.

Ne takó mogočni, a vendar zélo vplivni so bili gledé na tergovstv
in promét Bamberžani, ki so posedali: Beljak, Wolfsberg, Grebnj
in druge kraje.

Mnogo, in to posebno na gornjem Koroškem, so veljali gro
goriški.

Takó je bila deželica razkrojena in le mali oddelek je spada
vojvodom, ki so imeli mnogo nasprotstva v Koroški.

V tesni zvezi z vplivom in politično mogočnostjo posameznil
duhovenskih in posvetnih knezov je bila mnogokrat menjajoča s
osoda mest in tergov. Ako so bili posestniki mest mogočni, silni
vplivni in merodajni in ob enem prepričani, da je tudi treba delat
za razvoj in napredek njihóvih mest, tedaj se je okrepilo življen
v notranjem veselo in hitro, ako se je pa v viših krogih nasprotn
godilo, tedaj so bila tudi dotična mesta oslabljena in njih življenj
hrómo. Po naravni poti se je eno iz druzega podálo.

Najglavnejša mesta srednjega veka so bila: Breže, Beljak
Wolfsberg, št. Vid, Velikovec in koncem Celovec.

Vprašanje se nam tu nehoté stavi: kakó je bilo tu z meščan
stvom in kakó se je ono razvilo?

Največe, najznamenitejše in blage nasledke cvetoče dobe sre
njega veka je imela takrat prikazajoča se osnova tretjega faktor
v deržavnem življenji. Doslej sta bila v Gorotanu, kakor sploh takr
v skoraj vsej Evropi, samo dva glavita stanova: plemstvo in du
hovstvo, ki sta samolastno vse pravice imela; kar ní spadalo k enem
ali druzemu, bilo je v deržavnem in socijalnem smislu ničevo.
tega tretjega, doslej povsem preziranega oddelka narodovega se
kristalizalo pravo, svobodno meščanstvo, ki si je vedno veče pravic
prisvojilo in jih tudi krepko branilo.

Ustava Karola velicega ní bila ravno posebno dobra v razv
naših mest; ali pospeševali so ta krasni namen zdaj neposredn
zdaj posredno gradovi in stanovališča kneževska. Da so bili v te
oziru mnogokrat veljavni, pametni, skerbljivi in na vnanje mogoč
plemiči velike hasni, in da je po njih hitro se prikazala po mest
in tergih veča delavnost, veča svoboda in samozavest, to nam pri
zgodovina mnogih naših mest. Takó so se n. p. posebno razcvé
Breže, kot glavni kraj posestev Solnograščanov na Koroškem, k
sedež kastelanov in vicedómov, kot kraj sodništva. Vplivni in m
gočni so bili viši pastirji solnograški: kraljem enako so se bojeva

zdaj proti vladarjem, zdaj v zvezi z njimi in mnogokako hudo in veliko bitko so imeli prebiti, ki je v časih sijajna, v časih tudi dosti pogubna bila. Na ta način se je pa tudi meščanstvo krepčalo in Breže so postále zelo znamenite.

Pravo meščanstvo se je najprej pokazalo v onih mestih, ki so bila posestva vladik. V vladiških palačah, pri njih bogatih dvorih, pri katerih so se veršile mnogokrat velikanske, sijajne svečanosti in se zbirali mnogobrojni, veljavni zbori, tu je našla tergovina in obertnija pravi pogoj hitremu razvoju. Mimo tega so bile tudi tu močno obiskovane redóvne šole in pridnemu možu se je povsod ponujal dober zaslužek.

(Dalje prih.)

Sreča, Poezija in Preširen.

Pomlád je prišlà, nebeška deva,
Po zemlji trosi svoje darí:
Vse klije, cvetè in zelení,
Škerjanec pod jasnim nebom prepeva!
Iz trave zelene glavice mladé
Vijole, zlatice, kresnice molé;
Po njih se trudi vesela,
Medú nabira čebela,
In pisane ziblje metulj peruti.
Ledenih spon se prostega čuti,
Po polji hiti šepetaje vir.
Na pašniku póleg čede svoje
Veselo piska in vriska in poje,
Pomladi raduje se pastir.

Preko polja po stezici
Glej, mladénič sam prihaja;
Pómlad zorna ga obdaja,
Pomlad sije mu na lici;
Žarno svétijo očí se mu,
V persih roj glasán budí se mu,
Misli, čutov roj ubrán,
Ki želi na dan.
Smeje se mu zemlja mlada,
Smeje zapeljivo nada;
Ves odpert je njemu svet:
Sladka sreča mladih lét!
Vse življenje mu obeta,
Ves njegov je kar je sveta,
Kar voliti hoče, smé:
Poezija tu, tam sreča
Miga mu, sladkó vabeča,
Kam naj kréne, sam ne vé.

Pot mu vstavi gozda rob,
Tu na skalno sede klop,
Ki zeleni mah jo krije;
Izpod nje glasán
Vir kipi in vrè na dan,
Mirno se po loki vije.
A mladenič ném sedí,
Čelo se mu omračí;
Glávo nasloni na róko,
In zamisli se globóko.

Čudo glej! Ko takó sloní,
Kakor v sanjah — z leve strani
Jasna prikazen se približava:
Krasna žena! tanka oprava
Polne, cvetoče lepote ne skriva,
Ude mehkó ji objema kipeče.
Krasna žena, zapeljiva!
Biseri v zlatih bleščé ji laséh,
Mokra ji luč iz očí trepeče;
Sladek po ustih se ziblje ji smeh,
Smeh ki obilost obeta slastî,
V serci željé, hrepenenje budí.

Osupnen mladenič gleda podobo,
Od njé oberniti ne more očí;
Nasmehne se ona mu z rajsko milobo,
Z medénim mu glasem takó govori:

Želje tvoje nerazvite,
Ki ti v persih spijo skrite,
Hrepenenje tvoje znam:
Hrepencuju tolažila,
Bolečinam vsem zdravila
Jaz, mladenič, tebi dam!

Glej, okolo vsa narava,
Kar živi, v veselji plava,
Sam vesel ne bodeš tí?
Glej, življenje je vživanje,
Pusti vse neplodne sanje;
Sámo énkrat se živi.

Náse misli, pusti brata,
Sama ta beseda zlata
V sebi vso modrost imá.
Kaj človeštvo, domovina?
Zemlja cvetna je dolina
Njemu, ki živeti zna!

Blagor mu, ki meni služi,
Z blagom se blagó mu druži;
Bodi moj in pusti dom.
Meni v krilo se izroči,
Po ravnini te cvetoči
Rahlo jaz vodila bom.

Čast, zlató in bele dvore,
Kar sercé želeti more,
Dam ti, Sreča; bodi moj!
Ljubil bodeš bela lica,
Tvoja vsaka bo cvetica:
Vstani in potúj z menoj.

Takó govori in mehko rokó
Okolo vratú mu ovije ljubó,
Da sladka groza ga spreletí.
Gorjé!

V tem hipu z desne straní
Prikazen druga pred njim stoji.
Pred njo izkušnjava pobegne plahó,
Prikazen v sanjah izgine takó,
Ko jutranji solnca zadene jo žar;
Mladenič je več ní videl nikdar!

Zavzet podobo gleda plah,
Neznan obhaja, svét ga strah;
In vendar vánjo mora zreti.
Kraljeva žena! njena rast
Človeška ní; ponós in čast
Z visokega se čela svéti.
A izpod tamnih obervî
Iz milo modrih ji očî
Prijazna sije luč, enaka
Ko lune svit izzà oblaka.
Po lepih ustih čudovita
Otožnost mehka je razlita;
V levici strune ji sloné,
Dih skozi njé pomladnji dije,
Budi jim rahle melodije.
Mladeniču sercé kipi,
Zamaknen vpira v njo očí;
Takó mu ona govori:

Čula skrivne želje tvoje,
Hude videla sem boje,
Dvome tvojega sercá.
Za resnično, lepo, svéto
Serce mlado ti je vneto,
Pota pravega ne zná.

Zemska te ne vteši sreča,
Duša tvoja hrepeneča
V njej ne zadobó mirú.
Kogar jaz sem izvolila,
Sreča ga ne bo zvabila;
Ti si mojega rodú!

Cvetna níso pota moja,
Težko breme, težka hoja,
In počitka ní nikdar!
Sebe mora pozabiti,
Vse svetá gorjé nositi,
Kogar moj zadene žar.

Bridka tvoja bo osoda:
Žertva svojega naroda,
Pevec boš in mučenik.
Domovine svoje nada
Branil bodeš jo propada,
Bratom svojim rešenik!

Kar ima osoda zlobe,
Kar v ljubezni je grenkobe,
Ti do dna jo boš izpil.
Sladke pesmi bolečine
Porodé ti, v domovine
Čast boš večni venec vil.

Bodi moj, udaj se meni,
Tvoj naj lavor bo zeleni,
In spomin bo večni tvoj.
Vstani, vzemi strune zlate,
Z njimi teši svoje brate,
Pesmi jim nesmertne poj!

In nágne se nanj, poljubi mu čelo.
Po tem se kviško dvigne po časi. —
On prime strune in sladki glasi
Doné in budé slovensko deželo. —
Kar dolgo je prej brez upa želela:
Slovenija zdaj je p e v c a imela.

B. M.

ZORKO.

Podoba iz dijaškega življenja.

I.

Zorko (se oblači). Danes pa res ne vem, kakó bo; vse je pri ji, vse mi je odreklo. Nič cesarske podobe pri hiši in zunaj hiše upanja — kredita! Kredit je iz kredere, verovati, pravijo; ali a bolj in bolj peša dan današnji; in vendar je lepa čednost, kedór ima; moji Manihejci je nimajo nič več; in to je žalostno! Doši viri so zdavnaj že usahnili, strašna suša, slaba letina! Oče er mož, a oster mož, terdega serca, terde roke! Ní čudo, da se mož naveličal; sin že štiri leta na Dunaji, in vedno pošiljaj in iljaj! Nekedaj desetaki, potem petaki, zdaj še šestica ne pride 'eku pred oči! Ko bi človek matere ne imel, res ne vem, kakó saj pravim, mati, to ti je še stvar božja, da se je človek veseli. ti vendar še časi pošlje kako tolažbo, skrivaj, da oče ne vé; tudi i je dobra, kader ní dežja.

O ti ljubeznjivi „korpus juris“, ti dušna paša moja, kakó neno mi ležiš tu na mizi, prav nerodno in nepotrebno! Kaj ko bi tí malo genil, zdaj ko me je vse zapustilo? Ko bi za nekoliko i premenil svoje stanovanje! Ko bi šla skupaj kam h kakemu nihejcu; ti bi ga mordà še omečil; moja beseda sama nič ne za-) pri terdovratnem nevérniku. Glej, ljubi moj Korpušček, saj se ní slabo godilo pri meni: imel si precej prijetno, mirno življenje; okedaj sem te nadlegoval in še takrat ne rad.

Saj ima vsaka stvar vendar le tudi svojo dobro stran, samo da človek prav pogleda. Ko bi bil imel vedno vsega dovolj, Bog i, kakó bi bilo z ljubim učenjem: takó sem se pa vendar časi mnil, zakaj sem prav za prav na Dunaji; in takó upam, da bo vse kedaj dobro. Samo da bi mogel človek čez ta klanec!

Voš, ljubi moj Zorko! meni se dozdeva, da sva časi vendar oliko prenaglo vozila: brez zaúrnice je šlo navzdol; zdaj sva se usapila!

Kaj pa tukaj na mizi? Gotovo pa zopet kak ljubeznjiv „billetx“, ki me v slabem pravopisu opominja kake stare, na pol poljene dolžnosti. Dobrega spomina bi bilo treba, da bi človek vse ietoval, koliko je pri gostilničarji, kavarnarji, koliko pri krojači, ljarji i. t. d. i. t. d. O čakajte, čakajte, da pride dan plačila;

vse bo poravnano, samo vaše krivice ne! Toda poglejmo! — Od moj
gospodinje pisemce, in to pisemce takó govori: da naj si grem druga
stanovanja iskat, ona mi ga ne more dalje dajati zastonj! Saj ní da
zameril ženici; dovolj dolgo časa je imela z menoj keršansko p
terpljenje; tudi gospodinje dunajske poterpežljivost ima svoje mej
Tudi dobro: zdaj bomo kje za plotom spali; samo da ní plot
na Dunaji! O tí vrabec, ki takó poredno veselo žgoliš pred moji
oknom, tí se mi pač posmehuješ; tebi se dobro godi, ní ti tre
skerbeti za stanovanje, ne za živež in obleko; in vendar kaj je vrab
v primeri z božjo podobo, dunajskim dijakom, juristom četerte
leta! O ironija!

Zdaj sem prav kakor tista vdova svetopisemska v Sarepti; ... e,
ona je vsaj še imela za kosilo; jaz še, kakó bom zajuterkoval, ... e
vem. Podoben sem bolj Danijelu v levnjaku; levi moji so Ma... i-
hejci, ki od vseh strani na me prežé in „iščejo, kakó bi me požer... “.
Ali kje je moj Habakuk, da mi potolaži želodec, ki se oglaša? Oj
pridi, pridi, Habakúk! (Zaslišijo se koraki pred durmi.)

Pa ne, ko bi bil Habakuk! (Duri se odpró, vstopi čevljarček.)

Č e v l j a r č e k. Gospod mojster —

Z o r k o. Kje si se takó učil? Predno vstopiš v tujo sobo, po-
terkaj: stopaj! (Čevljarček odide, čez nekaj časa poterka.)

Z o r k o. Prosto!

Č e v l j. Gospod mojster —

Z o r k o. Nič takó. Ko se pride v sobo, reče se najprej: Dobro
jutro! Izgubi se! (Čevljarček zopet odide, potem poterka in vstopi.)

Č e v l j. Dobro jutro!

Z o r k o. Takó je prav; zdaj govori!

Č e v l j. Gospod mojster —

Z o r k o. Dobro, dobro; že vem, kaj hoče tvoj gospod mojster. Re...i
mu, da se mu priporočam, in da ga ne bom pozabil, kader pride ča...s.

Č e v l j. Ali —

Z o r k o. Mir besedí! Tí si storil svojo dolžnost; bom že p...-
vedal tvojemu gospodu; zdaj se oberni in pojdi. Pa dobro si z...-
pomni moj nauk; tí, kakor je videti, nísi še dolgo na Dunaji, zat...o
ne veš še, kakó se je vesti z gospodo. Ná, tu nekaj za strah; vrag...!
drobiža nímam; prihodnjič! Izgini! (Čevlj. odide.)

Pa rés mi je žal, da nísem imel kaj dati paglavcu, ki sem ...a
takó v kozji rog vgnal sè svojim germečim basom! Začetek je dobe...;
vivat sequens! (Nekedó poterka.) Takó je prav, le hitro, da se klju...a
ne ohladi. — Prosto! A, gospod Pokorni! Dobro jutro, gospod Po-
korni, veseli me, da vas zopet vidim.

P o k o r n i. Dober dan, gospod doktor!

Z o r k o. Kar še ní, pa bo; če ne danes, pa jutri; za z... aj
pa še pustiva doktorja. Sedite, gospod Pokorni!

P o k. Gorák dan bomo zopet imeli; pomlad je, pomlad. Meni ...n,
da vam bo zopet kaj treba, kaj letinskega, gorko je že. Glejte, ...tu
imam prav lepega blaga, gospod doktor.

Zorko. Veste kaj, gospod Pokorni? Vi ste pošten mož, ne tak sitnež, kakor so drugi; z vami bom odkritoserčno govoril. Saj veste, kako stojiva —

Pok. E kaj tisto? Kader boste mogli, pa boste; saj mi ní take sile; jaz bi vam svetoval to le!

Zorko. Ne, gospod Pokorni, zdaj ne, preveč se je že nabralo; prej ne, da vam vsaj polovico plačam; nikakor ne, ne dám se vam več pregovoriti: jaz vem, da bi me ne nadlegovalı; ali vse zastonj: to bi ne bilo pošteno! Hlače bodo še lanske za silo; in suknjo mi boste obernili.

Pok. Kakor velite! Taka bo kakor nova, dobro blago, na robe, kakor na lice. Tudi gospod dvorni svetovalec, ki stanuje v naši hiši, poslal mi je svojo, da mu jo obernem. V teh dragih časih vsak gleda, da si kako kaj prihrani, kjer more. To ní nič napačnega. V dveh, treh dnevih jo že dobite. Kar se pa tiče tiste drobnosti, bodite brez skerbi; saj vem, kakó je dijaško življenje, pri vas se ne bojim izgube; da bi bili le vsi taki!

Zorko. Gospod Pokorni, vi ste poštenjak, prava bela vrana. Vi ostanete moj krojač, naj me naredé za samega pravosodnega ministra; zakaj bi jaz ne prišel enkrat na versto? In pa veste še kaj? Kader bom enkrat za odvetnika tukaj kje v Hernalsu, ali pa pri nas doma v Loškem potoku, v Želimljah ali kjer že bodi — zdaj bo že skoraj vsaka vas imela svojega odvetnika; nič drugod ne iščite, kar naravnost name se obernite, kader vam bo treba, vse vam bom pošteno, naglo opravil in zastonj! Za sedaj pa, ker že ne morem druzega — kje je moj zapisnik? Tukaj, glejte, tu stojite, štev. 6., pomaknem vas gori, prav na pervem mestu boste kraljevali; upam, da ne predolgo.

Pok. Kader vam bo lahko, jaz vas nočem nadlegovati; z Bogom torej, gospod doktor!

Zorko. Zdravi, gospod Pokorni! (Krojač odide.) Poštena češka duša, malo takih! O dolgovi, dolgovi, vi človeku življenje grenite! Opletó se človeka, kakor smolika, in ní se jih iznebiti. Če bom imel jaz kedaj sina, da bi ga poslal na Dunaj, to mu zapretim in zabijem v glavo, samo dolgov se naj varuje, kakor živega ognja, vse drugo se prebije in prestane.

Ali kaj zdaj; ali naj bi poterkal pri kakem tovariši; nerad. in pa tudi vpraša se, kjé? Kedó bi utegnil kaj imeti? Epidemija, epidemija! Sicer pa moram reči, to je vendar lepo, da je med nami dijaki, zlasti slovenskimi, nek komunizem; kader eden ima, vsi dobro živé. Kakó hitro se razkadé ti mladostni bratoljubni nazori; berž ko se ljudje osamosvojé, vsak na svojo stran vleče, vsak na svoj kùp grebe, koplje in nanaša. O samopašnost, ko bi tí vedela, kakó si gerda, nečloveška; sram bi te bilo, skrila bi se, pogreznila tja, kjer je skrajna tema in zób škripanje!

Kedó pa zdaj lomásti? To je sam Zima, kakor ga je Bog ustvaril; nihče drug ne dela takih korakov, burja, burja! (Zima vstopi.)

Zima. Vedno še v jazbini? Kaj tičiš tu kakor stenica za podobo na steni. Poglej, káko vreme! Pomlad, pomlad!

Zorko. Zima se veselí pomladi?

Zima. Da bi te, s tvojimi starimi dovtipi! Veš, ta je že plesnjiv. Če ne veš boljega, govori kakor ljudje gororé!

Zorko. Moji dovtipi se ravnajo po okolnostih; zdaj dobri, zdaj slabi, kakor okolnost nanaša. (Zase.) Smodko puši, dobro znamenje, ali naj ga?

Zima (zase). Pozno je vstal, to kaže, da je šel pozno spat; ergo — navertati ga bo treba.

Zorko. Kam pa bi se šlo?

Zima. V prater, kam drugam? Misli si, kje sem bil? Pri njem, Lott-u: naj bo, dejal sem, pojmo ga enkrat gledat; vpisan sem pri a nísem še videl moža od obličja do obličja. Trije smo bili, vpisanih je pet in štirideset; „tres faciunt collegium“ mislil si je mož, ter začel razkladati nam svojo modrost. Vedno je kimal z glavo, kakor kokoš, ko pije; zdaj je pogledaval v „skripta“ pred seboj, zdaj v strop nad seboj, menim, da bi mu prišlo razsvetljenje od zgoraj. To večno kimanje me je dolgočasilo. Trije so dovolj po postavi, dejal sem, bodi tí sam tretji, in zmuznil sem se po časi ob zidu plazeč se skozi vrata. In zdaj sem tukaj. Hajd v prater!

Zorko. Vroče bó!

Zima. Kaj pa da vroče; treba bo moče!

Zorko. To je! — —

Zima. Takó?

Zorko. Kakó pa ti, Zima? Dobre volje si videti!

Zima. Jaz sem vedno dobre volje. Vsa naša rodovino je dobre volje, odkar ljudje pámetujejo.

Zorko. In kadiš tudi; jaz menim, da nísi čisto brez —

Zima. A takó, prijatelj? Na to uhó ne slišim danes. Ha, ha! Zadela sva se, srečala sva se, oba s hudobnimi nameni, s tistimi poterkavajočimi, navertajočimi, puščatiskušajočimi nameni.

Zorko. Torej nič!

Zima. Če me na glavo postaviš. Kuga, kuga —

Zorko. Lakota, draginja —

Zima. Žalostni in revni časi! — Kaj pa tvoja zimska?

Zorko. Pri teti!

Zima. In tisto, kar si imel na perstu, tisto svetlo?

Zorko. Dobro skranjeno! In tí?

Zima. „Omnia mea mecum porto“. Skerb za posvetno blago, kar sem ga imel, prepustil sem tem podlim duhovom, ki níso zmožni viših idej. Zakaj bi pa bil filister na svetu?

Zorko. Za kajo si vendar še imel?

Zima. Ogórek, iz boljših časov ostanek, ko smo bili moški in prevzetni. V sili človek preoberne vsa kota, in dobro, če se časi kje kaj pozabi. — Ej, brate, kaj pa to? ta „Korpus delikti:“ dober

zglavnjak, ali, kakor pravite vi Gorenjci, panjač; to ti bo dalo nekaj gorkote. „Ješče Polska nie zginéla!“

Zorko. Sam sem že primérjal in ukrepal; ali veš, sram me je!

Zima. Kaj? sram? iz četertega leta jurista sram. Tí boš lep advokat! Sram te bodi, da te je še sram. Če si tak, meni ga izroči; jaz ga ponesem o belem dnevu po glavnih ulicah v naročji, ne pod pázuho; potem bova pošteno delila.

Zorko. Veš, ljubi moj Zima, tega si me tí naučil: meni bi ne bilo prišlo nikoli na misel; nič ti nísem hvaležen; to ní posebno imenitno!

Zima. Kaj imenitno, a koristno je; glej, da se slabšega ne naučiš. To so poštene kreditne operacije; nič se ti jih ní sramovati treba. Pervega bo zopet denarja, in potem pridejo zopet vsi raki nazaj iz svojih lukenj. Poterpi malo, čez pol ure bom tukaj!

Zorko. Taki ste vi filozofi, zastopniki idejalnih nazorov.

Zima. To pride pozneje, kader bomo imeli čas. Z mano, ti nebodigatreba, pokaži, zakaj si na svetu. (Zima zadene knjigo na ramo; v tem hipu nekedó poterka.)

Zorko. Prosto! (Pismonoša vstopi.) *B. M.*

(Dalje prih.)

POD KOSTANJEM.

5.

Bístrim ókom gledaš,
Čara polno bítje,
V sèrca globočíno,
V duše moje žítje.

Tvoja mi ljubezen
Sreče luč je zórna,
Njej se vsigdar vmíče
Toga duhomórna.

Kál za blago v pèrsih
Duh mi tvoj razvíja,
Ti si, dèkle drago,
Živa poezija!

6.

Béli sta golobec,
Golobíca bela,
Na kostanja vejo
Lahko-gíbno séla.

Gôrke se pomládi
Družno veselíta,
Zadovoljna saboj
Brez skerbí živíta.

Kakor, parček, têbi
Zdaj se sreča smeje,
Njej smijála, mêni
Bode se pozneje!

Jos. Cimperman.

LITERARNI POGOVORI.

V TAMNEM LOGU.

Bleda v dolu
Luna seva,
Krasno zvezde se versté;
V tamnem logu
Pa odmeva
Jok nesrečne deklice.

Kraj potoka
Dragomira
V rosni travici sedé
Joka, stoka,
Se ozira,
Alj že Mirko gre, alj ne.

Černe megle
Po obnebju
V gostih trumah se valé;
Hrabre trume
Tam na polju
S silnim Turkom se boré.

Med vojaci
Tudi Mirko
Seka grozne Turčine;
Med junaci
Tudi Mirko
V domačijo svojo gre.

Zopet v dolu
Luna seva
Krasno zvezde se versté;
V tamnem logu
Pa prepeva
Dekle nežne pesmice.

Kraj potoka
Dragomira
V rosni travici sedé
Tja v daljavo
Se ozira;
Njâ se serce vesele!

Tej pesmici se more reči, da ní brez nekega liričnega, rekel bi, melodijoznega ritma, ki prijetno ugaja ušesu. To je že nekaj. Kakor menim, da poznam naše občinstvo, upam se reči, da bode ugajala mnogokateri rahločutni, zlasti ženski duši, ki se, nerazvita še, brez jasne zavesti, ziblje v sladkih mladostnih sanjah.

O vnanji obliki njeni ne bodem obširno govoril; kedor bere „Zvon,“ posebno pa „lit. pogovore.“ vedel bode sam, kaj bi imel grajati na njej. Sploh pa moram reči, da so njeni verzi dovolj blagoglasni, gladko tekoči, brez posebnih debelih napak: izvzemši more biti rime. Samo kar se tiče notranje uredbe, nekoliko besed.

Situacija se mi ne zdí dovolj jasna. V pervih dveh kiticah luna sije, zvezde „se versté“ (kako versté?); deklica sedí v „rosni“ travi (rosna trava, dobro: a tu neprimérno, celó nekako čudno; bralcu se nehotoma posili misel, da je v rosni travi sedeti — nezdravo!); v tretji kitici pa mahom: „Černe megle po obnebju v gostih trumah se valé.“ Kjé se valé goste trume? Tam, kjer deklica sedí? to ne more biti; torej na Turškem, na bojišči? deklica sama v duhu vidi to situacijo? Mogoče; samo da temu nekoliko nasprotuje to, da se

je prej deklica ozirala, „alj že Mirko gré, alj ne.“ Ali vidi tó pesnik sam, da se godí ob istem času? Ali je pa morebiti med 2. in 3. kitico preteklo nekoliko časa, kakor med 4. in 5., tako da imamo tri razne situacije? Če je tako (in berž ko ne bode tako) treba je bilo ta presledek kako oznameniti, kakor se je storilo v začetku 5. k. z besedo „zopet.“ (Tudi v 4. k. verstita se dva različna momenta prenaglo zaporedoma).

To je že prav, da nam pesnik vsega ne povė, da prepušča nekoliko naši fantaziji — gostobesednost je navadna napaka mladih pisateljev — vendar pa mora biti vse tako povedano, razloženo, kolikor moči kratko, časi z eno samo „karakteristično“ besedo, da bralec kratko malo ne dvomi, kako naj si misli stvar; na razpotji je treba nekega kažipota, da se ne bode bralcu dolgo pomišljati, kam naj krene. To ní lahko, vem, a to je ravno — umetnost!

Po svojem značaji spada ta pesmica v versto onih, katerim je pri nas tako rekoč na čelu sploh znana, po vsem slovenskem svetu prepevana: „Mila, mila lunica,“ pesem, ki se je sè svojimi besedami, ali z napevom svojim, ne vem, morebiti z obema skupaj, tako priljubila izobraženemu in prostemu občinstvu, kakor malo katera druga. Ako bi bila razširjenost in priljubljenost pravo merilo umetniške vrednosti, moralo bi se reči, da je imenovana pesem izmed najboljših, če ne celo najboljša pesem slovenska. Ali to ní tako. Splošna priljubljenost, popularnost je za umetniško vrednost čisto indiferentna: to nam kaže literarna zgodovina vsakega naroda. S pesmami se godi kakor z — obleko. Kaj je „moda?“ Obleka je lahko nerodna, gerda, smešna, vendar ves svet, ne samo ženski, nori za njo: zakaj? Moda je taka. To prereže vsako pametno razpravo. Kake lepe pesmi ima naš narod! Ali jih poje? Sramuje se jih celo; premalo so mu imenitne; moda, moda! Kaj poje namesto njih? Ničeve, osladno-sentimentalne ali pa prazno-vesele iz tujega sveta zanesene pesmi! Samo to je dobro, tolažilno, da taka nezaslužena popularnost terpi samo nekaj časa; kar je bilo včeraj nad vse lepo, sploh priljubljeno, to je danes na pol pozabljeno, svet se ne more prečuditi samemu sebi, kako je mogoče, da mu je to kedaj ugajalo — Krinolina! Dobro se še spominjam, kako je bilo nekedaj vse po deželi vneto za cerkvéno pesem: „Ko v jasnem pasu,“ ali pa „Ena zvezda,“ pesmi po besedah in napevu pravi smertni greh zoper zdravi okús! Kedó jih poje še dandanes! Tako upam, da tudi „Mila, mila lunica“ bode skoraj izgubila svojo meni nedoumno čarobno moč; morebiti jo je že! Ko pravim: „Mila, mila lunica,“ imam v mislih z njo vred tudi vso versto tistih osladno-sentimentalnih pesmi.

In tako me je navedena pesem privêla do pravega predmeta, o katerem se mi zdi potrebno nekoliko obširneje govoriti.

(Dalje prih.) *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Do l. 1730. se je v serbski cerkvi že od nekedaj rabil serbskoslovenski jezik, s katerim se tudi knjige pisali. Treba je namreč vedeti, da je serbska (pravoslavna) cerkev narodna, in da je serbski duhovnik opravljal „službo božjo“ do l. 1730. v serbskoslovenskem jeziku. Serbskoslovenski jezik pa je tako postal. Serbski pisatelji so staroslovenščino (v katero sta prestavljala naša slovanska apostola, sveta brata Ciril in Metod cerkvene knjige, in v kateri so pisali in prepisavali naši staroslovenski pisatelji v IX., X. in XI. stoletji), to staroslovenščino so serbski pisatelji takó pisali, kakor se jim je zdelo, da se bolj strinja sè serbskim izgovorom. Takó je postal pri Serbih serbskoslovenski jezik, to je staroslovenščina pomešana sè serbskim narodnim jezikom, pri Rusih „ruskoslovenski“, a pri Bolgarih „bolgarskoslovenski“ jezik. Ko pa so Rusi k Serbom prišli, izpodrinili so serbskoslovenski jezik iz njihôve cerkve, in mesto njega „ruskoslovenski“ uvêli, a ta „ruskoslovenščina“ ní čisti ruski jezik, ampak staroslovenščina pomešana z ruskim narodnim jezikom. In takó poje in bere serbski duhovnik službo božjo od l. 1730. počenči pa do danes v ruskoslovenskem jeziku. Da bi se mladi Serbje tega novega jezika dobro naučili, osnovali so si šole v Belem gradu, v Karlovcih, po Banatu in drugod, kjer bi se naj učili, česar jim treba.

Takó so Serbi zapustili svoj serbskoslovenski jezik in so pisali v ruskoslovenskem, ponašaje se, da pišejo „slavenski“, kateri jezik je bil po njihovih mislih oče serbskega jezika in sploh vseh slovanskih jezikov. Dan danes Serbi vedó, da to ní res. Težavno je bilo pisati v tem novem jeziku, ki ga še dobro níso znali, in katerega je vsak lahko pisal, kakor je hotel, ker níso imeli določenih pravil in dognanih slovniških zakonov, katerih naj bi se deržali. Zato so si pomagali, kakor so znali. Če kedó ní vedel, kakó je ta ali ona beseda po ruskoslovensko, vzel jo je iz narodnega serbskega jezika, in to je bila mešanica, katero so s ponosom imenovali „jezik slavenoserbski“.

Iz tega pa lahko vidi vsak, da se novo serbsko slovstvo ní razvijalo na podlogi narodnega serbskega ne zgodovinskega serbskoslovenskega jezika. Pisatelji, opustivši serbskoslovenščino, so mesto nje uveli ruskoslovenščino, misleč, da takó mora biti; a takó pisati, kakor je kateri govoriti znal, kakor ves narod govorí, to jim je bilo „preprosto:“ kateri veliki gospod bi hotel pisati v jeziku, katerega takó lepo in čisto govorí serbski kmet v svoji ubožni in borni koči. (Dalje prih.) *T.*

Naznanilo. Uljudno prosimo tiste č. g. naročnike, katerih naročilo je za pervo polovico leta poteklo, naj ga blagovoljno ponové, ker 13. list bomo poslali le predplačnikom. Na posameznih adresah je sè številkami zaznamovano, kedaj komu naročnina poteče: ½ kaže poluletno naročnino.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. · Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Samotar.

6.

ri pósteljki molčé je stala mati,
Ko sem zvečér domóv se vernil z dela;
Pogleda me — ne treba vpraševati,
Predobro sva molčé se razumela!
Oh, v bolečinah hčerka se kriví:
S pestjo nemilo smert ji — gerlo davi!

ıe — in ta pogled mi pravi:
akaj mi ne pomagaš, oče! —
eden te lahkó ozdravi,
e, a pomagati noče!
ıo kri prelil bi zate rad,
vsaka žila v meni bije.

ı mi bridkost sercé zalije,
serd se mene polastita;
mi duša v nébo vpije,
i človek stvarniku očita:
— jaz sem oče, gledati
n jaz terpečega otroka!

Ne čuješ-li, kakó zdihuje, stoka?
Nedolžni glas v nebó ne najde pota?
Ti mirno gledaš, meni serce poka,
Kakó je razžalila te sirota? —
Ne! ne poslušaj mene, ženo glej,
Klečé te moli, grenke sólze toči". —

Zdravnik mi je dejal: v človeški moči
Rešenja ní; jaz nič ne rečem ženi. —
Enajsta ura bila je ponoči,
Oterpnen slonel sem, tù plane k meni:
Otrok umira! — Skočim, zgrabim ga,
Pogleda, dahne še enkrat in — mine.

Bolest mi kakor blisk sercé prešine,
Ko nagne glávico cvetica vela;
Potem več nisem čutil bolečine,
Seboj mi je bolest in radost vzela! —
In vse je bilo zopet kakor prej,
A midva nisva bila več vesela! —

B. M.

Meščanstvo koroško v srednjem veku.

Spisal J. pl. Kleinmayr.

(Dalje.)

Pri tej priliki naj omenimo, da takrat Koroška ní imela samó redovnih šol (stiftschulen), temuč tudi takó zvane ljudske šole, v katerih je koroška mladina zadobivala učeno izobraženje. Po izgledu flanderskih in italijanskih mest so tudi tu ob času Sponheimov ustanovili posebno v vojvodskih mestih take šole, katere so imele nadomestiti redovne in samostanske. V dokaz temu nam je podpis scholastika Henrika št. Vidskega na neki svedočbi leta 1220., 10. prosinca. Kasneje nahajamo, leta 1355. in 1397. podpise učitelja celovskega. Šolstvo torej, in to posebno šolstvo v smislu takratne dobe ní bilo na ravno slabih nogah.

Tergovina in obertnija ste lahko razcvéli, in ravno tergovina in obertnija ste prava naravna pogoja za razvoj zdravega meščanstva. Obóje pa je lahko razvilo se pod brambo mogočne pastirske palice. Le tu so bili najpreje osebno prosti meščani, od katerih je mogla iziti in razširiti se politična svoboda.

Ker so v tem smislu gledè na skerbí za mesta vladike mnogo storili, tudi posvetni knezi níso mogli drugače, in resnično nahajamo, kakó so si v tej zadevi prizadevali posebno Sponheimci, da se njih mesta tembolj okrépijo. Mnogo je temu koristilo tudi to, da so bili Sponheimci v dobrem sporazumenji sè Staufi.

Za časa vladarstva Staufov ima gotovo zgodovina srednjega veka najlepšo svojo dobo. Oni níso samo deržavi podali takega političnega vpliva, kakor ga do istihmal še ní imela, temveč so tudi z mogočno roko si prizadevali vrediti notranje razmere. Trudili so se red in pomirje med raznimi stani napraviti; oni so tergovstvo in obertnijo oživili, umetnost in znanstvo podpirali. S temi vladarji so bili vedno v tesni zvezi Sponheimci, in ta zveza je na njih mesta jako dobro vplivala. Će prav se ní v času njih vladarstva vse gledè na svobodno meščanstvo zgodilo, vendar imamo vsaj takrat pervi pričetek boljši dobi in to v Velikovci, št. Vidu in Celovcu.

Pridružile so se temu še križarske vojske in njih nasledki, ter dobri včinki za kraje naših planin. Takrat se je seznanil in spoznal tujezemec z nami, in nasprotno; tergovina in obertnija ste zopet oživeli, znanost, umetnost in veča zavednost so se udomačile. Kakor Konrad, Miroslav I., Miroslav II., takó so tudi grofje Siegfried in Bernhart in vojvoda Ulrik II. in Sponheimci potovali v Palestino, ter so ob enem na raznih popotovanjih na Italijansko Staufe spremljevali. To je imelo največi vpliv na razvoj naših mest, na hitro vzbujo našega meščanstva. V krajih, kjer je nekedaj znanost in umetnost kraljevala, v krajih, v katerih so se verige kovále narodom, v teh krajih so možjé seme za boljšo bodočnost daljne domovine na-

birali in sem ter tja nehoté z novimi, dobrimi idejami se povernili k domačemu ognjišču. Tu se je kvas stavil in kmalo je krepko in krepkejše vzhajati pričel na veselje ostalih, na veselje meščanstva!

Italija je bila takrat gledé na mestovne uredbe, pravi izgled municipalnih vstanovitev in določeb, pravi izgled lepo se razcvetujoče tergovine in zdrave obertnije, in mnogo teh določil so zanesli Sponheimci v svojo domovino, v mesta koroška.

Ob času knezov iz hiše avstrijske so se vedno bolj in bolj množile pravice in svobode meščanov. Z nova se je prerodil na zdravi podlogi sezidani občinski red in hitro se je ukoreninilo blagostanje mest in tergov. Sicer je mnogokako mesto zopet propalo in to hitreje, kot se je okrepilo, a za to je na drugem kraji zopet drugo mesto iz novega oživelo in vesele kali lepše bodočnosti pognalo. To nas ne sme motiti, saj je že naravni zakon tak, da eno pogine in se drugo rodi, nič pa se sploh pri tem prevratu ne pogubi!

Pozabiti nam ní, da so tudi Solnograščani in Bamberžani tekom druge polovice srednjega veka vse storili, da se njih mesta dičijo, in tudi tu je meščanstvo v kratkem do prave veljave došlo. Sploh razvidimo, da so veliko prej vladiška mesta zadobila moč in splošno veljavo, nego pa vojvodska.

Naraslo je na ta način zdravo in jedernato meščanstvo. Posebno je dičila meščana pravica, da si je smel voliti po lastni pripričbi mestne in krajevne gosposke, in mnogo je vsemu temu pripomogla ureditev obertnijskih strók in medsebna bratovščina.

Odlikovalo se je na dalje meščanstvo v drugih mu še pripadajočih predpravicah. Imeli so n. p. v posameznih mestih predpravice glavnih zalóg; takó je bila v št. Vidu izločno privilegovana glavna zalóga za železo; v Brežah glavna zalóga vsega skozi posestva Solnograščanov dovedenega blaga. Oba ta kraja pa je v tergovinskem smislu daleč prekosil bogati Beljak. Vsakoverstno blago, ki je skozi kanalsko dolino iz drugih pokrajin in posebno iz Benetek dohajalo in zopet tja odhajalo, moralo se je tu nekoliko časa založiti.

Mnogo privilegij in predpravic je od strani mestnih posestnikov zadobilo meščanstvo in povsod opazujemo skoraj bojazljivo hrepenenje knezov in vladik kolikor le mogoče razvoju mest hasniti. Vsakdo je želel svojemu mestu najglavnejše pravice in koristi prirediti; vsakdo izmed mestnih posestnikov je želel ves zaslužek v eni in isti okolici zediniti in si na ta način pridobiti dober zaklad blagostanja in imetja; kajti, če je bil podložnik ubožen, tudi knez ní imel kje jemati in le v blagostanji meščanstva je bila pomoč in prava rešitev plemstva. Prav zgodaj so takó imeli meščani koroških mest osebno, samolastno imetje in posestvo in mnogokrat so jih naprosili plemiči v denarno pripomoč, takó je n. p. celó cesar Miroslav večkrat prosil meščane naših mest denarne pomoči in za dobrega sveta in cesar Maksimilijan jih je celó hotel všteti med deželske stanove.

(Konec prih.)

Zorko.

Podoba iz dijaškega življenja.

I.

(Dalje.)

Pismonoša. Gospod Zorko?

Zorko. Jaz!

Pism. Prosim, podpišite!

Zima. To bo nekaj. Pisanje ti je vendar le časi prijetno rokodelstvo; koristna iznajdba!

Zorko. Imaš li kaj drobiža, Zima?

Zima. Samo debelo — kakor tí.

Pism. Pustite, prosim, prihodnjič; z Bogom, gospoda! (Odhaja.)

Zorko in Zima. Z Bogom!

Zima. Kakó sodiš, Zorko? Ali naj odložim? (Tiplje pismo.) Nekaj je videti, da bo, pa ne Bog vé kaj. Od doma?

Zorko. Očetova roka!

Zima. Blažena ročica! pa kaj čakaš? „Efeta"! Izpusti iz zapora tiste živalice božje, daj jim duška, da ne zadušé.

Zorko (razpečati pismo, vzame denar iz njega, ter ga dá nekaj Zimi). Ná, za zdaj! — Jaz moram zavžiti očetove nauke, mnogo jih je, kakor je videti, in zasluženi so tudi.

Zima. Dober ték, da ti zaležejo; jaz nísem prijatelj taki jedi. — Ali, kaj ti pa je, Zorko? Bled si in treseš se; pa vendar ne, da bi bila kaka nesreča! Oče, mati?

Zorko. Vse zdravo, doma vse zdravo; ali moj stric —

Zima. Tisti tam na Nemškem, tisti bogati, ki pravijo, da na mérnike meri svoje zlate?

Zorko. Blag mož — ní ga več!

Zima. Ej! jokal se pa vendar ne boš! Kaj pa ko bi — česar Bog ne daj —? Blag mož! prav takó, „de mortuis nil nisi bene". Dokler je mož živel, govorilo se je drugače o njem; dejali so, da je bil oderuh, skopuh; da samemu sebi ni belega kruha privoščil.

Zorko. Svet človeka mnogokrat krivo sodi.

Zima. Dobro, saj nič ne pravim; naj v miru počiva. „Mors aequo pulsat pede" — i. t. d., kakor mi Latinci pravimo. Potolaži se! In zdaj?

Zorko. Prosim te, prijatelj, pojdi; meni je treba za nekaj časa samote.

Zima. Mehka duša! Z Bogom torej, pri Troparji!

Zorko. Z Bogom! (Zima odide.) Ali se mi sanja? (Prime zopet pismo.) Tù je pisano černo na belem. — Oj tí blaga duša! In še zahvaliti se ti ne morem. Ali spomenik ti pa hočem posta-

viti, spomenik, da bode svetu priča moje hvaležnosti! Najlepši spomenik pa bodeš imel v mojem sercu. V daljni, tuji deželi nísi pozabil svojih, nísi pozabil mene, ki sem te takó gerdo zanemarjal. Pisal si mi bil, vabil me k sebi; jaz ti še odgovoril nísem. Mislil sem v svojem nespametnem ponosu, svet bi morebiti ménil, da lazim okolo tebe iz samopridnega namena; ne, rajši berač do smerti! In vendar sem te rad imel, in tí si imel mene rad. Ko si bil še doma, govorili so ljudje, da si hudoben, da ne moreš nobenega človeka terpeti; midva sva si bila vélika prijatelja; pestoval si me, igrače mi delal in slednjič si me brati in pisati učil z velikim poterpljenjem. Potem si šel nanagloma z doma, še zdaj ne vem, zakaj.

Zima (pride.) Zopet sem tukaj, samo kadila sem bil šel kupit. Ná, kádi, duša!

Zorko. Hvala, nič se mi ne ljubi.

Zima. Potem mora pa že hudo biti. Veš, ljubi moj Zorko, tisto s tistim tvojim stricem, ki ga morebiti še poznal nísi, noče mi nič prav v glavo. To mora kaj druzega biti. (Vzame pismo z mize.)

Zorko. Pústi, pústi!

Zima. Ne, vse zastonj; jaz moram vedeti, kaj te je zadelo; zakaj sem pa tvoj prijatelj! — — Ká-aj? To je tvojega očeta pisanje? Podobno mu je; pervi april tudi ni danes. Tí si Zorko, jaz sem Zima, v tvojem „kabinetu“ sva, solnce sije skozi okno, in to, kar imam v roki, je tvojega očeta pisanje! Da bi se šalil stari mož, ne! Zorko, kaj stojiš in molčiš? Govori, vriskaj, skači, pleši! Jaz bi vse razdrobil iz samega veselja; takó sem vesel, veš, kakor ko bi bilo mene zadelo! In pa toliko! ljubi moj Zorko, veš, ko bi bilo tudi za eno ničlo manj, vendar bi bil še lep dar božji. Stric, to ti je ena izmed najpametnejših naprāv na tem svetu; stric, stric, kakó nekako prijetno se mi glasi zdaj to sicer malo, vse premalo čislano ime. Dozdaj res nísem vedel, kaj je stric. Bral sem večkrat v romanih in časnikih, da rastó v Ameriki dobri; ali kakor zdaj vidim, tudi nemški niso narobe. Jaz imam sicer tudi nekaj takega, domá, pošten mož, ní da bi dejal, da ne, vsega spoštovanja vreden; ali da bi se kedaj kaj takega domislil — časi kake čevlje, to je vse; dobre, terdne čevlje dela mož, glej ti so njegovi; Bog mu daj dolgo življenje! — Ali kaj čeljustám? Zorko, Zorko, zlata duša, naj te objamem; zdaj boš imel življenje, kakor vrabec v prosu! In ženitovanje bomo tudi kmalo imeli; pošteno dekle si izvolil, veš, če ne boš morebiti zdaj malo više sezal —

Zorko. Zima!

Zima. Nu, nu, beseda ní konj; saj ne, da bi ti kakó odgovarjal; jaz le pravim, ako bi hotel, zdaj kjer hočeš lahko poterkaš; tak dečko in tako bogastvo!

Zorko. Če hočeš, da ostaneva prijatelja, takó mi ne smeš govoriti!

Zima. Ne bodi hud, samo izkušati sem te hotel. Takó je

prav, takó je možáto; Zorko je bil vedno blag mož, in blag ostane. — Zdaj pa zaverti se, pojva; tukaj je vse takó nekako tesno!

Zorko. Meni se ne ljubi!

Zima. Čuden človek! Grem pa sam; to bodo gledali!

Zorko. Mordà vendar ne boš — prosim te, Zima, nikar me ne smeši!

Zima. Lepa smešnost, jaz jih poznam mnogo, ki bi bili radi takó smešni. To mora na dan; ne ubraniš mi, čé mi koren v usta potisneš. Na sv. Stefana zvonik bi splezal ter razglasil vsemu Dunaju veselo novico: Zorko, naš Zorko, moj prijatelj Zorko —

Zorko. Samo glej, da doli ne padeš! S teboj je težko govoriti.

Zima. Vsi ne moremo biti enako modri; jaz nimam žabje kervi v žilah, da bi postal, kakor bi trenil iz berača Kalister, pa bi stal in gledal, kakor ko bi mi bile kokoši kruh pozobale. Torej, kje in kedaj?

Zorko. Zvečer, kakor po navadi!

Zima. Takó je prav. Bog te živi! (Odide.)

Zorko. Dobra, poštena duša, samo malo na debelo! — Zdaj, Zorko, je pameti treba, pameti! Todà kaj odlašam? K njej, k njej! o to bo veselje, sam se ne morem veseliti, saj je vse samo zanjo, vse njeno. Zdaj ji ne bo treba več tistega pohišnega podučevanja podnevu in tistega vbadanja pri luči, ne njej, ne materi njeni! Lepa gospa bo moja Jela, z vsako se bo lahko mérila. Vse jo bo gledalo, ko bova hodila, ali pa vozila se po ulicah, kakor se bode nama ljubilo. — Kedó me že zopet moti, da človek nima mirú! Prosto! (Jela vstopi.) Jela! ti pri meni?

Jela. Kaj pa sem hotela, ker te ní že toliko časa k nam? Nekaj posebnega me je napotilo k tebi, lahko si misliš. Ní mi bila lahka pot, že popraševati po stanovanji je neprijetno.

Zorko. Nekaj posebnega? Tvoje posebnosti! Če hočeš zvedeti kaj posebnega, beri to pismo, Jela!

Jela. Radovedna nísem, to veš; pismo lahko čaka. Najprej naj ti povem, kaj se mi je zgodilo. Nič neprijetnega! Dobila sem iz Gradca vabilo za učiteljico na dekliški odgojilnici.

Zorko. In tí —?

Jela. Lahko si misliš, da sem z veseljem sprejela tako ponudbo, v sanjah bi si ne bila mogla želeti lepšega mesta; kakor nalašč je zame. Jutri že odpotujem; prišla sem slovo jemat.

Zorko. In mati?

Jela. Pojdejo z menoj. Zaradi njih sem najbolj vesela; brez truda in skerbi bodo zdaj lahko živeli.

Zorko. Kaj pa jaz pravim, ne prašaš?

Jela. Kaj bi prašala? Saj bi si tí sam ne mogel izmisliti boljšega zame.

Zorko. Jaz pa pravim: Iz tega ne bo nič!

Jela. Kakó to govoriš? Saj vendar nísi hud, da te nísem
)j vprašala? Kaj bi raji, da se naj še dalje vbijam po hišah?

Zorko. Z mojim privoljenjem ne boš hodila ne v Gradec, drugam nikamor, ne tí, ne tvoja mati! — Poglej to pismo, Jela!

Jela. Ne vem, v kaki zvezi bi bilo to pismo z mojo ponudbo.

Zorko. Beri, potem govori! (Jela vzame pismo, hitro ga prela, potem ga položi mirno na mizo.) Kaj praviš, Jela? Taka sreča! če jo objeti, Jela mu brani.)

Jela. Sreča? Mogoče; mogoče tudi, da ne.

Zorko, Ali pojdeš zdaj še v Gradec?

Jela. Jutri, kakor sem rekla. — Hudo mi bo, ako bom morala brez tvojega privoljenja, vendar pojdem!

Zorko. Jela! Tvoje vedenje je čudno, meni nedoumno! Zdaj, bodeva lahko živela brez truda —

Jela. Ti, morebiti, jaz ne! Svet te bode imenoval boga-a, jaz sem —

Zorko. Kar je mojega, ní-li tudi tvoje?

Jela. Do sedaj še ne!

Zorko. Kader hočeš, bode poroka, jutri, danes; samo reci, dà!

Jela. Ne! Jutri bom v Gradci!

Zorko. Jela! — — Ti imaš vzrok, katerega jaz vedeti ne em! — Ti si —

Jela. Prijatelj! Ní ga še mati rodila, da bi imel pravico, ati mi kaj: ti najmanj!

Zorko. Odpusti, Jela! Ali ti si terdovratna, ne terdovratna, loserčna, brezserčna si tí!

Jela. Jaz sem pametna.

Zorko. Zdaj vidim, da me nímaš rada, da me nísi nikoli a imela; in jaz, ki sem se takó veselil —!

Jela. Ravno zato, ker te imam rada, iz serca rada, ravno o takó ravnám. Dajem ti dokaz ljubezni, da si krepkejšega ne reš želeti. — Prijatelj, ali bi vsaka ženska na mojem mestu nala takó? ali me res ne umeješ?

Zorko. Nikedár te nísem videl take!

Jela. Ker ní bilo priložnosti. Torej je res treba, da ti jasno, ločno govorim? Vi moški, kakor je videti, níste posebno tankošni. — — Glej, dragi prijatelj moj! Prišlo ti je nenadno botvo; — pusti me, naj govorim! — Kar je bilo, ní več; nastopila e druga doba; ti nísi več, kar si bil!

Zorko. Tega pa vendar ne boš mislila, da me je bogastvo las izpremenilo, da sedaj drugače mislim! Kaj me takó poznaš?

Jela. Ti si blag mož, prijatelj; ali bi drugače jaz tu stala d teboj?

Zorko. Zakaj torej takó govoriš?

Jela. Poterpljenje! Najina pogodba je bila sklenena pod gimi uveti; ti si prost!

Zorko. Ti govoriš kakor odvetnik.

Jela. Kakor boš ti kedaj govoril, kakor je edino pravo! Glej, ti si zdaj bogat, mlad si in — drugo sam veš! Prijateljev bodeš imel na izbiro, obsuli te bodo, kakor čebele cvetočo deteljo, moški — in ženske! Saj veš, kak je svet.

Zorko. Tebe, ali nobene!

Jela. Zdaj takó govoriš, in prepričana sem tudi, da ti gre iz serca, kar govoriš. Zdaj bi me vzel, verujem ti, da rad; tudi jaz bi bila rada združena s teboj — ali, prijatelj, leto mine, mine drugo — kedó ti je porok, da bodeš vedno mislil, kakor misliš sedaj?

Zorko. Jela! Ti govoriš razžaljivo.

Jela. Bog vé, da te nočem žaliti! Kedó ti je porok, pravim, da bi te s časom ne začela obhajati misel: prenaglil sem se. O vem, kazal bi mi tega nikoli ne, zato si preblag; ali ženske imamo ostro oko. In ko bi prišel ta čas, — jaz bi bila nesrečna, prav nesrečna! Glej, jaz nísem več takó mlada —

Zorko. Saj si vendar mlajša od mene!

Jela. Vendar za moškega si ti mlajši; ženski cvet se naglo osuje; cvet! lepota nísem —

Zorko. Jaz je lepše ne poznam.

Jela. Z menoj ní treba takó govoriti, kakor ménite moški, da je treba govoriti s ženskim svetom; mnogo slabosti imam, té se čutim prosto. Tebi je zdaj ves svet odpert, živel boš — nekaj časa, kakor tič v majniku, vsega dosti. Videl boš deklet, mladih, lepih, bogatih in — prijaznih, ní čudo, ako bi se ti kje katere oko prijelo. S kratka: jutri pojdem v Gradec!

Zorko. Poznam te, da imaš svojo glavico, da te ní pregovoriti. Dobro, naj bo; pojdi v tisti svoj Gradec; jaz moram takó nemudoma potovati na Nemško — pervi nasledek moje sreče. Ali kader bode vse v redu, upam da kmalo, potem se mi ne boš več branila.

Jela. Nísi me prav razumel.

Zorko (nevoljen). Torej, koliko časa mi bo še čakati? Govori, postavi obrok!

Jela (pogleda v pismo, po kratkem premiselku): Dve leti!

Zorko. Jela, ne šali se z menoj!

Jela. Dve leti, kakor sem rekla, od današnjega dné. Toliko časa, upam, bode dovolj, da se — uletiš: da se — morebiti premisliš. Če bodeš čez dve leti še teh misli, poroči mi, tvoje poročilo bo z veseljem sprejeto.

Zorko. Jela, ali se res ne daš omečiti, ali me hočeš nesrečnega storiti? Reci vsaj — eno leto!

Jela. Dve leti, ne ure manj; škoda besede! Kaj meniš, da bom jaz lahko čakala? Ali takó mora biti. In zdaj — z Bogom

Zorko. Kaj hočem? saj te poznam, vdati se ti moram, das s takó težkim, težkim sercem! Ti storiš z mano, kar te je volja Ali eno prošnjo mi bodeš vendar uslišala, moraš mi jo uslišati, za dokaz, da je res, kar si mi rekla, da me res rada imaš! Glej, Jela,

ves svet me bo blagroval, ali jaz ne morem imeti nikakega veselja z vsem svojim bogastvom, ako ostane samo — moje. Jela! reci, da vzameš, kar ti bom dal; najraji bi ti dal vse, saj vem, da bi bilo v najboljših rokah, samo ako bi tí hotela. Jela, obljubi mi to!

Jela. Ne beliča! — Ne bodi žalosten; nísem te hotela žaliti; ali to mora biti takó!

Zorko. Če že zase ne, pa za svojo mater.

Jela. Za svojo mater hočem sama skerbeti; ne dam si kratiti tega veselja.

Zorko. Tvoja zadnja beseda?

Jela. O tem zadnja moja beseda!

Zorko. Ali te smém kedaj obiskati?

Jela. O tem ti ne rečem zadnje besede; pismeno! — Moj čas je potekel. Pač mi je še mnogokaj na serci; veš, ljubi moj prijatelj, tí si dober, blag človek, ali —

Zorko. Lahkomiseln, zavpravljiv — govóri naravnost!

Jela. O, kaj tí sam? ali tvoja družba, tvoji prijatelji, ki jih boš posebno zdaj toliko imel; ali čemú dobri nauki in sveti, čemú vse svarjenje! svet, življenje uči moža, vse mora izkusiti sam!

Zorko. Vidiš, Jela, tí veš, da mi je treba podpore, naslombe, in vendar me puščaš samega!

Jela. Ženska moža voditi — narobe svet! — In zdaj — z Bogom! (Obernivši se v stran, obriše si solzo.) Podaj mi roko! — Bodi mož!

Zorko. Takó se hočeš ločiti od mene? še poljuba ne?

Jela. Čez dvé leti — ako prideš — kolikor jih bodeš hotel!

Zorko. Ti me ne boš pozabila?

Jela. Jaz tebe? O da bi me tí takó ne! *B. M.*

(Konec I. dela; dalje prih.)

Drobtine.

1.

Smešni so otroci,
Smešni so očaki,
Smešni bogatini,
Smešni siromaki.
Pervi blebetajo,
Drugi klepetajo;
V sreči tretji se koráčijo,
Zadnji pa za njo beráčijo:
In to blebetanje,
In to klepetanje,
In vse to koráčenje,
In vse to beráčenje, —
Sklepa modrih mnenje,
Vse to je — življenje!

2.

Takó tekó nam leta,
In z njimi tečemo mi;
Vse, kar nam up obeta,
Tja v eno mér beži.

In Kronos 'te ustavi:
Počakaj, bratec moj!
Zvečer pa meni pravi:
Sedaj pa ti postoj!

3.

Kakó vsi tesno, strogo
Druge sodimo,
Po istem potu vendar
Skupaj hodimo.

Denès še um in pamet
Naša sta voditelja;
Pa jutri sta pohlep in strast
Naših del roditelja.

NARODU.

Ti rod si moj, jaz sin sem tvoj;
Obá sva vklenena v gorjé!
Če nama kerči se sercé v bolestih,
Tegà na svetu nikdo drug ne zvé.

Ti rod si moj, jaz sin sem tvoj;
Jaz reva sem, in reva tí!
Po svetu koderkoli solnce sije, —
Nikjer sočutja nama ní!

Baptista.

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

I.

GOSPODA JE TU!

Ubogi, ubogi Dobrujčani! Ta „naša nedelja“, ko imajo pri svetega Jakoba podružnici shod, bode jim celo pamet zmešala! Ali ní dovolj, da obhajajo danes takó svet dan, za pravim sv. dnevom o božiči neki najsvetejši? — Ne, to še ní dovolj, ampak naklepetilo se je nekaj, česar bi si nihče ne bil, še v sanjah ne, domišljeval. To je — gospoda. Najstareji pod podružniškim zvonom ne pomnijo gosposkega voza v vasi. Ali je čudno, da se zaradi tega pretaka mnogokomu kri bolj urno in burno po vročih žilah. Res, da se je moralo to ravno ta dan naklepetiti!

Včeraj v soboto gospode še ní bilo videti. Prav pozno v noč, ko je bilo že vse pospalo, pa je priderčala v vas. Opazil je ní nihče, če ni kak pes ali kak mladenič pod oknom zaostal. Ali ta pač ní imel časa, ozirati se po nji! A zjutraj na vse hladno zgodaj, kedó jo izvoha pervi? Pastirski paglavci. Danes ne ženó na pašo: o takem svetem dnevu se jim je odpustilo. A v posteljah poostati jim tudi ni dalo, pervi so na nogah, ter se počnó, kmalo ko dan ozvoni, z velicim vriščem po vasi pojati od enega konca do druzega.

Nekaterikrat že so veršali mimo Bošticove hiše in zopet nazaj, a mahom, kakor bi treščilo vanje, postojé trije ali štirje nekaj korakov od Bošticovega vogla. Ugledali so nekaj, kar jim je sapo za-

perlo. Saj jim jo je pač lehko, ker sredi dvorišča se sveti lep gosposki voz, da človeku kar vid jemlje, ko se pervi solnčni žarki vpró v kolesa. V tacem vozu se neki prevažajo svetniki po nebesih; lep je, sveti se in blešči in znotraj je z drazim žametom ali svilo — nekaj tacega je gotovo — opažen čez in čez. Ves roj, ki se je od zaostalih podil dalje, prisopiha na njihov klic nazaj. Začudeni pa tudi preplašeni stermé, za voglom skriti, na dvorišče. Kaj bode iz tega? Malokedó se upa iz zatišja na prosto, pa če je že kateri toliko serčan, ena noga je vedno na tek pripravljena, ker tisti-le bradati, gerdogledi kočijaž, ki se z gobo, vodo in cunjo okrog voza ukvarja, blisne v časih takó peklensko divje po radovednih glavah, da jim kar možgane pogreje. Kakó imenitna in gosposka je pač gospoda, ki seda v ta voz. Vsi vedó dobro, kader potegnejo pri Bošticovih zaprašeni „koléselj“ izpod strehe, če se peljejo v svate ali kam drugam, komu pripada umivanje in snaženje? Velikemu hlapcu? — Ne, tudi malemu ne, ampak to je pastirjev posel, njemu se spodobi, ne onim dvem. A ta gospod pri vozu je takó košato in ošabno opravljen, da bi se gospod učitelj sam o največih praznicih ne upali, meriti se z njim.

Kakor bi ustrelil, raznese se glas po vasi, da so pri Bošticovih z gospodo založeni čez in čez.

Je li to toliko čudo? Pri taki hiši se gospoda sme in se lehko oglašajo, ker na kmetih bi ji moral z lučjo para iskati.

Sredi vasi stoji na malo vzvišenem stalu, široko podstavljena, kakor oče Boštic sami, ki veljajo vselej in povsod za dva in tri. Sezidana je v visoko nadstropje in nekaj sežnjev od ceste v stran pomaknena; prostor pred njo, kjer se ustavljajo vozovi, zalegel bi v mnogem mestu za majhen terg. Ko bi oče Boštic hoteli bahariti, dejali so v časih, pokrili bi jo lehko s tolarji, a bahariti nočejo.

Taka je ta hiša.

Naj se nam ne šteje za zelo, da toliko časa ne povemo, kaka je in koliko je gospode. Petero, gospod in gospa Skalarjeva, njih sin Veso, prijatelj Bošticovega Stefana (prejšnja leta sta se skupno šolala v glavnem mestu) in mlada sorodnica, lepo dekle, kakih šestnajst let: Stefan je peti.

Ko se je po vsi vasi razkličalo, da so tu, ugibajo modre, stare glave: Čudno ní, vrane se bratijo z vranami, kmet s kmetom in gospoda z gospodo. Saj so pa postali tudi pri Bošticovih nekako gosposki, odkar se je Stefan jel učiti po imenitnih mestnih šolah. Takó prijazno, ko nekedaj, zdaj tu ní več. Polagoma so jeli vaščanje z necim svetim strahom zahajati v Bošticovo kerčmo, kader je bil Stefan doma, ali pa tudi, če ga ní bilo doma: drugi so celo popolnoma izostali. Dà, mnogo se je premenilo pri hiši in postalo neprijetno, odkar je postal Stefan „gospod“, hoče se reči, odkar se je vpisal mej „lemenatarje“. V tem času, ki ga imamo sedaj v mislih, končal je ravno pervo leto, ter se z gospodo svojega prijatelja, dunajskega jurista, pripeljal domóv na počitnice.

Proti osmém vstane gospoda. Zajutrek si dá prinesti gori v svoje sobe, v pervo nadstropje. Po zajuterku zakliče mlada gospica doli na dvorišče: „Jean, Jean!“

„Jean“ se je ravno na hlevnem pragu obuval. En svetel čevelj si je bil ravno na pol obul. Klic mladega dekleta ga pretrese, kakor bi ga gad pičil. Urno izpusti čevlju ušesa, ter šepa in teče, druzega v roci deržeč, pod okno h gospici.

„Milostna gospica, velite?“ vpraša s ponižnim priklonom.

„O polu desetih napreži“.

Pastirska druščina je stala še vedno za voglom, zmanjšala se ní, rajše pomnožila, a ko zašepa kočijaž od hleva proti voglu, udere s šumom in vrišem ves roj po cesti doli, najserčnejši naprej, drugi za njimi.

Oče Boštic so kaj neizterpljivo čakali v veži, da pride gospoda vendar že na spregled. Nemirni hodijo po veži s ceste na dvorišče in z dvorišča zopet na cesto. Ta preklicana gospoda, koliko ima opravka in kakó se pripravlja, kakor grešnik na smert. A naposled, proti poludesetem privozijo se vendar le počasi po stopnicah doli v vežo. Oče Boštic primaknejo svojo čepico z desnega ušesa na levo in jo celo malo pridvignejo, kakor bi hoteli dati glavi malo duška in novega zraka. In zatem pozdravijo z nemškim „dobrim jutrom“, ne da bi dejal, nemška govorica jim je morda bolj v čislih, ne, samo pokazati hočejo, da kaj vedó, in da več vedó, ko drugi po vasi, in da je res, kar so časih temu ali onemu dejali o svoji glavi: taka je, da jo vi drugi po moji smerti na kol nataknite, pa jo hodite za svet prašat. Gospoda naj zvedó, da v Dobrujini, če tudi je takó osamljena mej hribe potisnena, da celo tu nemška govorica ní bela vrana.

To se vé, da posebnih bogatij nemškega jezika bi Boštic ne mogel pokazati; nemški „dober dan“, „dobro jutro“, dober véčer“, „lehko noč“, to je vse. Ne, še nekaj vé in zna namreč šteti. — Todà kako je že s tem? — Res, pri „ans“ začne, kakor drugi, ter neha pri cvanck“, kakor drugi še dalje štejejo. Pa ní treba misliti, da mordà dalje ne zna več, samo toliko je opomniti, da mu štetje ne gre odslej več takó dobro z jezika, kakor pred 20, ker vsak čas pohodi in preskoči po štiri, pet, deset števil. Todà, on sme takó, in smel bi, če tudi bi se tirjal od njega davek za vsak preskok. Pri „sto“ („úndart“, takó on izgovarja) pa je, kakor bi mu jezik za zobmi obtičal, samo dve števili še ve, ki pa tem več zaležete: „taužent“ pa „maljón“.

V vasi mu ní nihče kos, in v vsej župniji samo trije, gospod župnik, gospod kaplan in gospod učitelj (prav gotovo pa nikakor ní, pravi Boštic o poslednjem); z beričem in vsacim druzim pa bi se spoprijel in rokave čez komolec zavihal, ter ga treščil ob tla, kolikorkrat bilo treba. To se vé, da o Stefanu se samo ob sebi umé, da vé več, on sam več, ko oni trije skupaj, g. župnik, g. kaplan, g. učitelj in še berič po verhu, ker v novih šolah se učé neki sila velik

aj Bošticova in Stefanova misel je taka. Zato pa bi Boštic najši, da bi se mu vsa vas odkrivala posebno danes, ko je toliko spode v hiši, da se temá dela.

Skoraj četert ure že stoji voz pred vežo, pa gospodi še ne de na misel, posesti vanj. Govorjenja imajo toliko in smejanja, kor bi se danes pervikrat videli in zadnjikrat, in potem nikdar več. nemirjen gre Boštic dvakrat ali trikrat v sobo pogledat na uro, prav ponižno opominja: „Da maše ne zamudimo“. Ti sveti križ žji, kakó se pripravljajo! No ženski ste kaj urni, pervi ste v vozu, ɔni trije, g. Skalar, Veso in Stefan, toliko da se ne sporekó, kedó nej njih naj pervi sede. G. Skalar prosi Stefana, Stefan g. Skaja, češ, da je njemu tó preveč česti. Naposled pa prime gospod fana za roko, ter ga posadi zadaj na sedež, kjer sedite gospa in pica in zavkaže kočijažu: „Poženi!“ — S tem se je stvar kona in voz oddirja proti cerkvi.

Boštic pa gleda za njimi, ter se jezí: „Ali so gospoda bedasti dje! Predno sedejo, pripravljajo se, kakor bi tri mesece ne šli roza. Človek pa skoči, če tudi voz mimo njega dirja, kar od tal k nanj, ter takoj sedi prav“.

Pred cerkvijo je sila ljudstva, mnogo jih je prišlo na shod celo sosednje župnije, posebno mladi svet, moški in ženski. Ali so njali glave k višku! Tak voz že dolgo ní stal pred cerkvenimi ti, odrasli komaj pomnijo; pač enkrat sta se pripeljala gospod in pa iz bližnjega gradú, dve uri od tod, pa prinesla sta le zijala prodaj in šla v cerkev, ko je bilo opravílo že minolo, denašnja poda pa takoj, ter moli kaj pobožno, in sicer ona edina, drugi od samega čudenja zamudé pri povzdigovanji in obhajilu terkanje persi. Denašnjo pridigo so gospod kaplan nalašč malo prikraji, pa vérne ovčice so vendar le komaj pričakale konca; nekateri, laj za durmi, izmuzali se celo pred „genitori genitoque-jem“, koj „ite missa est“, ko pa se priklonijo gospod monstranci zadnjikrat, erši doli po cérkvi, kakor po gozdu pred hudo uro. Vse se gnjete cerkve, pervi se vé, da so vaški paglavci. En curek se jih pole proti zakristiji: z vriščem, stokom in jokom se pehájo skozi duri; g curek pa se potisne po cerkvi doli. Zadaj za vrati jim huda de! Nekateri zaidó mej komolce od odraslih fantov. Neusmilje-i jih stiskajo, kar kosti dajó, zdaj pa zdaj poseže celo kaka roka kateri posebno živi glavi. To je vrišč, jok in stok!

Po stari šegi očetov napravi se zunaj pred cerkvijo nagloma tovski „spalir“, zakaj, o tem se ne vé nič gotovega povedati, le dletom se zdi, da mora takó biti, posebno danes, ko ima skoro ka pokazati, če ne vso čisto novo obleko, pa vsaj kak svilen ec, ali nove zlate uhane, ali druzega kaj, ker naša nedelja ní kar bodi.

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Bistveno je lirični pesmi, kakor umetnosti sploh, da méri na čut; in sicer lirična pesem naravnost, neposredno na čut. „Iz serca v serce“, to velja pri lirični pesmi prav od besede do besede. Iz čuta mora izvirati in čut buditi. Pesem, katera ne zadostuje temu pervemu pravilu, ne velja. Naj bo še takó umetna, iz samih lepih besed in podob sestavljena, ako mi ne gré v sercé, imenuj jo pesem, jaz ji pravim — „fraza“! Ako pa hoče pesem zbujati čut, treba da izvira iz čuta, in to iz **krepkega** čuta. Znano je, da sta jok in smeh kakor pravimo „nalezljiva“. Ako pa hočeš, da me tvoja žalost gine, da zbudi moje sočutje, da žalujem s teboj, treba, da je resnična, krepka, globoka, drugače se ti bodem morebiti posmehoval, ali pa bodem celo nevoljen; isto takó je z veseljem. Kolikokrat slišimo jokati otroka takó, da nas njegov jok nikakor ne gane; ta jok je pa tudi tak! Ali čuj siroto, ki se joka, ko ji mater v grob nesó, ki je zdaj sama, zapuščena, ki nima žive duše več prijazne na svetu; poslušaj jo in ako ti njen jok serca ne pretrese, da se jokaš z njo, lahko si prav pošten mož pred postavo, ali serca nimaš in jaz bi ti ne dajal rad človeškega imena. Ta jok je pa tudi ves drugačen! Če pravičnega molitev predira oblake, ta jok stresa „nebeški strop“. Ali si morebiti slišal krepkega moža jokati? to ní več jok, to je — potres! — Ko ženska dobi lepo novo obleko, to je veselje, ne? Ali ko zagleda mlada mati svojega pervorojenca na persih, to je že drugo veselje; in ko se verne stari mamici čez toliko let edini sin iz vojske, nenadoma — rekli so ji, da je padel — to je zopet drugo veselje, in rad bi videl človeka, da bi se ne veselil z ženico, ki se smeje in joka iz samega veselja!

Kedor hoče biti pesnik, treba najprej, da krepko, globoko čuti žalost in veselje in vso versto čuta, kar jih je med njima. To se ne more preveč povdarjati, to je prava „conditio sine qua non“. Ako vidim to pri pesniku, z vsem drugim bom imel blagovoljno poterpljenje, z okornostjo v izrazu, z nedoveršenostjo vnanje oblike, in kar je drugih napak. Kakó nedoveršena, kakó okorna, otročje nerodna je oblika v mnogokateri narodni pesmi, in vendar me gane, kader jo z nova slišim, kakor malokatera umetna pesem. Zakaj? ker je njen čut resničen, krepak, globok; saj narodni pesnik, — takó ga moramo imenovati, kedor je zložil tako pesem, in zložil jo je samo eden, dasi mu ne vemo imena — narodni pesnik ne poje iz ničemurnosti, dolzega časa, za čast in slavo, on poje, ker mu je prepolno serce, s svojim čutom daje dušek s pesmijo. In takó bi moral peti tudi vsak umetni pesnik, samo da od njega smemo zahtevati tudi čistejšo obliko, zakaj se pa imenuje umetnega, in pesništvo umetnost? Ked-

ne poje takó, iz notranjega nagiba, kakor poje tič na veji, za to in samo za to, da si lajša serce, njega ne morem imenovati pesnika, če tudi „kuje svoje pesmi“ iz najblažjega namena. Zakaj pa vsakega nepokvarjenega človeka takó veseli tičje petje? Ali je morebiti res takó lepo? Kaka „primadona“ v kakem gledališči tretjega razreda gotovo stokrat lepše poje, čudno bi me pogledala, ko bi ji čestital, da poje kakor — ščinkovec! In vendar jaz stokrat raji poslušam, da ne govorim o boljših pevcih, ščinkovca spomladi. Tič poje neposiljeno, naravno, iz notranjega nagiba, kakor vé in zna, brez vnanjega namena, kar se ne more vselej reči o primadoni ali tem in onem — pesniku! „Man fühlt die Absicht und man wird verstimmt“. To je! To je, kar nas moti pri mnogih, zlasti mladih poetih.

Na to se mi bode ugovarjalo: Kaj pa tebi to, iz kakega namena pojem? Če nisem zares žalosten, vesel, pa se delam žalostnega, veselega; da je le pesem dobra! — Dà, prijatelj, ko bi bila res pesem dobra; ali to je, vidiš, neprijetno, jaz pravim, dobro; da se pesmi pozna, iz kakega vira izvira; nek skriven pečat ima na sebi, ki te izdaje; res, vsak ga ne najde, tega pečata, a mnogo jih je, ki ga takoj zasledé, in ti so jako izbirčni, sitni ljudje. Ti meniš morebiti: to so kritiki! Ne, prijatelj, tudi taki ljudje, ki še niso morebiti nikedar slišali besede: kritika; in čudno bi se jim zdelo, ko bi jih imenoval kritike. To so ljudje, ki imajo zdrav okus, nepopačen čut, to je vse. — Kako se pa vé, da je pesem posiljena. Razloži, pokaži, dokaži! — V serce mi ne gre, druzega ti zdaj ne morem reči; in zakaj mi ne gré v serce? Za to, ker je čut v njej ponarejen, posiljen in za to — ne krepák; to te je izdalo. Posiljen čut ní nikedar takó krepak, kakor resnični; ravno takó ponarejen demant ní nikoli takó terd, kakor je pravi.

Drugi mi zopet poreče: To ne zadeva mene, jaz ne ponarejam čutov, ne silim se peti; jaz čutim, kar pojem, žalost ali veselje, iz polnega serca pojem. — Verujem, prijatelj, ali tvoja posodica je majhena. Tvoji čuti so resnični, naj bó, ali krepki, globoki niso. Ti si še mlad in meniš, da si že vse izkusil; da si že prečutil vso žalost in radost tega sveta. Ali motiš se: koliko si pa videl že sveta? Tvoja žalost se mi zdi kakor žalost otroka, ki se mu je igrača poterla. Živi najprej, opazuj življenje, če imaš oko in serce za to; potem poskušaj peti! *S.*

(Dalje prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Resnica je, da so pisatelji in gojitelji ruskoslovenskega jezika vedno mislili o napredku svojega naroda, za katerega so pisali; in gorko domoljubje, katero so gojili za svojo sveto domovino, izpodbujalo jih je na domoljubna dela, da so hoteli biti učeniki svojemu narodu. Samo napačno je bilo, da so ti pošteni domoljubi zabili jezik svojega naroda, in so z ruskoslovenščino zabredli na pota, kodar narod ní mogel za njimi; ker narodni jezik je vendar le edini pomoček, če se hoče slovstvo in sploh omika širiti med narodom. Ali kakor so bili prej serbskoslovenski jezik izpodrinili iz cerkve in iz literature, takó so tudi prišli pisatelji, kateri so preganjali ruskoslovenski jezik in so ga konečno tudi pregnali iz šole in iz literature, samo ne iz cerkve.

2. Ko je bil še ruskoslovenski jezik v čislih, rodil se je mož, kateri je bil samouk in je pervi razvidel, da se serbskemu narodu mora pisati v jeziku, ki ga narod ume. Ta mož je bil **Dositej Obradović**, rojen l. 1739. v Čakovu v Banatu. On je napovedal vojsko ruskoslovenščini, in se je boril za materinski serbski jezik z besedo in peresom do konca svojih dnî z gaslom: „a koji (jezik) može više polzovati (koristiti), nego opšti celoga naroda jezik?“ Z njim se začenja doba novejšega serbskega slovstva.

Ko je Dositej Obradović v samostanu v Opavu premišljal o serbskih pisateljih, obesil je svojo „kaludjersko“ suknjo na tisto znano hruško v Opavu in je šel daleč med svet, ter si je pridno nabiral znanja in učenosti, da bi, vernivši se kedaj pozneje v domovino, osrečil narod svoj. Njemu ní zadostoval samo katekizem, da si je, ko je prebiral življenje vseh svetnikov in svetnic božjih, tudi sam hotel svetnik postati, ampak on je dobival tudi ukovite knjige v roke, in je sprevidel, da je človeku zraven katekizma še mnogokaj treba znati. (Dalje prih.) *T.*

Listnica ured. G. M. G. v C. „Zvon“ zna toliko slovnice, da loči interogative od relativov. To, menimo, je vendar že pokazal. Samo ob sebi se umeje, da je tisti „kakoršen“ samo „lapsus calami“ pisateljev, prezret o popravljanji. — G. Zb . . . v Lj. Hvala! O priliki več. — G. M—n. Pesem prejeli; kader bo mogoče, izpregovorimo o njej. — G. J. J. v B. B. „Carmina amatoria“, to je križ. Eni so se pritoževali, da jih ní, zdaj se Vi pritožujete, da so. Težko vsem ustreči.

Naznanilo. Neprijetno je nam, da „Lepe Vide“, ki je bila namenjena za ves list, ne moremo nadaljevati. G. pisatelj ima, kakor je videti, zdaj toliko opravila na političnem polji, da nima časa misliti na lepoznansko delovanje. Želimo mu dobrega vspeha.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Nekedaj.

Po polji sva hodila
  Po polu dnè,
In resno se zmenila,
  Da vroče je;

Da dobro bi kazalo,
  Ko dež bi lil;
In da bi le prav malo
  Polje pojil.

Kakó bi pač ohladil
  Zemljico spet,
Kakó bi pač pomladil
  Ves rožni cvet!

In nama je pritekel
  Na čelo pot,
Nihčè ni nama rekel;
  Ne pojva tod.

Poglej! tedaj sva bila
  Oba mladá;
Poglej, tedaj sva bila
  Zaljubljena.

V spominih časi hodim
  V onó mladost,
In nehoté jo sodim:
  Oj ti norost!

Baptista.

Moč ljubezni.

Zaljubilo sę je morje v luno,
Zaljubilo z neizmérno silo,
Z njo združiti se serčnó želelo:
Ur šestero kvišku je kipelo,
Ur šestero zopet togovalo,
Togovalo, bridko žalovalo,
Ker se z njo zediniti ní moglo.
Vendar ní ljubezni popustilo,
Želj kipečih ní si ohladilo:
Vsako šesto uro po odtoku
Zopet k ljubici se luni dviga,
Dviga se, a dvigniti ne more,
Z njo skleniti se nikdar ne more.
Le vzdihljaji morja gor kipijo;
Luno v tamne megle zavijaje
Tožijo bridkosti morja luni.
Luna se ljubezni vérne vsmili,
Ker skleniti z dragim se ne more,
Solze za vzdihljaje morju vrača,
Ter hladi kipeče želje morju. —
Če takó studena voda ljubi,
Oj kakó pa bo to vroče serce!

X.

Meščanstvo koroško v srednjem veku.

Spisal J. pl. Kleinmayr.

(Konec.)

Posebno pa so meščanstvo povzdignili deželni knezi, ki so dobro sprevideli, da je v zdravem meščanstvu prava moč pri vsaki vnanji sili. Meščanstvo jim je bilo gotóvo zavetje proti mnogokrat odveč šopirnemu plemstvu. Avstrijskim vojvodam je veljalo za narodno-gospodarstveno načelo: obertnijsko marljivost, tergovino, in notranji ter ob enem vnanji promet samo po svojih mestih zediniti. Menjši kraji, ki níso imeli take veljave, bili so goli vseh predpravic in so bili odvisni v mnogokakem oziru od privilegovanih mest. Mesta in veči tergi so imeli sejme in posebne postave za tergovino in promet, ter iz menjših krajev so morali ljudje skoraj v vsaki zadevi hoditi le v taka mésta. Meščanstvo se je krepčalo in je postajalo vedno terdnejša bramba propalemu plemstvu in aristokraciji srednjeveški, katera ní še mogla pozabiti poprejšnjih za njo takó lepih časov.

Povsod pa se je hitremu razvoju jedernatega meščanstva ustavljalo menjše plemstvo. Ono je bilo doslej pravi reprezentant vseh predpravic in privilegij, in hud boj se je pričel zaradi teh. Meščani so hrepeneli po vedno večih in zdatnejših pravicah — a tudi plemstvo ní hotelo radostne duše svojih pravic popustiti. Močno so se protivile nove, krepke, delavne in na svojo moč se zanašajoče moči pravega meščanstva proti vsaki predpravici plemskih tergovinskih zadrug in hiš, in tudi ob enem proti do sedaj še veljajoči neenakosti pred postavo. Te neenakosti so morale propasti! Meščan one dobe, proti koncu srednjega veka, je bil marljiv, delaven, priden in si je po svoji delavnosti in po svojem razúmu gotovo toliko zaslužil, da se je po vsi pravici potezal za enakost na polji pravice in postave. Plemstvo pa je hiralo in ní več imelo prejšnje veljave; bližal se mu je čas nemoči!

Tej nespretni neenakosti se je že v teku 15. stoletja, vsaj nekoliko, v okom prišlo. Posamezni vojvode rodovine avstrijske so zapored razpisavali ostre ukaze enacega obdavkovanja in enake razdelitve deželskih troškov. Bolj nego za druge podložnike so skerbeli imenovani vojvode za naseljence pri svojih gradovih. Njim so podali enakost pred sodiščem, in kmalo je postal iz meščanstva terden in jedernat srednji stan, med vladarjem in plemstvom posredovajoč. A meščan tudi ní pozabil dobrot, ki jih je sprejel od strani svojega gospóda; hvaležen mu je bil in je vsegdar dobro delo še z boljšim povračal — ob enem pa so vojvode spoznali, na koga se jim je naslanjati, in od koga jim dojde v nevarnosti pripomoč.

Meščan, ki je zadobil iz rok vladarjevih predpravice in enakost pred postavo, bil je pripravljen vsegdar kri in blago podariti svojemu blagodejniku. Nikoli se ní zastonj zglašal vojvoda na vdanost in

zvestobo meščanstva. Če je prišlo do kake vojske, je meščan radostno poslal svoje someščane v boj, in če je vladar denarja v bojevanje potreboval, ponudil mu ga je meščan z dobrim sercem — a meščan je denarcev tudi imel! Bogastvu meščana je mnogo pripomoglo, takó n. p. predpravice glavnih zalóg, mitnine in colnina, veliki sejmi, nakup in prodaja raznega blaga, velike svečanosti, javne zabave, zbori i. t. d. Po vseh teh žilah je teklo v mošnjo meščanovo obilo denarja, da je lahko na domačem ognjišči večkrat kako kuretino ali pa teletino obračal in si še mnogo prihranil, ter o priliki svojemu gospodarju pomagal!

Kolikor časa je krepka, možata roka deželo vladala, ní bilo misliti na notranje zveze meščanov posameznih mest; mnogokrat pa se je zgodilo, da je bil deželni vladar dalj časa z doma, ali pa preslaboten v vzderževanje pravega reda, in o enakih prilikah se je mnogo napačnega po deželi godilo. Nikedó ní mogel vzderževati mirú in posredovati med borečima se strankama! Menjši in veči boji pogubljajo zdravo jedro dežele in v téh bojih je posebno terpelo meščanstvo. Naravno je bilo, da je meščanstvo začelo misliti na brambo, na lastno pomoč v taki sili. Tu se je torej pričel boj meščanstva s plemstvom. Tu se nam razgrinja slika bojna med plemstvom in demokratijo, a ne po sovraštvu najviše deželne vlade, ne med takrat v najubožnejšem stanu živečim — kmetovalcem in gospodarjem — temuč med meščanstvom in plenoželjnim plemstvom!

Posamezni plemiči so bili še vedno precej mogočni in njih sila zdatna; torej tudi ní bilo mogoče, da bi se jim bilo vstavilo kako mésto za sé; treba je bilo misliti na zadruge.

Takih zvez, ki so v svoji bitnosti mnogo podobne zvezam nemških mest, imamo koncem srednjega veka tudi nekaj na Koroškem; takó so se združili meščani Celovca, Št. Vida in Velikovca na vsestransko vzajemno postopanje. Ta zveza, katere posamezne točke so nam še ohranjene, je določila v pervo vsestranske pravice in je v drugo gledè na edinóstno napredovanje ukazala: *a*) ako se bodejo občinske razmere obravnavale, imajo se sniti poslanci vseh teh treh mest v zbor, ki bode sklepal o pomočkih potrebnih, da se doseže določeni namen; *b*) kraj zborovanja se ima od prilike do prilike vzajemno določiti; *c*) vsi delajo za enega in eden za vse v pravici, zvezi in porazumu i. t. d.

Enake zadruge, enake zveze so bile močen jez proti nasprotovalnemu plemstvu. Meščanstvo je bilo mogočno, meščanstvo je bilo postalo pravi faktor deržave, in tó je plemstvo razhudilo. Boj se je pričel in gotovo bi bili že takrat zmagali plemiči nad meščanstvom, ako bi se meščanstvo ne bilo združilo v terdne in krepke zadruge. Te zadruge so bile vzrok, da se je vsaj za nekaj časa plemstvu iztergala zmaga nad tretjim stanom, da se je imenovana zmaga vsaj za nekaj dobe odstranila, dokler ní kasneje vendar le po ustanovitvi stanovskih uredeb plemstvo zopet prišlo do perve in glavne stopinje.

Te zveze so nam pa tudi jasen dokaz, da je takrat meščanstvo že na krepkih nogah stalo in se povsem zavedalo svojih pravic.

Naj nam bode konečno dovoljeno, predno končamo to malo sliko o meščanstvu Koroške v srednjem veku, da še omenimo blagodejnih zavodov, ki so takrat nastali v naših mestih. Ena glavnih dobrodejnih prikazni srednjega veka je gotovo izjemno veliko število ustanov raznega dobrega namena. Takih ustanov ní samo po drugi Evropi, temuč tudi ravno na Gorotanu toliko se uredilo, da moremo v resnici skoraj imenovati ta vek — „vek dobrodejnih ustanov". Sto in sto premožnikov je darovalo svoje imetje in posestvo za enake ustanovitve; samostani, redovi, vladike, knezi in plemiči so podelili mnogo v táke zavode. Siromašnice, bolnišnice in hromnice so po vseh mestih nastale. V pervi polovici srednjega veka in pričetkom druge polovice so bili ti darovatelji in blagodejniki izjemno samo iz sredine privilegovanih stanov; a v teku druge polovice srednjega veka so tudi meščani svoje storili in pripomogli v ustanovitev enakih zavodov. Meščanstvo je bilo premožno, vplivno in je kot tako lastne blagodejne zavode ustanavljalo, in to zavode, ki so bili v mnogem oziru boljši od prejšnjih.

Koncem srednjega veka se v glavnem ní mnogo spremenilo; drugače pa je postalo pričetkom novega veka, ko je plemstvo zopet nadvladalo nad meščanstvom in se je veljava meščana nekoliko pogubila.

ZORKO.

Podoba iz dijaškega življenja.

(Dalje.)

II.

Korén. Nič napačno življenje v tej hiši! Dober gospod; h
nejevoljne besede ní čuti iz njegovih ust. Kjer bi lahko ukazo
prosi; skoraj za prijatelja me ima. Lepa plača, obilna hrana, vs
dosti, samo dela malo! Ko bi imel človek malo bolj ohlapno v
tu bi bila lepa prilika; še krasti bi ne bilo treba, samo pobirati,
na tla pada; spravljati, kar je tu pa tam obležalo, in kmalo bi
skupaj za hišico in košček njive, in družica, tudi družica bi se
bila staremu Korenu! Beži, izkušnjava! — E, kaj izkušnjava? St
Koren ne pozna izkušnjave. Sedemnajst let sem zvesto služil
sarja, sedemnajst let, štiri mesece in tri dni, ne enkrat kaznova
očitati se mi ní moglo toliko, da bi v óči vergel. Cesar pa tudi
pozabil svojega Korena, ki je trobil v vojski, kakor da bi bil sod
dan; poslal mi je iz Dunaja sreberno svetinjo, ki pojde v gr
z máno. —

To ti je bilo pač drugačno življenje, ko sva gospodarila in g
spodinjila z mojim starim stotnikom v pokoji — zdaj je zares v p

koji, Bog mu daj dobro! To ti je bil gerčav, zapórčen mož, zadiral se je nad mano, da je bilo gerdo; vendar sva se rada imela: živela sva skupaj kakor dva vojaška tovariša, in skupaj sva časi tudi malo postradala, proti koncu meseca.

Dobro se mi godi, a vendar ne morem nič prav vesel biti tega življenja. Zdaj lahko povem, ker me nihče ne sliši: Meni se dozdeva, da vse to veličastvo in bogastvo ne bo doživelo visoke starosti; če se ne motim, to lepo visoko poslopje že poka, červojédina se ga je prijela. Bojim se — ali kaj to meni? Jaz sem sluga, ne oskerbnik njegov; jaz mu nimam gledati v mošnjo.

In vendar škoda! Ko bi imel vsaj kakega prijatelja, da bi mu oči odperl! Mož je predober; sam záse ne potrebuje toliko. Sam je, prost je kakor mlado žebe na paši. Kaj bi počel ta in oni na njegovem mestu! Igralke in plesalke — vsaka bi bila njegova; saj vemo, kákov je dandanašnji mladi gosposki svet! Tu nísem še nič takega zapazil. Tisto je pač res, meni ne bo pravil, kaj zunaj počenja, starega Korena ne bo sè seboj vodil po svojih skrivnih potih, koder mu ní treba izpremljevalca; ali kar se ne zgodi, to se ne zvé; in jaz imam dober nos: vendar dozdaj nisem še ničesa izvohal. Dober gospod je, ali slab gospodar, res, vendar to bi ga ne ugonobilo, če ne gleda na vsak krajcar. Ali tisti njegovi znanci in prijatelji, ki rojijo okrog njega, kakor muhe, kjer se je méd izlil; tisti gosposki postopači in berači, ki se ga deržé, kakor klòp kože; tudi še ti niso najhujši, ali tiste beračice v svilnatih krilih, tiste žalujoče vdove in zapuščene sirote, mlade in stare, ki znajo takó lepo prositi; ne, še prosijo prav za prav ne, človek mora ugeniti njih potrebe; odpuščenja jih mora skoraj prositi, da se prederzne pomoči jim v nesreči; tiste premetene sleparice, ki takó veselo živé brez dela, o sami nesreči — té so mojemu gospodu poguba. Ali on jim pa tudi vse verjame, naj bo laž še takó debela; drug bi jo z roko zgrabil, njemu je vse gola resnica. In takó gré stotak za stotakom, saj manj jim vendar človek ne more dati, da bi jih ne razžalil. Saj pravim, dobro serce, to je vse prav, jaz tudi nisem tak! — nič bi ne rekel, da bi le samo takim pomagal, ki so zares potrebni in vredni podpore, ali taki raji na skrivnem terpé. — Veš kaj, Korén, prigovarjati, svariti nič ne pomaga, poskusiva drugače, brez sile ne gre; ograjo bo treba narediti okrog njega, da se ne bode moglo blizo; kader so pri njem, potem je prepozno; mož ima premehko sercé, in solz že celo ne more videti. — Že zopet nekedó terka, dobro, da ga ní doma, legati se ne bo treba. Bodi hud, Koren. Prosto!

Deklica (siromaško oblečena vstopi). Prosim, ali ní gospoda doma?

Korén. Doma, ali ne doma; že vem, kaj hočeš gospodu. Ali te ní sram? takó mlada še, in že beračiš po hišah! Delaj, delaj, saj imaš zdrave roke! Kaj se boš jokalo? (Zase.) Malo preostro sem jo. — Ná, tu imaš nekaj, gospoda ní doma.

Deklica. Hvala! z gospodom bi bila rada govorila — oprostite, da sem vas nadlegovala. (Odide.)

Korén. Takó! prevzetna je tudi še; premalo ji je bilo.

Zorko (vstopi, deklico za roko vodeč). Nič se ne boj, sirótišče! Tiho bodi, nihče ti ne bo nič žalega storil pri meni. — Korén, takó vas nisem učil!

Korén. Oprostite, gospod; takó hudo nisem mislil; moj glas je res nekam oster, sercé ní napačno, ali dekletce je plašno, kakor gorska serna. (Odide počasi v drugo sobo.)

Zorko. Sedi, deklica, pa povej mi mirno, kaj bi rada.

Deklica. O gospod, jaz nisem beračica; Bog mi je priča, da nisem še nikoli prosila. Vi ne veste, gospod, kako mi je težko, ali sila me je primorala. — Dokler so bili še oče živi, to smo še izhajali; ali pol leta je že, kar so mertvi: pustili so nas četvero, mater in troje otrok; jaz sem najstarejša. Terdo se nam je godilo; mati so delali in jaz sem jim pomagala, kolikor sem mogla, in takó smo se vendar preživili; ali zdaj so nam mati zboleli; tri tedne že ležé, zdaj sem sama za delo. Kar smo imeli, vse je šlo, prodano, zastavljeno; zdaj smo pri kraji. Jaz ne morem več! O Bog, o Bog! Od nikodar pomoči! — Stara soseda naša mi je prigovarjala, naj se obernem do vas, gospod! V tej hiši stanujemo, v četertem nadstropji, na levo. Ní vas mogla prehvaliti, kakó ste dobri, kakó radi vsakemu pomagate. Dolgo sem se branila, sram me je bilo prositi; zadnjič, kaj sem hotela? Tu sem, gospod, in prosim, ne zase, za mater, pomagajte nam z malim posojilom, vse vam bomo povernili, kader mati okrevajo. Če mi ne verjamete, pošljite koga, da pride pogledat.

Zorko. Vse ti verjamem, ubožica, samo jokati se mi ne smeš. Ná, to za sedaj; mati naj se dobro hranijo, pozdravi jih; kader bom utegnil, pridem sam pogledat. Pojdi takoj po zdravnika, vse bom jaz plačal. Kader bo zopet kaj treba, pridi naravnost k meni, nič se ne boj!

Deklica. O gospod, zahvaliti se vam ne morem! Nikoli bi ne bila mislila, da so še tako dobri ljudje na svetu. Dovolite, gospod, da vam poljubim blago roko!

Zorko. Nič zahvaljevanja in poljubovanja! Zdaj pojdi hitro, da ne bodo mati čakali. Z Bogom! (Deklica odide.) Tukaj menim, da sem res nekaj dobrega storil. O koliko je siromaštva na svetu! Koliko očitnega, koliko več pa še skrivnega, ki se ne upa na dan! O ko bi človek mogel vsem pomagati! (Pregledavši nekaj pisem.) Same prošnje. Saj človek rad stori, kar more: ali eden ne zmore vsega. Veš, Zorko, zdi se mi, da bode treba skoraj za nekoliko časa jéz zapreti, da se zopet kaj nabere. Največa posoda se s časom izprazni, če se vedno le zajéma iz nje, in če nima dotokov. (Pozvoni.)

Korén. Velite, gospod?

Zorko. Ali je že vse pripravljeno, kakor sem rekel?

Korén. Vse gotovo, gospod; družba vsak čas lahko pride.

Zorko. Glejte, da bo vino dobro ohlajeno.

Korén. Dve uri že so steklenice v ledeni vodi.

Zorko. Dobro! (Korén odide.) Pervi, kakor je videti, je že tukaj, gotovo Zima. Prosto!

Zgaga (vstopi). Oprostite, gospod, da vas nadlegujem.

Zorko. O prosim, prosim!

Zgaga. Vi me pač ne poznate, gospod; Vatroslav Zgaga, fanatičen Slovan!

Zorko. Lepo, lepo! In kaj ste še poleg tega?

Zgaga. Zdaj nič, prost mož, druzega nič! Imel sem neko cesarsko službo: a to ní nič zame, za moje zmožnosti. Ves božji dan v pisarni čepeti in papir mazati, vsakemu pokoren biti; to mi je preneslano! Moj duh sili više, svoboda, svoboda, gospod! Kaj je vse brez zlate svobode! In pa silili so me, da naj prisežem. Ne, Vatroslav Zgaga ne prisega; stari Slovani niso prisegali; to ní možato, roko v roko in mož-beseda!

Zorko. To je res prav možato; ali bojim se, da s takimi nazori vam bo težko hodilo pri nas; treba se je vendar nekoliko ravnati po razmerah.

Zgaga. Ne vdajmo se! to je moje načelo; tega se bom deržal, dokler bom živ, če tudi same sline požiram. (Poje.) Bratje, mi stojimo „pevši“ kakor zidi grada; (kriče) Grom in peklo — — (Zorko se zgane.) Oprostite, gospod, navdušenje me je premagalo. Dober pevec sem bil nekedaj, ali zdaj se mi je glas nekako skerhal.

Zorko. Meni se zdi vaš bas še dovolj krepák!

Zgaga. In pesnik sem tudi, gospod: pesmi, tragedije, komedije, vse mi gre izpod rok, posebno pa satire. Dovolite —

Zorko. O prosim, ní potreba: vse vam verjamem.

Zgaga. Samo pogledite, prosim; tu imam dramo; v dveh tednih sem jo končal; veličasten predmet, krepak jezik, vse v pravem slovanskem duhu; svet bo stermel! Tu jim hočem pokazati, kaj je slovanski značaj!

Zorko. Škoda, da jaz čisto nič ne umejem takih stvari. Kaj pa mislite zdaj početi?

Zgaga. Na Rusko sem se napotil.

Zorko. Ali imate kaj gotovega na Ruskem?

Zgaga. Gotovega! Kaj je meni treba gotovega? Med svoje brate grem: „Povsod Slovan brate imá“! Tam bo življenje in gibanje, tam je polje — med svoje brate grem, nihiliste! Jaz sem nihilist, gospod. Ta je edina prava slovanska vera!

Zorko. Bog vam daj srečo! Kedaj pa odpotujete?

Zgaga. Malo si hočem prej Dunaj ogledati; Dunaj slovansko mesto. (Vdari s palico ob tla, da podoba sè stene pade.) Tu so slovanska tla!

Korén (pogleda skozi vrata). Oprostite, gospod: slišal sem vpitje in ropot; mislil sem — Bog vé, kaj se godi! — Majhen možiček, pa velika palica!

Zorko. Nič se ne bojte, Korén: gospod ní takó hud, kako se je videti.

Korén. Če me bo treba, v stranski sobi bom. (Odide.)

Zgaga. Ta človek se me res boji, kakor je videti.

Zorko. Vaša palica res ní kaj prijaznega lica; ali so stari Slovani nosili take?

Zgaga. Prav take, in še hujše; to ja pravo staroslovansko orožje. V domačem gozdu sem si jo urezal; vse popoludné sem jo iskal; ta bo hodila z menoj po svetu! Parketa res ní vajena, stari Slovani niso poznali parketa; zato je prišla takó nekam okorno z njim v dotiko. — Lepo stanovanje imate, gospod —

Zorko. Zdaj vas moram pa že prositi — malo časa imam — ako imate kaj posebnega, prosim, govorite naravnost!

Zgaga. Gotovo mislite, da sem vas prišel prosit: vi me ne poznate, gospod!

Zorko. O prosim, prosim!

Zgaga. Predno odpotujem, dejal sem, naj grem obiskat svojega slavnega rojaka —

Zorko. Nič slavnega! Torej, če nimate druge želje, z Bogom, gospod, veselilo me je; srečno hodite!

Zgaga. Da se prav razumeva: darú vas ne prosim; pač bi pa imel neko drugo prošnjo, ne zamerite; popotnina mi je pošla —

Zoko. Koliko potrebujete? govorite!

Zgaga. Kakor sem dejal; zastonj nič ne; ako mi pa morete kaj posoditi; vse vam bom pošteno vernil, ko pridem na Rusko; tam dobro plačujejo žurnaliste, po petdéset rubljev od pole. Saj bi mi ne bilo treba vas nadlegovati, ko bi bili ljudje mož-beseda. Pri dramatičnem društvu imam še sto in dvajset goldinarjev za neke prestave; poglejte, tu imam pismo gospoda —

Zorko. Vsega tega mi ní treba vedeti; samo povejte mi, koliko vam treba.

Zgaga. To čisto prepuščam vaši plemenitosti, kolikor vas draga volja.

Zorko. Náte! Srečno pot!

Zgaga. Na pósodo, gospod, drugače ne: razžalili bi me: dolžno pismo vam dam, prosim list papirja.

Zorko. Že dobro, že dobro; stari Slovani niso poznali dolžnih pisem.

Zgaga. Prav pravite, gospod. Torej! (Vdari mu s pestjo v roko, lopne s palico ob tla, potem odide.) *B. M.*

(Dalje prih.)

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

I.

GOSPODA JE TU!

(Dalje.)

A danes je ves svet na robe. Kakor drugekrati stopajo sra-
ežljivih oči sredi ob spalirji, a malokedó se zmeni za nje, ker vse
i čakajo le gospôde. Vaška mladina, kolikor je v spalir ne sme
– samo odraslim je to dovoljeno — zleze na cerkveno ozidje in
a lipo pred cerkvijo; ker danes vsaj hoče videti, kaka je gospoda
rav od blizo, takó blizo, da bi jej človek lehko klobuke z glave
osnél, če bi se le količkaj stegnil.

Sedaj prihaja, prav zadnja je! Gospod in gospa perva, za
ijima pa Veso in Stefan, v svoji sredi pa vodita gospodično. Taka
e, kakor mladi dan, ko v pervič v svet pogleda. Vsak živec na nji
se smeje, in berhko se ozira.

Zdaj omolkne ves spalir, a kader odidó mimo, nastane kakor
šum vodâ. Smuk, smuk! poskačejo dečaki z ozidja in lipe, ter se
lervé k gosposkemu vozu na trati, malo v stran od cerkve. Obsu-
ejo ga, kakor bučele méd. Blizo voza pa stoji Boštic, možato in
ošabno, od mogočne svoje hiše se je neki navadil takega vedenja.
Ko ga gospod Skalar zagleda, odkrije se mu prijazno, gospa in
gospica pa se mu smehljaje priklonite.

Videti bi bil moral, dragi bralec, Boštica, kakó se je oziral na
se strani, koliko ljudí in kateri ljudje so priče, kakó ga celó go-
spoda čestí.

„To se vé da denar, denar!“ ugibajo vaščanje, tolarjem se
odkrivajo!“

Sedaj posede gospoda urneje na voz, kakor domá pred Bošti-
ževo hišo. Ko pa odderčé, zaženó pastirji in kar jih je njihove sta-
osti vpitje in šum. Z rokami, klobuki in suknjami mahajo za go-
spodo in en trop jih udere celo za vozom, ki jim pa kaj kmalo iz-
gine izpred oči.

* * *

Če dekliška jeza in žensko obrekovanje pri Bogu le količkaj
zdaste, tej gospodi se ne more dobro goditi. Zavoljo nje je denašnji
shod in njegovo veselje popolnoma izkerhano. Tacih naših nedelj
lekleta še ne pomnijo, razen tiste, ko se je bilo na večer konec
vasi iz neke strehe pokadilo. Ali se je kateri fant zmenil za nje?
Vsi so le na gospodo oprezovali. Zató ne pojdejo dekleta danes ni-
kamor, ves dan nikamor, in zvečer jih celo na plesišče nikedó ne
pripravi, naj pride, kedor hoče.

Vse se je izkerhalo.

Kaj bi svet počel, posebno ženski, ko ne bi imel starih, brezzobih ženic? Té so kakor strelovod na strehi. Ob njih naj gre danes vsa dekliška jeza v zemljo.

Bertakovo Lizo dekleta kaj dobro poznajo, vedó, kaj zna, in ker so jo čule nekatere že pred cerkvijo, da se je jezila zavoljo gospode, zbere se jih okrog nje v kratkem lepo število. Kakih dve sto korakov od cerkve se zali venec vstavi in čez malo časa prišepa tudi Bertakove Lize sestra k njim. Pustova Marijana; poostala je bila nekoliko trenotkov v cerkvi in zmolila nekoliko prav gorečih očenašev. Ko bi jima obema seštel zobe, naštel bi jih pet in pol.

„Dekleta, kaj bo, kaj bo!“ prične Bertakova, „ali ste videle, to je pač grozno! Jaz Vam povém, molila bom zanj, kolikor bodo dale moje moči, mordà me ima Bog še toliko rad!“

„Molili boste? Za koga?“ vprašajo dve ali tri v istem trenotji.

„No, glejte si, za Boštičevega Stefana! Ali ste videle, ko se je peljal z gospodo in — oj ti sveta pomagalka! — zravno dekleta je sedel, prav tiko nje, čisto blizo, če se je ní tiščal, naj me Bog ne pozna!“

„In ko ji je z voza pomagal — prav zravno sem stala“ — méni Pustova, „ušla mu je kri v glavo, kakor bi tri cente pridvignil, pravim vam. In vendar je zletela takó lahno z voza in na voz, kakor peresce, trava bi se ji ne udala pod nogo in vendar mu je ušla kri v glavo. Kaj pomeni to?“

„In celo v naročje jo je prestregel in na se pritisnil“, opozori ena deklet.

„Takó, zarudel je? Zarudel, praviš?“ jezi se Bertakova. „Pa zakaj je zarudel?“

„Jaz vem, zakaj!“ oglasi se izmed deklet Pergačeva Nežka. „Pa ne povem, nočem, da bi dejale, da ní res“.

„Dekleta, povem Vam“, pravi Bertakova, „že dolgo lazim po tem grešnem svetu, a kaj to pomeni, ne vem povedati“.

„Greh, greh pomeni to, greh!“ togoti se Pustova.

„Dà, dà, greh!“ priterdi ji Bertakova z glavo in rokami. „Škofovi blagoslovi pokažejo svojo moč, kader je sila in sedaj je bila sila, in pognali so mu kri v glavo. Bog večni vedi, ali se je spomnil takrat milosti božje, da ga je namreč posvarila in opomnila, da takó ne gre!“

„Saj níma še blagoslovov!“ pravi ena deklet.

„Kaj ti veš!“ zaverne jo Bertakova, „kedó pa bi mu posilil kri v glavo?“

Med dekleti se vname prav gorko besedovanje o tem, jih li ima, ali jih níma; ene pravijo dà, druge pa odločno, da ne.

„Dajte si dopovedati!“ kliče Nežka, „saj že v lemenatu ní. Boštic nalašč pravi, da ima lemenatarja; od druge strani, od enega človeka, ki kaj vé, sem pa slišala, da bo še le drugo leto gospod, če bode sploh kedaj!“

„Tí ne veš nič! Čisto nič ne veš“, huduje se Bertakova nad njo. „Vidi se ti pač, da hodiš malo k naukom in še pri pridigah te je kaj redkokedaj videti. Ali ne vidiš nikoli nobenega gospoda? Kaj ima verhu glave? Belo liso! Stefan jo ima tudi, z lastnimi očmi sem jo videla, in prav dobro se mu podá. Le škoda, da se vozi s posvetno gospodo in verhu tega še s takó mlado. Če ve tega ne veste, jaz pa vem, da ima že blagoslove, le koliko, tega ne vem, ali enega, ali tri, ali pet, saj ste slišale, da jih zparoma ne dadó nikoli, zató ne, ker ne smejo imeti ženskih“.

„Veš ti, Liza“, pravi Pustova, „ko je Stefan postal kakor kuhan rak, kaj mi je prišlo na misel? Tisti ludje, ki so sv. hostijo ukrali in jo potem pretepali in se je jela kri pocejati iz nje“.

„Dà, prav, prav“, priterdi Bertakova, „prav, da si se tega spomnila, ako ne, bila bi se jaz. Saj pa je tudi, kakor bi Krišča tepel. Dekleta se Stefan ne smé dotekniti, še z rokovicami ne, on pa je pri njej sedel, prav pri njej. Zato je ní več dobre letine, ko je svet takó popačen. Oh, dekleta, molila bom zanj, če bode še kaj pomagalo“.

„Pa kedó bi si bil kaj takega mislil o njem, ko je bil vedno takó tih!“ méni Pustova.

„Kaj ne veš, da tihe vode globoko déró?“ pravi Bertakova.

„Vi, mati, ga že od nekedaj niste mogli videti!“ seže sedaj mlado dekle s pohlevno besedo v pogovor. Molče je stala doslej zadaj za druščino deklet in le poslušala.

„O gospodična, gospodična Jetka“, posmehuje se in prikljanja Bertakova!

Ta priimek, gospodična, ima svojo zgodovino. Jetki je imé Marjeta; doma je iz premožne hiše in celo v mestu ima sorodnike: teto in strica; pri njih je bila eno ali dve leti, ter se navadila kaj lepega in mehkega vedenja. Potem je prišla domóv. Pred tremi leti so bili zemljemérci v vasi, in stanovali so pri Jetkinem očetu. Ti so jo klicali za Jetko, Jetico, in tudi gospodična so ji dejali, ker se jim je zdela njena res gosposka oseba prešibka in predraga za okorno kmečko ime Marjeta.

Torej „gospodična Jetka“, posmehuje se Bertakova. „Nísem vedela, da si tí tu, drugače bi ga hvalila, ker vem, da bi ti dobro délo. Pa nikar se ne jezi, če tudi nove maše ne bo pel, pó-te ne pride, saj si videla, da ima že drugo izbrano. Kjer toča pobije, še za tiča ne ostane zerna. Kaj ne, da ti je žal po tistem času, ko sta se po polji za roko vodila in si imela toliko praviti, kaj jaz vem kaj!“

„O samih pobeljenih grobeh, ki so zunaj lepi, znotraj pa gnjili, o tacih, kakor ste vi, mati, odverne Jetka.

(Dalje prih.)

Palme.

Spisal Ivan Šubic.

Ko opazujemo v pozni jeseni lastavice, kakó krožijo zadnjikrat okolo domačega zvonika, da odleté potem v gorke kraje, polasti se tudi nas neko nepopisno hrepenenje po oni daljni zemlji. Ta želja, ki nas spremlja že od mladih dni, je nekako prirojena človeškemu sercu. S živimi barvami si slikamo krasote gorkega sveta, in hrepenenje po njem nam nikedar ne ugasne. A kedó misli na one tuje kraje in njih čarobno lepôto, da ne bi mu prišle na misel palme, ki jih krasijo v toliki obilnosti in divnosti? Brez njih bi izgubila tropična okolica svojo poezijo in nepopisno krasoto, ki imate takó skrivnostno moč do našega serca.

Prava domovina palmam je vroči pas naše zemlje, posebno Amerike, srednje Afrike, južne Azije in njenih otokov. Tu se kažejo v vsem svojem veličastvu in priprosti vzvišenosti. Na obalah srednjega morja se tudi nahajajo, a ne več v tolikem številu in taki krasoti. V Evropi raste divja samo ena, ki jo imenujemo pritličasto palmo (Chamaerops humilis). Že njeno imé nam pravi, da je le revna, onemogla sestra onih verst, ki zibljejo svoje košate vence pod bolj vročim solncem.

Skoro vse palme imajo enojno, brezvejnato deblo, ki se vzdiguje časih do sto čevljev nad zemljo. Na verhu tega šibkega debla, ki ga pripogujejo hudi viharji časih do tal, razvije se velikanski venec dolgih, mahalasto ali pérnato razcepljenih listov, pod njimi pa cvêti in pozneje plodovi.

Združene so palme malokedaj v velike gozde, kakoršni so pri nas, temuč v manjših logih majejo svoje lepe vence visoko gori nad druzimi drevesi. Prebivalci jih radi sadé okolo svojih koč in tu pod njihovo senco vživajo mnogoverstne dobrote, ki jim jih podajejo palme s prečudno radodarnostjo. Tudi pri nas jih rabimo za razne potrebe, in težko bi jih zopet pogrešali. Z debli vejnate, terstinaste palme (Calamus Draco) seznani se človek navadno še poprej, predno je sploh kaj čul o palmah — njene tanke, vitke veje so bile izpodrinile kmalo domačo lesko iz naših šol starega kopita, in so pač še mnogim v predobrem spominu kot izverstno — učilo! Iz njih delajo razne pletenine, stole, dežnike, palice, tičnike in drugo lahko orodje.

Plodovi njeni imajo v sebi rudečo smolo, zmajevo kri, ki daje sežgana dober zobni prah. Naše ženstvo nosi slamnike iz ličja neke druge palme; olje raznih verst daje izverstno milo, sveče i. t. d. A vse to se ne dá primérjati z neštevilnimi darovi, ki jih delé palme prebivalcem svoje domovine. Koče si postavlja ondotno ljudstvo iz palmovih debel, krije jih z njenimi peresi. Sad palme jim daje zelenjavo, zdravo in okusno pijačo, mleko, olje in mnogo

druzih reči, ki so za življenje onih priprostih narodov neizogibno potrebne. Pri nas nimamo drevesa, ki bi se moglo meriti s palmo — ní se tedaj čuditi, da se izkazuje tem rastlinam skoro božja čast, in da imajo neizméren vpliv v zgodovini in duševnem razvoji vročega sveta.

Nam se je treba od zore do mraka truditi za svoj živež, duh naš dela iznajdbe, ki nam lajšajo težka ročna dela, ki so nas privedla do visoke stopinje omike: a tam stavi srečni rod svoje šatore pod palmove vence in čaka brez truda in pota, da mu dozoré obilen sad. Onega boja za bitje, ki se kaže pri nas, tam ne poznajo, kajti palma jih preskerbuje z vsem, česar jim treba za njih priprosto življenje.

Lahko si tedaj razlagamo, da je zaostal tropični svet, v duševnem oziru daleč za nami. Takó so dobile palme veliko imenitnost v razvoji onih krajev, vplivale so na vsako dejanje ljudstva, zvezane so tesno z vero, zgodovino, šegami in navadami vročega sveta.

Palm je več sto različnih verst. Vsaka daje mnogotero koristi, a toliko vendar nobena ne, kakor kokosova in dateljnova palma (Cocos nucifera in Phoenix dactilifera). Domovina óni je vroča Azija, a sedaj jo sadé po vseh tropičnih krajih zaradi njenih neizmérnih koristi. Najlepše raste na morski obali, malo čevljev nad morskim licem. Zato je tudi najbolj razširjena po otocih indijskega in tihega morja. Tam zraste do sto čevljev, v premeru pa ima njeno deblo komaj dva čevlja. Njen sad so orehi, debeli kakor človeška glava. Dokler níso zreli, imajo v sredi neko jako prijetno, hladilno in sladko pijačo, kokosovo mleko. Ko pa dozoré, se to mleko, ki je prav za prav le beljak orehov, sterdi in iz njega iztiskajo kokosovo olje. Temu pridevajo raznih vonjav, in tamošnje krasotice si rade mažejo svoje lepe ude z njim — njih verstnice v naših krajih ga pa rabijo v podobi dišečega mila, ki se dela iz palmovega olja. Imajo ga tudi za svečavo, ker jako lepo sveti.

Kokosova palma daje od 6. leta naprej vse leto skoraj vsak mesec kakih 20 orehov — tedaj jako mnogo. Iz terde orehove lupine delajo razne posode za pijačo in druge reči. Dokler se še palma ní popolnoma razcvela, navertajo mesnate zavoje ali tulce, ki obdajejo cvete, in iz njih teče takó imenovano palmovo vino; ko zavrè, ima enako lastnost, kot naše vino, da gre rado v glavo. Če se pa skisa, naredi se iz njega izversten ocet.

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Ako hoče torej pesem sezati v serce, kar je njen namen, treba najprej, da je čut, katerega nam izraža, krepák; to pa more samo biti, ako je resničen, ako si ga pesnik ní izmislil, primislil, ali rekel

bi: pričutil, kar je takó navadno zlasti pri mladih pesnikih brez izkušnje, brez življenja, torej brez pravega pesniškega gradiva. Kakor čebela ne dela iz sebe medú, nabira ga po cvetji, potem ga v sebi prekuha in predela; takó pesnik ní sè seboj na svet prinesel poezije, nego samo pesniško zmožnost, pripravne „organe“: poezijo mu daje edino življenje. Da on čisto drugače opazuje in takó rekoč v sé jemlje življenje, da ima bistrejše oko, ki vidi, kar je drugim skrito, sercé, ki krepko, globoko čuti kar druzega komaj, ali samo po verhu, za nekaj časa zadene, sercé takó živo občutno, da v njem vsaka imenitnejša prikazen življenja krepko odmeva; da ima poleg tega ono čudovito stvariteljno moč, da svojim čutom daje jasno, krepko, telesno podobo: to je, kar loči pesnika od nepesnika. V tem pomenu je vse pesništvo „subjektivno“. „Duo cum faciunt idem, non est idem“; takó se tudi lahko reče: Ako dva vidita isto, ne vidita enako.

Človeško oko ní še videlo stvari, kakoršna je sama ob sebi (das Ding an sich); mi vidimo stvari, ne kakoršne so, nego kakor nam se vidijo, kakor nam jih kaže naše oko; meni takó, drugemu drugače, takó da dva človeka ne vidita nikoli ene in iste stvari čisto enako; to je znana resnica. Življenje nam podaje neskončno število raznih prikazni, žalostnih, veselih in kar je vmes med tema nasprotjema. Kakor je po tem ustvarjeno čustvo posameznega človeka — ta je bolj k veselju nagnen, ta bolj žalosti dovzeten — takó vpliva nanj življenje. Smešno je torej očitati pravemu pesniku, da vedno žalostne poje, kakor bi bilo nespametno oponašati drugemu, da same vesele „kroži“, kakor da bi bilo to v njegovi oblasti, kakó se mu kaže življenje! Pesnik je tu čisto „pasiven“. Enako opravičeno je torej v poeziji oboje, žalost in veselje. Kaj pa ima veče moč v sebi, kaj je, rekel bi bolj poetično, veselje ali žalost, na to vprašanje je po tem, kar smo rekli, lahko najti odgovor. Tisto, kar je krepkejše, kar bolj pretresa človeško dušo. Tudi to, menim, ne bode se mi ométalo. Človek nikoli ne more biti takó srečen, kakor je lahko nesrečen; veselje nikoli ní takó živo, krepko, kakor je žalost; noben vžitek, nobena slast — rekel bi skoraj: vsi vžitki, vse slasti skupaj ne premagajo ene same prave, globoke, ostre, neskončne telesne ali duševne bolečine! Govori se, da človeka lahko umori prevelika radost, mogoče; ali če je to res, zgodi se samo zato, ker je radost prenaglo, nenadno prišla, ne zato, ker je prevelika, neznosna; ali kaj pa žalost, bolečina! — —

Takó se ne more terditi, da sta si veselje in žalost, vživanje in terpljenje v življenji v nekem ravnotežji; o da bi bilo vsaj takó! Sreča, zdravje, dobra volja, sploh „normalni“ stan — to se komaj čuti; ali tolikanj bolj se čuti, kar je njim nasprotno: nesreča, bolečina, žalost! Poglejmo po življenji, po svetu: samo tôp, neobčuten človek more terditi, da je več veselja, nego žalosti! In če se tebi samemu dobro godi, ali te čisto nič ne moti v vživanji, da terpi tvoj bližnji. Ali moreš z veseljem jesti, ko tvoj brat lačen sedi

ıleg tebe? Ako to moreš, potem si res srečen, samo da ti jaz ne vidam tvoje sreče, kakor me nikakor ne mika mirno, neskerbno, ezbolestno, in torej po tvoji sodbi, srečno življenje tiste živali, kari je edini namen in poklic ta, da se dobro redi in debeli! Ako takó ustvarjen, bodi vesel in hvaležen svojemu stvarniku, a pusti miru druge, ki niso taki: ne izpreobračaj jih, ne vrivaj jim svojih ›drih naukov. Ti si lahko poštenjak, čislan meščan in deržavljan, ıen tergovec in gospodar, dober mož, oče, brat in svak, morebiti lo prijatelj — svojim verstnikom: samo, ako se nočeš smešiti, razi vati nam svoje plitvosti in toposti, katere bi ti drugače nihče ne ital, ne sedaj nam na učni stol, ne govori o stvaréh, katere so ti ti bodejo večno skrivnostna knjiga, sedemkrat zapečatena! Ne vori nam zlasti o poeziji, za katero nimaš organa. Ako si učen tudi učen je lahko tak človek — ako znaš latinsko in te veselé ıjetne, duhovite pesniške igrače — ti meniš, da je to poezija — ri in veseli se svojega Horacija, to je tvoja poezija, duh od tvoga duha: to te ne bode vznemirjalo, pretresalo ti serca, ne bode motilo prebavljanja. Ali Preširna, Byrona, Shakespeara, prosim te, .sti mi v miru.

Razširjena je, zlasti pri nas, misel, da tisto „svetožalje“ izvira mo iz žalostnih izkušenj pesnikovih, iz lastne mu nesreče, iz oseb›ga terpljenja, iz neke zagrizenosti ali celo koketnosti. Kedor takó isli in govori, kaže nam samo svojo plitvost, topost, neobčutnost. a ne navajam drugih izgledov: Goethe je bil morebiti najsrečnejši ovek, kolikor jih poznamo, in on je pisal — Fausta! In kaj je aust druzega, nego „visoka pesem“ svetožalja? Lahko je dokazati ; slovstev vseh narodov, da ní bilo nikoli velikega pesnika, pesnika po milosti božji“, kaj pravim pesnika? da ní bilo sploh nikoli vekega duha, da bi ne bil bolj ali manj čutil „svetožalja“. To bi ilo prav zanimljivo in tudi podučno delo, morebiti se ga sam porimem o priliki. Jaz sam poznam človeka, ki se mu ní nikedar življenji „slabo godilo“, in vendar imajo skoraj vse pesmi njegove ›ko žalostno lice. Pustite ga, on ne more nič za to. Ako vam iegove pesmi niso po volji, ne berite jih; ne takó! berite jih, grajte jih, kar vidite v njih slabega, šibajte brez usmiljenja njih ıetniške napake; samo njihove nazore o življenji, njih splošni značaj ıstite v miru; opravičen je, kakor kateri si bodi drugi; ne pri›varjajte mu, da naj, popustivši to temnoglednost, poje vesele. Pesmi › ne naročajo pri pesniku, kakor — hlače pri krojači, široke, tesne; ›lge, kratke, kakor so temu ali onemu, ki si jih naroča, po volji.

Pesnik torej naj poje žalostno ali veselo, kakor mu serce veva, samo da je njegov čut resničen in krepak; brez tega ní rave pesmi. *S.*

(Dalje prih.)

Slovenski glasnik.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Da bi si po svetu pridobil potrebnega znanja za slovstveno delovanje, bil je prehodil Dalmacijo, Nemčijo, Italijo, Francijo in Anglijo; obiskal je bil tudi Sveto goro (Atos). Po tujih zemljah je videl povsod, da pisatelji vsak dan izdajejo ukovite knjige za narod, kar ga je takó močno izpodbudilo, da je tudi on jel pisati. In ko že je bil v domovini in je govoril svojemu narodu v serbskem jeziku, to se je govor tega prijaznega duhovnika in velikega učenika prepisaval od roke do roke. On je bil „popečitelj prosvete“, odgojitelj dece Kara Gjorgjevića, in je vmerl l. 1811. Pokopan je v Belem gradu; na grobu ima napis: „Ovde leže srpske kosti Dositija Obradovića. Rod je svoj ljubio“.

Njegova zasluga je posebno ta, da je uvêl v literaturo serbski jezik, in da je sam jel z lepim izgledom pisati v narodnem jeziku, ko je bil serbski jezik najbolj zaničevan. On je zavergel prejšnje slovstveno delovanje in je mladim pisateljem oči odperl, da so jeli pisati v serbskem jeziku. Sam Dositej je pisal, kakor je on samouk znal. Ker še ni bilo serbske slovnice, po kateri bi pisal, zato je tudi v njegovih spisih dosti ruskoslovenizmov, katerih se je navzel v samostanu za svoje mladosti. Ali on se je potezal za materinski jezik, ker je zvesto ljubil svojo mater deželo Serbijo.

T.

(Dalje prih.)

Listnica ured. G. Zbadoviču. Vaše pismo je, ako se ne motimo, takó pisano, kakor da bi bilo za natis namenjeno. Ako želite, da se natisne, prosimo Vas uljudno, naznanite nam izrečno. In pa še nekaj nam povejte naravnost, pošteno: ali so Vaše kritične opazke o B. M—ovih pesmih resno mišljene? ali se morebiti samo šalite à la Brencelj? Tega bi Vas ne vprašali, ako bi vedeli, kedó ste. Ostalo pismo nam kaže izobraženega moža, mnogo je pametnega v njem, a tu nimamo v mislih hvale, ki nam jo takó radodarno delite. Vaše opazke o B. M—u, parodija znane kritike —ovih pesmi, zdé se nam takó — čudne, da si ne moremo misliti, kakó bi mogel pameten, izobražen človek takó — čudno govoriti. Ker Vam mislimo nekaj odgovarjati, bojimo se, da bi Vam ne šli „na limanice“.

Listnica odprav. Čč. g. naročnike, katerim ne pošiljamo več lista, ker se niso do zdaj dalje naročili, prosimo, naj nam tega ne zamerijo; takó ravnamo z vsemi, brez izjeme, tudi z osebnimi prijatelji urednikovimi, iz principa: kedor se ne naroči, ta nam kaže „ipso facto“, da noče dalje prejemati lista. Vrivati list in potem tirjati naročnino, to se nam zdi sramotno! — G. J. L., stud. phil. v G. Dà!

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

SAMOTAR.

7.

mladičem svojim gledaš me zvedavo,
Prijazna ti sernica, jasnooka;
Ohrani Bog ti ljubo dete zdravo,
Ne vdari težka te njegova roka.
Življenja kratkega raduj se z njim,
Neznana bodi ti bolest največa!

ko bi res zadela te nesreča —
oblast si tudi tí osodi dana —
kó globoka in takó skeleča
kdár ne more biti tvoja rana:
'ine, mine vsa bolest sercá
: noč vam, kakor sled stopinje v travi.

'arém, kar stvarnik jih na svet postavi,
mérjen vsaki svoj je dél terpljenja;
'ljenje je bolezen, njé ozdravi
ert sama nas, ni drugega rešenja!
sreča je življenje vsem stvarém,
d vse je človek vreden milovanja.

Žival bolest boli samo sedanja,
A nas prihodnja straši bolečina;
Trenotje kratko mirnega vživanja
Bridkost grení nesrečnega spomina:
Gorjé nam, da je sercu dan spomin,
Da v tesni zvezi z njim je, neprestani!

Spomin izgubo vedno živo hrani,
Skerbi, da ni je pozabiti moči;
Da ne zaspi nam bolečina, brani
Skerbán čuvaj podnevi in ponoči.
Spomin, nesrečni dar človeku tí,
Jaz sem izkusil, kaka moč je tvoja! —

— Medléla je družica zvesta moja,
Na videz mirna, v božjo voljo vdana;
Pogled otroka ní ji dal pokoja,
In z nova ji je kervavela rana —
Lepo, cvetica blaga, si cvelà,
Dokler te ni zadela z neba slana! —

B. M.

Rosana.

I.

„Dober dan, oče Jelenko“, kaj imate na rami?“

„„Čebele!““

Mladi kmet, ki je bil dobil ta odgovor, ni si mogel kaj, da t se ne nasmijal, da sì ni bil videti nič prav dobre volje. Mož, katereg je bil srečal in nagovoril, imel je vrečo na rami; v vreči pa mend odkar svet stoji, ni se še videlo, da bi kedó čebele prenašal. Težk če ne je bil starega Jelenka, ki je pridno v klanec koračil, sam zato ustavil, da bi slišal kako norčavo iz njegovih ust.

Stari Jelenko je bil znan po vsej okolici za moža, ki je vedr prazniče volje. Redko kedaj je izpregovoril resno besedo, zato g je vse rado imelo. Kakor solnce sije pravičnim in krivičnim, tak je stari Jelenko, vedno na potu, razveseljeval in kratkočasil ves okra v katerem je bil doma. Vesela ga je bila vsaka hiša, v kateri s je ustavil; kar je pustil v njej dobre volje za sabo, kratkočasnih i rekov, uganek in pripovedek, bilo je ljudem dovolj za vso zim Kedor ga je srečal na potu, dobil je svoj délež, ter nesel ga ves domóv. Rad se mu je dal otrok malo za lase potegniti, ali pa z uho, nič ga ni bolelo; možiček je vselej to nekako robato dobrikanj osladil s kako prijetno norčavostjo.

Jelenko je bil nizke ali krepke postave, visokih pleč, med ka terima je bila nekoliko vderta precej debela glava s podolgovati obrazom, malo zakrivljenim nosom in širokimi ustmi, ki so se na vadno deržala na smeh. Noge je imel nekoliko zakrivljene, pa r takó, da bi mu bil lahko kolo med nogami zatočil, kakor se je go vorilo. Herbet mu je bil sključen takó, da je bil mož skoraj gerba videti. Ne to ne ono ni poviševalo njegóve lepote, pač pa je d lalo, da je bil videti še krajši, nego je bil v resnici. S tem kratki popisom telesnosti njegóve pač nismo moža posebno priporočili lju beznjivim bralkam, ali on je bil zadovoljen sè svojim telesom, t likanj bolj, ker je bil že v letih, ko človeka minejo vse ničemurn misli. Dodati nam je še, da je nosil, kar so pametovali ljudje, vedn enak rujav klobuk z nenavadno širokim krajem, takó da je bil dobe za dež in za solnce. Kader je bil na potu, imel je dolgo, krepk palico v roki, zgoraj zakrivljeno, takó da je bila nekako škofovi pc dobna, samo da ni bila sreberna. Lesena je bila kakor druge pa lice, ali iz kakega lesa, tega ni nihče mogel ugeniti. Mi bi skora sodili, da je bila iz hudolésovine: huda je bila zares, bali so se j psi in otroci, dasì jo je mož redkokedaj rabil; in terpežna je bi kakor njegov klobuk.

Oženjen ni bil Jelenko nikoli. Govorilo se je, da je bil n kedaj že čisto blizo ženitve, ali stvar se je bila razderla, nihče *prav vedel,* zakaj: sploh je bilo mnogo skrivnostnega v življe

tega čudnega, nenavadnega moža. Kmetijo je bil prepustil mlajšemu bratu izgovorivši si samo kot, malo sobico pod streho, brez njive. Mož je zase malo potreboval, kadil ni, ne pil, ne igral. Koše je plèl doma in po hišah; popravljal je ljudem razna orodja in radi so ga klicali, kader je bilo pomoči bolni živini.

Na takem potu ga je bil tudi zdaj srečal mladi kmet, kakor smo videli.

„Kaj pa ti, Somrak? Kaj nosiš ti takó težkega na glavi, ker si takó potlačen? Preglavico kaj?“

„„Preglavico, preglavico, ugenili ste, oče Jelenko““.

„Težka ní bila ta uganka, Jelenko je že druge razluščil“.

„„Sam Bog večni vedi, kaj me je' motilo, da sem se šel ženit!““

„Prav praviš, motilo; kaj te je motilo? Veš, jaz bi ti lahko povedal, prav jasno povedal, kaj te je motilo; pa nočem, nespodobno bi bilo. Zdaj te je došla pamet, vsakega dojde enkrat, ali po navadi prepozno: prepočasna je pamet, ali pa mi smo prehitri, posebno v mladosti, ko nam je pameti najbolj potreba. Ali sem ti jaz svetoval, da se žêni?“

„„Odsvetovali mi tudi niste““.

„Jaz ne prigovarjam mački, da naj pusti miši, ali pa kravi, naj ne zahaja v zelnik. Huda kri, huda kri, Somrak, to ti je naša nesreča, to je naš izvirni greh. Ali mordà pa mora vse takó biti, brez tega bi ne prenašal jaz čebel v vreči in ti svoje preglavice; to je, naju bi celo ne bilo na svetu, ne drugega nikogar, in to bi bilo najbolje. Kje si bil, Somrak?“

„„Tam gori na Skali pri tistem — ne vém, kakó bi mu dejal, da bi ne bilo greha!““

„Kakove opravke imaš pri njem? Pa vendar ne kaj napačnega, da bi ti kaj naredil, ali zagovoril, káj? Govori se, da zna mož na černe bukve, ali si videl mordà tiste černe bukve?“

„„Videl, videl sem bukve, ali so pa černe, ne vem: ni mi prišlo na misel, da bi gledal, kakove so, černe ali rujave: samo to vém, da so zame černe; zapisanega me 'ima v njih““.

„A, takó? Potem si pa že na pravem potu“.

„„Ne, nič dolga, kedó bi neki Somraku kaj posodil? na kaj? Na tisto kolibo, ki že od starosti skupaj leze? Za derva bi bila še, suha je dovolj, za kaj druzega ne. Košček polja imam od njega v najemu. O to vam je hud človek; gorjé, ako bi mu ne prinesel najemnine o dogovorjenem času, precej bi imel pečat v hiši. Ta človek nima serca, ali pa je terdo. da bi lahko kresal z njim. Zbral sem bil, kolikor sem mogel, vsega mi ni bilo mogoče, in napotil sem se s težkim sercem; to vam je bil pravi križev pot; izveličarju ni bilo huje, ko je šel na oljsko goro, ali na goro Kalvarijo in je kervav pót potil. Kakó se je zaderl nad menoj! Pital me je z lenuhom, lahkoživcem, zapravljivcem; kakor toča je padalo na mojo ubogo glavo. Sploh ima čudne misli o nas kmetih; pravi, da se nam še predobro

godi. da ne vemo, kaj je pravo siromaštvo, kaj je stradanje; po mestih, pravi, so siromaki; kmet ima vsaj svojo streho in derv po zimi. Jaz ne vém, kakó je po mestih. Ko sem bil pri vojakih, bil sem v mnogih mestih, ali videl sem povsod samo bogastvo"".

„Ni čudo, vojaki se izprehajajo samo po vélikih ulicah in glavnih tergih, tam sevéda je malo videti siromaštva. Veš, Somrak, prav vse ní prazno, kar mož govori. Torej, kakó sta se razšla?"

„„Slabo; ko sem ga začel prositi, če nima že usmiljenja z mano, naj ga ima vsaj z ubogimi otročici, to so bili že celo vsi križi doli. Kaj? otroke imate tudi? zadere se nad mano, in rudeč je bil, kakor purán v jezi, kaj je potem še rekel, tega ne morem povedati. Slednjič se zareži nad mano, naj se mu poberem izpred oči. Ni mi bilo treba dvakrat veleti; vesel sem bil, da v mé ni zaščul tistega vélikega černega psa, ki ga povsod spremlja; ta pes je sam peklenščak, nikoli nisem videl take živali; oči se mu svetijo, kakor sovi po noči"".

„Ali denarja pa ima, denarja, pravijo".

„„Bog vé, odkod ga jemlje, ali ga sam dela, ali mu ga pa hudobni duh prinaša. Za tisto staro podertijo na Skali je dal toliko denarja, da bi bil lahko zanj vso našo vas kupil. In koliko je potem potrosil za popravljanje! Naredil si je grad, ki je že bolj terdnjava, kakor da bi se Turka bal. In v njem živi sám sè svojim hlapcem, ali kaj je? Streže mu in kuha in kaj vem, kaj še! In pa s tistim černim psom"".

„Pravijo, da nikomur ne upa, vedel bo že, zakaj. Jaz bi sodil, da mora ta mož imeti žalostne izkušnje. Morebiti pa ni sam ob sebi takó hudoben, kakor se sploh govori; mogoče, da ga je svet hudobnega naredil".

„„Jaz samo toliko vem, da bi notel za ves svet prenašati njegovih kosti. V cérkvi ga tudi še živa duša ni videla. Eni pravijo, da hodi v mesto k božji službi: v mesto res hodi, todà Bog vé, po kaj. Angeljci ne bodo čakali njegove duše, ko bi ležal na smertni postelji"".

„Vidiš, Somrak, najnesrečneji človek vendar nisi še na svetu. Če se ti tukaj slabo godi, bo se ti pa na onem svetu bolje".

„„Tisto pa zopet prav pravite; vsaj upam, da bo tam gori bolje; siromaki imamo pekel že na tem svetu; zato menim, da se nam ga ni bati na ónem. Kje bi pa bila po tem pravica? S tem Skalarjem bi res ne menjal. Sam Bog vé, kaj ga je prineslo v naše kraje, in odkod je prišel. Nič dobrega nam ní prinesel: odkar je tukaj, tri leta bo v jeseni, nam je vsako leto toča pobila"".

„Torej meniš, da jo sam dela?"

„„Tistega ravno ne pravim. V šoli se nam je právilo, da se toča sama dela, razumel nisem, kakó: duhovniki pa nas učé, da je toča božja kazen, torej bi jo moral Bog sam delati, kar se mi zopet čudno zdi. Ali to pa tudi ni samo ob sebi, da, kakor pra-

vijo, ves božji dan v tistih svojih knjigah tičí. Tudi po gozdu se časi izprehaja z bukvami v roki in čudno sam sè sabo mermrá"".

„Ali so tiste bukve černe?"

„„Tistega ne vem; ali pisane so v takem jeziku, da nihče ne more ugeniti v katerem"".

„Ali si jih sam videl?"

„„Jaz ne, Adamov France, ki je bil v mestu v latinskih šolah, jih je bil našel enkrat, ko jih je bil Skalar na kamenu pozabil. Pogledal je bil vanje, ali razumel ní nič"".

„To bi ne bilo še nič posebnega; Adamov Franc ní daleč prišel sè svojo učenostjo, do péte, káli".

„„Kaj pa tisto, kar pripovedujejo, da ima neko skrivno shrambo, v katero živa duša ne smé, vso polno čudnih, steklenih posod, kakor jih ní nikjer videti v pošteni keršanski hiši. V tisti shrambi tičí po več ur na dan, preceja, zliva in prekuhuje neke tekočine in druge stvari; ogenj, pri katerem kuha, ni navaden ogenj; zdaj ima višnjev plamen, zdaj rumen, zdaj rudeč, to mora biti pravi peklenski ogenj, tudi diši takó čudno! Kaj mislite, kaj kuha ta človek? Jaz pravim, da zlato, ali pa kake strupove, kaj menite, Jelenko?""

„Jaz nič ne menim, ker ga nisem videl, kaj dela. Morebiti je pa kak učenjak, ki napravlja zdravila".

„„Podobno ní, da bi kaj dobrega veršil takó hudoben človek. Véste, jaz pa menim, da je kak hudodelnik; Bog vé, kaj je storil, potem je pa pobegnil in priklatil se v naše kraje, ali jim je pa celo iz ječe ušel. Čudno se mi zdi, da ga naša deželska gosposka takó v miru pusti. Pa naj ima ubogi kmet kje v hosti gredico tabaka, če je še takó skrit, precej ga izvohajo — pa plačaj, ali pa kravo iz hleva!""

„Hudoben človek, praviš, da je Skalar; ali si pa že slišal, da je, odkar je tukaj, komu kaj žalega storil?"

„„Tega ne; nič se mu ne more očitati, delavce dobro plačuje, jaz sam sem mu že delal na polji, dovolj jedi je bilo in pijače, Skalar nikomur dolžan ne ostane; škoda samo, da si je prihranil takó malo polja, lep zaslužek bi bil pri njem in ne težak. Rokodelci, ki delajo zanj, ne morejo ga prehvaliti, to gre iz roke v roko, samo da je delo dobro in pa o pravem času gotovo. O takó neumen ní, da bi tod po okraji kaj hudobnega počenjal; saj tudi tat ne krade po vasi, v kateri prebiva; še lisica, pravijo, da ne lovi kokoši blizo po okolici, zato je tudi lisica"".

„Torej je dobro imeti tatú in lisico blizo, ne samo da sama ne kradeta, če sta pametna, še drugih ne pustita blizo, da nanju ne leti sum, če se kaj zgodi. Zato se nam tudi Skalarja ní bati, tega hudobnega človeka. Nič te naj ne skerbi, kar si mu dolžan ostal. Le mirno pojdi domóv, Somrak, težko te morebiti čakajo žena in otroci. Glej, solnce je zašlo; tudi meni bo dobro stopati, da pridem pred mrakom domóv".

Takó sta se razšla Jelenko in Somrak, vsak na svojo stran.

Jelenko ní bil že dolgo časa z nikomur toliko resnega govoril, kakor zdaj sè Somrakom. starček je imel dobro serce, smilil se mu je ubogi Somrak, ki so ga težile navadne gospodarske skerbi. Morebiti bi bil Jelenko, ki je poznal kraj in ljudi kakor malokedó, vedel več pripovedovati o Skalarji, ali poslušal je raji, bodi si, da ga je mikalo slišati, kar se govori o tem čudnem, skrivnostnem človeku po okraji, ali je pa hotel Somraku dati priliko, da si z razgovorom olajša serce. *B. M.*

(Dalje prih.)

ZORKO.

Podoba iz dijaškega življenja.

II.

(Dalje.)

Zorko. Čudne vérnike in oznanovalce ima rodoljubje, kakor vsaka lepa ideja. Taki ljudje nam poleg vse svoje dobre volje več škodijo, nego se sploh misli; smešijo nas pred svetom. Žalostno je to, da so ravno oni taki najglasneji; svet sodi po tem, kar vidi in sliši. Kedó mu more zameriti? Če ta človek res pride na Rusko, kake pojme bo dal našim severnim bratom o nas! Todà pustímo take neprijetne misli. Bliža se vesela družba, če se ne motim; čujejo se koraki. Korén!

Korén (skozi vrata). Ali naj pogernem, gospod?

Zorko. Družba je tukaj. (Zima, Pribegar, Kovač, Sadnik in drugi nastopijo.) Bog vas sprimi, prijatelji; nocoj bodimo še enkrat veseli skupaj, predno se razkropimo po svetu. Bog vé, ali se še kedaj snidemo vsi takó zdravi in veseli, kakor smo zdaj. Ti, Pribegar, odpotuješ že jutri, ne?

Pribegar. Dà, jutri o polu desetih. Rad grem domóv, vendar tožilo se mi bode po veselem mestu dunajskem. Slovó bo dati lepemu dijaškemu življenju. Po sedaj bomo sedeli sključeni v kaki cesarski pisarni in pero grizli za mizo obloženo sè suhoparnimi akti.

Zima. Kaj meniš, da je prijetneje „raka“ in „ribo“ sklanjati s paglavci po slovensko, po latinsko in po gerško? „Quem dii odere“ — o miserere!

Zorko. Ti, Sadnik, ostaneš še tukaj?

Sadnik. Poskusil bom. Sedem let je služil Jakob za svojo Rahélo, potem je še le Leo dobil: ne, dejal je, té pa ne, raji služim še sedem lét, in res si jo je prislužil. Moja Rahela je lastna pisarna.

Kovač. In takó bova oba ljudi derla, jaz po svoje, ti po svoje. Gorjé mu, kedor pride nama v roke. Bog živi tožbe in bolezni! Vendar ti, Sadnik, boš na boljem; tožijo se pri nas ljudje dovolj, ali bolni nočejo biti, bolni. To bo treba delati kakor sv. Matija,

„ki led prebija, ako ga ní, ga naredi“. Takó delajo zdravniki po mestih. Pokliči ga zaradi nahoda ali kurjih očes, takó dolgo ti bo prigovarjal in trobil v té, da boš slednjič čutil v sebi in na sebi vse bolezni, kar jih do zdaj poznamo. Potem se pa striže ljuba ovčica.

Zima. Lepo govoriš o svojem stanu, Kovač!

Kovač. Človek mora vedeti, kjé govori; drugjé govorim drugače; nič se ne boj, Zima, ti me ne boš učil!

Zima. Ali pri nas imajo ovčice malo volne; in še té ne dadó z lepa sè sebe.

Kovač. To je ravno križ.

Zorko. Zdaj pa sédimo, gospôda.

Zima. To je najpametnejša beseda, kar se jih je do zdaj tu govorilo. Jaz si bom najprej natočil. Dobra kapljica!

Zorko. Ponujal ne bom; vsak, kakor se mu ljubi, saj veste, kakó je pri meni navada.

Zima. Pametna navada; mene ni treba siliti, kakor kmečko nevesto. Pribegar, privošči si tega-le fazana. Take kuretine ne boš obiral kje v Velikih Laščah, ali pa v Černem potoku. Saj pravim, Dunaj, Dunaj!

Sadnik. Dunaj! Brez Zorka, ne vem, ali bi tí vedel, kaj je fazan, pečen fazan: živega si morebiti videl v Schönbrunnu, narisanega v Pokornijevem živalstvu. Ali kaj je fazan, ako ní pečen, povej mi, Zima!

Zima. Tisto pa spet prav praviš, Sadnik. Dunaj nam ni razvadil želodca, ne meni, ne tebi, razen Zorku morebiti. Mnogokedaj nam se je tožilo v sijajnem mestu dunajskem po poštenih domačih žgancih. Vendar, takó ali takó, prebilo se je, in zdaj smo možje. Človek ne živi samo ob kruhu —

Sadnik. Treba je časi tudi malo mesa.

Pribegar. Zdaj pa kaj veselega, gospoda, po besedah pesnikovih:

Če dobri gôvori ga spremljajo,
Uspešno gré nam delo izpod rok.

Gospod Zima ima besedo. Tí si naš „senior“, tí si največ doživel.

Zima. Veselega malo.

Pribegar. Tudi žalostni dogodki so dobri, samo da se veselo pripovedujejo. Povej nam tisto, kakó je bilo, ko si v francoščini podučeval.

Zima. Saj ste že slišali.

Kovač. Nič ne dé, dobra stvar se lahko dvakrat sliši. Ali si tí že slišal, Zorko?

Zorko. Jaz še ne; govóri, Zima!

Zima. Torej, če tí praviš — „Infandum regina jubes —“

Kovač. Samo latinskih citatov ne! Brez predgovora; primoči in začni!

Zima. Prišel sem bil na Dunaj s polno glavo, prazno mošnjo.

Kovač. Kakor jaz.

Zima. Glava mi je bila polna, nekoliko latinščine, gerščine in druge navlake, ki si je človek s časom nabere na gimnaziji; moja pričala, menil sem, odpró mi vsaka vrata. Lepa pričala sem imel —

Sadnik. Samo v matematiki ti je šlo terdo.

Zima. Kakor tebi v gerščini! Vsi ne moremo vsega. — Vsaka hiša, menil sem, bode vesela takega učitelja ali odgojitelja. Začel sem prebirati liste, na zadnji strani: „Odgojitelj se išče". — Vsak inserat se mi je zdel, kakor da bi bil nalašč zame. Tekal sem od hiše do hiše, ali kamor sem poterkal, povsod je bilo prepozno. Če se mi je pa vendar kedaj posrečilo, da me je gospôda préd se pustila — navadno so me sprejemale ženske — kaj je bilo? Ogledavala me je taka šopirna goska od nog do glave, kakor da bi bil na prodaj: zastonj sem ji molíl svoja lepa pričala, še pogledala jih ní; čudno, skoraj razžaljivo je vihala nos, kakor da bi izhajal od mene kak neprijeten duh —

Kovač. Morebiti si pa prej česen zajuterkoval —

Zima. In nato je bilo pervo vprašanje, ali znam francozko. Jaz, da ne. Nikoli nisem znal druge francozke besede razen: abecante.

Sadnik. Kaj je to „abecante", to ni francozka beseda, motiš se, brate!

Zima. Ti praviš, da znaš francozko, pa še tega ne veš, kaj je abecante?

Sadnik. Kje si slišal to spako?

Zima. Nek star kmet mi jo je povedal, živel je še za časa, ko so bili Francozi pri nas. Takó so si nazdravljali pri vinu.

Sadnik. A! zdaj vem, kaj je to: „à votre santé", na vaše zdravje!

Zima. Zdaj veš, ko se ti je povedalo.

Sadnik. Abecante, Bog te živi, Zima; in zdaj, kako je bilo dalje?

Zima. Ko je slišala, da ne znam francozkega, kakor bi odrezal, vse razprave je bilo konec; z glavo je malo pokimala in Zima je bil milostno odpuščen. Tako se mi je zgodilo trikrat zaporedoma. Brez francoščine, to sem zdaj videl, ne bode izhajati v ponosnem nemškem mestu dunajskem. Pa še to mi jo šlo po glavi, kaj so me ženske tako skerbno ogledovale od nog do glave; zlasti moje obnožje jim ni bilo videti po volji. Spomnil sem se besede gerškega modrijana: Spoznavaj samega sebe. Začnem se ogledovati od nog do glave, in potem zopet nazaj od glave do nog. Ko sem se bil tako trikrat, štirikrat pregledal in premeril, jelo mi je svitati v glavi. Moja obleka jih je motila. Zlasti moja stopála, še zdaj ne ravno predrobna, bila so tedaj videti še mnogo obširneja v okornih domačih čevljih. V svoji nedolžnosti nisem vedel tedaj, kako gosposko ženstvo gleda moškemu zlasti na roke in noge, da niso preobile.

Sadnik. Jaz sam sem slišal na svoja ušesa, ko sem se vozil

r omnibusu z dvema ženskima in nekim, ne ravno premladim gospodom, da je rekla starša mlajši, ko je bil izstopil gospod: Ali si videla, Ema, kake drobne ročice je imel ta gospod? Ne, mama, odgovori ji deklica; tega nisem pogledala. Na to jo zaverne modra nati: To je pri meni vselej pervo, kar pogledam.

Z i m a. Kaj začeti? Obleka bi se bila še še kakó dobila; nosil bi jo bil kakor sraka gnezdo. Ta je imel frak, ta černe hlače, . t. d. Ali kaj s francoščino? To ne gre tako naglo in meni se e mudilo, želodec ni hotel čakati, da bi ga glava došla. V tej stiski e zatečem k svojemu prijatelju Zalogarju, ki je bil prebrisana glava. n ne zastonj, on je že sam vse izkusil, poznal je Dunaj in njegove ıavade. S kratka: Svetoval mi je, naj si kupim malega Ploetza; tam e vsa francoščina lepo razdeljena na posamezne lekcije, vsak dan :oščék; učim se naj vsak dan eno lekcijo, in to korenito, kar ní ežko: takó bodem svojim učencem vedno za eno naprej. Samo kerbim naj seveda, da dobim samo take učence, ki ne bodo še nali nobene francozke besede. Takó je sam delal in dobro izhajal. 'ako sem storil. Posrečilo se mi je, da pridem k neki mesarici, ravi Dunajčanki, debela je bila takó, da bi jo bil človek s težka obema rokama obsegel čez pas. Lica so se ji svetila od same naščobe, kakor ko bi jih bil z medom namazal. Zdaj sem seveda nal francozko. Iz perve lekcije sem si bil zapomnil neke besede; é sem ji izprožil za poskušnjo v tisti debeli, tolsti obraz s tako :repkim naglasom, zlasti nosnike sem tako odločno povdarjal, da se e žena kar režala od samega veselja. Izročena sta mi bila dva aglavca, prava sina svoje matere, razvajena, poredna, samoglava, la je bilo veselje. Izmed vseh jezikov, kar jih je do zdaj na svetu, ;nala sta samo enega, ki je nekoliko soroden in podoben nemškemu, o je pravi, nepokvarjeni dunajski, ali prav za prav lerchen-'eldski jezik. Hitro se sprijaznimo; pustil sem jih, da sta lelala, kar sta hotela. in takó smo prav dobro izhajali skupaj. Za ostale predmete sta imela posebnega učitelja, ki je v hišo ıodil; jaz sem imel samo francoščino in pa za odgojitelja sem ima bil. Hrana je bila dobra in obilna; žena prijazna, in mož e bil kakor je žena hotela; bil sem kakor v nebesih. „Doch mit les Geschickes Mächten . . . .“ Minilo je bilo kakih štirinajst dni; edeli smo pri večerji, vsi dobre volje, kakor po navadi. Tu pride ıaši gospodinji pismo; razveseli se ga žena; pismo je bilo iz Pariza.) vraga, ko bi bilo francozko! Bilo je nemško, meni se je odvalil :amen od serca. Prezgodaj sem se veselil. Sestre hči, ki je bila ıe vem za koga v Parizu, piše svoji teti, da jo pride skoraj obiskat. To je bilo veselje, moji gospodinji, ne meni. Merzel pot mi oblije elo. Žena je ni mogla prehvaliti, kako dobro zna francozko; kako epo bo, ko se bova midva pogovarjala po francozko, ona bo pa oslušala. Vraga boš poslušala! Predno je prišel določeni dan, Zima ,abiit excessit, erupit evasit.“ Ni ga bilo, pa ga ni bilo. Ljubeznjiva gospodinja moja pač dandanašnji še ne vé, kaj se je zgodilo z

njenim francoskim učiteljem. Samo ene stare čevlje sem ji pustil pod posteljo za spomin. Škoda, dobra hiša, neumna, a poštena žena. Na njeno zdravje!

V s i. Bog jo živi!

B. M.

(Dalje prih.)

DELAVCU.

Da lep si, mož, ne bodem dejal,
Podoben junaku v povesti;
Otrok bi se te na samoti zbal,
Mlad pes te oblajal na cesti.

Košate obervi, tamno oko,
Serpó izpod čela ti gleda;
Po licih sternišče ti rase ostró,
Zadira se tvoja beseda.

Zamazan, zašit si, samo da ne bós,
Lasjé ne poznajo glavnika;
Z rokavom, o groza, brišeš si nos,
Mož, kje je tvoja omika?

Po tvojem vedênji, ne bodi greh,
Podoben se zdiš mi slonu;
To bil bi pogled, to bil bi smeh,
Ko tí bi se gibal v salonu!

In vendar jaz rad rokó ti podam,
In k tebi hotel bi sesti;
O belem bi dnevu ne bilo me sram
S teboj hoditi po mesti.

Za mizo pri vinu sediš golorok,
To vino v Šampanji ne rase;
In hčerka tvoja, prijazen otrok,
V naročji sedé ti igrá se.

Ti kolikor znaš, ljubeznjiv si z njo,
Z njo se pogovarjaš priljudno;
Lasé ji s čela gladiš z rokó,
In zraven smehljaš se čudno!

In s kruhom jo pitaš, večerje je čas,
Ponujaš ji kislega vina;
Dekletce jé in ti gladi obraz,
Dasì jo zbada ščetina.

Podobo iz vaju naredil bi rad,
Ponašal bi z njo se pred svetom;
Po mestih bi šel jo razkazovàt
Nemarnim gosposkim očetom! —

Glej, žena tvoja, ki póte gré,
Da spravi domóv te „starca“;
Ti mirno podaš ji kozarec molčé,
Ne brani se ona kozarca.

Zdaj greste domóv, takó je prav,
Vsi trije ste že zaspani;
Prijatelj, z Bogom, ostani mi zdrav,
Bog hčer in ženó ti ohrani!

B. M.

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

I.

GOSPODA JE TU!

(Dalje.)

„Kaj? Ti? O pošteni ženski si upaš žal besedo ziniti, kedó bolj pobožen, ali si ti, ali sem jaz? kedó ga je izmolil pri Bogu, je šel v lemenat? Jaz! Ali si ga tí? Ko je vsa fara že go-ila, da ne bo nikoli, nikoli gospod, takrat sem se jaz na tihem ijala in si mislila: Lahko govorite takó, ker ne veste, da jaz zanj lim. In res, šel je v lemenat. Se vé, da tebi je bilo po volji, je jel zvihan in očesan hoditi in je ob nedeljah ostajal zadaj za rmi, in prodajal zijala po levi strani. Tebi bi bilo všeč in tvo-nu očetu tudi, ako bi se dalo kakó napraviti, da bi denar iz bo-te hiše ne šel v káko revno kočo, ampak ostal med bogatini. Ali ti je v časih sanjalo že o mladi Boštičevi gospodinji? Mordà se sanja še sedaj katerikrat?"

„Takó, kakor vam o Premretovih peticah", odverne Jetka; „kar a človek rad, o tem se mu rado sanja".

Joj, to je bila strupena stvar! te Premretove petice. Gotovega ní vedelo nič o njih, le toliko, da so bile ukradene. Prav od-no se ní upal nihče terditi, da so šle z Bertakovo Lizo, a sum je el ves na njo.

Zdaj je bil ogenj v strehi. Germeti je jelo, kakor bi se bile ertakovini jezi zatvornice poderle. Jetka odide molčé in mirno in precej je bila proč odšla od druščine, a Bertakove vpitje in merjanje za njo čuje še dolgo časa.

Ker se je takó nežna stvar spravila na dan, jele so se dekleta očasi izgubljati in Bertakova je ostala sama s Pustovo.

Mej tem pa se je gospoda vozila po polji, med klasjem in cvetjem n zelenimi travnici. Lep, jasen dan je bil. Adela, Skalarjeva so-odkinja, še ní bila nikoli takó vesela, nikoli takó živa in berhka; saka žila ji utriplje urneje in veseleje. Pa, je li čudno? Koliko iovega, česar ní še nikoli videla, koliko veselega se ji kaže o vsakem oraku med vožnjo skozi vasí. Glejte, tam le na onem dvorišči skače oj privajenih zajčkov, belih in černih in raznoverstno pisanih! dela pokaže s perstom na nje, stopi na vozi kviško, ter ploskne ob oko: „Tetka, glejte jih, glejte", in Stefanu zasuče sè svojo mehko očico glavo proti njim: „Ali jih vidite?"

„Mon dieu!" opominja Skalarjeva gospa, „Adela, kakó si raz-osajena. Mon dieu!"

In kmalo potem, kaj zagleda? Čudno! Prav v veršičku vi-oke lipe sedi velik petelin. In zopet tam le pri sosedu sedi pod

košato senco omizje kmečkih ljudí pri kosilu. Po jedi posedé še v prijaznem pogovoru. In na tleh, v travi zravno njih sedita dva otročaja, tri ali štiri leta stara, pri svojem kosilu. Na skrivnem se je prikradel k njima maček, ter jima jel pri kosilu pomagati. Eden začne jokati, drugi pa mačka sè žlico po gerbi pretepati. Todà spaka se ne dá odpoditi, dokler se ne ozró mati po jokajočih sinčkih. Z jezo zgrabijo mačka za rep, ter ga veržejo daleč proč od sebe. In nekoliko od tod, na druzem ali tretjem dvorišči, ali to ní lepo? „Tetka, tetka“, vsklikne Adela: „pav, pav!“ — Kolo dela, solnce pa se vpira v njegov zlati rep. To Adeli ní neznana žival, videla je že pava, in sicer v šoli, a oni je bil naslikan, ta pa živ; hodi sem in tja, ter kaže solncu svojo zlato lepoto.

Oče Boštic je gospodo že komaj pričakoval, ker odzvonilo je že k popoldanskemu opravilu pervikrat.

„Stara!“ pravi Boštic svoji ženi v kuhinji, „sedaj ti povem, pridi na dan, ter se ne skrivaj, kakor rak v luknjo. Gospode še pozdravila nísi“.

„Oče, oče, že gredó!“ — Toliko da Boštica ne izpodnesó; cel roj se pripodi v vežo in kuhinjo, obe dekli, mali hlapec, pastir in precej njegovih tovarišev.

„Res je, že gredó!“ priterjuje mlada druščina, „pri Marinkovem znamenji so že!“

„O, Jes, Jes!“ javka Bošticinja. „Jaz se ne pokažem!“

„Če te je sram, pa deni klobuk na glavo, pajčolan čez obraz ti že jaz preskerbim. Pojdi, Marjana“, reče Boštic veliki dekli, „pojdi v hlev pa pošvigni z metlo nekaterikrat ob stropu, tu ali tam se utegne kaj pajčevine deržati!“ — In jezen gre iz kuhinje na prag pred hišo.

Kmalo priderči gospoda. Rada ali nerada pristopi tudi Bošticinja k možu na prag. Gospod Skalar jo kaj prijazno pozdravi, a predno se mu Bošticinja upa v roko seči, obriše si jo z belim predpasnikom takó terdo, da je postala vsa rudeča čez in čez. Sila v zadregi je, ker reči ne vé druzega, kakor: „takó!“ in potem se prisiljeno posmeje: „he, he!“ Malo jo je groza, malo pa sram, ker z gospodo še svoje žive dni ní govorila. Pa strah jo kmalo popusti, ko jo počneta Skalarja prijazno ogovarjati, posebno ljubeznjiva pa je bila mlada Adela, prav na tesno se je oklene za podpazuho, ter jo pelje sè seboj na dvorišče in od tod na vert, kjer je bila napravljena prijazna lopica. Boštic pa ostane pri mladih dvéh gospodih, pri Stefanu in Vesu. Bošticinja je šla razkazovat gospodi, kaj imajo in koliko, Veso pa sede v lopico na vert, ter si dá prinesti vina, ker je silno žejen. Boštic ní toliko strahopeten, on vé z vsakim človekom izhajati in govoriti, s kmečkim in gosposkim. Pri vinu se menijo o tem in onem, mahoma pa prestriže Vesu besedo, ter vpraša:

„Ali imaš že babo?“

Opomniti je, da je Boštic dobro premislil, kakó bi dejal „ti“, ali „vi“, in sklepal: Kaj bi ga vikal, ko je Stefanov prijatelj?

„Ali imaš že babo?“ vpraša ga?
„Zakaj menite takó?“
„No, ker imaš okovane perste. Lej ga mojega Stefana, ne ga níma, ti pa na enem perstu po dva. Pa saj si človek lehko ıli, da je še nímaš, saj praviš, da hodiš še v šolo“.
„No, zastran tega, oče, ní nič skerbi. Jaz bi ne bil pervi, bi jo imel, pridite enkrat na Dunaj, pa se vstopite pred univerzo, em Vam, da boste en ali drug dan lehko videli, da čakajo zunaj a in otroci!“
„Za Boga križanega!“ prestraši se Boštic, „torej takó je že svet el! Poslušaj me, Stefan, trikrat na dan poklekni, pa do komolca ga zahvali, da te nísem pustil na Dunaj!“
Potem govoré mnogo o Dunaji, toliko časa, da pridejo ženske ospodom Skalarjem zopet na vert, kjer posedejo k obedu.

(Konec prih.)

PALME.

Spisal Ivan Šubic.

(Dalje.)

Orehove lupine so laknate; iz njih predejo razne pletenine, vi, delajo metle, ščetí, tudi klobuke. Deblo ima v sredi, dokler še mlado, mehek steržén, zato se dá porabiti za čolne in vodne í. Ko se postara, daje izversten les. Peresa so do 20 čevljev ga; prebivalci jih razkoljejo in pletejo iz njih razna pregrinjala, lne perte in domačo pletenino. Njih žilice so dobre za glavnike, ker iz debla tudi teče neki „gumi“, s katerim si maže ondotno stvo lase, imajo vse „toilettne“ stvari kmalo pri rokah.

Predaleč bi prišli, ko bi hoteli vse našteti, kar daje kokosova ma. Ne smemo se tedaj čuditi, da je imela nekedaj v družinskem jenji silno veliko veljavo in jo tudi še ima. Peresa njena so znamenja velike oblasti. Vladarji so jih pošiljali podložnim za az svoje milosti ali najvišje volje. Na sandviških otocih so jo ɔ čislali, da so smeli samo moški vživati njen sad. Gorjé ženski, bi ga bila pokusila! Zadelo bi jo bilo zaničevanje vsega roda in ɔva božja kazen. Bog zna koliko stoletij so zdihovale revice po prepovedanem sadu. A čas rešitve, osamosvoje jim je vendar ɔril: žena nekega glavarja je prelomila očitno stari zakon. Stermé je alo ljudstvo, da jo bode zadela jeza božja — a ker se ji ní nič dilo, posnemale so jo hitro vse druge. Od tedaj smejo jesti tudi ske od tega drevesa.

Pripisovali so kokosovi palmi razne zdravilne moči in čudovite nosti. Starim ženskam pomladí kokosovo mleko zgerbano lice in ıne nanj zopet rože perve mladosti — ker pa že zaradi tega ní jetno, ker ta pomoček pri nas še ní v navadi.

Korenine se rabijo za merzlico, sok od debla pa ozdravi razne očesne bolezni in mnogo drugih bolečin.

Še bolj imenitna je bila v tem oziru **morska kokosova palma** (Lodoicea), ki pa ne spada v to versto. Dolgo časa níso poznali od nje druzega, nego orehe, ki so jih morski valovi časih vergli na obrežje. Gorjé onemu, ki bi bil zase ohranil ta sad! Plačal bi ga bil sè smertjo. Samo knezi in vladarji so smeli imeti morske kokosove orehe. Pripisovali so jim nadzemeljske moči in plačevali jih silno drago. Radi so dajali za en sam oreh bogato naloženo ladijo. Voda, ki je bila shranjena v posodi, narejeni iz njegóve lupine, bila je gotovo zdravilo za strup. Kar so z njo poškropili, to ní nikedar moglo škodovati. Kedor je imel oreh pri sebi, ní bilo se mu treba bati ne čarobnikov, ne druzega zlega.

Za domovino morske kokosove palme ní znal nihče. Stare pravljice so dejale, da raste v morski globočini, samo listni njen venec gleda iz valov. A videlo ga še ní nobeno človeško okó, kajti skrije se pod vodo, ko priplava čoln do njega. Drugod so védeli praviti, da roma od otoka do otoka — in blagor zemlji, pri kateri se ustavi... Take zgodbe so skrivnostno veljavo orehov pač še mnogo povikšale. Ko so pa zvedeli, da jih rodi le navadna palma, ki raste divja na sešelskih otocih — izginila je naglo njih moč in slava. Tam rabijo debla in plodove enako, kakor pri kokosovi palmi. Prebivalci ne vedó nič o njeni navidezni čarobni moči, pač pa jo blagoslavljajo kot neprecenljiv dar dobrega duha, ki jim jo je poslal na zemljo.

(Konec prih.)

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Vesel čut, ako ni dovolj krepak, ako ne izvira iz neke elementarne, notranje sile, daje nam to, kar imenuje Nemec: Lustigkeit. Iz takega poveršno-veselega čuta izvirajo tiste naše „okrogle“, ki mnogim pri nas takó nekako posebno ugajajo, da se jim zdé skoraj edine prava poezija: vse drugo jim je nenaravno, nezdravo. „prenapeto“, dolgočasno! Kaki so ti ljudje? Povej mi. s kom občuješ. veli pregovor, in povem ti, kedó si. Takó se tudi lahko reče: Povej mi, kake pesmi ti ugajajo in povem ti, kakošen si sam. To so poveršne, plitve duše, nezmožne pravega, krepkega, globokega ali vzvišenega čuta: ljudje, katerim je poezija samo kratkočasje, igrača, da jim dolgčas odganja, da jim pospešuje prebavo: to so pravi delavniški ljudje, brez vse poezije. Tak človek je lahko prav poštena, celó blaga duša, pustímo mu, kar ga veseli, kratkočasi: samo o poeziji naj nam ne govori. Tisto, kar imenuje on poezijo. ima samo vnanjo podobo poezije, prava poezija ní. Človek bi sodil, da so taki ljudje samo bolj v „nižjih stanovih“, med kmeti, rokodelci, težaki: izkušnja

nas uči, da je takih plitvežev največ v omikanih, ali prav za prav polomikanih „krogih“, pri nas in drugod. Taki polovičarji so sami ob sebi čisto neškodljivi; slovstvu res ne pospešujejo razvoja, ali zaterli ga tudi še nikjer niso. Samo mirni naj bodo, ponosno naj ne dvigujejo praznih glav: če nam hočejo vriniti svoje misli, svoje čutje, pereče se jim: „Odi profanum vulgus et arceo“!

Nasprotno je žalosten, otožen čut, ako ni dovolj krepak, ako ne izhaja duši iz globočine, v pesmi to, kar se imenuje sentimentalnost. Zgodi se časi, da je človeku tako nekako čudno, nič se mu prav ne ljubi, jed mu ne diši, pijača ga ne veseli, vse mu je nekako pusto. Vprašaj ga, kaj mu je, ne more ti reči: to ali to me boli; to je neko neprijetno stanje med boleznijo in zdravjem. Tako nekako se mi zdi sentimentalnost; to je tisto žalovanje, ne védi zakaj, brez prave podloge, kakor Nemec pravi: brezpredmetno. Človek je kakor v neki omótici, ne čuje prav in ne spi, ziblje se med upom in strahom, med žalostjo in hrepenenjem; sam ne vé jasno, česa pogreša.

Doumno je, da se ta sentimentalnost nahaja zlasti pri mladih ljudéh obojega spola, z mehkim sercem ali brez izkušnje, brez življenja za sabo. Tako stanje ní nič nenaravnega, pogubnega v mladeniški dobi človeškega razvoja. Jaz bi celo terdil, da je vsak boljši človek, zlasti pesnik, imel v svoji mladosti taka trenotja. Ne grajal bi jaz mladeniča, ki sedi v šumečem gozdu poleg vervrajočega studenca, glavo podpira s komolcem in misli, misli, sam ne vé kaj; samo to vé, da je nesrečen, neskončno nesrečen! Ali pa na griči sedé gleda, kako se solnce proti zatonu pomiče, in bel oblaček zlatom obrobljen plava pod jasnim nebom, dalje, dalje tja v neskončnost: in njemu se zbuja hrepenenje v sercu, sam ne vé, po čem, skoraj si želí plavati z onim oblačkom dalje, dalje, sam ne vé, kam, v neko neznano, deveto deželo. — Ne bodem te karal, mladenič; posedaj tako, če imaš čas in sanjari, samo to bi ti svetoval, prav po prijateljsko svetoval: ne misli, da si že vse življenje preživel; kar meniš tí, da je življenje, to je samo predgovor, uvod resne knjige, kateri pravimo: življenje. In če se ti gibljejo v sercu pevske moči, ne bodem ti dejal, da zadušaj pervo gibanje svojega genija, ki razvija mlada svoja krila: poj, kakor veš in znaš, zlagaj svoje pesmice, a zložene skerbno shrani, da jih ne zagleda posvetno oko. Hrani jih, prijeten spomin ti bodo kedaj zlate mlade dobe! Ne daj se motiti slavnemu pesniku, ki poje:

Ne vém, kaj to pomeni,
Da žalost teži mi sercé!

On, ki je to pel, imel je življenje za sabo, on je vedel, zakaj mu žalost teži sercé. *S.*

(Konec prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Dositej Obradović je začel delovati na slovstvenem polji od l. 1770. Dela so mu razne vsebine. — Mi bodemo imenovali zaporedoma vse njegóve spise. Prevod „sv. Ivana Zlatousta“ je ves narod z ljubeznijo objel in ga hlastno prebiral. „Pervenac“, „Bukvice“, „Hristoitija“. Ta dela so bila tiskana še le po njegóvi smerti. — „Život i priključenija Dimitrija Obradovića narečenoga u kaludjerstvu Dositea“, kakor sam pravi, ime Dositej je dobil v samostanu; to delo, katere je najbolj imenitno, nadaljeval je v knjigi: „Domaća pisma“. L. 1794. je spisal: „Sovjeti zdravago razuma“. „Slovo“. „Ezopove basne“ (l. 1788.). „Pjesma na vzjatie Bjelgrada“ (l. 1789., Lipsko). „Pjesma na insurekciju Serbianov“, posvečena Karagjorgju (Černemu Juriju). „Sobranie raznih nravoučitelnih veščei“. „Etika“. Vse to so dela, pisana kolikor toliko v narodnem jeziku, v katerem je pisatelje do tedaj bilo sram pisati, misleč, da bi bilo veleizdajstvo, če bi opustili ruskoslovenski jezik, kateri je bil po njihóvih mislih oče vseh slovanskih jezikov.

Dos. Obradović se je sè svojimi spisi, pisanimi v narodnem jeziku, v kratkem času prikupil vsemu narodu in je izpodbujal mlade in stare na koristno branje; ljudje so začeli pridno brati. S tem pa je dosegel, da je „serbski jezik“ bil v čislih, kateremu je Obradović pervi pridobil in zagotovil častno mesto v slovstvu.

(Dalje prih.) *T.*

Novi listi.

„Hrvatski svjetozor“, list za kulturno zgodovino, izhaja v Zagrebu že od 1. julija. Urednik M. Grlovič (pravo ímé je Grloči). Cena 6 gl.

„Humoristički list“, pisan v slovenskem in hervaškem jeziku, izhaja v Zagrebu. Cena 3 gl. Urednik Raič.

„Sv. Cecilija“, list za narodno cerkveno glasbo in petje, izhaja od 1. julija v Zagrebu. Cena 4 gl. Urednik Cugšvert, učitelj na c. k. vadnici. Glasbeni del „Sv. Cecilije“ ureduje slavni skladatelj Ivan pl. Zajc.

„Ilustrovana ratna kronika“. Z. J. Jovanovič, pervi serbski pesnik, bode izdajal od 1. avgusta počenši v Novem sadu list s podobami za narod, v katerem bo v lahki in umevni besedi naznanjal vse imenitne dogodbe sedanje ruskoturške vojske. Ta list — „ilustrovana ratna kronika“ — bo izhajal v vezkih 1. in 15. dan meseca. Cena posameznim vezkom 30 kr.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Samotar.

8.

Težkó sva gorke čakala pomladi,
Bolnik si vsak želí jo doživeti;
Oko mu hrepení po zelenjadi,
Rad pénico bi čul v goščavi peti.
Prišlà je pozno, vendar je prišlà,
Sirota ní zastonj mi hrepenela.

Že bukev, breza že je zelenela,
Vijolice so dvigale glavice;
Iz ula je bučela izletela,
Veselo so po vertu pele tice.
Iz póstelje pod milo nébo ven,
Na vert želela bolna je sirota.

Oklenem se ji šibkega života,
V naročji nesem jo — preláhko breme!
Kakó je dobro déla ji toplota,
Pomladnje jasno, mirno-mehko vreme!
Rudéti bleda lica ji začnó,
In z nova se ji vnema žar očesa.

„Glej, jablana razvija že peresa,
Iz popkov cvetje pisano prodira;
Mušice v solncu veselé se plesa,
Po cvetji pervi med bučela zbira:
Kakó je lepa zemlja, dragi moj,
Kakó še lepše mora gori biti!“

Nič nisem mogel jaz odgovoriti,
Molčé ji stisnem — merzlopotno róko;
Od nje sem v stran se moral oberniti,
Solzé so grenke silile mi v óko;
Tolažbe nisem vedel sebi, njej —
Obup mi je divjal po vroči glavi!

Vijolico zagleda, pervo, v travi;
Pripogne se — iz dna sercá zastoka —
Pogleda me — sercé se mi ustavi —
Oterpnila je v moji njena roka. —
Na zemlji človek je uničen stal,
Veselo je skerjanec pel v višavi! —

B. M.

ROSANA.

II.

Takega sejma niso pomnili najstarji ljudje v Zalesji. Ne da bi ne bilo še nikoli razteržilo toliko blaga in živine; mnogi kmetič gnal pozno zvečer s potertim sercem svojo kravico neprodano domó in po cesti voz se je verstil za vozom z blagom, ki ni bilo dobilo kupc Vendar takega življenja, takó veselega gibanja ni bilo morebiti nikedar prej na Zaleskem sejmu, kakor danes. Zadovoljni s kupči so bili posebno oni, ki so točili vino in drugo pijačo, prodajal raznih sladkarij za nepokvarjena kmečka gerla in drobnega blag ki se kupuje po nizki ceni za „odpustke". Sveta se je bilo sešl zlasti na večer toliko, da se je vse terlo. Potrebnik, pošteni slu deželske gosposke, kateremu je bila izročena skerb za red po sejm ní sam vedel, kam bi se dejal; povsod ga je bilo treba, in povs človek vendar ne more biti. Prilesje, kjer je vendar vedel za vsal hišno številko, da bi jo bil lahko našel sè zavezanimi očmi, kjer poznal po imenu, po samem glasu vsakega človeka, ni se mu še n koli zdelo takó neizmérno dolgo in široko; zdaj je bilo slišati hr na tem konci vasi, zdaj kričanje, prepir na drugem: ní čudo, da bil stari mož skoraj z uma: on sam je bil za vse odgovoren. Re dobro oko je imel in uho, ali kaj to, ker noge ne morejo biti tu tam ob istem času, in posebno roke, katerih bi bilo morebiti na bolj potreba. Da bi bilo le že kedaj tega nesrečnega dneva kone Kaj je bilo pač, kar je takó razburilo mirne Zaleščane, kar je p zadejalo toliko preglavice poštenemu Potrebniku? O ko bi bilo po njegovi volji, nikoli bi ne bilo té nadloge v vas: ali gospod „k misar" so delali po svoji glavi, poslušali niso dobrih svetov izku nega, sivoglavega služabnika.

Že prej ta večer je bila prišla med drugimi sejmarji iz dalj krajev čudna družba, kakoršne Zaleščani še nikoli niso videli pre ne mladi, ne stari, Bog vedi, od kod. Še najbolj podobni so t ti ljudje ciganom, vendar cigani niso bili. Imeli so velik voz, ki bil skoraj hišici podoben, vrata je imel in okna, še celo majh dimnik v zadnjem konci. Dobivši privoljenje od gosposke, kren z vozom s ceste v stran in ustavijo se na trati konci vasi. Voz izpreže dvoje starih, suhih kljuset, ter ju izpusti, pač brez posebne privoljenja, na pašo: vrata se odpró in iz voza se vsuje kakor sk ulovo žrelo čudna druhal, moški in ženske, mlado in staro vse vpre Zadnji med njimi izstopi mirno, ponosno pravi velikan, za glavo ve mimo ostalih, mož krepkih udov, širokih pleč. Lasje so mu b zadej dolgi, nad čelom kratko pristriženi; bistre, černe oćí je im- do g, kljukast nos, skerbno obrita, nekoliko upala, bleda lica. Ked ga je videl, ní mu bilo treba popraševati, kedó je poveljnik tej druž saj tudi taki ljudje ne morejo biti brez poveljnika.

Videti ni bilo tem ljudem, da se jim posebno dobro godi; r

jenega, okrogloličnega človeka ni bilo med njimi; njih obleka je bila zanemarjena in težko da kateremu po životu umérjena. Vendar dobre volje so bili vsi. Eden celo izmed njih se je, izstopivši iz voza, takoj na glavo postavil, drugi je kozelce prevračal in tretji je kolo zatočil od konca do konca po trati, mendà iz samega veselja, da je konec dolgočasne vožnje. Ali strogi poveljnik jim ni dal mnogo odloga, vsak je moral na svoje delo. Začnó se čudne priprave. Dva krepka, visoka stebra zabijejo v tla, podkrepivši ju od vseh strani; potem potegnejo debelo verv od kola do kola, takó da je bila najmanj za pet sežnjev od tal. Drugi postavljajo in pripravljajo druga skrivnostna orodja.

Strahoma se približuje vaška mladina, med njo pač tudi odrasli ljudje, neznani druhali: stermeč gledajo to nedoumno početje. Vsi vprek ugibljejo in ukrepljejo, kaj so neki ti ljudje, kaj bodo počeli, kaj pomeni to in ono orodje. Najumnejši izmed njih si je zastonj belil glavo. Ko je bilo delo dokončano, migne gospodar, vsi vró zopet nazaj v voz; čez nekaj časa se povernejo čudovito izpremenjeni. To so bili čisto drugi ljudje, vsi so bili takó lepi! Zlasti ženske so imele obličja kakor mleko in kri, stare ni bilo zdaj več med njimi in vse so bile takó lepo oblečene! To je bila vse sama svila, ali kedó vé, kako drago blago. vse zgolj bleščeče zlato in srebro, to so morali biti vendar bogati ljudje! Približalo se je bilo že več vaških mladeničev; kakó so gledali zale ženske; nikoli prej niso videli takó cvetočih lic, takó drobnih ročic in nožic! In kaj je bilo še videti! Imeli so pse, navadne živali, prej se ni nihče zmenil zanje, a zdaj so bili po človeško opravljeni, za moške in ženske, in po konci so hodili, nekoliko časa vsaj, potem pa zopet po vseh štirih, kakor je psom spodobno.

Ko so bili vsi pripravljeni, uversti jih glavar kakor procesijo in takó gredó v vas: odspred sta dva dečka bobnala in tretji je trobil. Kader je utihnila godba, oglasi se eden izmed družbe, posebno smešno opravljen, ter oznanja s krepkim, donečim glasom, kake nove, nezaslišane reči bodo gledali Zaleščani jutri. Takó so prehodili vso vas po dolzem od konca do konca in po tem zopet nazaj. Pač smemo reči, da ni bilo hiše v Zalesji, v kateri bi se ne bili pogovarjali pri večerji o novi prikazni. Poveljnik je imel izkušeno oko; v svesti si je bil, da se sme nadejati prihodnji dan obilega zaslužka, samo da bi bilo vreme ugodno.

Veselo se je kadilo iz dimnika na vozu, ko se je vernila družba. Naglo se preoblečejo, potem posedejo po travi. Ni ga bilo pač med njimi, da bi mu ne bila šla v slast skromna večerja.

Mine noč, napoči dan Zaleščanom na veselje, na preglavico ubogemu Potrebniku. Vreme je bilo lepo, mnogo ljudstva je bilo privrelo od vseh strani. Poveljnik družbe je bil zadovoljen; zjutraj že so se pričele predstave: stoli okolo igrališča so bili skoraj posedeni, rés da sedeži niso bili predragi. Največ občinstva seveda je stalo bliže in dalje okolo. Ali tudi niso bili sami zastonjiki. Ženska s to-

rilcem v roki je hodila okrog in takó prijazno je prosila in prigovarjala ljudem, da je vendar ta in oni, če tudi nerodno, posegel v mošnjo, ter položil svoj dar v torilce: in vsakemu se je takó ljubeznjivo zahvalila, da je bilo že samo to nekaj vredno.

Ali tudi občinstvo zaleško je bilo lahko zadovoljno z vsem, kar je bilo videti, in razvajeni niso bili Zaleščani. Zdaj se je eden čudovito zvračal, znak z ustmi denar s tal pobiral, po samih rokah hodil in druge take čudeže delal; zdaj je drug za njim goreče predivo požiral; potem nastopi sam glavar, ter izkazuje stermečemu občinstvu svojo silno moč. Znak ležečemu položita dva na persi velik kamen, ter mu ga razdrobita s težkimi kládivi na drobne kosce. Sè zobmi je deržal železo, ki bi ga bil drug, krepak človek s težka privzdignil z obema rokama. Največ veselja pa je delal, zlasti mladini, norčav človek, smešno opravljen z različnimi šalami in burkami, ki mu niso nikedar pošle. Na posebnem mestu je sedela starka, katera je vsakemu, kedor je hotel, prorokovala iz rok, ter za malo denarja radodarno delila obilo sreče. Celo stari Jelenko se je bil dal pregovoriti, da je stopil pred njo, ter ji roko podal. Ali pri njem starka ni imela sreče. Mendà ker je slišala, da mu pravijo oče, mislila je, da je mož oženjen, in prorokovala mu je, da bo imel mnogo sreče z otroci. Ko se mož zareži in vpraša, s čegavimi otroci, tedaj še le spozna prorokinja, da ní na pravem sledu; sploh je bilo videti, da ní ženica prebrisanega moža nič prav vesela; pametnim ljudem je težko prorokovati!

Ali vse to, kar je bilo videti do sedaj, dasì silno zanimljivo, ni bilo še senca proti temu, kar je še čakalo slavnega zaleškega občinstva. Kaj bode z vervjo, ki je nategnena od stebra do stebra takó visoko od tal? Nekoliko časa je bilo vse mirno; videti je bilo iz vsega, da sedaj pride kaj posebnega. Glavar sam se približa, ter poskuša s krepko roko steber za stebrom, ali sta dovolj terdno zabita in nategne verv, ki je bila nekoliko odjenjala. Na to pa se prikaže mlada deklica, nihče ní videl, odkod je prišla, kar stala je pred njimi; nihče se ni mogel spomniti, da bi jo bil videl popred. Lepa je bila ta deklica, Zaleščani niso še nikedar videli nič enakega; kakor angelj se jim je zdela, samo bez peroti. Še to jih ní motilo, da ni imela rudečih lic, brez česar si kmet sicer ne more misliti prave lepote; orujavela je bila, kolikor je bilo videti šibkega životka. Lahka, tanka obleka brez rokavov ji je sezala samo do kolen. Goste černe lasé ji je oklepal zlat ali pozlačen obroček okolo glave. Ali nad vse lepe so bile njene velike, černe očí, ki so se ji takó skrivnostno žarile izpod tamnih obervi z dolgimi vejicami; té vejice so se ji čudno lesketale, kakor bilke v jutranji rosi. Z veseljem je gledalo lepo deklico vse občinstvo; ali to veselje ni bilo pravo, čisto veselje; mnogim gledalcem se je milo storilo o njenem pogledu; deklica ni bila vesela, otožna je bila videti, takó otožna!

Ko je takó stala nekoliko časa, stopi k njej poveljnik, ter ji reče, kolikor mu je bilo moči, z mehkim, prijaznim glasom:

„Ljudje čakajo, naprej, Rosana!“

Urno kakor leverica spleza dekletce po lestvicah ob stebru kvišku, verhu stebra postoji, potem začne počasi stopati po vervi. Gledalcem je od straha utripalo serce. Ko je bila prišla do srede, zopet nekoliko postoji, potem pa steče urno do druzega konca. Ali to je bil samo začetek. Kar je počela nazaj gredé, to je bilo že pregrešno. Zdaj je pokleknila na verv, zdaj je skakala po eni, potem po drugi nogi; nato leže znak, skoči kvišku; lovi se, kakor da bi padala, in zdaj — serce je zastalo gledalcem — zdaj je pala zares, ali vjame se z roko ob verv — vsem je bil kamen od serca; da bi pa vedeli gledalci, da je vse to samo na videz, pade zopet na drugo stran in vjame se z drugo roko.

Doveršivši svoj posel spleza zopet doli. Prikloni se na vse strani s posiljenim nasmehom, potem izgine. In kaj je bilo njeno plačilo? Dobro-klici in ploskanje po navadi; neotesani Zaleščani še tega niso znali. Uboga deklica!

In takó so se veršile igre ves dan s kratkimi presledki, kolikor je bilo treba, da so se nekoliko počíli in okrepčali igralci, posebno pa, da se je zopet nabralo drugo občinstvo. Ravnatelj družbe je bil vesel, dolgo že ni imel takó dobre létine. Zadovoljen je bil sè svojimi ljudmi, posebno z Rosano; že dolgo ni bil takó priljuden z njimi; Rosani je večkrat prijazno pogladil lice, kar pa ni bilo videti deklici nič prav po volji. Vselej se je skoraj nejevoljno obernila v stran in še bolj je bila žalostna. Ali to ni moža nikakor motilo: vesela, ali žalostna, da mu je le denar služila.

Na večer celó je bilo vse polno ljudí na igrališči. Od vseh strani so prihajali sejmarji, nekateri že dobre volje zaradi dobre kupčije, ali pa ker so bili že pogledali v kozarec. Ravnatelj ni imel vsem prostora dovolj. Ali hitro si pomaga. Svojemu sinu, lepemu, krepkemu dečku, ki je bil podoben svojemu očetu, kolikor je mogel sè svojimi petnajstémi leti biti podoben že postarnemu možu, izroči nekoliko udov svoje družbe, ter mu veli, naj gre z njimi na drugi konec in si tam napravi svoje igrališče. Takó so imeli ta večer Zaleščani, kakor velikomeščani, dvoje gledališče.

Vse se je veršilo igralcem in gledalcem po volji. Mračilo se je že, ko pride zopet Rosana na versto. Sedemkrat je bila že na vervi. Ko je bilo treba iti osmikrat na delo, ko je že stala poleg stebra, obide jo slabost. Onemogla se zgrudi na tla; huda vročina in nenavadni trud sta bila premagala šibko dekletce. Ko je ravnatelj to videl, mislil je, da deklica noče, da se samo taji, ali pa ničesa ni mislil; pohlepnost ga je bila vsega oglušila in oslepila. Morebiti sicer ni bil takó hudoben človek, ali silno nagle jeze je bil, in gorjé mu, kedor se je ustavljal njegóvemu povelju. Hud gospodar je bil, in mnogokateri njegóvih podložnih je že čutil težko roko njegóvo. Razserdi se; dva koraka, in stal je pred deklico, s kratkim bičem v roki, ki ga je imel za pse in sploh za znamenje svoje oblasti.

„Ali boš, ali ne boš?“ zagrozi se nad njo; ves zarpljen je bil v obrazu in strele so mu švigale iz tamnih oči.

„Ne morem“, zdahne deklica.

„„Čakaj, videl bom, ali moreš ali ne moreš, ti nepridiprav!““

„Če me ubijete, ne morem!“

„„Pomagal ti bom, če ne moreš; po konci!““

Dekletce se ne gane. Surovež zavihti bič nad njo.

„Še enkrat,‘ vstani!“

Hrup nastane med gledalci, vse je kričalo; ali toliko poguma vendar ni imel nihče, da bi šel branit ubogo siroto.

V tem hipu plane tuj mož pred serditega človeka. Z obema komolcema je bil razmetal kakor snope narazen množico pred sabo.

(Dalje prih.) *B. M.*

ZORKO.

Podoba iz dijaškega življenja.

II.

(Konec.)

Sadnik. Dobro, nič napačno, Zima! Ali da bi rekel: genijalno, ne! To bi še mnogokak pogodil; jaz pripoznavam samo, kar je genijalno. Genijalno, možje, je moj prijatelj Kozobradović učil svojega odgojenca angleščine, katere je sam toliko znal, kolikor jaz kitajščine. Kozobradović, saj ga poznate, genijalen človek, še Ploetza ní potreboval, ali kake druge take knjige.

Zorko. Kakó je bilo tisto, govori!

Sadnik. Hervaščine ga je učil! To je originalno. Morebiti bi ga še zdaj učil, hervaščina ni takó lahka, ko bi se ne bil gospé zameril, da je moral s potoma iz hiše.

Zima. Kaj vraga ji je bil storil?

Sadnik. Na kosilo je bil povabljen v hiši. Imeli so večo družbo. Po jedi pride, kakor je navada, različno sadje na versto; vmes tudi lešniki. Lešnike je Kozobradović posebno rad jedel. Ker je bil dobre volje — priganjati ga ní bilo nikoli treba pri pitji — začel je lešnike sè zobmi treti.

Kovač. To torej je tista vélika pregreha!

Sadnik. Počakaj, da se ti dopové. Gospa, ki je bila ta dan posebno ljubeznjiva z njim, reče mu dobrohotno čez mizo: Tega bi pa jaz vendar ne, gospod Kozobradović: škoda bi se mi zdelo mojih zób. — Vaših zób? odgovori ji Kozobradović nepremišljeno, taka bogata žena, kakor ste vi, gospa, kupi si lahko druge! Komaj je bil izgovoril té na videz nedolžne besede, začnó si vsi gosti usta mašiti, da bi jih smeh ne posilil.

Pribegar. Kaj je tu takó smešnega? Meni se zdi samo neumno.

Zorko. Meni se dozdeva, kaj je bilo.

Kovač. Že vem —

Zima. Žena je imela, gotovo je bila že starikava, ponarejene zobe.

Sadnik. Ne starikava, stara je bila že, kakor zemlja, pa hotela je biti mlada, kakor vse ženske.

Zima. Hinc illae lacrimae! Prav se ji je zgodilo. Takó bi bilo treba osramotiti vsako žensko, katera kaj ponarejenega nosi.

Sadnik. To bi imel človek mnogo dela, ne vedel bi, kje začeti.

Pribegar. Torej, tí meniš, da je pri ženskih toliko ponarejenega?

Sadnik. Toliko, da človek nikoli prav ne vé, kje je meja med resničnim in ponarejenim; očém se ne smé verjeti.

Zorko. Ne, gospôda; takó ne smemo govoriti. Če imajo ženske svoje slabosti, napake, kedó jim bo očital, da jih prikrivajo, kolikor moči, našim očem. Tega ne delajo tolikanj iz ničemurnosti, nego po nekem prirojenem estetičnem čutu; in to je hvalevredno.

Sadnik. Ti si bil in boš pravi ženski odvetnik, Zorko; zato te pa imajo tudi takó rade.

Pribegar. Samo zato? Pogléj ta obrazek, té lasé, očí, Sadnik!

Sadnik. Vse res; vendar, kaj ima največ močí do ženskega serca, kaj na moških jih najbolj mika, kaj vnéma v njíh sercih najiskrenejšo ljubezen, to se vpraša. Lepota? Poznal sem moža, ki je bil takó gerd, da bi ga bil lahko v proso vrabcem za strašilo obesil, in vse ženske so norele zanj! Duh? Navajati vam ni treba izgledov, da je duha toliko treba pri ljubezni, kolikor petelina na cerkveni strehi.

Kovač. Ali pa kozi repa.

Pribegar. Kovač, ti ne moreš, da bi kaj robatega vmés ne zinil, bodi pogovor še takó resen.

Kovač. Glej ga, glej zaljubljenega mladiča. Ta človek na zadnje še pesmi dela; nič mu ní upati.

Pribegar. In ko bi jih delal, tebi bi jih gotovo ne kazal; ti si materijalist, vsi medicinci so materijalisti. Gospôda, ne dajmo se motiti temu nejeverniku, temu bogataju, temu pesimistu, nihilistu, protikristu. Pameten predmet je prišel na versto; možje, govorimo pametno.

Kovač. Pamet pa ljubezen, pošten tat, „contradictio in adjecto“! Logika, logika! Kje si se učil logike. Pribegar?

Pribegar. Iz enega korita sva jela, Kovač, ne bodi gerdo rečeno! S takim človekom se mora takó govoriti, drugače ne umé. Da se vernemo k predmetu. Vesela prikazen je, da se je v novejšem času začelo tudi pri nas Slovencih modrovati o ljubezni; to je velik napredek, gospôda, nova doba v našem slovstvu.

Zima. Pametnejše je res, vsaj kratkočasnejše, nego tisto večno, suhoparno jezikoslovstvovanje in starinoslovstvovanje.

Sadnik. Saperlot! To ti je dvojica poštenih besed, Zima!

Zima. Beseda, kakor stvar!

Zorko. Gospod Pribegar ima besedo!

Kovač. Saj je že komaj čaka, kakor žaba dežja!

Pribegar. Kaj je torej ljubezen, vprašam vas, gospoda?

Kovač. Schopenhauerja beri, če hočeš vedeti, kaj je ljubezen.

Pribegar. Ti in pa tvoj Schopenhauer, to sta dva prava tiča, „par nobile fratrum".

Kovač. Ali si bral Schopenhauerja?

Pribegar. Nisem ga bral in ga ne bom; jaz nočem izgubiti vsega svojega idealizma, kakor ti.

Kovač. A, vidiš; bojiš se za svoj idealizem, to kaže, da ne stoji na terdnih nogah tvoj idealizem. Testimonium paupertatis. Ali hočeš, da ti povem, kaj pravi Schopenhauer o ljubezni?

Pribegar. Ne, ne žali mi ušes; kaj bo vedel tisti černogledi samotar o ljubezni, najblažjem, najsvetejšem čutu, kar jih je stvarnik vsadil v človeško serce! Ta človek ní ljubil žive duše na svetu.

Kovač. To ní res; ljubil je svojega psa.

Pribegar. To je pasja ljubezen; tak človek, ki ne ljubi druzega na svetu, razen psa, ni vreden, da ga zemlja nosi.

Kovač. Ti govoriš po svoji pameti. Pribegar. Kedór pozna človeka, ljubi psa. To je tudi eden izmed resničnih izrekov tega takó neizmérno globoko mislečega moža, najzrelejšega modrijana, kar jih je do zdaj zemlja rodila. To je debel kos človeške modrosti, Pribegar, tebi predebel.

Pribegar. Takó velikih ust res nimam, da bi mogel ta kos vanje.

Sadnik. Takisto ne bo nič, gospoda! Kje je parlamentarni red? Gospod pervosednik, rabite svojo oblast!

Zorko. Še enkrat, gospod Pribegar ima besedo.

Pribegar. Če hočemo zvedeti, kaj je ljubezen, vprašajmo najprej pesnike; ti vedó, kaj je ljubezen.

Zima. In pa ženske.

Zorko. Silentium!

Pribegar. Kaj pa pravi Fr. Halm, ljubljenec ženskega [illegible]činstva? Kaj je ljubezen? vpraša Ingomar.

Kovač (bolj natihoma). Koliko je bil star ta tepec Ingom[illegible] da takó neumno vpraša?

Pribegar. Odgovori mu Partenija:

„Dve duši,
  Ena misel,
Dve serci,
  En vdar".

Kovač (bolj potihoma). Dekletce je bilo pa že bolj prebrisano: p[illegible] ženskih gré vse hitreje. (Glasno.) To ti je pa vendar matematičn

əfinicija. Ali pa tudi veš, Pribegar, da je prav takó? Človek se lahko ıplete, ker je toliko številek nastavljenih; meni se zdi, da je takó:

Ena duša,
Dve misli.

alje pa zopet ne vem, kakó je; samo toliko vem, da je takó nekako, ıkor enkrat ena je ena, enkrat dve sta dvé.

Pribegar. In kakó pravi Goethe, ki je tudi vedel, kaj je ubezen?

Brez pokoja sreča
Ljubezen goreča!

à, ljubezen je sreča, največa sreča, ki je more čutiti človeško serce. li ta sreča je brez mirú in pokoja.

Zima. Oxymôron, kakor pravimo latinci, krasna govorniška ʒura!

Pribegar. Človek, ki ljubi, je neizrečeno srečen; ali v vednem əmiru biva; vedno želí in hrepeni; serce se mu vedno ziblje med ɔom in strahom.

Sem dolgo upal in se bal,

'avi naš Preširen: takó je bilo, dokler je ljubil; potem pa:

Slovo sem upu, strahu dal,

je: iznebil sem se ljubezni. V kakó žalostnem stanji je potem!

Sercé je prazno, srečno ní,
Nazaj si up in strah želí.

əsnik je bil preširen; predobro se mu je godilo; ceniti ní znal svoje eče. Potem še le, ko je bilo že prepozno, spozna, da brez ljuəzni ní sreče:

Sercé je prazno, srečno ní.

:azno serce, kaj si more misliti človek hujšega? Nazaj si up in rah želi: to je: ljubezen si nazaj želi. Prepozno! Ljubezen ni ı bi jo poklical, pa bi prišla.

Ljubezen jè, ljubezen šla,
Nikdar se ne poverne!

'avi Uhland. Tu imamo zopet jasen dokaz, kakó resnično je, kar 'avi Nemec, da se veliki duhovi srečujejo. Preširen gotovo ní mislil ı Goetheja, ko je to pisal, in vendar je povedal ravno tisto samo drugimi, s čisto drugimi besedami, namreč, da je ljubezen sreča ez mirú. To se mi zdi v resnici najboljša definicija ljubezni, zato) bodem navajal več izgledov, ako ravno bi jih lahko.

Kovač. Ko bi imel knjige pri rokah. Enega bi bil pa vendar lahko. Kakó pravi naša narodna?

Dolga ljubezen
Gotova bolezen.

Zima. To je pa bolj zate, Kovač.

Kovač. Dà, to je prava medicinska definicija; samo prav jasna ní, ker ní povedano, kaka je ta „gotova bolezen“.

Zima. Táko bolezen bi tí rad zdravil, jeli, Kovač, četudi brez dijagnoze.

Sadnik. Morebiti celo brez plače.

Kovač. Brez plače bom moral še druge, manj prijetne. Dà, možje, ljubezen je bolezen. To že dobro naznanja naš jezik, ki je naredil, da se té dvé besedi rimati.

Pribegar. Samo da rima ní prav čista.

Kovač. Kakó da ne?

Pribegar. Samoglasnik *e* se ne glasi čisto enako v obeh besedah. Ljubezen se izgovarja bolj kakor ljubjezen, in bolezen skoraj kakor bolejzen.

Kovač. To je po ribniško. Gorenjci ne poznamo tega razločka; ti si dlakocejpec, Pribejgar!

Zima. Veste, možje, kakó se mi zdi, da smo nocoj?

Pribegar. Kakó?

Zima. Kakor so bili pri tisti slavni Platonovi večerji.

Kovač. Tertium comparationis; kje je tu tertium comparationis?

Zima. Jéli so in pili, kakor mi; in o ljubezni so se pogovarjali, kakor mi; tu imamo filozofa, zdravnika, morebiti tudi pesnika, kakor tam. Samo Sokrata pogrešam.

Pribegar. To je razžaljivo.

Kovač. In pa logike, logike; kje je logika, možje! To je otrobovezje, ne diskusija.

Sadnik. To je neparlamentarno. Gospod predsednik, jaz predlagam, da se gospod predgovornik „na red“ pokliče, da svojo besedo prekliče ali požre, kakor pravimo mí.

Zima. Mir, gospoda! Kaj menite, da se je pri tisti pojedini vse takó lepo „po sekiricah“ veršilo in govorilo, kakor nam takó lepo pripoveduje Platon. Bog vé, ko bi mi imeli svojega Platona, kaj bi naredil iz naše večerje!

Kovač. Ali gorje, ko bi imeli kakega dopisnika, kakega Iskarijota med sabo: ko bi zapisal vse takó, kakor je bilo, ter poslal svoj spis kakemu časniku, n. pr. „Soči!“

Sadnik. Ali pa „Zvonu!“ To je dobro, da smo sami.

Kovač. Kedó vé? Jaz imam Pribegarja na sumu; zdi se mi kakor kak „penny-a-liner“, versto-po-groši!

Pribegar. O takó ne plačujejo naši listi.

Kovač. Torej ti veš, kakó plačujejo.

Pribegar. Jaz vém, kakó ne plačujejo.

Kovač. Imamo ga, sam se je izdal, kaj treba še dokazov?

Sadnik. Pribegar, mene izpusti!

Zima. Mene tudi!

Pribegar. Pri Bogu je milost!

Zima. Zdaj pa še eno, predno gremo, gospoda. Modrovali smo o ljubezni; moje mnenje je, da pri ljubezni ní potreba nič

modrovanja. Delajmo, kakor pri nas fantje in dekleta, ki ne vedó prave definicije o ljubezni in vendar ljubiti znajo. Stavim torej predlog, katerega upam, da bode podpirala vsa čestita družba; moj predlog je ta (s kozarcem v roki):

Pimo ga pimo,
Ženske ljubímo,
Kar jih dobimo
Tukaj in tam!

B. M.

(Dalje prih.)

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

I.

GOSPODA JE TU!

(Konec.)

A ko se bavimo le s to gospodo, zabimo, da je danes še neka druga v vasi. Gospod kaplan in gospod učitelj. Čisto smo ju pustili v nemar. Kakó se imajo danes pri Bošticu, slišala sta oba, a da ne bi se dejalo, vsilujeta se in prišla bi rada v gosposko druščino, zato ne gresta danes k Bošticu na obed, ampak malo dalje k Jetinemu očetu. Vendar se jima ní dalo tam sedeti. Takoj po kosilu vstaneta, ter se izprehajata proti Bošticovim. Prav blizo sta že, pa škoda, na pragu ní nikogar domačih ljudí, da bi ju ogovoril in jima povedal kaj o gospodi.

„Gospod kaplan, veste kaj? tu malo počakajva“, svetuje učitelj, da pride kedó na prag.

„Dobro“, priterdijo gospod kaplan, vstavijo se sredi ceste, ter začnó gledati k višku, kjer na jasnem nebu samotari tu pa tam kak zgubljen oblaček.

„Zdaj le!“ zašepne gospod učitelj, „Boštic je na pragu!“ Ob tem ju je pa tudi Boštic zagledal, ponižno se odkrije, ter stopi k njima.

„Vroče, vroče!“ opomnijo gospod kaplan.

„Dež bomo dobili kmalo, dež“, pritegne gospod učitelj; „nihče noče izdati, kaj bi prav za prav želela“.

„Sedaj ga pač ní potreba, jutri bomo kosili pri nas, in tudi gospodi bi kaj navskriž hodilo, ker se méni že odpeljati“.

„Dà, res, res, gospodo imate!“ zineta oba, gospod kaplan in gospod učitelj.

„Stopite malo k nji, gospod kaplan“, vabi Boštic.

„Ne, ne, kaj bi dejali, ko bi kar prišel, kakor bi z neba padel!“

„Nič se ne bojte, kar z menoj idite, jaz bom stvar takó vravnal, da bode vse prav“.

„Saj res“, pravi gospod učitelj, „kar pojdiva, oče Boštic bodo že preskerbeli, kakor je prav“.

„Za moj dél“, pravijo gospod kaplan, ter gredó. A ko vidijo, da gre tudi gospod učitelj z njimi, postojé malo, ter rekó: „Ti ostani tukaj, pa me pridi poklicat in opomnit, kader bode blizo dveh“.

Kakor bi treščilo predenj, takó se mu je zdel ta ukaz, kedó je dal dober svet, kedó je pripomogel k temu, da gredó gospod kaplan sedaj h gospodi. On, on največ in sedaj ne smé z njimi! Jezen je, da vse poka po njem, a vendar se ponižno prikloni, ter pravi: „Bom!“

„Gospodje!“ pravi Boštic, ko pripelje gospoda kaplana na vert, „gospod kaplan so se bali in sram jih je bilo priti semkaj, a jaz sem dejal, kar idite, na mojo besedo, vravnal bodem, da bode vse prav. Kaj ne?“

Z veliko prijaznostjo sprejme gospôda kaplana, a vendar sedaj bi bil rajši tri sto milj od nje, nego tu pri njenem omizji: da bode Boštic stvar takó čudno vravnal, ní si mogel nikakor misliti. To je bila dolga ura, sila dolga. Kakor bi na žerjavici sedel, takó se mu je zdelo, in v pogovoru se je takó slabo vêdel in mnogokrat takó čudne stvari prinesel na dan, da je gosposko omizje komaj smeh zaderževalo. In vendar se vé gospod kaplan dobro spominjati, da je znal drugekrati govoriti kakor pravdarski doktor, se vé da ne mej gospodo, ampak kader je govoril sè svojimi ovčicami.

Vsega je Boštic kriv in nekoliko tudi gospoda, ki je sploh pripeljala seboj kaj malo sreče. Zavoljo nje se je dekletom o davi pokazila naša nedelja, zavoljo nje so stare ženice prišle v jezo, zavoljo nje se je togotil gospod učitelj in gospod kaplan. In ko so na večer šli na izprehod, prestalo je povsod rajanje in veselje, kodar so mimo šli, in zavoljo nje se je tudi Vratarjev Matej v roko vklépal. Sedel je pri klepalniku in za jutri klepal koso, pa ko je prišla gospoda mimo, pogledal je k višku in gledal za njo. Ne le da se je vklepal, ampak še celo koso je zvihral. Sreče ní pripeljala seboj in nikomur ní bilo žal, da se je takoj drug dan odpeljala. Vsi so odšli, gospod Skalar, gospa, Veso in tudi zala Adela. Stefan pa je ostal sam, takó sam, ter se užaljen spominjal, da je sedel včeraj zravno Adele v vozu, in da sta se vso pot prijazno pogovarjala.

Ko so se odpeljali, obesil je puško čez ramo, ter šel na lov. Sreča njegóva, da ní imel nobene priče. Ko priteče zajec mimo njega, pomeri nanj, ter meri dolgo, dolgo meri, zajec mu je najmanj že kacih 300—400 korakov odtekel, kar se mu mahoma izproži. Toliko da mu ní puška iz rok pala, takó se je prestrašil.

Sreča, da ga ní nihče videl, ko se je zamišljen naslanjal v gozdu na debla.

Boljše bi bilo, da bi se gospoda ne bila nikedar prikazala v vas, ali da bi se Stefan vsaj vozil ne bil z njo in ne sedel poleg Adele!

PALME.

Spisal Ivan Šubic.

(Konec.)

Kar je kokosova palma tropičnim krajem,· to je dateljnova palma deželam okolo srednjega morja. V neizrečeno velikem številu krije bregovje severne Afrike, ter rase ravno takó divno v mali Aziji in dalje v Arabiji. Sadé jo pogostoma tudi na južnem Španjskem in Laškem, kjer se nahaja celó do Genove. A v bolj severnih krajih ne rodi več plodov, vedno ostane pritlična in jalova tujka.

Cveti dateljnove palme so dvodomni, to je moški in ženski, vsak na drugem deblu. Iz tega vzroka je treba žensko drevo umetno oploditi. Sadovi, katerih zraste na enem samem betiču do dvé sto, so tudi pri nas dobro znani kot sladki, rumeno-rujavi dateljni. Vžitni so še le, kedar se omočé. Potem so najnavadnejši živež ljudstev srednjemorskih dežel. Terdo, podolgasto seme v sredini dateljnovi stolčejo in zmanejo, ter kermijo z njim domačo živino. Posebno dobro tekne konjem in velblodom. Drevo doseže visoko starost. čez dve sto let. A tedaj postane nerodovítno, in rabijo ga drugače. Deblo navertajo, da teče iz njega palmovo vino. Potem ga posekajo in imajo les za tramove in hišno orodje. S peresi krijejo strehe, ter pletó iz njih močne vervi in razne druge domače tekanine.

Dateljnova palma dela časih velike gozde. Največ je ženskih débel. Možkih je dosti manj, ker zadostuje eno samo, da oplodi nad sto ženskih.

Ob času cvetenja imajo ondotni narodi velike praznike. Takrat lepo osnažijo ženska drevesa, potergajo jim gnjilo perje pod zelenim vencem, ter jih okrasijo, kakor neveste. Potem razrežejo prašnično metlico, ki nosi nad deset tisoč cvetov. ter stresajo njene kose nad plodničnim betíčem, da oplodí njihov prah ženske cvete druzega debla.

To skerbno ravnanje z dobrotnim drevesom je izraz in ostanek še mnogo višjega spoštovanja, spomín božje čestí, ki so jo nekedaj vživale palme v vzhodu. Posebno v „srečni“ Arabiji je to bogočastje bilo celo razširjeno, tam se je najdalje ohranilo. Še dan danes stojé na gomili Mohamedovi palme, ki so svete čestilcem njegóve vere. Nikjer se pa ni bogočastje palm takó krepko razvilo, kakor na zelenih otocih neizmérnih pustinj. ki krijejo Arabijo in severno Afriko, na oazah. Tu so živeli duhovniki, ki so hranili in gojili svete palme, ter vérnemu ljudstvu razlagali božjo voljo in prihodnjost. Kamenita miza, postavljena pod svetim drevesom, bila je daritveni altar. Iz šumenja palmovega venca so sklepali vedeži o bodočih stvaréh. Razpor, prepir in sovraštvo — vse je moralo mirovati v teh posvečenih krajih.

Navada, obiskavati palmove gozde, ohranila se je do današnjega dne. Kakor poiščejo pri nas gospoda in deržavniki v hudi poletni

vročini kopeli, da si odpočijejo in oddahnejo od dolgega truda, takó zahajajo bogatini in „diplomati“ onih krajev v palmove gozde.

Bogočastje palm se je razširilo iz Arabije kmalo po sosednjih deželah ob srednjem morji. Dospelo je do Gerkov, ter odločevalo mnogokrat njih vérske nazore. Pri Izraelcih je bila palma v veliki časti; njene veje so rabili o imenitnih svečanostih, in od takrat se je ohranilo ime „palmova nedelja“ v našem koledarji.

Podoba palme se je bila v teku stoletij takó zvezala z idejami in mišljenjem starih narodov, da je imela tudi velikanski vpliv v umetnosti. Duh posameznih umetnikov se je bil enako tesno, kakor pri vsem ljudstvu, seznanil in sprijaznil z obliko tega drevesa, da jo je nehoté posnemal pri svojih delih. Takó so pač nastali gerški stebri sè svojimi venci, kapiteli, na verhu, vzvišena podoba palmovega debla in njenega listnega venca, ki se mu ziblje na koncu.

Enake imenitnosti za značaj in razvoj narodov, kakor ste jo imeli dateljnova in kokosova palma, druge niso dosegle. One dve dajate v največi obilnosti človeku vsega, česar mu treba za bitje.

Ščitasta palma (Córypha umbraculifera) nadomestuje v vzhodnji Indiji celo papir. Na njene liste pišejo ondotna ljudstva. Znamenita je tudi zato, da cvete samo enkrat v svojem življenji, a potem se posuší. Ona je najlepša rastlina, kar jih biva na poveršji naše zemlje.

Njena bližnja sorodnica, mahalasta palma (Borassus flabelliformis), z manjimi, a v podobi enakimi listi, rabi se kakor kokosova palma. Poleg tega daje še sladkor in sagovo moko. Največ te moke pa se dobiva od prave sagove palme (Sagus Rumphii) v Indiji. Deblo njeno je kratko, a celo debelo, in ima v sredi mnogo belega, moki podobnega sterženа, ki se vozi za sago v naše kraje. Nekedaj so ga celo rabili v zdravništvu, a sedaj so ga že izpodrinile druge tvarine.

Skoraj vse palme imajo v svojem soku mnogo sladkorja, ki ga pod različnimi imeni prodajejo. Celó vosek dobivajo v južni Ameriki od neke palme. Deblo njeno je pokrito z voskom in smolo po verhu. Drevo se mora posekati in vosek olupiti. Pravijo, da se nič ne razločuje od bučelinega.

Plodove druge palme zvečijo prebivalci sandviških otokov takó, kakor pri nas težaki tabak. Kedor se udá tej navadi, postanejo mu ustne kmalo rudeče kakor opeka, zobje se počernijo — tedaj za evropski okus ne ravno prijetna izpremememba obraza. Ondotni prebivalci ne gredó nikedar z doma, da ne bi imeli seboj obile zaloge takih „areka-orehov“.

Skoraj nemogoče je našteti vso množico stvari, ki jih te in mnoge druge palme človeku takó rekoč vsipavajo v naročje. A že iz teh čertic lahko razvidimo, da je Linné po pravici terdil, da je prava domovina našega roda tam, kjer rastejo palme. Čudil se je, kakó moremo bivati v deželah, ki nimajo palm — najbolj naravni živež človekov je njihov plod: pri nas le životarimo, ker si moramo pomagati sè žitom in mesom.

LITERARNI POGOVORI.

(Konec.)

Iz leposlovskega stališča moramo torej zametati sentimentalnost, ker sentimentalni proizvod v poeziji in umetnosti sploh je, po naši definiciji, plod ne dovolj krepkega čuta, torej slabosti, nemoči, podoben nekako nedozorelemu sadu; v umetnosti pa ima samo veljavo, kar izvira iz kreposti.

To se mi zdi jasno in na to stran mi ní potreba obširneje govoriti o sentimentalnosti; potrebno pa se mi vidi, da izpregovorim nekoliko besed o neki novejši prikazni pri nas, ki je v nekaki zvezi s tem predmetom.

Nedavno je bil pri nas vsak tretji človek, ki je znal pisati, to je čerke delati — jezikoslovec. Kedor ni vedel kaj pisati, pisal je o jezikoslovstvu: če ní razumel druzega, za jezikoslovstvo je bil dober. Vreme, zdravništvo in politika, to je bilo in bode, menim, pri vseh narodih kakor nek srenjski pašnik, kamor ima vsakedó brez posebnega privoljenja pravico zaganjati svoje krave ali ovce. O vremenu, zdravništvu in politiki smé govoriti, kedór utegne, brez posebnega strokovnjaškega izobraženja; bodi si še takó neumno, to je njegóva deržavljanska pravica, katere si ne dá kratiti. To je čisto pravično, ako bi se to ne smelo, o čem pa naj bi govorila vélika množina izobraženega človeštva? Pri nas smo imeli, ali morebiti še imamo, poleg teh tréh srenjskih pašnikov še četertega, to je jezikoslovstvo. Čisto naravno: jezik, to je vse naše narodno premoženje; o njem govoriti in pisati, kolikor je meni znano, do sedaj ni še prepovedano. Ko je bil jezik na vse strani prerešetan, šli smo — tudi čisto naravno — za en korak dalje. Spravili smo se na slovstvo. Kakor prej o jeziku, takó piše sedaj o slovstvu tudi, kedór nima druzega posla. To je sedaj naš peti srenjski pašnik. Vsi smo estetiki: in kakó določna, „apodiktična“ je naša sodba o vsaki posamezni slovstveni prikazni! To je velik napredek! Vsak si je zgradil, in sicer iz malega gradiva, svojo estetično sistemo: kakor nosi vsak krojač svoj „vatel“ sè seboj, takó imamo vsak svoje estetično merilo: razloček je samo ta, da so krojaški vatli vsi enaki, naša merila pa so silno različna. Posebno naši mladi ljudje se kažejo na tem polji od sile samosvestne. Temu je prišel v roko kak Turgenjevov roman. Mož je slišal, da je sedaj Turgénjev „à la mode“; slišal je tudi, da je ta slavni ruski pisatelj „realist“. Zdaj pa že vé, kakošen mora biti roman, tudi slovenski roman. Drugi je izteknil kje kako Bret-Hartovo novelo, ravno takó; ta mož zdaj vé, prej ní vedel, kaka mora biti novela. Tretji je videl kje po naključji kako Defreggerjevo podobo iz górskega življenja Tiroljskega. Isto takó! Prej ní videl podobe razen kakega sv. Florijana z golido v roki, torej se vendar ní še upal soditi o slikarstvu. Ali sedaj, ko je videl, z očmi videl, pravo, resnično podobo, če tudi morebiti ne najboljšo, slavnega tiroljskega umetnika, zdaj se mu je mahoma razodela vsa umetnost; zdaj umé

vse njene skrivnosti. Hitro sede, dokler mu ní še izpuhtela modrost, ter nam napiše korenito. razpravo o slikarstvu in sploh umetnosti; a ne samo to. Dobil je v roko merilo za vse umetniške proizvode. Svoje modrosti vesel sedi na visokem učnem stolu, ter se posmehuje zaničljivo slovenskim pesnikom in pisateljem, kateri ne pišejo takó, kakor slika Defregger; oni so mu — sentimentalni! Da je živel nekedaj nekje tudi nek Rafael, ki ní ravno na slabem glasu. — nekateri ga celo imenujejo pervega slikarja vseh časov — da je ta Rafael slikal nekoliko drugače, morebiti celo nasprotno, tega mladi učitelj mendà ní slišal nikedar.

Življenje, narava, „realizem!“ to je sedaj pri nas dnevna „parola“, in hoc signo vinces; realizèm to je edino prava vera, brez nje ní izveličanja. Vprášanja, ki so pri drugih narodih zdavnaj že rešena, so pri nas „na dnevem redu.“ Zmote, drugód že odpravljene, šopirijo se pri nas za edino prave resnice. Kedor nam zna naslikati okornega kmeta, ravno takega, kakoršen je v resnici, prav v delavniški opravi, s krepko podkovanimi čevlji „na šiv“, če se jih derži nekoliko gnoja ali druge nesnage, tem bolje, to je še le pravi „parfum“; kratko pipo mora v ustih imeti, še bolje če zveči tobak — krepko pljuvati, usekovati se v roko; robato govoriti itd. itd. Kedor to zna, ta je junak, „omne tulit punctum;“ to je umetnost, to je poezija; vse drugo je — sentimentalnost. Življenje nam kazati čisto táko, kakoršno je, to je vsa umetnost. Gospodje ne znajo ločiti, kaj je namen, kaj sàm pripomoček.

Ko bi človek vedel, da bi kaj koristilo, pisal bi rad obširneje o tem predmetu, jaz imam malo upanja; vendar morebiti o drugi priliki!

Nekaj se mi pa vendar še potrebno zdi. Kakor poznam naše občinstvo, kričalo se bode: Tako! tebi ní prav, da tudi drug kedó estetikuje, ti braniš svoj „monopol“; gola samooblastnost, nezmotnost, zavist govori iz tebe. Takemu očitanju, ki sem ga res že moral slišati, nimam odgovora; kedor tako sodi, prosto mu! . Piše se zato, da se bere in kolikor toliko tudi umé, kar se bere. Nihče ne more biti bolj vesel, nego sem jaz, da se naše občinstvo, zlasti mladina, bolj in bolj zanima za slovstvo, umetnost; da se ne bere samo tako brez premiselka, da se javno govori in piše o slovstvu; nihče ne hrepeni tako po kritiki svojih spisov, svojih nazorov, kakor jaz: saj iz dobre, pametne, zrele kritike se pisatelj sam uči. Kritika ga potèrja v dobrem; kaže mu zmote, napake, katerih si ní jasno v svesti. Táko je bilo od nekedaj moje mnenje o kritiki; takó sem sam kritikoval, kolikor sem vedel in znal. Jaz torej nisem in ne morem biti proti kritiki. A kritika se meni zdi resna stvar; kedor hoče biti kritik, estetik, treba, da nekaj zna; to je! Tudi mi smo kritikovali in estetikovali, ali prej smo se učili!

S.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

SAMOTAR.

9.

sladka vera, polna tolažila:
„Človeška duša je neumerjoča“!
Ljubezen sama tebe je rodila,
Po dragi duši duša žalujoča.
Ločitve si ne more misliti
Brez združenja ljubezen pregloboka.

ga so materi otroka
.e nesli v hladno zemlje krilo;
.dremála trudna je od joka,
zen ji prinese tolažilo;
ı prost zamakne se ji duh
o nad pozémeljske prostore.

eč sijajne ogleduje dvore,
sam telesno biva stvarnik-oče;
ʏ ima okrog krilatih zbore,
ıjimi dete njé — je li mogoče!
:očje dete materi zletí,
ʒ vratú ročíce ji poklada. —

Iz želje vera nam rodi se rada;
Takó je svet zadobil čut najblaži!
Oj srečna duša tí, ki sladka nada
V življenja vseh bridkostih te tolaži!
Ti biser, dragocén imaš zaklàd,
Da ga ne izgubiš, zvestó ga hrani.

Zdravilo je, hladilo vsaki rani,
Podpora ti, ko tare te krivica;
Obupa, groznega te zmaja, brani,
V poslednji uri pót ti briše z lica.
Prijazno te tolaži: Tèrpi tu,
Za vse tam gori čaka te plačilo.

Če izgubiš, kar ti najljubše bilo,
O ne obupaj, bridkih sólz ne toči;
Tam združenje te bo razveselilo,
Kjer ni krivice, solza lic ne moči:
Tam je resnica, sreča, mir domá,
Tam duša se od duše več ne loči!

B. M.

Rosana.

II.

(Dalje.)

„Človek“, zavpije stopivši med deklico in razkačenega glavarja, „ali te ní sram, takó ravnati z ubogim otrokom!“

Mož pobesi nehoté nekoliko zavihtjeni bič, ter gleda svojega nasprotnika na pol serdito na pol zaničljivo; meri ga z očmi od nog do glave, bil mu je komaj do rame, kakor bi mu hotel reči: Ti nisi, da bi mi branil. Takó je pač meril Golijat Davida pastirja.

„Bič iz roke, in da se mi ne ganeš, če ne — —“

To je bilo glavarju preveč; take sramote ní smel terpeti pred svojim občinstvom. Bič zavihti nad njim.

V tem trenotji potegne tujec kratko puško iz žepa, napne petelina in pomeri v svojega nasprotnika, z očesom ní trenil.

„Gani se in izprožim“, reče mu z mirnim glasom.

Takega orožja se ní nadejal glavar; močan je bil za tri take, ali puška ga je v strah prijela; s takim orožjem ní da bi se norčeval, ne z možem, ki ga je imel v roki. Nehotoma stopi za en korak nazaj. Prej ni nič govoril, zdaj poskusi z besedo:

„Kedó vam daje pravico, da mi branite kaznovati nepokornega otroka?“

„„Takó! Ta je druga; ker govorite o pravici, izkažite mi najprej vi svojo pravico do tega dekleta. Ali se upate reči mi v lice, da je ta deklica vaša hči? Saj poznamo take stvari!““

Mož ne odgovori. Videti je bilo, da mu je to vprašanje silno neprijetno.

„Poskusite, rad bi videl, kakó daleč seza pogum takega klateža!“

Ta priimek je bil razžaljiv, ali té verste ljudje niso preobčutni in tudi ne smejo biti. Mož je čutil, da se je prepir zasukal na stran, kjer se ni mogel nadejati dobrega uspeha. Pri cesarskem oblastvu se ni upal iskati pravice. Poskusil je torej drugače, da bi izbil kolikor mogoče dobička iz te neprijetne pravde.

„Tega tudi nisem rekel“, pravi mirno, „da je moja hči, ali služabnica moja je, in več ko to“.

„„Sužnja vaša je, kar naravnost govorite““.

„Vi ste videti pameten mož, gospod, z vami se dá govoriti. Vi poznate svet in veste, kakó se po njem godi. Vsak se preživlja, kakor se more. Od nekega tovariša sem jo dobil“.

„„Kupil, recimo; koliko ste dali zanjo, ne vprašam; sram me je govoriti o človeku, kakor o živali““.

„Iz zadrege sem mu pomagal“.

„„Ne govoriva dalje o tem. Odkod je dekle?““

„Ne vem, kje jo je pobral; vprašal ga nisem, pri nas ni taka navada“.

„„In ko bi zdaj jaz, ki tukaj pred vami stojim, dejal vam: ıka sramotna kupčija ne velja pred postavo; vi nimate nikake pra- ;e do tega otroka; deklica je prosta in lahko gre, kamor hoče; ko vam takó govoril, kaj bi rekli vi?““

„Ne samo pameten, plemenit mož ste, gospod, kakor vidim; ša volja ne more biti, da bi postal jaz nesrečen. Rosana je vse ɔje premoženje. ona me preživlja; brez nje bi bil z vso svojo ostalo užbo berač. Pomislite, gospod!“

Blagi branitelj ubozega otroka nič ne odgovori na to. Molčé tegne listnico, vzame iz nje pest papirjev, ter jih pomoli možu.

„Menim, da bi smeli biti zadovoljni“.

Mož je bil res zadovoljen.

„Rosana je vaša, gospod; kar hočete, storite z njo“, reče in ravi z veselim obrazom denar.

„„Ne moja, svoja, prosta je in lahko gre, kamor hoče — če ɔre sirota!““

Po teh besedah se oberne k deklici, ki je čepela ob stebru. nske so jo bile obstopile, ter okrepčale jo z merzlo vodo, da se je ɔet zavedela. Deklica je bila kakor v omotici, vendar je vedela, j se je godilo. Molčé podá svojemu dobrotniku bledo ročico in aležno ga pogleda sè svojimi lepimi, velikimi očmi. Mož je bil ilo poplačan. Za ta pogled bi bil morebiti dal polovico svojega ɔmoženja. Manj ga je veselila splošna pohvala zaleškega ob- .stva. Šum je bil po zbrani množici, čuli so se posamezni gla- 'i, ki so odobravali in hvalili njegóvo početje. Nejevoljen se oberne njim, gerdo jih pogleda, ter zagrozi se nad njimi:

„Sram vas bodi, dvakrat sram vas, ki hlače nosite, kar vas je, ri in mladi; mož vas ne morem imenovati. Šeme ste, ne možje! aje gledate té vertoglave, vratolomne igre; da bi branili ubogo tle surovega divjaka, toliko serca nimate vsi skupaj. Sramota!“

Vse je molčalo; težko je bilo odgovarjati serditemu možu. Samo ri Jelenko, ki je blizo stal, imel jo toliko poguma, da se mu po- i približa. Z glavo je majal, a to je bila njegóva navada, glava se je tresla od starosti. Podá mu roko, ter pravi:

„Lepo ste govorili, ali ravnali ste še lepše, gospod Skalar!“

Gospod Skalar, takó so ljudje sploh imenovali moža po nje- ʋem gradu, zidanem na skali, se oberne zopet k deklici; potiplje kakor zdravnik, žilo, potem sènci in čelo. Nič ni bil videti prav lovoljen. Drobno skleničico potegne iz žepa, ter dá iz nje neko- o kancev deklici na jezik. Torej je bilo morebiti vendar res, ɛor je ugibal Jelenko, da napravlja mož morebiti zdravila.

Ali kaj zdaj začeti z deklico? Izročil bi jo komu v vasi; ali el je malo zaupanja do Zaleščanov, in deklici je bilo treba skerbne ežbe, celo zdravniške pomoči. Po kratkem premišljevanji se mož loči. Z roko migne staremu Jelenku; videti je bilo, da ima ne- liko zaupanja do njega.

„Vi ste pameten mož, če se ne motim; vi poznate ljudi tod

okolo, jaz jih ne poznam. Glejte, da mi preskerbite kako žensko, kateri bi se smelo zaupati, ki bi znala streči bolnemu dekletu; in ako jo najdete, pošljite mi jo na dom“.

Pošteni Jelenko mu rad obljubi in takoj začne premišljevati in ugibati, katera Zaleščanka bi utegnila biti najsposobneja za ta posel.

Na to veli Skalar nesti deklico v bližnjo gostilno. Tam jo položi na klop, in ukaže nekoliko krepilne, lahke jedi. Jed sam pokusi, potem jo podá deklici. Zdaj se je pokazalo, da je bilo njene slabosti krivo zraven tudi stradanje. Ko se je bila deklica okrepčala z jedjo, prigovarja ji, da naj zaspi, ako mogoče. Vsem ostro zapové, da naj jo pusté v miru, in da naj ne delajo preveč ropota. Čez nekaj časa deklica res zaspi.

V tem času gre Skalar v hlev, kjer je imel svojega konja spravljenega. Hlapcu zapové, naj skerbi, da bode konj osedlan, kakor hitro se deklica zbudi. —

Mračilo se je že, ko so gledali Zaleščani nenavadno prikazen moža na konji z otrokom v naročji. Počasi je jahal po cesti Skalar z Rosano proti svojemu gradu. Konj je lahno stopal, kakor bi vedel da nosi poleg svojega gospoda tudi bolnega človeka na sebi.

Ali imenitnih dogodeb še ní bilo konec v Zalesji. Ko so bile igre končane, pride vodjev sin sè svojega igrališča na drugem koncu vasi k očetu, da mu izroči, kar je bil zaslužil sè svojo družbo. Oče je bil zadovoljen z njegóvim zaslužkom takó da mu dá, kar ní bilo sicer njegóva navada, lepo nagrado, naj se okoristi z njo, kakor mu drago. Sin je bil vesel, upal je lep večer preživeti sè svojimi tovariši. Ali njegóvega veselja je bilo kmalo konec. Ko pride med zbrano družbo, bilo je videti, da nekoga pogreša. Poprašuje, kje je Rosana. Od nikogar ne dobi odločnega odgovora; a kazalo je vse kar je videl, da se je moralo, ko njega ni bilo, nekaj posebnega zgoditi. Poverne se k očetu.

„Kje je Rosana, oče?“

„„Kaj jaz vem? Išči je, če hočeš““.

„Oče! Še enkrat vas vprašam, vi morate vedeti: Kje je Rosana?“

„„Ne bodi mi siten, rekel sem ti že, da ne vem; pusti me!“

„Jaz pa vam pravim, da ne pojdem od vas, predno mi poveste kaj ste storili z njo. Strašen sum se mi zbuja; oprostite me grozne misli, ki mi roji po glavi, oče!“

„„Tebi nisem dolžan odgovora, mladič!““

„Oče!“

„„Ti se mi groziš, sin očetu?““

„Ne, samo prosim vas, oče!“

„„Takó je prav, takó se govori z očetom. Sè silo se pri meni nič ne opravi. Ker pa prosiš, povem ti, kaj sem storil z dekletom Prodal sem jo““.

Kakor okamenel gleda mladenič očeta.

„Svojo hčer ste — prodali?!“

„„Rosana ni moja hči““.

„Kaj pravite?“

„„Ne moja, ne tvoje matere hči““.

„Rosana ni moja sestra, pravite?“

„„Nikoli nisi imel sestre. Takó, zdaj veš, kar si hotel, pusti me v miru in hodi, Marko!““

Marko se ne gane z mesta. Preveč je slišal na enkrat. Zmedeni čuti so mu prešinjali persi; notranji boji so se mu odsvitali na obrazu, kakor ko se bliski zigravajo po nebu, znamenje nevihte za gorami. Marko je ljubil Rosano, ki je menil, da mu je sestra, z ginljivo ljubeznijo: in to je bila njena sreča. Gorjé mu, kedor bi se je bil s perstom doteknil, žalil jo z nespodobno besedo! To je bilo znano vsej družbi; in kakor so bili ljudje surovi, izprijeni in razuzdani, moški in ženske, sveta jim je bila ta bratova ljubezen. In Rosana? Prijazna je bila z njim, kakor sestra z bratom, ali posebne ljubezni mu ní kazala. Terpela je takó rekoč, da jo ljubi in ji streže po svoji moči. Vedno je bila tiha in otožna tudi z njim; nikoli je ni mogel pregovoriti, da bi mu razodela, kaj ji serce teži. Slednjič se je mladenič umiril, vesel je bil in zadovoljen, da ga sestra terpi poleg sebe, njega edinega, drugih se je vseh skerbno ogibala, Nekoliko stareji je bil mimo nje, nihče ni prav vedel, koliko. Ko jo je bil oče dobil, prav majhena je bila še, rekel je svojemu sinu, da je njegóva sestra, ki jo je bil dal po materini smerti nekim sorodnikom v hišo. To se je vsem verjetno zdelo in vsi so jo do tega časa, vsaj na videz, imeli za Markovo sestro.

Dolgo časa je Marko takó stal, oče je bil odšel v gostilno. Slednjič se zdrami in gre iskat očeta. Ko ga najde pri vinu, stopi predenj in reče mu s krepkim, moškim glasom:

„Oče, komu ste dali Rosano?“

„„Jaz nisem vprašal človeka, kedó je in kaj je; meni to nič mari. Ne bodi mi nadležen““.

„Oče, jaz moram vedeti, kje je“.

„„Saj sem ti že rekel, pojdi je iskat, in če jo najdeš in mi jo privedeš nazaj, tem bolje, hvalil te bom; poskusi““.

Mož ni poznal svojega sina, sicer bi ne bil takó v šali z njim govoril. Marku je bilo videti, da je sklenel, kaj mu je storiti. Mirno reče očetu:

„Z vašim privoljenjem torej, oče, grem; ne pozabite, da ste mi sami veleli. Vedite, da se ne vernem brez Rosane. Z Bogom, oče!“

„„Z Bogom, hrabri junak, ki te ni strah samega po noči; noč ima svojo moč! Dobro srečo! Samo glej, da se verneš do jutra. Zgodaj odpotujemo iz tega kraja“.

Takó se razideta oče in sin. Mož je imel malo zaupanja v sinovo junaštvo, menil je, da bode Marko nekaj časa popraševal po vasi, potem pa truden in lačen vernil se k svoji družbi. —

V tem času je bil Skalar dospel do svojega doma z otrokom v naročji. Mesec jim je razsvetljeval pot, samo enkrat se ni bila

izpoteknila umna žival. Deklica je bila zaspala kakor dete materi v naročji.

Debelo je gledal stari sluga, ki je bil prišel z lučjo v roki gospodu naproti, ko je videl svojega gospodarja z otrokom; ali popraševal ni, kaj to pomeni. Poznal je svojega gospoda, da nima rad zvedavosti. Na Skalarjevem domu se je malo govorilo. Tudi Skalarju se ni zdelo potrebno, da bi razlagal svojemu služabniku to nenavadno prikazen. Molčé mu položi spečo deklico na roke, naj jo derži, da stopi sam s konja. Potem mu jo zopet vzame, ter jo nese v grad. Še tega ní bilo treba zapovedovati poštenemu staremu slugi, da naj ne dela nepotrebnega hrupa in ropota. Lahno je stopal mož kolikor je mogel sè svojimi okornimi nogami.

V mali izbici napravita posteljico za silo. Potem gre sluga po svojih opravkih — konj ga je mirno čakal na dvorišči; gospod pa si postavi stol v kot, sede nanj, da bi takó prečul noč poleg spečega otroka.

Čez nekaj časa se začujejo koraki zunaj. Sluga pride sè staro ženico, ki ni vedela, kam bi se déla od samega straha. Jelenko je bil dobro in urno opravil, kar se mu je bilo naročilo. Našel je pripravno žensko in pregovoril jo, da je šla še tisti večer v grad z njim; sama bi se ne bila upala za ves svet. Skalar gre ženi naproti, podá ji prijazno roko. kar je ženico nekoliko potolažilo, naroči ji, kar se mu je zdelo potrebno: potem ji vošči lahko noč in odide.

(Dalje prih.) *B. M.*

Zorko.

Podoba iz dijaškega življenja.

(Konec.)

III.

Zorko. Danes je ravno dve leti. Če primérjam sedanji čas s tedanjim, kaka razlika? Nič posebnega: za dve leti sem starejši in morebiti tudi za toliko pametneji. Pervo je gotovo, drugo mora še le izkušnja poterditi. Prilike si imel dovolj, Zorko, malokedó toliko, da bi se spametoval; če se nisi, potem ne verjamem, da bi se kedaj. „Repetitio mater studiorum“; ponavljajva torej, poglejva, kakó si zapomnil si posamezne nauke. Pervič: Bogastvo samo na sebi ni še sreča. To sem prej tolikokrat slišal, zdaj sem se prepričal sam, da je resnično. Škoda, da nima vsak siromak vsaj enkrat take priložnosti; menim, da bi se je nobeden ne branil. Več ko človek ima, veče so njegóve potrebe in želje, in pajek, ki je izsrebal sok vjeti mušici. ima primeroma ravno toliko vžitka in veselja, kakor volk, ki je spravil ovco v svoj prostorni želodec. V skromni, tesni stanici, kakor je ta moja, v katero sem se zopet povernil, prebiva se ravno takó prijetno, kakor v sijajni dvorani. Tudi se ne spominjam,

da bi bil kedaj na mehkih blazinah takó dobro spal, kakor zdaj v tej terdi postelji na slami, ali kaj je notri. Celo želodec moj, ki se mi je bil že precej razvadil, počuti se zdaj mnogo bolje in zadovoljen je z vsem, kar dobi. Pošten želodec! Drugič: „Donec eris felix, multos numerabis amicos — Tempora si fuerint nubila, solus eris“; takó smo se v šoli učili: ali pa kakor pravi sveto pismo: „Kjer je merhovina, (gerda beseda, a druge ne vem!) zbirajo se krokarji“. Prej sem verjel, zdaj vem, da je takó. Ta izkušnja je res nekako neprijetna, ne kaže nam človeštva v idealni lepoti, ali kaj se hoče? bolje vendar, da človek svet pozna, kakoršen je, bodi si še takó žalostno to spoznanje. Pridni so bili res moji prijatelji in zvesti; pošteno so mi pomagali, dokler je bilo kaj dela: potem so pa šli, kakor delavci! To ni nič napačnega, škoda samo to, da jim je takó malo zaleglo, kar sem kateremu dal. In radodaren sem bil, to mi mora vsak priznati; jaz radodaren, oni radojemni, to se je prav dobro zlagalo. Ali tega bi pa vendar prej ne bil verjel, da je hvaležnost takó silno težko breme tudi najkrepkejšim plečem. Da bi mi kedó vernil posojilo, tega takó nisem pričakoval, dasì mi je vsak vselej takó za terdno obetal, toliko sem že poznal ljudi: ali da me bode sovražil in to najbolj sovražil, komur sem največ dal, tega se vendar nisem nadejal: to mi je bilo novo: človek se nikoli ne izuči! „Pridobivajte si prijateljev z mamonom“, priporoča nam pismo. To se ni posrečilo meni: a gotovo sem sam kriv, ker nisem prav znal. Tretji nauk, ravno takó navaden, je ta: „Izgubljeno, kakor dobljeno“, ali „kakor prišlo, takó je šlo“. Zares moje, stanovitno moje je samo to, kar sem si sam pridelal in pridobil. To si hočem dobro zapomniti in po tem ravnati. „Največi sod se slednjič izprazni, ako vedno zajemaš iz njega“. In še drugih enakih naukov bi lahko mnogo naštel: dragi so, ali dobri!

Dragi, pravim, zakaj? Koliko sem dal zanje? Svojega nič. Za koliko sem zdaj na slabjem? Meni se zdi, da na boljem. Znanci moji me gotovo milujejo, če se mi celo ne posmehujejo. Prepričani so, da se prav nesrečnega čutim, „da me po veseli tovarišiji glava boli“, kakor pravi pregovor. Motijo se možje. Jaz sem prav dobre volje; zakaj bi ne bil? Ko mi je poślo premoženje, razšli so se dragi znanci in prijatelji. Sam sem bil, in to je bilo dobro. Zdramil sem se iz sanj, začel sem premišljevati, zakaj sem prav za prav tukaj: poprijel sem se zopet svojih studij — v najveselejšem hrupu se mi je mnogokrat skrivaj tožilo po njih — poprijel sem se jih z veseljem, s pravo strastjo; zveršil sem jih takó hitro, takó z lahka, da bi prej sam ne bil tega mislil. Vesela bodiva, Zorko! Kaj pa je nama? Kamor se oberneva, vse naše! In pa tistega tudi ne, kaj ne, da ne, da bi človeka sovražil, zaničeval! Vsaka žival živi kakor more. Kedó bi zahteval, da naj kert tiče lovi, jastreb pa bramorje! Vse je prav, kakor je. Serce se ti je res malo uterdilo, in to je dobro: ali okamenelo ti ni! Veselo bomo advokatili, pošteno bomo grabili „ekspenze“; ali če pride kedaj kak potrebnik, ne bomo ga

gonili s praznimi rokami od praga. Samo malo bolj pametno, previdno bomo dajali; in pa malo ogledali bomo vselej prej človeka, če bo kaj pomagalo.

Vidiš, vidiš Zorko, kaj se ti je pripetilo! Pred tujimi pragi pometaš, in pred tvojim je polno nesnage. O nehvaležnosti govoriš in sam si nehvaležen. Ko ti je bilo treba za „rigoroze“, kedó ti je pomagal iz zadrege? Voz je bil naložen, poln lepega blaga, pa ni bilo konj, da bi ga potegnili! Res, v hudi stiski sem bil; glava polna, prazna mošnja! Kam naj bi se obernil? Dobrega očeta ni bilo več, ne matere; obá mi počivata v grobu! Ali bi poterkal pri bratu na duri? Lepo si je opomogel z mojo pomočjo: on je edini, kateremu je moj denar kaj zalegel, in to je vendar nekaj! Ali bi mu pisal, naj mi pošlje, posodi samo desetino tega, kar je od mene prejel? Sram me je bilo, in pa bal sem se tudi, da bi ne bil mordà on tudi tak, kakoršni so bili drugi; človek postane s časom boječ, kakor se ognja boji otrok, ki se je enkrat dobro spekel. Tega ne, raji ne vem kaj! Ali kaj? Tu se mi je zgodilo, kakor v tistih otročjih povestih: „Kader sila najhuje pritiska, tedaj se božja pomoč zabliska“. Pismo dobim — v mojem življenji so pisma osodepolne prikazni — in v tistem pismu je bilo kolikor mi je bilo potreba za rigoroze in še nekoliko čez; druzega nič, nobene čerke. Človek je poznal moje potrebe; ali kedó je ta človek? Kedó je tisti, izmed vseh edini, ki se me je spomnil v zadregi? Od kod tisto pismo? Pisanje na zavitku mi je bilo čisto tuje in poštnega pečata nisem mogel ugeniti; gospodje uradniki ga navadno takó nerodno pritiskajo! To uganko moram rešiti prej ali pozneje, pomagati mi mora zavitek, ki ga skerbno hranim. Tega človeka bi pozlatil, samo da bi vedel, kedó je. Poglejmo še enkrat! (Iz mize vzame in ogleduje zavitek.) Štiri čerke so, to je gotovo; ali kaj je perva? Taka nekako je, kakor *C* ali pa *G*, in zadnja? Če ni *Z*, pa tudi ne vem kaj: nikoli je nisem še takó dobro razločil. E Zorko, veš kaj? *GRAZ* bo; že imamo! Ali kedó je v Gradci tak? Bosopetič je res bil v Gradci o tistem času, ali je še, ne vem: posodil sem mu bil tudi, precej: ali da bi on — ne! taki čudeži se ne bodo godili pred sodnjim dnevom. In pisanje, kolikor mi je znano, tudi ní njegóvo. Ta *Z* je takó nekako čudno zakrivljen. Takó nekam znan se mi zdi, samo vprašanje je, kje sem ga videl. O glava, glava! — Zorko!! (vstane in hodi nekoliko časa molčé po sobi.) Ne, to ni, to ne more, to ne smé biti! (Vzame in ogleduje zopet zavitek.) Druge čerke niso podobne, čisto nič podobne! Ali takó čudne so, videti je, kakor da bi se bil nalašč pačil, kedor jih je pisal. Ko bi bilo pa vendar res, ta sramota! Ako bi se mi bilo kaj takega samo dozdevalo, nikoli bi se ne bil doteknil denarja, nikoli! Raji bi bil šel o polunoči na razpotje na pomoč klicat tistega rogača! (Vstane in hodi po sobi.) Tisto ní res, ko sem rekel, da sem dobre volje; laž je, obrekovanje, sam sebe sem slepil. Prav slabo voljo sem. Kaj mi pomaga vse brez nje! Oj ženske, ženske!

„Kaj morju upat' smemo,
Mornarji dobro vemo,
Dekletom kaj, kdo vé?"

Dve leti je, kar sva takó ginljivo slovo jemala in zdaj? O zdaj vém, zakaj je takó čudno ravnala! Takrat nisem vedel, zakaj takó sili v Gradec, zdaj mi je vse jasno! Dogovorjeno je bilo vse; in tiste lepe, pametne besede, vse sama, gola sleparija! In jaz, ki sem ji takó skerbno, takó vestno hranil zvestobo v najhujših izkušnjavah! In moji ljubi znanci in prijatelji, kakó pridno so nabirali in poročali mi neprijetne novice! Kedó je in kaj je on, kolikokrat in kedaj je prišel v hišo, koliko ima, kako je vse veselo, in kedaj bo poroka! Danes ali jutri; morebiti je že vsega konec! Kedó bi si bil mogel kedaj domišljati, da je ta ženska takó prebrisana, s tistimi nedolžno-otročjimi očmi! Dokler je bila še ubožna, ostati je hotela še v zvezi z menoj, hranila me je za silo, imela me je za „reservo", ko bi ne bilo boljšega. Kakor hitro se je list preobernil, ko je podedovala tisti dekliški zavod, kamor je bila prišla za učiteljico, ko je bila premožna, dobra „partija": hitro je bil pozabljen Zorko, pozabljene so bile vse obljube.

Ne! Ujunači se, bodi mož, Zorko! verzi jo iz serca, kakor plevel iz grede; nikoli te ni bila vredna. Svet ima še dovolj lepih deklet, in upam, da je tudi katera zvesta med njimi. Takó napačen nisem, da bi se mi bilo treba bati; in ko bodem slednjič terden in tudi že nekoliko glasovit odvetnik, ni zlodej, da bi ne našel poštene neveste! Najprej zberimo in uničimo vse, kar me še nje spominja! (Odpira miznico, nekedó poterka.) Prosto! (Jela vstopi in obstoji.) Jela! — Ne! Gospa — ali smem že čestitati?

Jela. Še ne!

Zorko. Takó sama?

Jela. Zdaj še sama.

Zorko. A, zdaj umejem. Dunaj je vendar le Dunaj. V tistem vašem Gradci ni vsega dobiti, česar treba taki nevesti. Nakupávanje za poroko, ženitovanje, hišno opravo —

Jela. Morebiti.

Zorko. In Zorko, nekedanji znanec, naj pomaga, svetuje, vodi po mestu, izbira, kúp dela; velika čast! Samo bojim se — jaz take stvari malo umejem. Bolje bi bilo oberniti se kam drugam.

Jela. Ali kam? Nikogar ne poznam.

Zorko. Kaj pa tisti — gospod — kakó se mu že pravi? Zakaj on ne spremlja?

Jela. Kateri gospod?

Zorko. Gospod Zaplatnik, ali Zaplotnik —

Jela. Gospod Zapletnik, moj odvetnik?

Zorko. Prijatelj — ženin, če ne še mož!

Jela. Prijatelj! zdaj menim, da bi bilo dovolj šale.

Zorko. Šale? Jaz se ne šalim! Bridka, kervava resnica je, kar govorim.

Jela. Potem moram reči, da mi ni jasno —

Zorko. Tem bolj je jasno meni. O zvestoba, zvestoba!

Jela. Zvestoba, dà zvestoba! Prijatelj, ali ni danes dve leti, kar sva se ločila?

Zorko. Mogoče, ali kaj to?

Jela. Dve leti, ne dan mènj, ne več! Obljubila sem ti, da pridem čez dve leti: tukaj sem.

Zorko. Jela! Ali je pa to tudi vse res? In tisti gospod Zapletnik?

Jela. Kakor sem ti dejala, moj odvetnik je.

Zorko. In vedno je zahajal v tvojo hišo.

Jela. Vse res, mnogo sva imela opravka skupaj. Srečo sem imela: hitro sem si pridobila zaupanje svoje gospe. Bila je stara ženica, brez rodovine; njen zavod ji je bil nad vse, edina njena skerb. Zboléla je, v svoji oporoki ga je meni zapisala, prepričana, kakor govori pismo, da bode najbolje napredoval v mojih rokah. Kmalo potem je umerla, in zavod je prišel po njeni zadnji volji v moje roke. Saj veš, kakó je pri dedovinah, kaj bi ti pravila? Treba mi je bilo odvetnikove pomoči: priporočili so mi gospoda Zapletnika in zadovoljna sem bila z njim.

Zorko. In mož je bil samec in — zaljubil se je v svojo mlado, lepo, premožno klijentinjo.

Jela. Govorilo se je takó, in — ali je to res tako čudno?

Zorko. Čudno, kaj bo čudno? In snubil te je.

Jela. Tudi to je res. Ali sem mu mogla braniti? To je vsakemu prosto.

Zorko. In zaročila sta se!

Jela. To ni res! Res je samo to, da so mi ljudje prigovarjali, rekli so mi, da je kakor nalašč stvarjen zame. Res, pošten, dober mož je gospod Zapletnik, vsako dekle bi ga bilo lahko veselo, dasì je že malo prileten; in Bog vé, kaj bi se bilo zgodilo, ko bi se ne bila spomnila nekega starega znanca na Dunaji, nekega — kakó se mu že pravi? Žarko, ali Zarko, ali kakó?

Zorko. Recimo: Zorko: jaz poznam tega postopača: malo prida!

Jela. Poročalo se mi je, da se mu dobro godi; mnogo sem šala, a vsega nisem verjela.

Zorko. Káj takega?

Jela. Pozneje. Obljubila sem mu bila, da ga pridem obiskat čez dve leti? Torej, ker ga poznaš, kakó misli gospod Zorko?

Zorko. Jela! S tabo je težka razprava. Vse ti moram verjeti, da je takó, kakor praviš: meni se je poročalo vse drugače.

Jela. Kaj ne poznaš ljudi?

Zorko. Kaj pa da jih poznam, da bi jih ne takó!

Jela. Ti si vse verjel, kar so ti pravili dobri prijatelji; ja nisem takó lahkovérna. Mnogo sem slišala, kar mi ní bilo po volji ženska znanstva —

Zorko. Jela! Bog mi je priča, da ni res!

Jela. Za zdaj vse verjamem: natančno preiskavo si prihranjam za pozneje, ko bom imela več pravice — če bo tvoja volja?

Zorko. Moja volja? Jela, ali pa tudi veš, kako je moje stanje?

Jela. Vse vem! Imela sem dobre poročnike.

Zorko. Torej vse, kakor je bilo?

Jela. Vse na starem!

Zorko. O ti zlato dekle! Ali zdaj pa še nekaj, kar mi ne dá mirú. Jela, obljubi mi, da mi boš odgovorila po resnici, česar te bom vprašal.

Jela. Vse kakor je, bodi si kar hoče!

Zorko. Jela, ali poznaš ta zavitek? Zakaj si zarudela?

Jela (podá mu roko). Ne bodi mi hud, prijatelj, da sem se prederznila.

Zorko. Zdaj vidim, da si imela res dobre ogleduhe. Tudi to ti bodi odpuščeno!

Jela. Torej vse poravnano. In zdaj — „Dunaj je vendar le Dunaj. V našem Gradci ni vsega dobiti, česar treba nevesti“. Ko bi šla zdaj nakupávat „za poroko, ženitovanje, hišno opravo“, ali bi šel zdaj z menoj?

Zorko. Do konca sveta!

B. M.

STARI GRAD.

Kakó je sedaj tvoj zid razdejan,
Ti stari grad, ti grad temán!

In vendar bliščal si nekdaj tja v raván,
Ti stari grad, ti grad temán!

Prihajal k tebi pastir je mlad,
Kaj pomniš mladeniča, stari grad?

Pač vsak večer pod tebój je stal,
Za rano pa je slovo jemal;

Obetal zvesto, ko je vzel slovó,
Da drugi večer spet prišel bó.

Pa enkrat ga vendar ni bilo nazaj; —
Ti stari grad, ali veš, zakaj?

Čemu pa opasal kervnik je svoj meč?
Čemu pa ogrinjal je plašč rudeč?

Koga pa peljali so tja pod goró?
Kedó pa je dal tam doli glavó? —

Sedaj je pa tudi tvoj zid razdejan,
Ti stari grad, ti grad temán!

Baptista.

POTERGANE STRUNE.

I.

Velik, lep nagroben spomenik stoji na pokopališči Duške vasi, pa ne da bi bil kakemu gospodu župniku v spomin postavljen. Sicer jih počiva tu več, petero ali šestero spominkov imajo, pa takó veličastnega, takó bogatega nobeden. Od daleč, predno človek napis bere, sodil bi, da ga je postavil kak plemenit gospod ali plemenita

gospa iz kakega belega gradu kje: pa ni takó. Preprost mož in preprosta ženska počivata pod tem težkim kamenom.

Kamen pa ima svojo zgodovino, vsak otrok v vasi jo vé pripovedovati, če tudi je poteklo že mnogo let, odkar so jele trohneti tam tiste kosti.

Valentina še danes pomnijo v vasi.

Kakó milo je jokal, ko je jelo germeti debelo kamenje na deske, kamor so mu zabili mater, drago, edino mater, — za vselej. To je bil grozen dan, za desetletnega šibkega dečka skoro pregrozen. Po materinem pogrebu ni zanj živela na vsem širokem svetu živa duša, ki bi ji mogel potožiti svoje grozne bolečine, in kakó mu joče in poka sercé. A naj bi imel vsaj zdrave ude, ubožec nadložni, na eno nogo šepasta in v plečih gerbasta reva. Ko je njegova ljuba mamica še živela, če so ga otročaji in paglavci v vasi kje srečali in ga obstopili, ter z njegovo nadložnostjo norce brili, pribežal je v materino naročje in zjokala sta se mati in sin. A kedó ga bode odslej varoval, otiral mu solze, v čegavo naročje se bode zatekal, ko si bo ves svet z njegóvo krivo nogo in z gerbo kratek čas delal. Mati, draga mati, ki ga je ljubila, kakor lastno oko, — več je ni, v merzli zemlji počiva, in kar bo njen ljubljenec terpel, več ne bo videla, več ne slišala in več je ne bo bolelo...In oče? — Oj, očeta ni poznal, mati mu je dejala celó, da ga še imel ní.

Kogar Bog tepe, za tega ima več ko eno šibo.

Roke čez obraz, takó je ležal na grobu na mehki zemlji in milo milo je plakal. Ljudje so ga morali z groba dvigniti, ter ga voditi domóv. — Domóv? Kam domóv? — Ali ima pod svetlim solncem, kamor bi položil svojo trudno, bolno glavo? Obolélo mater so vzeli usmiljeni ljudje k sebi, da ni tam na cesti umirala, ali v hosti, kakor divja zver, a kaj bodo njemu dejali? Ali ga ne bodo pahnili pod kap, ter vergli za njim materino beraško zapuščino?

Ne, stegnila se je proti njemu gorka roka, pobrala ga s ceste, ter ga posadila nazaj mej ljudi.

Čerinovi so ga vzeli za pastirja.

Perve tri, štiri dni, mordà ves pervi teden imeli so vaški paglavci na paši, pač toliko serca za njegóvo nesrečo in bolečino, da so ga pustili v miru. Proč, vstran se je vsedel, ter jih gledal pri igri; kakó se jim ves svet smeje in oni njemu, a Valentin, ta ubogi Valentin pa mora nositi toliko gorjé, tako vročo bolečino na svojem mladem sercu!

In stisnil je obraz v roke, ter se mnogokrat milo izjokal.

Nekega popoludne ga pa pokličejo med se, treba jim je bilo še enega pri igri. A sè svojo ukrivljeno nogo in bolno dušo, kakó bi vstrezal, kakó zalegal za zdravega, čverstega dečáka? Nič ni z njim opraviti, zató ga počnó psovati in zbadati, zdaj eden, zdaj dva in trije in s posmehovanjem ga izpodé iz druščine. Eden postopi celo za njim, vdari ga po plečih, ter pravi: „Boga zahvali, če ti potisnem to kepo nazaj v herbet. ko je ven prišla, pa bi se nazaj ne skrila?

To so bili težki, težki vdarci!

Proč od njih je odšel; kjer ga oni niso videli in on njih ne, posedal je osamljen pod visoko smereko na mogočni, z mahom porasteni skali. Bral je iz kake knjige, pa ko se je naveličal, vzel je nož v roko, izbral si je kos lesa, ter ga jel izrezljavati. Nič ni nameraval izrezati, le igral se je z lesom in nožem in vendar, prav po sili so se jele snovati igrače in drobnarije, ki jih je nosil domóv Čerinovim malim. Delo mu gre dan za dnem boljše izpod rok in káko veselje to, ko izgotovi nekega dne terpečega Krista z razpetimi rokami. Z dragim zlatom bi mu ne odkupili te radosti, ko ga je pribijal z lesenimi žebljiči na križ, za roke in noge. Nesel ga je domóv, še danes visí pri Čerinovih notri v kotu, in kedor vzame Valentina v misel, pokažejo mu ga, ter potožijo: „Škoda ga, dober človek je bil“.

Proti jeseni, toliko da ni prišlo nekega dne do tepeža mej pastirji. Valentin jim je za slugo; ničemur se ne ustavlja, kar mu vkažejo. Kaj bi pomagalo kratovičenje, sila ne bi pomagala nič in prijateljev — o, teh ni imel! Sram je bilo vsakega, bratiti se s tem šepavim in gerbastim Valentinom, ki še pravih starišev ni imel. Dél naj je desno roko v levo in imel je vse svoje prijatelje pri sebi.

Na paši se vsak dan kuri, če ničesar ne pekó, pa se vsaj z dimom in plamenom igrajo, derva za kurjavo pa so Valentinova skerb; po hosti ob pašniku jih mora nabirati, nadložna reva, ko drugi čversti in zdravi po ledini rajajo, skačejo in učejo, pa se posmehujejo takó poslušnemu slugi. Pervi čas ni bil v zadregi, po gozdu je bilo mnogo suhih vej, klinčevja, storžičev, kmalo jih je nabral, a s časoma je bilo treba iti globočeje notri v gozd. Nekateri večer, ko se je vse popoludne ubijal in mučil po gozdu, spehal in utrudil se je, da so ga noge komaj nositi hotele.

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

Marjetica. Izviren roman, spisal *A. Koder.*

G. Koder ni novinec na literarnem polji slovenskem. Priden in plodovit pisatelj je, kakor malo kedó. Zvonov urednik sam je imel v rokah že toliko literarnega blaga iz njegóvega peresa, v prosti in vezani besedi, da bi se bil lahko samo z njim napolnil cel letnik tega lista, samo da Zvonova načela mu niso pripuščala porabiti ga toliko, kolikor bi ga bil rad. V tuji deželi bivajoč je g. Koder ostal ne samo zvest, nego tudi delaven sin svoje domovine; svoje proste ure posvečuje neutrudno slovstvenemu delovanju, takó da ga smemo v izgled staviti mnogim mlajšim Slovencem, kateri imajo morebiti dvakrat toliko časa in prilike. Druga hvale vredna lastnost g. Kodra je skromnost. On si ne domišlja, da že vse vé in zna, in da se mu

ní treba ničesa več učiti. Pridno, neutrudno se uči in vadi g. Koder: tega so nam priča njegóvi spisi, ki so bolj zreli, doveršeni od dne do dne. Njegóve zadnje pesmi v „Zori", kateri je g. Koder zvest sodelatelj, smejo se že, zlasti po vnanji obliki, prištevati boljšim poezijam slovenskim. Če bode vedno takó napredoval, smemo upati, da bode dospel do častnega mesta v naši slovstveni zgodovini.

Svoje najnovejše delo je poslal g. Koder uredniku tega lista s prošnjo, „naj mu daruje v listu ne milostno, temuč ostro kritiko". Prepričani, kakor poznamo g. pisatelja, da za res takó govori, ne samo na videz, „ad captandam benevolentiam", hočemo izpregovoriti o njegóvem delu nekoliko besed, in to naravnost, odkritoserčno, kakor mislimo. Ker takó rad posluša dobre svete, mogoče da si kaj posname v svoj prid iz teh verstic: druzega namena nimajo.

Izviren roman imenuje g. pisatelj, kakor je našemu Jurčiču navada, svoj proizvod. Ta naslov se nam ne zdi primeren. Poglejmo vsebino njegóvo. Srakar je ubožen kmetič. leseno kočo ima, koščok verta in njive in dve kozici v hlevu. Njegóvo največe bogastvo pa je Marjetica, lepa deklica, pravi angeljček po duši in telesu. Ko Marjetica dorase, zaljubi se v Štefana, bogatega mlinarja sina; Štefan, vzor slovenskega kmečkega mladeniča, ljubi Marjetico; ali njegóvi ljubezni se ustavlja stari mlinar, gerčav mož stare korenine, vaški aristokrat. ki noče v hišo beraške neveste. Mati, kakor spodobno materi, posreduje med očetom in sinom. Brez uspeha. Oče in sin se sporečeta. Štefan zapusti dom in gre v mesto, v službo. Marjetica žaluje pri svojih kozicah na paši. Tudi staremu mlinarju se začne s časom tožiti po edinem sinu. Dá se pregovoriti ženi, da ga gre iskat v mesto, zastonj! sin ga ne sluša. Česar ni mogel oče, to se posreči materi. Štefan se verne, oče vesel privoli v njegóvo ženitev; vse je zadovoljno. Ženin gré na ženitovanje vabit sè svojo nevesto. Marjetica po potu zbolí, leže in umerje — pred poroko.

To je vse dejanje! Kratko, res; ali to samo ob sebi še nič dé, dejanje se ne meri na vatalj; da bi le bilo nekoliko bolj jedernato, tehtno, pomenljivo, da bi kaj več v sebi imelo! A to ni: čisto navadno je, prosto, vsakdanje. Tako dejanje zadostuje povesti, noveli, idili, ne romanu. Roman torej ni „Marjetica": o izvirnosti pozneje!

S čem je torej pisatelj napolnil 251 strani svoje knjige? To je mnogo prostora. Z notranjim, duševnim dejanjem? zanimljivimi „psihologičnimi procesi"? globokimi filosofičnimi razpravami? imenitnimi socijalnimi ali drugimi problemi? — Kaj takega bi bralec zastonj iskal po „Marjetici". Kaj nam torej podaje pisatelj? Različne prizore iz kmečkega življenja. Kakó se ječmen žanje, lan tare, predivo prede: kakó se moka melje, kruh peče. kres kuri — vse kmečko življenje. V takih popisih kaže pisatelj zares lepo zmožnost; njegóvo oko dobro vidi vse drobne posameznosti in tudi beseda je po večini primérna; vidi se, da je bil povsod očivesten opazovalec. Rad ga spremlja bralec, ko ga pisatelj vodi in mu razkazuje in raz-

laga različne prizore življenja na kmetih. Samo ne škodilo bi, ako bi bil voditelj malo menj izgovoren; preveč si prizadeva, da bi svojemu znancu iz mesta vse prav jasno razložil in zbudil mu veselje do takega prostega, srečnega življenja, ki je takó različno od mestnega. Vse to je lepo in hvale vredno, samo bati se je, da bi se mestni znanec, ali recimo: bralec, slednjič ne utrudil, ali celo vsega naveličal. To se mi zdi ena glavnih napak „Marjetice". „Ne quid nimis". Ako primérjamo to popisovanje z dejanjem, zdi se nam skoraj, da je bil glavni namen pisateljev predočiti nam idilno kmečko življenje, da je povest samo „okvir" podobi. Ali se to ne smé v povesti, romanu? Ne upamo se naravnost reči, da ne; potem bi morali zametati vse zgodovinske, kulturno-historične in enake romane. Toda to je neizogibno potrebno, da so taki popisi zares zanimljivi, da je, kar se opisuje, bralcu novo, podučno, kakor n. pr. v Cooperjevih in enakih romanih. Ali naše življenje po kmetih — koliko je slovenskih bralcev, da ga že sami ne poznajo iz lastne izkušnje? in drugim je že dovolj opisano. Torej je tako opisovanje prepovedano slovenskemu pisatelju? Nikakor ne: samo da ní glavni namen. Dobri so taki opisi, kader nam hoče pisatelj predočiti situacijo, označiti osebo, zbuditi v bralcu to, kar imenuje Nemec „Stimmung". Tako popisovanje bodi z eno besedo nekako to, kar je instrumentalno spremljanje človeškemu glasu pri petji. A pri vsem tem bodi pisatelj zméren, ne pregostobeseden, lahko bi bil umnemu bralcu nadležen. Treba ni, da mu vse pové, tu in tam naj mu kaj pusti, da sam ugane, časi naj mu kaj samo s perstom pokaže: to je bralcu prijetno, gotovo pa ne dolgočasno. Temu pravilu pač ne ustrezajo popisi v „Marjetici". To je sicer naše osebno mnenje; ali težko če ne nam bode mnogi bralec priterdil, da je naše pravilo pravo.

Izviren roman! Izvirnost je težka stvar, redka prikazen. O izvirnosti ne sme biti preostra naša sodba. Vendar zdi se nam, da si je naš pisatelj tu malo preveč na široko mejnike postavil. Njegóvo dejanje, njegóve osebe, vse že poznamo. Kmečko življenje je precej enolično, malo „tipov" ima, in s temi nas je naš Jurčič skoraj že z vsemi seznanil. Kedór stopi na to polje, bati se mu je, da ne spiše „Ilijade po Homeru", kedór nam hoče tu kaj novega povedati, treba da ima dober kos krepke individualne zmožnosti. Ne opisujmo torej vedno samih „tipov". treba je individualnega življenja, notranjih „procesov" i. t. d Najbolje bi bilo torej, da bi pisatelj ne bil pristavil tistega naslova, ki človeka moti, da pričakuje bog vé kaj novega. Ako je pa hotel g. pisatelj s tem samo reči, da njegov spis ni prevod, zdi se nam ta pristavek nepotreben.

(Konec prih.) *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Duhovniki, gojitelji literature in odločni zagovorniki „serbskoslovenskega jezika", so bili veliki nasprotniki „narodnemu" jeziku, in so zato Obradovićeve knjige, kjer so jih le izteknili, neusmiljeno sežigali, imenováje njegov jezik: „jezik babe Smiljane", to je tisti jezik, ki ga govori stara, pozabljena baba Smiljana.

Ker je bil Obradovićev jezik v slovstvu kaj novega, kakor do tedaj pisatelji še niso pisali, a v slovstvu je bila uvedena ruskoslovenščina, katera je pisateljem že v kri zašla, zato on svojih verstnikov ni mogel pregovoriti, da bi jo zavergli. Ali se je tolažil z mislijo, da vsaka nova in velika ideja, naj bo še takó dobra in koristna, ima vsak čas in povsod terdovratnih nasprotnikov. Ne čudimo se torej, da Obradović ni mogel mahom dopričati tedanjih pisateljev o vrednosti in koristi narodnega jezika. Še le mlajši zarod, kateri je za njim prišel in je bil bolj dovzeten nove ideje, poprijel se je hlastno njegóve pisave, učeč se korenito materinega jezika in boreč se pogumno zanj dolgo časa.

Po Dositejevi smerti je preteklo dosti časa, in novi pisatelji so se še vedno potezali za narodni jezik, posnemaje v pisavi svojega učenika, katerega pa niso prekosili; zato smemo po pravici reči, da je Dositej Obradović vodnik nove šole, katera je imela lepi namen: čistiti in izobraževati narodni jezik. Ali tudi ti pisatelji so pisali, kakor se je kateremu zdelo, da je najbolje. Še le **Vuk** Stefanović Karadžić je pokazal sè svojo slovnico, sè svojim pravopisom in besednjakom (česar še niso prej imeli) pravo pot. Sam Vuk se je učil jezika iz narodnih pesmi, tedaj iz čistega vira, kamor je tudi pisatelje napotil. Dan danes je najbolj zaslužen Gj. Daničić, kateri izobražava serbski jezik na znanostnem jezikoslovnem stališči.

3. Naj tukaj omenimo še tistih pisateljev, ki so bili Obradovićevi verstniki, in tudi tistih, ki so delovali na slovstvenem polji po njegóvi smerti, boreč se za Dositejevo idejo. Eden izmed pervih, ki se je potezal za Dositejeve nazore, je **Eman. Janković** (roj. 1758., † 1792 .); spisal je veselo igro: „Blagodarni sin" i. t. d. Jako znamenit je serbski zgodovinar **Jovan Rajić** (roj. 1726. v Karlovcih, † 1801.); od njega imamo knjigo: „Istorija raznih slavjanskih narodov, najpače Bolgar, Horvatov i Serbov" (na Dunaji 1794. in 1795., in l. 1823. v Budimu), to je zgodovina, iz katere zajemamo najstareje vesti o osodi omenjenih narodov. Pisatelja **V. Rakić** in **Jovan Berić** sta jemala predmete iz sv. pisma in pisala jih v povestih.

(Dalje prih.) *T.*

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon", Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

V célici.

Iz neme cele v živi svet
Mlad samotár stermí,
Venečih lic bledeči cvet
Kropé mokré oči.

Star potnik v okno vspnè okó,
Ko truden mimo gré,
Blagruje one, ki mirnó
Po celicah živé.

„Ne moti, potnik, se nikár,
Ni tukaj dom mirú,
Ni vselej svet pokoj vladár
Sred tihega zidú.

Moj dom je nizek in tesán,
Brezmejno to sercé;
Če brat zaklepa samostan,
Kdo vklene pa — željé?

Dokler se pèrsi dvigajo,
Sercó še hrepení,
Dokler želje se vžigajo,
Pokoja, sreče ní! —

Zapustil svet sem mladolét,
Se v celico zapèrl,
Umèrl je záme celi svet,
Jaz nisem zanj umèrl.

Zabíti ga, oh, moč mi ní,
Vživáti ga — ne smém; —
Plamén, ki v persih mi gorí,
Morím in — merjem nèm.

Ne vlada vselej svet pokoj
Sred tihega zidú,
Če ne prineseš ga seboj,
Ne najdeš tù mirú!

Le romaj, romaj svojo pot,
Glej, svet je lep ko vèrt,
Rad bi s tebój iz teh samot, —
Izhod mi je zapért!“

X.

Rosana.

III.

Drugo jutro zgodaj je gospod Skalar jezdil v mesto po zdravnika. Dasì je imel sam dovolj zdravniške vednosti, vendar ni hotel prevzeti sam prevelike odgovornosti za mlado življenje, ki je bilo prišlo takó nenadoma v njegóvo varstvo.

Ko pride zdravnik, najde deklico v hudih vročinah. Nemirno, neredno življenje, vedno popotovanje od mesta do mesta, slaba hrana, trud: vse to je že dolgo glodalo in razjedalo njen šibki životek; dolgo se je premagovala in vse voljno prenašala: molčé je terpela, saj ni imela nikogar, da bi mu potožila svoje terpljenje; ní ji sijalo milo materino oko, katero je otroku to, kar je pomladno solnce cvetici. Slednjič so jo premagale težave; nagnila je glavico, kakor veršiček povesi drevesce, kateremu je glodajoči červ prišel do mladega oserčja.

Skalarju ni bilo treba dolzega posvetovanja z mestnim zdravnikom: ene misli sta bila, da tu nič ne more človeška pomoč. Zdaj pa zdaj nekoliko kapljic hladilne pijače, pokoj, tihota, ne preveč svetlobe v sobo — in potem mirno čakati, ali se še oživi in razname tleča iskrica življenja.

Dobro strežnico je bil takó v naglici izbral stari Jelenko. Stara ženica je bila sama nekedaj mati; zgodaj je bila izgubila moža in troka. Samotarila je v svoji koči, a ne brez dela: ljudje so jo radi klicali o raznih potrebah: hodila je na porode, stregla bolnikom, čula in molila pri merličih. In zdaj je stregla ubogi Rosani; zdela se ji je takó podobna njeni hčerki, ki je zdaj v nebesih. Rosana bi ne bila mogla dobiti boljše strežnice: ženica se skoraj ni genila od njene postelje. Zdravnik je moral obljubiti, da pride vsak dan iz mesta pogledat k bolnici. Skalar sam je bil pozabil vse svoje navadne opravke, edina skerb, edina misel mu je bila Rosana. Težko mu je bilo gledati bolno deklico takó ničemurno oblečeno. Ko je bil šel v mesto po zdravnika, kupil ji je lepo belo dolgo obleko, ter velel ženi, da naj jo preobleče takoj ko se bode prebudila.

Bilo je že na večer, ko se deklica predrami: rada se je dala preobleči. Vidno vesela je bila, da se more iznebiti obleke, ki jo je spominjala neprijetne preteklosti. A ko ji žena začne odpenjati staro obleko, seže si Rosana naglo v nedrije, ter vzame iz njega nekaj v papir zavitega, kakor bi se bala, da ne pride v tuje roke. Zavitek skrije pod odejo in še le potem, ko je bila preoblečena, vtakne si ga zopet v nedrije. Videlo se je iz vsega, da ji je ta zavitek najdražji, pač edini zaklad. Potem je zopet mirno ležala ne vedoč, kaj se godi okolo nje.

Po noči se ji je začelo blêsti po glavi. Na glas je govorila in sicer takó, da Skalarju, ki je čul poleg nje, ni bilo pretežko po-

sneti si iz vsega, kar je slišal, poglavitne dogodke iz njene zgodovine. Vse njeno prejšnje življenje se ji je predočilo še enkrat. Podoba se ji je verstila za podobo pred očmi, same žalostne podobe!

Videla se je v borni izbici zvečer. Pri berleči luči ji je sedela bleda mati in šivala. Solzé so ji kapale na šivanje. In hčerka se približa jokajoči materi, podaje ji košček suhega kruha, ki ga je prihranila, ter prosi jo, naj jé, ona ni lačna, lahko gré spat brez večerje. In ko se mati nató še huje zjoka, začne jo tolažiti, naj se ne joka; čaka naj malo, kader bode ona nekoliko veča, pojde v službo, pridno bo delala in prislužila toliko, da jima bode obema vsega dovolj.

Čez nekaj časa potem kleči in joka pri zglavji materine postelje. Sè slabim glasom jo tolaži mati: „Dete, moja zadnja ura je prišla, zapustiti te moram. Gori grem k očetu, kjer bom prosila zate, da naj te vzame on v svoje varstvo; saj nimaš nikogar na svetu, da bi zate skerbel, sirota! Pač živi nekedó na svetu, Bog vé kje; on bi imel dolžnost zate skerbéti; ali on te noče poznati, dete; zavergel, sunil te je od sebe, tebe in mene. In vendar sem nedolžna. Ti ne veš, dete, kaj pomeni ta beseda. ali zapomni si jo, zapiši si jo globoko v serce: nedolžna! In kader pride čas, pričaj zame glasno pred svetom: Moja mati je bila nedolžna. nedolžna. In ta čas pride, mora priti, dete. Preveč sem terpela na svetu; terpela sem tudi zate, ti ne smeš terpeti, če je kaj pravice na zemlji. Vsega ti ne morem povedati, ti si še premlada. Glej tukaj — in umirajoča žena vzame izpod zglavja zavitek, to je vse, kar ti morem zapustiti. Vzemi to in zvesto hrani, to je vse tvoje premoženje; morebiti ti bode še kedaj v korist. Zdaj vstani, dete, in pojdi po sosedo". Ko je bila hčerka odšla, vzklikne žena še enkrat: „Nedolžna, nedolžna!" nato zaspi. Glasni jok hčere, ki je prišla kmalo potem sè staro sosedo, ni je več zbudil.

Zopet čez nekaj časa bila je v tamnem gozdu; jagode je brala. Utrujena leže poleg pota in zaspi. Tu pride tuj mož, zgrabi jo in odnese. Serce je pretresel Skalarju mili krik deklice, ki je vpila na pomoč. Potem utihne, kakor ko bi ji bil razbojnik usta zamašil.

Dolgo časa je molčala. Skalar je slonel nekaj časa globoko zamišljen; potem vstane in hoče oditi, ko deklica zopet izpregovori; nehoté ostane mož, mora jo poslušati. Bila je v nebesih. Med izveličanimi duhovi zagleda svojo mater. „Mati, mati"! zavpije, „tukaj sem, preserčna moja mati! O naj ostanem pri tebi; na zemlji je žalostno, tu gori, v nebesih, v tvojem naročji je veselje!"

Nato utrujena zaspi.

„Uboga sirota! Tam bi ji bilo pač najbolje", zdihne usmiljena starka.

Skalar molčé vstane in otide. Ves drugi dan je bil še bolj tih in redkobeseden, nego že po navadi. Stari sluga bi bil rad nekaj govoril z njim. Prej se ga je ogibal, zdaj mu je večkrat nalašč hodil naproti; ali nagovoriti ga ni se upal; čakal je, da bi ga gospod

sam ogovoril. Vse je kazalo, da ima mož nekaj posebnega na sercu. Slednjič se vendar ujunači, ter mu pravi:

„Gospod! Povedati vam moram; včeraj je bil mlad človek tukaj; povpraševal je, ali ni neka mlada deklica tukaj v gradu, taka in taka. Rekel sem mu, da nič ne vem. Ali človek se ni dal odpraviti. Hotel je po vsej sili z vami govoriti. Dejal sem mu, da vas ni doma. Kedaj pridete? Jaz, da ne vem. On pa, da mora govoriti z vami, bodi si ne vém kaj. Komaj sem ga odpravil. Zdaj pa hodi vedno oprezovat in zalazovat okrog gradú. To sem vam moral povedati, da boste vedeli, gospod. Kaj naj mu rečem, ako me bode zopet nadlegoval?“

„„Ti ne znaš govoriti s takimi ljudmi!““ zajezi se gospod nad slugo. „„Ako pride zopet blizo, po skalovji doli ga verzi, da si glavo razbije, ako pa nisi sam dovolj močan, mene pokliči!““

Ali čez nekaj časa se premisli; Bog vé, kedó je ta človek; ko bi pa vendar imel kako naravno pravico do dekleta? Mirneje reče slugi:

„Kakošen pa je bil tisti človek?“

„„Kakih petnajst let ima, visoke postave, černih oči in lás, zarujavelih lic, čudno opravljen; videti ni, da bi bil iz tega kraja.““

„Ako zopet pride, reci mu, da naj se oglasi čez kakih štirinajst dni; potem se bode videlo, kaj in kakó. Še to mu lahko rečeš, da je deklica tukaj, a bolna je, nikakor ne sme prédnjo, dokler se bolezen ne oberne tako ali tako. Dekle je v dobrih rokah, brez skerbi naj bode, kedor koli je ta človek. Zdaj veš.“

———

Mlademu Marku ni bilo treba dolgo popraševati po Rosani; kmalo ji je bil na sledu. Popotni sejmarji so mu pravili, da so videli moža na konji z deklico v naročji. In tako se je vedno bolj približeval Skalarjevemu gradu. Dovolj je vedel za zdaj. Ponoči je bilo že, ko je prišel do grada; zdaj ni bilo mogoče vanj. Čakati je bilo treba do jutra. Kakor je bil rekel očetu, tako je hotel storiti; nazaj ne pojde brez Rosane, ne nocoj, ne nikedar! Pod milim nebom je bilo treba prenočiti. Zakaj ne? Lepa, topla noč je bila; mesec je svetil na jasnem nebu. Nekaj časa je pohajal pod gričem. na katerem je stal terdni grad, zdaj tako čarobno oblit z mesečno svetlobo. S hrepenečim očesom zre tja, kjer mu biva, kar ima najdražjega na svetu. Ona pač ne sluti, kakó blizo ji je on; in ko bi slutila, kedó mu je porok, da bi se ga veselila? Saj se še tolažiti ne more, da ona sploh kedaj misli nanj, da ni on takó tuj njenemu sercu, kakor kedor si bodi na svetu. Vendar tako ali tako; druzega ni zahteval, bivati samo je hotel blizo nje, en zrak dihati z njo, videti jo zdaj pa zdaj, besedo z njo govoriti. Dalje niso sezale njegove želje, to pa je moral imeti, naj bi mu bilo hoditi za njo čez gore in čez morje do konca sveta. V takih mislih migne z roko proti gradu, vošči ji lahko noč; potem leže v travo in kmalo mirno zaspi.

Drugo jutro se je zgodilo, kakor je sluga pravil svojemu gospodu. Mladenič se ni dal oplašiti; stanovitnost vse premaga. Ali kaj zdaj začeti? Kam se oberniti? Živeti je bilo treba. Ni se dolgo premišljal. Sklenil je v službo stopiti, kjer káko najde, samo, ako mogoče ne predaleč od grada; vsako delo mu je bilo po volji, samo nazaj nikedar več v prejšnje življenje! Šel je od vasi do vasi po okolici, in popraševal, ali ne potrebujejo delavca, hlapca. Slednjič se mu posreči v vasi kake četert ure od grada, da ga vzame premožen kmet za malega hlapca. Kmet ga je sicer čudno gledal, nič mu ni prav upal; ali mladenič je znal tako lepo govoriti, tako pošteno je gledalo njegovo oko, da je kmet slednjič sklenil, poskušati z njim. Marko ga je prosil najprej; da mu dá druge obleke, kar mu je kmet rad storil. Preoblečen je bil mladenič precej ves drugačen, takó da je kmet zadovoljen z njim; a sklenil je vendar, da hoče vsaj nekoliko časa skerbno paziti nanj. Marko mu je odkritoserčno povedal, da ni vajen dela; prosil ga je, naj ima sè začetka poterpljenje z njim; rad bode storil vse, kar in kakor se mu bode velelo.

Marko ni preveč obetal. Čez malo časa mu je šlo vsako delo tako lepo izpod rok, da ga je bilo gledati veselje.

(Dalje prih.) *B. M.*

SPOMINI S POTA.

Pisal Fr. Poljanec.

I.

NA KRAŠKI ZEMLJI.

Nobene stvari človek ne primérja takó rad drugim rečem, nego samega sebe. Narodnemu pregovoru je človek: kakor kaplja na veji, kakor dim nad streho. Ta ga stavi vzpored z neumno živino, oni ga prispodablja vinski terti, tretji nas zagotavlja, da je podoben vodi, ki se ubija od brega do brega, a drugi zopet zdi se sam sebi zapuščen, kakor kamen na cesti. Jaz pa bi o sebi rekel, da sem podoben onim tičem, katere ob svojem času neka neizprosna sila žene iz priljubljene domačije v dalnje kraje onstran morja. Kakor teh tičev, polastí se zdaj in zdaj tudi mene čuden nemir, neko hrepenenje v daljavo, živa želja za čas ubežati moreči vsakdanjosti. Takrat mi ni pomagati, ne odleže mi. predno nimam v roci „popotnega lesú“, za sebó mestnega ozidja. Na tacih potih ne vozim se rad na kolih, še manj po železnici, ogibljem se celo velicih cest. Rajši hodim po slabih kolovozih. deržečih od vasí do vasí, po mehkih stezah ob šumečem, z germovjem obrastenem potoku, ali skozi hosto od hribovskega selišča do samotnega lazarja. Takó hodečemu ne mudí se mi nikoli nikamor. Dokler pridem in kamor pridem, prav pridem. Tudi ne poznam tiste more, „dolg čas“ imenovane, ki neki

mnogim dela silno preglavico. V hosti penica poje, na senožeti muren cverčí, v jarku potoček vervrá, iz germovja taščica zveďavo za menoj pogleduje, polž prek steze na opertav nese hišo svojo in v meji cvetica za cvetico glavo vzdiguje. In človeku bi bilo dolg čas?

Na potu se rad ustavim pri razcapanem pastirji, v gozdu posedim pri umazanem ogljarji, na polji ogovarjam skljućene plevice in če me na potu doide kmečki očanec, ne greva narazen, predno se nisva do dobrega zmenila o sedanjih malopridnih časih.

Takó se pomikam dalje po svetu. Časih se pa tudi zleknem po mehki travi in vznak ležé zrem v oblake in gledam, kakó se zdaj tergajo, zdaj zopet gromadé v čudovite podobe. Na tacem potu mi ni mnogo niti za vreme, niti za kraje, po katerih hodim. Gorenjski snežniki so mi takisto ljubi, kakor dolenjski holmci, puste pleše po Krasu nič manj, nego prijazne štajerske gorice.

Tudi letošnje pomladi polastila se me je želja za potovanje. Mlado leto se je res še borilo sè zimo, ali to me ni moglo zaderževati. Šel sem, kakor se poje v narodni pesmi, šel sem

čez tri gore zelene,
čez tri vode studene,

ter sem prišel na terda kraška tla. Nekega dne sem že več ur v težkih škornjah tolkel po skalnatih tleh. Kraj je bil nekam pust, rekel bi prazen, dan čemeren in dremoten. Megla je bila pala na morje, nebo je bilo pa prek in prek zasterto liki sè sivo plahto, in jelo se je mračiti, da si je ura kazala še le štiri čez poludne. Nehoté sem jel hitreje stopati med neskončnimi, iz sivega apnenca zloženimi ogradami. Pred meno se je vzdigoval širok verh golih reber, pod njim je po pohojenem kamenji bilo poznati slabo stezo, ko pa se po njej popnem na razbreg, ugledam pod sebo prijetno dolino, premreženo z vinskimi tertami, a oka v tej mreži so bila zadelana z berstno, kakor smaragd zeleno ozimino, konci polja pa je stala velika, skoro tergu podobna vas. Radostno je plavalo oko po krasnem zelenilu, ki je ugajalo tem več, ker je bilo oko utrujeno sive enoličnosti.

Mrak se je že lovil okolo ostrešij, ko sem dospel v vas. Lavorov venec, viseč ob zidu najlepše hiše mi je bil kažipot, kajti medli želodec je prihajal čemeren kakor vreme in treba ga je bilo zopet nekoliko udobrovoljiti. Kmalu sem sedel na klopici pri dobrodejnem ognji. Možje, ki so imeli najlepše prostore zasedene, zmeknili so se radovoljno in gospodinja je hotela ugajati mojim potrebam. Primorci stavijo svoja prebivališča drugače, nego mi, dalje za njimi v deželi stanujoči. Kar je pri nas „izba“ s častitljivo velikansko pečjo, to je njim „hiša“ z velikim, kake tri pedí od tal vzdignenim ognjiščem, na katerem gori ogenj skoro ven in ven. Na samem ognjišči stojé nizke klopí ob treh obzidanih stranéh, samo prednja stran je prosta, ondi se suče gospodinja, in da more lože do kozic in loncev in do kotla nad ognjem, izrezano je ognjišče spredaj v poli

kolobarja, kar posebno ustreza trebušnim gospodinjam. Na ognjišči stoji še železno zglavje, kamor se polena naslanjajo, da lepše goré, in velikanske ročice na zglavji so zgoraj takó izdelane, da vanje lehko postaviš bučo vina. To ognjišče je središče, okolo katerega se vse zbira, okolo njega se vertí Primorcu velik kos življenja. Tu se najrajše gnjete mladina, pa tudi živali, psi in mačke, zlasti po zimi, ko nikoder drugod ni blagodejne topline. Zato bode tudi vsacemu doumno, zakaj po teh krajih toliko otrok po ognji pride v nesrečo. Tu si gospodar počije po trudapolnem delu, tu nekoliko popestuje najmlajšega, tu se pripovedujejo novice in pravljice v dolgih zimskih večerih, s kratka: Primorcu je domače ognjišče v resnici to, kar je nam drugim samo v prenesenem zmislu, v podobi. V „hiši“ ni druge oprave, nego mize, stoli in kaka omara, po stenah pa je razobešeno vse polno médenega in kositarnega posodovja, ki se mora vedno svetiti kakor solnce. S to posodo ponaša se pridna gospodinja. Po drugi strani so pa dolge police, po njih je razstavljena vsakoverstna porcelanasta posoda, sklede in skledice, pladnji in še drugo, kateremu še imena ne vem, vse lepo po velikosti in obliki razveršeno. Vse skupaj pa storí, da se ta primorska „hiša“ človeku hitro priljubi in čuti se v njej domačega.

Tudi jaz sem se hitro sprijaznil z njo. K temu je gotovo tudi mnogo pripomoglo čuda dobro kraško vino, černo, mastno vino, ljubko v ustih, zdravo v želodci. Pravi terán! Prav čutil sem, kakó mi gre v žile in kakó ugodno se razlezava po životu. Možém, sedečim kraj mene, se je kaj dobro zdelo, ko sem po pravici pohvalil to njih božjo kapljo. „Vince, kakor mleko“, oglasi se eden, „Bog mi tega ne štej v greh, ali še na smertni postelji bi ga pil“. Možje so bili zadovoljni, da sem se podal v govor, kajti hudo jih je že imelo zvedeti, kedó sem, kaj sem in odkod. Niso mogli umeti, čemu hodim po teh krajih, ako ničesa ne skupljujem, niti zemlje ne merim, niti orgelj ne popravljam, ker sem rekel, da jih ne.

Že s perva, ko sem vstopil, opazil sem po hiši neko nenavadno živahnost, ki je z nočjo prihajala tem veča. Tudi priprave na ognjišči in okolo ognjišča zdele so se mi za navaden večer prevelike. Ravno sem hotel povprašati, čemu vse to, kar se začuje od nekod lepo ubrano petje. Na moje vprašanje, kaj je s tem petjem, doznam, da imajo domači pevci poskušnjo za nocojšnjo „besedo“. Ne vem, s káko novico bi me bil mogel tisti večer kedó bolj razveseliti, kakor me je oveselila vest o „besedi“ na kraških tléh. Že zdavno sem si bil želel prisostvovati besedi, ki ni osnovana po splošnem kopitu tacih veselic v naših mestih in tergih, ki so si vse podobne, kakor jajce jajcu.

Vretje v hiši bilo je vse veče in veče. Prišel je tudi gospod župnik, sivolas, suhoten mož, černikastega obraza, živih očí in šegave govorice, ki je za vsacega imel prijazno ali šaljivo besedo. Na moj poziv posede se k meni in začne se pogovor, kakor je navaden pri neznanih ljudeh, ki se pervikrat vidijo. Govorica pa kmalu oživi,

ko zasukneva na narodno polje, na njihóvo čitalnico in nocojšnjo besedo. Iz njegovih besedí sem povzel, da je on čitalnici dušni oče in umni voditelj. Zvedel sem tudi, da je današnje besede dohodek namenjen v korist dvema sirotama, katerima je očeta v „velikem lomu“ pri morji kamenje posulo. *Omne tulit punctum*.....bil mi je prav na jeziku, ko pride mlad mož — bil je učitelj, kakor sem pozneje videl — in naznani župniku, da je vse v redu. Na to ustane župnik in na njegov poziv vsi drugi — sama gospodinja z deklo je ostala pri ognjišči.

(Dalje prih.)

Plevel.

Oh, kakor roža roso,
Takó sem te ljubila
Iz celega sercá;

In s hrepenenjem svojim
Za teboj sem hodila
Sto ur, sto milj hodá.

Pa ti si me zapustil!
In ko si v stran obernil
Nesrečno svojo pot:

Te nisem povprašala,
Kedaj se bodeš vernil,
Boš srečen li drugod!

Takó je sredi žita
Cvetičica pognala;
Oh, bil je makov cvet.

Ko davi je žarilo,
Pa s postelje sem vstala,
In šla na polje plet.

In sredi žitne njive
Sem berzih nog stopila,
Kjer mak rudeč je cvel:

In izruvala sem ga,
Ter v stran ga zalučila,
Ker to je bil plevel!

Po smerti.

Kakó se človek bojuje
In trudi dan na dan!
Pa ko ga perst zasuje,
Tedaj je boj končan.

Končano, kar te je žalilo,
In kar ti rodilo skerbi;
Končano, kar te je morilo,
In kar ti je vnemalo kri.

Potomec pa bode postavil
Na grob ti kamen težak,
Ki bo radovednikom pravil,
Da nisi bil siromak.

Z Bogom!

Čez široko morje
Čolnič me ponese,
Z menoj srečo mojo,
In ljubezen tvojo.

Pa jo bom zapustil,
Pa jo bom pozabil,
Vso to srečo svojo,
In ljubezen tvojo.

Meni pač je bila
Kratka le igrača
Vsa ta sreča moja
In ljubezen tvoja.

Zapuščen.

Rodile so se tri rože
Na sredi tega poljá;
Pa moja ni bila nobena,
Nobena rožica.

In cvele so, cvele tri rože
Na sredi tega poljá;
Pa moja ni bila nobena
Nobena rožica.

In ko so me pokopali
Na sredi tega poljá:
Ni ena za manoj jokala,
Ni ena rožica.

Baptista.

Potergane strune.

(Dalje.)

A dobro, blago sercé se sveti, kakor v tamni polnoči svete erv v travi. Pervi, drugi gre mimo in tretji, pa ne opazi ga, a na-osled pride popotnik, ki ga pobere, ter nese seboj domóv. Dobro ušo Valentinovo spoznale so male deklice na paši. Surovo posto-anje njihovih verstnikov obernilo jih je proč od njih in zbirati so e jele okrog Valentina in tudi eden ali drug izmed fantovske druš-ine, bolj rahločutnega serca, pridruži se novi družbi. Male deklice riskočijo revi na pomoč, samé se mu ponudijo, ter mu prepovedó ojo v gozd. Kakó se podvizajo, kakó se hitajo ter nabirajo, zadnja oče biti nobena. In Valentin jim je dobro plačal. Kedar so se ešle zopet vse okrog njega, peljal jih je seboj na svoj priljubljeni raj, na mahovito skalo, sedel je na njo, ter jel pripovedovati lepe, ču-lovite pravljice in zgodbe iz davno preteklih dni. Deklice in dečki a so polegli okrog skale, ter pazno poslušali, in ko jih je videl, kakó pirajo oči v njegóve ustne, kakor bi mu hoteli vzeti besedo z je-zika, in da se komaj upajo dihati in ganiti, takrat se je tudi njemu vet posmejal, zdelo se mu je, da je vendar le lep ta svet in da biva na njem mimo hudobnih tudi mnogokatero blago serce!

Pripovedovati pa je znal takó milo, takó lepo; njegóve besede so segale globoko v serce!

Reklo se je že, da bi bilo prišlo nekega dne kmalo do tepeža med pastirji, pa deklice in oni Valentinovi prijatelji potegnejo se anj, ter napravijo mir med razserdenimi prijatelji. Po polji so jeli judje zgodnji krompir kopati, zrel je bil, in Valentina so hoteli napraviti za tatú. A zdaj je zavrelo po njem, spnè se k višku, da je bil videti veči, ko sicer. „In če me tudi vbijete, kral ne bom nikdar, jaz ne bom kral“, in svojo palico dvigne k višku, da paglavci kar osupnejo, pa le mimogredé je to. Najstareji skoči k njemu, zgrabi ga za rame, ter pahne šibkega, nadložnega daleč proč od sebe, da telebi znak v travo. Velik šum in vrišč je nastal in go-ovo bi se bili spoprijeli, pa Valentinova druščina napravi mir.

Od tega dné se je od druščine fantovske popolnoma odločil. Posedal je osamljen — kader ni pripovedoval lepih povesti — na visoki skali, in takrat je prišla Brodárjeva Lenica, sedla je k njemu, ter mu gledala v bistre, jasne oči. In mnogokrat se je zjokala na njegóvi strani. „Zakaj pa ti ne jočeš? Ali tebe nič ne boli, ko rav-najo s teboj takó hudo?“

Nič ji ni odgovarjal na to, a jokal tudi ni, ker tega se je bil odvadil.

II.

Takó je preživel šest ali sedem poletij na pašniku. Vaški pa-glavci so odrasli pastirskim palicam, zginili so s paše in nov rod je

stopil na njihóvo mesto. Le Valentin je ostal, ker za drugo delo ní bil. Zopet je bil osamljen, kakor v početku svojega pastirovanja. Zdaj ni več prisedala Lenica k njemu, ter se poigravala z njegóvimi lasmi. Popreje, kolikrat je pokleknila k njemu v mehek mah, ter mu razčesavala lase, vsak dan drugače. In če je položila svoje roke na njegóva lica in mu stisnila ustne od obeh strani skupaj, ter pritisnila nanje gorák, vroč poljub, takrat se je razkadila tudi iznad njegóvega sercá tamna megla, razjasnila se mu je duša in ogrela, kakor narava, ko posije nanjo pomladansko solnce.

A tudi Lenica je odrastla in ostala domá.

Poprej, kedaj se je brigal Valentin za čas, večer se mu je vselej preurno približal, a zdaj je pričel pogledovati, kakó visoko se vozi solnce še po sinjem nebu. Dan za dnem se mu je leneje dalje pomikalo in dneva ni hotelo nikakor konca biti. Tudi na skali pod mogočno smereko ni več posedal; šepal je po pašniku sem in tja od enega konca do druzega in časih je z velikim trudom splezal na veliko češnjo, odkodar se je videlo noter v vas. Sam ni vedel, zakaj. Nikogar ni iskal sè svojimi očmi po vasi, pa saj bi tudi nikogar ne našel, vas je preoddaljena, a vendar, koliko krajši mu je čas, ko sedi v mogočnem vejevji, ter gleda doli v vas. In zopet mu je postalo takó pusto, takó otožno na svetu. Najraje bi bil vergel palico iz rok, ter se napotil ven, med ljudi, v svet, in vedno dalje naprej, dokler ne bi našla njegóva duša tiste sreče, tistega mirú, ki ga je vživala kedaj.

Zopet si je jel čas sè izrezljevanjem krajšati.

Necega dne, proti večeru je že bilo, sedel je na svojem starem kraji, ter pridno rezljal.

Nenadoma, kakor bi ga gad pičil, skoči na noge, ter vleče na uho. Ali prav sliši? Dà, to piskanje pozna! Še enkrat se oglasi in zopet enkrat. Dà, tu se ne more motiti!

Kar najurneje šepa tje na stran, k mahoviti skali, leže na obraz, ter seže v razpoko. Tu je njegóva shramba za nož in les in podobe, in tudi malo piščalko ima tù notri shranjeno.

„Ali si tí, Lenica?“ vpraša Valentin.

„„Dà, dà““, odgovori mu piščalka.

„Kje si?“ zapiska Valentin.

„„Vgani!““ odverne mu piščalka.

Valentin vgiba in vgiba, a v eno mer se mu z „ne“ odgovarja.

„Saj za več krajev se vendar nisva zmenila, premišlja Valentin. Ali ji nisem vseh krajev zapiskal? Sem li katerega izpustil? — Tu ni, tu tudi ne, in tu zopet ne.

Še enkrat ponoví vse kraje, za katere sta imela znamenje na piščalko zmenjena, a zastonj. Lenica mu le odgovarja: „Ne, ne!“

„Iskat bi je šel!“ pravi sam pri sebi. Toda kam? Malo časa še premišlja, potem pa zapiska: „Lenica, povej kje si, jaz ne vganem“.

Pazno vleče na uho. — Nič odgovora!

„Lenica, odgovori, kje si?“ zapiska še enkrat.

Zopet nič! A na enkrat obesite se od zadaj dve roki na njegóve oči.

„„Lenica, Lenica, ti si, ti““, veseli se Valentin, ter sili roke z oči. „„Le oglasi se, ti si, saj te poznam, takó velika ni nobena, nobena mi z rameni ne seza do glave. Ne, ne! smeje se, zdaj le si se izdala, nikari se ne delaj manjšo““.

„Lenica piska ne vem kje visoko tam gorí“, pravi mu dekle, ter dene roke z oči.

„Čisto sem pozabil na piskanje, pravi Valentin, „ko si mi zakrila oči. — Pa vsedi se, vsedi, včeraj sem novega mahú na skalo nanesel. — „Dà, prav čisto sem pozabil“, pripoveduje Valentin ves iznenaden, ter jo lovi za roko. „Preurno si me zasačila, ob vso pamet si me pripravila, na koga bi ti mogel vgibati; in ko si me takó rahlo prijela za glavo, da sem komaj čutil tvoje roke, takrat sem si dejal, drug ne more biti, kakor kedó, ki mi je dober in ki ima usmiljenje z menoj, in takrat nisem mogel druzega vganiti, ko tebe, Lenica“.

In v mehek mah sedeta, ter se pogovarjata dolgo in skrivnostno, ker mnogo tednov je že preteklo, odkar sta zadnjič govorila, in kmalo bo leto, ko sta zadnjikrat tu na skali sedela, ter drug druzemu brala srečo in veselje z obraza. Videla sta se sicer vsak dan; ko je zjutraj mimo Brodarjeve hiše poganjal, stala je Lenica na vse zgodaj na dvorišči, ter mu voščila čisto glasno: Dobro jutro! — „Tudi že pridna!“ ogovarjal jo je, in „prav malo!“ mu je odgovorila. Več pa nista nikoli besedovala.

„Kakó je pusto zdaj tu gori“, toži Valentin, „in tebe ni nikoli več sem pogledat, je li še vse na starem, ali se je kaj premenilo, kakor bi bilo za deseto goro. Vse leto sem hranil to piščalko; pervi čas, ko si ti od tod odšla, nosil sem jo celó seboj, ker vsak dan sem se tolažil, danes ali danes prideš in me pokličeš. Pa zastonj, in spravil sem jo; danes sem piskal zopet na nji, toda zadnjikrat“.

„„Kaj počenjaš!““ vzklikne Lenica. Zgrabi ga za roko, todà prepozno. Valentin je vergel piščalko daleč proč doli, kjer se je na robatih skalah na drobne kose razdrobila.

„„In jaz svoje tudi ne potrebujem več. Takó!““ pravi Lenica, ter jo zaluči v grapo. „„Če ti piščalke več ne ceniš, tudi je jaz ne maram. Bog te varuj!““ zakliče še, ter steče pevaje in ukaje po ledini doli proti vasi.

„Lenica, Lenica!“ kliče in šepa Valentin za njo. Se vé da, doteči je ne more, kmalo mu toliko odide, da je še glas njegov ne doseza, in na ovinku pri onih mogočnih hrastih mu izgine popolnoma izpred oči.

(Dalje prih.)

Plavice in slak.

Spisuje Ivan z Verha.

II.

Na Dunaji!

Slišite, gospod Anton, kmečki človek ima časi kaj čudne muhe, živinče bi se mu smijalo, ko bi se znalo. Jaz — pa Dunaj: ne vem kaj me je tja neslo. Ko so ljudje toliko kričali o razstavi, šinila je tudi meni nepotrebna misel v glavo: Hajdi Matija na Dunaj! Stare nimaš več, Bog te je jel zopet skozi véliko okence gledati, poklical jo je k sebi, in drugič če se gospodu Antonu ni zdela, pred dvemi leti ali kali, pot prebedasta in neumna. pa bi se tebi? S kratka, odločil sem se, da grem: oblekel sem dolge hlače, ne irhovine, černo suknjo in gladek klobuk del na glavo. Nalašč za to pot sem ga kupil in samo zavoljo cesarja, da bi mi ne dejàl, če me kje sreča: Ali pri vas še sedaj ne veste, da nosijo po svetu dolge obedernice iz sukna, in da za kosmate zajčjeke že malo kedó vé. Povém vam, opertal in opravil sem se, kakor se spodobi človeku, ki gre cesarja gledat; takó se moraš pripraviti, sem si dejal, da ga ne bo sram s teboj govoriti. Drugekrati se sam brijem, a takrat sem šel k Protarjevemu Marku in sicer sredi tedna. Toliko se mu je čudno zdelo, da se mu je ves čas roka tresla in da mu je dvakrat ušla britev v mojo brado. In ko sem mu povedal, da grem na Dunaj, moral sem še enkrat sesti, še enkrat me je namazal in z nova obril, da sem bil po obrazu polzek, kakor riba, ko jo iz vode vzemó.

Na Dunaj se pripeljem neko nedeljo zjutraj. Komaj stopim iz kolodvora, plane roj neznanih ljudi k meni, kakor muhe na med. Še svoje žive dni nisem videl nikogar, a vendar so silili v mé, kakor najstareji znanci. Ne vém, ali so bili sami bratje, ali kaj, le toliko vem, da so se vsi enako pisali: Gfélik, Gfélik, to je bilo slišati v eno mér, kako jim je bilo ime, ne vem. samo enega ali dva sem slišal razločno, da sta dejala: Tinsman Gfélik. Po vsi pratiki sem iskal sv. Tinsmana, pa ni ga bilo najti. Vi boste vedeli, mordà je kak krivoverski svetnik.

Veste, moja sreča, da sem vjel v grajščini, kjer sem služil v svojih mladih dneh za hlapca, sim pa tja kako nemško besedo. Ne vem, kakó bi se bil z njimi pobotal, sicer sem pa tudi le molčal in stopil pred nje, ter dejal: Bôs? — Na to primeta dva za navlako, ki sem jo nesel v rokah, v levi in desni, ter mi jo po vsi sili hočeta izpuliti, toliko da se pri tem ne sporečeta. To se mi je pa vendar že preveč zdelo. Domá sem slišal prislovico: „Kedor če na Dunaj, pusti naj trebuh zunaj“; nikoli pa, da mora tudi drugo vse, kar je seboj prinesel. Na enkrat me prime jeza, da porinem oba od sebe, enega treščim na levo v zid, kjer se je komaj še vjel, drugi na

desni pa je lopil znak na tla, ker ni bilo stene za njim. Ali je nastal šum in ropot in berž so me obstopili vsi Gféliki, ter jeli nad menoj režati. Razumel jih nisem, a mislil sem si lahko, da me ne hvalijo. A jaz sem se tudi moško odrezal, kolikor se je dalo, ter jim jel zabavljati, kakó jim more priti pri belem dnevu in v pričo toliko ljudstva na misel, pobrati poštenemu tujcu njegóve reči. In zdaj smo se še le sporazumeli! Veste, kaj sta hotela, gospod Anton? Mojo navlako sta hotela iz kolodvora v mesto nesti. „Bedaka!“ sem jima dejal, „preje bi mi bila povedala. pa bi tebi ne bilo treba pasti znak na kamen, in ti“, dejal sem druzemu, „bi ne bil takó neusmiljensko priletel na zid“.

A, to je druga, mislil sem sam pri sebi, če hočeta moje reči nesti, dobro, tù jih imata. Ako sta toliko prijazna, bi se vama nemara človek še celo zameril, ako bi jih ne dal. Še nekaj časa sta se pulila, a potem je vendar eden zaostal in en sam si naložil vse, kar sem bil prinesel seboj z doma.

Kakih dve sto korakov sva šla, ko se moj nosač po meni oberne, ter me vpraša, kje sem doma?

„Lej ga“, pravim mu, „čemu bi pa to rad vedel? Iz Pobidje vasi, če ti je s tem kaj pomagano“.

„To me ne briga čisto nič“, odverne mi, „ampak vprašam le, kje boste na Dunaji stanovali?“

„Ali nisi prismojen“, pravim mu, „pervikrat sem na Dunaji, pa naj bi že vedel, kaj, kje in kakó?“

„Torej idite z menoj!“

Nisva hodila dolgo, ko prideva do neke hiše, ter vstopiva v vežo, bi dejal, a lepo je bilo v tej veži, da v nobeni naših cerkvâ ni toliko zlata. Samo to mi ni bilo po volji, da me je moj nosač peljal k nekemu vojaku, ki je stal v veži. Sam ne vem, kedó je bil, ali general, ali kedó drug: le toliko vam povem, da je bil skoraj takó napravljen, kakor cesar in v roci je deržal palico z debelo kepo zlata na koncu. Zlodej, pravim si, vojašnice sem se že nekedaj bal, kakor škrat križa, pa kakor nalašč me pripelje ta človek simkaj, in že sem imel na jeziku, da med vojaci me ni misel stanovati, ko priverši po stopnicah doli roj gospôde, moških in ženskih, ne po vojaško, ampak po naše oblečenih. Če drugi prestajajo, mislim si, bom jaz pač tudi lehko. (Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

Marjetica. Izviren roman, spisal *A. Koder.*

(Dalje.)

Enoličnost zdi se nam ena izmed glavnih napak „Marjetice“. Prijetno je gotovo izprehajati se po ravnem polji z lepo obdelanimi njivami, po katerih se veselo gibljejo in pojejo ženjice in plevice;

prepelica se glasi izmed rumenega klasja in skerjanec gostoleva v jasni višavi; tam se prostirajo zeleni travniki s pisanimi cveticami posuti in urni potoki z bistro vodo in drobnim, belim kamenjem po dnu tekajo po njih. Koga bi ne veselil tak pogled? Ali človeško oko se s časom naveliča najlepšega pogleda, naveliča se zlasti ravnine brez konca in kraja. Slednjič jame hrepeneti po kaki višini; tu pa tam kaka kertina na polji, žitna kopa na njivi, to mu ne more dolgo zadostovati. Celo kak oblak bi si človek želel na nébo, dà vetra bi se oveselil, bliska in groma, samo da bi bilo že kedaj konec te neprenosne enoličnosti. Takó nekako se godi bralcu „Marjetice". Lepi, prijetni prizori se mu predočujejo zaporedoma; ali ti prizori so kakor znane kitajske slike, lepe, žive barve, ali brez sence. Mislimo si káko muzikalno kompozicijo, v kateri bi se verstili sami harmonični akordi; kakó bi slednjič uho hrepenelo po krepki disharmoniji, po kateri bi mu tolikanj bolj ugajala sladka harmonija. Človek je že tak! „Varietas delectat", ali kakor pravi Goethe: „Nichts ist schwerer zu ertragen, als eine Reihe von schönen Tagen". Jasno nebo po oblačnem, mir po nepokoji, svetloba in senca, žalost in veselje: to ustreza človeški naravi; to zahtevamo tudi v vsakem umetniškem delu, v drami, romanu in povesti.

V „Marjetici" so sami „dobri ljudje": to ni nikakoršna napaka. Dokazov imamo dovolj, da se dá iz samih blagih značajev ustvariti najbolj zanimljivo in ginljivo umetniško delo, prava tragedija. Ali pisatelju, ki dela sè zgolj dobrimi značaji, ogibati se je najskerbneje nevarnosti, da ne zabrede v enoličnost.

Dalje se nam zdi potrebno, da opozorimo g. pisatelja še neke druge slabosti, ki, po našem mnenji, jako kazi njegóvo „Marjetico". To je prav, da pisatelj kaže serce, celó navdušenje do svoje, zlasti glavne osebe, do katere bi nam rad zbudil nagnenje, ljubezen. Sam jo mora rad imeti, ako hoče, da jo bode bralec rad imel; ako vidi bralec, da se pisatelj sam ni ogrel zanjo, kakó bi se on zanjo zanimal? Ali ta pisateljeva ljubezen se ne sme nespametno kazati. To je čisto naravno, da ima mati rada svojega otroka, da se ji vidi pridno, pametno, lepo; ne bodemo ji zamerili, ako nam ga rada pokaže, pogosto o njem govori; ako nam ga tu pa tam malo pohvali; še to nas ne moti, da ga rada lepo oblači, da jo veseli, če nam sinek, hčerka ugaja; to je vse prav.

Ako nam pa kaže neko otročjo zaljubljenost v svoje dete; ako dela z njim kakor deklica sè svojo „puničko", ki jo vedno pestuje, v eno mér preoblači, ki jo vsakemu, kedor pride, kaže, hvali, kako je lepa, da nič takega! Vedno jo objema, poljublja, skače in pleše z njo, kakor nora. Tako ne sme delati mati sè svojim otrokom, in tako tudi nočemo, da nam dela pisatelj sè svojo junakinjo. In če dela tako, kaj s tem doseže? Ravno nasprotno temu, kar je namerával. Bralec se s časom naveliča take otročje igre, nemiren postaja, slednjič nevoljen. Bojimo se, da bi se ne godilo takó tudi g. Kodru in njegovi „Marjetici".

Sploh se nam zdi g. pisatelj malo srečen v karakterizaciji svojih oseb. Vsem bi želeli nekoliko več kervi in — kosti. Stari mlinar se nam res zdi s konca prava gerča; prav pošteno se zadira nad ženo, sinom in družino. Mislimo si: to bode boj in ropot, kader se zares spoprimeta oče in sin: iskre se bodo kresale; radovedni smo, kako se bode boj končal. Kaj se bode moralo pač zgoditi, da se mož omeči, ter dovoli sinu vzeti si „beračico" za ženo? In če se ne omeči, kakor vse kaže, kaj potem? Uboga Marjetica! Nič se ne bojte; mož ni tako terd, kakor se dela, kakor si ga vi mislite. Sin gre z doma, v mesto; oče se dolgočasi, mati nekoliko podreza in hudi mlinar gre v mesto sina iskat. To izpreobernenje si je g. pisatelj vendar malo preveč olajšal. Čuden je tudi Stefan; lep mladenič je res ta Stefan, zlasti kader ima svoj nedeljski „kastorec" na glavi, govori tudi prav lepo, prav ljubeznjivo sè svojo Marjetico; blaga, čista je njegova ljubezen; on ne gleda na bogastvo; samo da bi bil mladenič nekoliko bolj odločen, rezen in resen. Ko smo najbolj radovedni, kaj bo storil zdaj, glejte ga, ki pobegne, nikomur ne povó kam, tudi svoji Marjetici ne. Še to mu ne pride na misel, da bi pozneje poročil svoji nevesti, kje je in kaj je iz njega. Pri Srakarji nam ni nič prav jasno, kakó sodi o ljubezni svoje hčerke do bogatega mlinarjevega sina. Videti je, da mož sam prav ne vé, kaj naj bi mislil, da čaka, kakó se bode stvar zasuknila. Vesel je, da hodi mladenič vasovat k njegovi hčeri; njej pa potem prigovarja, naj si ga izbije iz glave. Da hodi vedno „bosopet" in tabak kadi, to ni nič napačnega, samo ne zdi se nam primérno, da nam g. pisatelj to takó pogosto povdarja. Tudi o tistih dveh kozicah se govori časi brez posebne potrebe, in tistega ljubega „ječmenčka", ki mu je poleg Marjetice največe veselje, siti smo slednjič do gerla. In vse te slabosti in napake izvirajo od tod, ker ni imel g. pisatelj vedno pred očmi zlate resnice: „Omne nimium vertitur in vitium."

Težko je povest dobro začeti, še teže končati jo tako, da je bralec s koncem zadovoljen. Marjetica umerje pred poroko. Zakaj? Čudno vprašanje! Prehladila se je, zbolela in umerla. Kaj se to ne zgodi tolikokrat v življenji? To je žalostno, ali kaj se hoče, takó je. Takó je res v življenji, in žalostno je tudi. Ali drugače je v umetnosti. Tu ima umetnik, pisatelj življenje svojih oseb, tako rekoč v svoji roki, kakor jih je on tudi ustvaril; on nam je zanje odgovoren. Ne sme torej delati z njimi, kakor se mu zljubi; morebiti zaradi večega „efekta". Konec mora imeti svoje korenine v vsej povesti, ne da bi pisatelj nazadnje stvar zasuknil, kakor ga je ravno volja, samo tedaj bode povest zares, „organična" celota. Nam je čisto nedoumno, zakaj je morala Marjetica (Marjetica v povesti) tako nanagloma umreti; to je estetičen uboj, ki ga ima g. pisatelj na vesti. Nič ne brani, da bi vzela svojega Stefana, da bi prav srečno živela z njim in otroke pestovala.

(Konec prih.) *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Modri **Pav. Solarić** (roj. 1781., † 1821.), je spisal v Benetkah: „Zemljeopisanije“ in „Pominak knižeskii“; ali njegóvih učenih spisov še takrat Serbi niso mogli prebavljati, zato on ní mogel koristiti v tisti meri, kakor je bil dostojen. Bil je siromak, a ljubil je takó goreče svoj narod, da ní hotel kakor odpadnik oditi na Nemško ali kam drugam, kjer bi bili njegóve spise radi prebirali. Romanopisec **Atan. Stojković** (1773.—1830.) je spisal dva romana: „Kandor“ in „Aristid i Natalija“ in pervo serbsko fiziko. O **Luk. Mušickem** (roj. l. 1777.) smo že govorili (stran 80.) Omenimo še pisateljev, kateri imajo tudi mnogo zaslug, in ti so: **Grigor Terlajić** (1766.—1811.); **Joakim Vujić** (roj. l. 1772.); **Dan. Medaković**; **Dim. Davidović** (1789.—1838.) in **Milovan Vidaković** (1780.—1844.). M. Vidaković še danes sluje sè svojimi romani. V tedanjem časi je pač bilo najbolje pisati romane. Vidaković jih je dokaj spisal, n. p.: „Istorija o prekrasnom Josifu“, „Usamljeni junoša“, „Velimir i Bosilka“, „Ljubav k mladoj muzi srbskoj“, „Ljubomir u Elizijumu“, „Mladi Tovija“, „Iva Zagorica“ i. t. d. Gotovo ní danes starega Serba ali Serbinje, katera ne bi brala kakega Vidakovićevega romana. Izmed vseh teh sta pisala E. Janković in M. Vidaković še v najbolj čistem jeziku.

4. Obradovićevo idejo je srečno izvêl **Vuk Stefanović Karadžić**, kateri ima za serbski jezik in slovstvo največ zaslug; on je reformator kirilice in preroditelj serbskega slovstva.

Vuk se je rodil l. 1787. v vasi Teršiču v jadarskem okraji današnje Serbije. Ker za njega ní bilo še šol po Serbiji, učil se je brati in pisati pri nekem sorodniku in v samostanu Tronoši, in bil je že l. 1804. za pisarja pri nekem Čurčiji v Jadru. Ko je pa domoljubni Čurčija spuntal ves jadarski okraj zoper Turke, sprijeli so se v Jadru Turki se Serbi; Turki so zmagali in se polastili Jadra. Ali v tem času je nenadoma umerl verli Čurčija, in mladi Vuk je izgubil svojega gospoda. Po kratkem premisleku je pobegnil Vuk v Austrijo v Karlovce, kjer se je malo nemškega jezika naučil in živel v velikem siromaštvu; zaradi tega se je vernil v Serbijo, in je bil zopet za pisarja, ali kratko časa. Ker se je l. 1808. odperla v Belem gradu „Velika šola“, to je akademija za vse tri fakultete razen medicine, zapustil je Vuk pisarsko službo, ter je hodil nekaj časa v veliko šolo, ali zbolel je takó hudo, da je ostal do smerti hrom na eno nogo, in da se je moral podpirati z bergljo. L. 1813. je zopet zapustil Serbijo in se napotil na Dunaj. Na Dunaji se je seznanil z Davidovićem in Frušićem (ki sta izdajala list: „Srbske Novine“) in s Kopitarjem, učenim jazikoslovcem in arheologom one dôbe.

(Dalje prih.) *T.*

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Pod kostanjem.

7.

Sèrce drôbno moje
  Od vesêlja vtríplje,
Mladi cvet kostanjev
  Vêtrec náme vsíplje.

Tudi v mojem serci
  Mladoletje sije:
V njêm se je razcvêla
  Roža poezíje.

Kôstanj, cvetni venec
  Têbi že odpada,
V serci mojem roža
  Bode večno mlada!

8.

Da slikár sem, slíkal
  Tvojo bi lepôto,
Da kipár, jo vdíhnil
  V mramorja belôto.

Kralj, bi zlato krono
  Têbi dèl na glavo,
Bogatin bogastvo
  Trosil ti v zabavo.

Pesnik vbog, poklanjam
  Têbi pesni same —
Oj, ozri prijazno
  Nánje se in náme!

9.

Ko pozvàl svetôve
  Bog je iz temíne,
Ték pričel je svetne
  Bil se zgodovíne.

Záme zgodovína
  Ték je svoj pričela,
Ko pogleda náju
  Pervič sta se vjela.

Od takrat jaz brojim
  Dneve, mesce, leta,
Od tedàj presrečna
  Duša je poeta!

10.

Lástavice hítre
  V vás so priletéle,
Znašati nevtrudno
  Gnezda si začéle.

Delo bode, tice,
  Skoro dokončano,
Vam, mladíčem varno
  Domovanje dano.

Jaz ga nimam kraja,
  Šator da postavim;
In družíci, sêbi
  Miren dom pripravim.

11.

Oh, zasúla rano
  Otca mi lopata,
Smert mi vzela zgodaj
  Drazega je brata.

Mater sivolaso,
  Sêstro rožnolično,
Nji samo in têbe
  Ljubim še resnično.

Mati moja rádost,
  Sêstra je družíca,
Mojemu pa sèrcu
  Ti si vladaríca.

Jos. Cimperman.

Rosana.

IV.

Pravega verta ní imel Skalarjev grad, samo proti večerni strani je bilo nekoliko ravnega prostora; a tu ni bilo videti prijaznih gredic s pisanimi cveticami, med katerimi se prijetno vijó z belim, drobnim peskom posuta pota: zastonj bi bil tu iskal plemenitega drevja in germovja. Redka, kratka trava je tu neveselo rasla po peščenih tléh in okrog je bilo navadno gozdno drevje, robidovje in drugo ternje, ki je sezalo notri doli do pod griča. Malo prijazen, skoraj odljuden je bil ta prostor, kakor grad, kakor grajski gospodar. Med drevjem tu se je odlikoval star, visok, košat hrast, stoječ nekoliko naprej od drugih drevés, kakor da bi notel biti z njimi v versti. V njegóvi senci si je bil postavil Skalar mizico s klopčico za enega samega človeka.

Bilo je na večer, lep zgodnjejesenski večer! Solnce se je bližalo zatonu, ko je Skalar sedel na klopčici pod hrastom. Skalar ni bil sanjač; malokedaj ga je videl kedó zamišljenega: zdaj pa je vse kazalo, da je zamišljen. Vsak človek ima trenotja, ko ga, hoti ali ne hoti, obidejo, obsujejo misli, prijetne, neprijetne, to ni v njegóvi moči. Vse je bilo mirno in tiho okrog, samo zdaj pa zdaj je zaukal kak pastir pri čedi, ki se je pasla po sternišči pod gričem. Lep razgled je imel Skalski gospodar proti zahodnji strani; ozka dolina, zeleni griči ob stranéh daleč, daleč pred njim sinje goré, in za njimi so snežniki visoko v jasno nebo molili svoje bele glave.

Nekoliko časa je Skalar, morebiti radostno, gledal to lepoto; potem pa je naslonil na roko glavo in globoko se zamislil. Sam je bil, in čutil je, da je sam, morebiti še nikedár takó. Vse življenje, kar ga je imel za seboj, zdelo se mu je takó prazno, pusto, ničevo; vse njegóvo življenje, vse človeško življenje! In vendar, česa je pogrešal? Zdrav je bil in krepak; ostrozóba skerb mu ni glodala serca; dovolj, obilo dovolj je imel posvetnega blaga, mnogo oko je zavidno gledalo bogatega moža: a on je zavidno gledal siromaka, ki se v potu svojega obraza trudi in ubija za ženo in otroka!

In spominja se časa, ko je bil srečen, ko bi ne bil menjal z nikomur na svetu. Tedaj ni bil sam: ljuba družica je bivala poleg njega; s trudom in bojem si jo je bil pridobil. Bil je čislan zdravnik, bil je celo na glasu učenjak; duh njegov je neutrudno izsledoval narávine skrivnosti, in ne brez uspeha. Njegóvo imé se je s čestjo imenovalo v učenjaških zborih, in vendar glavno delo njegóvo, v katerem je reševal imenitno vprašanje, ni bilo še zagledalo belega dné. Njemu je posvečeval, kolikor mu je prostega časa puščal težavni zdravniški stan — njemu in pozneje družici svoji. Kratka sreča, kratke sanje! Nič posebnega, nenavadnega, vsakdanja prikazen; a on je mislil, da je nezaslišano, kar je njega zadelo. Žena je bila

njega nevredna. Nič dvoma; v rokah je imel dokaze njé nezvestobe. Ni se dolgo pomišljal in ukrepal, vajen je bil naglo ravnati. Pahnil jo je od sebe, izstergal si jo iz serca: in mesto, kjer je prej ona v njem kraljevala, bilo je prazno poslej; slava mu ga ni izpolnila, ne bogastvo.

V take misli vtopljen začuje stopinje za sabo; od grada se mu je bližal nekedó. Oberne se, in oko se mu zvedri, ko zagleda Rosano pred sabo. Zahajajoče solnce je sè svojimi poslednjimi žarki obsévalo njeno lepo, bledo obličje.

„Ti, Rosana?“ ogovori jo Skalar z nenavadno mehkim glasom. „Pozno je že. Slaba si še, večerni hlad ne dé dobro ravnokar ozdravelemu človeku: ko bi se povernila bolezen!“

„„Gospod““, odgovori mu deklica s hvaležnim pogledom na svojega dobrotnika, „„nič se ne bojte, zdrávo in krépko se čutim, da še nikedar takó, hvala vam, ki ste takó po očetovsko skerbeli za ubogo tujo siroto““.

Beseda „gospod“ je bila nekako čudno spekla Skalarja, ravno v tem trenotji, sam ní vedel zakaj: takó okorno, merzlo, brezčutno se mu je zdelo to ime, katerega je bil vendar takó vajen! Vendar premaga se in vpraša jo prijazno:

„Kaj želiš, Rosana? videti je, da imaš nekaj na serci, govori!“

„„Pač imam nekaj na serci, že več časa, gospod; samo da ne vem, kakó bi povedala, da bi bilo prav. Jaz ne znam lepo govoriti; saj veste, káko je bilo moje življenje do tedaj, ko ste prišli vi in me rešili. In vendar bi takó rada znala lepo govoriti, ravno zdaj: zdaj ko slovo jemljem od vas in bi se vam rada, takó rada, serčno zahvalila““.

„Slovo jemlješ?“ vsklikne Skalar prestrašen.

„„Dà, slovo, dragi gospod. Jutri zjutraj moram odtód. Videla sem vas, da sami tukaj sedite. Mislila sem si: Bog vé, ali bom imela jutri táko priložnost z vami govoriti, in takó sem se vam približala““.

„Jutri moraš odtod? Kedó te sili?“

„„Nihče me ne sili, ali takó mora biti, to čutim, gospod!““

„Ali sí se naveličala življenja pri nas, ali česa pogrešaš? Pusto je res pri nas, samotno, dolgočasno, rad verjamem: ti si mládo dekle, rada bi družic, iger, veselic: samo reči ti je treba in precej jutri bodo deklice iz vseh bližnjih vasí tukaj zbrane okolo tebe. Skakajte, plesajte, razgrajajte, vse razbite, razdrobite, pokončajte, samo da bo veselje! Tudi jaz rad gledam vesele obraze. To ti že rad verjamem, da si se naveličala vedno gledati zgerbančen obraz, pogovarjati se s pustim starcem!“

„„O ne govorite takó, prosim vas, dragi gospod; to me boli, prav v serce me boli. Kakó bi kaj takega mislila; saj vi ste toliko zame storili, kakor nihče na svetu — razen moje matere! Bojim se samo, da bi se vi ne naveličali mene, če ne še zdaj, pa pozneje. Kaj sem jaz vam, kaj vam morem biti? Greh bi se mi zdelo, ko bi vam še dalje nadlego delala. Bolje, da grem, predno me sami

izženete iz hiše. Jaz nimam dóma, gospod: po svetu se moram klatiti in ubijati, kakor voda od kamena do kamena"".

„Tebi se toži po tvojem prejšnjem stanu, kakor vidim, ne moreš ga pozabiti".

„„O ne takó, gospod! Da ste me rešili tega strašnega življenja, zato sem vam najbolj hvaležna. Nikedar več, raji v vodo, kjer je najglobočja!""

„Kakó torej hočeš živeti? Nepošteno vendar ne, upam, kaj?"

„„Jaz ne vem, gospod, kaj je nepoštenost: vendar zdi se mi, da dosedaj nisem ničesar storila, da bi me moralo sram biti; in takó hočem zanaprej živeti; drugače bi ne mogla"".

„Ali s čem si hočeš kruha služiti? Človek mora vendar jesti in za delo se mi zdiš prešibka, kedó bi te vzel v službo?"

Na to Rosana nekoliko časa nič ne odgovori. Bila je vidno v zadregi. Slednjič se ujunači in izpregovori:

„„Nikoli še nisem prosila; druzega bi tudi ne mogla, ali vas, sama ne vem, kakó je to, vas nekako lahko prosim"".

„Nič prositi, kar govori, česa želiš; vse ti storim, samo da je v človeški moči".

„„Moja največa, edina moja tolažba je bilo petje, in tudi na kitaro sem nekoliko znala. Imela sem jo, ali ostala je tam, pri mojem nekedanjem gospodarji"".

„Saj ni da bi morala ravno tista biti, kaj? Če pa hočeš, tudi jo dobim, ko bi mi bilo prehoditi pol sveta".

„„O ne, vsaka je dobra"".

„Jutri jo bodeš imela, toliko moraš že počakati".

„„O potem je pa vse dobro. Hodila bom po deželi od mesta do mesta, ne! od vasi do vasi, od hiše do hiše. Vstavila se bodem pri vsakih vratih: povsod je dobrih ljudí, ki bodo radi poslušali ubogo siroto, dasì bodo žalostne njene pesmi: veselih ne znam, gospod: jaz morem samo peti, kakor mi serce veleva"".

„Kje si se pa učila takih pesmi?"

„„Da jo le enkrat slišim, pa jo znam, samo da se mi prilega; časi mi pa tudi sámi pride kaj na um; saj peti je takó lahko, gospod, sámo da je serce polno, potem se samo poje. Kje so se pa tiči učili? in vendar takó lepo pojó!""

„In kader dobiš kitaro?"

„„Dejala vam bom: z Bogom, prav iz serca: z Bogom — in pojdem"".

„Nič te ne pregovori?"

„„Nič, gospod; takó mora biti"".

Neka ostra bolečina je v tem hipu Skalarju serce izpreletela: sprijazniti se ni mogel z mislijo, da ne bode nikoli več videl té deklice, užalilo se mu je, da ji je tuj, kakor vsak drug človek. Privadil, tako privadil se je bil ljubeznjivega otroka, težko mu je bilo misliti, kako bo mogel zanaprej živeti brez nje. Skoraj nevedoma zgrabi rumeni list, ki je bil s hrasta padel na mizico pred njim,

ogleduje ga nekoliko časa, kakor da bi hotel skriti svoje ginotje, pekočo bolečino, potem ga kakor jezen zmane v roki ter zažene stráni, in reče s terdim, skoraj osornim glasom;

„Pojdi, kamor te je volja, ti si nehvaležna!“

Prehuda je bila ta beseda ubogi deklici. Zderzne se sirota, solze ji zalijo oči, jok ji brani govoriti. Hudo je bilo možu, takoj je čutil, kako terdo, krivično jo je sodil; ali beseda je bila izgovorjena, izprožena pušica ji je v serci tičala. Rad bi bil poravnal svojo krivico, ali tudi njemu ni hotela iz ust beseda. Obá molčita nekoliko časa. Slednjič izpregovori Rosana:

„„Nehvaležna nisem, gospod; Bog mi je priča, da nisem, serce mi je polno kvaležnosti; ali kaj hočem? Pri vas ne morem dalje ostati; za deklo vam ne morem biti; sami 'ste rekli, da sem prešibka; in kaj bi vam mogla biti druzega? Pustite me, naj grem po svetu; ali predno grem, dajte mi prijazno besedo, prijazen pogled; hudo bi mi bilo, ako bi se morala tako ločiti od vas.““

In približa se mu ter podá mu prijazno roko. Mož prime roko ter govori z mehkim glasom:

„Nisem te hotel žaliti, Rosana; sam ne vem, kako mi je mogla uiti taka beseda. Če ne more biti drugače, srečno hodi. Pesmi svoje poj po deželi ljudém; ali časi se spomni tudi ubozega, starega moža, ki samotari tam v odljudnem Skalnem gradu, ki nima žive duše na svetu, da bi ga rada imela, ljube roke, da bi mu, kader pride čas, zatisnila trudne oči. Spomni se časi, da bi tudi on rad slišal tvoje pesmi; bile bi mu tolažba na stare dni, on je tako potreben tolažbe!“

Mož ni mogel dalje govoriti: oberne se v stran, rosne so mu bile oči, ki niso že tako dolgo vedele, kaj so blagodejne solze. To je bilo preveč Rosani; milo se ji je storilo v serci, težko se je premagala. da ni skočila k njemu, oklenila se mu vratú ter zjokala se v njegovem naročji.

„„Jaz ne pojdem!““ reče mu čez nekaj časa.

„Kaj hočeš torej storiti, sirota moja?“

„„Pri vas bom ostala, dokler me boste terpeli poleg sebe.““

„O, ti si dobro dete, Rosana! Pri meni torej hočeš ostati; skupaj bova živela. skupaj se igrala; po rokah te bodem nosil. vsako željo ti hočem izpolniti. Drage obleke, zlata in biserov, vsega ti hočem prinesti, kar ti more razveseliti oko in serce. Nobena deklica ne sme biti tako lepa, tako srečna in vesela, kakor je Rosana tam v onem tamnem, odljudnem gradu poleg sivoglavega odurnega starca, ki jo hrani in čuva, kakor čarovnik zakleto kraljičino.““

„O, tako ne smete govoriti, gospod! Jaz nisem kraljičina, ne zakleta sirota sem in bivam rada pri vas.“

„„Če si res rada pri meni, kakor praviš, stori mi še to, česar te prosim: ne rekaj mi „gospod“, neprijetno mi je to ime iz tvojih ust.““

„Kako pa naj vas imenujem, da bode prav; kàj nisem vaša in vi ste moj gospod?“

„Reci mi: stari prijatelj, reci mi: stric; kakor hočeš, samo tiste gerde besede ne!“

Ubogi mož se ni upal izreči imena, ki mu je bilo na jeziku, ki ga je bila polna vsa duša njegova, sladkega imena — oče!

(Dalje prih.) *B. M.*

SPOMINI S POTA.

Pisal Fr. Poljanec.

I.

NA KRAŠKI ZEMLJI.

(Dalje.)

Po nekih vegastih stopnicah pridemo do vrat, pred katerimi je pri majhni mizici sedel star čestitljiv mož. Položivši predenj svoj óbol vstopimo v velik, za silo razsvetljen prostor, katerega je bilo pa občinstvo do malega že napolnilo, stari in mladi, moški in ženske vse vprek. „Dvorani“ se je pač videlo, da je stavbenik ní namenil za hram modricam, toda vse, kar bi bilo moglo koga motiti, bilo je umetno prikrito raznimi preprogami in gerbi, zastavami in napisi: a vse to, kakor tudi pročelje gledališnega odra je bleščalo — da ne rečem kričalo — v belo-modro-rudečih barvah. Vse narodno! Po sredi so bile postavljene dolge klopí, spredaj pa tudi stoli raznih barv in raznega dela. Klopí so bile vse zasedene, nekaj stolov spredaj pa je bilo prihranjenih za župnika in za nas, ki smo prišli v njegóvi družbi. Jaz sem se usedel nekoliko v stran, takó da sem lehko videl na oder, ob enem pa tudi imel prost pogled po občinstvu. Kmalu potem ko posedemo, začne se zagrinjalo na odru, sicer malo nerodno in počasno, motati navzgor. Pred nami stojí kacih dvanajst pevcev, večinoma kmečki mladeniči in mladi možje, pa tudi gospod kaplan je bil med njimi in še dva ali trije drugi v gosposkih suknjah. V občinstvu, ki pa tudi že preje ní bilo preglasno, nastala je zdaj tišina, kakor v cerkvi pred pridigo. Izmed pevcev stopi eden — bil je učitelj — za korak naprej, pogleda po pevcih, zamahne z roko in iz krepkih gerl zagermí naš „Naprej“, katerega, dasì ni več nov, človek še zmerom rad sliši, ako se poje takó čutjeno in navdušeno, kakor so ga ta večer peli Kraševci. Pevci izpojó. Ploskanja in klicanja ni konca ni kraja. Morali so ga ponoviti, a zdaj niso peli sami pevci, pelo je tudi občinstvo po dvorani. V tem pa ní bilo nič narejenega, prišlo je kar samo po sebi. Nekedó izmed poslušalcev je začel bolj potihoma, drugi za njim in takó naprej, kmalu je veršelo in donelo po vsej dvorani.

Meni je to bilo kaj novega, a ne mogel bi reči, da mi to na tem mestu in od teh ljudí ní bilo po volji.

Ko se je občinstvo, ki je iz poslušalcev takó nenadano hitro prestopilo med izverševalce, nekoliko pomirilo, začne se zastor zopet hrupno vzdigati. Na odru je stal učitelj z goslimi v roci in trije pevci. Peli so narodno pesem, ki je znana pod imenom „Zagorska", a učitelj jih je spremljal na goslih. Moški glasovi in gosli so se čuda lepo vjemali. Pevci sicer niso bili Bog vé kakó izšolani, ali peli so dobro in kar je bilo največ vredno s pravim notranjim čutom; videti je bilo, da so dobro umeli, kaj je hotel neznani pesnik in skladatelj v besede in napev vložiti, ter so to znali tudi primérno izraziti. Ljudstvo je poslušalo v vidnem genotji, takó da je na koncu celó pozabilo pohvaliti pevce. Še le ko so ti odstopili in je zagrinjalo zaropotalo v svoj navadni položaj, zdramilo se je, rekel bi, ter prejšnjo zamudo obilno popravilo.

Nastal je daljši presledek, kajti sedaj je bila na versti igra, za katero je bilo na odru treba večih priprav. Igrali so burko „dva prijatelja", katero je gospod kaplan prav srečno iz nemščine na domača tla presadil. Igralke in igralci so storili pošteno svojo dolžnost, nekateri celó nepričakovano dobro. Todà bolj nego igra in predstavljalci zanimalo me je občinstvo. Takó hvaležnih poslušalcev bi želel vsem glumcem. Ne samo vsak dovtip, vsak smešen položaj, temveč vsaka beseda, ki je le količkaj na šaljivo cikala, sprejeta je bila s terzajočim veseljem. Ne daleč od mene je sedel majhen, dobro rejen mož drobnih oči in na kratko ostriženih lâs. Ta mož se je neprenehoma takó glasno in od serca smijal, da sem ga v résnici zavidal. V roci je deržal velik rudeč robec, ki je bil na zadnje že ves premočen, ker z njim si je brisal skrite óčece. ki so bile ven in ven solzami zalite.

Po igri smo čuli zopet nekaj petja, namreč Ipavčevo „Domovino", ki je posebno dopadala in potem še po verhu Nedvedov „Mili kraj". Ena in druga teh pesmi je polna melodij; vsak slovenski poslušalec, če tudi ní strokovnjak v glasbi, jo lahko razume, vsak hitro čuti, da je to cvet iz domačega verta, da je nekaj njegóvega: to mu govori k sercu, to ga bóža in ob enem povzdiguje. In ravno s tem se mi je „beseda" na Krasu prikupila, ker je vse, kar se je predstavljalo, govorilo in pelo, bilo primérno poslušajočemu občinstvu. Naši pevovodje — po deželi še bolj kakor po mestih — zagrizejo se najrajši v težke, malo ali nič melodijozne skladbe, ki imajo svojo moč in vrednost v „akordih". Kaj tacega zanima samo poslušalca, izobraženega v glasbi, mi drugi nevešČaki ostajemo popolnoma hladni; pogostoma sem celó opazil, da samih pevcev taka pesem ní ogrela. Dostikrat bi človek sodil, da oni sami niso razumeli ne pesnika, ne skladatelja. Kaj pa še le kmečko občinstvo? Tak človek posluša in posluša, zmerom se nadeja, da pride kaj zanj umljivega, časi se

napev tudi zaletí na kako melodijo, človek pazno vleče na uho, toda v tem hipu se zopet vse razletí in razbije. In ravno pri veselicah, namenjenih priprostemu ljudstvu, morali bi se bolj ozirati na melodijozne skladbe, nego dosle. Naše občinstvo po kmečkih čitalnicah, ko bi imelo za to kaj sprejemnosti, moralo bi že skoro bolje poznati Jelena in Vašaka, Križovskega in Tovačovskega, nego svoje lastne skladatelje: Ipavca, Vilharja, Maška in druge. Daleč doli na Hervaškem sem čul prepevati Vilharjeve skladbe, katerih nikedar nisem čul v Ljubljani, ne nikjer drugod domá.

Pa vernimo se zopet k besedi.

Zadnji glasovi poslednje pesmi so nam še zveneli po duši, ko stopi pred nas ljubeznjiva prikazen, ki si je pervi mah, še predno je odperla usta, osvojila vsa serca. Bila je vitka deklica cvetočega obraza, z globelicama na licih. Dve težki kiti kostanjevih las je imela liki krono oviti okrog glave, a iz lepih, mirno gledajočih očí ji je sijala nedolžnost. Deklamovala je času primérno Boris Miranovo „Turki na Slévici". S perva se ji je glas malo tresel, stavke je izgovarjala nekoliko preveč presekano, ali že pri drugi kitici se je ujunačila, jasno in čisto so ji vrele dobro naglašene verstice iz zgovornih ust, in besede pesnikove prihajajoče iz občutnega serca zadele so tudi prave strune v sercih poslušalcev. Od kitice do kitice je raslo zanimanje v občinstvu, in ko je deklamovalka končala, stermelo je še nekaj časa in čakalo, kaj tacega bi bilo mendà poslušalo ves večer. Ko pa deklica, lehko priklonivši se, odstopi, zagermí dvorana glušečega ploskanja, ki ní hotelo prenehati, predno se ní deklica zopet pokazala. „Še enkrat, še enkrat", klicalo se je od vseh straní in res ní bilo poprej mirú, predno ní ponovila deklamacije. Marsikedó se bode mordà izpotikal na tem, rekši: deklamacija se ne ponavlja. Res je, jaz tudi nisem še kaj tacega videl, ali tukaj je to bilo drugače. Pesem je vsem dopala, vse jo je želelo čuti v drugo in deklamovalka je bila tudi pripravna ustreči občni želji. Bili smo že taki skupaj, in kedó nam more kaj?

Kar sem prej omenil, gledé na izbor pesem, velja večidel tudi za deklamacije. Bil sem navzočen, ko se je po čitalnicah pred zgolj kmečkim občinstvom deklamoval Orest, Medea, Pevčeva kletev, prizori iz Marije Stuart, iz Viljema Tella i. t. d., deklamovalo se je pravim — ali ne prašajte me kakó. Ne samo da deklamovalec sam dostikrat ní razumel pesnika, kar mu človek naposled tudi ne more vselej zameriti, pa denimo, da bi ga tudi bil razumel, in ko bi bil deklamovalec pervi umetnik iz dvornega gledališča — ne more ga umeti *to* občinstvo. Ní vse za vse!

Konečno še enkrat nastopijo pevci in zapojó „venec narodnih pesmi", ubran in povit po gospodu Kocijančiču, če se ne motim. Tudi to točko so izveršili na splošno zadovoljnost. Beseda je bila končana.

(Konec prih.)

POTERGANE STRUNE.

III.

Dva dni je minulo in ves ta dolgi čas ni bilo Lenice nikjer nikod na izpregled. Zjutraj, ko je šel mimo Brodarjevih, bilo vse tiho in mirno, nikogar ni bilo na dvorišči, nihče mu ni voščil »bro jutro!“ in zvečer ni stal nihče na pragu, da bi se mu prino nasmejeval. Kakor da bi bilo pri Brodarjevih vse izmerlo!

Tretji večer po tistem nesrečnem prepiru je bilo. Valentin ne re zatisniti očesa. Prevroče mu je pod streho, na dišeči mehki rvi, ravno kar pokošeni. Ven, pod milo nebo, na vert za hišo ǝ v kopico merve, ter prične preiskavati razna, skrivna kota svoa serca in našel je mnogokaj, o čemur se mu prej še dozdevalo in tò bolest, ki mu sedaj kerči dušo. Bog vedi, čuti li jo ali jo čutil kedaj kje kak nesrečen človek?

Pa kaj je to? Ni to nek znan glas? Ali je slišal prav, ali ? Nič se ne zmeni, neka nerazumna moč postavi ga z viškoma noge. Operta se, ter stopa, kolikor mogoče previdno, po perstih vert in od tod po stezi za verti pa na drug konec vasi. Za ›darjevim vertom se ustavi, preleze leso, ker odpreti se je ne upa, ga škripanje ne izda, ter gre po vertu dalje proti hiši.

Dà, prav je slišal; otožna pesmica se glasi po tihi noči, taka, ʒoršne je on piskal po paši, tacih je tudi Lenico učil. Nihče ıg jih ne zna. Nek star berač, Bog vedi, od kod je prišel, ta je naučil. Pesem je njegóva, Valentinova melodija, in piščal, .i ta je njegóva! Po glasu jo pozna, on jo je naredil. A takó žen, takó mil se mu njen glas ni zdel nikoli, toliko da mu solzá ɔči ne izvabi.

Videti ni moči, noč je pretemna. Valentin postoji malo na tu, potem pa gre varno dalje, pa naenkrat, po dveh ali treh koih, prestane petje. Lenica — kedó drugi more biti — je začula n. Prav blizo pod oknom je Valentin že, ko piskanje umolkne; avi se tudi on, ter derži sapo nase, da bi ga naposled celo ta ne ala, ker okno je gotovo odperto, pri zapertem bi se ti mehki glai ne slišali takó daleč po vasi.

Dolgo čaka, vse je tiho, naposled se celo okno zapre z neim šumom, kakor bi se bilo zaperlo nalašč.

Zopet malo počaka, potem šepeče kvišku:

„Lenica, Lenica, jaz sem tu, Valentin!“

A nič odgovora.

„Ko bi te smel glasno poklicati!“

Dalj časa ugiba, ali naj bi šel, od kodar je prišel; kar mu šine

dobra misel v glavo. Pripogne se k tlom, ter lušči od zidu doli pri zemlji male koščeke, zdrobi jih še drobneje, ter počne počasi druzega za druzim na lahno kvišku v okno metati.

Res, čez malo časa se okno odpre in Lenica pogleda skozi.

„Jaz sem tu, Valentin!“

„„V miru me pusti, pa domu pojdi!““ zašepeče Lenica z okna doli, ter zapre okno.

Kaj bi sedaj počel! Ali bi šel? Ne, še enkrat hoče svojo srečo poskusiti, ter ji povedati, kakó hudo mu je, in kakó dolgočasno in tesno pri sercu, sam ne vé kakó in zakaj, pa prositi jo še hoče, naj pride jutri na pašnik gori k njemu, ker ji ima nekaj povedati.

In res, še enkrat verže peska kvišku in še enkrat se okno odpre, pa šepetaje mu Lenica zapreti: „Valentin, idi, ako ne, doli k očetu pojdem klicat jih, da izpusté psa iz verige“.

In Valentin otide.

Drugo jutro je kaj zgodaj živinčeta odklenil. Sredi vasi, pri koritu jih je napajal, ter jim zvižgljal; človek bi mislil, bolj veselega, bolj srečnega človeka ni pod solncem. Kar mu nekedó polož od zadaj roko na ramena.

„Lenica, Lenica!“ vsklikne Valentin, ter zgrabi njeno roko kakor bi jo moral prideržati za vse večne čase.

„„Veš, povedati ti pa moram, zakaj sem na te huda““, pravi mu „„in po noči pusti ljudi v miru. Samo povedala ti bom, saj zate takó ne bom marala več. Za voljo piščalke, veš, sem huda! Za tvoje besede pa ne dam piškavega oreha. Ali si že pozabil, ko si me učil, pa si mi rekel, da kar človek reče, naj bo resnica, in kader obljubi, to in to bom storil, ali to in to bom rekel, naj pri tem tudi ostane. Tak človek je mož beseda, si rekel, in zdaj, ko že vse laže, je tak človek vreden, da se mu človek odkrije in do tal prikloni. Ti si pa vse to pozabil in nisi več mož beseda in nisi več vreden, da bi se ti človek odkrival, veš!““

„Kaj pa sem obljubil in ne storil?“ vpraša Valentin, ter strese zaupno z glavo.

„„Če tudi ni bila nič vredna!““ huduje se Lenica nad njim, „„pa bi je le ne smel proč vreči““.

„Kaj? Piščalko?“ vpraša Valentin iznenaden.

„„Dà, piščalko, dà““, terdi Lenica, ter vdarja z roko na posodo. „„Za zlat denar, rekel si, je ne oddaš. Pa to je vse nič, samo zato sem huda, da si besedo prelomil, in kar boš odslej dalje povedal, noben človek ti ne bo verjel, pa godi se ti prav, prav se ti godi! Pa tudi jaz sem rekla, da jo bom shranila in še stara jo bom imela v skrinji zaperto. Veš, jaz nisem besede prelomila, glej jo, tu jo imam. Sinoči sem je šla doli v grapo iskat. Našla sem jo popolnoma celo, tvoja pa se je na drobne kose razbila, ker si besedo prelomil, veš!““

Po teh besedah zadene posodo, ki se je bila med tem do verha že zdavno napolnila, na glavo, ter se zasuče proti domu. „„Le srečen

hodi!““ zakliče mu, „„pa drugekrati mnogo ne obetaj. To sem ti morala povedati, veš!““ pravi mu odhajaje, „„huda sem pa vendar le na te““.

In zdihnila je, kakor nekedó, ki se mu je odvalil težak kamen sè serca.

„Jaz sem pač ostal mož beseda!“ pravi Valentin zanjó, „le ti si jo prelomila“.

„„Jaz?““ pravi ona, ter se naglo zasuče. „„Glej, kaj ti neki na misel ne hodi!““

„Se ve da, tí, jaz sem rekel, le toliko časa jo čem shranjevati, dokler bova vedela zanjo samo jaz in ti, midva sama, ne pa drugi ljudje in mordà vsa vas, pa Bog vé, kedó drugi še“.

„„In vsi ti vedó zdaj to?““ vpraša Lenica zbadljivo.

„Če zdaj še ne, pa saj kmalo“, odverne Valentin. „Kar vé eden, ne vé nobeden, kar vesta dva, vesta samá, kar vedó trije, vedó pa vsi ljudje, ta pregovor je zlat“.

„„In kedó ti je to povedal, da vedó že trije““, vpraša Lenica, „„da se s piski pozdravljava?““

„Saj ni bilo treba, da bi mi bil kedó pravil. Ali ga nisem pred predvčeranjem sam slišal visoko v gorah? Kedó je bil, se ve da ne vem; a to pa, da se bodo posihmal kmalo pričeli z mojimi znamenji norčevati. Kedó je ostal mož beseda, ti ali jaz?“

Bog vedi, je li Valentin čutil zob, s katerim pika in zbada ljubosumnost?

Lenica, ki je dosedaj ves čas deržala polno posodo vode na glavi, postavi jo nazaj na korito.

„„Oj ti nevednik!““ pravi mu, ter steče proti domu in doma po stopnicah v svojo spalnico. „„Počakaj me tu!““ dejala je Valentinu, ko je odtekala.

V malo trenotkih se je povernila. „„Sedaj se od mene proč oberni!““ pravi mu, stisne piščalko v pest, ter jame piskati na njo znamenja, za katera sta bila zmenjena.

„„Glej, bedak! Toliko nisi mogel presoditi. In jaz, da sem te li mogla kedaj za takó pametnega in prebrisanega imeti. Zdaj veš, kedó je piskal. Jaz! Stisnila sem piščalko v roko, kakor sedaj le in tebi se vé da, zdel se je glas, da je prišel z velike daljave. Ná, naj bo, tu imaš mojo roko, za zdaj ti odpústim, a drugič nikoli več““.

In prijateljstvo, ki se je bilo — ali človek bi vsaj mislil kmalo — za vselej razbilo, podalo si je zopet gorko roko.

Takó srečnega človeka, kakor je bil Valentin, solnce ta dan na vsem svojem dolgem potu ni obsijalo.

(Dalje prih.)

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

II.

NA DUNAJI!

(Konec.)

„Ta gospod bi rad eno sobico!“ pravi moj spremljevalec vojaku. Glej, Matija, dejal sem sam sebi, kakó si jo zadel, da si pustil irhovino doma in si gosposko obleko omislil. Ali si čul, da ti je dejal: gospod? Toliko se mora Dunajčanom reči, prijazni ljudje so skozi in skozi. Ti moj nosač, mislil sem si, če imaš takó lepe besede v ustih, pa tudi nočem, da bi mi zastonj prenašal moje blago. Tvojo prijaznost ti čem plačati.

„Nate mož!“ dejal sem mu, „tu imate osem grošev“. Todà, mislite si, gospod Anton, nesramniku je bilo premalo, celih osem grošev, in vendar premalo!

„Kaj?“ rečem mu, „premalo? Pri nas opleta kosec in pritiska mlatič ves božji dan, da vse z njega teče, za koliko menite? Za staro petico, in še vesel je, dobro plačan. Vam je pa za dobre pol ure osem grošev premalo?“

Branil sem se, a vse ni nič zaleglo, še osem sem mu jih moral dati. Naposled sem bil še celo vesel, da je šel prej ko prej proč. ker prepričal sem se sedaj do dobra, da imam z velikim sleparjem opraviti. Vse mi je prišlo na misel, kakó je dirjal pred menoj z mojimi rečmi, da sem ga komaj, komaj dohajal, in ker se mu ni posrečilo, dal si je pot dobro plačati. Pozneje ga nisem videl nikedar več, samo enega ali druzega njegóve rodovine sem srečal tu pa tam. Mordà mi boste vedeli povedati, kaki ljudje so to? Zdi se mi, da je imel na glavi zlatimi čerkami zapisano „komisar“ ali kakó? Pa saj ni bil komisar dunajskih potepuhov ali sleparjev sam? Čast Bogu, da sem mu takó po ceni ušel iz rok, ker goljufije je Dunaj res poln do verha streh. Vsak dan se čuje o kaki novi sleparij. Še ve da čudno ni, ko je že toliko tatovskih komisarjev, koliko mora biti še le manj imenitnih.

„Koliko se pa plača za stanovanje?“ vprašam vojaka. Pozneje, ko so ga ljudje ogovarjali, zvedel sem, da se piše Her Bordir.

„Tri goldinarje“, odgovori mi.

„„Pa jaz menim najmanj en teden ostati““, pravim.

„Dokler se Vam poljubi, gospod“, odverne mi, „prostora imamo dovolj še za enkrat toliko gostov. kakor jih imamo“.

„„Potem je pa prav!““ rečem na to.

Her Bordir pritisne na to na neko belo gumbo v steni, in takoj pritečeta dva ali trije, ter me peljeta v mojo sobico.

Bilo je teden dni po tem. Ravno sem se bil dobro umil, ko ide nek gospod k meni v sobo. Pomoli mi kos papirja, ter se prav oboko prikloni: „Prosim za 21 goldinarjev“.

„„Kaj?““ začudim se jaz, „„21 gold.?““

„Dà, 21 gold.!“ pravi mi, ter se še globočeje prikloni, „pri as je taka navada“.

„„Za 21 gold. se vam jaz trikrat globočeje priklonim““. Stvar ie je že jela jeziti. „„Če je pri vas taka navada, da meni nič tebi ič, kar za 21 gold. prosite, je pri nas taka, da se ne dá ne en or. Ali ste razumeli? Sram vas bodi, tak gospod, pa hodi ljudi adlegovat po hišah““.

„Meni se zdi“, pravi berač, „da se ne razumeva“.

„„Pač razumeva se, razumeva pa še dobro!““

„Torej ne zaderžujte me, časa nimam nič kaj odveč“.

„„To je pa vendar nesramno, za 21 gold. prosi, pa nima toko časa. da bi se malo pozamudil! Jaz sem vam že enkrat rekel, e bora ne dám““.

„Ne zamerite, gospod“, pravi mi berač. „Dejal sem vendar le rav, da se ne razumeva. Prišel sem namreč tirjat plačo za stanoanje, pri nas je navada, da opomnimo goste vsak teden sproti. Ne aderžujte me torej, ter izplačajte 21 goldinarjev“.

„„Glejte, kakó ste se vjeli““, zarežim nad njim. „„Vi ste oljuf, slepár, vsi ljudje na Dunaji so goljufi. Ali ne veste, da sem pobotal za 3 gold. Se vé da, niste se dobro porazumeli in sedaj am hodi takó navskriž. In verhu tega, kedó je z Vami kedaj gooril? Jaz sem se z vojakom doli v veži pomenil, in plačal bom di njemu in druzemu nikomur. Ušel mu ne bom, tega se mu ni eba bati, zató pa stoji doli v veži““.

„Torej nočete plačati?“

„„Menim, da nočem!““

Predno bi bil človek do 300 naštel, pride že policija pome. a vam na kratko povem, plačal sem 21 gold. za en teden stanovanja. se je bilo zastonj, a toliko vam povem, privoščil bi vam bil, da bi ili v pričo, kakó sem celo hišo oštel. Kogar sem srečal, moškega li žensko, povedal sem mu, kar mu je šlo. Pa škoda, da ne znam bolje nemško drobiti, ker, kader sem zašel v najhujšo jezo, takrat mi je nemščina potekla in jel sem jih oštevati po domače. Škoda, pravim, da niso vsega razumeli. Naj bi mi bil vojak v veži povedal, da mi bo treba za vsak dan in ne za ves teden plačati toiko, še plunil bi ne bil v njegóvo vojašnico. Sedaj stanujem pri nekem čevljarji, kjer bom za ves mesec komaj polovico toliko plačal, ko v oni vojašnici za en teden.

Ker mi je papir pri kraji in me že tudi roka boli, zato čem končati, ter Vas prav priserčno pozdravljam.

Matija.

LITERARNI POGOVORI.

Marjetica. Izviren roman, spisal *A. Koder.*

(Konec.)

Živo nam predočuje pisatelj, kakó Marjetica umira. To je dobro; a tudi tukaj prestopa meje. Konečno namreč pravi; „Roka ji omahne, život se zgrudi nazaj — leščerba (bolje bi bilo mordà ogibati se v boljših spisih té gerde tuje spake) ugasne, ura se vstavi na steni — pod oknom zaskovika mertvaška tica, fantovska pesem utihne in neveste Marjetice — — ni več. Takó se ne smé. Vsaka teh posameznih prikazni sama zase nima nič posebnega, čudovitega v sebi, a da nastanejo vse takó v enem in istem trenotji samo zaradi Marjetičine smerti — ta „koincidencija“ je kakor las lasu čudežu podobna. Takó imenitna pa vendar ní Marjetičina smert, da bi se zaradi nje čudeži godili, kakor se nam poroča, da so se o smerti velikih, slavnih mož. Take vere romanopisec današnji ne smé zahtevati od bralca. Dogodbe, katere nam on pripoveduje in predočuje, veršé se takó rekoč o belem dnevu, ne pa v nekem skrivnostnem somraku, ki se bolj prilaga pesniku.

Kar se tiče jezika, radi priznavamo, da si je gospod pisatelj, in ne brez uspeha, prizadeval pisati lepo, čisto slovenščino; vidno se ogiblje one gorjanske neotesanosti, ki smo jo že tolikrat grajali, one zdaj takó priljubljene zmesi iz vseh slovanskih narečij, ki zares izobraženemu človeku takó preseda! Da nam tu pa tam kaka beseda, kak izraz ni po volji, to je čisto naravno, skoraj ne more biti drugače. „Hanc veniam petimusque damusque vicissim“.

O pisavi, zlogu naj samo nekaj malega omenimo. Svetovali bi namreč gospodu pisatelju, naj ne rabi takó pogosto, brez estetične potrebe tistih „stalnih prilogov“ — epitheta ornantia jih tudi imenujejo filologi. V tem skromni prozajiki ne smemo posnemati Homera očeta.... „potì dè skêptron bále gaíe — *chryseíois héloisi peparménon*“. To je prav lepo v Ilijadi, ali Marjetica ní Ilijada: vsaka stvar na svojem mestu! Da ima Marjetica *bel* predpasnik, to je prav in lepo, tudi napačno ni, da nam pisatelj to pové enkrat, ali tega nam ni treba vedno ponavljati, ta „beli predpasnik“ ne smé biti „stereotipen“. Zlasti tisto, ko beremo, da si Marjetica briše solze z *belim* predpasnikom, to nas takó nekako neprijetno ohladi: ako smo zares gineni, nismo pri volji misliti na to, kak je tisti predpasnik. To je, kakor Gerk prav dobro pravi, „psychrón“. Prilogi, katere rabimo, naj ne bodo prazni; na svojem mestu so samo, kader označujejo kako stvar.

G. Kodrova Marjetica, o kateri smo že toliko govorili, daje nam povod in priliko, da izpregovorimo nekoliko besed o stvari, ki se

nam imenitna vidi, za dober svèt ne samo g. Kodru — tudi drugim mladim pisateljem slovenskim.

Da si volijo predmete iz domačega, sélskega življenja, vse prav in dobro, saj druzega narodnega življenja takó skoraj nimamo. Kar nam hoče človek opisovati, to mora najprej sam dobro poznati; ne dovolj: tudi neko ljubezen, navdušenost mora imeti do predmeta, ki nam ga predočuje, ako hoče, da se ogrejemo zanj. To smo videli in hvalili pri g. Kodru. Ali tu je neka nevarnost, v katero zlasti mladi pisatelj lahko zabrede. „Ljubezen je slepa", da ne vidi, kjer ljubi, napak, ki so vsem drugim očite. Z druge strani pa zopet ni slepa, še preveč vidi, mnogokaj namreč vidi. ali meni, da vidi, česar ni v resnici. Kedor ni nikedar še stopil čez ozke meje svoje domovine, njemu se lahko zgodi, da se mu vse. kar vidi doma, dozdeva silno imenitno, zanimljivo, izvirno-narodno: govorica, noša, navade; kako se ljudje ljubijo in se ženijo, kako jedó in pijó. Kaj takega, meni, ni videti nikodar: to je treba pokazati vsemu svetu, da bodo vedeli ljudje, kako je pri nas. Kedor je obhodil samo nekoliko svetá, daleč mu ní treba iti, prepričal se bode skoraj, kako malo, ubogo malo je izvirno-narodnega v našem kmečkem življenji. Kmet je skoraj povsod precej enak. Po dunajskih ulicah lahko vidiš hoditi kmeta, od nog do glave je ves tak, kakoršni so pri nas, tudi po obrazu je pravi Slovenec, pravi Kranjec; kar nagovoril bi ga: Od kod pa vi, oče?" Stôri: debelo te bo gledal; mož je terd Nemec, ki morebiti nikedar v svojem življenji ni čul slovanskega glasú. Bolj ko človek pogleduje po svetu, bolj vidi, kako strašno malo je še zares narodnega življa v našem kmečkem življenji; in še to, kar je ostalo, gine bolj od dné do dné. To je morebiti žalostno ali tako je: kaj nam pomaga, če se slepimo! Vzemimo samo našo kmečko nošo, moško in žensko, razen morebiti peče je vse tuje. To kažejo že sama imena naših oblačil. Poskusi, slovenski pisatelj, opisovati obleko našega kmeta, naše kmetice, v kaki zadregi boš z imeni, ako ti ne ide rada iz peresa gerdo popačena tuja beseda! Vsakemu ne gre rada. Kaj hočemo reči s tem? Pustimo vnanjosti, kolikor niso neogibno potrebne, in opisujmo notranje, dušno življenje; to je vir, ki ne usahne: tu nam pisatelj lahko pokaže vse svoje moči, samo da jih ima.

Vse to bi se bilo lahko pismeno povedalo samemu gosp. Kodru, res; ali mogoče, da si še drug kedó kaj koristnega posname iz tega, kar smo rekli o Marjetici.

Konečno bodi Marjetica slovenskemu občinstvu toplo priporočena. Gospodu pisatelju pa kličemo: Hrabro naprej! *S.*

SLOVENSKI GLASNIK.

„Slavjanskij mir".

Težko je ustvariti list, kateri bi sam dan danes ustrezal željam in potrebam vsakega omikanega in po omiki hrepenečega Slovana, in tudi malo je takih listov, kateri bi se zanimali za vse stroke znanosti in umetnosti. Ta namen namerava doseči „Slavjanskij mir" (slovanski svet); kakor že naslov kaže, ozira se ta list po vesoljnem slovanskem svetu, po slovanski znanosti in umetnosti.

„Slavjanskij mir" je ilustrovan list, kateri prinaša zanimljive spise o slovanskem slovstvu, o narodnem pesništvu Serbov, Bolgarov, Čehov, Slovencev i. t. d., zemlje- in ljudopisne članke s posebnim ozirom na Slovane; list razglaša zgodovinske životopise in se peča sè slovansko zgodovino, politiko, narodnim gospodarstvom sploh s tergovino in prometom, zlasti bo tudi gojil slovansko bibliografijo. „Slavjanskij mir" velja za vse leto 10 gl. po vseh slovanskih zemljah; naročniki dobivajo po verhu še „splošni zemljevid balkanskega poluotoka". Ta list bo izdal „album dvajset junakov sedanje vojske", kateri velja 4 gl., a pozlačen 6 gl. Naročnina naj se pošilja z naslovom: „Slavjanskij mir", izdatelj Vasilije Turba, Černišev per., d. Nro. 6. S. Peterburg.

— Gospod H. Penn, Slovencem dobro znan pisatelj, izdaje na Dunaji nemški lepoznanski list z naslovom: „Dichterstimmen aus Oesterreich-Ungarn". Ta list prinaša same izvirne, dosedaj še ne tiskane pesmi avstro-ogerskih pesnikov, in sicer — to je kaj novega — ne samo nemških, nego tudi slovanske, ogerske in italijanske v izvirni besedi z nemško prestavo. Gospodu pisatelju se je posrečilo pridobiti svojemu listu skoraj vse najglasoviteje pesnike avstro-ogerske deržave. V 5 številkah, ki so izšle dozdaj, nahaja se mnogo lepega pesniškega gradiva iz perés najslavnejih pisateljev; med njimi je tudi — in to je nam posebno zanimljivo — ime pervaka slovenskih pesnikov, gospoda Levstika, ki je takó dolgo molčal. Veseli nas, da se je vendar zopet oglasil, če tudi v nemškem listu. Kedor hoče imeti priložnost seznaniti se z najboljšimi pesniki avstro-ogerske deržave, zlasti nemškimi, naj si naroči g. Pennov list. Naslov: Administration der Dichterstimmen....Wien, III., Rasumofskygasse 10. Naročnina: celol. 5 gold., polul. 2 gold. 50 kr.

— V Ljubljani je začel zopet izhajati šaljivi list: „Brencelj". Naročnina: celol. 3 gold., polul. 1 gold. 50 kr.

— *„Glasbena matica"* v Ljubljani je razposlala tri vezke (I. „Slovenske pesmi", II. in III. „Milotinke") samospevov našega slavnega skladatelja dr. Benj. Ipavca.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon", Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Pod kostanjem.

12.

Tri goreče žêlje
  V dnû jaz duše nosim:
Bog, ljubezni oča,
  Vslíši, česar prosim!

Pervič: naj v bridkôstih
  Ne obupam nígdar,
Drugič: naj resníčen
  Sem povsod in vsígdar.

Tretjič: njé ljubezen
  Zvesto mi ohráni,
Pôtlej najbolj srečen
  Jaz sem mej zemljáni!

13.

Kôstanj v verti senco
  Dolgo razprostíra,
Za goró blestéča,
  Solnčna luč umíra.

Vmólknile so tice,
  Sèlski zvon pozvanja,
Svetu nôčni pôkoj
  Tihi mrak naznanja.

Zvezde prijazníve,
  Skoro zasvetíte!
Pevske sladke sanje
  Dušo objemíte!

14.

Kader nôčni pôkoj
  Blagi me obdaje,
Náte sladka misel
  V mojem serci vstaje.

In ko náte míslim,
  Mi sercé trepeče,
Polno, oh, prepolno
  Neizmérne sreče.

Pesni vró iz sèrca
  Têbi na čestítev,
Toliki ljubezni
  Bora povernítev!

15.

Sèrce, oh prečudna
  Meni je ugánka:
Srečno mi trepeče
  V strahų brez prestanka.

Kakor živi ogenj
  Dušo misel pêče:
Da ljubezni draga
  Kdaj mi ne odrêče.

Kader to premišljam,
  Sèrce strah prošine,
A ko njó spet vidim,
  Tožnost vsa izgine!

16.

Nájine ljubezni
  Terdna je zavéza,
Náju ne razdrúži
  Čas in sreče jeza.

Vterjéna s prisego
  Náju ní zvestôba,
Vendar se ljubila
  Bodeva do grôba.

Ti zaupaš náme,
  Jaz zaupam náte,
To je véz terdnejša
  Od obljube zlate.

Jos. Cimper.

Rosana.

V.

Gorka južnja kri je vrela Marku po mladih žilah, vendar znal se je moško premagovati. Ko je enkrat zvedel, da je Rosana prebolela, da se ni več bati za njeno življenje, bil je miren in zadovoljen. Rad, nad vse rad bi jo bil videl, govoril z njo, ako mogoče; ali nadležen ni hotel biti, mirno je čakal, da mu sama pride zaželena prilika. In prilika je prišla.

Ne daleč od grada je bilo temno smerečje, divji, malo prijazen kraj; na dnu globokega jarka se je vil med skalovjem peneč potok; gole peči so kvišku molele ob straněh in med njimi so siromaško životarile prítlikave smereke, mecesni in germovje. Sim je rada zahajala Rosana. Tu ob jarku je, zlasti proti večeru, po več časa sedévala na vzvišenem mestu, ter zamišljena zerla doli v peneče, šumeče valove. Takó dobro ji je tu déla samota in tihota, čuti ni bilo glasú prijetno šumečega potoka: tu so se ji zbujale in rojile najlepše misli po mladi duši. In té misli so se ji zdaj pa zdaj združile in zložile v prosto pesem, ki si je sama iz sebe rodila svojo melodijo. In ravnokar rojena ji je donela pesem iz gladkega, mehkega gerla.

Takó je sedela neko popoludné s kitaro v naročji in pela. Pod hribom na polji je Marko kosil. Na široko je sukal koso na desno, na levo; debela, ravna réd za njim je pričala, da je dober kosec. Še toliko ni postál, da bi si obrisal pot, ki mu je kapal s čela; to je utegnil samo, ko je koso brusil. Kakor pravega kosca ni ga motilo tudi tó, da je med travo pala tudi mnoga pozna cvetica od ostre kose njegove; trava in cvetica — ena osoda! Ali kaj je to? Kosa se mu ustavi, osupnen posluša, iz gozda nad njim pesem doni, pesem takó sladka, takó otožna!

Kam se ti mudí, kedó te podí,
  Kje, pótok, ti konec je pota?
Na bregu sedí, takó govori
  Deklè, zapuščena sirota.

Od kodi in kam jaz tečem, ne znam,
  Naprej mi je vedno hiteti;
Povelje imám, da vbijam se sam
  Brez míra, pokoja po sveti.

Potoček, postoj, jez pojdem s teboj,
  Sirota iz tujega kraja.
Ne moreš z menoj, jaz moram nocoj
  Še biti, kjer solnce zahaja.

Znan mu je ta glas, kolikokrat ga je poslušal s tiho radostjo v serci! Ko je bilo petje prestalo, stoji še nekaj časa, kakor da bi pesmi še ne bilo konec. Potem pa verže koso iz roke, nobena moč bi ga ne bila deržala; z urnimi koraki premeri polje, že se je skril v gozdu: še nekaj trenotij, in stal je pred njo.

Rosana se ga ne prestraši, kakor da bi se ga bila nadejala.

Čez nekaj časa vstane, stopi mladeniču naproti, ter mu prijazno podá rokó.

„Ti tukaj, Marko, in v taki obleki?“

„„Rosana, kàj si res mislila, da mi je mogoče bivati, kjer ní tebe, mogoče živeti brez tebe? Za taboj bi bil šel do konca sveta. Našel sem te, vidim te, čujem tvoj mili glas; srečen sem, Rosana! O kaj sem preterpel, ko si bolna ležala! Zdaj je pa zopet vse dobro““.

„Tí veš torej, Marko, kaj se je z mano godilo?“

„„Vse vem — ne vsega: kakó si prišla v ta grad, ne vem; tega mi ni vedel povedati grajski sluga, in druzega človeka nimam, da bi ga vprašal, to mi moraš sama povedati, Rosana““.

Nato mu deklica vse razloži, kakó jo je gospod Skalar rešil iz rok njegovega očeta, kakó je zanjo skerbel, in kakó jo je pregovoril, da naj ostane v gradu. Govoreč o prizoru na igrališči se je skerbno ogibala vsake besede, ki bi bila razodela Marku očetovo surovost. To je Marko dobro čutil in hvalo ji je vedel v sercu za to blagodušnost.

„In zdaj sem tukaj“, končala je deklica svojo pripovest; „kaj bode dalje, ne vem; tudi mislim ne. In tí, Marko, zdaj si tí na versti“.

Marko ni imel mnogo pripovedovati. Ko je bil končal, vpraša ga Rosana:

„In tvoj oče?“

Zdaj pervič e takó imenovala svojega nekedanjega gospoda.

„„Moj oče! Ne imenuj mi ga takó, Rosana; vreden ni tega imena; nikoli ni imel iskrice ljubezni do mene. Bil sem mu, kar moji tovariši; najljubši mu je bil, kedor mu je največ pridobil““.

„Ne govóri pregrešno, Marko; oče je vendar le oče!“

„„Saj ga ne sovražim; ali ko se spominjam, kaj si tí preterpela od njega, Rosana — —““

„Pozabi, kakor sem jaz pozabila. Ne sovražiš ga — kaj je to? rad ga moraš imeti. O Marko, ti ne veš, kaj je oče?“

Pri teh besedah ji silijo solze v oči, ali deklica se premaga.

„Ti si srečen, Marko, in sam ne veš, kakó. A kaj govorim? Tí si moški. moški ne čutite takó globoko“.

Mladenič zarudí, nehoté položi roko na serce in pogled njegov je govoril: O Rosana, ko bi tí videla moje serce; ko bi vedela, kakó čutim zate, ne govorila bi takó. To bi ji bil rad rekel, a beseda mu ni hotela iz ust. Čez nekaj časa se vendar toliko ujunači, da ji reče:

„„Jaz ne poznam moških, nikoli se nisem menil za to, kakó čutijo. Ali to pa vem, ko bi jaz koga rad imel, vse bi storil zanj, vse: z veseljem bi svojo kri prelil, da mu izpolnim najmanjšo željo. Glej ta jarek tu, Rosana!““

In mladenič stopi na rob skalnatega brega, pripogne se in gleda v stermo, vertoglavo globočino, govoreč:

„„Samo eno besedo in planem tja doli““.

Skoraj nehoté skoči Rosana za njim, ter ga potegne za roko nazaj. Resno ga pokara:

„To ni lepo, Marko, da si me takó prestrašil“.

In res se je deklica tresla po vsem životu. Presrečen je bil Marko; Rosana se je bala za njegovo življenje; kaj je hotel več?

„Pozno je že, jaz moram domóv“, reče deklica in vzame kitaro, ki jo je bila položila na tla.

„„Že? Ali te smem nekoliko spremiti, Rosana?““

„Zakaj ne?“

„„Samo do pod grada; potem pa zopet na delo, še enkrat takó veselo mi bode kosa pela sedaj, ko sem te videl, draga Rosana““.

Mrak je nastajal že po gostem smerečji, ko sta se napotila proti gradu. Rosana, nevajena takega pota, izpotikala se je ob korenine, ki so se kakor debele kače vile po tleh. To je dalo Marku pogum, da jo prime za podpázuho, česar mu ni branila Rosana. Takó prijetno ni hodil Marko v svojem življenji. Oh, kakó hitro, prehitro sta bila na mestu, kjer se mu je bilo posloviti od svoje družice. Prijazna svetloba ju je objela, ko sta stopila iz gozda.

„Z Bogom, Marko, zdaj me ni treba več voditi“.

„„Moram torej že iti, Rosana““, vpraša Marko malo žalosten.

„Takó je bilo dogovorjeno, Marko, in delo te kliče“.

Marko nekoliko časa molčé stoji, težka mu je bila ločitev.

„„Ali te smem še kedaj videti, Rosana?““

„Mislim, da ní nič napačnega — če utegneš“.

„„Morebiti tam gori, takó prijeten je ta kraj!““

Deklica mu molčé prikima. Zdaj je bilo Marku zadnji čas, da odide; ali v tem trenotji mu skipí prepolno serce; strastno prime deklico za roko, govoreč:

„Bodi huda ali ne, Rosana; jaz si ne morem kaj. Toliko časa sva bila skupaj, toliko sem govoril s teboj in vendar ti nisem povedal, česar mi je polno serce. Zdaj pa bom govoril, moram govoriti; vse ti povem, naj se zgodi, kar hoče. Rosana, jaz ne morem živeti brez tebe. Glej, vse sem zapustil, samo da bi mogel bivati blizo tebe“.

„„Kaj hočeš, da ti odgovorim, ljubi prijatelj?““

„O nič, nič: ne odgovarjaj mi ničesa: saj, kar bi raji slišal ko ne vem kaj na svetu, tega mi vendar reči ne moreš. Samo to mi obljubi, Rosana, da ne pojdeš od tod, da bi jaz ne vedel. Bojim se, da mi ne izgineš kakor lepe sanje izpred očí — in jaz bi bil nesrečen!“

„„To ti rada obljubljam!““

„In še nekaj. A kaj bi govoril! Ti si lepa, Rosana, in lepša bodeš od dné do dné. Razcvitaš se kakor roža o mladem poletji. Ves moški svet bode obračal očí za teboj. Ponujali ti bodo bele gradove. Kakó ne? Ti si vredna kraljevega prestola; in vendar, Rosana, takó rad, takó iz serca rad te ne bode nihče imel, kakor te imá ubogi Marko. O Rosana, kaj so beli gradovi, kaj je vse zlato

in srebro proti zvesto ljubečemu sercu? Ali tega ti ne umeješ; tvoje mlado, nedolžno serce ne vé, ne sluti še, kaj je ljubezen. A prišel bode čas, in ta čas ní daleč; prišlo bode trenotje, ko se ti bode serce zbudilo, in tega trenotja se bojim. V tvoji roki je moje življenje, moja smert. O kaj sem jaz, kaj naj ti obetam, siromak? In vendar, Rosana, sama misel nate mi daje pogum, zbuja mi močí; vse se mi zdi mogoče zate. Mlade, čile roke, zdrav um, krepka volja in podoba tvoja pred očmi — kaj mi je nedosežno? O Rosana, ko bi hotela, ko bi mogla čakati dvé, tri leta; ko bi se ti vernil z obilim blagom obložen in bi ti dejal: Glej, vse to je tvoje; ali hočeš biti moja? Kaj bi mi odgovorila, Rosana?“

Kedó vé, kakó bi se bil končal ta prizor, ko bi se ne bil v tem trenotji začul od grada doli krepki Skalarjev glas; „Rosana, Rosana!“ Zdaj se ni bilo več pomišljati. Urno si podasta roko in Marko krene proti polji, kjer ga je čakala kosa mokra že od večerne rose. Z griča doli pa je donela po tihi dolini otožna pesem:

Potoček, postoj, jaz pojdem s teboj,
Sirota iz tujega kraja.
Ne moreš z menoj, jaz moram nocoj
Še biti, kjer solnce zahaja.

(Dalje prih.)

B. M.

Periklej.

Kedor rad gleda v nekoliko megleno daljavo zgodovine takih narodov, ki so že doveršili svoj tek, in si, premišljujoč njih dejanje in nehanje, ustvarja vir nauku in veselju, tega bode gotovo zanimala ona doba gerške zgodovine, v kateri so čversti Atenjani na verhunci svoje slave in sijajnosti bili; posebno pa ga bode zanimal mož, ki je bil tedaj duša vsega bujnega gibanja v atenski deržavi. V Perikleji je bil združen cvet helenske izobraženosti s čudovito mogočnostjo; on je hrepenenje svojega časa po napredku jasno razumel, po svoji bistroumnosti in po svojem blagem značaji razvil v sebi veličastne ideje, ter je, kolikor je bilo v njegóvih ne slabih močeh, tudi uresničil.

Periklej je bil iz plemenite, slavne rodovine. Oče mu je bil Xanthippos, tisti, ki je l. 479. zapovedoval atenskim ladijam v slavni bitvi ob mykalskem predgorji, ko so združeni Atenjani in Spartanci zmagali perzijansko vojno brodovje. Mati Agarista pa je bila iz imenitnega rodu Alkmajonidov, bratranka slavnega zakonodalca Kleisthena, ki je bil Solonovo ustavo nekoliko na demokratsko plat izpremenil.

Spomini toliko slavnih prednikov so bili vzrok, da je bila v Xanthippovi hiši skerb za blagor domovine takó rekoč rodbinska zadeva; zaradi tega se je že mlademu Perikleju ljubezen do domo-

vine v serci vnemala. Pomnožili so to ljubezen pa še imenitni dogodki, ki jih je doživel v mladih letih; moral je tudi on kot deček rojstno mesto zapustiti in med tem, ko so Perzijani po mestu in po akropoli razsajali, gledal je mordà s kake skale salaminskega otoka brezštevilne ladije Perzijanov in trepetaje pričakoval, kaj bode z atenskim ljudstvom, katerega za boj sposobni del se je zibal na dvesto ladijah, pripravljen na boj za bitje ali nebitje: doživel je slavne zmage nad barbari in preroditev rojstnega mesta — gotovo dogodki, ki niso mogli v takem duhu, kakoršen je bil Periklejev, brez mogočnega vpliva ostati. Njegova rodbina je bila v gostinski zvezi z gerškimi mogočniki in imela je prijateljev in znancev po celi Gerčiji, takó da je na Periklejevem domu najlažje bilo izvedeti, kakó stojé politične, znanstvene in umetnostne zadeve po vseh gerških deželah.

Roditelji so pa tudi skerbeli za dobro odgojo in koreniti poduk duhovitega dečka. Muziko v gerškem pomenu, t. j. lirične pesmi in sviranje na kitaro in liro ga je učil Pitagorejec Pythokleides. Ko je za druge mladeniče čas prišel, da so nauke na strani pustili, poprijel se je on še le viših vednosti. Željno je zajemal iz virov nove izobraženosti, ki se je začela po modrijanih širiti iz Jonije po maloazijskem primorji in po otokih in deloma tudi iz južne Italije; kajti onod je cvetoča kupčija ustvarjala premožnost in iz te se je, kakor povsod, ustvarjala omika in olika. Od teh krajev so se vrelci vstajajoče izobraženosti izlivali v Atene in se tam strinjali v vedno mogočnejšo reko.

Od modrijanov se je naučil prezirati veliko teh malenkosti, ki navadnega človeka vznemirjajo, in iznebil se je po njih mnogih predsodkov, kar je storilo, da je bil sam bolj svoboden in je ob enem čez druge imel večo oblast. Ko je pozneje nekedaj o solnčnem mraku vse mornarstvo mu hotelo obupati, zagernil je kermarju obličje s plaščem in ga povprašal, zakaj se tedaj, kader mu druga, daljša in veča reč solnce zakrije, bolj plaši, nego če mu to plašč stori.

Največi vpliv na razvoj njegóvega uma in značaja je imel Klazomenčan Anaxagoras z jonske Male Azije, oni modrijan, ki je pervi učil, da je duh začetek vsega, kar je. V dijalektiki pa se je izuril najbolj pri modrijanu Zenonu iz Elee v južni Italiji, učenci Parmenidovem, katerega Aristotel zavoljo bistroumne argumentacije imenuje iznajditelja dijalektike. Pri njem se je izuril, vsako stvar iz raznih stališč jemati, zlasti nasprotja v protivnej terditvi iskati in takó nasprotnike z nepričakovanim zavračanjem pobijati.

Začel je svoje javno življenje kot vojak in pri vojaščini si je uterdil značaj z neprecenljivima lastnostima, ki ste mu pri poznejšem delovanji na toliko korist hodili: zavednostjo o vsakošnih okolnostih in odločnostjo. Mordà je tudi že tedaj nameraval po tej poti kedaj dospeti do časti, katera je bila tedaj v Atenah najvplivnejša, do časti vojskovodje (stratega). Deržavne zadeve je v tem času prepuščal drugim, dobro vedoč, da zanj še ni prišel čas. Ko je pa Aristeides

bil mertev, Themistokles prognan, ko je bil Kimon, voditelj aristokratske stranke, po vojnih opravilih največ zunaj Aten, ko je atenski deržavi trebalo nove mlade moči, tedaj je stopil Periklej v javnost in začel delati za svoje ideje.

Zdaj se je pa odlikoval v vsem svojem življenji po veliki marljivosti in nekaki imenitni resnobnosti. Ogibal se je šumnih družeb, veselic in gostij, po katerih je vsa tedanja imenitna mladina atenska strastno hlepela. Le ensamkrat, ko se mu je strijčnik Evryptolemos ženil, je prišel k svatbenemu obedu, pa predno so začeli piti je zopet odšel. Ni ga bilo drugje videti, nego domá, v svetovalnici in na velikem zborišči. Todi je hodil resnobno in veličastno. Nikedar ga nihče ni videl, pravili so, da bi se smijal. Za grajo in očitanje navadnih ljudi se je malo menil, lahko se reče, da je bil prav po modrijansko neobčutljiv za nje. Nekikrat ga je nek kričač ves dan na zborišči opravljal in zmérjal. Periklej je tiho poslušal in mirno svoja opravila izverševal. Ko je šel zvečer domóv, ga je oni kričač spremljal vedno ga psujoč in zasramujoč. Domóv prišedši ukaže služabniku, da naj spremljevalcu domóv posveti z lučjo, ker je bila že tema.

Pa tudi za navadno hvalo množice ni dosti maral; zato je sam le redkokedaj pred ljudstvom govoril. Pošiljal je svoje enako misleče prijatelje na govornico in le o najimenitnejših zadevah je sam govoril. Zato so ga primerjali salaminski trieri, t. j. oni deržavni ladiji, katero so le o najimenitnejših prilikah pošiljali. To niso bile demokratske, to so bile bolj aristokratske lastnosti, kakoršne pogostoma opazujemo pri modrijansko izobraženih. Poleg vsega tega še je bil neki zelo podoben po obrazu in po milini svojega glasú rajnemu tiranu Peisistratu, in starci, ki so Peisistrata še osebno poznali, so se kar zavzeli o Periklejevem pervem nastopu.

Popularen mož v navadnem pomenu tedaj Periklej ni bil nikedar. On je po vsem svojem mišljenji visoko stal nad atensko množico in okolo njega se je zbirala le majhena družbica, najizobraženejša v Atenah, naprednih idej navdušena — kakor otok, okolo katerega so pljuskali valovi ljudskih strasti in strup obrekovanja in napadanja sterkali nanj. V najožem krogu okolo Perikleja pa so bili modrijan Anaxagoras, Damon, Periklejev učitelj v muziki, pa pozneje tudi njegov svetovalec v političnih rečeh, Pheidias, najizverstnejši kipar gerški, in pozneje Aspasia.

Kakor je Periklej v svojem javnem delovanji se kazal nenavadnega naprednim idejam prijaznega moža, takó je bilo tudi njegóvo domače življenje pozneje nenavadno. Izperva ni bil srečen v zakonu. Vzel je bil neko sorodnico, vdovo znamenitega bogatina. Ali nista se mogla pogajati. Seveda v hiši bogatinca z malenkostnimi prijetnostmi življenja razvajena žena, pa gotovo brez više omike, kakor so bile vse Atenjanke, ni marala, pa tudi ni bila za resnobnega, zmernemu življenju udanega, jako izobraženega Perikleja.

Zakon se je razderl; z njenim privoljenjem jo je odstopil drugemu. To ni bilo v Atenah nič nenavadnega pa tudi nič nepristojnega po tedanjih postavah in šegah. Ali nekaj nenavadnega je bilo, da je potem vzel tujko, osamosvojeno žensko, hetêro, ravno takó izobraženo kakor lepo Milečanko Aspasijo.

Tu nam je treba nekoliko ogledati tedanje razmere ženstva.

(Dalje prih.)

Potergane strune.

IV.

Nekega dné je bilo kaj živó po vasi in glasnó.

V „komisiji“ je bilo vojaško nabiranje. Kar so modre ženice že dalj časa prorokovale, danes se je uresničilo. Mnogo fantov so izveli in izbirali niso skoro kar čisto nič. Obveljalo je, kar se je govorilo, da bodo vzeli vsakega, da le zvižgati zna, ker vnela se bo huda vojska, in vse, do zadnjega vse bodo pobili in vsi bodo

„Na vojski dali glavó,
Nazaj jih več ne bó!“

Tiste modre žene so neki mordà od cesarja samega zvedele:

„Franc Jozef, svetli naš cesàr,
Pa rusovski mogočni cár
Sta vragu Turku pošto dala,
Da bosta z njim se vojskovala“.

Oh, kaj se je zmislil naš cesár, naš kralj!

Le kak razloček mej davi in nocoj. Še zdanilo se ní, ko ga onih, ki so morali iti danes „na listek v komisijo“, ni bilo nikogar več v postelji. Na vse zgodnje jutro so bile kerčme glasne, a tudi sedaj na noč je glasnó po njih. Za mizami sedé fantje, pojó in sveže kite, ki so o mraku še po raznih oknih cvele, imajo za klobuci. A to petje se glasi iz obupnih persi in po vinu plavajo žalost in skerbi, doli sè sercá.

Ko bi jih bilo vsaj mogoče utopiti takó globoko, da bi nikedar več ne pomolile svojih strašilnih glav kvišku!

Prišli so, če ima kedó kaj svojih ljudi, tudi ti v kerčmo. Postaren oče in objokana mati prisedeta vsak na eno stran sinovu: napivata mu in tolažita ga, ko je njima tolažbe takó zeló treba. A vesela naj sta, da smeta svojo žalost očitno kazati, saj razodeta žalost ni več žalost. Mnogo pa je ljudi v vasi, mladih ljudi ženskega spola, ki zapirajo svoje bolečine v tesne sobice, ter za rožnimi germiči v gosto debelo noč stermeči premišljajo, kaj bode poslej. Uboga dekleta! Tak se jim zdi nocojšnji večer, kakor sodnji dan, s katerim je vsega konec. Danes in jutri bode ta ali oni še v vasi, pojutranjem pa odide. Videla ga mordà ne bo nikoli več, ker

„Na vojski bo dal glavô,
Nazaj ga več ne bo“.

Lep je, čverst in raván kakor sveča, a danes bi na kolenih Boga hvalila in nič bi je ne bilo sram voditi se z njim za roko po vasi in po polji, naj bi bil sedaj le tudi tak, kakor tisti gerbasti in šepasti Valentin.

Dà Valentin!

Kaka tri ali štiri leta so minula od takrat, ko smo se zadnjič videli z njim pri vodnjaku. V tem času, ki ga imamo sedaj v mislih, je mož vse drugačnih žil.

Ljudje po vasi niso zastonj rekali, da če g. kaplanu vse knjige iz župnije iznesti. Starčki sivoglavi čudili so se, odkod zajema ta mladi, ubogi človek toliko izskušenosti, ker Valentinova beseda je imela že med starimi veljavo in mnogokateri možak v najboljših letih ravnal se je po Valentinovem svetu.

Časi so se mu premenili. Vsa vas bi bila mordà zanj na noge stopila. Polagoma so ga jeli klicati v hiše, kader je šel po vasi doli, saj mnogokrat, ko so se ubijale nad kako rečjo najmodreje glave in je še ne spravile na dan, reklo se je: „Valentin bo že vedel, v eno mer ne tiči zastonj v knjigah. Ko bi revče ne bilo, postalo bi iz njega lehko kaj“.

Torej tudi njemu so poslali listek, ter ga vabili na cesarski kruh, pa gospoda na komisiji se mu je posmejala, ter ga izpustila domóv. Taki iz vasi, ki je mislil, da ga še ne poznajo ne, ponujali so mu danes roke od leve in desne, ko je šel prost mimo njih iz sobe. Iz prijaznosti, mislil bi bil kedó! Kakor davi, ko ga niso dalje pustili, ko jih je na poti v komisijo došel! Vzeli so ga med se. Pa prijaznost to ni bila, prava prijaznost vsaj ne, ker pri mladem svetu ni imel sreče, ne pri moškem, ne pri ženskem. Saj poleg svoje bistre glave bil je naposled le gerbasti, šepasti Valentin, pritepenec, ki so mu bili roditelji Bog vé kaki. — A nesreča zmeče vse ljudi na eno pot, berač in bogatin se srečata na nji in sežeta si v roke. K prijaznosti jih je napotila tista mučilna misel, ki se polasti človeka, ko gre negotovi bodočnosti, mordà žalostni in nesrečni, naproti. Ko bodo Valentina izpustili, saj je človeče nadložno, kedó vé, če ne izveržejo tudi tega in onega in tretjega, in veseli bodo popevali popoludné proti domu. Takó tudi pomornik, ki se sredi sinjega morja lovi ob terski, katera bi ne nosila teden starega otroka verhu vodà, ne obupa nad svojo rešitvijo.

A te željé se jim niso uresničile. Skoro do malega vsem so obljubili bele suknje in

„.....pol hleba
in kar je treba“.

Pa žalostnega obraza nocoj le ni videti nikjer. Vse poje in vriska v Čerinovi kerčmi, če tudi bi se danes jok lehko kaj cenó

kupil v Duški vasi. Komu bi bilo li tesnó pri sercu? Zató, kedor nocoj peti ne zna, govori, kriči, vriska, burke uganja, najglasneja ženitnina ne bi napravljala takega šuma. Čerinova kuretnina gori po gredah je vriša vajena — brez tega ni minola nobena nedelja, a nocoj mlademu petelinu z lanskega gnezda kar prestajati ni. Glasno kokodaje sforfota proti pozni polnoči doli z gredá, ter poje in se dere na dvorišči na vse gerlo.

A hipoma, kakor bi strela vdarila, postane po kerčmi tiho. Ne enega glasú ni slišati, sredi sobe pa stoji Valentin bled in upaden. Kakor razdražen lev izza skale, planil je izza mize! Toliko gibčnosti bi nihče ne bil tem udom prisojal. Po vsem životu se trese in ognjenih oči se ozira po fantovski druščini.

Vse molči.

„Sramujte se!“ zakriči čez nekaj časa. „Hvalite Boga, da nimate mojih križev, a če tudi nimam čverstih žil in ravnih kit, sram me je, da sem v vašo druščino zašel. In ti, France, zapomni si, ta Valentin tù, ti bode kedaj dokazal, da more iz takega nesrečnika postati toliko veljaven, ali veljavniši človek, kakor iz korenjaka tvoje versté. Sram te bodi!“ pravi mu, ter verže predenj na mizo glinasto pipo, ki jo je dosedaj deržal v roci, da se na drobne kose razbije in kosci od stropa in sten odskakujejo.

„In tudi ta kita te bôde? Imej jo!“ pravi mu, vzame jo izza klobuka, ter jo verže, v drobne kosce razmeto, korenjaku Francetu v obraz.

Ne eden se ne oglasí, tiho je, da bi bilo slišati bitje Valentinovega sercá.

„Sram vas bodi!“ zakliče jim še enkrat, ter odide iz kerčme.

Tega dogodka drugo jutro neki ní nihče prej zvedel, ko Brodarjeva Lenica. Sinoči je bilo nekaj deklet navzočih. Na vse zgodnje jutro donesle so ji stvar, kakor se pravi, še popolnoma „gorko“. Pravile so, da se je Valentin hvalil, češ da takó lepe kite ni dobil nihče, da mu jo je dalo najzalše dekle in da to najzalše dekle je „njegova“, in Bog vedi kaj še, in da so ga zatem postavili fantje na sméh, in da je odišel jezen iz sobe.

(Dalje prih.)

Angleško gledišče za Shakespeara.

Spisal J. P.

Pravi estetični okus je današnje dni v dramatiki toliko zašel, da si skoraj že igre misliti ne bomo mogli, ki ni „spektakel- ali ausstattungsstück“. Kolik razloček med našim in onim angleškim gledišče m, kjer so se igrale pervikrat igre največega dramatičnega duha, Shakespeara. Pred njim na Angleškem še gledišča imeli niso, igralo se je, kjer je bil ravno prostor, po cérkvah, kapelah, pozneje

po šolàh, sodniških dvoranah in kneževskih palačah. Pervo poslopje, ki je bilo samo za predstave namenjeno, torej gledišče v našem smislu te besede, sezidalo se je 1570. leta, še le šest let po Shakespearovem rojstvu, a v naslednjem desetletji postavilo se jih je mnogo. Imela so, kakor danes ladije, vsako svoje ime, n. pr. globus, rudeči vol, fortuna, Phönix, labud, roža itd. Gledišče „globus" imelo je na čelu Herkulovo podobo sè zemljevidom in napis: „Totus mundus agit histrionem". Na strehi je stal drog, kamor so obešali zastavo, kader se je igralo. Predstave niso bile v vseh gledišćih ob enem času, v nekaterih se je samo po leti igralo, v druzih po zimi. V letnih gledišćih so bile pokrite galerije in oder; v partêr, kjer se ni sedelo, e stalo, pa je o slabem vremenu deželo, o lepem pa solnce pripe-talo. Popolnoma krita so bila zimska gledališča, kjer se je pri luči, e vé da pri kaj slabi, igralo. Na odru sta gorela ob zidu le dva svečnika, vsak na eni strani. Nek gledališki vodja se hvali, da je, e se mu smé verjeti, o neki posebni slovesnosti žgal celo v o š-e n e sveče!

Vstop v partêr in na galerijo je bil ene cene in te prostore je biskovalo samo priprosto ljndstvo, bogatini in plemstvo pa je sedelo o ložah, ki so bile, kolikor bliže odru, tem bolj v čislih, in tem udi dražje. Najčestiteji pa je bil prostor na odru, za igralce ne osebno prijetna navada. Tu so sedeli pó stoléh ali ležali po tleh ritiki, tukaj možje, ki so si domišljali bog vé koliko duhovitosti, tukaj izdalini, ki so imeli kazati svoje nove obleke, ali svojo dragoceno sebo. Med igro so pušili tabak, menili se, o najresnejih prizorih mijali se in norce brili. Mnogokrat je ta rovtarska arogantnost zbu-dila nemir in jezo med občinstvom v parterji in po galerijah. Sikali o in kričali in ne malokrat letelo je vanje blato in gnjilo sadje iz arterja in galerije, a od fino omikanega „gentlemana" tistega časa se je zahtevalo, da je táko početje neizobraženih rokonavsev popol-noma preziral.

Pred predstavami, ki so se pričenjale med eno in tretjo uro popoludne, preganjali so si dolg čas, kakor so si mogli, eni so brali, drugi kvartali in pušili tabak, zopet drugi kupčevali sè sadjem in drobnarijo. Orkester, ki je imel svoj prostor nad odrom, tam kjer so pri nas gledišne lože, zagodel je pred početkom trikrat in bil je kaj primitivno sestavljen. Pri tretjem zatrobu se je gledišče odperlo. Zastor se ni dvigal kvišku, ampak sredi odra ločil in se potegnil na levo in desno; bil je v revnem gledišči platnen ali volnat, v boljšem svilnat.

Nastopil je najprej „p r o l o g", v čern žametov plašč zavit do petá. Priklanjal se je občinstvu do tal, kakor sužènj pred svojim osornim gospodom, ter v najponižnejših izrazih prosil občinstva po-terpljenja in mile sodbe, jasen dokaz dovolj, kakó odvisen je bil od občinstva gledišni vodja in njegóvi igralci. V Shakespearovih igrah se nahaja mnogo takih izgledov.

Oder je bil od občinstva s pregrajo ločen in kakor parter

z bičjem nastlan, le o velikih svečanostih, ali če je bila kraljica Elizabeta nazoča, pregernili so ga storjami ali kakimi plahtami. V zadnjem delu odra je bil drug vzvišen oder, nekak balkon, kjer so nastopale osebe, ki so se morale pokazati in nastopiti v višini, n. pr. Romeo in Julija v 3. dejanji, 5. prizoru. Če se je v igri igralo, kakor n. pr. v Hamletu, namenjen je bil poslušalcem, ali pa je bil oder postranske igre. Kader ga pa niso potrebovali, zagernili so ga zastorom.

Že potem se lahko sodı, da so bile dekoracije le prazna želja. Redko kateri gledišni vodja je imel eno ali dve z barvami pomalani rjuhi, na katerih je bil naslikan gozd ali soba, cerkev itd. Miza pa, pero in černilo na nji je značilo kupčijsko sobo. Če se je miza odstranila in postavila sta se tjekaj dva stola, pomenilo je to gostilno. Mnogokrat se je kraj po trikrat in še večkrat v enem dejanji premenil; takrat igralci niso odstopili; ostali so na odru in ko je bilo vse v potrebnem redu, nadaljevali so svojo igro in govore. Le takrat, kader so se vse delujoče osebe preselile na drug kraj, potegnil se je zastor čez oder.

Mnogokrat pa fantazija le ni mogla vsega. Če se je n. pr. prizorišče prestavilo iz Rima v Aleksandrijo, kakor v Antoniju in Kleopatri, takrat so delale deské svoja čuda. Na desko se je zapisalo imé mesta ali kraja, kjer se je dejanje veršilo, ko se je pa kraj premenil, nataknili so drugo desko z druzim imenom. To so one „deské, ki svet pomenijo“. Ohranile so se precej dolgo potem še, ko so se že dekoracije rabile, le zato, da se je označilo, kje se dejanje verši, in da na pr. kako narisano mesto je ravno Rim in ne, recimo, Kartaga. Pomniti je, da se na tadanje plakate ní tiskalo druzega nič, ko naslov igre, brez oseb, brez igralcev in celo pisateljevega imena, pozneje še le osebe, igralci in pisatelj.

A za nekatere igre je bilo pa vsakako treba priprav in mašinerij. V „Viharji“ n. pr. vdari Ariel s peroti na mizo, in „s pomočjo neke priliène priprave izgine obed“. V ravno isti igri se pripelje Junona z oblakov doli. V „Cymbeline“ se spusti Jupiter na orlu sedeč med gromom in bliskom na zemljo. Tudi pogrezovanja v tla se nahajajo, n. pr. v „Macbethu“ izgine kotel pod zemljo itd. Kakó so ta čuda osnovali, ne vemo, berž ko ne pa je imela fantazija takrat svoj delovnik.

Dan so zaznamovali z modrimi od stropa visečimi plahtami noč s černimi.

(Konec prih.)

———

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

III.

GOSPOD ANTON.

Še nekaj prav čudnega se mi je v vojašnici prigodilo, tudi to vam moram povedati.

Ko sem se pervikrat na Dunaji naspal in zjutraj na vse zgodaj vstal, jel sem premišljevati, kaj mi je zdaj početi. Na vsem Dunaji ne poznam ne ene žive duše, in nihče mene ne. Sleparjev je ko listja in trave. Vem, kaj bodem storil, mislil sem si. Ljudje v tej vojašnici se mi zdé precej pošteni; doli v vežo k vojaku pojdem, ter mu porečem, naj mi dá kakega poštenega človeka za kažipota. V razstavo bi šel rad, pa pota ne vem. In res urno mi je pripravil moža, s katerim sem se pa že popreje pobotal, ker spomnil sem se mojega nosača s kolodvora, kakó me je prekanil. Po ceni ni na Dunaji nobena stvar, toliko vam moram reči, še požirka vode ne dobite zastonj. Denar pada od človeka, kakor bi ga vejal.

Ob 6. uri po navadi so razstavo zaperli. Sam nisem vedel, kaj bi počel. Pervi dan sem sicer takoj spat legel, ker sem bil od vožnje še sila truden, a drugi večer mi nikakor ni dalo doma ostati. Šel sem zopet k vojaku, ter ga vprašal, vé li za kak svèt, kakó bi nocojšen večer kaj posebnega mogel videti.

„Oj“, pravi mi, „na Dunaji zastran tega nismo v zadregi, vse leto se ne nagledate. Kam bi pa radi šli? Mordà slišite n. pr. radi petje?“

No, mislim si, tebi se na obrazu pozna, da si Dunajčan. „„Se ve da rad““, pravim mu, „„in celo sam tudi pojem. Pa tega ne morete vedeti, da sem doma, še fant, naprej pel, in ko je Strojarjev Jaka umerl, moral sem čez jemati““.

Gospod Anton! Tukaj se drugače poje, ko pri nas. Fantje ne hodijo po cesti sem in tja, ampak zapró se v hišo in tam pojó, pa ne ob desetih ali enajstih, ko je že vse mirno, ampak že zgodaj ob sedmih.

Ko me pripelje moj kažipot do hiše, kamor sva se namenila, stopiva k mali lini v veži, kjer je sedel debel gospod v nji. Ljudstva se je terlo vse polno okrog njega, toliko da mu utice niso prevernili.

„Kaj bi se tu gnetla“, pravim mu, ko tudi mi dva tam postojiva, „kje so pevci in godci? Idiva dalje!“

„„Takoj tu v dvorani so““, odverne mi, „„a brez vstopnice ne moreva notri. Najprej si morava tu pravico kupiti““.

„Kaj? kupiti?“ zahudim se jaz. „Toraj še to morate pri vas plačati, še petja ne morete zastonj slišati? Koliko pa velja?“

„„En goldinar!““

Takó me je zgrabilo, da je vse po meni pokalo. „Tí zgaga zgagasta, pa še le sedaj mi to praviš!“ Sram ga je bilo ko psa, takó sem ga v pričo vseh ljudi oštel in urno sam ne vem, kedaj se je od mene izgubil. A jaz — jezen sem že bil — dejal sem, naj velja kar hoče, če tudi desetak, zdaj sem že tu, in Dunajčane moram slišati, kakó pojó, da bodem vsaj vedel doma fantom povedati. ali znajo kaj, ali ne znajo nič.

Stopil sem k linici, ter pomolil goldinar vanjo: „Tu imate en goldinar za to, da bom smel iti petje poslušat!“ In na to sem odšel.

„„Tu vzemite vstopnico!““ kliče debeli gospod iz linice za menoj, ter mi pomoli štirivoglat kos podplata, na katerem so bile vdarjene nekatere čerke.

„Ne maram ga“, odgovorim mu jezen, „le sami ga obderžite, jaz ne dam počenega groša zanj“, in meni nič tebi nič se gnjetem ob množici v dvorano. Pa menite li, da so me pustili vanjo? Pri vratih je stal nek človek, ki je od vsacega zahteval tisti štirivoglati podplat. Ne z lepa, ne z gerda me ni pustil v sobo. „Saj sem ga tudi jaz kupil“, kričal sem, „pojdite tja k linici, pa vprašajte po njem, tisti le debeli gospod ga imá!“ Vse ni nič pomagalo, moral sem nazaj ponj.

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

Kritikovanje je, kakor smo že večkrat tožili, neprijetno de Treba je najpred spis najmanj dvakrat pazno prebrati, da člov pregleda celoto, potem pa da mu ne uide nobena posamezno nobena morebiti malo bolj skrita namera pisateljeva. Treba je mn gokrat ukrepati in ugibati, kaj je hotel tu pa tu pisatelj, da se n ne dela krivica. Ali kaj še, ako je spis malo prida! Pisatelji strašno občutni, povsod, menim, ne samo pri nas. Pretipavati treba bolne ude, preiskavati rane, odrezavati kar je neozdravno, vse to stóri človek, da ne bode bolelo! „Opêri mi kožuh, da ga n zmočiš“, pravi Nemec; to je nemogoče, in vendar se nekaj podob nega zahteva od kritika.

In vendar lepoznanski list, zlasti v naših razmérah, ne mor in ne sme ogibati se kritike: dolžnost mu je razpravljati in presojat kolikor more, vse nove literarne prikazni. Tolikanj bolj nas vesel da smo, kakor kaže, našli moža, ki ima potrebno sposobnost in volj prevzeti ta ravno tako potrebni kakor neprijetni posel. Od njeg smo dobili dozdaj dvé obširni, koreniti kritiki, pervo o Jurčičeven „Tugomeru“, drugo o dveh povestih g. Skalca. O pervi nismo enih misli z gospodom pisateljem, zato je ne moremo podati brez opazek naj pride torej druga perva na versto. Škoda samo, da gospod

pisatelj ne piše po slovensko: treba nam je torej prestavljati, kar se bode godilo, kolikor moči zvesto, od besede do besede.

Kakor za uvod podajemo pismo njegovo, katero se nam zdi vredno, da se razglasi. Pismo slôve tako:

„Vaša .... kritika g. Kodrovega slov. romana „Marjetica“ v Zvonu daje mi povod, da vam pošljem svoje kritične opazke, katere sem si zapisal prebravši slovenski izvirni noveli g. Skalca: „Pervi poljub“ in „Na černi zemlji.“ Iz njih lahko posnamete, da glavne napake g. Kodra, kazé tudi g. Skalca.

Dozdeva se mi, da so naši slovenski pisatelji (samo ob sebi se umeje, s poštenimi izjemami) čisto malo premišljali o bistvu romana ali novele; drugače bi svojim različnim duševnim proizvodom ne dajali kar tako naslovov: „izviren roman“, ali „izvirna novela“, ko so mnogokrat samo daljše ali krajše proste povesti iz navadnega življenja, srednje vrednosti, duhomorne enoličnosti, skopega dejanja, brez krepkega jedra, brez vsake izvirnosti. Iz samega prizadevanja, da bi le „prav po domače, v slovenskem duhu“ pisali, ali pa boječ se, da bi le njihovi spisi ne bili če še tako malo, podobni dobremu nemškemu ali francozkemu romanu — ker ne pomislijo, da človeške strasti niso vezane na narodnost, da je človeško serce pod vsakim obnebjem zmožno najvišjega in blažjega, ali pa tudi najpodlejšega in slabšega — dajó svojim junakom tako ozko omejeno idejino okrožje, da je človeku nemogoče zanimati se zanje. In vendar je treba, da so delujoče osebe nekako povzorjene (to mora biti tudi najmalopridniši človek v pripovedovalni poeziji, ker v tem ravno je bistvo poezije), da more pisati z njimi, pokazati nam svoje vodilne misli; bodi si da rèšuje kako psihologično problemo, ali da se poteguje za kako splošno etično načelo; to je: pesnik mora v romanu ali noveli kazati nam svojih misli obilost, stvariteljno moč, svojo visoko izobraženost, ki mu daje, l. r. pečat, da bode človeštvu za svečenika.

Da pa pisatelj to more, treba mu, poleg prirojenega genija, tudi še dober kos izkušnje, življenja: treba mu, da se je že uterdil v viharnem boji življenja, da je spoznal svet in ljudí, da mu je jasno, kaj je velika kulturna naloga človeštva, treba da je sam že postal značaj, predno poskusi značaje opisovati. to je, zajemati jih iz sebe.

Naši slovenski pesniki (kakor rečeno s častnimi izjemami) ali prezgodaj začnó pisati, ali pa nimajo neke vseobsežne izobraženosti, brez katere ni moči, kaj poštenega stvariti. Da si pisatelj v našem času, ko je vse polno knjig, pridobi z romanom imé, ni še zadosti, da je njegov junak blaga duša, pisatelj se mora odlikovati z izvirnostjo; a tu je treba genijalnosti, ljudoznanja, vednosti in bogate stvariteljne moči. *Iv. Gornik.*

Slovenski glasnik.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Jako je imenitno, da se je Vuk seznanil s Kopitarjem. Ko se je Kopitar prepričal o Vukovem globokem znanji serbske tradicijonalne literature, nétil je v njem ljubezen do slovstvenega delovanja, in mu je vedno svetoval, kakó naj s tem znanjem prerodí vse serbsko slovstvo, dobro vedoč, da bo Vuk mnogo koristil. In res, Vuk je začel delovati od l. 1814., in je sè svojimi spisi ustvaril v serbskem slovstvu novo dobo. Deloval je pet deset let, od l. 1814. do 1864., a to je gotovo dolgo časa; redko kateremu pisatelju je dano toliko časa služiti svoji domovini. Umerl je l. 1864. na Dunaji, kjer je pokopan na Marksovem pokopališči, ne daleč od groba svojega prijatelja Kopitarja. Serbi ga imenujejo: „očeta novejšega serbskega slovstva“.

Vuk je bil v Karlovcih učenec L. Mušickega, kateri je nagovarjal svoje učence, naj nabirajo narodne pesmi. Izmed vseh učencev je mladi Vuk edini spoznal imenitnost té misli svojega učenika, in si je zapisoval narodne pesmi. Vernivši se iz Karlovec v Serbijo, našel je tukaj Vuk Kačićevo knjigo: „Razgovor ugodni naroda slovinskoga“. And. Kačić Miošić (1690.—1760.) je hervaški „narodni“ pesnik. Kačić je bil „frančiškan“, in je na papeževo povelje prehodil turške dežele, koder je tudi povsod čul mnogo lepih narodnih pesmi, ali on téh pesmi ni nabiral, nego jih je sam zlagal, kakor je v narodu slišal, se vè da nekoliko drugače. Te Kačićeve pesmi je tudi Vuk dobil v roke, in gotovo je, da so izpodbudile mladega Vuka še bolj, da se je napotil v serbske kraje in neutrudno nabiral narodne pesmi, ker je videl, kakó dobro je Mušicki storil, ko je prigovarjal svojim učencem, naj nabirajo narodno blago. Ali Vuka je v tem delovanji pretekel slavni Italijan Fortis, kateri je pervi razglasil slavo južnoslovanske nar. poezije po vsej Evropi. V tistem času namreč so prišle na glas „narodne balade skotske“ (1765.), katere so vsi občudovali, in učenjaki so povpraševali, nimajo li tudi drugi narodi enakih narodnih pesmi. Tem željam je vstregel Fortis l. 1771. s knjigo: „Saggio d'Osservazioni sopra l'isola di Cherso ed Osero“, v kateri je tiskano nekoliko narodnih pesmi, posnetih iz Kačićevega „Razgovora ugodnega“, kjer pravi Fortis, naj jih keltski Skoti primérjajo svojim. Takó je ta tujec dal priliko drugim narodom, da so se seznanili z južnoslovansko nar. poezijo. V knjigi: „Viaggio in Dalmazia“ (l. 1774.) govorí Fortis o dalmatinskih „vašanih“, o dalmatinskih „vlahih“, katere drugi narodi imenujejo „Morlake“. V svojo knjigo: „De Costumi de Morlachi“ je vzel Fortis pesmi iz Kačića in je pristavil še narodno pesem „Žalosna pjesanca plemenite Asan-aginice“ v izvirniku in v italijanskem prevodu. To „želostno pesem“ je Goethe nemudoma prestavill v nemški jezik, a Herder jo je obelodanil l. 1778.—1779. (Stimmen der Völker.)

(Dalje prih.) *T.*

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Ranjeni vojak.

e živim; pokaj? — Nič se ne gane,
Mèrtvo vse okolo. Mesec sveti,
Kri obseva, zevajoče rane,
njih, ki smertno so zadeti.
jdalje mi oko razloči,
snopi v versto položeni,
polje krijejo tisoči;
zakaj si prizanesla meni!
gom vi, tovàriši pokojni!
vam, vse srečno ste prestali;
e junaško v vihri bojni,
tonj — nikdár ne boste znali.
smo glasni čuli od Balkána,
ata, ki na pómoč kliče;
car in že je vojska zbrana,
ojska se na jug pomiče.
ženo, pustil sem otroka,
zročivši njih osodo;
udi naj pomaga roka,
bije boj za križ, svobodo.

Ko vihrale slavne so zastave
V boj veseli za pravice svete,
Pesmi so donele čez dobrave,
Vriskale navdušene so čete!
Zdaj ne vriskajo! Bolí me rana,
A še huje žalost in sramota.
Vi, ki viša vam oblast je dana,
Vrag uméj modrosti vaše pota!
Bog odpústi vam pregrehe vaše,
Človek vas preklinja, vojskovodje!
Vam igrača je življenje naše,
Kratkočasno vam vojak orodje.
V sténo igri lučajo otroci
Grah — veséli da tako odskaka;
Vi takó nas! — Kaj kervi potoci,
Mertvih kôpe vam? — dolžnost vojaka
„To zidovje caru spati brani,
Hajd, pašòl!“ ukrene glava modra;
Šli smo, peli: „Bože cara hrani“ —
Car z visokega je gledal odra.

Bog je hranil cara, mi smo pali,
Pali smo za god mu, za vezilo;
Če nas tudi svetli car ne hvali,
Kar mogoče, to se je storilo! —

B. M.

Lepa Vida.*)

Roman. Spisal Jos. Jurčič.

(Dalje.)

ŠTIRNAJSTO POGLAVJE.

V mali izbici, kateri so bila okenca skerbno zagernena, slonela je v postelji mlada žena, poleg nje je sedela stara mati in solze veselja so se ji iskrile v očesu, ko je videla, da izgubljena, najdena, na smert bolna hči Vida zopet ozdravlja.

„Kakó sem prišla sim, mati?“ vpraša z bojazljivim glasom bolníca.

„„Tiho, tiho bodi, ne govori!““ reče stara. „„Gospod je ukazal, da ne smeš nič govoriti, dokler njega ne bode. In ko bi gospoda ne bilo, umerla bi nam bila. Za to nikari ne govori, ljuba moja, škoduje ti, rekel je, gospod je rekel““.

Če je stara o „gospodu“ govorila, vedel je vsakedó, da je to starši Samorod, župnik.

„Tiho bodem. — Ali povejte mi...me li še zdaj ljubite, mati?“

„„O Vidka, Vidka, kakó to vprašaš? Kakó dolgo te nisem videla, kakó sem prejokovala noči in dni, mislila sem, da umerjem. in hudo mi je bilo, ko nisem mogla. In nam vsem je bilo hudó, strašnó! Ali tiho bodi, nikar ne govori, gospod je rekel, da bi ti škodovalo, poterpi, saj pride kmalu. Potem nam bodeš povedala, kje si bila, kaj ti je bilo, ti ubožica, ti! Le tiho bodi!““

Temna rudečica zalije obraz bolnici, ki res molči dobro dolgo, ter posluša mater, kakó ji na njeno zopetno prošnjo pripoved[illegible]je o njenem sinku Tončku, kateri je že „velik“ in lep. A župnik je tudi prepovedal, da ne sme prej k njej, predno on ne vidi, da je dovolj zdrava. Njega, gospoda, je pa treba poslušati, ker je naj[illegible]ol moder med ljudmi.

„In kaj je on...Anton...rekel?“

„„Vse ti povem, on sam ti pové, kader pride k nam, a doz[illegible] še tudi ni smel zvedeti. Tiho bodi, škoduje ti““, prosi starka.

Mladi bolnici se oči zaiskré, serpo pogleda mater in jo šepeta[illegible] ter naglo vpraša:

„Samo tó še: vé li Anton, kje sem bila? Misli li kaj?“

„„O Bog, kakó bi vedel? Ni li rekel, da bi šel do kon[illegible] sveta, v globočino morja, v deveto deželo póte, ko bi mu bil ž[illegible] človek povedal, kje si in med kakovimi ljudmi si. Ali nobeden [illegible] prinesel poročila ne sè suhe zemlje, ne po vodi, takó da smo [illegible] mislili, Bog te je nam vzel za vselej. — Pa lezi in miruj, kaj gosp[illegible] poreče, ako zvé, da ga nisva poslušali““.

„On ne vé nič, kje sem bila...“ mermra mlada žena kak[illegible]

*) Glej list 11

sama zase, zatisne oči, dene roko na čelo in umolkne za dolgo časa. Hipoma stegne roki in zakliče:

„Mati!“

Prestrašena se starka oberne k njej, toda ona molči in hladno reče čez nekaj časa: „Naj spim, spim in prespim“.

Starka meni, da je zaspala in hoče za nekaj časa iz izbe izlesti prav tiho po perstih stopajoč. Ali mlada jo opazi, iz svojih sanj se vzburi in kliče:

„Ne hodite proč od mene, zdaj le ne, pomagajte mi misliti, mati, misliti, veste? Kakó je že tista povest, ki ste mi jo pripovedovali, ko sem bila še otrok, znate, o onem samcu-možu, ki je ob morji kočo imel, pa sta prišla vihar in povodenj; vihar je možu dom poderl, povodenj ga je odnesla v široko morje, a mož se je deržal panja, na katerem je prej tesaril, in panj ga je odnesel v čudno, daljno deželo, iz katere je nazaj prišel, pa ní smel in ní hotel povedati...mati, mati, kakó je bilo to?“

Stara mati sè skerbjo in začudenjem gleda v žareče hčerino lice in misli, da se jej meša v glavi.

„To je za otroke povest..ti si bolna, Vida, čakaj, kader ozdraviš, hočemo take pripóvedi pripovedovati, zdaj se umiri; o Bog ti pomagaj!“

In kakor da bi poslušna bila materini prošnji, zatisne bolna Vida oči in miruje. Le zdaj pa zdaj se ji ustna zagibljejo, kakor da bi tiho sama sè seboj govorila ali molila. Tiha je ostala potem ves dan.

Župnika ni bilo. Drugi dan pošlje mati Basnigojevka ponj. Ko hčeri pové, da pride ta dan, zgane se ta in se od matere z nekim strahom proč oberne. Kmalu pa vpraša:

„Nisem li tist večer, ko sem jaz odšla, ko me niste več našli, govorila o pomorskih razbojnikih? Ste li čuli? Kaj ne da sem govorila, in drugi so govorili?“

Mati ji to poterdi in pri tej priči radovedna ženska v njej pozabi ostrega naročila župnikovega in vpraša:

„Za Boga svetega, tedaj so te bili vendar res tisti gerdi ljudje ugrabili? In kam so te peljali? Kaj so ti hudega storili?“

„„Kasneje vam povem, zdaj ne, pustite me““, reče Vida nekako razdražena, skrije glavo v zglavje in molči.

PETNAJSTO POGLAVJE.

Dva dni pozneje je župnik zopet prišel in našel Vido že močno okrevano v izbici. Sicer se je pa strogo po njegovem ukazu ravnalo, razen starih dveh ni nihče v hiši vedel, kaj je s tujo žensko in kedó je, ter tudi nihče ni še videl je.

„A zakaj jo skrivamo, zakaj ne bi berž po Antona poslali?“ vpraša župnika stara majka na dvorišči, ko je ~~bil~~ prišel.

„„Zakaj? Jaz sem se sam že takó vpraševal, ali treba je še

premisliti, kakó in kaj, le poterpite"". reče župnik zamišljenega obraza.

Mož je vedel več, nego bi bil rad, a ní vedel, kakó bi ravnal, da bi še večje nesreče ne bilo, nego je bila že.

„Pojdiva k njej", reče potem in oba počasno stopata v hišo.

Ko Vida župnika zagleda, odloži svoje jélo, s katerim se je ravno pečala sè slastjo človeka, ki se ravno okreva, ter vstane in pogleda župniku tako naravnost v oči, da bi bil skoro ta svoje povesil in da razen pervega hladnega pozdrava ni vedel, kakó bi razgovor začel.

„Mati, pojte ven", reče Vida, in starka poslušno odide.

Župnik sede. Ona tudi.

„No, kakó je?" vpraša duhovni svak.

Ona zatisne oči pa reče:

„Kaj ne, kar se na izpóvedi pové duhovnemu, mora on zamolčati in mora molčati o tem do smerti. Ní li res takó?"

„„Res je"".

„Kar sem vam jaz povedala pri izpovedi, ko ste me dobili pri tistem černem moži, vi ne smete več povedati nikomur?"

„„Kar sem pri izpovedi od tebe slišal, tega ne vem več, ne smem vedeti"", reče duhovnik resno.

„In vi morate izpóvedno skrivnost čuvati tudi bratu nasproti?" vpraša ona hlastno.

„„Tvojemu možu takó kakor vsakemu človeku"", odgovori duhovnik in upre oči v tla.

„Vi ne veste nič, nič, nego kar vam zdaj le povem: pomorski razbojniki so me bili odpeljali, bila sem na Španjskem, pri zleh ljudeh, teško sem ušla, teško sem prišla na ljubi dom. Takó je. Takó sem vam povedala in vi ne veste ničesa druzega. Recite mi še enkrat. Le vas se bojim, drugi...drugi nihče ne bode zvedel, ne smé. Moj, moj — mož ne smé, on bi me..."

„„Ne govori dalje; premisli, da zdaj ne govoriš na izpóvedi z menoj"", reče on zamolklo.

Mlada žena pade na kolena predenj, sklene roki in ga prosi:

„Usmilite se me, pokore sem dovolj storila in vse življenje me bode vest pokorila! Vse vam hočem povedati, potem me ne boste obsojali takó ostro, kakor me zdaj. Usmilite se me in ne povejte bratu, mojemu..."

„„Možu!""

„Vem, da nisem vredna tega imena izgovarjati, ali zaradi svojega deteta moram k njemu, moram in hočem, in vi mi ni smete otemniti, kar mi je sam Bog na konci moje nesreče posvetil".

„„Pred njim bodeš tudi sama odgovarjala. Stori kar hočeš. Jaz kot brat Samorodov ne vem ničesa"".

„Povedala vam bodem vse".

„„Ničesa ne! Bolje, da ne. Vstani in čuvaj se, da zopet ne

zboliš. Mene ne bode več sim. Tudi k vam, če se verneš domov, pridem malo odslej, kader pa pridem, pojdi mi, kolikor moreš, s pota, da me obraz ne izdá. Zdaj grem. Uzroka ni več, da si sama, pokliči očeta, pokliči moža, ali zopet pojdi, kar sama hočeš. Že vidim, da. . . znaš!"“

Župnik otide. Vida glavo nasloni na blazinico in premišlja, kaj početi.

(Dalje prih.)

Rosana.

VI.

Nekaj časa že je bil Skalar čudno izpremenjen. Prej je bil vedno enake volje, ne žalosten, ne vesel, tih, miren, malo prijazen, a navadno tudi ne preosoren; zdaj je bilo vse njegovo vedenje nekako nemirno, strastno, skoraj razdraženo. Knjige ga niso več veselile, ne tista skrivnostna opravila v onem hramu, kamor ni smela živa duša. Zamišljen, s povešeno glavo, z rokami na hèrbtu je hodéval okolo gradú, po vertu, po hosti; časi je celo sam sè sabo glasno govoril. Zdaj je sedel po več časa na klopi pod hrastom, ter je zdaj v tla upiral oči, zdaj nepremično zerl tja po dolini: slednjič je kakor serdit planil kvišku, ter stresnel glavo, kakor da bi se hotel siloma iznebiti neprijetne misli, ki mu je rojila po glavi. Z Rosano je bil zdaj nenavadno prijazen; čudno mehak, ginen je bil njegov glas, ko je govoril z njo: potem je bil zopet — ne vedi zakaj — odljuden, terd, skoraj osoren z njo. Zgodilo se je celo, da jo je prijazno za roko prijel, potem jo strastno sunil od sebe, Zdaj jo je nalašč srečaval, kjer je mogel, potem se je zopet ogibal deklice; večkrat se je hitro obernil v stran, ko mu je šla naproti. Prej ji ni nikoli prav v obraz pogledal, tudi ne, ko je govoril z njo, taka je bila njegova navada. Tudi Rosana je vedno nekako boječa povešala oči pred njim. Zdaj jo je po več časa skrivaj ogledoval od strani. Zdaj, ko se ji je ozdraveli jelo zopet polniti in rudeti upálo bledo lice, ko se je povernil prejšnji ogenj otemnelemu očesu, naravna živost in gibečnost vsemu njenemu životu: zdaj ko je bila kakor vertnica, ki se razcvita v pervem poletji, in jutranje rose kapljica trepeče na njej v žarku zgodnjega solnca; ko jo je zdaj ogledoval in ogledoval, ko je videl té očí, tó hojo, to gibanje; zamislil se mu je duh v pretekle čase. Kakor luna izza oblaka jela mu je vzhajati podoba, bolj in bolj jasna, nekedaj tako ljubljena, potem takó sovražena podoba! Té očí, to rast, to gibanje, to hojo, o vse to je videl nekedaj, in kar vidi zdaj, to je njeno, vse njeno, taka je bila ena sama ženska na svetu! In ta glas, kedor ga je slišal enkrat, ne pozabi ga več! O sladki spomin, o bridki spomin!

Glej jo, vsa taka je, ki se mu bliža po otročje vesela z žarečim jabelkom v roki, in njen je glas, ki ga čuje:

„Glejte, kako lepo jabelko; tam pod ono staro jablano sem ga pobrala“.

In Rosana mu podá jabelko; ali sreče ni imela sè svojim prijaznim darom. Skalar ji ga sicer vzame iz roke, ali v tem trenotji ga obide, kakor je bilo videti, neprijeten spomin; jezen zažene jabelko v stran. Kedó vé, kak pomen je imel ta sad v njegovem življenji!

Rosani se milo stori v serci, solze ji silijo v očí. Molčé se oberne, ter otide. Ves dan potem mu ni prišla pred oči. Žal je bilo možu, rad bi bil poravnal svojo krivico. ali deklica se ga je skerbno ogibala.

Tisto noč ni dolgo časa mogla zaspati. Mislila je in mislila, kaj je pač pregrešila, s čem je razžalila svojega dobrotnika, da je zdaj tako hud nanjo. Morebiti se je naveličal imeti jo še dalje pod svojo streho. Ako se pokaže, da je tako, sklenila je, da hoče takoj zapustiti njegovo hišo, ter iti dalje po svetu, sama ni vedela kam. Takoj drugi dan, ko ga zagleda, hoče stopiti predenj in vprašati ga, zakaj je hud.

Tudi Skalar ni imel pokoja. Očital si je sam svojo ostrost z ubogim, nedolžnim dekletom. In če je tudi res njena hči, dejal si je, najgerje pregrehe sad, káj more ona zato: kàj ni že dovolj nesrečna, milovanja vredna? Žalosten zakon narave je, da se otrok pokori za svojih roditeljev grehe, terd, krivičen zakon, ki v nebo vpije, ali nebo nima vsmiljenja. Ali ni dolžnost človeku, zlajšavati to krivico po svoji moči? In tí? Dozdaj si domišljal si, da si blagega serca, da nisi storil še nikomur krivice, če tudi si jo sam terpel v obili meri, in zdaj žališ brez vsmiljenja ubogo siroto, maščuješ se nad njo, ki ti ní storila ničesar: zakaj je nisi rajši pustil, kjer je bila? Sram te bodi takega podlega čuta. Ne, uboga Rosana, nesrečno dete; tí se mi ne bodeš pokorila za svoje matere pregreho! — Ali kedó mi je pa porok, da je Rosana res njena hči? pomišlja se zopet čez nekaj časa. Da ji je tako podobna? Kolikrat se primeri, da je človek človeku podoben, če tudi sta si popolnoma tuja! Te negotovosti bodi konec: najprej se prepričam, je li res njena hči, potem bodem vedel, kaj mi je storiti.

Tako je v tem boji premagala boljša stran njegovega serca; strast se mu je polegla: ali kedó vé, koliko časa bode mirovala?

Drugo jutro sta se kmalu sešla, ker sta se iskala. Ko ga zagleda Rosana, pozdravi ga prijazno kakor po navadi, potem se mu približa, rekoč:

„Nezadovoljni ste z mano, kakor vidim in čutim, gospod; ako ste se me naveličali, prosim, povejte mi naravnost, takoj zapustim vaš dom“.

Beseda „gospod“, katero je zdaj zopet slišal čez dolgo časa, zadela je Skalarja neprijetno; nekako užaljen je bil, zato mu je bilo v tem trenotji nemogoče govoriti z njo tako prijazno, kakor je bil sinoči sklenil; premagovala je zopet druga stran serca. Nekako merzlo ji odgovori

„Že zopet tako govoriš, dekle? Zdi se mi, da se že kesaš svoje ļube. Nestanovitna stvar je ženska, tudi ti si ženska!“

Te bridke besede so v zadrego pripravile ubogo deklico, tako ni vedela pri tej priči, kako naj bi odgovorila. V tem se Skalar ıisli, da ji ni dal pravega odgovora na njeno vprašanje: mirno eče, a tudi ne kaj prijazno:

„Jaz se te nisem naveličal, brez skerbi bodi!“

Na to Rosana:

„Če je res tako, zdaj pa drugo vprašanje, kaj sem vam sto-, da vam ni prav; s čem sem vas razžalila, da ste tako hudi ıe; kaj sem pregrešila, če tudi nerada?“

„„Ti nič, ti nič!““ odgovori ji on strastno obernivši se v stran. ana ga ni razumela; vedeti ni mogla, da mu je sè svojim ne-ınim vprašanjem razdražila staro rano; nerazumno ji je bilo, zakaj ako povdarjal besedico: ti. Molčé je stala, ne vedoč, kaj bi mi-, kaj govorila. Čez nekaj časa se oberne Skalar zopet proti njej:

„Rosana, kako je bilo imé tvoji materi?“

„„Matilda““.

Rosana ni opazila, kako ga je zadelo to imé: kakor blisk je aj šinilo čez njegovo obličje. Ali še mu ni bilo dovolj gotovosti; nekaj časa vpraša v zamolklem glasu:

„Iz katerega kraja?“

„„Imena ne vem; ali ga nisem slišala nikoli; ali sem ga pa ıbila. Samo toliko se spominjam, da niso bili prav iz mesta, dar blizo nekega mesta doma; v samski hiši pod gričem; koliko-t so mi pripovedovali, kako srečni so bili tam!““

Zdaj je bilo Skalarju vse gotovo, vse jasno. Molčal je neko-časa; nasprotna čuta sta se borila v njegovem sercu; boj je bil tek, vsmiljenje je premagalo strast. Otajal se je sovraštva led, mu je obdajal serce; tako gorko mu je bilo serce; tihe radosti mu razsvetli temno obličje, oko mu rosí, lep je bil Skalar v tem ıotji.

„Pridi, pridi sim na serce moje“, vabi jo z odpertima rokama; idi, Rosana; če tudi nisi moja, bodi moja. Tolažba mi bodi, radost a na stare dni; pozabljeno bodi, kar je bilo; poleg tebe hočem ıbiti, kar sem preterpel; skupaj bodeva živela kakor oče in hči!“

Rosana se ne gane z mesta; čudne, nerazumne so ji bile nje-e besede.

„Vi ste poznali mojo mater?“

„„Poznal — zdi se mi, da sem jo poznal. Ali pustiva to; li si, da sem tvoj stric, ujec, ali kaj takega. Ali nočeš biti moja, ana?““

„Ali ste mi v rodu?“

„„V rodu, ali ne, kaj to. Jaz bi tudi lahko imel tako hčerko, v v tvojih letih bi bila in ravno taka, ravno tako lepo, ljubo, ino dete, kakor si tí, Rosanka moja!““

„Govorili ste o moji materi, odgovorite mi še, najljubše, najslajše mi je govoriti o njej. Poznali ste jo, morebiti veste kaj več".

„„Dovolj, preveč; ali govoriti ne morem, ne smem: ne umela bi me, in to je dobro; tí si še mlada. nepokvarjena, nedolžna"".

„Moja mati so bili tudi nedolžni", zavpije strastno Rosana. Vsa izpremenjena je bila v tem trenotji; to ni bila več krotka, boječa deklica. Oči so se ji svetile, stala je in govorila slovesno kakor priča pred sodbo, priča za nedolžnost svoje matere. Pred očmi ji je bila bleda materina podoba, ko je ležala na smertni postelji. spominjala se je njenih zadnjih besed, njene oporoke, da naj priča za njo pred svetom; zdaj pervič je imela priliko izpolniti svojo dolžnost. „Moja mati so bili tudi nodolžni!" té besede je govorila v tako prepričalnem, iz globočine serca izhajajočem glasu, da bi bile tudi pri sodbi veljale. Skalar ji odgovori z neskončno bridkostjo

„Tvoja mati nedolžna! Ne govóri, dekle, česar ne umeš!"

„„Jaz ničesa ne umem, samo to vem, da so bili moja mati nedolžni! Molčala ne bodem, pred vsem svetom hočem pričati in vpiti: Moja mati so bili nedolžni!""

„Tvoja mati nedolžna!" ponavlja Skalar

„„Dà, nedolžni; sami so mi rekli, in kako so mi rekli! Na smertni postelji, ko se najhudobnejši človek ne laže, in moja mati se niso legali!""

Oba molčita. Čez nekoliko časa, po kratkem premiselku seže Rosana v svoje nedrije, vzame iz njega povezane liste, ki jih je ves čas zvesto hranila, ter jih podá možu rekoč:

„Jaz ne vem, ali je prav, ali ne; vendar ne morem si kaj; ako ne verujete mojim besedam, náte, tu so dokazi, berite!"

(Dalje prih.) *B. M.*

SPOMINI S POTA.

Pisal Fr. Poljanec.

I.

NA KRAŠKI ZEMLJI.

(Konec.)

V dvorani je zdajci nastalo vretje, kakor v panji, ki se pripravlja na roj. Občinstvo namreč se po končani predstavi ní razhajalo, temveč ostalo je pri skupni večerji. Nekateri so razmikali klopí, drugi so iz nekega stranskega hrama prinašali velikanske mize in še predno si se prav zavedel, kaj se tu pripravlja, izpremenila se je gledališčna dvorana v gostilno. Razverščeni ob dolzih mizah smo zdaj sedeli in na opomin gospoda župnika, da nismo tiči, ki živé o petji, segali smo po pečeni letéčini in telečjih stegnih, po prasičjih kračah in plečih, in po druzih dobrotah, ki nam jih je pošiljala go-

spodinja, mati županja. In zopet se oglasi gospod župnik, meneč, da na Krasu je vse dobro, razen — vode, da torej moramo zalivati s černo božjo kapljo, kar smo tudi vestno izverševali.

Ko smo tako popolnoma zadovoljili slabši, pa ravno zato mendà sitniši in brezobzirniši polovici svojega bitja, nadaljevala se je zabava, ki je, ako mogoče, bila še živahniša in zanimiviša, nego ona pred večerjo. Pesem se je verstila za pesmijo: „Po jezeru“, „Luna sije“, „Pridi Goren'c“, Otok bleški“ in takó dalje brez konca in kraja. Zdaj je pelo vse, moški in ženske, kar je le znalo usta odpirati. Petje — nekaj pa tudi vino — nas je vse čudno ugrelo, zdelo se mi je, da se je vsaka pesem pela bolje od prejšnje. Vse je bilo zadovoljno, vse veselo.

Variatio delectat. Na občno prošnjo je deklamovalka zopet stopila na oder. Deklamovala je Jenkov „Zadnji večer“. Malo čudno! Kaj ne? To bi bila pesem za petje, pa ne za deklamacijo; kratka je in takó priprosta, bode morebiti rekel ta ali oni. Tudi jaz sem tako nekako mislil, ali morem vas zagotoviti, da je ta priprosta pesem na to občinstvo naredila globok vtis. Vspeh je bil popolen. Pri isti mizi, skoro nasproti meni, sedela je deklica čudnega obličja. Njo je morala deklamacija sosebno zanimati. Vsa v čudu stermela je nepomično v deklamovalko.

Ta listek takó prav',
Da cesar ga bo vzel.

Zdajci ji čelo potemní, glavo pobesi, težek vzdih se ji vkrade iz persi, okolo ust ji nekaj zaigrá in roka kradoma otere težko solzo.

Sam Bog nebeški vé,
Kdaj osem let bo preč.

Kaj jo je moglo tako užaliti? Morebiti je vse to, kar se tu v pesmi pripoveduje, že izkusilo njeno serce. Ganilo jo je mordà videti samo sebe v pesmi opisano, in vsemu svetu je zdaj znano to, česar ona ní nikomur razodela, zaklenivši vso to težko bridkost v svoje serce.

Neverjetno hitro je bežal čas, kládivo je že bilo „trudne pozne ure“. Tedaj se oglasi zopet župnik: „Zdaj pa še zapojmo našo staro pesem“. Radovedno sem pričakoval, kaj bo neki. Župnik poprime svojo palico, ki je dozdaj mirno ob stolu slonela. Vse utihne, moški se odkrijejo. Župnik poterka ob mizo, povzdigne palico, pogleda po omizjih, zamahne — in kakor iz enega gerla zagermí: „Hej Slovani, naša reč slovanska živo klije“. — Zastonj bi iskal besed popisati občutke, ki so mi ta trenotek polnili dušo. Redkokedaj se je ta pesem pela bolj ognjeno, bolj navdušeno, nego tisti večer na Krasu. Tako po priliki je nekedaj znalo biti, ko smo se pred mnogimi leti prijatelji, ki so nas enako domoljubje in enaka leta vezala, daleč od doma v tujem svetu zbirali v veselo družbo. Ali kje je zdaj tisti mladeniški ogenj, kje je tista svet podpirajoča sila, kje so prijatelji? Najboljši med njimi, ki so sami sebi in sveti stvari ostali zvesti, od-

hajajo drug za drugim v deželo, odkoder ní izhoda. — Človek je res kaplja na veji, dim nad streho. — A drugi? Serce me bolí videti jih. Nezvesti vzorom svoje mladosti, zadušivši v sebi vse blage čuti, ki človeka vežejo na dom in rod, služijo samo svojemu trebuhu, uklanjajo se surovemu uspehu in poljubljajo šibo, ki jih tepe. Še več! Tujcu se prodadó za biriča. Sin tepe svojo mater. O kakó to boli, kakó to skelí!

S to pesmijo je veselica prikipela do verhunca. Matori gostje, med njimi je bil tudi gospod župnik, jeli so se razhajati, in tudi jaz, ki sem bil nekoliko truden od dolzega pota, moral sem misliti na počitek. Spalnica mi je bila že pripravljena in sicer prav blizo dvorane, od koder se je še dolgo razlegala glasna huka in buka. Na pol že v spanji sem čul škripajočo godbo in zraven neko čudno deršanje. Mladi svet se je spustil v plesove. Kar je meni znano, ne pleše se nikjer po Slovenskem toliko, kakor na Primorskem. Veselica brez plesa je mendà v teh krajih nemogoča. Pleše se pa s tako vztrajnostjo in požertvalnostjo, ki bi jo jaz raje kje drugeje videl. Človek bi jim sicer tega veselja ne zameril, ko bi le ples pri njih ne bila takó draga zabava. Pregovor: „Dobre volje, mošnje kolje“ velja sicer po vsem svetu, ali mendà nikjer takó, kakor tukaj. Tudi kranjski mladenič se časih rad zasukne in takrat ne gleda ravno na par šestic, ali vsaj dvakrat, če ne večkrat, bode se premislil, predno bo za ples izdal kakov veči denar. Mlademu Kraševcu ali Ipavcu pa ní nič nenavadnega, ako na plesišči pusti zaslužek celega tedna ali celó dveh. Dalo bi se o tem še mnogokaj pisati, kar pa opuščam in sicer iz dveh tehtnih razlogov. Pervič znam, da bi bile moje besede bob v steno, drugič spominjam se ravno pri tej priliki zlatega uka svojega nekedanjega učitelja: „Ní je lajše stvarí na svetu, nego moralizovati“. — Torej molčimo!

Drugo jutro sem pa zopet vzel palico v roko in pot pod noge, ter sem se obernil v stran, od koder burja prihaja.

PERIKLEJ.

(Dalje.)

Žene junaških rodovin, kakoršne nam kažejo Homerovi spevi, so kraljice v domačem okrožji; tam goste sprejemajo, sramežljivo se vedejo v moški družbi in mogočno varujejo hišno čast. Takih žen ni več bilo na Gerškem. Le na odrih gledališčnih jih je bilo še videti, v dejanjih, ki so bila vzeta iz starodavnih časov.

Ženstvo republikanskih Atén si moramo misliti kot popolnoma zanemarjen rod. Životarile so v temačnih prostorjih zadnjega dela hiše, ki je bil le njihovemu spolu odločen. Tu so predle in tkale med sužnjicami in z njimi kramljale; tu je bil ves njih svet, tu vsa njih zabava; občevanje z moškimi je bilo omenjeno na najpotrebnejše.

Mož pa je prebival v sprednjem delu hiše, kateri je bil odpert javnemu življenju, veliki šoli izobraženosti; ali le do vrat gynaikonitide (ženskega predela) je imelo svojo moč: ženske so bile od javnosti popolnoma izločene; brez spremstva se niso smele očitno pokazati. Kakó je kruta šega jih prav zaperte deržala nam kažejo posebno nekateri primerljaji iz zgodovine.

Ko so pervi glasi o nesrečni bitvi pri Chaironeji v Atene prišli, stale so Atenjanke po ulicah ob glavnih hišnih vratih in povpraševale po svojih sinovih, možéh, bratih. In ta prizor, da so svobodnorodne Atenjanke na ulicah stale, imenuje govornik Lykurgos nedostojen za njih in za mesto! In ko o enaki priliki Tebanke po padu tujega gospostva od strahu in skerbi niso mogle doma sterpeti, ampak so na ulice prihitele in po svojih povpraševale, tedaj so prestopile šego beotsko in le veliki zmešnjavi in razvnetosti je bilo pripisati, da jih možje niso nazaj v hiše spodili.

To nenaravno stanje ženstva je rodilo hrepenenje otresti spone tákó nemilih šeg. Začelo se je osvobojevanje zlasti pri Joncih, v stari domovini gerške modrosti in vednosti. Ali iz ene skrajnosti se je rodila nasprotna.

Pokazovale so se ženske, ki so se imenovale „prijateljice" in so začele možem ne samo z lepoto, ampak tudi z izobraženostjo in duhovitostjo se prikupovati. Najslavnejša izmed teh osamosvojenih žensk je bila Aspasija, od narave zelo obdarjena, da se je mogla navzeti vse helenske izobraženosti. Vedela je o deržavnih razmerah, o znanosti in umetnosti takó izborno lepo govoriti, da so jo prihajali poslušat, kakor n. pr. Sokrat sè svojimi tovariši, kateri so časi tudi svoje žene seboj vzeli, da so se prepričale, kakošna more biti ženska. S tako izobraženostjo, ki je bila med moštvom redka, med atenskim ženstvom pa brez primera, je tako očarala Perikleja, da jo je za ženo vzel. Silna je morala biti moč njenih lastitosti, ako pomislimo, da deržava tega zakona s tujko ni za postavnega priznala. S tem je Periklej nekaj novega in nenavadnega storil, ker dasiravno je šega možem s temi ženskami zelo svobodno občevanje dovoljevala, bilo je vendar vse kaj druzega, tako osamosvojenko vzeti za ženo. Atenjani so skerbno na to gledali, da je žena bila enakega stanú in rodú; na ljubezen se ve da se pač skoro nič ni gledalo; pa saj prave ljubezni tudi skoro da ni bilo mogoče, ker je manjkala enakost v izobraženosti in v značajih — od kod bi se bila vzela: moški so v javnosti na belem dnevi živeli, ženske pa so skrite po hišah, kakor po ječah životarile.

Med Periklejem in Aspasijo je bila ljubezen mogoča in v resnici vse kaže na to, da je ona iz hvaležnosti, da jo je najmogošnejši in najizobraženejši Gerk iz nizkosti k sebi povzdignil, ohranila mu zvesto ljubezen in bila od njega ljubljena do groba. Za dokaz te serčne ljubezni se omenja, da je imel Periklej navado, kader je šel z doma in se vernil, poljubiti ženo. Ker se je to Atenjanom čudno zdelo,

priča nam, da Atenjanke gotovo niso bile vajene takih nežnih dokazov ljubezni od svojih možev.

V javnem življenji Periklej iz perva ni imel gladke poti. Njegov najznamenitejši nasprotnik je bil Kimon, voditelj aristokratske stranke, pošten mož in izveden vojskovodja, gledé na dušno izobraženost in deržavniško modrost pa ga je brez dvombe Periklej presegal; pa v ljubezni do domovine pa sta si bila enaka. Kimon ni bil prijatelj novotarij. Njegovo prizadevanje je bilo obderžati stare ustavne naredbe v deržavi in gledé na vnanjo politiko je bil njegov vzor, poviševanje helenske moči in slave na dveh stebrih, na atenskem in spartanskem; zato je vedno zagovarjal združeno postopanje in prijateljsko zvezo Atenjanov sè Spartanci proti barbarom. Ni pomislil, da med Atenami in Sparto odkritoserčne združbe ní, da ti dve napredujoči deržavi le največa sila začasno zediniti more, sicer pa da ste po vsem različni in da si zato nasprotujete in se ujedate, dokler ena druge popolnoma ne nadvlada. Periklej je bil tudi tega mnenja, da Perzijani čem dalje bolj prazen strah postajajo, da bojevanje Atenjanov tam daleč po vzhodnih krajih nima pravega namena, da pa bode preje ali pozneje z Lakedajmonci treba odločilni boj biti. Periklej je bil gotovo pervi, ki bi bil rad videl zedinjeno Helenstvo, ali da bi po njem tiste ideje prevladale, na katerih je bila spartanska deržava osnovana, tega ni hotel. Svobodoljubnim Atenam je hotel priboriti pervaštvo na helenskem svetu. In potomci mu smejo hvaležni biti za to. Helenstvo pod spartanskim vodstvom za nas ne bi imelo te imenitnosti, katero ima Helenstvo, kateremu so na čelu Atene.

(Dalje prih.)

POTERGANE STRUNE.

IV.

(Dalje.)

Po vasi se je sinočni dogodek raznesel kakor blisk. Takó, kakor če se v sušji in protji tleči iskri podpiše, takó je bilo Lenici, ko je slišala to čudno novico. V njeno sercé je hodilo že dalj časa vprašanje v vas: „Lenica, kedó si ti in kedó je Valentin? In kaj sta si drug druzemu?“ — Na glas se je časih posmijala tem nespametnim mislim. „Nič!“ dejala je, ter mahnila z roko preko obraza, kakor bi odganjala kako neljubo misel. Z Valentinom ima usmiljenje in prijazna mu je bila, ker so pohajali ljudje z njim, ne kakor z nesrečnim človekom, ampak s psom pritepencem, ki ga človek s polenom od ogla odpodi. In zató jo vlečejo sedaj čez zobe? In Valentin? — Kri ji šine v glavo, ko se spomni: „Njegova?“ Ali se ji ne bodo smijali in s perstom za njo kazali: „Valentinova ljubica! Najlepše dekle, pa ljubica tistega šepastega, gerbastega Va-

lentina! Ne, nemogoče!“ pravi sama sè seboj, ter vdari z nogo ob tla. Za rožne germiče stopi k oknu gledat doli po cesti, če neki ne pogledujejo ljudje kvišku k njenemu oknu, ter smehljaje se dalje gredó. Z obema rokama si pokrije obraz, pade na posteljo in potok gorkih solzâ se ji vdere po licih.

A mahoma plane kvišku, ter se med solzami dvakrat in trikrat glasno nasmeje. Pač pa je bridek ta smeh. Urno si otere solze s predpasnikom, ter steče doli po stopnicah na vert, od tod po vertu zadaj za vasjo proti hosti.

Če ji je mordà v serci jelo poganjati, kar imenujejo ljudje ljubezen, sedaj ji je izruvala in zadušila nesrečne kali!

Megle so ležale še po dolinah in hribih, ko je prišla Lenica gori na pašnik.

Valentin je sedel na svoji mahnati skali.

„Tvoja je prišla!“ zakliče mu od daleč naproti.

Valentinu poženó te besede kri v glavo. Tvoja? Že sinoči je slišal to in zdaj le iz Leničinih ust celó, danes pervikrat, prej še nikoli, in če se mu je, ko je samoten tod gori posedal, prikrala kedaj ta misel v glávo, zarudel je, stresnil z glavó, ter jo odgnal.

„Čast Bogu, da vem za ženina!“ pravi Lenica, ko ji Valentin na njen ogovor nič ne reče. „Ponašati se smem! Od vseh strani mi te danes ponujajo. Sreče bom imela, kakor se mi vidi, na svetù čez največo mero. — Torej tvoja? Ha ha ha!“ zasmeje se glasno, da ji kri uhaja v lice. „Se ve da, ko bi bila šepasta še jaz, kakó pristojen par bi bila midva. Škoda, da nisem, škoda res! Nemara bi se dal iz te moke celo kruh izpeči. — Pa toliko mi povej!“ pravi, šalo v resno besedo zasukaje „zakaj si se sinoči hvalil z menoj. Kito sem ti dala, ker si se mi smilil. Kje bi jo bil dobil, ako ne od mene? S perstom bodo za menoj kazali!“ pravi mu ihteča se, pa kakor bi jo bilo sram te slabosti, napne zopet svoje ponosne ustne, ter mu pravi: „Veš, Valentin, jaz bi jih lehko imela, ko bi hotela, deset na en perst, ker za menoj postopajo korenjaki, čversti in ravni, da jih je treba po treh farah iskati!“

Na to prestane malo, čakaje Valentinovega odgovora. A on ne zine ničesa.

„Poprej“, pravi mu potem bolj prijaznega glasú, kakor bi ji bilo žal, da ga je žalila poprej, ko so ti ljudje le čmerne obraze kazali, branila sem te pred njimi; menim dolgo dovolj. Devetnajst let že star, hočeš še dalje váruha? Izberi si ga, kjer ti ljubo, jaz denem odslej ta posel iz rok. Haha!“ posmeje se zopet. „Ali naj bi ne bila vesela, ko sem tvoja, in z rokami ploskala? Pa mora že res biti, ko se hvališ z menoj“.

„„Ní res!““ oglasi se Valentin. „„Resnico ti povem jaz. Kar so ti drugi na uho nanesli, zató se ne brigam. Takó je bilo: Ko je fantom jelo vino razgrevati glavó, lotijo se mene. Tisti Vratarjev France mi sname klobuk z glave, ter vpraša druščino: „Kedó vé,

kedó mu je dal to kito?“ in jeli so ugibaje norce briti z menoj, jaz sem pa le molčal““.

„Nihče nič ne vé!“ pravi France z glasnim krohotom, „jaz pa vem, in če mi plača kedó polič vina, pa vam povem, katera mu ga je dala in čegavo ima za ljubico“.

„„Za dva, za tri““, kriče fantje, „„če poveš!““

„Lenica!“ spravi France, slednjič zavoljo prevelicega smeha sè silo na dan.

(Dalje prih.)

Angleško gledišče za Shakespeara.

Spisal J. P.

(Konec.)

Pa kakor so bila ta javna gledišča revna, izkušala so si opomoči, kakor se je dalo. Opomniti moramo, da govorimo o 16. stoletji. Takrat je bila noša plemenitnikov krasna, a kader se je obletela, kupila so jo gledišča, ker malo oguljenosti pri luči ni zelo motilo, saj kolikor so bile pege ob komolcih veče, toliko manjša je bila cena. Bogata in veljavna gledišča pa so imela tudi krasno obleko za svoje igralce, sploh se je v vseh gledišćih gledalo na kostum, seveda času ga niso prispodabljali. Angleškemu občinstvu se ni čudno zdelo, da je Julij Cezar na primer nastopil v noši angleškega plemenitnika, kakor ga je bilo vsak dan na cesti videti; rimski patriciji s čelado v viteškem oklepu in sè železnimi rokovicami, niso bili nenavadna prikazen. Za anahronizme se ni menilo ne občinstvo, ne pisatelj; od tod toliko tacih pogreškov v Shakespearovih igrah.

Nekateri slavni igralci so imeli obilo svoje in mnogokrat drage obleke. Greene (v svojem „Groats worth of wit“) piše o nekem igralcu, ki je imel gledališne obleke več ko za 2000 zl. in s katero se je ponašal nič manj ne, ko danes naše igralke, katere pa denó seveda en večer nase obleko, ki je veljala deset tisoč in še več.

Po teh ubožnih razmerah ravnala se je pa tudi vstopnina. Berž ko ne — dokazati se ne dá — bila je cena za galerijo (scaffolds) in partêr (yard) ena in ista, ki se je pa, kakor tudi danes, ravnala po veljavi gledišča. Najdražji je bil „Globus“, tam se je plačevalo 6 vinarjev (penny), v druzih 2 in tudi 1 penny. Najdražja loža je stala 1 shilling; to je bila navadna cena, ki se je pa enkrat ali dvakrat povišala, kader se je igrala kaka nova igra. Dramatični pisatelji so imeli prost vstop. — Po čez računjeno se je izkupilo na večer po 90—100 zl.

Po končani igri je nastopil „epilog“. V Shakespearovih igrah ga govori navadno ena delujočih oseb v svojem značaji. V plemenitih hišah se je molilo v njem za glavo družine ali hiše, na javnih

odrih pa za kralja in kraljico. Igralec je govoril „epilog“ klečé, ter se dobrikal kraljici in občinstvu. Shakespeare si je pridobil največ kraljičine prijaznosti s temi prikupljivimi epilogi.

Spomnimo se še igralcev. Prej je bil oder v duhovskih rokah, pozneje, za Elizabete in Jakoba, postali so dečki iz duhovskih šol izurjeni in priljubljeni igralci. Čudno!

Takó zelo je bilo gledišče v čislih, da se je učiteljem in učenikom godbe s posebnim patentom dovolilo izurjati se v igranji ne le otrok, ampak celo odrasle, ki so se jim zdeli sposobni zato, k sebi jemati in če bi drugače ne bilo, jih siloma prideržati.

Plemenitniki so imeli po svojih palačah za posebne privatne veselice nalašč igralce v službi. Znamenja in livreje, kakor so jih oblačili drugi služabniki, nosili so tudi oni. Da pa ta stan ni bil posebno spoštovan, sodi se lehko, ker so igralci stanovali in obedovali z druzimi posli vred, če tudi je imela kraljica Elizabeta o svojem popotovanji vedno igralce seboj. Leta 1585. izbrala si je celo 12 najboljših, ter jih vzela v svojo stalno službo. Pa kakó jih je plačevala! Osem jih je imelo letne plače po 5 funtov sterlingov, 6 shilingov, 8 penny, po sedanji veljavi denarja mordà kakih 130—140 zl.

Da ljudje v tak stan niso zelo silili, to je po tem kaj lehko umeti; mnogokrat je moral kedó po trikrat, štirkrat, petkrat v eni igri v raznih ulogah nastopiti, razen tega pa so imela gledišča mimo druzih še to pomanjkljivost, da pred restauracijo Stuartov (1660.) ni nastopila nobena igralka.

Skoro smešna pa so poročila o nagradah, ki so jih pisatelji prejemali za svoja dela. Razločevalo se ni še med izvirno in predelano igro. S početka se je bavil tudi Shakespeare s tem nehvaležnim delom. Drugi in tretji del Henrika VI. ste popravljeni in predeláni stareji igri, ne vé se čegavi, s pervim pa ni imel nič opraviti. Za tako novo igro dobil je pisatelj 6 funtov 13 shil. 4 pen., a s to vsoto je odkupil gledišni vodja od pisatelja vse pravice do igre. Vendar so bili dramatični pisatelji v časteh. Plemstvo jih je vabilo v svoje kroge in jim izkazovalo čast in spoštovanje.

Take so bile gledišne razmere za Shakespeara, ubožne, priproste, in vendar — kak velikanski uspeh je dosegel Shakespeare sè svojimi umotvori! Velikaši so iskali njegovega znanja, kraljica sama celo se je zabavala z njim. Ljudstvo ga je nosilo po rokah, in če tudi je bil oder le gola stena na treh stranéh, bile so njegove igre pravi se bolj umevne ko danes in ljudstvo je vriskalo od navdušenosti. Ko je zvedelo necega dne, da peljejo Shakespeara med predstavo mimo gledišča v ječo, planilo je ven, iztergalo ga váruhom iz rok, ter ga v verige vklenjenega pripeljalo na oder, kjer ni bilo navdušenja ne konca ne kraja. Naš čas pa naj bi se iz teh slučajev učil. da velikanske priprave, bliščeči kostumi in vsakoverstni „spektakli“ še ne delajo dobre igre.

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

V Herderjevi zbirki so še tri „morlaške“ pesmi, ali te niso narodne, nego kompozicije Kačićeve. Vuk dobro vedoč, da je najlepših narodnih pesmi po serbskih krajih, kjer jih nikedó še ní nabiral, šel je med narod, ter je hodil od slepca do slepca, in je nabral mnogo lepih narodnih pesmi, katerim se mi načuditi ne moremo.

Vuk je imel dvojen namen: „pisati v lepem, čistem serbskem jeziku in nabirati narodne pesmi, povesti, prislovice in uganke“ On je videl nepravilnost in nečistost jezika, v katerem so do tedaj pisatelji pisali; zato je skerbel, da bi se naučil čistega jezika. Njemu je trebalo čistega jezika, ali tega se Vuk ní mogel od nikogar naučiti, ker ga nikedó ni pisal; res Obradović je pisal v serbskem jeziku in po njegovi smerti še mnogo njih, ali vse to ni bil jezik, s katerim bi bil Vuk zadovoljen; Vuk je namreč čutil v sebi, da bi se dalo pisati še mnogo lepše. Odkod se je Vuk mogel in moral jezika učiti? Vuk se je napotil med narod, v prosto serbsko kočo, kjer je slušal noč in dan serbskega slepca goslarja, ki mu je pel lepe pesmi; od slepca se je Vuk učil jezika, in je videl, da je serbski jezik najlepše ohranjen v narodnem pesništvu. S tem pa je pokazal vsem pisateljem „slovenoserbskim in serbskim“, naj se jezika učé v narodu. Sam Vuk se je tako jezika učil, in potem je spisal slovnico, v kateri je kategorično rekel, takó se mora pisati, a ne drugače, to je edino pravo, a to krivo, ker on je imel ves narod na svoji strani, ki je bil zastopan v narodnih pesmih. Vuk je pridno nabiral narodno blago, da ga reši pogina, nabral je najlepših nar. serbskih pesmi in je takó pokazal pot poznejšim pisateljem, da bi nadaljevali njegovo delovanje, katero je pridobilo serbskemu narodu po vesoljnem svetu toliko stanovitne hvale in slave.

L. 1814. je izdal Vuk na Dunaji knjigo: „Mala prostonarodnja slavenoserbska Pjesnarica“. Istega leta je izšla Vukova: „Pismenica (slovnica) serbskoga jezika, po govoru prostoga naroda napisana Vukom Stefanovićem Serbijancem“. Kopitar je pervi z veseljem to slovnico pozdravil rekoč, naj je bodo veseli vsi slavisti od Petrograda, Varšave in Prage pa do Ljubljane in Dobrovnika. L. 1815. je Vuk izdal drugi vezek „Narodnih serbskih pesmi“, katerega je posvetil „sicer ne serbskemu, ali vendar slovanskemu rojaku dvornemu knjižničarju Kopitarju“.

(Dalje prih.) *T.*

Poprava. Na strani 278. v 8. verstici od spodaj: hitela mesto hotela.
„ „ 279. v 19. „ „ zgoraj: razverščeno mesto razveršeno.
„ „ 295. v 24. „ „ „ herzajočim „ terzajočim.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Jesen.

Po gozdu se sprehajam; pod nogó
Odpalo velo listje mi šumeva,
Edini glas, ki mi uhó zadeva,
V gorkéjih krajih tiči zdaj pojó.
Nebo je jasno, skozi redke veje
Večérno solnce sije mi v obraz;
In vendar ude mi spreleta mraz —
Jesen, jesen je, solnce več ne greje!
Na kamen tukaj sedem; vir zaspan
Po kamenji se póleg mene trudi;
Vanj listje pada; skoraj, vir, tí tudi
Upokojiš se v terdi led vkovan.
Življenje vse pojema in umira,
Cvetica vendar, glej, še tu stoji;
Bučela, zadnja, nanjo priletí,
Brenčeč otožno, trudno jo obira.
Živalca tí, ki trudiš se takó,
Pomlad bo gorka spet prizelenela;
Težkó da tí bi še jo doživela,
Zagledala cvetoče spet drevó!
Jaz? — morebiti! Trud in bolečine
Čemú, nepôkoj, up in strah, skerbi?
Čemu li človek se na svet rodí,
Da kakor rosna kaplja v solncu mine?
Kaj nas je treba bilo, kaj svetá,
In mene kaj? nerešena uganka!
Vse suče se, preminja brez prestanka,
Življenje v sebi smerti kal imá.
Vse dim nad streho, senca, nične sanje
Prikazen, ki zagledana beží;
Gotovo je samó, kar me bolí,
Ostalo vse — otročje domišljanje!
Gorje, gorje ti, ki si srečen zdaj,
Ki meniš, da si srečen! Sívi žé se
Oblaki zbirajo, temné, gosté se,
Ti hude ure boj se, trepetàj!
Premembe vsake tebi se je bati,
Prememba pride, láhko še nocoj;
Ta dan, trenotek ta je komaj tvoj,
Kako bi mogel mirno ga vživati? —
Kedó iz misli me in sanj budí?
Stopinje, vedno bliže, čujem drobne;
Otročjim, ženskim zdé se mi podobne —
Kaj srečne moje vidijo oči?
Družica moja! in na strani njéni
Tí sinek! Černih misli roj plašan
Beži pred tabo, tí moj mladi dan,
Tí zlato solnce mi — pomlad v jeseni!

B. M.

LEPA VIDA.

Roman. Spisal Jos. Jurčič.

(Dalje.)

ŠESTNAJSTO POGLAVJE.

Drugi dan je vedro nebo in jasno solnce delalo milijone bliščečih demantov po snegu ob obeh straneh ozkega gazú, ki je deržal od Basnigojevega do Samorodovega doma. In po gazu je gostopeto stopical sivi oče Basnigoj, z dolgo palico zatikaje jo v sneg za podporo starim kostem. Šel je doli na obalo, da sam pové tastu nezaslišano, preveselo novost, oj, novost, katere stari ni več upal doživeti: da se je našla izgubljena hči, Vida, da je prišla iz daljne dežele, kamor so jo odvlekli bili zli ljudje, da jim je morala služiti kakor zadnja dekla, stradati, terpeti in sam Bog vé kaj hudega še, saj je on star in ne more že vsega v glavi obderžati, kar ljudje pripovedujejo. Ali zdaj je tu, gori doma v gorki postelji, kjer ima, hvala Bogu, ki nam je dal, vsega dovolj. To veselo novico torej koracá sam stari Basnigoj povedat tastu Antonu Samorodu.

In kakor starec tako z upognenim tilnikom predse gleda v razgaženi snežni pot, raztezajo se mu usta na dva kraja, takó da tam bliže okučmanih ušes dve luknjici delajo, na vsaki strani, brezzobe čeljusti po eno. In soseden delavec, ki sreča očeta Basnigoja, gleda za njim, ter se smeje, češ, kaj ima, starína stari?

Ko je prišel na dvor svojega tasta, zagleda ga njegov vnuk, mali Tonček, ter hitro zavpije:

„Stari oče, stari oče!“

„„Pojdi sim, Tonček, pojdi, pojdi!““ kliče starec s tacim čudnim glasom, da ni povedati.

Dečak priskoči k njemu in ga vpraša: „Kaj ste mi prinesli? Pokažite“.

„„Mater sem ti prinesel, mater, pravo mater““, reče starec vesel.

„Kje jo pa imate? Saj je nimate“, odgovori mala sirota.

„„Gori pri nas je, oče ide ponjo. po pravo tvojo mater““, pripoveduje ded.

„Zakaj je pa nimate pri sebi? Saj je nimate. Vi lažete... Kje ste pa to palico dobili, ki ima kljuko, oče, kje ste jo dobili?“

„„Oj ti ljuba malopridnost mala ti; ne veš in ne umeš, kaj ti pripovedujem; ne veš, kaj je mati, pa te moja palica bolj briga““, toži ded.

„Dobro jutro, oče! Kako je to, da ste vi prišli po takem potu?“ pozdravlja ga zdajci iz hiše prišli gospodar Anton Samorod.

Stari usta raztegne in od veselja ne more izpregovoriti, le na glas se zasmeje.

„Kaj pa je?“

„„Vida je prišla!““ sune stari iz sebe.

Anton ga samo serpo gleda, a se ne gane.

„„Nu dà, Vida, Vida, naša Vida, tvoja Vida je nazaj prišla““, ponavlja stari.

„Oče, ali ste zdravi?!“ zavpije Anton.

„„Zdrav! Kaj ne bi bil? Kaj meniš...?““

„Kaj govorite?“

„„Ne verjameš, da je Vida prišla? Dà, dejal sem, to je tako čudno, da ne bode hotel verjeti. Glej, jaz sam nisem verjel, predno sem jo videl: starki svoji nisem verjel. Pa še ti pojdi pogledat, skoči gori, skoči! Midva s Tončkom prideva bolj po časi za teboj. Jaz ne morem tako hitro stopati kot ti, ta mali tudi ne. Pojdi, pojdi!““

In ko je kmalu potem Anton res šel po gazu proti domu svojega tasta, hodil je štirikrat tako berzo kot starec. V glavi pa mu je bilo, kakor da bi zvonilo po njej. Verjeti ni mogel in vendar bi bil rad verjel.

Ko pa je prišel v Basnigojevino, videl je tu na licih družinčet, ki so bila po dvorišči, da je res, da je res, kar mu je tast prišel pravit! In vrabci na senici izpod slame so čivkali, da je Vida prišla!

„Od truda in dolge hoje je bolna in nekako čudna, Anton“, s temi besedami ga stara tašča na pragu sprejme. A on je imel le eno vprašanje:

„„Kje je?““

In ko jo je ugledal, bledo, vpalo, a svojo poročeno si ženo Vido, lepo še zmirom, kako je ob postelji stala, z eno roko se zglavja deržala in velike oči vanj upirala, kakor bi ji bil on iznenadna prikazen, priskoči s preglasnim vsklikom njenega imena k njej in objemši jo zjoka se dolgi, terdi mož, kakor bi se bil dečak njegov.

„Ali si res ti? Izpregovòri, da bodem vedel, da se mi ne sanja, kakor se mi je že tolikrat sanjalo, da te imam, a bil sem sam, ko sem se zbudil; izpregovôri, da si res ti, ki te imam“.

„„Anton!““ reče ona in se ga z eno roko oklene, ter skrije obraz na njegovo ramo.

„Ti se treseš in bleda si? Trudna in bolna. Lézi in počij, tu pri meni, Vida“, govori srečni mož z otroškim sercem in jo položi na posteljo, pa jo poljublja.

„„Ti me nisi pozabil?““ vpraša ona in zdihne. Mordà ji je ta zdih iz globočine serca prišel in govoril: „Jaz te nisem vredna. Hinavčevati moram, a še tega ne znam.

Ali Anton Samorod je bil presrečen, da je dobil zopet svojo ženo, mater svojemu sinu.

SEDEMNAJSTO POGLAVJE.

Daleč s Krasa vkup so ljudje hodili povpraševat in pozvedovat čudovito zgodbo, ki so jo slišali. Divji, černokoži pomorski razbojniki so bili lepo Vido, Samorodovo mlado ženo, uplenili in odvêli

onkraj morja v deveto deželo. Tam so jo bili prodali kraljičini, da je služila in bridke solze točila pa zdihovala po domu, po možu in detetu. In čudovito jo je Bog rešil iz rok njenih mučiteljev, pomogel ji ubegniti, in bežala je noč in dan, dolgo in dolgo, po pustinjah, daljinah in tujih vaséh, da je prišla srečno do blizo Basnigojevine, kjer jo je na pol mertvo od dolzega pota v snegu našel in k roditeljem prinesel ogljar Smučiper. Zdaj pa je doma na Samorodini in gospodinji svojemu možu in pestuje svojega sina kakor nekedaj, ko je niso bili še prijeli ljuti pomorščaki in na prodaj odpeljali tja daleč za morje v deveto deželo.

Tako so ljudjé pripovedovali daleč okolo, in kedor je mogel priti Vido pogledat, prišel je in se sam prepričal, da je res Vida nazaj prišla. Nekateri so znali celo povest bolj obširno, eni tako, eni drugače, ti bolj grozno, oni bolj zanimivo.

In tudi Vida je bila nekako tako povedala, pa ne natanko. Ko so jo pa hoteli izpraševati, stresnila se je in prosila, naj jo pusté, da pozabi grozno preteklost.

In Anton Samorod ni pustil, da bi jo bil kedó z vprašanji mučil, pa tudi sam je ni hotel. Kar ji je na očeh bral, storil ji je. Čuval jo je kakor zenico v očesu, kakor da bi se bal, da bi mu ne bila še enkrat odvedena.

A tudi ona je bila vsa drugačna nego prej. Izginila je bila nekedanja ošabnost. Prejšnjih časov svojeglavost in upornost sta se umeknili nasprotnim lastnostim: udanosti in pohlevni pokorščini.

Svojemu možu nasproti je bila tiho ljubeznjiva, storila mu je vse, pazila na njegove želje, povsod je bila njena mehka roka.

Z res preveliko ljubeznijo pa je ljubila svoje dete, katero bi bila najrajša zmirom gledala. Mož jo je moral nežno opozorjati. naj ne dela preveč dobrega v svoji ljubezni, da svojega sinka ne preneguje.

„Zakaj ne prideš več k nam, zdaj ko smo zopet srečni?“ vprašal je Anton brata župnika.

„„Star sem in najrajši sem sam““, odgovori župnik pa tiho posluša dalje Antonovo hvalepolno pripovedovanje o Vidi. Molči, pa s časom na drugo stvar pregovor zavije.

Tako sta pretekli Antonu Samorodu dve leti srečno, izjemši smert tasta in tašče, katera je bil Bog oba v eni zimi k sebi poklical.

Je li bila tudi Vida srečna ta čas? Pogrešala ni ničesa. Vsi ljudje so mislili, da mora biti sréčna. Če ona ní, kedó bi bil? Samo obilico ima okolo sebe, dobrega moža, zdravo, ljubo dete, kaj more več zahtevati? Da sta ji roditelja umerla, to je pač samo naravno, ker stara sta bila oba in pripravljena zaméniti dolgo življenje polno dobrih dél in pobožnosti z boljšim onim svetom.

Ni bilo videti, da bi bila srečna. Usta njena, ki so nekedaj na Basnigojevini gori v dekliški dobi znala lehko regečoče nasmijati se, da je od skal odmevalo, deržala so se zdaj vedno resno;

celo lice je imelo nekak otožen izraz in kader jo je Anton skušal v dobro voljo spraviti, opazila je to in poskušala ustreči mu, a njeni nasmehi so bili vidno posiljeni.

OSEMNAJSTO POGLAVJE.

Vida ni ves čas po svoji vernitvi nikamor z doma šla dalje nego do cerkve. Z nekako naglo strastjo se je branila iti z možem h kakim daljnjim znancem ali v teržaško mesto.

„Ali jaz bi rad, da greš enkrat z menoj“, reče Anton, ko se je pripravljal v Terst.

Imela je sicer namen in uzrok, da bi ne šla. Ali pervič želja moževa, drugič lastna ženska radovednost, in poleg tega tista mordà tudi človeška lehkomiselnost, ki nas goni v nevarne položaje, ako smo nevarnost že večkrat srečno prebili, ali strah pred njo pozabili; vse to jo je nagnilo, da je šla z možem. On je hotel tri dni v mestu ostati in z bratom sta bila zmenjena, da on tretji dan tudi tja pride.

Pervi dan je hodil po svojih opravkih, drugi dan pa je spremljal ženo okolo. Ko sta hodila ob morji, opazovala je Vida izredno vesela velike in male ladije vseh narodov in vetrov.

Naenkrat pa glavo upogne. obraz na pol zakrije in začne se tresti.

„Kaj ti je?“ vpraša mož ostrašen.

Ona nič ne odgovori, ampak zavije v stransko ulico. On, deržeč jo, gre z njo in jo izprašuje, ali ji je slabo, ali kaj je?

„Nič“, reče naposled. On ne odjenja. „Nič mi ni“, odgovarja ona. „Pojmo domov“. Vede jo v svojo gostilnico. Od tam je ni bilo več nikakor v mesto spraviti, neprestano je silila, kakor razvajen otrok, domov in domóv!

Na vse zgodnje Antonu res ni kazalo druzega, nego ustreči ji, ter peljati jo domov, dasi je moral drugi dan zopet v mesto. A storil je to rad, da si mu nenadna slaba volja žene ni bila po godu.

Tretji dan je bil zopet sam v Terstu in je z bratom v pogovoru stal na javnem tergu, ko zapazi dva moža mimo gredoča.

„Paoli!“ zakliče in pustivši brata stopi k njima.

„„To je tisti, ali ga ti poznaš?““ vsklikne veselo dolg, tenek mlad človek z nemškimi rudeče-rumenimi lasmi in izredno velikim, ostrim nosom, vredni tovariš Paolijev, katerega že poznamo, Pietro Musolino.

„Kedó tisti?“ vpraša Samorod osorno po strani, ker Musolina ni poznal in je hotel s Paolijem govoriti.

„„Nič, nič, pusti, pozná te po videzu““, odgovarja hitro in vidno v hudi zadregi Alberto Paoli.

To pa je Samorodu še bolj sum izbujalo. Izrek „to je tisti!“ dzel se mu je razžaljivo, nekako porogljivo rečén, hotel je torej vedeti, kaj pomeni, in on ni bil človek, ki bi se bil dal oplašiti, zapored ostro tujca vpraša, kaj pomeni ta beseda.

Musolino je bil s tem tudi žaljen. Torej se je jeznó vspel in grobo odgovoril vso istino:

„To je tisti, ki za Paolijem ostanke pobira, tisti. ki sem ga včeraj videl doli pri morji hoditi z ono žensko, ki je pred dvemi leti nama ušla, ali prav za prav le Paoliju, on jo je v Benetkah imel. No, ali ste zadovoljni s to novico? Ali pa jo mordà že veste. Midva sva časi govorila o tem, zato sem mu ravno zdaj pravil, da sem jo videl. In z vami je šla. Vas si človek pač lehko zapomni. za eno glavo...“

Dalje ni mogel izgovoriti, kajti Antonova silna desnica se je bila stegnila proti njemu in dolgi Samorodovi persti so ubrali kakor železne klešče napersno obleko Italijanovo.

„Kaj si rekel!“ zamolklo vpije Anton.

„„Pomagaj!““ vpije Musolino, a ko se ozre, vidi, da je bil prijatelj Paoli pobegnil.

„Anton, kaj pa delaš?“ tolaži ga brat, ki je bil pristopil in se ustrašil videč divji pogled svojega brata.

„„Si li čul, kaj je rekel?““ vpije Anton.

Ljudje se začnó nabirati in gledati.

„Pustite me!“ prosi Italijan.

„„Rekel je, da je bila moja žena pri njem in Paoliju, ni li res? Nisi tega rekel?““

„Ne pri meni, tega nisem rekel! Pri Paoliju! Jaz nisem vedel, da je vaša žena“.

„„Pusti ga, Anton, in pojdi z menoj, glej ljudi““, pravi župnik, katerega je bilo strah, kaj utegne še priti iz tako naglo in strašno razkritega tajnega greha.

„Ljudje, kaj so mi ljudje! Kje je óni? Paoli, jaz ga hočem imeti. Zakaj je pobegnil? Brate, ali je res?“

S trudom ga je brat pregovoril, da je pustil Italijana in da so odšli, češ da gre iskat Paolija. Anton je bil nekaj časa potem tako zmeden, da se je dal v gostilnico peljati, da ni videl, kedaj je Musolino bil zapustil ju. Ali med tem je mislil, in razni slučaji, razne podobe, izkušnje, prikazni, besede, celo molčanje njeno, čas, vse vkup mu je vrelo po glavi in strinjalo se v podobo.

„Laž je bila, kar mi je pripovedovala? Ona me je bila sama zapustila in z njim šla in mu potem ušla, ko se ga je naveličala? Reci mi, da ni res, reci, brate, da ní res takó!“

Brat župnik ni nikoli lagal, on ni mogel reči, da ni res takó, on, ki je že davno resnico vedel.

(Dalje prih.)

ROSANA.

VII.

Roke so se tresle, kolena se šibila Skalarju, ko je prijel izročene mu liste. Čutil je, da je prišlo najimenitnejše, odločilno trenotje njegovega življenja; zdaj se mora razsoditi njegova osoda, in bál se je té razsodbe. Že ji je hotel verniti liste, kaj mu pač razodenejo? Vendar, zgódi se kar hoče, vedeti mora vso resnico. Da ne omahne, séde na bližnjo klop pod hrastom, ter začne razvezavati skrivnostni zavitek. Kakor sodnja priča je stala Rosana molčé poleg njega in oči upirala vanj.

Pervi list, ki ga zagleda, imel je napis: „Mojemu možu“, in govoril je tako:

„V černi zemlji bodo trohnele moje kostí, ko ti pride, in terdno vero imam, da ti pride ta list v roke. Zapovedal si mi — to je bila zadnja beseda tvoja, moje slovo — da ti ne smem nikedár več pred obličje. To zapoved sem izpolnila, težko ali lahko, izpolnila sem jo. Nikedar te ne bodem videla več, ne mene tí. Ali prepovedal mi nisi pisati. In vendar tudi s pisanjem te nisem nadlegovala; pišem ti še le sedaj, ko čutim, da se mi bliža zadnja ura. Ta list naj ti izroči, ko te najde, moje dete, tvoje dete — Rosana; to je vse, kar ji morem zapustiti. Záse ne govorim; moja osoda je sklenjena, z življenjem mojim je pri kraji moje terpljenje — zasluženo ali nezasluženo: Bog pravični vé, zakaj me pokorí. Zase ne govorim; neopravičena pred tabo pojdem mirno pod zemljo; naj bode, saj nisem perva. Moje dete, tvoje dete Rosana ti bode pričala, da iz mojih ust ni bilo bridke besede zoper tebe. Vprašaj jo: ona ti pové, kako sem ji govorila o tebi! In govoriti sem morala. Sirota je videla, da ima vsak otrok mater in očeta, kje je njen oče? Kod hodi po svetu; zakaj ne mara za svoje dete kakor drugi očetje. Tolažila sem jo, dejala sem ji — edina moja laž — da naju išče po svetu. Naročala sem ji in naročala ji bodem v zadnjem trenotji, naj te išče tudi ona, naj ne miruje, dokler te ne najde.

Slaba je roka, ki ti piše te verstice: hiteti mi je, da mi ne oslabi popolnoma, predno ti povem, kar ti moram povedati. Tvoja žena je nedolžna: zvesta ti je bila od trenotja, ko te je pervič zagledalo njeno oko, zvesta do zadnjega diha. Tvoj prijatelj — ime njegovo naj ne pride iz mojega peresa — tvoj prijatelj ti je bil nezvest, lažnjiv prijatelj. Laž, obrekovanje je bila vsaka beseda njegova o meni; ti si mu verjél: svoji ženi nisi verjel, ko se je zagovarjala, ko ti je dejala, da je nedolžna, da je lažnik tvoj prijatelj. To sem ti dejala, več — nisem smela. Šla sem ti izpred očí, „lažnica, nesramnica“ —! Šla sem molčé, ko mi je bilo treba samo v nedrije seči, pokazati ti kos papirja, moje orožje, dokaz moje nedolžnosti, in tí bi bil padel pred me na kolena — o gotovo, saj je

dobro, blago tvoje serce — in prosil me: Odpusti! In že sem bila segla po tem orožji, ali pri tej priči, o pravem času še, stopi mi pred očí častita podoba mojega ubozega očeta. V serce bi ga bilo zadelo ono orožje, starega, sivolasega moža, mojega očeta! Ne, hči ne bodi izdajalka očetu, mirno naj živi, kakor do sedaj, in hči naj zanj terpi. Tvoja žena se je darovala za svojega očeta. Darovala je sebe, to ní nič, a darovala je svoje dete, tvoje dete, ki ga je nosila tedaj pod svojim sercem.

Moj oče je bil zapleten v neko zaroto; jaz sem ženska, tuje so mi take stvarí, a samo to vem, da je bil izgubljen, ako bi bilo prišlo na dan. To je vedel tvoj prijatelj, on sam; imel je v roki dokaze, kateri bi bili, pokazani, pogubili mojega očeta. To je bilo njegovo orožje. In to orožje je bilo orodje njegovi pregrešni strasti. Ko ti je bilo, kmalo po poroki, tako nanagloma odpotovati, izročil si me njemu v varstvo, golobico jastrebu! Ne bodem ti na tanko popisovala, kako se mi je približeval in dobrikal, kako me je zalazoval in pregovarjal; zdaj prosil, zdaj pretil, kako je govoril o tebi! Ko ní smel več pred moje oči, izpozabi se v svoji slepi strasti, da mi piše list — bêri ga, veruj svojim očém, ker nisi verjel mojim besedam — ta list ti razodene vso resnico, on ti je tvojega prijatelja tožnik, nedolžnosti moje zagovornik. Razveselila sem se tega lista, imela sem orožje v roki: odpisala sem mu, da ti ga pokažem, ako ne bode miroval. Spoznal je, da se je prenaglil, káj si je prizadejal, da bi dobil nesrečni list zopet nazaj! Zastonj! skerbno sem ga hranila. Ko se je bližal tvoj prihod — on je vse vedel — ko je bil v najhujši stiski, pokaže mi on svoje orožje; pošlje mi prepis dokazov, ki so pričali zoper mojega očeta. In jaz? K njemu hitím — dà pri njem, v njegovi hiši sem bila, zvečer je bilo tudi; njegove priče niso krivo pričale — na kolenih ga prosim, ponujam mu zameno, orožje za orožje. Zastonj! ne dá se omečiti terdoserčni človek mojim prošnjam, mojim solzam; samo nekaj bi ga bilo omečilo, izprosilo — svoje poštenosti mu nisem mogla dati.

Obljubil mi je vendar molčanje za molčanje. Pustiti ni mogel upanja, da vendar že kedaj doseže svoj pregrešni namen. V svoji pesti me je imel, to sva vedela oba.

Kar je bilo potem, veš sam. Jaz sem molčala, on je govoril, on je legal — Golo!

Upal je, da se, zaveržena, izgnana, zapuščena, slednjič omečim. Na dom, k očetu nisem smela; tam bi me bil našel. Potikala, skrivala sem se po svetu, kakor preganjana zver po zakotjih. In kmalu ne sama; dobila sem družico. Imenovala sem jo Rosano, sè svojimi solzami sem jo rosila, zakaj ji nisem dejala: Solzana? Ne, ta[illegible] žalostnega imena naj bi ne imela sirota. Kako bi jo mogel klic[illegible] kedaj njen oče, da bi ga vselej serce ne zabolelo! To bi bilo maščevan[illegible] kakoršnega nisi zaslužil. Vse ti ne bode jasno, kaj hočem? [illegible] meni tudi že ní.

Krivico bi ti delala, žalila bi te, ako bi ti priporočala svo[illegible]

najino dete. Poznam te, nemogoče, da bi bil srečen. Tvoje serce je polno ljubezni in hrepeni po ljubezni; o koliko si pač preterpel od tistega nesrečnega časa. Tvoja ljubezen do mene se je izpreobernila v bridko sovraštvo; in tí ne moreš živeti brez ljubezni. Saj ni mogoče, da bi bilo drugače; žalosten, nesrečen, izgubljen hodiš po svetu, vse ti je tuje — ubogi mož! O čakaj, čakaj! pride ti tolažba. Rosana ti pride in pozabljene bodo vse bolečine. O da bi se skoraj, skoraj zgodilo! Jaz ne doživím te sreče; moje življenje je pri kraji, ali z nebés doli bodem vaju gledala, veselila se z vama. Objemi jo, stisni jo na hrepeneče persi svoje in lice ji rosi tí zdaj sè sladkimi solzami. O srečna Rosana, kolika ljubezen te čaka! dvojna ljubezen, tvoj bode zdaj tudi moj delež. Tolažba in veselje bodi svojemu očetu, kakor si bila materi svoji!...“

Dalje ni mogel brati; skipelo mu je serce, očí so mu bile zalite sè solzami. Vstane, omahuje, kliče Rosano, ki je stala po nekoliko korakov od njega.

„Rosana, Solzana, dete moje! pridi, pridi sim na moje serce! Moje dete, moja hčerka si tí: svojega očeta si iskala; glej, tu stoji pred tabo tvoj oče; in ti stojiš, ne hitiš mu na serce, na očetovo serce? Jaz sem tvoj oče! Ti me gledaš, ne veruješ? glej to pismo! Kaj pismo? Ali ti ne govori serce? Meni je moje že zdavnaj govorilo, a nisem ga hotel umeti — terdovratnik! — Našla si svojega očeta, a tí nočeš takega očeta: za očeta nočeš človeka, ki je tako ravnal s tvojo materjo! O saj sem se dovolj pokoril, tí ne veš, kaj sem terpel! Ko bi vedela, odpustila bi mi iz usmiljenja, zase in v svoje matere imenu. Glej, kličem te, vabim te kakor koklja svoje pišče, in ti se ne daš izprositi!“

Kakor okamenela je stala Rosana nekoliko časa, skoraj brez zavesti; prenanagloma ji je bilo prišlo vse to. To je bilo samo malo trenotij, in vendar najhujša pokora ubogemu možu! Ko je videl. da Rosana še vedno stoji in stoji, užali se mu serce, solze ga posilijo, stari mož se na glas zajoka.

Ta jok — saj bi bil risa omečil — zdrami Rosano. Na persi mu plane:

„Moj oče!“

In dolgo časa se jokata združena oče in hči.

„In tí“, oberne se čez nekaj časa oče proti nebu, „ti, ki gledaš zdaj doli na naju z nebes, izveličana duša, priserčna. zvesta, čista žena moja, druga Genoveva; odpusti, odpusti, Genoveva!“

(Dalje prih.) *B. M.*

Pod kostanjèm.

17.

Terdno, dèkle blago,
  Mêne se oklêni,
Nežno belo rôko
  Krog vratú mi dêni.

Glávo lepo nágni
  Sem na persi moje,
Ki jih dvíga hvala
  Mi ljubezni tvoje.

Skèrben jaz sem váruh,
  Zvesta bramba têbi,
Ker vso svetno srečo
  Stískam s taboj k sêbi

18.

Gledi rôž rudéčih,
  Tergal sem jih záte,
Ko jih tergal, míslil
  Tisočkrat sem náte!

Bêri pesni skrômne,
  Písal sem jih záte,
Ko jih písal, míslil
  Tisočkrat sem náte.

Róže sem natergal
  V kratko rádost záte,
A spomin naj hrani
  Pesem dolgo náte.

Jos. Cimperman.

Periklej.

(Dalje.)

Bila sta pa tudi Periklej in Kimon različnega značaja. Kimon je imel take lastnosti, da se je po njih lahko prikupil ljudstvu. Nasproti Periklejevemu na videz nepriljudnemu vedenju je bil on priljuden z vsemi: rad se je veselil z drugimi o veselicah in slovesnostih; za njim so hodili vedno sužnji z mošnjami polnimi denarja, katerega je obilom delil med vredne reveže in nevredne postopače; časi je celo trumo lačnih klatežev, ki jih je ob obednem času še na tergu videl, na obed povabil, in od svojih obširnih vertov je dal ograje odpraviti ter dovolil sosedom, da so iz njih jemali, kolikor so potrebovali zelenjave in sadja. To je mogel le Kimon storiti, ki je imel neizmérna posestva na traškem Herzonezu in se je še poverhu s plenom, ki ga je dobival po svojih zmagah, bogatil. Ali vse to mu ni dosti koristilo. Nekaj časa je, upiraje se na starospoštljivi areopag, na bogato plemstvo in na znatno stranko med ljudstvom, ustavljal se demokratskim prenaredbam Periklejevim in njegovih prijateljev. Ali stopinjo za stopinjo so obveljavale demokratske ideje. In Periklej ni podkupoval ljudstva; takó bogat ní bil, kakor Kimon, dasiravno je tudi on imel znatno premoženje. On si je pridobival ljudstvo edino le z močjo besede in ideje. Kader je sè svojim prijetnim glasom govoril, stal je mirno kakor kip; ne obraz ne ostali život ni podpiral besede: in govoril je jedernato: v začetku govora je imel navado bogove prositi, naj bi mu pomogli, da nič nepotrebnega ne bi govoril.

Tako je bil vzor starejšega gerškega govorništva, ki je zame-

tavalo vse zunajne pripomočke, ganiti ljudstvo in je zahtevalo, da edino le beseda pokaže svojo moč. In Periklejeva beseda je bila mogočna. Imenovali so ga Olimpčana in komedijepisci so mu dejali, da „germi in bliska“, kader v zboru govori in da mu je jezik „mogočna strela“. Tako je zadevala njegova beseda in zapuščala, kakor so pravili, „želo v sercih poslušalcem“.

Največa podpora plemenitniški stranki je bil „areopag“. Areopag je bil iz móž, ki so bili kedaj arhonti in so v ostri preiskavi izpričali, da so svojo častno službo pošteno in vestno opravljali. Sprejeti udje pa so ostali areopagiti do smerti. Imel je areopag sodniško oblast v kervavih sodbah in tako rekoč nadzorstvo čez vse javno življenje; kajti on je imel pravico ustavljati sklepe deržavnega zbora in svetovalstva 500-terih mož in odgovor zahtevati od vseh gosposk za njih postopanje. in moral je čuvati nad dobro, nravno šego v življenji. Njegova oblast je tedaj bila zelo velika. Sedeli so pa v tem zboru mnogi stari možje, nekateri še iz tiste dobe, ko so le najbogatejši deržavljani do arhontstva dospeti mogli; po večem so bili bogatini in plemenitniki. Taki so pa od nekedaj in povsod radi prijatelji stare ustave, starih šeg, in ker so ti čestitljivi možje imeli mnogo vpliva na mlajše v zbor pristopajoče ude, katere sprejeti ali odbiti je bilo tako v njihovi moči, ker so sprejemno preiskavo sami vodili, mislimo si lahko, da je bil areopag zeló na poti vsem deržavnikom, kateri so bili vneti za svoboden razvoj demokratije.

Kimon je bil pogostoma po vojnih opravkih z Aten. Tako priliko je porabila demokratska stranka l. 460., da se je lotila areopaga.

Efijalt, prijatelj Periklejev, je predložil, naj se areopagu kervava sodba pusti, vsa druga oblast pa vzame. Vkljub vsem naporom aristokratske stranke, vkljub groženju in svarjenju vedeževalcev in duhovnikov je obveljal nasvet in odsehmal je bila vsa deržavna oblast v rokah deržavnega zbora.

Ustanovila se je pa nova gosposka „postavostražcev“, ki so bili za eno leto voljeni in odgovorni zboru, ter so v deržavnem zboru in v svetovalstvu 500-terih mož, na posebnih častnih sedežih sedé, imeli čuvati, da se ni kaj zoper ustavo sklenilo. Tudi za nadzorovanje odgoje in življenja v Atenah so bile pozneje posebne gosposke ustanovljene.

Ko se je Kimon vernil z bojišča, napel je vse žile. da bi se postava odpravila. Začel se je boj med mogočnima strankama, kateri bi bil lahko poguben za deržavo; toda ljudstvo ga je s tem končalo, da je po „ostrakizmu“ odpravilo voditelja aristokratov, Kimona, ter ga poslalo v prognanstvo.

Blizo o tem času je tudi zavezna blagajnica v Atene bila prenešena. V to blagajnico so deržave, ki so bile v zavezi z atensko, doneske plačevale iz perva s tem namenom, da bi se z njimi troški v skupnih vojskah proti Perzijanom poravnavali. Zavezništvo teh deržav in deržavic pa se je zmirom bolj podložništvu bližalo; kajti

čim bolj so se zavezniki osebni vojaški službi odtegovali in rajši denarje dajali, tem bolj je zavezniško brodovje postajalo atiško, tem bolj je rasla veljava deržave voditeljice. Nazadnje so Atenčani o zaveznih zadevah se le z večimi zaveznimi deržavami pogajali in o čemur so se z njimi pogodili, je obveljalo. S temi spremenjenimi razmerami se je vjemala želja, tudi zavezno blagajnico imeti v Atenah, da bi bila popolnoma Atenjanom v oblasti.

V zboru zaveznikov so Samljani od Perikleja izpodbujeni predložili, naj se zavezna blagajnica iz Apolonovega svetišča na delskem otoku prenese v Atene, češ da je zdaj preveč izpostavljena z ene strani od Perzijanov, z druge od Spartancev protečim nevarnostim. To se je sprejelo. Iz svetišča delskega Apolona so prenesli blagajnico, v kateri je bilo 1800 talentov (nad polpeti mil. gld.) v Atene in jo shranili v templu mestne varuhinje, boginje Atene.

Zdaj so začeli atenski deržavniki v Periklejevem smislu rabiti tudi denar zavezniške blagajnice za splošne potrebe atiške deržave Dostikrat so Perikleju to ravnanje očitali, češ da s tujim denarjem nezvesto gospodari. Ali on jih je zavračal rekoč, da zaveznikom ni treba nobenih skerbi imeti, in ne na morji, ne na suhem vojaške službe opravljati; vse store za celo zavezo le Atenjani; le oni z brodovjem skoro večno po ajgajskem morji plavajočim jim omogočujejo, da brez nevarnosti kupčujejo in srečno živijo. Za vse to jim ni druzega treba, ko denarja nekoliko plačevati. Ta denar je plačilo Atenjanom za njih trud, zanj jim ni treba nikomur odgovora dajati. Tako je pripravil obrekovalce, da so obmolknili.

Ker so se po tem takem materijalni pripomočki atenske deržave znatno pomnožili, mogla je demokratija z njih pomočjo zopet nekaj korakov dalje storiti. Njen vzor je bil: enakost vseh deržavljanov v vsem, ne le gledé na pravice in bremena, ampak tudi, kolikor mogoče, gledé na izobraženost, gledé na splošno človeško srečo. Demokratijo pa je motil vpliv radodarnih bogatinov do ubožnejših. Te odvisnosti jih je morala deržavna blagajnica rešiti. To je bilo v duhu demokratije. Kakor se sploh, kedor vlada z enakim, sijajem obdaja, tako je morala demokratija skerbeti za olajšanje in olepšanje življenja; vladajočemu ljudstvu morala je skusiti vsaj nekoliko poravnati razmere premoženja. Kako bi se tudi vsi veselo udeleževali dela za domovino, ako bi skoro večino izmed njih neugodne okolnosti ločile od drugih srečnejših? Težko bi bilo deržavljanu navduševati se za enakopravnost demokratično, ako bi pa stradati moral.

Za Perikleja se je iz teh vzrokov začel denar iz deržavne denarnice ljudstvu dajati v dar ali za plačilo za javne opravke. To poslednje je bilo res proti gerškemu načelu, da kar kedó za domovino stori, mora zastonj storiti in veljavni pisatelji kakor Platon in Aristotel so Perikleju očitali, da je navadil Atenjane lenobe in lahkoživnosti. Toda če mirno to reč premislimo, moramo reči, da je to le nasledek naravnega razvoja demokratije. Kar v tem oziru Peri-

kleja zadeva in njegovo stranko, je le gledališko darilo (theorikon in sodniška plača (heliastikon).

(Dalje prih.)

POTERGANE STRUNE.

IV.

(Dalje.)

„„Brodarjeva?"" vprašujejo fantje.

„Dà, dà, Brodarjeva!" terdi France. „Pa smo mislili, da mi kaj veljamo. Glejte ga Valentina, taki korenjaki morate biti, če hočete, da vam Lenica dá prijazno besedo".

Stopil je na to k meni, izpulivši nekemu paglavcu na pêči glinasto pipo iz zob, ter potisne jo meni v roke: „Kádi! Saj veš, pri nas je navada taka, če noče kateri, da se mu deklè ne izneveri. Kádi, če ne te izpodrinemo pri Lenici, ko bi bilo kako mogoče". Na to sem pa skočil izza mize, razbil pipo, vergel Francetu kito v obraz, ter šel. Takó je bilo!""

„Se ve da, zdaj sem pa vsakako tvoja, ko si druge odgnal".

„„Ne bo mi na mar hodilo"", pravi Valentin miren. „„Menil sem, da ljudi in svet že malo poznam. Motil sem se, naj bo. Mislil sem, vsaj en človek na svetu ima usmiljenje in poterpljenje z menoj. Tudi o tebi sem se motil. Naj bo, če je moralo takó priti. Valentin, ki še pravih roditeljev nima, ne smé tirjati od sveta dobrovoljnega obraza. Mi smo od več. Nas ni bilo treba. Kaj neki? Kedó bi bil vprašal po nas, ko bi nas ne bilo. Tu ste me izmed sebe pahnili, a svet je velik, mordà najdem med berači in nadložniki moje verste kje rahlo dušo, ki je mej vami ní. Jutri odidem od tod!""

„Kam?" vpraša Lenica naglo in iznenadena, ter vprè vanj svoje černe, globoke oči.

„„Sreče iskat!""

„Bog ti je daj!" pravi mu, zasuče se, ter če iti. Skoro ji je bilo žal, da je s tako čudnim glasom vprašala, kam.

„„Lenica!"" zakliče Valentin: „„Počakaj!""

„Še kaj?"

„„Samo to še. Za tvoj god sem ti namenil vezilo. Ker ga ne bodem tu učakal, dam ti ga sedaj"", pravi ji, seže pod skalo v razpoko, ter ji dá umetno izrezljano podobo matere božje. „„Seboj je ne maram vzeti, stori z njo, kar ti ljubo in drago"".

Lenica jo vzame, pa urno mu jo dá nazaj, ter se pogladi po čelu, kakor bi morala izvabiti iz njega nek spomin.

„Ne maraš je sprejeti?"

„„Stoj, kje si dobil to podobo? nekje sem jo videla, a ne pride mi na um, kje"".

„Nikjer še, sam sem jo izdelal“.

„„In vendar mi je ta obraz popolnoma znan““. Na to poseže še enkrat po podobi. Kakor bi jo bil gad pičil, umakne roko od nje, ko ji Valentin reče:

„Mordà za to, ker je tebi podobna“.

„„Valentin!““ zasklikne Lenica prestrašena. ker ta obraz kolikrat ga je videla domá. „„Valentin! Se svetimi rečmi norčije uganjati, je greh. a greh je tvoj, jaz sem nedolžna pri tem““.

„Če je sedaj ne maraš, spravim jo nazaj. Mordà ti pride kedaj na misel, takrat pridi pónjo, tvoja je, ako ne, naj strohni, jaz je ne bodem iskal nikoli“.

„„Če jutri odideš, Bog te obvaruj!““

In šla je.

Takó! Edina zadnja vez, ki ga je vezala sè svetom in z upanjem do svetá, pretergala se je. Kakor takrat, ko so mu mater pokopavali, stoji sedaj sam na svetu, brez serca, brez duše.

Bog mu pomagaj nositi gorje!

Počasi so se utergale struna za struno.

Drug dan še ni šel, ker imel je z gospodom kaplanom mnogo, mnogo govorjenja. A dan po tem peljala sta se iz vasi Valentin in kaplan. kam ni vedel nihče. Pa ko sta se peljala mimo Brodarjevih, zaklicalo se jima je od nekod z verha doli na cesto: „Ali greš res? Z Bogom, Valentin!“

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

G. Skalca noveli: „Pervi poljub“ in „Na černi zemlji“ niste nikakor noveli, imenovati bi jih smeli za silo „noveleti“, prav za prav pa samo povesti. Osebe namreč so tu tako poveršno, tako ubožno risane, da zadostujejo ravno še povesticam, ne pa novelam. v katerih treba da so značaji ravno tako ostro, jasno, do dobra opisani kakor v romanih; samo da se v teh predočujejo vsi imenitni momenti iz življenja glavne osebe, v novelah pa samo epizoda iz njega; tudi se v romanu bolj predočuje čuvstvovanje junakovo v najtežavnejih položajih njegovega življenja z duhovitimi kontrasti in premišljevanji (raisonnements), v novelah pa se povdarja bolj dejstvovanje njegovo, ter se tako bralec obderžuje, brez raznih refleksij, sè zanimljivimi in zapletenimi „intrigami“ v vedni paznosti in radovednosti; v obéh slučajih pa treba, da je razvidna misel-voditeljica pesnikova, bodi si da pisatelj rešuje kako psihologično problemo, da se poteza za kako splošno etično načelo, ali pa da razpravlja kako drugo vprašanje iz družabnega, deržavnega ali umetniškega življenja.

Kako torej zadostujeti naši „noveli“ tem estetičnim zahtevam? Zastonj človek išče po njih dobro izraženih značajev, izvirnih opisovanj, ki bi zgrabila bralca, zastonj misli voditeljice! Dejanje se pomiče po navadnih, vsakdanjih, stokrat že izvoženih kolejah brezi umno napravljenih retardacij in je brez vse izvirnosti. Razpravlja se samo Heine-jeva tema: „Es ist eine alte Geschichte...“ zdaj z veselim, zdaj sè žalostnim koncem. Junaki so tako krotke, sentimentalne narave, da kratko malo ne morejo zanimati žive duše. Vse skupaj je spisano tako po „šablonah“, po receptu navadnih zaljubljenih povesti, vse je tako malostno in kaže tako malo kake posebne izmišljavosti pisateljeve, da ima samo veljavo kake šolske vaje, nikar pa da bi se stvar imenovala „izvirna novela“ po g. Skalčevem.

Je li mogoče, da bi se za tako zaljubljeno gruleča mladeniča, kakor sta teh novél junaka, ki sta še vsak svojemu očetu ali svojemu višjemu v strahu, ki se vedeta ponajveč „pasivna“, ki ju drugi rinejo, ki brez krepke volje nikedar ne delujeta samostojno, ki sploh nista moža, temuč samo zaljubljena mladiča, je li mogoče, da bi se zanju kedó zanimal, razen kak zaljubljen mladenič, bledolična devičica?

Ne da bi očitali pisatelju, da razpravlja „temo“ ljubezni, samo to mu očitamo, da jo **tako** razpravlja. Kako more mladenič, ki samo zdihuje, elegično citra ali pa očetu za herbtom ljubkuje, zadostovati bralcu, ki meni, da ima novelo pred sabo! V novelah, katerim je ljubezen predmet, hočemo videti može z ono vzvišeno, človeško, resnično, vsemočno ljubeznijo, ki se zmagovito bori proti vsemi zaprekami, ter samo sè smertjo konča, može, ki se odlikujejo po svojem značaji, vse intrige, ki se jim stavijo, uničijo, ter se iz najtežavnejih položajev izkopajo, da svoj namen dosežejo ali pa tragično poginejo, ne pa boječih mladeničev, za katere treba da drugi prosijo, ali pa katerim lahko oče ljubezen kratko prepové.

Človek bi mislil, da so morebiti vsaj ženski značaji bolje risani; ali té deklici ne govorite skoraj nič, samo blagovoljno terpite, da jima „Seladona“ ljubezen prepevata, ali pa na „roza-papir“ pišeta.

Vsebina teh Skalčevih novel je hitro povedana. V povesti: „Pervi poljub“ zagleda Ljuboslav Milico, ljubi jo in vzame jo za ženo; v drugi: „Na černi zemlji“ zagleda Anton Jerico, ljubi jo, toda **ne** platonsko, in potem umerjeta oba. Tu se domišljamo onega rimskega pisatelja, ki popisuje vse življenje nekega vladarja kratko tako: Rodil se je, oženil, rodil otroka in umerl.

Tako malostne zaljubljene povesti, kakor té, naj imajo mesto mordà v kaki zbirki povesti, ne da bi se nam podajale za novele: za novele veljajo z estetično-kritičnega stališča gotova pravila, za katera se g. Skalec tu nikakor ni ménil. *Gornik.*

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

L. 1823., 1824. in 1833. so prišle tudi na Lipskem Vukove pesmi na svetlo. Četerti vezek nar. serbskih pesmi je Vuk izdal na Dunaji l. 1863. Vukova zbirka je izgled narodnega pesniškega slovstva. Narodne pesmi so izpodrinile „slavenoserbski“ jezik iz slovstva, njim se imajo Serbi zahvaliti, da se vé za njih ime po vsem svetu. Italijani, Nemci, Angleži, Čehi, Rusi, Francozi, Poljaki, Magjarji so si jih prestavili in jih slastno prebirajo. Nobena narodna poezija v Evropi se ni tako jako oslavila, kakor serbska. Samo serbsko pesništvo se je jelo korenito razvijati še le takrat, ko so se pesniki ozirali na narodno pesništvo; in ravno v tem pomenu ima Karadžić neizmérnih zaslug.

Vukove „Narodne poslovice“ so izšle pervič na Cetinju l. 1836., in v drugič l. 1849. na Dunaji. „Narodne pripovjetke“ je izdal l. 1853. na Dunaji. — Jako znamenito delo je Vukov „Srpski rječnik“ s pismenico l. 1818.; pri tem besednjaku mu je Kopitar prestavljal serbske besede v latinski in nemški jezik; pismenica je slovnica, katero je prestavil v nemški jezik Jak. Grimm. L. 1852. je prišlo na svetlo drugo izdanje „Rječnika“, v katerem je že okolo 48.000 besed. Ta besednjak je delo izborno. To ní samo nabiranje besed, in poleg še dostavljena latinska in nemška beseda, ampak na vsaki besedi je naglas in zraven še njen zemljepis in zgodovina. Vuk je vzel v svoj besednjak samo tiste besede, katere je slišal v narodu, in zato je vsakedó lahko prepričan, da to ni mertvo, kar je v besednjaku. nego da živi v narodu, ker Vuk je bil jako vesten mož. — L. 1857. je izdal knjigo „Primjeri srpskoslovenskoga jezika“. Na Dunaji je Vuk izdajal list „Danico“, za katero je pisal mnogo o zgodovini in narodnih serbskih zadevah. Vukove zgodovinske spise je rabil Leop. Ranke za svoje delo; „Die serbische Revolution“ in za knjigo „Die letzten Unruhen in Bosnien 1820.—1832“. — Naj še omenimo: „Kovčežić za istoriju, jezik i običaje Srbâ sva tri zakona“ in „Novi zavjet“ (prevod sv. pisma); sveto pismo je knjiga, katero bere največi del človeštva, zato so pri vseh narodih skerbeli pisatelji za dobre prevôde. V nemškem jeziku je Vuk spisal: „Montenegro und Montenegriner“ in še mnogo imenitnih razprav jezikoslovnih in zgodovinskih. L. 1860. je izšel: „Praviteljstvujušćij sovjet srbskij“, kjer se popisuje serbska revolucija; iz same kneževine Serbije se je oglasilo 2357 naročnikov na to delo. L. 1863. je izdal 4. vezek narodnih pesmi in je obljubil, da bi rad še mnogokaj izdal, ali l. 1864. ga je pretekla bela smert.

(Dalje prih.) *T.*

Opomba. V „Ranjenem vojaku“, list 21. v 33. verstici je izpadel „v“ (beri: v igri).

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Leto III. List 23.
Na Dunaji 1. decembra 1877.

Ljudmila.

Na oknu duhovnik mlad sloni
V večêrno stran upira oči,
Kjer solnce zahaja za góre.
„Da tudi bi moj že nágnil se dan,
Življenja sem truden, pokoja želján,
Kaj še veseliti me more?“

„„Le urno, le urno, duhovni gospod!
Popotna žena, ne vé se odkod,
Želí poslednje pomoči.
Na cesti so jo zapustile moči,
Pobrali so jo, in zdaj leží
Tam doli v kovačevi koči““.

Po vási se glási zvonček drobán,
Na desno, na levo poklékajo v stran
Možjé, žené in otroci.
Med njimi z lučjo cerkovnik, zad
Pobožno stopa duhovnik mlad
S popotnico sveto v roci.

V temotni izbi mlada gospá
Na postelji stoče. Ko sta samá
Oberne se v spovednika.
Po čelu ji teče smertni znoj,
„Duhovni oče, sodník zdaj moj!
Jaz grešnica sem velika“.

„Morilka sem! Življenje mladó
V pomladnjem cvetu — sercé zvestó
Nevsmiljeno sem pokončala!
Kakó me je ljubil, kako se boril,
Da z mano kedaj bi združen bil,
A jaz sem z njim se igrala!

Prepozno spoznanje, kesanje, gorjé!
Zapustil je kraj — morebiti že
Odeja ga hladna zagrinja.
In ako živi, kakó živí!
Za mojo pregreho se pokorí,
In mene sovraži, preklinja!

Po svetu romala sem za njim,
Zastonj ga iskala; zdaj tu ležim,
Brez odpuščenja umiram.
Oj kje si, oj kje, moj Radivòj!
Da róko mi daš, z njo duši pokòj?
Zastonj se po tebi oziram!“

Kaj storil je on? Rokó ji podá:
„Odpustil ti je iz vsega sercá,
Pokojna bodi, Ljudmila!“
Pogleda ga ona, s poslednjo močjó
Pritisne na usta, poljubi rokó,
In mirno je glavo nagnila.

Na oknu duhovnik mlad sloní,
V večêrno stran upira očí,
Kjer solnce zašlò je za gore.
I njemu skóraj nágne se dan,
Življenja je truden, pokoja želján, —
Dovolj je brez greha pokore!

B. M.

Lepa Vida.

Roman. Spisal Jos. Jurčič.

(Dalje.)

DEVETNAJSTO POGLAVJE.

Večer se je bližal, a vedno je še župnik Samorod v velikih skerbéh čakal v gostilni svojega brata Antona, ki je bil popustil ga in šel iskat Italijana Paolija. V navadnih stvaréh je imel dober svèt staršega brata duhovnika vselej veljavo pri Antonu, ali kader je govorila strast, tačas bi bil župnik zastonj govoril. Tako tudi danes župnik ni nič opravil, ko ga je prosil, naj izkuša mirno premisliti stvar in ne prenagljeno delati. Kakor vihar je Anton zdirjal po mestu s prisego, da mora najti Italijana. Župnik je Boga molil, da bi se bratu ne posrečilo dobiti Paolija, ker vedel je, da tu mu pojde za življenje in smert. Zatorej se v strahu ni upal geniti nikamor in minute so mu bile dolge kot ure.

Edino, kar je bil storil, bilo je, da je odposlal hlapca na dom Samorodov, Vidi poročat, da Anton vse vé, naj se torej umakne z doma, naj se dobro in kam dalje skrije, dokler moža perva divja jeza ne mine. Kajti kaj bode Anton z ženo storil, tega si župnik misliti ni upal, kakor je pa brata poznal, bal se je najhujšega.

Mrak je že bil, ko Anton ves spéhan pride k čakajočemu bratu v gostilno. Truden séde za mizo in glavo podpre. Obraz mu je bil ves izpremenjen, pogled divji, lasje razmeršeni. Župnik se ga je bal ogovoriti.

„Nisem ga našel, ušel mi je za danes“, reče Anton zamolklo.

„„Bog je tako hotel, da ne storiš česa v naglosti, kar bi ti kasneje žal bilo, kader stvar hladno premisliš““.

„Žal? Meni žal? Morem li ga večkrat ubiti, gada? Ko bi imel vsaj sto serc, da bi ga stokrat zaból! Bog? Kaj ima Bog tu opravka? Zakaj ga ni z nebeško strelo zadel ali v zemljo pogreznil tačas, ko mi je prinesel hudiča sè soboj v hišo. Zato naj zdaj meni delo prepusti, in jaz ga doveršim, če sam zraven devetkrat poginem“.

„„Ne kolni Boga!““ prosi župnik.

„Ne boj se záme. Poginem ne prej, predno ne kaznujem obéh. Njega in nje“. (Tu dá Anton svoji ženi ime, ki ga nismo zapisali.) „Ha-ha-ha! Pojdi sem in pljuni mi v obraz, brate! Jaz nisem mož. Še stara kermežljava baba, ki sama sebe pozablja, ne bi se bila dala tako gerdo za nos voditi, tako slepariti, kakor sem se dal jaz. Brate, zaničuj me, prosim te, smijaj se mi. Smešen sem prokleto! Uteče mi žena za laškim fantalinom. Kader se ga naveliča, pride nazaj zopet k meni in jaz vsaki pripovedki rad verjamem! Povedaj mi, ali bi bil še kedó verjel. Povedaj mi, kakó jo naj zadavim?“

„„Kazen prepuščaj Bogu, njegova je sodba. Ona je tudi dovolj

kaznovana za svojo mlado lehkomiselnost, skesana je, še Bog ji bode odpustil"", reče župnik.

„Dovolj kaznovana? Koliko je dovolj? Mlado lehkomiselnost praviš? Tí hočeš reči s tem, da je mene starega zapustila in šla za mladim laškim gizdalinom. Mene starega? Pa ne samo mene, ne, ne samo mene!" vpije Anton in iskré se mu divje oči.

„Zapustila je mlado dete svoje, dete moje. Mačka bi se s tigro v boj spustila, predno bi svoje mlado ostavila in šla, plaha zajka brani svoj zarod, le Basnigojeva prokleta hči je mogla svoje dete zapustiti in za tujim obrazom ubegniti! In to mi svetuješ ne kaznovati? Bog tega ne sme odpuščati. Pa če hoče on, Anton Samorod noče, veš, čuješ? Ko bi bila samo mene pustila, dejal bi bil mordà, pa le mordà: prestar, pregerd sem ji, prepust, naj ide, naj se nasiti..." (govor Antonov je bil tu nadalje nezapisen), „pa naj se ne prikaže več. Ali ženska, ki more svoje dete zapustiti, ki prestane biti mati, ne more pri meni živeti. Si li že slišal kedaj o taki materi? Nisi! Vida sama je to mogla, in glej, jaz sem to žensko rad imel, jaz. Ali te ni sram takega brata?" Zakrije si oči in med persti so mu tekle solze od silne jeze.

Kaj je mogel župnik na take besede odgovarjati? Kar bi bil rekel, bilo bi olje v ogenj. Oba molčita nekaj časa. Anton potem le zdaj pa zdaj v mizo zarenči, znamenje, da se mu divje misli v možjanih dalje razpletajo.

„Pij, potem ideva počivat in jutri bodeš bolje sklepal, kar ti je storiti", reče župnik.

Anton je pač pil, a rekel: „Kaj mi je storiti, to je že skleneno. Počival prej ne bodem, predno nimam njega pod pestjó. Kader oni..." — naše pero ne sme zapisati imen, katere je Samorod Paoliju dejal — „jenja dihati, potlej pride ona na versto. Potlej hočem počivati, ali kar bode. Mordà pridem potem sam na versto; vse enako mi je. Ona za njim! Ti greš domóv. Vzemi otroka od nje proč, z njo ne govori, če si moj brat. Ona ni več žena moja. Žena! Ha-ha-ha! Kakó jo naj imenujem? Ali mi né veš najgerjega imena povedati, da ga dajem tej babi, katero iskaje sem pol sveta prehodil, od bolesti skoraj zblaznel, za katero bi si bil dal serce iz telesa iztergati. Povej mi najgerje ime za njo!"

„„Nikar ne pozabi, da je bila zapeljana, da je bila premlada, ko te je vzela. Misli sam na sebe več"", reče župnik.

„Zapeljana! Dà, ali zato je treba dveh, zapeljivca in nje, ki se je dala. — Spal ne bom prej, to ti prisezam, predno zapeljivca ne dobim".

„„Kje ga moreš iskati, če je mesto zapustil? Jutri idiva rajši domov...""

„Ne. Še nocoj gre ladija v Benetke in jaz z njo. Drugam ni šel kot domóv. Jutri ga najberž že imam. Potem pridem domóv. In potem pride ona na versto... Vidiš ga!"

S to besedo zasadi sè silno močjo svoj dolgi nož v mizo. „Tako

gotovo, kakor je Bog za nas umerl, ti povem: Kervav in še gorák prinesem ta nož domóv, izpuljen iz persij one italijanske kače in potlej je njen, če me doma počaka, če se mi ne umakne tako dalečᵣ da naše solnce ne prisije za njo več. Pa otroka jej vzemi, precej! Ali pa molči! Dà, tiho bodi, da pridem jaz domóv".

Strah je bilo župnika. Poskušal je tolažiti, pogovarjati, ali Anton je enako govoril dalje in ko je ura prišla, ob kateri je začel mesec vzhajati, odšel je na ladijo, ki ga je imela nesti v Benetke na kervavi pot osvete.

Župnik je mogel le Boga prositi, naj varuje brata umora. Ali vedel je, da se reši le, če Bog slučaj, da Paolija doma ne najde. Odhod Antonov bi bil potem še celo ugoden, ker bode mogoče Vido daleč od razljutenega moža odpraviti in rešiti.

DVAJSETO POGLAVJE.

Župnik je bil na potu domóv prevérjen, da Vide ne najde več na Samoródini, temuč da se je na njegov opomin in svèt, ki ga ji je bil v naglosti pismeno iz Tersta poslal, že umeknila in skrila. Da bode on zvedel njeno bivališče, to je terdno upal in namenjen je bil, če ni šla dovolj daleč in če ni dovolj varna, skriti jo še bolje. Čas, mislil je, bode tudi Antona izpremenil, ohladil mu maščevalni duh in Bog vé, da li se ne bode dala stvar zravnati toliko, kolikor je mogoče. Saj je bil dober posrednik za prihodnjost tu, mali s i n k o. najboljši prosilec za mater. Torej časa dobiti in mordà bode še vse dobljeno in popravljeno.

Kakó pa se začudi, ko pride na svoj in Antonov dom, na Samorodino, in Vido tam najde. Bila je pervi hip, ko je njegovo poročilo dobila, poslušajoč le naravni nagon samohranjenja res zbežala v rojstveno svojo hišo, na Basnigojevino, kjer bi je Anton vsaj pervi hip ne bil iskal in kjer bi se mu bila utegnila skriti, ako bi prišel. Ali drugo jutro se je bila že sama zopet v Samorodino vernila, predno je bil župnik tja prišel. Vernil se je bil oni kljubovalni ponos, kateri ji je bil kot deklici lasten. Naj se zgodi kar hoče! Naj stori z njo kar hoče! Naj jo ubije, ali zapodi po svetu, če hoče!

„Za Boga! kaj delaš tu, pojdi proč, da te ne najde, doma ne smeš biti"", prosi župnik.

„„A jaz hočem biti"", reče ona.

„Tí ga ne poznaš, kakšen je v svoji divjosti. On te more — usmertiti!"

„„Naj me! Ali poslušati me mora prej. Povedati mu hočem, da sem kriva, da me ima pravico umoriti. Ali nisem sama jaz kriva, on tudi, vi tudi, moji starši tudi, vsi vi ste krivi. Pomagajte mi, da mu to v obraz povem, potlej me pa naj ubije. Vi znate to bolje povedati, in veste vse in razložiti si morete vse. Kolikrat sem premišljala jaz, ali povedati ne znam, zato mi vi pomagajte. Kader bode to vse slišal in pozneje vse premislil, kakor sem jaz, odpustil

mi bode mordà vsaj nekoliko. Ne bežim, ne! Ko sem prišla sim nazaj iz svoje sramote, nisem mislila legati. Nič nisem mislila zakrivati. Menila sem, da on in ves svet že vé in zna mojo sramoto. Še le ko sem videla, da ne on, ne mati, ne nihče ne vé, kaj je res z menoj bilo, porabila sem one izmišljene govorice. Hotela sem, ko sem domov hodila, le še svoje dete enkrat videti. Potem naj me mož ubije, če me hoče. Ostala sem potlej pri njem, saj veste, nič ni slutil, da mu lažem. Ali po noči si terdno spati poleg njega nisem upala iz vednega strahu, da mu v spanji in v sanjah ne bi izdala, kar mi je težko ležalo na vesti. Kaj mi je pomagalo, ko sem se moža spoštovati naučila še le potlej, ko ga več vredna nisem bila. Nikamor si nisem upala, govoriti nisem več znala, vse misli so me bodle, o vsakem tujem berači sem se ustrašila izdajalca, vsak pogovor med ljudmi me je pikal, vsako vprašanje me je vznemirjalo. Tako sem živela. Zatorej naj zve vse, saj je enkrat tega konec. V Terstu, ko sem onega nesrečnega človeka ugledala, strepetala sem in slutnja me je obšla, da zdajci pride, kar je res prišlo. Zato le pustite, naj me umori, če me hoče. Le poslušati me mora. Zakaj je bil tak z menoj od kraja? Zakaj mi je onega človeka v hišo pripeljal in priliko dal? Vi ste vedeli, da ni prav, da vašega brata vzamem, vi ste mi enkrat odgovarjali, dobro se domišljam. Ali zakaj mi niste vsega povedali, da bi bila jaz, mlada in neumna kakor junica na paši, razumela zakaj! Vi vsi mi niste povedali, da ga moram l j u b i t i, če ga hočem vzeti in če hočem srečna biti z njim. Kedó mi je to povedal? Mati ne, oče ne, on ne, vi ne, a jaz sama nisem vedela. Vzela sem ga iz lehkomiselnosti in otročje nevednosti. Oni človek še le, njegov znanec Paoli, moral je priti, da mi je povedal, česa pogrešam v zakonu, da mi je iskro ukresal, ki je dremala v meni, iz katere se je razpalila vroča strast, ki me je gnala do tja, kjer sem bila in kjer sem, ki mi je v nebesa kazala, pa me v pekel pahnila. Mlad je bil kakor jaz, lep, meni versten, govoril je kakor je moje vroče serce hrepenelo in kakor še nikedó z menoj ni govoril prej. Jaz sem mu verjela. Kako ne bi bila. saj se mi je zdelo, da vsak dih v meni resnico njegovih besedi tisočkrat poterjuje. Tačas sem vas proklinjala vse vkup, da ste me nepodučeno in prenagljeno pustili v jarem, ki mi ni bil znan, proklinjala, da ste mi tako vso srečo, vso ljubezen odtegnili, kakor sem jo imela pravico zahtevati jaz, kakor vsaka druga ženska pod solncem, dà, še bolj jaz, kot vsaka druga. Zakaj ste me tako nepodučeno pustili, zakaj me je on vzel, zakaj mi priliko dal, da sem verjela človeku, ki ga zdaj kolnem do nebes? To, to mu dopovedat mi pomagajte, potem naj me zabode, če hoče, ali sama grem na pečino in naj me v morje sune““.

„Ubožica! Tudi ko bi ti bili prej pripovedovali in te učili, ne bi bila verjela. Mušici se dopada svetla luč, leti k njej po večo srečo, nego je v navadnem večernem hladu, pa najde terpljenje in smert. Jaz to umem. Ali tvoj mož tebi nasproti tega zdaj ne bode

hotel, ne mogel umeti. Pusti ga samo meni, s časom mu dopovem sam, kar mu ti hočeš. Zato se moraš od tod umakniti proč", reče župnik.

„„Nikamor ne grem"". Pri tem, rekel bi, svojeglavnem izreku je Vida ostala. Bila je zopet vsa ona kljubovalnost, ona ponositost v njej, ki ji je kot deklici tako dobro pristala, a vendar kak razloček v njej med tedaj in zdaj!

Kar je župnik rekel in dejal, da bi jo pregovoril, bilo je zastonj. Udala se je v neko apatijo in nič ni odgovarjala. Staremu možu je bilo strašno težko pri sercu in silno se je bal vsakega prihodnjega dneva.

Ostal je na Samorodini. Hotel je in moral je osebno navzočen biti, kader pride brat domóv, ker le on ga je mogel zaderževati, in bil je tudi namenjen z vso životno močjo, da ne bode kaj silovitega storil.

Čakal je dva, tri dni, pet dni, teden. To je bil strahovito dolg čas, vsak dan leto in več.

Antona ni bilo.

Župnik je postajal od dne do dne bledejši. Poslal je posle v Terst pozvedavat.

Čez štirinajst dni je dobil pismo.

Nesel je pismo Vidi, zaničljivo jo je pogledal, oh tako kakor ta zmirom dobri obraz nikedar pogledati ni znal, vergel ji pismo pod noge na tla in rekel:

„Ne boj se, ženska, nič hudega ti ne bode storil tvoj mož, ne more ti več, ti si mu vse".

S temi besedami se oberne in odide.

Vida se hlastno pripogne po pismo, a ko ga ima v roci, trese se vsa, ne upa si pogledati, kaj je v njem. Na zadnje, bere, bere, bere, pismo ji odpade na tla, počasi vzdigne obe roki in objame svojo lepo žarečo glavo, pa zavriska tako strahovito, da se je razleglo po vsem Samorodovem dvorci, potem pa se zgrudi.

(Konec prih.)

Rosana.

VIII.

Dve leti potem sta bila oče Jelenko in Somrak zopet v pogovoru. V Somrakovi hiši je bilo zadnji čas, da gre skerbni gospodar gori „na izbo" pogledat po zibéli. Praskáje se za ušesom napoti se Somrak gori pod streho, kjer je čestito orodje, gnezdo mladih Somrakov in Somračic, počivalo v kotu med drugo navlako. O pervem pogledu je bilo Somraku jasno, da potrebna poprava razpale zibéli preseza njegovo mizarsko umetnost. Tu je bilo treba spretnejše roke; stari Jelenko je moral v hišo; saj je tudi še mnogo druge poprave!

Na dvorišči pred Somrakovo hišo, pod staro košato hruško, se je trudil Jelenko, primérjal in zbijal poterto zibel, Somrak pa je gledal, ugibal in pomagal, kolikor je vedel in znal.

„Veš kaj, Somrak", reče Jelenko, tehtno in resno gospodarju, izpustivši červivo desko iz roke, to ne bo nič; „nove bo treba, nove, Somrak!"

„„Za enkrat mendà bo vendar še kako, saj upam, da je zdaj zadnjikrat"".

„Kakor bo volja božja. Samo to ti pravim, da zdaj ti ní več take sile, zdaj se že lahko malo ganeš; lepo si se okoristil z božjo pomočjo in Skalarjevo. Ali boš zdaj še tako govoril o Skalarji?"

„„Nič nápačen mož!""

„Menim da ne! Tiste njive, tisti gozdek —"

„„Res, na pol zastonj sem jih dobil!""

„Na pol zastonj! Kaj boš? saj sva sama; reciva: skoraj zastonj; tisti božjaki, to je bilo samo za ime, da bi se ne dejalo: Vbógajme mu jih je dal! Kako si se vendar tako prikupil možu, Somrak?"

„„E kaj bom jaz, oče Jelenko! Veste, to so vam bila čudna pota: ženske, ženske! Ženska vse opravi s tistim svojim sladkim jezičkom. Moja Katra se je nekako seznanila z Rosano, pa ji je že pošepetala na uho in namignila, kaj bi bilo dobro. Dekletce pa in oče — saj veste, ona z njim dela, kar se ji zdí. Ni je stvari, da bi ji jo odrekel; zvezdo, menim, bi ji sklatil z neba, ako bi mu velela. Mož je ves izpremenjen, odkar je ta vrážjica v gradu. Saj tisto je pa tudi res, dekle ni, kakor so navadna dekleta. Lepa je kakor misel in dobra, prijazna je tudi. Ko pogleda človeka z onimi velikimi, lepimi očmi, tako čudno! kar neka sladka groza obide človeka! Ali mislite, Jelenko, da je res njegova hči, prava hči?""

„Zakaj bi pa ne bila?"

„„On sam pravi; čudno je res, pa naj bo; meni je prav, pri gospôdi se godé čudne stvari. Ali ste videli, kako je zdaj na Skali? Vse posnaženo in pobeljeno po gradu zunaj in znotraj, vse polno rož in pisanega cvetja okolo gradú: vse veselo, prijazno, kamor oko pogleda; on sam se je pomladil za deset let; in dobre volje je vedno, prijazen z vsakim človekom. In kader ona vzame svojo kitaro, sede na klop pod drevesom, ali pa tudi na tla in začne peti — ali ste jo že slišali peti?""

„Slišal, slišal".

„„Torej veste, kako poje! On jo pa gleda in posluša in srečen je; sama sreča ga je in veselje. Čudne stvari se godé na svetu, in to v našem kraji! In pa Marko; ravno o tistem času je prišel v naše kraje, kakor Rosana, sam Bog vedi odkod. Jaz bi sodil, da je kak Primorec, prav tak je, kakoršni so bili tisti zidarji, ki so našo cerkev zidali, černih lás in očí, orujavelega lica, in zateza tudi tako čudno, ko govori"".

„Lep dečko; in krepak je tudi in močan".

„„Ali ste slišali, kako je bil zleknil in na tla položil Poznikovega Antona, ki smo ga vendar imeli za najmočnejega v tem okraji?““

„Slišal sem praviti“.

„„Jaz sem bil zraven. Anton mu je zabavljal, dražil ga, kjer je mogel; saj veste, zaradi Rézke. Prej smo vsi mislili, da bosta mož pa žena; ali ko je prišel Marko v hišo, zagledala se je vanj, in ubogi Anton — obriši si usta! Ni čudo torej, dà ga ni mogel živega videti. Nagajal, zabavljal mu je, kader je utegnil. Vse se je čudilo, da Marko tako voljno terpi in prenaša njegovo vedno zbadanje. Ali slednjič mu je vendar kri zavrela. Bilo je v nedeljo po keršanskem nauku, ravno tukaj. Marko je bil pri nas „v vasi“; v pogovoru sva stala kakor zdaj midva pod to hruško; kar pride Anton mimo z drugima dvema. Ko zagleda Marka, začne mu zopet zabavljati; Marko mirno posluša; besede ni žugnil, tako da sem se mu čudil. Mislil sem si, to je pa že vendar preveč, da dáje delati se sábo, kakor svinja z mehom, in da se ne gane. To je dajalo Antonu še več poguma; mislil si je, temu človeku ní do živega priti. Imenuje ga slednjič potepuha, ki se je sim pritepel ne vedi od kod, da se tu liže okolo naših deklet, naj gré tja za ono Rosano, zanj je dobra ona ciganka! Ko bi ga bili videli pri tej priči; zderzne se po vsem životu, kakor bi ga bil gad pičil, oči se mu zabliskajo in kakor strela prašči vanj. Okolo pasa ga zgrabi, privzdigne, derži ga nekaj časa in stiska, kar kosti so hreščale, potem ga trešči ob tla kakor snop. Groza nas je obšla vse. Slednjič ga izpusti, ter mu reče mirno: Tako, zdaj hodi! Nato se verne k meni, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo. Anton se pobere in otide tiho sè svojima tovarišema““.

„To ni bilo Bog vé kako moško!“

„„Kaj pa da ni bilo; ali kaj se hoče? Videl je, vsi trije so videli, da se ní norčevati z njim““.

„Torej tista beseda „ciganka“ ga je tako zbôla: to bi kazalo, da stvar ní sama ob sebi“.

„„Ljudje res tako govoré, ali jaz ne verjamem, da bi bilo tisto kaj. Marko se je čisto pokmetil. Rezka je bogata, lepo domačijo ji je zapustil Gregor in gotovine tudi. Pridna je in poštena, lepa tudi, rada ga ima, in kako ga rada ima! Prej je vse dejalo, da je prevzetna; res, nobenega ni pogledala; vsak ji je bil preslab. Ali ta Marko jo je ukrotil, vso jo je izpremenil; za njim se obrača, kakor solnčnica za solncem““.

„In Marko?“

„„Marko? Kako bi je rad ne imel, če tudi ne dela z njo, kakor ona z njim! Marko je mož““.

„Kaj pa mati?“

„„Mati in hči, ena misel, ena volja. Saj ji je tudi prej, ko je še Gregor živel, vedno potuho dajala““.

„Gregor bi pač ne bil svoje hčere nikedar dal človeku s praznimi rokami“.

„„Ej béžite, béžite; ustil se je res, ali žena ga je vendar imela

v strahu. Kaj menite, da bi ga ne bil rad izpravil iz hiše? Ali kaj je mogel proti obema? Ní vsak v svoji hiši gospodar, ki hlače nosi, oče Jelenko!“ “

Zadnje besede je Somrak nekako moško govoril. Pri tej priči se prikaže mati Somračica iz veže; pred ognjiščem je slišala njun pogovor.

„Kaj boš tí?“ oglasi se žena precej osorno; „tí govoriš, kakor umeš. Jaz pa pravim, da iz té moke ne bo kruha!“

Somraku ní bilo nič prav po volji, da se žena vtika v pogovor; kazalo je, da se ne spušča rad v prepire sè svojo ženo, zakaj? to je sam najbolje vedel. Vendar zdaj ni mogel odjenjati; kaj bi si mislil oče Jelenko?

„Kaj pa tí veš?“ oberne se k svoji ženi, kolikor more pogumno. „Jaz pa pravim, berž ko izpolni Rezka svoje sedemnajsto leto, pa bo poroka“.

„„Poroka bo že in kmalo mordà tudi, samo čegava, to se vpraša““.

„No, čegava? tí, ki vse veš?“

„„Jaz vem, kar vem, ali tebi ní da bi pravila: to bi bilo, kakor da bi dala stvar na oklic. Kaj tu stojiš in čeljustáš in motiš moža pri delu, ko pomagati ne znaš; krave pa stradajo v hlevu, klasti jim je čas. Vam pa se čudim, oče Jelenko, da poslušate to klepetuljo““.

Somrak bi bil svoji ženi gotovo kaj prav jedernatega odgovoril, zlasti ker mu je bila dala tako nespodoben priimek. Vendar tega ní storil; bodi si, da mu ní prišla prava beseda na misel, ali pa je bil premoder, da bi se sè svojo ženo pregovarjal pred tujim človekom: ali je pa morda čutil, da žena prav govori opominjaje ga pozabljene gospodarske dolžnosti, tem bolj, ker so se krave res nepoterpežljivo oglašale iz hleva, kar je bil prej preslišal v živem pogovoru. Bodi si to kakor koli, Somrak se molčé napoti proti hlevu.

Pri tej priči prisopiha ves preplašen stareji sinek Somrakov gori po vertu, kakor da bi mu bil volk za petami.

„Za božjo voljo, kaj je, Drejče!“ zavpije mati prestrašena. Otrok ne dá odgovora, sapa mu je pohajala. Ves zbegan grabi mater za krilo.

„„Torej govori, kaj je, kaj se ti je zgodilo!““ vpijeta oče in mati.

„O joj, joj! — tam doli v ločici — za potokom —“

„„Kaj je tam doli?““

„Marko leži — o joj, joj! — Nič se ne gane — pa ves kervav je, o joj, joj!“

„„Kaj?““ zakričé vsi trije enoglasno? „„Kaj praviš?““

„Marko, Marko, ves kervav, pa nič se ne gane!“

„„Kje praviš?““ vpraša Somrak.

„V ločici, za potokom, pri lesi! Mene je strah; tako strah me je, mati!“

„„Jezus Nazarenski!““ javka žena. „„Taka nesreča! Kaj stojiš pa gledaš? Pojdi, teci, leti! Mordà je vendar še pomagati

moči. Oče Jelenko, pojte tudi vi, pomagajte, za pet kervavih ran božjih! pomagaj, kedór je živ! Jaz se ne morem geniti z mesta"".

Žena se je tresla po vsem životu, kakor šiba na vodi. Somrak in Jelenko se urno napotita proti nesrečnemu mestu. Da bi ne prišla prepozno! (Konec prih.) *B. M.*

PERIKLEJ.

(Dalje.)

Gledališka darila so bila celó nedolžna in nenevarna naprava. Gledališke predstave niso bile Gerkom le zabava, ampak del bogoslužja, in sicer njega izobražujoči in povzdigujoči del. Udeleževati se njih je imel pravico vsak Gerk, kakor pri nas iti v cerkev h kaki pridigi.

Dokler so imeli Atenjani leseno gledališče, imel je vsak deržavljan prost vstop. Ali naravno je, da je bil vselej velik nered pri predstavah: kedor je prej prišel, ali kedor je bil močnejši, priboril si je sedež. Ko se je leseno gledališče poderlo in so kamenito postavili, dali so ga v najem, ter zarad reda vpeljali vstopnino, katere je moral en del najemnik deržavi kot najemščino plačevati, drugo pa je ostajalo njemu za to, da je v dobrem stanu vderžaval poslopje. Ali Atenjanom se je kmalu zdelo krivično, da bi zdaj od najlepšega dela bogoslužja izključen bil, kedor nima s čim vstopnine plačati. Zavoljo reda ni bilo pripravno odpraviti vstopnine. Pametna naredba je tedaj bila, da je deržava vsakemu deržavljanu plačala vstopnino, kedor je sam ni zmogel, namreč po dva obola za predstavo, dvakrat na leto, o Panatenajah in o velikih Dionisijah, tako da je vsak mogel se naužiti krasnih umotvorov gerških pesnikov, in si z njimi blažiti serce.

Še le pozneje po Perikleji so začeli ljudstvo nekolikokrat na leto o velikih slovesnostih na deržavne stroške gostiti, t. j. ubožnejši deržavljani so tedaj na mesto oliv, čebulje in posušenih rib smeli se najesti mesa od onih hekatomb, ki jih je deržava bogovom darovala.

S Periklejevimi nazori o demokratiji se pa ni le vjemalo, vsem deržavljanom kolikor mogoče enako dati priložnosti uživati, kar je potrebno in kar je lepo, ampak hotel je tudi, da se javnega življenja vsi enako udeležujejo, in da s tem kakor na eni strani svojo deržavljansko dolžnost izpolnjujejo, tako tudi si pridobivajo sploh potrebne znanosti in izkušnje. To pa vsem ni bilo mogoče. Kedor je bil bogatin in so zanj doma vse delo opravljali sužnji, je lahko po ves dan zboroval in politikoval. Ali precej jih je bilo vendar tudi takih, ki so morali na to misliti, da si z delom prislužijo, česar jim je treba. Posla pa je bilo v sodnijah malo da ne vsak dan, kajti Atenjani so se kaj radi pravdali, zato je, gotovo v zmislu Periklejevem, bilo narejeno, da so se najprej udje porotnih sodniških zborov plačevati začeli. Dobival je vsak po tri obole, tako da je priprost

Atenjan z njimi že pičlo izhajal brez drugih dohodkov. Prihajalo pa je zdaj že skoro vse pred porotnije; kajti vsakemu deržavljanu je bilo dovoljeno od razsodbe, katere koli gosposke se sklicavati na porotno sodbo, in mogli so se sè svojimi pravdami tudi brez posrednih gosposk naravnost obračati do porotnih sodnij. Odkar so pa morali tudi vsi zavezniki svoje imenitnejše pravde pred atenske sodnije prinašati, bilo je pa že celo veliko dela. Tako so razen praznikov in dni, ko je bil deržavni zbor, sodniki sedeli dan za dnevom v raznih oddelkih, v katere se je vsako jutro velika truma porotnikov porazdeljevala; za toliko izgubo časa je bilo ubožnejšim odškodovanje pravično.

Tudi za vojaško službo se je pozneje vpeljala plača po 4 obole na dan, kar je bilo še bolj opravičeno, kajti skoraj vedno so imeli Atenjani kako vojsko na nogah, tedaj so ubožnejši morali zanemarjati domače delo. Ali je že Periklej vpeljal redno vojaško plačo, ni gotovo. Izjemoma so že pred njim dajali vojakom plačo, na pr. ko so morali pred Perzijani se umakniti na ladije in otoke. Še celo za udeležbo pri deržavnem zboru (1 obol) in pri deržavnem svetu (6 ob. ali drahmo) so začeli pozneje po Perikleji plačevati. To plačevanje je že bilo malo čudneje, ker tu niso tako rekoč za druge delali, ampak so le svoje pravice izverševali.

Tako so se Atenjani s časom privadili za javno delovanje plačo prejemati. Starih Helenov geslo, da se mora vse, kar se za deržavo stori, zastonj storiti, kedor pa tega ne more, da naj z javnimi zadevami se ne peča, je palo, in zdaj so bili ponosni zarad tega, ker so kolikor moči vsi vladanja se udeleževali, ter seznanjali se z deržavoznanstvom. Razloček med stanovi je zmirom bolj ginil in to je gotovo k edinosti veliko pripomoglo.

Tako so se Periklejeve ideje zmirom bolj uresničevale in njegova veljava je bila že na tako terdi podlogi, da je sam predložil, naj se Kimon iz pregnanstva nazaj pokliče. Pogovorila sta se, naj Kimon vodi vojske zunaj Aten, Perikleju pa naj prepusti ravnanje notranjih zadev. Tako je bil nekoliko časa mir med deržavljani. Ko je pa leta 449. Kimon umerl, stopil je na njegovo mesto Tukidid, pošten in spreten mož, tudi dober govornik, ki je javno iz popolnega prepričanja pobijal Periklejeve ideje gledé na neomejen razvoj demokratije. Ali proti mogočnemu govorniku ni nič opravil. Nastavši prepir med strankama moral je zopet ostrakizem razrešiti. Ljudstvo se je odločilo za Perikleja proti Tukididu. Leta 444. je moral iti poslednji borilec aristokratske stranke iz Aten. Stranka se je razkropila, kakor čeda brez pastirja.

Nekoliko časa je bil zdaj gledé na domače zadeve mir in tudi zunaj ni bilo bojev. Periklej pa je imel gladko pot za svojo politično postopanje. Znanje deržavnih in sploh javnih zadev je bilo tako razširjeno, da za navadne častne in uradne službe se ni več volilo, ampak srečkalo. Oblast teh uradnikov in častnikov je bila majhena, njih veljava pa tudi ne velika, ker so se tako hitro menjali.

Nekako dostojnost so ohranili arhonti, katere so bili Atenjani vajeni imeti za reprezentante deržavne oblasti; oni niso bili plačani in treba jim je bilo nekoliko trošiti za zunanji ugled: zato so se ubožnejši tej časti umikali. Politične veljave pa arhonti niso imeli. Čez vse zadeve je gospodaril deržavni zbor, in v deržavnem zboru je gospodoval Periklej kakor kralj, ne da bi si bil tako oblast po nepostavni poti prilastil, ampak vladal je zgolj z močjo svojega velikanskega duha, kateremu se je atensko ljudstvo prostovoljno in radovoljno uklanjalo. (Konec prih.)

POTERGANE STRUNE.

V.

V vas nazaj pripeljal se je gospod kaplan sam, Valentin pa je odišel na tuje nekam, kam, ni povedal in prašal ga ni nihče. Kedó bi li Valentina pogrešal, saj so mu dali slovo že pred leti, vsi, tudi Lenica, ki se je, Bog vedi zakaj, še pomišljala. Z domačim svetom je Valentin račun končal, in tudi svet z njim. Za kar je imel tirjati še ta svoj svet, na katerem so mu minole mlade pa tako terpke ure, povezal je v culico in — šel je. Nihče ni več govoril o njem, in celó tako je bilo ljudem po vasi, kakor bi se to moralo enkrat zgoditi. Ta nadložni človek je neki vso vas kazil. Čast Bogu, da je šel! Če so ga kje in kedaj v misel jemali, bilo je le v šali, ali pa če so hoteli Lenico dražiti. Pa dolgo tudi to ni trajalo. V malo tednih je izginil tudi ta spomin izmed ljudi.

Valentin je bil pozabljen.

Štiri ali pet let je minolo, ko se pripelje nekega dné velik, bradat in imeniten gospod v lepem vozu po vasi doli. Trop radovednih, moških in ženskih nabere se pred Frojánovo hišo, kjer se je kočija vstavila in gospod izstopil. Stvar, zavoljo katere so ljudje z glavo zmajevali, bila je ta: gospod je kupil od Frojána neko raztergano, na pol poderto in vso trohljivo leseno kočo, od vasi nekoliko v stran pomakneno, še prave, dobre poti do nje ni bilo. Zastonj bi je ne hoteli, dejali so ljudje, pa — kupi jo gospod, tako bogat, imeniten gospod! In zakaj ravno to, zakaj ne kako drugo? Za dober denar bi bila mnogokatera na prodaj. Čez to zapreko niso prišli najmodreji možganje. Res je, da jo je gospod cenó kupil, a vendar so se skerbne glave vpraševale, če je pa gospod pri pravi pameti tudi. Kmečkega človeka bi bilo sram skoro zahajati vanjó, kaj bode pa gospod z njo počel?

Nič! — Takoj prihodnji teden, v ponedeljek, jele so še pridne roke poskušati nad ostarelim pohištvom. Do tal ga je dal gospod podreti. Mnogo opravka to delo se ve da ni dalo, vsak korenjak bi jo bil lehko na dvoje razrinil. En mesec po tem pa se je jelo dvigati širno zidovje iz tal, in ko je prišla zima v deželo, stala je lepa, široka hiša dozidana in pobeljena, najlepša v vasi, nad vratih pa je

visela černa plošča z belimi čerkami: „Valentin Bilčar, podobar in kamnorez“.

Bilo je spomladi za tem, in lep, prijazen dan. Po vasi je priderčala ravno ista kočija, ko leto vsorej, a sedaj sta sedela dva v nji, oni bradati velikanski gospod, ki je bil že lani tu, druzega pa ni bilo takoj spoznati; še le ko se je voz pred ono novo hišo vstavil in je izstopil iz njega majhen, šepast človek, izvil se je vaščanom iz ust zdih začudenja: „Ha, Valentin!“

Dà, stari znanec, Valentin se je vernil! A danes ni več oni zaničevani človek, ni več oni, sicer le od malo koga pomilovani ubožec, kakor je bil pred kacimi petemi leti. Sedaj nosi gosposko obleko, zlato in drago kamenje se mu sveti na rokah. Nova hiša je njegova nova domačija, spremljevalec njegov pa je mojster, slaven mož, pri katerem se je podobarstva učil. Naglo je gospod mojster upoznal nenavadno nadarjenost svojega učenca. Na ta zaklad in na njegovo moško pošteno besedo posodil je denarja, kolikor ga je Valentin k izpolnitvi svoje najgorkeje želje potreboval. Na tem kraji, v oni prejšnji ubožni koči se je Valentin rodil. V nji je preživel svojo revno otroško mladost, dokler ni revščina pahnila njega in mater ven pred prag v roke usmiljenih ljudi. Naj je človek skusil tudi največe gorje, vendar, ali mordà ravno zató vleče ga nazaj v kraj, kjer je stekla njegova zibelka in so mu položili očeta in mater pod zeleno rušo. Še več, Valentinu so verhu tega ravno tu nesli njegovo pervo ljubezen k pogrebu.

Kako so se sedaj oni ponašali in glave kvišku nosili, ki so dejali kedaj, da bi Valentin postal človek, kakor malokedó, naj bi ubožca božja šiba ne bila tako zeló vdarila.

Kar v glavo jim ni hotelo iti, s katero čudežno močjo li vleče Valentin ljudi nase, ker le malo časa zatem jela je po njem vpraševati imenitna gospoda z bližine in daljave, in skoro ni minol teden, da ni eden ali drug gospode postajal v njegovi delárnici; delo pa so mu, tako se je izvedelo, z drazim denarjem plačevali.

Dà, celo kmečko ljudstvo, celó verstniki njegovi, ki so z njim kedaj brili one paglavske norce, odkrivali so se „gospodu Valentinu“, kedar jih je srečeval. Neka čudna moč jim je snemala klobuke z glav in mnogokoga je bilo celo sram, da ga je bil tako častno pozdravil, a ko mu je prišel prihodnjič nasproti, storil ni drugače.

Le nekoga v vasi ni Valentin nikoli srečal — Brodarjeve Lenice! Kedar bi bila morala drug mimo druzega iti, zavila sta se eden ali drugi na stran, a kedar se ni bilo moč vmakniti ne na levo, ne na desno, vernila sta se, mnogokrat oba naenkrat.

To je bilo čudno znamenje, posebno se je zdelo onim takó, ki so natanko dobro vedeli, kaj je pripeljalo Valentina v vas nazaj, in ki jim ni bila nobena reč na svetu bolj gotova, kakor ta, da bosta Valentin in Lenica kedaj še mož in žena. „Stare ljubezni rjà ne je“, ta pregovor je bil vaščanom sedaj veljavniši, ker so se Valentinove razmere takó celó zboljšale. (Konec prih.)

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

III.

Gospod Anton.

(Konec.)

Notri v sobi je bilo že vse napolnjeno sè samo gospodo. Konec sobe pa je bil malo vzvišen prostor, kjer je sedelo četvero ali petero ciganov s černimi bradami in černo obleko. Vsak je imel kaj v roci, eden gosli, drugi malo veče gosli, tretji prav tiste velike gosli, bas se jim neki pravi, in druga dva sta imela neko orodje v rokah, ki ni bilo podobno ne goslim, ne klarinetu, ne kaki drugi stvari, jaz ne vem, kaj je bilo.

„No!“ mislil sem si, „vi boste pač kaj opravili!“ O harmoniki in klarinetu ni bilo ne duha, ne sluha.

Kar sem si mislil, to se je res zgodilo. Ko se je vse napolnilo, jeli so škripati, da so človeka morala ušesa boleti, vsak svojo; pa komaj je kateri dva ali trikrat po goslih potegnil, jel je vedno z nova privijati. Meni se ni hotelo nikakor dopasti, in tudi enemu ciganov ne. Ko se mu je že preveč zdelo, vdaril je z neko černo paličico na neke gare, kjer je ležal kos papirja. In res, takoj so utihnili in tudi doli po sobani je ljudstvo obmolknilo. Nikogar pa to ni toliko veselilo, kakor mene, češ, sedaj bodo jeli vsaj bolj pametno gosti. Rad bi bil vedel, zakaj se ga drugi takó bojé, pa ker je bilo vse tiho okrog mene, nisem se upal vprašati. Po kratkem molčanji dá jim oni pervi cigan zopet znamenje s paličico, in pričeli so takó lepo gosti in piskati, da se mi je zdelo kakor v nebesih. „Dobro da si prišel, mislil sem si, ko bi tebe ne bilo, kedó vé, koliko časa bi bili še škripali“. Pa kmalo sem videl, da le od začetka, prav malo časa so se ga bali, pozneje skoro nič, in čim bolj je pretil in pretil naj jenjajo, tim glasneje so pritiskali, tim lepša je bila godba, takó da je kaj malo mankalo, da nisem zavpil nad njim, naj jih pusti v miru, saj dobro godejo. Toliko se pa vendar nisem mogel premagati, da ne bi bil vprašal svojega soseda na levi: „Povejte mi vendar, kedó je vendar ta cigan, ki se nad svojimi tovariši toliko jezi in maha s paličico, kakor bi mu šlo za milijone. Saj zdaj vendar dobro godejo?“

Pa bedak se mi nasmeja, ter pogleda na drugo stran. Ali mi more kedó zameriti, da ga nisem poznal, ko sem bil še le perve dni na Dunaji? Dà, Dunajčanje so bedasti ljudje; moj sosed na desni je bil prijazniši; iz lastne volje mi pravi: To je „kápel majster“. Potem se je pa tudi posmejal! — „Kakó pa to?“ vprašam soseda, „da nima nikakega pokrivala, če se že takó imenuje?“ — Na to sta se oba skoro na glas zasmijala.

„Lej Matija“, dejal sem si, „molčal bi bil. S tvojo nemščino ne boš daleč prišel. Zakaj si usta hladiš in se daješ ljudem v zobe?“

Z nikomer nisem hotel več besede ziniti, poslušal sem le ter na tihem pomiloval glavarja ciganskega. Skoro četert ure je pretil s paličico, a bolj ko je mahal okrog sebe, manj je pomagalo. Časih je malo prejenjal, in takrat so tudi cigani jeli bolj po tiho in počasi gosti; a kmalo so ga zopet spravili v jezo, in vse pretenje je bilo zastonj. Še le, ko se je njim zdelo, jenjajo. Meni naj bi se tako vêdli! Pa se vé da ni čudo, ona paličica je bila celo za otroke preslaba.

Komaj so godci prestali, jeli so poslušalci svojo gosti. Povem vam, kaj takega še nisem slišal ne doživel. Menil sem, da sedim med samimi brezumniki. Pa kako so poslušalci godli? Ker ni nihče prinesel seboj ne gosli, ne harmonike, ne kaj druzega, razbijali so nekateri na roke, drugi cepetali z nogami, drugi zopet bili z rokami in nogami. Verjemite mi, tako je bilo, kakor okrog babilonskega stolpa, ko je Bog ljudem jezik zmedel. Ne vem, kaj je bilo poslušalcem, cigani so se vendar kaj dobro obnesli, in res, slišal sem izmed hruma nekaj glasov, ki so klicali: „Dobro, dobro!“ a drugi so vpili le vedno: „Pravo, pravo!“ In vendar — prave ni hotel nihče začeti. Tudi jaz sem jel kričati: „Pravo, pravo!“ češ, kako lepa bode li še prava, ko mi je že ta toliko dopala. Ljudje so jo pač morali že večkrat slišati in dobro poznati, ker niso povedali katero, ampak so zahtevali le tisto pravo.

Nekaj časa sem jo tudi jaz zahteval, a da bi bil šum bolj raznoversten, izbral sem si jaz eno pravo in zazvižgal sem:

„Zvedel sem nekaj novega,
Od mojega dekleta zaljubljenega“.

Pa kmalo so me jeli pisano gledati in naposled mi eden celo obljubi, da me bo nesel skozi vrata, ako ne jenjam takoj.

„Kaj? skozi vrata? Kedó pa? Ali verjamete“, pravim jim, ker se jih je jelo zbirati okrog mene, in si zavišem rokave, „kolikor vas je tu, vse znesem skozi vrata. Le poskusimo se! In koliko ste pa vi več plačali, ko jaz. Menite, če vi nobene ne znate, in le kličete, naj vendar kedó pravo prične, da so drugi tudi tako bedasti?“ in zazvižgal sem:

„Kaj maram, k' sem sam“.

Pa kakor bi mignil, planilo jih je name kakih šest ali osem, in skoro bi me pahnili ven čez prag. — Gospod Anton, če se mi rog do takrat ne zaceli, pokazal vam bodem, kako velik mi je zrastel.

Kaj ne, če člevek hoče reči: „Jaz sem že kaj izkusil, jaz sem bil že kje po svetu“, tak se za par rogov več ali manj ne sme meniti. Govoril sem o tej stvari ravno včeraj sè svojim novim gospodarjem. „Kako naj se vendar človek vêde pri vas“, vprašal sem, „kar stori, nič vam ni prav“.

Glejte, kar drugi storé, če je pošteno se vé da, storite tudi vi in dobro boste izhajali. Na roke bi bili pokali, kakor so drugi, in stvar bi se bila boljše končala. — Z Bogom!

Matija.

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Po Vukovi smerti je izdala njegova vdova nemško-serbski besednjak (Deutsch-serbisches Wörterbuch). Ostala nekatera dela so doživela več izdanj, zlasti serbske narodne pesmi.

Vuk je sè svojim delovanjem dosegel, da je „serbski jezik“ dospel do svojega prava v slovstvu, a jezik „slavenski“, „ruskoslavenski“ se mu je povsod umikal z mesta. Ali tudi pisati v lepem, čistem jeziku je bilo Vuku s početka jako težko. Da bi čul, kako kje govoré, prehodil je Vuk vse serbske kraje. Načelo mu je bilo: „tako pisati, kakor narod govori“. Ker se pa tudi po Serbskem v raznih krajih drugače govori, nastali bi po tem načelu razni literarni jeziki, če bi vsakedó pisal tako, kakor v njegovem kraji govoré. Neogibno je tedaj treba bilo, da si je Vuk izvolil najlepše narečje, v katerem naj bi pisali vsi pisatelji. Izmed vseh serbskih narečij je južno najlepše in najčisteje, to si je tedaj Vuk izvolil za slovstveni jezik, ker ga govori največi del serbskega naroda in ker so v njem spevane skoro vse narodne pesmi. V svoj slovstveni jezik jemal je Vuk vse, kar se mu je zdelo najbolje in najpravilneje, in si je prizadeval, da bi bil zmirom dosleden v svoji pisavi. Sè svojim „Rječnikom“ je pokazal pisateljem, kako naj pišejo. Seveda besednjak je jako koristil pervim pisateljem, kateri so hoteli pisati v čistem jeziku; ker se pa jezik razvija od dne do dne in ker je sam Vuk znal, da ni moči spisati popolnega besednjaka in sicer v jeziku, kateri se še le razvija, ravno zaradi tega bilo ga je treba dopolnjevati.

Vsi učenjaki so priznali, da je Vukov pravopis najbolji, kar jih je na svetu, ker serbski jezik, napisan v Vukovem pravopisu, je ravno tak, kakoršen izhaja iz ust tistega, ki ga dobro govori, s čimer se ne more ponašati noben pravopis. Kako iz korena beseda postaje in po katerih zakonih, to ima določiti slovnica; pravopis je samo zato, da nam pokaže jezik, kakoršen je, ker pravopis služi jeziku, a ne narobe. (Dalje prih.) *T.*

Listnica ured. Vsem čč. naročnikom Zvonovim! Kakor gotovo vse naše bralce, tako veselí tudi nas, da se je g. Jurčič odločil nadaljevati in še letos zveršiti svojo „Lepo Vido“. Ali to nas je vendar spravilo v neko stisko zaradi prostora. Na mesto „Lepe Vide“ je prišla za odškodovanje bralcem „Rosana“. To povest je bil pisatelj osnoval za ves tečaj prihodnjega leta. Ker je pa bilo potreba začeti z njo sredi leta, moral jo je skrajšati, kar je bilo neljubo njemu in gotovo ne na korist povesti. Enako se je mendà godilo tudi g. Jurčiču z „Lepo Vido“. Zdaj ko se je zopet prikazala „Lepa Vida“, morala se je uboga „Rosana“ še bolj skerčiti, ker je prostor pretesen. Svetovalo se nam je, naj nadaljujemo „Rosano“ prihodnje leto; to se nam ni zdelo prav — pošteno. Naročnik ima pravico zahtevati, da naj bode vsak spis v listu konci leta končan. Prosimo torej, naj se nam blagovoljno izpregleda, ako ní vse uréjeno, kakor bi moralo biti. „Habent sua fata libelli“ — to so neprijetnosti uredniške!

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

Lepa Vida.

Roman. Spisal Jos. Jurčič.

(Konec.)

ENOINDVAJSETO POGLAVJE.

Adrijansko morje je ležalo gladko in svetlo v večernem jesenskem solnci, krasen pogled z vzvišene kraške obale. Človek bi bil ta prizor gledal in se ga nagledati ne mogel, pa rekel: ej, lep je ta svet, radujmo se ga, dokler živimo, saj dolgo ne bomo, in kader nas ne bode, veselili se ga bodejó drugi, če bodo pametni.

Ali Samorodov ovčar Stóklas ni gledal velikanske podobe gladkega morskega lica v večernem jesenskem solnci. Koracál je za ovcami, ki so se pasle pred njim med skalovjem po borni travi, pa skoro ničesa ni videl, ne svoje ljubljenke velike bige, ki je zadnja mlade imela, ne najmlajše bácke, posebno ljube, ne starega ovna, na katerega je imel sicer posebno pozorno oko, ker znal je njegovo čedo zapeljavati. Ničesa ni videl, kot zadnjim ovcam repe in časi malo herbta, pa svojega psička, ki ga je žalostno hodil gledat, kakor bi hotel vprašati: „Kaj ti je, Stóklasek, suha goba, kaj jokaš? Glej, ti in solza, to se ne sklada, kedó bi dejal, da si tak?“ In tam za skalami se oglasi znani klic „hoj-hój!“ Vselej je znal Stoklasek odgovoriti preko skal in dupelj še z lepšim „hoj-hój!“ Ali danes mu je tako gerlo zderhavalo, tako goltanec davilo, glas jemalo, sapo zapiralo, da še s psom govoriti ni mogel, ne z veliko bigo, kako še da bi zaúkal, da bi slišal sosednji pastir ovác najemnikovih na Basnìgojevini. Ali ravno kar mu je v njegovi žalosti treba bilo človeka, in ker ga je tudi prijatelj ovčar zopetno klical, začne svoje ovce poganjati navzgor proti njemu, óni pa svoje poganja doli. Pa danes Stóklasek ni serdito bičal svoji jati debelih malo občutnih kožuhov, temveč pomalo in mehko je padal sukani jérmen po ovčjih

herbtéh, kakor legak opomin ali pastirska prošnja: stópi, stópi, živálca, dve pedí naprej! Ko sta blizo prignala, drug do druzega, pustita čedo, ter se bližata kakor dva vojskovodji v Agamemnonovem času, psa sta jima za pobočnika.

„Sédi no, da kaj poveš. Kaj je vendar doli pri vas na Samorodini? Čudno govoré in pripovedujejo. Je li res, da ni gospodarja več? Da so ga ujeli tisti gerdi hudi zamúrci in ga ne dadé več od sebe, temuč ga bodo živega na raženj deli in pekli, zato ker jim je žena njegova ušla?“ vpraša sosednji ovčar Stoklasa, ko je bil do njega prišepal in terdo na terda tla sél, kakor da bi se na mehko blazino spustil.

„„Zamúrci?““ vpraša poslednji, „„e kaj pa! Kedó je dejal, da je med zamurce pal? Med Lahe je pal; Lahe, tam med one onkraj morja in nikoli več ga ne bom videl, umorili ga bodo, pravijo vsi takisto““. Stoklasa zopet jok posili.

„Sóli se, sóli! Če ne boš njegovih ovac pasel, e nu, bodo pa, čegaver že druzega. Ne veš, kakó te je enkrat tepel tu le doli?“

„„O tepel! Naj me tepe, da me potepe, naj koža od mene visi, kakor iz lipovega lubja plašč, naj mi oklesti pol zadnje opláti proč in proč, samo da bi me še mogel, da bi ga še živega videl““, reče Stóklasek, poštena duša, in jaz verujem, da mu je bila živa istina, kar je možiček govoril.

„A zakaj ga bodo umorili, praviš?“

„„Ko bi jaz vedel! Ali nekaj hudega in groznega mora biti, ker od tistega časa, kar je naša gospodinja to zvedela, čisto je iz uma, ne vé kaj govori, meša se ji, da je človeka strah pred njo. Pomisli si, včeraj me je dobila za hlevom, in kaj stori? Poleno, leseno poleno s tnala mi moli in pravi, da je nož, nož, čuješ! in hoče, da naj ji ga jaz v serce zasadim. Hitro sem bil na óno kraj hleva izbéžal in smuknil po lestvi na hlev, od groze sem se tresel, dokler nisem dva očenaša zmolil in vero““, pripoveduje Stoklas.

„Ali kaj je vendar naredil? Nekaj vendar pravijo?“

„„I, meni se zdi, da jih je sila potolkel, tako za kakove pol vojske. Mendà so ga že dražili, da so mu jezo zbudili. Kader je pa naš gospodar jezen, joj, tí ne veš, kakovo moč ima!““

„A Lahi so ga vendar“.

„„Ní vrag, ko jih je toliko. Saj še ose, če jih je cel osir človeka do smerti opikajo, če mu vse pridejo do kože““, dejal je pastir.

Jezdec se je prikazal po potu proti Samorodini.

„Kedó je óno?“

„„Jej, to so gospod““, reče Stóklas in vstane.

Gospod je bil samo župnik, ki je počasi na konji prihajal.

„Tega vprašaj, on na tanko vé vse, ker je brat“, svetuje sosednji pastir.

„„To je, da vé. Ali jaz si ne upam vprašati. Pojdi ti. Jaz vem, da je dolgo z doma bil že dvakrat. Gotovo je bil šel čez

morje in mislili smo, da ga bode otel ali izmolil, ali odkupil, ali kakor je božja volja. A glej, sam je. Pojdi, vprašaj!""

Oba stopita k bližnjemu potu.

„Kakó je gospodinji?" vpraša župnik Stoklasa.

„„Nisem je videl danes"", odgovori ta in župnik počasi mimo jezdi.

„Ali je res, da bodo gospodarja Samoroda Lahi umorili?" vpraša boječe sosednji pastir.

„„Molita zanj"", odgovori župnik in odjaha.

Ko sta pastirja ugibala, da mora biti res hudo zanj, če je že molitve treba, kakor za umirajoče, prišel je bil župnik do svoje rojstvene hiše.

Poznalo se je, da ní tu pravega očesa več. Vse je bilo razvlečeno, družina je delala, kar in kolikor je kedó hotel, jemali so, kjer je bilo kaj.

Notri v veliki izbi je našel Vido. Serpó ga je pogledala a nič ne izpregovorila. Sedela je na klopi pri veliki peči, oblečena samo na pol, neomita, zmeršenih lás, otlih oči, bleda in suha — Vida, a nobena podoba lepe Vide več.

„Kakó ti je?" vpraša on.

Nobenega odgovora.

„Pojdeš z menoj? Anton bi rad s toboj govoril, rad bi ti povedal, da je vse pozabljeno, vse odpuščeno", reče župnik mehko in glasno.

A ona se ne gane. Dekla pride notri in župniku povè: „Večidel tako sedé in ne govoré in ne slišijo". Zastonj se je župnik trudil, da bi jo do govorjenja pripravil. Ničesa se ni spominjala, ničesa vedela v tem hipu.

Zblaznela je bila, ko je brala vest, da je njen mož umorivši njenega zapeljivca in enega onih, ki so ga za to prijemali, v zapor dejan in čaka smertne kazni od neizprosnega tujega zakona.

Ona je bila grešnica, a njega je spravila v smert! On, najpoštenejši mož, za njen greh mora svoje življenje pustiti. Misel, ki je pač tako velika, tako strašna, da je zmožna, uničiti vezi, ki vežejo duh in telo, uničiti ono veliko moč, ki dela človeka za človeka.

Žalosten je župnik na zadnje poleg neme ženske sam obsedel nem in se udal otožnim mislim. In daleč jih ni bilo treba iskati. Tu pred njim je sedela ženska, ki se v sreči svoje sreče ni zavédela, ki je hotela srečnejša biti, a je prišla v največo nesrečo. Nezadovoljnost z malim želi velicega; z dobrim in dosežnim ne nasiten, išče človek boljšega, najboljšega, a najde ne le slabše nego pogin svoj in druzih.

DVAINDVAJSETO POGLAVJE.

Med štirimi stenami v mali izbici v Benetkah, v katero je puščalo samo malo, debelo omreženo okence nekoliko solnčne luči, sedel je nekedaj ponosni Anton Samorod na surovem lesenem stolu

in glavo ob mizo podpiral. Kakor se je pregenil, zarožljalo je železje na njem, ki mu je roko in noge težilo. Na mizi je bil verč z vodo in vinom, kruh in druge jedi. On ni tajil pred sodniki, in tajiti bi bilo zastonj. V pričo ljudí je našel Paolija v kerčmi, pritisnil ga v kot, tam sta šepetaje govorila, a le malo časa, potem je Paoli zakričal in padel v serce zaboden. Samorod je bežal skozi duri ven, a ljudje za njim in zunaj so ga prijemali. A ni šlo lahko, več jih je bilo ranjenih, med temi eden, ki je bil javni stražnik, tudi usmerten. Zdaj je Samorod čakal sodbe. Ni bilo dvombe, kakšne. Glavo za glavo je veljalo pri benečanskih republikancih tako, kakor drugod.

Pervi dan zapora Samorod ni mislil druzega, nego o svojem zadostenji, o sebi nič. Zdelo se mu je kakor samo ob sebi razumno, da tu ne ostane, da že kako premaga vsa protivja. Ali kmalu je prišla hladna kri, premislek mu je razjasnil celo njegovo stanje. Smerti se ni bal, ali zdaj še ne bi bil rad umerl, doma bi bil rad še opravil, kar se moževi pristuje, potem naj bi bilo, kar hoče. Pa tudi v tej misli se je izpremenil, čem jasneje mu je bilo njegovo položje.

Pisal je bil bratu. On je bil prišel precej. Prepričati se je moral nesrečni mož le, da ne z denarjem, ne s prošnjo ne more za brata ničesa, ničesa storiti. Kar pa je bilo poskušati mogoče, poskušal je vse.

Samota in bližnjest smerti omeči človeka. Tako je tudi Anton v svoji ječi kmalu drug postal. Naročil je bratu, da mu privede sina, da ga še enkrat vidi. In ko mu je brat prigovarjal, naj tudi ženo pusti k sebi, ker to je edini pomoček, da zopet k umu pride, bil je zadovoljen in pripravljen vse pozabiti.

Z nesterpnostjo je čakal svojih. In ko je ob nenavadnem času ključ v ključavnici zarožljal, stresnil se je čuvši glas svojega sinka.

Vzel ga je v naročaj, na eno koleno, dete se ga je oklenilo okolo vratu in zapazivši železje na očetu, vprašalo je nedolžno:

„Kaj imate pa to?“

Dete ni vedelo, da sedi zadnjič očetu na kolenu, vtis novega prizora mu je bil imenitneji, nego kakova skerb.

„In kje je ona? Ni hotela priti?“ vpraša Anton brata.

„„Ne more več““, odgovori župnik zamolklo.

Ujetnik spusti svojega dečka, da mu s kolena zdersne, ter vstane počasi, kakor da ne bi mogel sedeč slišati, kar je njegova duša precej slutila.

„Zakaj ne, izreci, ne čakaj“.

„„Na tem svetu je ne boš več videl““.

„Umerla?“ hlastne Anton še bolj obledel.

„„Dà! Bog jo je rešil vsega duševnega terpljenja““.

Samorod pade na stol, glavo povesi in čez nekaj časa reče:

„Ti veš, kaj mi je storila, koliko bridkosti, in da je kriva, da sem tu, in da dolgo ne bom več. Ali tega ti ne veš, kakó sem hrepeneče želel še enkrat videti jo, le še enkrat videti jo na tem svetu“.

Ko je to izgovoril, dvignejo se mu korenjaške, široke persi, kakor da bi se hotele razpočiti in glasno zajoka. Staršemu bratu so se tudi tihe solze polile in ko je otrok videl očeta in strica plakati, plakal je še on; celo stari ujetničar, vajen podobnih prizorov, pogledal je v stran in zarožljal s ključi, kakor da bi hotel reči: „Pustite jok, kar je, to je, malo časa še imate, dogovorite se o svojih stvaréh“.

In res so imeli malo časa.

Štiri dni po tem prizoru je tirjala deržavna pravica benečanska Samorodovo življenje.

Sin njegov, mali Tonček je dorastel, šolal se, postal pač velik gospod. Ni nam znano, ali se je večkrat spominjal svojih roditeljev, to pa vemo, da narod je to daleč okolo dolgo in različno pripovedoval v pripovedi in pesmi o lepi Vidi.

ROSANA.

IX.

Skalarjevo domovje je bilo zares, kakor je pravil Somrak, vse izpremenjeno; kakor odurno prej, tako prijazno je bilo zdaj. Grad je bil z nova ometán in pobeljen; okna prej oprašena, otemnela, bila so zdaj čista kakor zerkalo. Prostor pred gradom je bil predelan v lep vert. Kjer je nekedaj životarila med peskom redka trava, osat in drug plevel, cvele so zdaj v snažnih gredicah žareče centifolije, pelargonije in druge pisane cvetice, kakoršnih ní bilo prej nikedar videti v tem kraji. Bodeče robidovje okrog se je bilo umaknilo raznoverstnemu plemenitemu germovju. Sreča je bila prišla na Skalarjev dom in njeni žarki so blagodejno obsevali in ogrevali vse prostore in njih prebivalce.

Skalar je bil zdaj vertnar, samo vertnar. Glejte ga tam, kako se pridno kreta med gredicami skljućen, a ne od starosti, s pralico v roki. Tam malo sitnega plevela popleve, tu cveticam perst zrahljava, presaja in kar je enakih vertnarskih opravíl.

Ne sam! S podpasanim krilom, zavihanimi rokavi, sè škropilnico v roki se suče med cveticami Rosana, lepa vertnarica! Zdravje, veselje, sreča ji sije z obličja. iz očí. Tako zdrava, vesela in srečna, kako bi mogla tiha biti! Zdaj se pogovarja z očetom, zdaj se sladko zasmeje, vmes zapoje kratko pesmico, kakor ji pride ravno na misel. Srečni oče odgovarja, posluša, zdaj pa zdaj si ne more kaj, da bi se ne sklonil po konci, ter ozerl se vanjo. Srečni človek malo misli, eno misel pa je Skalar skoraj gotovo imel, ko je gledal svojo lepo hčerko: „Med cveticami najlepša cvetica je vendar moja Rosana!“

V tem trenotji priteče in prisopiha deček iz vasi na grajski vert. Ko zagleda Skalarja, vpije že od daleč:

„Hitro, hitro, gospod! Pomagat! Marko je zaboden, toliko

da še diha. Somrakov stric vas prosijo. Tecite, tecite, da ne bo prepozno!“

„„Precej pridem; teci pa povej jim, da naj bodo mirni““.

In Skalar pusti svoje vertnarsko orodje, ter hiti v grad, da vzame sè seboj, česar treba v takih slučajih.

Konj je že stal osedlan na dvorišči, kakor je bilo rečeno slugi, ko pride Skalar s potrebnimi pripravami doli. Mudilo se je, vendar predno zasede konja, ne more da bi ne skočil pogledat, kako je hčeri na vertu; gotovo se je ubožica hudo prestrašila take novice.

In res se je bila Rosana prestrašila. Zgrudila se je bila od straha, na tleh je čepela, kakor brez zavesti, ko pride oče. Njegove stopinje jo zdramijo; kvišku plane, okolo vratú se oklene očeta in strastno vpije:

„Rešite ga, rešite ga, oče! Hitite, pomagajte, dvojno življenje rešite; jaz ne morem živeti brez njega!“

Zdaj je bilo Skalarju vse jasno. Mlada ljubezen tako dolgo skrivana, zatajevana proderla je deklici siloma iz deviškega serca v tem strašnem trenotji.

„Mirno bodi, ljubo dete“, tolaži jo oče, „jaz storim, kar je v moji moči“.

„„Hitro, hitro, oče, čas poteka; midva tu govoriva, in on umira! Z vami grem, vzemite me sè sabo, oče; jaz ne morem sama tu ostati, strah bi me umoril, strašna negotovost; videti ga moram živega ali — o Bog, o Bog!““

Kaj je hotel oče? Moral je ustreči želji svojega otroka. Kako bi jo bil mogel samo pustiti v takem stanji!

Malo potem je dirjal na vso moč konj sè Skalarjem in njegovo hčerjo iz grada proti Somrakovi hiši.

Vse polno ljudstva je bilo zbranega pred Somrakovo hišo, kamor so bili prinesli ranjenca, ker je bila najbližja. Vse je bilo zbegano, preplašeno. Glave so stikali in ugibali. „Poznikov ga je, nihče drug“. — „Jaz sem ga videl, ko je bežal kakor divja zver po Prilesnikovem smerečji; strah me ga je bilo, prav tak je bil, kakor Kanj!“ — „Jaz sem zmirom mislila sama pri sebi, da iz tega ne bo nič dobrega“. — „Po Skalarja so poslali; če mu more kedó pomagati, on more“. — „Da bi le že skoraj prišel!“ — „Glejte ga, tam le doli, na konji, kako dervi! Zdaj, zdaj bo tu!“ — „Pa dekleta ima pred sabo na konji!“

Govorica potihne, ko pridervi Skalar med nje. Toliko da ni konj koga pohodil; jezdec ní pazil. Konja vstavi, izpusti Rosano na tla, potem stopi sam s konja.

„Kaj tu zijala prodajate!“ zagrozí se nad ljudmi. „V stran, vsak po svojem opravku! Tu nikogar ne potrebujemo. Pokoj!“

Množica se nehotoma odmakne nekoliko v stran. Skalar gre z Rosano v hišo. Tudi tu je bilo vse polno ljudi, tako da se s težka skozi nje prerineta. Skalar jih vse odpravi, potem vrata zaklene.

V stranski izbici, kjer je ležal ranjenec, najde Somrakove, starega Jelenka, Rezko in njeno mater; prosi jih, naj gredó iz sobe vsi.

„Mirú, pokoja je bolniku najprej treba, ljudje“.

Vsi gredŏ, da sì s težkim sercem. Zdaj še le je bilo videti Marka. Znak je ležal, bled, mižeč; desnica mu je visela bleda ob postelji.

„Marko!“ zakliče ga Rosana, pade na kolena, prime mu merzlo roko, ter jo strastno poljublja.

Pri tem glasu, ki bi bil zbudil merliča, izpregleda Marko, a takoj zopet zamiži. Vendar tudi to je bilo že dovolj tolažbe Rosani.

„Marko, moj Marko, ne zapústi me; brez tebe ne morem, nočem živeti!“

„„Če ti je drago njegovo življenje, tiho bodi!““ reče ji oče resno, žilo tipaje bolniku. Potem mu preišče rano, ki jo je bil za silo dosti dobro obvezal Jelenko. Rosana upira vanj očí nepremično, da bi mu brala z obličja svojo sodbo — življenje ali smert.

Storivši vse, kar more umen zdravnik storiti v takem slučaji, oberne se Skalar proti svoji hčeri, ter ji reče:

„Mirna bodi in — upaj!“

To je bil Rosani angelski glas z nebes. Mirna je bila poslej; samo eno željo je imela, eno misel, da ostane pri njem in mu streže. To ji je moral dovoliti oče.

Ko se je to godilo v stranski izbi, kopernelo je precej zraven, samo stena je bila vmes, ljubeče serce v smertnih bolečinah in težavah. Uboga Gregorjèva hči je vedela, o dobro je vedela, kaj je Marku Rosana. In zdaj je ona pri njem; ona prestreza morebiti zadnje poglede, zadnje besede njegove, in sama mora stati zunaj! Serce ji je bilo prepolno neskončne bridkosti. Ali deklica je Marka resnično, iz serca ljubila; njena ljubezen ni bila samopridna. V tem strašnem trenotji stori na tihem pri sebi, samo da bi ga rešila, ako mogoče, sveto obljubo, da se mu hoče prostovoljno odreči, ako ozdravi, da ga rada přepusti njej, ki jo on ljubi, vedela je, da jo ljubi. „Živi naj in srečen naj bode, če tudi ne z' menoj“. Ta sklep ji je čudovito olajšal serce.

Ko odprè čez nekaj časa Skalar duri, ter naznani čakajočim, da je rana pač globoka, nevarna, vendar ne smertna, da se smé upati z božjo pomočjo, poljubi mu deklica roko s prevelikega veselja. Pótem gre tiho v stransko izbo, podá Rosani roko, ter ji reče:

„Bodi vaš, gospodična, rada se vam umaknem. Samo to vas prosim, pustite, da mu smem streči z vami vred“.

Rosana ginena objame blago deklico.

V dobrih rokah je bil Marko.

X.

Zopet je sedela Rosana na ljubem svojem prostoru v tamnem smerečji poleg šumečega potoka; zopet je pela, pogovarjala se s potokom, a sedaj malo drugače.

Potoček ti moj, ne morem s teboj,
Sam teci čez skale, čez polje;
Dom našla sem svoj, tu oče je moj,
Moj dragi tu — kje mi je bolje?

Ti teci naprej, mirú ne imej,
Takó ti zapoved je dana;
Razglasi po vsej deželi, povej,
Kakó je zdaj srečna Rosana!

Ko videl bi kjé, po svetu hité,
Siroto ki joka v samoti;
Sladkó ji šumé tolaži sercé,
Ubogi nesrečni siroti!

Tudi zdaj jo je poslušal Marko, ali ne na ravnem polji, travo kosé; po gozdu je pohajal blizo njé, ter cvetic je nabiral svoji nevesti! Na skalo je bil ravno splezal, kjer je videl posebno lepo, redko cvetico, to ji mora prinesti. Ko začuje petje, sede verhu skale in posluša; v presladkih čutih se mu srečna duša ziblje. Ko petje potihne, približa se pevki ter ji pomoli nabrane cvetice:

„Lepih, plemenitih cvetic imate na vertu, Rosana; ali jaz ne vem, kako je to, take so mi vendar še ljubše.“

„„Meni tudi;““ priterdi mu Rosana ter si vtakne cvetice v nedrije. „„Ali je pa tudi prav, Marko, da se tako trudiš po gozdu? Slab si še!““

„Jaz slab?“ nasmehne se mladenič ter zgrabi z eno roko debelo parobkovo korenino, ki je na pol gledala iz tal. V hipu je bila izruvana in stari parobek je visel na stran. Ali dalje Marko ni smel izkazavati svoje kreposti. Zapovedno mu migne Rosana, da naj miruje.

„Dovolj! sim sedi k meni, pa miren bodi! Zdaj si še meni v strahu, veš; pozneje pa —“

„„Ti meni, kaj? O Rosanka, Rosanka, Bog vedi, kako bo tisto; svojo glavico imaš, svojo termico; udati se mi bo v božjo voljo in tvojo; bodi mi milostna gospa!““

„Ti se me bojiš?“ vpraša ga deklica ter se ozre vanj z neskončno ljubeznjivim, sladkim nasmehom. Ubogi Marko je bil v grozoviti stiski; od njegovih ust do njenih je bilo tako blizo, tako strašno blizo! Ali Bog ne daj! Rosana ga je imela v strahu, samo geniti se ne! V tem žalostnem stanji obraz Markov ní kazal kake posebne modrosti; žalostno ga je bilo videti, usmiljenja je bil vreden, ali Rosana ni bila usmiljena. Prizadeval si je po vsej moči, da mu pride kaka druga misel, in res mu je prišla.

„Zdaj je priložnost,“ reče ji kolikor more resno in možko; „ne izpustim te, nič ti ne pomaga, povedati mi moraš, jasno, razločno, brez okolišev!“

„„Kaj tako strašnega? Bojim se, Marko.““ Ali njeno obličje ni kazalo, da bi se bala.

„Ako bi se ne bila zgodila ona nesreča, kako bi bilo zdaj, Rosana?“

„„Pustiva to, Marko; bodi zadovoljen, da je tako; zakaj? ne vprašaj!““

„Ne, tako me ne odpraviš, Rosana. Vedeti moram vso resnico, drugače nimam miru. Rada me imaš torej samo iz usmiljenja?“

„„Vedno, sem te rada imela Marko; kako bi te ne bila? Tako po bratovsko si skerbel za ubogo, zapuščeno siroto, ki ni imela prijazne duše na svetu, razen tebe, moj Marko. V tvojem zavetji sem bila varna vsake — nadležnosti; saj veš, kako je v takem življenji. Ne spominjaj me dalje onih žalostnih časov!““

„Ali kazala mi nisi nikoli, da me imaš rada; če si me res rada imela, kakor praviš.“

„„O rada imela, rada. Ali čislala sem te, spoštovala; poznala sem te, dasi sem bila še otrok skoraj, kako dober, blag, plemenit mladenič si tí, ne tak kakoršni so bili tvoji verstniki. Kedó in kaj sem bila jaz? Ti si bil vreden najboljšega dekleta. Kaj sem hotela jaz uboga sirota brez matere in očeta! Vsega ti ne morem povedati, samo to: Na smertni postelji so mi izročili mati sveto dolžnost, da naj iščem po svetu očeta, da naj jih, ko ga najdem, opravičim pred njim. Druge misli nisem smela imeti, greh se mi je zdelo, Marko.“

„„In ko si slednjič našla očeta? Z mano si bila vedno enaka.““

„To je bilo zopet nekaj druzega. Ali ti moram tudi to povedati?“

„„Vse moram vedeti.““

„In ako ti rečem samo: Rezka, ali ti ní to dovolj?“

„„Jaz sem počasne glave, Rosana; kaj je ta deklica med nama?““

„Rada te je imela, in kako! Tudi tí, mislila sem, imaš jo rad: zakaj pa ne? Vsi ljudje so govorili, da bosta móž in žena, kaj sem se hotela jaz vrivati med vaju! Molčala sem, skrivala sem svojo ljubezen; naj te imá, dejala sem, da bodeš le srečen; kaj meniš, da mi je bilo lahko, Marko!“

Globoko ginen ji poda Marko roko:

„Ti si blaga deklica, Rosana!“

Pri tej priči pristopi oče k njima. Nista se prestrašila.

„Bodita srečna, otroka moja,“ reče jima oče slovesno. „Marko, izročam ti, kar imam najljubšega na svetu. Ljubi svojo ženo, veruj in zaupaj ji; njej veruj in zaupaj, ne svojim prijateljem!

* * *

Nekoliko dní potem se je razlegalo grozovito pokanje in bobnenje po ozki dolinici. Zajci po bližnjih gozdovih so mislili: Zdaj je sodnji dan, in bežali so zbegani, ne vedi kam, da so jih komaj peté dohajale. In vendar se ní nihče pečal zanje, vsaj za žive ne! Ženitovanje se je praznovalo v gradu, ženitovanje, da ní bilo takega v tem kraji, kar stare ženske beračijo, in ga tudi morebiti z' lepa ne bode.

Za svate sta bila tudi Somak in oče Jelenko. Kaka čast! Zlasti Somrak se je kaj po konci deržal, da bi ga bilo, kar naj več moči, dobro videti. Ní čudo! Grajska nevesta mu je, nekaj dní poprej, mlado Somračico pri kerstu deržala, kako da bi ne bil imeniten! To je z velikim veseljem in ponosno pripovedoval vsakemu, kedór ga je hotel poslušati, tudi po dvakrat. Za družico je bila Gregorjeva Rézka, lepa družica še lepši nevesti.

Dobre volje so bili. Govorilo se je celo, da se je stari oče Jelenko sam sledajič enekrati zasukal. Nemogoče ní, ker pili so tudi „tistega, ki zamaške vèn meče.“ Vsega je bilo dovolj, tako da so se mize šibile. Na versto so hodile vmes tudi take jedí, da je bil oče starešina večkrat v zadregi, ne vedoč, kako bi začel. Težko obloženi so se vračali gostje od pojedine domóv. Mladi Somrakov zarod ní mesec dní potem pogledal černega kruha.

Oče Jelenko je ostal do smerti v gradu. Da bi jim bil stare zibeli popravljal, kakor Somraku, to ní verjetno; Marko in Rosana sta si lahko novo kupila, kader in kolikorkrat je bilo treba. Zato pa ni bil čisto brez dela; povsod je bil za rabo. Posebno rad pa je pestoval kolikor mu je to pripuščal stari oče, in dober pestún je bil Jelenko, zlasti po leti pod milim nebom, ker je otroku na kolenih dobro senco delal sè svojim rujavim širokokrajnim klobukom. *B. M.*

Periklej.

(Konec.)

Periklej je bil tedaj samovladec brez samovladne oblasti, bil je gledé na pravice enak vsem svojim soderžavljanom, le da mu je ljudstvo leto za letom iz proste volje najimenitnejša častna mesta izročevalo.

Izmed čestí, ki se niso po srečkanji, temveč po izvolitvi oddajale, ker so zahtevale posebnih sposobnosti, bila je najimenitnejša čast vojvodska. Vojvode niso imeli vojne moči samo na suhem in na morji, oni so tudi ravńali vnanje zadeve in sim spadajoče postave za zbor pripravljali, ter čuvali mestno varnost; zato so imeli tudi imenitno pravico deržavni zbor sklicavati ali razpuščati, ako bi to javna varnost zahtevala. Periklej je imel zarad svojih vojvodskih zmožnosti táko zaupanje naroda, da so ga vsaj od l. 444. berž ko ne leto za letom za vojskovodjo volili, in včasi še s posebnimi pravicami, tako da so poleg njega voljeni deveteri vojskovodje, ki so po večem njegovi prijatelji bili, imeli samo častna mesta brez moči. Zato ga navadno na slikah vidimo s čelado, ker so ga bili Atenjani najbolj v tej opravi vajeni videti, ne pa, da bi bil, kakor so mu komedijepisci oponašali, svojo nekako podolgasto glavo z njo zakrival.

Leta 445. je po njegovem prizadevanji bil sè Sparto mir sklenen na 30 let. Sicer je prav jasno videl, da ta mir ne bode tako dolgo terpel, ali hotel je vsaj nekoliko let imeti mirú, da bi se pripravil za veliki boj s peloponeškim tekmecem, do katerega je moralo priti preje ali pozneje. Nemirni, vročekervni Atenjani so sicer sanjarili še o veliko imenitnejših vojskah, po katerih bi si prisvojili primorske dežele, ki so bile še pod Perzijani: Egipet, Sicilijo, Kartagino itd. Ali Periklej je te prenapete sanjarije ostro zavračal in kot edini namen postavljal svojim Atenjanom ukrotiti Sparto. Zato je Atene in pristan Pejrajevski še bolj uterdil in skerbel za dostojno vojno

brodovje. Vsako leto se je nekaj novih bojnih ladij napravilo, z novimi stroji po novih iznajdbah oskerbelo, in vse je bilo vedno na boj pripravljeno; 60 „trijer“ pa je razen zimskega časa vedno po ajgajskem morji križem jadralo, da so kupčijo varovale, zaveznike nadzorovale in tuje bojne ladije odvračale; 300 ladij pa je bilo vedno pripravljenih po pristaniščih, da lahko 60.000 vojakov po morji odpeljajo.

Za nadzorovanje zaveznikov je bila že prej vpeljana sistema „kleruhij“, in Periklej jo je, toda zmerno, tudi upotreboval. V zavezniška mesta namreč, ki so se kakor koli pregrešila, pošiljale so se kolonije Atenjanov, katerim so se upornikom vzeta zemljišča v last razdeljevala. Take kleruhije so ob enem odnašale, kar je bilo v Atenah preveč prebivalstva, katero se je o ugodnih razmerah vedno bolj množilo. Tudi v drugih deželah so se gerške naselbine o Periklejevem času ustanavljale. Najimenitnejši ste bile Thurioi in Amphipolis.

Perikleja najimenitniše vojaško dejanje je ukrotitev odpadlih zaveznikov Samljanov. Otok Samos je bil ena izmed tistih zavezniških deržav, katere so še precej veliko svojo avtonomijo obderžale. Ko se je l. 440. zahtevalo, naj se v svojem prepiru z Milečani podveržejo razsodbi Atenjanov, to so se ustavili. Pa Periklej jih je hitro ukrotil s 40 ladijami in na mesto aristokratske jim je postavil demokratsko, Atenam prijazno vlado. Pa aristokrati so se zopet vlade polastili, ter v zvezo stopili z nekim perzijanskim satrapom in z Bizantijem. Pa zopet je bil Periklej hitro tu, premagal je samljansko brodovje in po kratki izverstno ravnani oblegi vzel mesto Samos.

To hitro, odločno in ostro ravnanje je druge zaveznike ostrašilo in jih tem bolj v pokorščini do Aten deržalo in uterjevalo atensko verhovno oblast čez zavezne otoke. Periklej ni bil premagalec, ni bil tak, da bi si bil za svojo nalogo postavil v vojskah si pribojevati deželo za deželo, in druga ljudstva krotiti, ker je sprevidel, da to ne bi bilo v prid lastni domovini. Atene pa je hotel kolikor mogoče povzdigniti, da bi bile v vsakem oziru vredno središče vsega tedanjega omikanega sveta. Nekoliko so to že bile, kar je Periklej želel. Da bi pa še več dosegel, izmislil si je v ta namen lepo misel.

Pregovoril je Atenjane, da so 20 čez 50 let starih čestitljivih mož razposlali v vse gerške deržave in deržavice, kar jih je bilo pri azijskih Joncih in Dorcih, po otokih, ob Helespontu in po Trakiji in ostali Gerčiji, naj bi poslali svoje poslance v Atene, da bi se tam skupno posvetovali, kako bi zopet sezidali od Perzijanov porušena svetišča, kako bi se izpolnile zaostale, še o perzijanskih vojskah bogovom storjene obljube gledé na slovesne daritve, in kako bi bilo mogoče zavarovati svobodno plovitev po gerškem morji in zagotoviti mir med deržavami. Hotel je zopet zbuditi panhelensko čutje, kakoršno se je kazalo za perzijanskih vojskâ in pokazati helenskemu

svetu, kako si deržavica, ki ga je barbarov rešila, prizadeva oteti ga pogube preteče mu iz medsebojnih večnih razpertij.

Lepa ideja! ali Spartance je to preveč zbôlo, da bi morali Atenam prepustiti pervo mesto, katero so vedno sebi lastili. Nekoliko deržavic je za njimi potegnilo in lepo upanje Periklejevo, videti zbrane v Atenah zastopnike gerškega rodu od vseh strani, splavalo je po vodi.

Imenitna čast, katera se je Perikleju razen vojvodske mnogokrat zaupala, bilo je zavezniško blagajništvo, t. j. on je bil ud tistega odbora, ki je denarne zadeve zavezniške upravljal in iz zavezne blagajnice dajal tudi atenski deržavi denar za razna plačila, za stavbe in slovesnosti.

S Periklejevo idejo, povzdigniti Atene za središče vsega gerškega življenja, vjemala se je njegova skerb za olepšavanje mesta s krasnimi stavbami in izdelki kiparske in slikarske umetnosti. Mož, kateri je za njega vodil in nadzoroval to olepšavanje, bil je največi umetnik gerški — bil je kipar Feidias. Največ se je storilo za atenski grad, za „akropoljo“, ki je bila posvečeni sedež domačih bogov.

Na najvišem mestu sta tam deviški boginji Ateni sezidala Iktinos in Kallikrates krasno svetišče „Partenon“ iz belega penteliškega marmorja, tako lepo, da zbuja v nas še zdaj občudovanje, ko je že toliko v teku časa terpelo, posebno ko so leta 1687. Benečani oblegali Atene; in v najnovejših časih je lord Elgin kolikor je mogel kipov, ki so služili v olepšavo, snel in v britanski muzej odnesel.

Skulptúr je bilo zunaj vse polno od Feidijeve mojsterske roke; znotraj pa se je bliščalo od zlata in slonove kosti; njega mojstersko delo. boginja Atena, najlepša dika vsega svetišča. Stoječi kip je bil 15 metrov visok; lice, roke in noge so bile iz slonove kosti, oči iz dragega kamenja, vse drugo iz zlata.

Vštric Partenona je bil zelo stari tempelj „Erechteion“ prav za prav dvojno svetišče, eno posvečeno boginji Ateni, varuhinji mesta, drugo Posejdonu Erechteju.

To poslopje je v perzijanskih vojskah veliko škodo terpelo. Za Perikleja se je začelo sijajno prenavljati. Dokončane so pa bile vse poprave še le proti koncu peloponeške vojske.

Na prostoru pred tem svetiščem je stal velikanski kip Palade pervobojnice (Promachos) brez stala 50' visok, iz brona lit in tu pa tam pozlačen. Zlata ost njene sulice se je od daleč že vselej zasvetila mornarjem, kakor hitro so objadrali Sunijski nos. Tudi to delo je Feidias osnoval in začel, toda popolno izgotovljeno je bilo še le po njegovi smerti. Ena najkrasnejših stavb iz tistih časov pa so bile Propylaje, iz belega marmorja sezidano poslopje, ki je bilo vhod na akropoljo.

Razen teh velikanskih stavb je Periklej dal še postaviti „Odeion“, malo gledišče. Vse te stavbe so atensko deržavo stale ogromne vsote. Pa to ni bil zaveržen denar. Blagajnica je bila polna; zarad tega ni deržavljanom nič novih davkov priraslo.

Vsakemu deržavljanu pa, ko je ogledoval vse te krasne stavbe in umotvore, se je ponosno širilo serce, ljubezen do atiške domovine je rasla, kajti reči si je smel, da ga ni po vsej Gerčiji lepšega mesta od atenskega, in upati je mogel, da bodo ta od večno pomladanskega diha in nikedar starajočega se duha prešinjena dela še v daljnji bodočnosti pričala o atenski slavi. Imeli pa so vsi ti izdelki umnetnosti tudi blažilen vpliv na ljudstvo, kakor ga ima zmirom prava umetnost. Duh veličastnosti in pobožnosti, ki se je v njih izrazoval, budil je v sercih Atenjanov blažje čute, bolj vzvišeno mišljenje.

Pa še drugo zaslugo ima Periklej pri teh stavbah. Gerki se namreč niso mogli odkrižati mnenja, da je vsako obertniško delo sramota za svobodno rojenega Gerka in da pristoji le sužnju. Pri tem pa najviše umetnosti niso ločili od prostega rokodelstva. Občudovali so umotvore, ali sami so se nekako sramovali biti umetniki. S tem, da je Periklej mnogobrojne trume umetnikov okolo sebe zbiral, posebno pa, da je bil nekaterim oseben prijatelj, kakor Feidiju, priboril je delu zlasti umetniškemu nekoliko več čestitosti. Da ti predsodki niso bili splošni priča ravno veliko število svobodnorojenih umetnikov, ki so v tistej dobi nastopili.

Ko bi bil Periklej še nekoliko časa vladal atensko deržavo, odgojil bi si bil gotovo tudi zarod po svoji volji, kateremu bi bil smel o svoji smerti mirno izročiti svojo domovino. Ali vnela se je peloponeška vojska, za katero je Periklej že dolgo časa svojo domovino skerbno pripravljal. Ta burni čas so porabili aristokrati in Periklejevi osebni neprijatelji, začeli so derzno vzdigovati svoje glave in preganjati najprej Periklejeve prijatelje.

Najprej so umetnika Feidija zatožili, da je od zlata, določenega za zlati plašč boginje Atene, nekoliko záse na stran dejal. Svojo nedolžnost je izpričal s tem, da je dal tehtati plašč; ali lotili so se ga v drugič. Na velikem ščitu boginje Atene v Partenonu je bila upodobljena bitva Kentavrov, na katerem je dvoje lic bilo zeló podobno Periklejevemu in Feidijevemu. To se mu je štelo v brezbožno oskrunjanje svetišča. Veržen v ječo, umerl je v njej Feidij, kakor Plutarh pripoveduje, nekaj od žalosti, nekaj od starosti pred koncem preiskave. Zdaj so se lotili modrijana Anaksagore, starega učitelja in prijatelja Periklejevega. Diopeites je ljudstvo šuntal, da je sklenilo, vse, ki so deržavno vero zatajevali in o božjih rečeh modrovali, pred sodbo poklicati. Tako je bil pozvan tudi Anaksagora. Periklej se ga ni upal rešiti pred razdraženo množico in mu je svetoval, Atene zapustiti. Tako je ta veliki modrijan moral umreti v prognanstvu v Lampsaku. Zdaj je še versta prišla na Aspazijo. Nek komedijepisec jo je zatožil zaradi brezbožnosti in pa da Perikleju daje priložnost shajati se z prostorojenimi Atenjankami. Tu pa se Periklej ni mogel udati; on sam je kot njen zagovornik stopil pred ljudstvo sè solznimi očmi proseč, naj mu vendar toliko žalitev prizanesejo, spoznali so Aspazijo za nekrivo.

V peloponeški vojski je bil za vojskovodjo izvoljen; v njegovih

rokah najbolj je bila osoda Atenjanov, in ni dvomiti, da bi bil ladijo svoje domovine iz teh burnih časov srečno pripeljal v ladijestajo. Ali nesreča, na katero nikedó ni mislil, poderla je vse. Strašna kuga je že drugo leto začela razsajati po Peirajeji in po Atenah, kjer je bilo od vseh strani toliko ljudí v tesnih prostorih nakopičenih. Splošni obup so Periklejevi sovražniki porabili, da bi ga poderli. Ljudstvo je v svoji stiski in težavi rado verovalo, da je Periklej kriv vse nesreče, da se stari greh Alkmajonov zdaj kaznuje na deržavi, ki ima na čelu enega njegovih potomcev.

Ko je službeno leto poteklo, moral je račun položiti. Nasprotniki so ga zatožili, da niso računi v redu. Porotna sodnija ga je za krivega spoznala in ga v denarno kazen obsodila. Tudi je bil izgubil vojvodsko čast. Po dolgem času je bil zopet deržavljan, ali brez vsake častne službe. Dostojno je prenašal to krivico in se je odtegnil javnemu življenju. Ali tudi v domačem življenji ni našel tolažbe. Ko je izgubil staršega sina, svojo sestro, naposled tudi najmlajšega sinka, ni se mogel zdaj solz zderžati.

Ljudstvo je spoznalo, da brezi Perikleja ne more biti, in ko so neodločni vojvodje pred nje stopali, kmalo so spoznali razloček med njimi in Periklejem; vsi so hrepeneli po njem in zopet je bil poklican v javnost.

Brez jeze je zopet opravljal svojo vojvodsko službo — pa le za kratek čas. Kuga je vzela tudi njega. Ko je že toliko da ne umirajoč, slišal prijatelje hvaliti njegova dela — mislili so, da je že mertev — vzdignil se je še enkrat in rekel: „Čudno, da se le tega s pohvalo spominjate, kar mi je le sreča naklonila; kar je pa najlepše, najpoglavitnejše, to ste pa pozabili, da namreč nikedar noben Atenjan zaradi mene ni oblekel žalne obleke“. *M. P.*

POTERGANE STRUNE.

(Konec.)

Drugi ne vsi, a dekleta po vasi so dobro vedele, da je tlela v Leničinih persih nekedaj, in če sedaj ne več, pa vsaj še nekaj časa po Valentinovem odhodu ona čut, ki ji pravijo vsi ljudje ljubezen.

Pa kako se je neko nedeljo začudil ta mladi svet, ko so Lenico z lece doli oklicevali, todà ne z Valentinom, nego z nekim verstnikom njegovim. Da se ta ženítev kuje, se ve da ni bila skrivnost, todà da je vse le boj sè senco, to prepričanje je imel vsak, ki se je še za te stvari sploh brigal. Lenico so poznali, da se sè silo pri nji malo ali pa nič ne opravi in oče Brodarjev so bili dovolj moža, da so znali in hoteli presoditi, da se s človeškim sercem, posebno če je žensko, naj nikári ne igrá.

Zató ni maral ne eden, ne drugi terditi, da je stvar z Valentinom in Lenico pri kraji. Tako očitno izogibanje veljalo je celo mnogokomu za nasprotni dokaz in podtikali so Lenici, da snuje to

ženitev le na videz, češ, Valentin naj bi bil s tem toliko preje prisiljen k izjavi svojega mnenja.

Pred poroko se lehko vse razdere — sto in stokrat se je to že zgodilo. Te resnice so bile nedvomne. očitno in glasno se pa o njih seveda ni moglo in tudi ne smelo govoriti. Modrih glav, ali jih ni povsod na ostajanje?

Pervi oklic jim ni omajal prepričanja. Za pervim je prišel drugi in tretji in zatem je bila — poroka.

Svatovščino so praznovali slovesno, ker bogata sta bila ženin in nevesta. Veselja je bilo na vseh koncih in krajih na zasipe. Vse je vriskalo, pelo in plesalo, žalostnega obraza nisi videl, če se izvzame nevesta, kar pa se vselej lehko vidi in ni nič nenavadnega. Korak ta je imeniten in težaven, saj pripelje človeka z norčave mladostne poti na resno stezo, na težavna, sto in stokrat s ternjem posuta tla. Vse prihodnje dolžnosti, vse mogoče nesreče in bolesti zaganjajo se ta dan in ta večer z vso svojo močjo v mlado serce, ter grejejo na njem svoje ledene, ostudne glave.

Vse čuti razen veselja so si priborile nocoj vhod v nevestine persi in najboljša šala ji ne more razkleniti ustnic v ljubeznjiv, dobrodejen nasmeh. Kader je veselje najglasneje, izmakne se tiho in počasi od mize, ter sede ven na klopico pred hišo v temno noč, kjer vodi brezštevilno neljubih misli po svojem žalostnem sercu na sprehod. Kader jo pride ženin prosit nazaj mej svate, najde jo zamišljeno in zajokano. — Nič novega, nič nenavadnega, tako se godi vselej, tako se godi vsaki, težko, da bi kateri ta žalost prizanesla.

Približala se je polnoč.

Ta trenotek je lep, ob enem pa žalosten za nevesto in tudi svatov je ta in oni ginjen, kedar se postavi pred nevesto torilček na mizo in ji sname njena družica venec iz las, ter ga položi pred njo. Mnogokatera solza kane takrat iz nevestinih oči na dragi zaklad, a — godci zatrobijo nove raje.

Lep simbol je to, lep simbol koraka v drug stan, ki ni več sè cvetlicami olepšan, ni več z vencem ovit.

A čujte, ura gre že na polnoč, pa kje je nevesta? — Ali jo je kedó videl? — Nikjer je ni najti, od nikodar priklicati. Vse iskanje, vse pozvedovanje je zastonj. Ljudje zunaj okrog hiše, ki gledajo pri oknih v svatovsko sobo, ti so jo videli sicer mimo iti, in tudi, da se je zavila okrog ogla po vasi doli nekam, todà kam? Tega ne vé nihče! Mordà na očetov dom, k Brodarjevim? Tudi tu nič ne izvedó, saj je hiša zaperta, doma ni nikogar, domači so mej svati, hlapci in dekle na plesišči na podu, pastir pa leži na vroči peči v svatovski sobi, ter ima danes med verstniki njegova beseda največo veljavo.

Zastonj je iščejo eno in dve uri!

Tesna groza se polasti svatov in ko zaukaže ženin godcem mir, nastane tiho mej obilimi gosti, kakor bi ležal merlič sredi sobe na odru. Le šepetaje izražajo svoja mnenja, in vsakedó je prepričan,

da se je nevesti pripetila nesreča. Toda kje? — Drug za drugim se začnó sedaj spominjati, kakó čudnega obnašanja je bila nevesta danes ves dan. Davi je že k poroki pozvanjalo, ko je bila še vedno v svojo sobico zaperta. Oče Brodar so morali sami noter, pa kaj ugledajo? — Na tleh pri stolu je klečala v solzah zatopljena. — — In dalje se začnó svatje spominjati, da takega čudnega, strašnega „dà!“ še niso čuli nikoli pred nobenim oltarjem. Tako močno ga je izkliknila, da so se potresla okna po mali cerkvici. Takega kaj se ni še slišalo. In ko bi je ženin ne bil v roke prestregel, zgrudila bi se bila na tla. — Sploh je bilo vse njeno denašnje obnašanje tako, da se je nekomu od vseh strani priterdilo, ko je dejal, da je nevesta zblaznela, premagana mordà po obilnih čutih denašnjega dne.

Iskali so je še do belega dne, a ko je bilo vse prizadevanje zastonj, vstal je ženin, ter oznanil, da je svatovščina končana.

In svatje so se razšli, pa s takimi čuti gredó prijatelji od pogreba domóv s pokopališča, kjer so pustili enega iz svoje srede.

VI.

To noč je Valentin nenavadno dolgo delal. Pozno v noč pa mu moči odpovedó in glava se mu izmakne na roke, s katerimi se je na mizo naslonil. Premagan po utrudljivem delu, zaspal je pri goreči luči.

A ni še dolgo počival, — proti polunoči je bilo — ko se priplazi okrog ogla tiho in počasi bela ženska podoba. Vežna vrata so bile le prislonjene. Pazno se ozrè enkrat in drugikrat po temni noči, je li ni opazilo kako sovražno oko, potem pa pritisne varno na kljuko, ter odpre vežo. Z groznim glasom, s takim, kakor govoré v pravljicah merliči z njim, zakliče: „Valentin, Valentin!“ a to so bile pa tudi vse njene zadnje moči. Pala je — poklekniti je mislila — na tla, kakor vojak na bojnem polji, ki sreča sè svojimi persi sovražnikovo krogljo.

Valentinu se je to vse preurno zgodilo. Prestrašil se je in planil iz spanja, kakor bi se bil lastil razbojnik njegovega življenja. A na drugi hip ga spreletita mraz in vročina. Tesno se izvije iz njegovih razburjenih pers izdih: „Lenica!“

Tu leži pred njegovimi nogami, na pol mertva, mertva mordà, saj ji še žila ne utriplje.

Kmalo se mu posreči izbuditi jo iz omotice. Sè začudenimi očmi pogleda okrog sebe, kakor bi se hotela spomniti, kje da je. Ko spozna Valentina, šine ji lehka tenka rudečica v bledi obraz, sè silo se spnè kvišku, ter se obesi z vsem svojim životom okrog njegovega vratú: „Valentin, reši me, reši, na lasu visim ob prepadu, iz katerega steza obup svoje bele roke proti meni“.

„„Molči!““ pravi ji Valentin, „„ne napenjaj svojih moči, bolna si““.

„Dà, bolna sem, Valentin!“ pravi z neko blazno nemirnostjo.

„Grešila sem, glas, ki je tu notri govoril, klical, zadušiti sem ga hotela, tebi, meni in Bogu na kljub“.

Zopet ji poidó moči in z obema rokama si pokrije obraz, pa bliskoma skoči na noge, ko se dotakne venca na glavi. Izterga si ga z lasmi vred, ter ga verže v sredo sobe: „Jaz ostanem tu, nobena zemska moč me ne odpravi več od tvoje strani in povernile se mi bodo zopet one blažene ure, tisti dragi čas, ki me je kedaj vodil skozi nebeške dni. Valentin, daj mi roko, reši me, odpusti in pozabi vse“.

„„Lenica!““ zažuga Valentin, ter stopi za korak od nje. „„Moja roka se ne sme proti tebi stegniti, ker po potih skoz življenje te vodi odslej skerb in ljubezen tvojega moža. Najine poti ste šle narazen, Bog ju je nama odkazal. Danes si dala svojo besedo večne zvestobe, dala si jo njemu in Bogu. — Ali si pozabila, česar sem te učil in na kar si me pred leti sama opominjala? Dana beseda naj bode človeku sveta, ako jo človek dá človeku. In naj bi ne bila sveta, ko se dá pred oltarjem, Bogu samemu? — Idi sedaj, pogrešajo te že, in moli, da ti Bog ta sedanji greh odpusti. Idi k svojemu možu nazaj, ter mu skesana obljubi še enkrat sveto zvestobo do zadnjega izdiha!““

„Valentin, reši me! Prišla sem do semkaj, nazaj ne vem, ne morem. Pokaži mi pot, ki me bode rešila pogube. Tu pri tebi čem ostati na vse večne čase“.

Resnega obraza pa ji Valentin odverne: „„Idi, ter ne skušaj božje jeze! Mej nama je končano vse, tolaži se in moli, da bodem znal nositi svoje gorje. Za zadnji up me je svet ogoljufal““.

„Valentin! usmili se me, Valentin!“

„„Jaz sem izgovoril, idi!““

„Torej z Bogom, Valentin“, zakliče mu z groznim glasom, hoče ga še poljubiti, ali Valentin se brani, potem izbeži pobravši venec od tal, kakor preganjana divjačina. „Valentin, moli za me!“

* *
*

V onem prepadu, kamor je Valentin nekedaj vergel svojo piščalko, našli so tretji dan Lenico v svatovski obleki z vencem na glavi, v naročji pa je deržala z obema rokama oklenjeno ono podobo, katero ji je Valentin nekedaj podaril v spomin.

Bodi ji zemljica lehka in pomirjena njena duša!

In kader so jo pokopali — bil je tudi Valentin pri pogrebu — dal je od one skale, na katerej je vžil toliko sreče in veselja, odlomiti velik kos, ter ga pripeljati v svojo delarnico.

Jeseni, ko je jelo padati listje z drevja, našli so neki dan Valentina, ki je že dalj časa hiral, mertvega.

U t e r g a l a s e j e z a d n j a s t r u n a!

Našli so ga naslonjenega na ravnokar izdelan nagroben spominek, zravno njega pa je ležal list, ki je pripovedoval, kaj se je godilo oni svatovski večer. K sklepu je bila izražena želja, naj po-

ložé njegovo truplo zravno. popojne, da bosta ljubeči se serci združeni vsaj v merzli zemlji.

Ono podobo matere božje pa so postavili na kraj nesreče in gospod župnik so jo dali čez in čez pomalati z debelimi kričečimi barvami. Greh se jim je zdelo, da bi nosila poteze one grešnice na svojem obrazu. Kader so pa g. župnik umerli in je prišel mlajši naslednik na njihovo mesto, izprosil je nekedanji kaplan duške vasi, oni dobri Valentinov prijatelj, ki je znal ceniti nadarjenost nesrečnikovo, da se je umetno izdelana podoba matere božje vzela znad prepada, odluščila se debela barva z nje, ter se postavila v cerkev, kjer stoji še danes in je na glasu čudodelne podobe.

* * *

To je zgodovina onega velikega, lepega nagrobnega spominka na pokopališči duške vasi. Tako velik, tako bogat ni nobeden. Priprost mož in priprosta ženska počivata pod tem težkim kamenom.

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Konec.)

Vukov pravopis je imel mnogo nasprotnikov; zlasti ni ugajal Milošu Svetiću (Hadžiću). Vuk je namreč vzel v kirilico čerko „j“, katere še do tedaj niso Serbi rabili. Zagledavši ta „j“ v Vukovem pravopisu, mislil je Miloš Svetić, da Vuk namerava privesti pravoslavne Serbe k Rimu — zahodnji cerkvi, češ, ker čerko „j“ imajo vsi rimokatoliški narodi, in ker ta nesrečni „j“ moli v kirilici na spodnjo stran izmed drugih čerk in se zavija kakor kak rep, zabavljal je Miloš, da namerava Vuk Serbe „porepiti“, ne domislivši se pri tem, da čerka „j“ nima v sebi nič rimokatoliškega, in da je „j“ bil še prej kakor rimski papež, saj nedolžna čerka „j“ sama na sebi ni tako vabljiva, da bi kakega pravoslavnega Serba privabila v rimokatoliško cerkev. Ta abecedna vojska med Vukom in Svetićem je terpela dolgo časa, dokler ni prišel učeni jezikoslovec Gjuro Daničić, ter jo je končal na korist Vukovemu pravopisu. Tudi serbska vlada ni mogla videti Vukovega pravopisa, ter je prepovedala, da bi se knjige tiskane v Avstriji z Vukovim pravopisom smele rabiti v Serbiji. Še le l. 1859. je preklicala vlada svojo prepoved. Gotovo bi bil Vuk še prej in veliko več koristil serbskemu slovstvu, ko bi ga sama vlada in pisatelji ne ovirali v njegovem velikem delovanji. *T.*

Poprava. V 20. listu, stran 306. v 14. verstici beri: „čuti ni bilo glasû razen prijetno šumečega potoka“. Predlog razen je izpadel, kar so lahko opazili sami bralci Zvonovi. — Na str. 329. v 19. verstici od zgoraj popravi čedna namesto čudna; stran 329. v 2. verstici od spodaj podirajoča namesto podpirajoča; str. 330. v 4. verstici od zgoraj čute namesto čuti.

Opomba. Danešnjemu listu je priloženo „Vabilo“, katero je tiskano za „kazalom“. S tem listom razpošiljamo tudi „zavitke“ za letošnji Zvon in „Kazalo“. Sam list je narasel za dve strani zaradi obilega gradiva.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

